

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ : ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20^Α
1939

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Σε σένα, λατρευτέ μου Κίμον, αφιερώνω
τὰ «Δημοτικά Τραγούδια τῆς Θράκης»
δημοσιευμένα μαζύ ὅλα, ὅπως ἤθελες.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΟΡΤΑΣΤΙΚΑ, ΑΓΥΡΤΙΚΑ

ΚΑΛΑΝΤΑ 1).

1

Στῆ Σηλυβριά τὴν παραμονὴ μόλις βασίλευε ὁ ἥλιος, τὰ παι-
διὰ ἔτρεχαν στὰ σπίτια ἕνα ἢ δυὸ μαζύ, μὲ τὸ φαναράκι στὸ χέρι
καὶ καλαντοῦσαν, καθὼς τὴν παρομονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ τὴν
παραμονὴ τὰ Φῶτα.

- Χριστὸς γεννιέται, χαρὰ μεγάλη,
χαρὰ στὸν κόσμον στὰ παλληκάρια.
Σαράντα μέρες, σαράντα νύχτες,
ἢ Παναγιὰ μας κοιλοπονοῦσε
- 5 μέσα στὰ χιόνια, μέσα στοὺς πάγους.
Ἄγια Μαρίνα, κι' ἄγια Κατερίνα
στὴ Σμύρνη πᾶνε, μαμμὲς νὰ φέρουν.
"Ὅσο νὰ πᾶνε κι' ὅσο, νερθοῦνε
ἢ Παναγιὰ μας ἐλευθερώθη.
- 10 Στὴν κούνια τὸν βάλαν καὶ τὸν κουνοῦσαν,
τὸν κουνοῦσαν τὸν τραγουδοῦσαν.
Σὰν ἥλιος φέγγει, σὰν νιὸ φεγγάρι,
σὰν νιὸ φεγγάρι, σὰν παλληκάρι.
—Καὶ τοῦ χρόνου
νᾶσθε γεροὶ καὶ καλόκαρδοι.

2

Σηλυβριά.

Χριστοῦγεννά πρωτούγεννα, Χριστὸς πρωτογιεννιέται,
γεννιέται κι' ἀνατρέφεται στὸ γάλα καὶ στὸ μέλι.
Τὸ μέλι τὸ τρῶν' οἱ ἄρχοντοι, τὸ γάλα οἱ παππάδες
καὶ τὰ κεριὰ σταλάγματα οἱ δῶδεκ' Ἄποστόλοι.

1) "Ὅλα τὰ κάλαντα, ἐκτὸς τῶν ὑπ' ἀρ. 26, 27 καὶ 32, δημοσιεύθηκαν
στὰ Θρακικά τοῦ 1928 σελ. 428—436, 442—446. "Ὅσα ἄλλα τραγούδια ἀνα-
δημοσιεύονται ἔχουν ἀστερίσκο,

- 5 Ἁγιά Μαρίνα καὶ ἁγιά Κατερίνα,
 στή Σμύρνη πᾶνε μαμμές νά φέρουν.
 "Ὅσο νά πᾶνε, κι' ὅσο νά λθοῦνε
 ἢ Παναγιά μας ἐλευθερώθη.
 Στήν κούνια τὸν βάλαν καὶ τὸν κοινοῦσαν,
 10 σάν ἥλιος λάμπει, σὰ νιὸ φεγγάρι,
 σὰ νιὸ φεγγάρι, σάν παλληκάρι.
 — Ἀφέντη μου, στήν τάβλα σου, στήν Ἁγία Τράπεζά σου
 πέντε λαμπάδες φέγγουνε μπροστὰ στήν ἀφεντιά σου.

3

Στὴν κερά.

Σηλυβριά.

- Εἶπαμε τὸν ἀφέντη μας, ἄς ποῦμ' καὶ τῆς κεράς μας.
 Κερά μ', ὅταν στολίζεσαι καὶ βάζεις τὰ χρυσά σου,
 πέντε λαμπάδες φέγγουνε μπροστὰ στήν ἀφεντιά σου,
 βάζεις τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
 5 καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό τὸ βάζεις μαῦρο φρούδι.

4

Στὴ θυγατέρα.

Σηλυβριά.

- Κερά μ', τὴ θυγατέρα σου, κερά μ', τὴν ἀκριβή σου,
 γραμματικός τὴν γύρεψε κι' ὁ ψάλτης θὰ τὴν πάρει,
 καὶ κείνος ὁ γραμματικός, πολλὰ προικιά γυρεύει,
 γυρεύει τ' ἄστρα πρόβατα καὶ τὸ φεγγάρι κούπα,
 5 τὸ δαχτυλίδι νά διαβῆ, τὴν κούπα νά περάση,
 νά πάη νά δῆ τὴν κόρη σου πῶς τρώγει, πῶς κοιμάται,
 πῶς πέφτουν τὰ διαμαντικά τριγύρω στήν ποδιά της,
 τὰ κόκκινα γαρούφαλα τριγύρω στήν ποδιά της

5

Στὸν ὑγιόκα.

Σηλυβριά.

- Κερά μου, τὸν ὑγιόκα σου παπᾶ νά τὸν ἐκάνης,
 νά μπαίνη νά σέ λειτουργάη νά βγαίνη νά σέ ψέλνει,
 νά τὸν ῥωτοῦν οἱ ἄρχοντοι:— Παπᾶ μου, τί μυρίζεις;
 — Ὅταν μὲ γέννα ἢ μάννα μου, κι' ὅταν μὲ κοιλοπόνα
 5 μόνχο ἔτρωγε ἀπ' τὸ πρωί, μόνχο τὸ μεσημέρι,
 καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἀφράτο παξιμάδι.
 — Καὶ τοῦ χρόνου νᾶσθε γεροὶ καὶ καλόκαρδοι.
 Καὶ εἰς ἔτη πολλά.

Άφου καλαντοϋσαν χτυποϋσαν τήν κρεικέλα μιá δυό φορές κ' έλεγαν: Καί τοϋ χρόνου νάσθε γεροί καί καλοκαρδοί.

Τά έδιναν μιá δεκάρα. Σάν άργοϋσαν, ξανακτυποϋσαν καί ξανάλεγαν:

Καί τοϋ χρόνου νάσθε γεροί καί καλοκαρδοί.

Σ' αϋτό τό σπίτι ποϋλθαμε πέτρα νά μη ραγίση
κι' ό νοικοκύρης τοϋ σπιτιοϋ πολλά χρόνια νά ζήση.

6

Σαράντα μέρες, σαράντα νύχτες, **Μάλγαρα ¹⁾**
ή Παναγία καρδοπονοϋσε
καί δλους τοϋς Άγιους
καί Άποστόλους παρακαλοϋσε.

5 Στή Σμύρνα πάνε μαμμή νά φέρουν.

Όσο νά πάνε καί όσο έλθουν
ή Παναγία ξελευθερώθη,
έπάν' στα χιόνι καί πάν' στις πάχνες.
Άγιά Μαρίνα καί Κατερίνα

10 έκαθησαν καί τόν κουνοϋσαν,
τόν έκουνοϋσαν τόν τραγουδοϋσαν.
Πώς λάμπ' ό ήλιος, έτσι νά λάμπη,
έτσι νά λάμπη κι' ό νοικοκύρης
κι' ό νοικοκύρης μέ τήν κερά του.

7

Φανάρι ²⁾

Χριστούγεννα πρωτοϋγεννα, τώρα Χριστός γεννιέται
τώρα Χριστός θα γεννηθει έχμε χαρά μεγάλη.

Όλ' οί άγγέλοι χαίρονται καί τά δαιμόνια κλαΐνε
καί ή κερά ή Παναγιά ή καθαρό Μαρία

5 πού λούγονταν, κτενίζουνταν μέ τό καθορονέρι,

ή Παναγιά έφίλευε καί τόν Χριστό κερνοϋσε,
καί τήν Άγία Δέσποινα Χριστός περικαλοϋσε,
διά νά δόση τά κλειδιά καί νά τόν συργιανίση.

Νά διη τις άρχοντολογιές, σακκοϋλες βουλωμένες,

10 καί τις φτωχολογιές λαμπάδες άναμμένες,
νά διη καί τά μωρά παιδιά πάν' στα κυπαρισσάκια,
πού κελαΐδοϋνε έμορφα σάν τά περιστεράκια,

1) Έπορχίας. Έρακλείας. —2) Έπαρχίας Σηλυβρίας.

πού παίζουν τὸ χρυσόμηλο καὶ λησιμονοῦν τὶς μάννες.

8

Τοῦ ἀφέντη.

Φανάρι.

Ἐσένα πρέπ' ἀφέντη μου, στὶς λίρες νὰ καθίσης
 μὲ τὸνα χέρι νὰ μετράς καὶ τ' ἄλλο νὰ δανειζής;
 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου καράβι ν' ἀρματώσης,
 καὶ τὰ σχοιινὰ τοῦ караβιοῦ νὰ τὰ μαλαματώσης,
 5 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου καρέκλα ἀσημένια,
 γιὰ ν' ἀκουμπήσ' ἡ μέση σου ἢ μαργαριταρένια,
 καὶ πάλι ξαναπρέπει σου κορῶνα στὸ κεφάλι,
 διὰ νὰ σὲ τιμήσωσι μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.

9

Τοῦ γιοῦ.

Φανάρι.

Κερά μου, τὸν υγιόκα σου, κερά μου, τὸν υγιό σου,
 τὸν ἄλλαξες, τὸν στόλισες καὶ στὸ χωριὸ τὸν στέλλεις.
 Τὸν ἔδειρ' ἡ δασκάλισσα μὲ δυὸ κλωνάρια μόσχο,
 τὸν ἔδειρε κι' ὁ δάσκαλος μὲ τὴν χρυση τὴν βίτσα ¹⁾,
 5 πῆρε πῆγε στὴ μάννα του δάκρυα φορτωμένους.
 —Ἵγιέ μ', ποῦ εἶναι τὰ γράμματα, ὕγιέ μ' ποῦ 'ναι ὁ νοῦς σου;
 —Τὰ γρόμματα μου στὸ χαρτί, κι' ὁ νοῦς μου πᾶει πέρα,
 πᾶει πέρα ἀντίπερα, πέρα στὶς μαυρομμάτες,
 πῶχουν τὰ μάτια σὰν ἐλιές, τὰ φρύδια σὰν γαϊτάνια,
 10 κ' ἔχουν τὰ ματοτσάμπουρα σὰν τῆς ἐλιᾶς τὰ φύλλα,
 κ' ἔχουν τὰ μακρυὰ μαλλιά σαράντα πέντε πῆχες.
 Κερά μου, τὸν υγιόκα σου, τὸν μοσχοκανακάρη,
 ν' σ' ἀξιῶση ὁ Θεὸς παπᾶ νὰ τὸν ἐκάνης,
 νὰ μπαινοβγαίν' τὶς ἐκκλησές, τὶς μαρμαροστρωμένες,
 15 νὰ τὸν ρωτοῦν οἱ δάσκαλοι, νὰ τὸν ρωτοῦν οἱ διάκοι.
 —Παπᾶ μ', γιατί μοσκοβολᾶς, παπᾶ μ', γιατί μοσκεύεις;
 —Ἡ μάννα μ', ὅταν μ' ἔκανε, κι' ὅταν μὲ κοιλοπόνα,
 μοσχό—τρωγε ἀπ' τὸ πουρνό, μόσχο τὸ μεσημέρι
 καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἀφράτο παξιμάδι.
 20 Ἐδῶ 'ναι ἕνας παλλήκαρος, ἔν ἄξιο παλληκᾶρι,
 ἑφτά μικρὲς τὸν ἀγαποῦν καὶ δέκα ἄχτῶ μεγάλες,
 ἡ τρίτη ἢ μικρότερη τὸν ἐκεντᾶ μαντήλι

1) Βέργα.

τρογύρω γύρω τὰ πουλιά, μέσα κείνος και κείνη,
βάνει τή λίτρα 1) μάλαμα και μισ' ὀκᾶ τ' ἄσημι.

10

Τῆς θυγατέρας.

Φανάρι.

Κερά μ', τὴν θυγατέρα σου, κερά μου, τὴν καλή σου,
στά σκοτεινά τὴν ἔλουγες, στά σκοτεινά τὴν πλέκεις
κι' ὄξω στὴν ἀστροφεγγιά κάθεσαι τὴν στολίζεις.
Κάνεις τὸν ἥλιο πρόσωπο και τὸ φεγγάρι στήθη,
5 και τὸν καθάριο Αὐγερινὸ τὸν βάζεις δακτυλίδι,
και τοῦ κοράκου τὸ φτερό τὸ βάζεις ματοφρῦδι.
Γραμματικὸς τὴν γύρεψε και ψάλτης θὰ τὴν πάρει
και κείνος ὁ γραμματικὸς πολλὰ προικιά γυρεῦει,
γυρεῦει τ' ἄστρα πρόβατα και τὸ φεγγάρι κούπα
10 και τὸν καθάριο Αὐγερινό, τὸν θέλει καλαμάρι.

11

Τσόβλου 2).

Ἄρχη και δόξα τοῦ Χριστοῦ, τώρα Χριστὸς γεννιέται,
τώρα Χριστὸς θὰ γεννηθεῖ και εἶν' χαρὰ μεγάλη.
Ἐκεῖ π' ἀκούμπησ' ὁ Χριστὸς χρυσὸ δενδράκ' ἀπόλκε,
τὸ δένδρο εἶναι ὁ Χριστὸς, κλωνιά οἱ Ἀποστόλοι
5 και τὰ χρυσὰ φυλλάκια του ἦταν οἱ προφητάδες,
προφήτευαν και ἔλεγαν γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθια.
Χριστέ μ' ἔσταυρωμένε μου, Χριστέ μ' ἀληθινέ μου,
σὲ σταύρωσαν οἱ ὄνομοι Ὀβραῖοι,
οἱ ἄνομοι και τὰ σκυλιά και τρις καταραμένοι,
10 μὰ πέταξες κι' ἀνέβηκες ἐπάνω στά οὐράνια,
και πάλι ματακατέβηκες ἐκκλησιὰ μὲ τ' ἅγιο βῆμα,
και κρίνεις δίκιους κι' ἄδικους, ἀμαρτωλοὺς και ξένους.

12

Σοφίδες.

Χριστούγεννα, Χριστούγεννα, πόψε Χριστὸς γεννιέται,
γεννιέται κι' ἀναστήνεται κι' ὁ κόσμος δὲν τὸ νοιώθουν.
Ἐκεῖ π' ἀκούμπησ' ὁ Χριστὸς, χρυσὸ δενδρὶν ἐβγήκε
χρυσὸ δενδρὶ χρυσόκλωνο κι' ἀργυροφουντωμένο,

1) Ἐκατὸ δράμια.

2) Τυρολόη. Ἐδρα τῆς ἐπαρχίας Τυρολόης και Σιρεντζίου.

- 5 βαστούσε στά κλωνάριαν του 'Ανατολή καί Δύση,
καί τὰ περικλωνάριαν του όλα στο Σαλονίκι.

13

Τοῦ νοικοκύρη.

Σοφίδες.

- Ἐδῶ στ' ἀρχόντου τίς αὐλές, αὐλές μαρμαρωμένες,
ἐδῶ ξαφνίζουν τὰ φλουριά, ξαφνίζουν τὸ λογάρι ¹⁾,
στο ξάφνιασμα τοῦ λογαριοῦ ἀποκοιμήθ' ἀφέντης.
—Φέρτε κανί ροδόσταμο, φέρτε κι' ἀφράτο μήλο.
5 "Ὡστε νὰ πῆ «ἔχετε γειά», σαράντα μίλια πήρε,
ὥστε νὰ πῆ «ἄς τὸ καλό», ἄλλα σαράντα πέντε,
μ' ἕνα κλωνί βασιλικὸ ἐξύπνησ' ὁ ἀφέντης.
—Σὲ σένα πρέπ', ἀφέντη μου, νὰ γίνης καπετάνιος,
νὰ κοσκινίζης τὰ φλουριά, νὰ δρεμονίζης ²⁾ τ' ἄσπρα
10 καί τ' ἀποκοσκινίδιαν τους, δός τα τὰ παλληκάρια,
θέλουνσι τὰ φᾶν', θέλουνσι τὰ πιουν', θέλουνσι τὰ
| τραγουδήσουν.
Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν τον, τὸν σπιτονοικοκύρη,
νὰ ζήτη χρόνια περισσά καί πάντα νὰ περάση
καί μὲ τὰ χίλια κ' ὕστερα ν' ἀσπρίση νὰ γεράση.

14

Τοῦ παλληκαριοῦ.

Σοφίδες.

- Τὴ ρήγα γιός, τὴ ρήγα γιός, τὴ ρηγ' ἀντρειωμένος,
γυρεύει ν' ἀρρεβωνιαστῆ, γυρεύει νὰ παντρεύση
κάμπου κοράσι ἀγχιπᾶ, καί κείνο δὲν τὸν παίρνει,
προξενητάδες γύρευσε νὰ πάη τὴν ἀρρεβῶνα.
5 Προξενητάδες δὲν ἤδρε πήρε καί πάγ' ἀτός του.
Στὸν δρόμο ὅπου πάγαινε, σιτὴ στράτα ποὺ παγαίνει,
μαῖστριες ³⁾ τὸν σύλλαχαν, μάννα καί θυγατέρα,
ἔκατσαν καί τὸν μάγευαν ἀπ' τὸ πρῶι ὡς τὸ γιόμα,
καί μὲ τὸ γιόμα κ' ὕστερα πᾶνε τὴν ἀρρεβῶνα.
10 πᾶνε τῆς προίκας τὸ βλαντί, τῆς βενετιάς τ' ἀτλάζι,
πᾶνε καί τὴν μεσίτσαν του τζιβάν καρσί ζουνάρι.
—"Ἄν εἶσαι ἄξιος κουγμουτζῆς ⁴⁾, ἂν εἶσαι χρυσοχέρης

1) Τὰ φλουριά. —2) Κοσκινίζης. —3) Μάγισσες. —4) Λ. Τ. Χρυσόχοος.

- νά κλέψω πέ τή μάννα μου μισό δράμι άσημι,
νά σε τó δώσω κάνεις το, κάνεις το δαχτυλίδι,
15 νάχει τó δαχτυλίδι μου σαράντα πέντε ψήφες.
—“Αν εἶσαι λήγορ’ άξια, αν εἶσαι χρυσοχέρα,
νά κλέψω πέ τή μάννα μου, μισό σκουλι τó νήμα,
νά σε τó φέρω κάνεις το, κάνεις το πεστεμάλι,
νάχη τó πεστεμάλι μου σαράντα πέντε κώχες.
20 Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν το, τ’ άξιο σας παλληκάρι
νά ζήση χρόνια περισσά καί πάντα νά περάση
καί με τά χίλια κ’ ὕστερα ν’ άσπρίση νά γεράση.

15

Στό παλληκάρι.

Σοφίδες.

- ‘Εδω εἶν’ ένας γραμματικός, ένας μεγάλος ψάλτης,
κρατεῖ τόν οὐρανó χαρτί, τή θάλασσα μελάνη,
καί τοῦ κοράκου τó πτερό κοντύλι γιά νά γράφη.
Κοντήλισε τó χέριν του κ’ ἔχυσε τó μελάνι,
5 κ’ ἔβαψαν τά ρουχάκιαν του τά λινομεταξένια.
—Ποιά εἶν’ ή λήγορ’ άξια, ποιά εἶν’ ή χρυσοχέρα
νά πλύνη διάκου φορεσιά, νά πλύνη διάκου ροῦχα;
—‘Εγώ εἶμ’ λήγορ’ άξια, ἐγώ εἶμ’ ή χρυσοχέρα
νά πλύνω διάκου φορεσιά, νά πλύνω διάκου ροῦχα,
10 άντις στόν ήλιο στέγνωμα στό στήθος μου στεγνώνει.
—Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν το, τ’ άξιό σας παλληκάρι,
νά ζήση χρόνια περισσά καί πάντα νά περάση
καί με τά χίλια κ’ ὕστερα ν’ άσπρίση νά γεράση.

16

Τοῦ κορασιού.

Σοφίδες.

- Προξενητάδες βγήκανε πό μέσ’ από τήν Πόλη
ρωτοῦνε καί ξαναρωτοῦν ποῦ νάβρουν τέτοια κόρη,
τέτοια ξανθή, τέτοια σγουρή, τέτοια δαχτανοφρύδα,
πῶχει τó μάτι σάν ἐλιά, τó φρύδι σά δαχτάνι,
5 πῶχει τó ματοτσάμπουρο σάν τῆς ἐλιᾶς τó φύλλο.
Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν το τ’ άξιο σας κοράσι,
νά ζήση χρόνια περισσά, καί πάντα νά περάση
καί με τά χίλια κ’ ὕστερα ν’ άσπρίση νά γεράση.

17

Στήν άρραβωνιασμένη.

Σοφίδες.

- Ν' άκούσης τί σέ μήνυσε ό ρεβωνιαστικός σου :
 Νά πᾶς νά πάρης τό φιλί, μή βρέξει μή χιονίσει.
 — Έγώ ὄντας βρέχει περπατῶ, κι' ὄντας χιονίζει τρέχω,
 κι ὄντας κατέβ' ό Ντούναβης ό Βάθιος μου περνάει,
 5 πέρα στις μαυρομάτισσες, στίς δάχτανο φρυδοουδες,
 πῶχουν τό μάτι σάν έλιά, τό φρύδι σά δαχτάνι
 πῶχουν τό ματοσάμπουρο σάν τῆς έλιάς τό φύλλο.
 — Νά πᾶ νά δῆς τήν 'Αγαπῶ, πῶς στρώνει, πῶς πλαγιαίζει
 πῶς πέφτουν τ' ἄνθη άπάνω της, τά μήλα στή μποδιάν της
 10 καί τά χρυσά γαρούφαλα τριγύρω στή μπερτσιάν της.
 Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν το τό ἄξιο σας κοράσι,
 νά ζήση χρόνια περισσά, ν' άσπρίση νά γεράση.

18

Στίς νιόπανδροι.

Σοφίδες.

- Κρατεῖ ό Μάης τή δροσιά, κρατεῖ κι ό νιός τήν κόρη
 στά γόνατα τήν κάθισε καί τήν ψιλωρωτάει :
 — Κόρη μ', γιά δέν είσαι κόκκινη, κόρη μ', γιά δέν είσαι
 [ξάσπρη ;
 γιά δέν είσ' π' άψηλή μεριά κι' άπό γραμματισμένη ;
 5 Κατέβα κάτου στή Μπαρμπαριά, κάτου στό Σαλονίκι,
 φάγε σταπίδα ραζακιά, κρουστάλλινο κεράσι,
 τότες νά γίνης κόκκινη, τότες νά γίνης ξάσπρη,
 νά γίνης π' άψηλή μεριά κι' άπό γραμματισμένη.
 Καί μεῖς πολυχρονοῦμέν το, αυτό τό νιο άντρόγυνο,
 10 νά ζήση χρόνια περισσά καί πάντα νά περάση
 καί μέ τά χίλια κ' ὕστερα ν' άσπρίση νά γεράση.

19

'Αμυγδαλιά ¹⁾.

Χριστούγεννα, Χριστούγεννα, τώρα Χριστός γεννιέται,
 γεννιέται κι' αναστήνεται στους ούρανοὺς έπάνω.
 Στους ούρανοὺς ανέβηκε τρία καλά νά φέρη,
 τό μόσχο καί τό λίβανο καί τό καλό θυμιάμα.

1) 'Επαρχίας Αίνου.

- 5 'Ο μόσχος πάει τσ' άρχόντισσες και τὰ κεριά στις άγιοι
και τὰ κεροσταλάγματα πᾶν' στην 'Αγιά Σοφία.

20

Του άφέντη.

'Αμυδαλιά.

- 'Εδῶ μᾶς εἶπαν κ' ήλθαμε σέ τοῦτον τόν νοικοκύρη,
πῶχει τὰ σπίτια τ' άψηλά, τσ' αὐλές μαρμαρωμένες,
ἔχει και τὰ παράθυρα χρυσά άκουμπισμένα.
'Αφέντη μου, στην τάβλα σου χρυσή κανδήλα φέγγει,
5 χωρίς τὸ τέλι κρέμεται, χωρίς βοριά σειγιέται,
σά βάλεις λάδι και κερὶ φέγγει τήν άφεντιά σου,
σά βάλεις λάδι και νερό φέγγει τόν κόσμο ὄλο.
Φέγγει τις βάτες και δειπνοῦν, τις ξένοι κι' άρμενοῦνε,
φέγγει και τόν άφέντη τους, πού κάθεται τρώγ' και πίνει.
10 'Ασήμια εἶν' τὰ τραπέζια του, μάλαμα τὰ ταψιά του.
μόσχο και δενδρολιβανιά, μυρίζουν τὰ φαγιά του.

21

Τῆς κυρᾶς

'Αμυδαλιά.

- Πολλά εἶπαμε τοῦ άφέντ', ἄς ποῦμ' και τῆς κυρᾶς μας
Κυρά χρυσή, κυρά άργυρή, κυρά μαλαματένια,
σῆκω κυρά μ', και άλλαξε και βάλε τὰ χρυσά σου
κι' άναψε τήν καντήλα σου κι' άἴντε στην ἑκκλησιά σου.
5 Οἱ ἑκκλησιές σημαίνουνε, οἱ ἑκκλησιές μας ψέλνουν,
ἑσήμανε κ' ή 'Αγιά Σοφιά με δέκ' ὀκτώ καμπάνες.

22

'Αμυδαλιά.

- Κερά άργυρή, κερά χρυσή,
κερά μαλαματένια,
για βάλε τὸ χεράκι σου,
στην άργυρή σου τζέπη.
5 Για βάλε μιὰ, για βάλε δυό,
για βάλε πέντε δέκα,
για βγάλε κίτρινο φλουρι
κι' ἄς εἶναι κουρεμένο ¹⁾.

1) "Εκοφταν με τὸ ψαλίδι τήν άκρη τοῦ φλουριοῦ για νὰ πάρνε τὸ μά-
λαμα και τότε τὸ φλουρι ἦτανε κουρεμένο.

23

Τῆς θυγατέρας.

Ἄμυδαλιά.

Κυρά μ', τὴν θυγατέρα σου, κυρά μ', τὴν ἀκριβή σου,
 ἀπ' τὸ φλουρί δὲν φαίνεται κι' ἀπ' τὸ μαργαριτάρι·
 στὸ σύννεφο τὴν ἔκρυψες, νὰ μὴ τὴν ἀβασκαίνουν.
 Τὴν εἶδαν κόσμοι κ' ἔφεξαν, παπάδες ἐθαμάξαν,
 5 τὴν εἶδε ἡ γραμματικὸς πέφτει λιγοθυμαίει,
 τρία κανιὰ ροδόστομο ὡς ποὺ νὰ ξελιγοθυμίση,
 κι' ἄλλα τρία κρῦο νερὸ νᾶλθ' ἡ ψυχὴ τ' στὸν τόπο.

24

Τῆς μικρῆς.

Ἄμυδαλιά.

Πολλὰ εἶπαμε τὴν μεγάλ', ὅς ποῦμ' καὶ τὴν μικροῦλα.
 Κοπέλλα κοπελλίτσα μου καὶ χρυσοκοπελιά μου,
 ἔχεις μαλλιὰ πολλὰ πηκτὰ στίς πλάτες ἀπλωμένα,
 ἀγγέλοι τὰ κτενίζουνε μὲ τὰ χρυσὰ τὰ κτένια,
 5 μὲ τὰ χρυσὰ, μὲ τ' ἀργυρά, μὲ τὰ μαλαματένια,
 καὶ κείνες ποὺ τὰ πλέχουνε τρεῖς παρθενιές κοπέλλες,
 τὴν μιὰ τὴν λένε Ρήγαινα τὴν ἄλλη Λασκαρίνα,
 τὴν τρίτη τὴ μικρότερη τὴν λέν' Γκιουζέλ Σουλτάνα.

25

Τοῦ πλληκαριοῦ.

Ἄμυδαλιά.

Τὸ ἀγοριό σου, τ' ἀγοριό σ', τ' ἄξιο παλληκάρι,
 τὸν μαῦρο καβαλίκευσε καὶ πάγ' νὰ τὸν ποτίση.
 Στὴ στράτα ὅπου πῆγαινε, θεὸ περικαλοῦσε:
 «Θεέ μου, κι' ὅς τὴν εὔρισκα τὴν ἀγάπη μου στὴ
 [βρύση].
 5 Πῆγε, τὴν ἠῶρε κ' ἔπλυνε μαντήλια σκαμαγκένια').
 Θεέ μ', ὡς παρακάλεγα ἔτσ' πῆγα καὶ τὴν ἠῶρα.
 — Φεῦγε, κόρη μ', ἀπ' αὐτοῦ μὴ σὲ πατήσ' ὁ μαῦρος.
 — Ἐμένα ἡ μαῦρος ὅς πατήσ' ἡ μαῦρος ὅς κλωτσησίει,
 στὴ καβαλάρ' τὰ βλέμματα στὴ μαύρου τὰ παιχνίδια.

1) Ἄσπρα σὰν τὸ σκαμάκι. Σκαμάκι ἔλεγαν τὴν τουλούπα τὸ μαλλὶ ἢ τὸ βαμβάκι.

26

Στις Καστανειές 1). Τὴν παραμονὴ στὰ πιὸ παλῆὰ χρόνια μεγάλ' ἄντροι καὶ παντρεμέν' γίνονταν μουτσοῦνες 2), ἔβαζαν περασμένου καιροῦ ἀντρίσια ροῦχα, στὸ πρόσωπο μουτσοῦνα 3), κουκούλωναν τὸ κεφάλι, στὰ χέρια βαστούσανε σόπες 4) καὶ μὲ δεσάκκια στὸ λαιμό, δέκα, εἴκοσι μαζωμέν' ἔτρεχαν στὰ σπίτια καὶ τραγούδαν τοῦ Χριστοῦ τὸ τραγούδι :

Χριστὸς γεννᾶται, χαρὰ στὸν κόσμο,
στὸν κόσμο ὄλο, στὴν οἰκουμένη.
Ἐδῶ πού ἤρταμε, πέτρα νὰ μὴ ῥαγίσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ

5 χίλια χρόνια νὰ ζήσῃ.

Τοὺς ἔδιναν κρασί καὶ πῆττα. Ὅσο κρασί περίσσευε τὸ ἔρριχναν στὴν τσότρα καὶ τὴν πῆττα στὸ δεσάκκι.

27

Τῆ Χριστοῦ ἀνήμερα.

Στὴ Τζετώ 5), τὸ πρωὶ μόλις ξημέρωνε τὰ παιδιὰ γυρνούσανε στὰ σπίτια καὶ τραγουδοῦσαν :

Τῆ Χριστοῦ τὴ μοίρα 6), τσατσά 7) μιὰ μαρμαρίτα 8)
σὰ δὲ λάχει μαρμαρίτα ἄς εἶν' καὶ μιὰ φουσκίτσα 9).

Οἱ νοικοκυρὲς τὰ ἔδιναν φουσκίτσες.

28

Τ' ἁΐ Βασίλη

Σηλυβριά.

Ἄϊ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρίτσα
βαστάει κόλα καὶ χαρτί, χαρτί καὶ καλαμάρι.

Τὸ καλαμάρι ἔγραφε καὶ τὸ χαρτί μιλοῦσε.

Βασίλη μ', πόθεν ἔρχεσαι, καὶ ποῦθε κατεβαίνεις ;

5—Ἀπὸ τὴν μάννα μ', ἔρχομαι καὶ στὸ σχολειὸ πηγαίνω.

—Βασίλη μου, τραγούδησε, πές μας τὴν ἄλφα βῆτα.

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.—2) Μετεμφιεσμένοι, μασκοράδες.—3) Προσωπίδα,
—4) Χοντρά ραβδιά.—5) Ἐπαρχίας Ἡρακλείας.—6) Μερίδιο.—7) Μεγάλη Ἀδελ-
φή —8) Λαλαγκίτα. —9) Λουκουμάς.

- Έγώ είμαι γραμματικός τραγούδια δέν ήξεύρω.
 — "Αν είσαι και γραμματικός πές μας τήν ἄλφα βῆτα.
 Καί στο ραβδί ἀκούμπησε νά πῆ τήν ἄλφα βῆτα,
 10 καί τὸ ραβδί ἦτανε χλωρό, πολλὰ βλαστάρια ἀπόλκε,
 καί κάτω στή ριζίτσα του σταυρὸς μαλαματένιος.
 — Καί τοῦ χρόνου νά εἴσθε γεροὶ καί καλόκαρδοι
 καί εἰς χρόνους πολλοῦς.

- "Αἱ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὸ Σταυροδρόμι,
 φέρνει μουλάρια δώδεκα καμήλια δέκα πέντε,
 στή μοῦλα τήν κανακαριά κάθετ' ὃ "Αἱ Βασίλης.
 — "Αἱ Βασίλη μου καλέ, πές μας κανέν τραγούδι.
 5 — Έγώ γραμματικός εἶμαι, τραγούδια δέν ήξεύρω.
 — "Αν είσαι και γραμματικός πές μας τήν ἄλφα βῆτα.
 Καί στο ραβδιν ἀκούμπησε νά πῆ τήν ἄλφα βῆτα
 καί τὸ ραβδί ξερό ἦτανε, χλωρὰ βλαστάρια ἀπόλκε,
 πὸ κάτω στή ριζίτσα του λειβάδια, πρασινάδια,
 καί πάνω στήν κορφίτσα του σταυρὸς μαλαματένιος,
 καί στὰ περικλωνάρια του περδίκια φωλιασμένα.
 Βουτούσαν τίς φτεροῦγές τους κι' ἀγιάζουν τήν κε-
 [ρά τους,
 καί μάτα ¹⁾ τίς βουτούσανε κι' ἀγιάζουν τὸν ἀγά τους
 καί μάτα τίς βουτούσανε κι' ἀγιάζνε τὸν κόσμον οὐλο.

- "Αἱ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τήν Καισαρίτσα,
 σέρνει μουλάρια δώδεκα, βουρδόνια δέκα τρία,
 σέρνει καί μιὰ χρυσόμουλα μὲ τήν χρυσή τῆ σέλα
 — Βασίλη μ', ποῦθε ἔρχεσαι ; Βασίλη μ', ποῦ πηγαίνεις ;
 5 — Ἀπὸ τήν μάννα μ', ἔρχομαι στο δάσκαλο πηγαίνω.
 — "Αν ἔμαθες τὰ γράμματα πές μου τήν ἄλφα βῆτα.
 Καί στο ραβδί ἀκούμπησε νά πῆ τήν ἄλφα βῆτα,
 καί τὸ ραβδί ἦταν ξερό, χλωρὸ βλαστάρ' ἀπόλκε,
 ἐπάνω στὰ βλαστάρια του περδίκια φωλιασμένα
 10 καί κάτω στή ριζίτσα του βρύση μαλαματένια.

1) Ξανά, πάλιν. —2) Ἐπαρχίας Ἡρακλείας.

- Παίρνουνν στη μύτη τους νερό, και στα φτερά τους χιόνι,
 και βρέχουν τόν άφέντη τους, βρέχουν και την κυρά τους
 και πάλι ξαναβρέχονται και βρέχουν όλον τόν κόσμο.
 Σήκω κερά μου, κι' άλλαξε και βάλε τὰ χρυσά σου,
 15 κάμε τόν ήλιο πρόσωπο και τὸ φεγγάρι στήθη
 και τοῦ κατάνου τὸ φτερό βάλ' το καγκελοφρύδι
 'Ανήμερα τήν Πασχαλιά νά βάλης τὰ χρυσά σου,
 τή δεύτερη τῆς Πασχαλιᾶς νά βάλης τὰ τιγγά σου
 τήν τρίτ' μέρα τῆς Πασχαλιᾶς, νά βάλης τ' άργυρά σου.
 —Και τοῦ χρόν'.

31

'Αμυδαλιά.

- "Αἰ Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τήν Καισαρίτσα
 βαστᾶ εἰκόνα και σταυρό, χαρτί και καλαμάρι.
 —Βασίλη μ', πόθε ἔρχεσαι, Βασίλη μ', ποῦ πηγαίνεις ;
 —'Απὸ τίς Σέρρες ἔρχομαι στη μάννα μου πηγαίνω.
 5—'Απὸ τίς Σέρρες ἔρχεσαι, πές μας κανέν τραγούδι.
 Τραγούδια δέν ἐμάνθανα, γράμματα γὼ ἤξεύρω
 και στο ραβδί ἀκούμπησε νά πῆ τήν ἄλφα βῆτα,
 και τὸ ραβδί ξερό 'τανε, χλωρά βλαστάρια βγάζει
 10 και πάνω στα ξεκλώναρα περδίκια φωλιασμένα,
 δέν εἶν' περδίκια μοναχά εἶνε και περιστέρια.

32

Κατσιβέλικο ¹⁾.

'Αβασίλ τσολαβέλα ²⁾ δρομκερέλα ³⁾
 Πάλογε ⁴⁾ γραστέντε ⁵⁾ λε παπινά ⁶⁾
 Μὲ παρέλγια ⁷⁾ κικάϊ μολ τε τολ
 Χουρδὲ ⁸⁾ ματζέγκι χόν ⁹⁾ τσερέλα.
 Τὰ πουλιαρέλ ¹⁰⁾ τελαλέστι ἔλ κιουλέμι,
 ἀγκαλέστι ¹¹⁾ 'Αβασίλ ἄγκο χάν. 'Αμήν.

Στὰ 'Ελληνικά.

"Αἰ Βασίλης ἔρχεται ἀνοίγει δρόμους.

1) Κατσιβέλικο, ἀπὸ τήν Σηλυβριά όπου ἔμεναν περί τίς εἴκοσι οἰκογένειες.—2) Ἐρχεται.—3) Ἀνοίγει δρόμους.—4) Ἄλογο.—5) Κόκκινο.—6) Πάπια.—7) Γέμισε τὴ μπακίρα μὲ κρασί.—8) Ἀλάτησε ψάρια.—9) Ἄλας ρίξε.—10) Στρώσε χαλιά.—11) Μαζὺ μὲ τόν αἰ Βασίλη.

μέ αλογο κόκκινο καί πάπια.
Γέμσε τήν μπακίρα μέ κρασί,
άλάτση ψάρια, άλας ρίζε,
στρώστε χαλιά·
μαζύ μέ τόν άϊ Βασίλη. 'Αμήν.

33

Στό Σκοπό¹⁾ τήν παραμονή όλ' έπερναν σουρβακίδια²⁾ τό πρωί πρίν ξημερώσει δέκα έως δώδεκα παιδιά βαστούσαν στά χέρια τους σουρβάκα³⁾, κ' έτρεχαν σέ όλα τά σπίτια καί σουρβακούσαν⁴⁾ τίς πόρτες κ' έλεγαν :

Σούρβα, σούρβα, γειά, χαρά,
γειά, χαρά, γερό κορμί,
γερό σταυρί, τή χρόν'
όλ' γεροί καί καλόκαρδοι.
Σούρβει, σούρβει, νέος χρόνος έρχεται
μέ ύγεια καί εύτυχιά, χρόνους πολλούς.

34

Στίς Σαράντα 'Εκκλησιές τά παι' έτρεχαν ίτια κ' έλεγαν :

Σούρβα, σούρβα, γερό κορμί, γερό σταυρί,
σάν άσήμ', σάν άκρανιά
καί τή χρόν' γούλ' γεροί καί καλόκαρδοι.

'Ο σπιτονοικοκύρης έδινε σουρβακίδια καί πήγαιναν σέ άλλα σπίτια νά σουρβακίση. 'Αφοϋ σχολνοϋσε⁵⁾ ή έκκλησία κ' έφαγε ό κόσμος, πάλληκάρια δώδεκα ώς δεκαπέντε βαστούσαν μαντήλια στά χέρια τους κ' έσαλαν όλα μαζύ τόν "Αϊ Βασίλη :

"Αϊ Βασίλης έρχεται, Γεννάρης ξημερώνει.
—"Αϊ Βασίλη μ', πόθε έρχεσαι καί ποϋ θέ' νά πηγαίνης.
—'Από τήν μάμμα μ' έρχομαι καί στό σχολειό πηγαίνω.

1) 'Επαρχίας Σαράντα 'Εκκλησιών.—2) Ξερά όπωρικά, σϋκα, χαρούπια, καρύδια, σταφίδες.—3) Βέργα από άκρανιά.—4) Κτυπούσαν μέ τήν σουρβάκα.—5) 'Αφοϋ άπολνοϋσε.

- “Αϊ Βασίλ’, τραγούδησε καί πές ένα τραγούδι.
 5—’Εγώ τραγούδια δέν ξεύρω, τὰ γράμματα μανθάνω.
 κ’ εἰς τὸ ραβδί του κούμπησε καί λέγ’ τ’ ἀλφαβητάρι.
 Ξερό χλωρό ἦταν τὸ ραβδί, ξερούς βλαστούς πετάγει
 καί πάνω στὰ κλωνάρια του περδίκια κελαῖδοϋσαν,
 ὄχι περδίκια μοναχά καί ἄλλα αἰδονάκια.
 10 - Βάλε, κερά, τὸ χέρι σου στήν ἀργυρή σου τσέπη
 καί παρ’ τὸ μανδηλάκι σου τὸ χρυσοκεντημένο·
 ἂν ἔχεις γρόσια, δόσε τα, φλωριά μὴ τὰ λυπᾶσαι,
 κί’ ἂν ἔχεις μισὸ δέκατο, δόσε τὸν “Αἰ Βασίλη,
 διὰ νὰ εἶν’ οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸν Χριστὸν ἀντάμα.
 15 Χρόνια πολλὰ νὰ δίν’ ὁ Θεὸς τὸν σπίτονοικοκύρη,
 τὸ νέον ἔτος πῶρχεται εὐτυχισμένοι νᾶσθε ¹⁾).

35

Τῶ Φωτῶ.

Σηλυβριά.

- “Ἦλθανε τὰ Φῶτα κί’ ὁ Φωτισμός,
 αὔριο τῆς κεράς μας τῆς Παναγιᾶς,
 Παναγιὰ Κονόμα καί στὰ κεριὰ
 καί στὰ θυμιατούργια καλάντισμα.
 5 “Αἰ Γιάνν’ ἀφέντη καί Πρόδρομε,
 θέλω νὰ βαπτίσω Θεοῦ παιδί,
 νὰ τὸ βγάλω Δρόσο καί Λίβανο,
 ν’ ἀγιασθοῦν οἱ κάμποι μὲ τὰ νερά,
 ν’ ἀγιασθῆ κί’ ἀφέντης μὲ τὴν κερά ²⁾).

36

Φανάρι.

Σήμερα τὰ Φῶτα καί Φωτισμός
 καί χαρὲς μεγάλες στοὺς οὐρανοὺς,

1) Ὁ σπιτονοικοκύρης ἔδινε σουρβακίδια καί δεκάρα ἢ εικοσάρα καί πή-
 γαιναν σ’ ἄλλο σπίτι, ἔτρεχαν ὡς τὸ βράδυ καί σουρβακούσανε τοὺς γνωστούς.
 Τὰ σουρβακίδια ἔτρωγαν τὰ Φῶτα.

2) Ὁ Ζαχ. Παπαντωνίου στὸ Κάλαντα Φώτων, «Ἐλεύθερο Βῆμα» 1936,
 Ἰανουαρίου 11, λέγει γιὰ κάλαντα τῶν Φώτων, ὅμοιο μὲ μικρὲς παραλλαγές
 μὲ τὰ τρία κάλαντα ποὺ δημοσιεύονται ἐδῶ, ὅτι εἶναι τὸ τεχνικώτερο καί τὸ
 μουσικώτερο ἀπὸ τὰ κάλαντα ποὺ ἔχουμε, τὸ τραγούδι τῶν Φώτων εἶναι ἀσφα-
 λῶς ἀπὸ τὰ παλιὰ. “Ἐκαμε καλὰ ὁ καιρὸς πρὸ διετήρησε τῆ σεμνή αὐτὴ ἀγιο-
 γραφία. Βυζαντινὸ ὁμοίόμετρο στιχουργημα βρίσκουμε τὸ ἀπολυτίκιο «Οἱ τῶν
 Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καί τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι» ἀλλὰ τὸ τραγούδι
 τῶν Φώτων ἔχει ἐντελῶς δική του μουσικὴ χάρις στὸ ὀξύτονο τέρμα τῶν στί-

- σήμερα κυρά μας ή Παναγιά
 άπ' τούς ούρανοϋς έκατέβαινε,
 5 σπάργανα κρατούσε, κερί άναφτε
 και τόν "Άγιον Γιάννη παρακαλεϊ :
- "Άϊ Γιάνν' άφέντη και βαπτιστή,
 σήκω νά βαπτίσης Κύριου παιδί,
 μέ τά θυμιατούρια στά δάκτυλα,
 10 'πείγομαι και θέλω και προσκυνώ.
 Αύριο θ' άνέβω στόν ούρανό,
 ν' άπολύσω βαύλα κατά τήν γήν,
 νά καταπατίσω τά ζούζουλα,
 νά κατασυντρίψω τά εϊδωλα.
 15 Και έτη πολλά και τοϋ χρόνου.

37

Φανάρι

- Κάθουνταν ή Κερά μας ή Παναγιά,
 κάτω στό Γιόρδανο τόν ποταμό,
 σπάρδαλα βαστάει, χρυσά κεριά
 και τά θυμιατούργια στά δάχτυλα
 5 τόν "Άϊ Γιάννη περικαλεϊ.
 — "Άϊ Γιάνν' άφέντη και Πρόδρομε,
 για καρτέρησέ με ώς τό ταχύ,
 για ν' άνέβ' επάνω σ' έφτά ούρανοϋς
 και σ' έφτά άγγέλοι,
 10 νά καρτερήσω τόν Κύριό μ',
 νά με δόση λόγο και θέλημα.
 Τότε νά βαπτίσω Θεοϋ παιδί,
 τότε νά μυρώσω Κύριου μ' παιδί,
 για νά ρίξω τ' άστρο και στό βουνό.
 15 Ν' άγιασθούν οι βρύσες και τά νερά.
 ν' άγιασθη κι' ό Γιόρδανος μέ τήν Κερά
 νά κατασιγήσουν τά Ζούζουλα,
 νά καταπλαντάξουν τά Δαίμονα.

38

Τοϋ Λαζάρου.

Στή Σηλυβριά, τό Λαζαροσάββατο πολύ πρωί ένα άγόρι δέκα,
 δώδεκα χρονών γίνονταν Λάζαρος, τό σκέπαζαν άπό τό κεφάλι ώς

τὰ πόδια μέ λάπατα ¹⁾ ἢ ἄλλα ἄγρια χόρτα καί τὸ ἔτρεχαν τέσσερα, πέντε παιδιὰ στὰ σπίτια. Μπρὸς στήν πόρτα ὁ Λάζαρος κουνούσε τὸ κορμί του, δεξιὰ ἀριστερά καί τραγουδοῦσε μαζὺ μέ τὰ παιδιὰ :

- Ἦρθε ὁ Λάζαρος
 ἔφερε τὰ βάρια,
 βάρια, βάρια, τὸ βαγιῶ
 τρῶνε ψάρι καί κολιοῦ
 5 κι' ὡς τὴν ἄλλ' τὴν Κυριακῆ,
 τρῶνε κόκκινο κοκό.
 Μεῖς οἱ τρεῖς, οἱ τέσσερις
 κ' οἱ ἄλλοι δέκα τέσσερις,
 τὴν Πόλη λογουρίσαμε,
 10 τὸν Γέροντα δὲν ἠύραμε.
 ὅποιος δὲν' παράδες,
 εἶν' καλὴ νοικοκυρά
 κι' ὅποιος δὲν δὲν' παράδες,
 δὲν καλὴ νοικοκυρά.
 15 Δόσε μας ἔν' ἄβγὸ
 ἢ ψημένο ἢ ὠμὸ
 νὰ τὸ βλογήσῃ ὁ Θεὸς
 καί νὰ τὸ φάγῃ ὁ Λάζαρος

Τὸ Λάζαρο ἔδιναν ἄβγὸ ἢ δεκάρα.

39

Στὶς Καστανιές ²⁾ καί Τσόρλου Λάζαρος γίνονταν ἕνα ρωμνιοκατσιβελάκι ἀπὸ τίς κατσιβέλες τῆς τέντας, φοροῦσε ὀλοκόκκινα ροῦχα, κόκκινο σγουρὸ σαλβάρι, ἀντερὶ κόκκινο χρυσοκεντημένο, κόκκινο ζουνάρι, φακιόλι κόκκινο μέ χρυσές τρέμουσες, στὸ λαιμὸ φλουριά καί γαλαζούδια ³⁾, στὰ χέρια γολαζούδια. Στὰ σπίτια γύριζε τὸν Λάζαρο μιὰ μεγαλειότερη κατσιβέλα, μητέρα του, θεία ἢ ἀδελφὴ καί τραγουδοῦσαν :

Ἦλθε ὁ Λάζαρος,
 ἔφερε τὰ βάρια,
 καί τοῦ χρόνου
 μέ ὑγεία καί μέ χαρά

1) Χόρτα μέ πολὺ φαρδιά φύλλα.—2) Ἐπαρχίας Δέρκων.—3) Στρογκυλές γαλάζιες πέτρες μέ μάτι, τίς φοροῦσανε γιὰ νὰ μὴ ματιάζονται.

5 και την ἄλλ' τὴν Κυριακή,
τρῶνε κόκκινα ἄβγά.

40

Στὴ Τζετῶ Λάζαροι γίνονταν κατσιβέλες τῆς τέντας, ἔβαζαν κόκκινα ροῦχα, κόκκινα τσεμπέρια, σιόλιζαν τὸ κεφάλι τους μὲ λουλούδια καὶ γύριζαν στὶς πόρτες καὶ τραγουδοῦσαν :

Ἦρθε ὁ Λάζαρος
ἦρθαν τὰ βάγια,
πέντε πῆττες πέντ' ἄβγά,
πέντε κόκκινα κουκκιά.

Καὶ τίς ἔδιναν ἄβγὸ ἢ πῆττα.

41

Κεσσάνη

Ἦλθεν ὁ Λάζαρος,
ἦλθαν τὰ βάγια
στάυροσταθῆτε.
Κόκκινα ἄβγά

5 καὶ πέντε πῆττες.
Δός με, θειά, τ' ἄβγὸ,
νὰ φύγω ἀπὸ δῶ.

42

Τῶ Βαγιῶ.

Στὴν Ἡράκλεια ¹⁾ τὴν Κυριακὴ τῶ Βαγιῶ ὁ παπᾶς βαστοῦσε τὴν εἰκόνα τοῦ Λάζαρου, γύριζε στὰ σπίτια μὲ πέντε ἕξ παιδιὰ κ' ἔλεγαν :

Ἦλθε ὁ Λάζαρος,
ἦλθαν τὰ βάγια,
θέλει λάδι καὶ κερὶ
καὶ ἄβγὸ γιὰ νὰ χαρῆ.

Φιλοῦσανε τὴν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καὶ τὸν ἔδιναν ἕνα δυὸ ἄβγά.

43

Τοῦ Ἑβραίου.

Στὸ Φανάρι τὸ πρωὶ τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ τὰ παιδιὰ

1) Ἐπαρχίας Ἡρακλείας.

έτρεχαν στά σπίτια και μάζευαν ξύλα και κληματσίδες για να κάψουνε τόν Έβραϊο.

Έκαμναν ένα Έβραϊο με παληά ρούχα και μετά τὸ μεσημέρι τὸν έκαιγαν στο δρόμο και τραγουδοῦσαν :

Κεράτσα κληματσίδα
να κάψουμε τὸν Σάμπο,
για τ' Όβρηοῦ τὸ πείσμα.

5 "Όρνιθα κακάνισε,
"Όβρηὸς ξιπάστηκε,
τοίλησε τὴν βράκα του
και τὴν παληοβράκα του.
"Έχουμε τὴν ἔννοια του
να χέ... τὰ γένεια του.

Τὴν στάχτη μάζευαν τὸ πρωὶ τοῦ Μεγάλου Σάββατου κι' όταν ἄνοιγαν ¹⁾ τὰ κούρβουλα ²⁾ τὰ πιπίτιζαν για τὴ ψείρα, τίς τριανταφυλλιές πού ψείριζαν και λίγη ἔκρυσαν γιατρικὸ για τὸ φόβο.

44

Στὴ Σηλυβριά τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ τὰ παιδιὰ ἔκαμναν ένα Έβραϊο με παληά ρούχα μ' ένα παληὸ καπέλο στο κεφάλι κι' όταν τὴ νύχτα περνοῦσε ὁ Έπιτάφιος ἀπὸ τὸ Γιάρι ³⁾, πρὶν πάγη στον ἅγιο Σπυρίδωνα ὅπου ἦτανε τὰ μηνήματα τὸν έκαιγαν και τραγουδοῦσαν :

Κεράτσα κοκονίτσα,
για μιὰ κληματσιδίτσα
να κάψουμε τὸν Όβρηὸ,
για τ' Όβρηοῦ τὸ πείσμα.

5 "Όρνιθα κακάνισε,
"Όβρηὸς ξιπάστηκε,
νάχωμε τὴν ἔννοια του
χέ... μέσ' στα γένεια του.

45

Στὴν Πρῶτ' Ἀνάσταση.

Στὴν Ἀμυδαλιὰ τὸ πρωὶ τοῦ Μεγάλου Σάββατου τρία τέσ-

1) "Έσκαναν τὰ μάτια.—2) Κλήματα.—3) Συνοικία πάνω σὲ κρημνὸ, με θεὰ ὠραία πάνω στὴ γαλανὴ θάλασσα τῆς Προποντίδος. Γιάρι λ. Τ.=κρημνός.

σερα παιδιά, δώδεκα, δέκα πέντε χρονώ τραβοῦσαν ένα άμάξι, τὸ γύριζαν στὰ σπίτια καὶ γύρευαν ξύλα λέγοντας :

Ψύλλοι, ψύλλοι καὶ κοριοὶ
καὶ μεγάλοι ποντικοί,
τρῶνε τὰ τσουρέκια σου
καὶ τὰ κωλομέρια σου,

5 ξύλα γιὰ τ' Ἀνάσταση.

“Όλοι ἔδιναν ἀπὸ τρία, τέσσερα κομμάτια ξύλα. Τὰ πήγαιναν ἔξω ἀπ' τὴν ἐκκλησίαι καὶ τᾶκαμναν τούμπα ἰ). Τὴν ἄλλη. μέρα τὴν Κυριακή, τὴν αὐγή, οἱ ἄντρες ἄναφταν τὰ ξύλα, καὶ γύρω στὴ φωτιά θὲ νὰ διαβασθῆ ἡ Πρῶτ' Ἀνάσταση.

46

Τ' ἄϊ Δημητριοῦ.

Στις Δελειῶνες ²⁾, τὴν παραμονή τ' ἄϊ Δημητριοῦ ἔκαμνανε τὴ τζαμάλα ³⁾). Ἔδενανε ξύλα κ' ἔκαμνανε σκελετὸ μεγάλο, τὸν ντύλιζανε μὲ πανιὰ καὶ προβιές, πάσχιζανε νὰ μοιάζη σὰν καμήλα, τὴν ἔβαζαν νουρά, ἓνα μακρὺ κοντάρι γιὰ λαιμό, τὸ σκέπαζανε μὲ προβιά, κεφάλι ἄλογου γιὰ βωδιοῦ μὲ δόντια κι' αὐτὸ τὸ σκέπαζανε μὲ προβιά, τὸ στόλιζανε μὲ κουδούνια καὶ χάντρες.

Τὴν τζαμάλα σκέπαζανε μὲ μακρυὰ χαλιά, κάτ' ἀπ' αὐτὰ ἔμπαινανε τέσσερς ἄντροι καὶ σήκωνανε τὴ τζαμάλα, περπατοῦσανε αὐτοὶ καὶ φαίνοντανε σὰν νὰ περπατοῦσε ἡ καμήλα.

Ἐκαμνανε κ' ἓνα ψεύτικο παιδί, τὸ κάθιζανε πάνω στὴ τζαμάλα, πότε τὸ βαστοῦσε ὁ ἓνας καὶ πότε ὁ ἄλλος.

Ἐνας ἔβαζε καμποῦρα, καὶ κουδούνια στὴ μέσ' αὐτὸς ἔκαμνε τὸ νοικοκύρη τῆς τζαμάλας, ἦτανε ὁ τζαμάλατζης.

Μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα τὴν ἔτρεχανε σ' ὄλα τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιά, τὴν πάγαινανε κοντὰ στὰ παράθυρα κ' ἔκλεπτε γλάστρες ἀπ' τὶς περιβολίστρες, σταφύλια κι' ὄ,τι εἶχανε κρεμασμένο ποῦ ἔφθανε.

Τὴ τζαμάλα τὴν χόρευανε, πάγαινε μιὰ μπρός καὶ μιὰ πίσω καὶ τραγουδοῦσανε :

Τῆς τζαμάλας τὸ παιδί,
ἔβγαλε βγαλτὸ στ' ἄφτι
καὶ γυρεύει νὰ παντρευτῆ.

1) Λ. Τ. Σωρός.—2) Ἐπαρχίας Σηλυβρίας.—3) Παρεφθαρμένη Λ. Ἀραβ. Καμήλα. Ἐκαμναν στο Φανάρι, Ὁκλαλή, Καλλικράτεια, Ἐπιβάτες, Καστανιές, Τζετώ, Ἀκ-Ἀλάν. Στὴ Ραιδεστό τὴν ἔλεγαν κερά τζαμάλα.

- Τῆς τζαμάλας τὸ παιδί
 5 ἔβγαλε κακὸ στ' ἄφτι
 κι' ἀπὸ τὴν τρομάρα του,
 ἔσκασ' ἡ χολάρα του.
 Ἰζαμάλα, τζαμάλα, τζαμάλατζη,
 τῆς τζαμάλας τὸ παιδί,
 10 ἔπαθε κακὸ στ' ἄφτι
 καὶ κασίδα στὴ κορφή.

Κυνηγούσανε τὸν τζαμάλατζη, χτυπούσανε τὴν καμποῦρά τ' καὶ τὸν περίπαιζανε, χτυπούσανε τὰ κουδούνια δυνατὰ καὶ γελοῦσανε.

Βαρούσανε τὴν καμποῦρα τῆς καμήλας, ἡ καμήλα ἔκαμνε πῶς λιγοθυμοῦσε κ' ἔπεφτε. Ἔτρεχανε τότε καὶ τὴν χაΐδευανε, τὴν ἔλεγγανε βάχ, βάχ, βάχ, καὶ σηκώνουντανε ἡ τζαμάλα, καὶ τὴν χόρευανε. Ἄπο πίσω τους πήγαινανε ἄντροι καὶ παιδιὰ.

Ἄπο τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιά ἄλλοι τοὺς ἔδινανε κρασί νὰ πιοῦνε, κι' ὅσο περισσότερο τῷ βάζανε σὲ λαγήνα, ἄλλοι τοὺς ἔδιναν ἀβγά καὶ τᾶβάζανε μέσα σὲ καλάθι κι' ἄλλοι παράδες.

Τὸ πρῶτ' διασκεδάζανε στὰ καφενεῖα μὲ τὰ ὄργανα καὶ τὰ τραγούδια, ἔπινανε κ' ἔτρωγανε.

Τὴ τζαμάλα ἔκαμνανε γιὰ τὴν εὐφορία.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑΤΑ ¹⁾

47

Ἦ Μάρτης ²⁾.

Στὴ Τζετώ, τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαρτιᾶς μόλις σκοτίδιαζε ἔπερναν μιὰ σπασμέν' λαγήνα ἔβαζανε μέσα λίγ' στάχτη καὶ μιὰ κόκκινη κλωστή τὴν ἔρριχναν στὸ δρόμο κ' ἔλεγαν :

Μάρτη ¹⁾, Μάρτη μου καλέ

καὶ Ἀπρίλη μου χρυσέ,

τὶ καλά μᾶς ἔφερες :

— Τὰ καλά καὶ τ' ἀγαθὰ.

5 Ἔξω ψύλλοι, ποντικοί,

1) Στὴν κατάταξη προσπάθησα ν' ἀκολουθήσω τίς ὁδηγίες τοῦ καθηγητοῦ Στίλπωνος Κυριακίδου. «Ἑλληνικὴ Λαογραφία», 1922. Μέρος Α'ον «Ἄσματα» σ. 32 κ. ἑ. Ν. Πολίτου. «Ἐκλογαί». Ἄπο τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

2) Στὸ Τοακήλι, χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν, ὁ Κ. Χουρμουζιάδης στὰ «Θρακικά», 1937. Πρωτομαρτιᾶ σ. 311 περιγράφει τὴν ξυλένια χελιδόνα ποὺ γύριζαν τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια, στολισμένη μὲ τρέες καὶ κουδουνάκια μέσα σὲ πανεράκι μέκισσὸ κ' ἔλεγαν τὸ τραγούδι τῆς χελιδόνας, παραλλαγή αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπομένου.

μέσα ήλιος και χαρά
και καλή μας Πασχαλιά.

48

Σηλυβριά.

Χελιδόνι μου γοργό
πουρθες άπ' την έρημο
τι καλά μας έφερες ;
— Τη Λαμπρή και τη χαρά
5 και τά κόκκινα άβγά.

49

Του Μάη.

Φανάρι. Κάθε χρόνο ο Μάης όταν έφευγε ανεβαίνει πάνω σε
ύψωμα κ' εύκιούντανε :

«Μικρά, τρανά, τρανέψουτε,
θερίστε, άλωνίστε,
δεμάτια κουβανίστε
και μένα τὸ κουλλίκι μου
5 στὸν ποταμὸ νὰ ρίξετε
νὰ ἔλθω νὰ τὸ πάρω».

50

Στη Τζετώ, την παραμονή της Πρωταυγουστίας στους δρόμους
άναφταν φωτιές, πηδούσανε από πάνω μικροί και μεγάλοι κ' έλεγαν :

“Ακστο
παράκστο ¹⁾
δπως μ' ηῦρες ²⁾
νὰ μ' άφικς.

51

Τ' άϊ Γιαννιού.

Στην Τσόρλου ³⁾ τὸ βράδυ την παραμονή τ' άϊ Γιαννιού ⁴⁾ ά-
ναφτανε τὸν καλόχρονο ⁵⁾, έκαμναν φωτιά με τσαλιά ⁶⁾ και παληά
κουφίνια. Με τὸ ένα χέρι βαστούσανε μιὰ πέτρα πάνω στὸ κεφάλι

1) “Ακουσε καλά — 2) Καλά. — 3) “Εδρα της έπαρχίας Τυρολόης και Σι-
ρεντζίου. — 4) “Αγίου “Ιωάννου του Προδρόμου, 24 “Ιουνίου. — 5) Πλάνη. — 6) Λ.
Τ. “Αγκάθια.

γιὰ νὰ μὴ παθαῖνε πονοκέφαλο καὶ μὲ τ' ἄλλο μιὰ ἄλλη πέτρα στὴν κοιλιά ἢ βαστούσανε σίδηρο στὴ μέση γιὰ νὰ γίν' ἡ μέση σιδερένια καὶ δὲν τίς πονεῖ, πηδούσανε τρεῖς φορές σταυρωτὰ πάνω στὴ φωτιά κ' ἔλεγαν :

Ἄφινω τὸν κακόχρονο
καὶ πάγω στὸν καλόχρονο.

Ἔμπα καλόχρονε
ἔβγα κακόχρονε

κ' ἔρριχναν πίσω τους τὴν πέτρα στὸν κακόχρονο.

52

Τῆς περπερίτσα.

Στὴ Τζετώ, γιὰ νὰ βρέχη τὸν Ἀπρίλη¹⁾, τὴν Πρωταπριλιά ἔκαμναν περπερίτσα. Ἐνα μικρὸ κορίτσι τὸ σκέπαζαν μὲ λάπατα ἀπ' τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια καὶ τὸ ἔτρεχαν τὸ πρωὶ στὰ σπίτια. Ἡ περπερίτσα χόρευε καὶ τὰ παιδιὰ τραγουδούσανε :

Περπερίτσα περπατοῦν
τὸν Θεὸν περκαλοῦν.

Θεέ μου, βρέξε μιὰ βροχὴ
στά στάρια στά κριθάρια

5 καὶ στοῦ Θεοῦ τὰ περιστέρια.

Ὅσες τρῦπες τὸ δερμόνι
τόσες θημωνιές στ' ἄλῳνι.

Τὴν ἔδιναν ἓνα ἄβγό, δεκάρα, φουντούκια, σταφίδες, καρύδια ἢ ψωμί καὶ τὴν περεχούσανε ἓνα μαστραπά νερό.

53

Καλλικράτεια.

Λαπατᾶς²⁾ θέλει νερό
τῆς κανάτας τὸ κρασί.
Κάθε κλημα καὶ βουτσι
κάθε στάχυ καὶ κοιλό.

ΑΠΟΚΡΗΑΤΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ

54

Στὴ Μάδυτο τὴν Κυριακὴ δταν κτυποῦσ' ἡ καμπάνα τοῦ

1) Τοῦ Ἀπρίλη ἡ βροχὴ, κάθε κόμπος καὶ φλουρί.—2) Ἡ περπερίτσα.

ἔσπερινοῦ πήγαιναν οἱ γυναῖκες στήν ἐκκλησία, ἀφοῦ ἔπερναν σχώ-
ρηση ἀπ' τὸν παπά, ὕστερα πήγαιναν στῆς συντέκνισσας τὸ σπίτι,
ἔκαμναν τρεῖς μετάνοιες τὸν σύντεκνο καὶ τρεῖς τὴν συντέκνισσα
καὶ τοὺς ζητοῦσαν σχώρηση. Μετὰ πήγαιναν στοὺς γονεῖς τους,
στοὺς θειοὺς, στὶς θειεὲς κ' ἔπερναν σχώρηση κ' οἱ σπιτικοὶ ἀλληλο-
σχωριοῦντανε.

Τὸ βράδου μαζεῦνταν στὸ πατρικὸ σὲ συγγενικὸ ἢ σὲ φιλικὸ
σπίτι, ἔτρωγαν ὄλοι μαζί, τιμοῦσανε τὸ τραπέζι μὲ τραγούδια ποὺ
τὰ ἔλεγαν τραπεζικά.

α'.

Ἐδῶ ποὺ κουβεντιάζουμε πέτρα νὰ μὴ ραγίσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης κ' ἡ κερά χρόνους πολλοὺς νὰ ζήσῃ.
Νὰ ζήσῃ χρόνους ἑκατὸ καὶ νὰ τοὺς ἐπεράσῃ
κι' ἀπὸ τίς ἑκατὸν καὶ κεῖ ν' ἀσπρίσῃ νὰ γεράσῃ.

β'.

Ἄν ἀρχίνισ' ἡ γλῶσσά μου, ποτές δὲν ἔχει σχόλη,
ὅπου μὲ τὴν σπουδάζανε οἱ δώδεκ' ἀποστόλοι.

γ'.

Ἀρχίνισε γλωσίτσα μου, τραγούδια ν' ἀραδιάσῃς,
τοὺς φίλους σου τοὺς καλεστοὺς νὰ τοὺς ἐγκωμιάσῃς.

δ'.

Ἀρχισε γλῶσσά μου γλυκειά, τραγούδια ν' ἀραδιάζῃς
καὶ ἀγγέλους ἀπ' τὸν οὐρανὸ νὰ μὲ τοὺς κατεβάζῃς.

ε'.

Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ, τοῦ χρόνου ποιὸς τὸ ξέρει ;
γιὰ θά ποθάνω, γιὰ θά ζῶ, γιὰ θάμαι σ' ἄλλα μέρη.

στ'.

Γιὰ δὲς τραπέζι ἔμορφο κ' ἔμορφα π' ἀρμενίζει
κ' ἔμορφοι ποὺ τὸ στρώσανε, κι' ἀφέντης ποὺ τ' ὀρίζει.

ζ'.

Δὲν τόλπιζα στὸν οὐρανὸ στὴ γῆς νὰ ἀπαντήσω
μὲ τέτοιοι φίλοι ἔμορφοι γλυκὰ νὰ ὀμιλήσω.

η'.

Ἐδῶ πού κουβεντιάσαμε πέτρα νά μὴ ραγίση
κι' ὁ νοικοκύρης κ' ἡ κερά χρόνους πολλοὺς νά ζήση.

θ'.

Ἐδῶ πού τραγουδήσαμε πέτρα νά μὴ ραγίση
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χίλια χρόνια νά ζήση.

ι'.

Εἶπαμε πολλὰ καὶ σώνει,
ἄς λαλήσει κι' ἄλλ' ἀηδόνι.

ια'.

Ἐλα Χριστέ στὰ χεῖλη μου καὶ Παναγιὰ κοντά μου
κι' ἄγγελοι ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς νά γίνουν συντροφιά μου.

ιβ'.

Ἐνα τραγούδι θεὲ νά πῶ ἐπάνω στό λεμόνι,
νά ζήση ἡ παρέα μας κ' ἡ συντροφιά μας ὅλη.

ιγ'.

Καλῶς ὄριστε μάτια μου, στὴν τάβλα τὴν γιομάτη,
μὲ τὰ μοσχομυρίσματα, μὲ τὸν ἀνθὸ γιομάτη.

ιδ'.

Μαλαματένια τράπεζα μὲ ἀσημένια πιάτα,
τζοβαίρένια ²⁾ τὰ φαγιά, ροδόσταμο γιομάτα.

ιε'.

Νά σὰς λέγω τραγούδια καὶ παινέματα ὡς πού νά ξημερώση
ὡς πού νά βγῆ ὁ ἥλιος τίς πόρτες νά πυρώση.

ιστ'.

Πέτρες καὶ ξύλα τοῦ σπιτιοῦ, πού πέρνετε τὸ βάρος
φυλάγετε τοὺς νοικοκερούς, νά μὴ τοὺς πάρ' ὁ Χάρος.

1) Τραπεζί. — 2) Λ. Ἀραβική. Διαμαντένια.

ιζ'.

Πέτρος καὶ Παῦλος τῶλεγε κ' οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι
κι' ὁ Θεὸς νὰ τὴν πολυετὴ τὴν συνοδίᾳ ὄλη.

ιη'.

Σὲ τοῦτο τὸ σπίτι τ' ἀψηλὸ πέτρα νὰ μὴ ραγίσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήσῃ.

ιθ'.

Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποῦμαστε, πέτρα νὰ μὴ ραγίσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήσῃ.

κ'.

Τὴν τράπεζαν χαιρόμασθε, Χριστὸς νὰ τὴ βλογίσῃ
κ' ἡ Παναγία τὴν εὐχή, μέσα νὰ τὴν ἀφίσῃ.

κα'.

Τὴν τράπεζαν ποὺ χαιρόμασθε τὴν ροδοστολισμένη,
ἐκεῖν' ποὺ τὴν ἐστόλιζε πέρδικα πλουμισμένη.

κβ'.

Τοῦτα τὰ σπίτια τ' ἀψηλὰ μὲ διαμαντένιοι στῦλοι,
νὰ ζοῦνε οἱ νοικοκεροὶ καὶ ὄλοι τους οἱ φίλοι.

κγ'.

Τοῦτα τὰ σπίτια τ' ἀψηλὰ τὰ ράχτια ἵναι ἀσημένια
καὶ μὲ καιρὸ νὰ ἔλθουμε νὰ τάβρουμ' διαμαντένια.

κδ'.

Τοῦτα τὰ σπίτια τ' ἀψηλὰ τὰ μαρμαροχτισμένα,
οὔτε στὸν κόσμον βρίσκονται, οὔτε μέσ' στὴ Βιέννα.

κε'.

Τοῦτα τὰ σπίτια τ' ἀψηλὰ μέσα στὸ περιβόλι,
νὰ ζῆ ὁ νοικοκύρης τους κ' ἡ συντροφιά τους ὄλη.

κστ'.

Τοῦτα τὰ σπίτια τ' ἀψηλὰ, τὰ μαρμαροχτισμένα,
ποὺ βοηθοῦνε τοὺς φτωχοὺς, νὰ εἶν' εὐλογημένα.

55

Πρόποση.

Φανάρι.

Αὐτὸ τὸ ἔμορφο ποτήρι
τὸ στρογκυλὸ καὶ γυριστό,
ὄλοι μας θεὸ νὰ τὸ πιοῦμε
γεμιστὸ ξεχειλιστό.

- 5 Δὸς το μιά, νὰ πάγη κάτω,
νᾶβρη ἢ κορφή τὸν πάτο.
"Ἐπὶ το κι' ἀπόπιο το
κι' ἄς εἶναι μὲ τῆς ὑγείας σου.

ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΤΕΣ

56

Ἄφου ἔτρωγαν ἕκαμναν διάφορα παιχνίδια, ἔλεγαν ἀποκρητικά ἀστεῖα, βρετά, τραγούδια, γλωσσοδέτες, δυσκολεύουνταν νὰ τὰ ποῦνε γλήγορα, τᾶλεγαν παραλλαγμένα καὶ γελοῦσανε.

Ὁ παπᾶς μας ὁ βουρλόπαπας
ποῦ πῆγε στὸ βουρλόβουνο
νὰ κόψη βουρλοπάλουκα
νὰ φράξη τὸν βουρλομπαξέ

- 5 νὰ μὴ πᾶν' οἱ βουρλοπετεινοὶ
καὶ φᾶν' τὰ βουρλομάρουλα.

57 *)

Καστανιές

Ἄπο τὸν πύργο ἔπεσα,
στοῦ παπᾶ τοῦ γιοῦ,
ταχύ τὰ χέρια ἔπεσα
καὶ μὲ πῆραν ἀπ' τὸ χέρι

- 5 καὶ μὲ πῆγαν στ' ἅγιο Βῆμα
καὶ μὲ στρογκυλογύρισαν
καὶ μὲ στρογκυλοδρόμισαν.
Δὲν τὸ ἤξευρα καὶ γὼ ὁ καῦμένος
νὰ τίς στρογκυλογυρίσω
10 νὰ τίς στρογκυλοδρομίσω.

Πρὶν φωνάξη τ' ἀρνίθ' ἔτρωγαν ὄλ' ἀπὸ λίγο βρασμένο ἀβγὸ
καὶ πιά δὲν ἔτρωγαν τίποτε ἀρτυμένο, ὄλη τῆ σαρακοστή νήστευαν.

*) «Θρακικά». Τόμ. Αος σελ. 420.

Βούλωναν τὸ στόμα ὅπως ἔλεγαν μὲ ἀβγό καί τὸ Πάσχα μὲ τὸ κόκκινο ἀβγό τὸ ἀνοιγαν,

ΤΟΥ ΚΛΗΔΟΝΑ

58

Στὴ Τζετώ ἀπὸ σπερῆς τ' αἱ Γιαννιοῦ, στὶς 24 τοῦ Ἀλωνιτῆ μαζεύουνταν τὰ κορίτσα κ' οἱ κοπέλλες σ' ἓνα σπίτ' γιὰ νὰ βάλνε τὸν κλήδωνα. Ὅταν βασίλευε ὁ ἥλιος ἔστελναν δυὸ κορίτσια, τὸ ἓνα πρωτοπαῖδι καὶ τ' ἄλλο ἀποτεκνάδι πού ζούσανε οἱ γονιοὶ τους νὰ πάρνε ἀρπακτικὸ¹⁾ νερὸ σὲ μπακίρι ἀπὸ τρεῖς βρῦσες γυρισμένες κατὰ ἡλιοῦ κ' ἔρριχναν μέσα τὰ σημάδια, δαχτυλίδια, καρφίτσες, σκουλαρίκια, φουρκέτες, κουμπιὰ, κόπτρες, χάνδρα.

Τὸν κλήδωνα σκέπαζαν μὲ κόκκινο παννί, τὸν κλειδωναν μὲ κλειδαριά, ἔλεγαν:

α'.

Κλειδώνουμε τὸν κλήδωνα μὲ τ' αἱ Γιαννιοῦ τῆ χάρη
καὶ ποιὰ ναι καλορίζικη, θὰ πάρει παλληκάρι,
καὶ τὸν κρεμούσανε ἔξω στὸ παράθυρο νὰ τὸν δγιῶνε τ' ἄστρα.

Τὸ πρωὶ ἀφοῦ ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησία μαζεύουνταν στὸ ἴδιο σπίτ', τὰ κορίτσια πού πήρανε τ' ἀμίλητο νερὸ ἔπερναν τὸν κλήδωνα, τὰ ἄλλα βαστούσανε ἀπὸ πάνω τους ἓνα σεντόνι ἀπὸ τίς ἄκρες καὶ μὲ τραγούδια πήγαιναν ἔξω στὸ Πρωτογόνατο²⁾, μπρὸς πήγαινε ἓνα μικρὸ ἀγόρι καὶ βαστοῦσε μπαϊράκι μὲ δεντρομολόχες.

Ὅταν ἔφθαναν, τὰ κορίτσια, πού βαστούσανε τὸν κλήδωνα κάθουνταν, τ' ἄλλα τὰ σκέπαζαν μὲ τὸ σεντόνι κι' ὀλόγουρά τους τραγουδούσανε ὄλο δίστιχα καὶ χόρευαν.

Ὅστερα μὲ τὴν ἴδια τάξη καὶ τὰ τραγούδια πήγαιναν σ' ἓνα κῆπο. Τὸν κλήδωνα ἔβαζαν πάνω σὲ скаμνί καὶ τὰ κορίτσια πού τὸν βαστούσανε κάθουνταν πλάγι τ'. Τ' ἄλλα ἔλεγαν :

β'.

Ἀνοιξατε τὸν κλήδωνα νὰ βγῆ ἡ χαριτωμένη,
ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν πολὺ ποιὰ εἶν' ἡ κερδεμένη.

γ'.

Ἀνοιξατε τὸν κλήδωνα νὰ βγῆ ἡ χαριτωμένη,

1) Ἀμίλητο. —2) Τοποθεσία σὲ ἀψηλὸ λόφο. Στὴ Στράντζα τὸν κλήδωνα ἔλεγαν πρωτογόνατο.

ὄλη τῆ χρονιά καλόκαρδη καὶ καλοζωΐσμένη.

Τὰ δυὸ κορίτσια τὸ πρῶτο καὶ τ' ἀποτεκνάδι τὸν ξεκλείδωναν.

δ'.

Ἀνοίγουμε τὸν κλήδωνα μὲ τ' αἶ Γιαννιοῦ τῆ χάρη
κι' ὅποια εἶναι καλορίζικη νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν πάρῃ.

ε'.

Ἀνοίγουμε τὸν κλήδωνα μὲ τ' αἶ Γιαννοῦ τῆ χάρη,
ὅποια ἔναι καλορίζικια θὰ πάρῃ παλληκάρι.

στ'.

Ἀνοίγουμε τὸν κλήδωνα, βγαίν' ἢ χαριτωμένη,
ὄλο τὸν καιρὸ χαρούμενη καὶ καλοκαρδισμένη.

Τραβούσανε ἓνα σημάδι. Ὅποιας ἦτανε τὸ πρῶτο λογίζονται
ἢ τυχερότερη ἀπ' ὄλες.

Ὅλο ἔλεγαν ἓνα τραγουδάκι καὶ τραβούσανε τὸ σημάδι, τὰ γέ-
λια κ' οἱ χαρὲς ἀντηχοῦσανε ὡς πέρα, τὸ κάθε κορίτσι ἀπὸ τὸ τρα-
γουδάκι πού τὸ λάχαινε προσπαθοῦσε νὰ μαντεύσῃ τὴν τύχη τ'.

ζ'.

Σήμερα εἶναι τ' αἶ Γιαννιοῦ, καὶ τ' αἶ Κληδόνου,
ὅσα σεντούκια ἀνοιξά εἶναι τὸ ριζικό μου.

59

Τὸ Ψυχασάββατο¹⁾ τ' αἶ Θόδωρου ἀπὸ τὰ κόλυβα πού πάγαναν
ἀπὸ βραδὺ στὴν ἐκκλησιά, ἀφοῦ τὰ διάβαζε ὁ παπᾶς, μιὰ γυναῖκα
ἔκλεπτε λίγα καὶ τὰ μοίραζε στὰ κορίτσια πού ἠθελαν νὰ δυγιοῦνε
τὴν τύχη τους.

Τὴν ὥρα πού θὲ νὰ κοιμηθοῦνε ἔβαζαν κάτ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι
τους δυὸ, τρία, ὡς ἔννια κουκκιά στάρι κ' ἔλεγαν στὸν αἶ Θόδωρο.

Ἄϊ Θόδωρε καλέ μου,
καλέ μου κι' ἄξιε μου,
περικαλῶ φανέρωσέ με,
τὴ τύχη μου μπροστά μου.

Τζετώ.

Στὸν ὕπνο τους ἔβλεπαν ποιόνα θᾶπερναν.

60

Τσόρλου.

Ἄγιε Θόδωρε καλέ μου,
μέγα καὶ θαυματουργέ μου,
εἰς τὴν ἔρημο πού πᾶς
καὶ τίς τύχες ἀπαντᾶς,

1) Τὸ πρῶτο Σάββατο τῆς Μεγάλης Σαρακοστής.

- 5 ἄν ἰδεῖς καὶ τὴ δική μου
νὰ μοῦ τὴ χαιρετᾷς.

61

Σηλυβριά.

- Ἄϊ Θόδωρε καλέ μου,
ἄξιε καὶ θαματουργέ μου,
εἰς τὴν ἔρημο ποῦ πᾶς
καὶ τὶς Μοῖρες συναντᾷς,
5 σὰν ἰδεῖς καὶ τὴν δική μου,
νὰ τὴν διπλοχαιρετίσης.
Ἄν κοιμᾶται νὰ σηκωθῆ
κι' ἄν εἶναι μακρὰ νὰ τρέξῃ,
πλούσια εἶναι ἢ φτωχὴ
10 νᾶλθ' ἀπόψε νὰ μὲ βρῆ
καὶ τὸ σιτάρι ὅπου σπέρνω
μαζὺ νὰ τὸ θερίσω 1).

ΠΑΙΔΙΚΑ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΑ

62

Σηλυβριά.

Μὲ χαρὰ τὰ παιδιὰ χαιρέτιζαν τὸν ἔρχομό τοῦ λέλεγκα κ' ἔλε-
γαν τραγουδιστὰ:

Λέλεγκα, πασᾶ, πασᾶ,
ποῦν' τὰ χίλια πρόβατα;
Κάτω στὰ πατώματα,
τρώγ' ὁ λύκος χαίρεται
κ' ἡ ἄλεποῦ μαραίνεται

63

Καστανιές.

Λέλεγκα, μπασᾶ, μπασᾶ,
ποῦν' τὰ χίλια πρόβατα;
Κάτω στὰ πατώματα,
κόψε τὴν κεφάλᾳ σου,
ρίξ' τηνα στὴ θάλασσα,
νὰ γίνῃ πρωτοθάλασσα.
Τρώγ' ὁ λύκος χαίρεται

1) Νὰ τὸ θερίσῃ μαζὺ μὲ τὸν ἄνδρα της.

κ' ἢ ἄλεποῦ μαραίνεται.

64

Ἄφιναν κάτ' ἀπὸ πέτρα ἢ στὸ φράκτη τὸν μάρτη τοῦ δεξιοῦ
χεριοῦ κ' ἔλεγαν:

Πάρε τίς ψύλλοι μου
καὶ τίς κακοτιές μου.

Τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ τὸν μάρτη σὰν ἔβλεπαν τὸ πρῶτο χελι-
δόνι ἄφιναν ὁμοίως κάτ' ἀπὸ πέτρα ἢ στὸν φράκτη κ' ἔλεγαν τὰ
ἴδια λόγια.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΠΟΥΛΙΩΝ

65

Τὰ παιδιὰ δλόχαρα ἔβλεπαν τὸ πρῶτο χελιδόνι ποῦ ἔφερε τὴν
ἄνοιξη τὸ τραγουδοῦσαν:

Χελιδόνι γύρισε **Σηλυβριά.**
καλοκαίρι μύρισε.
Ἄφκα σῦκο καὶ σταφύλι
καὶ σταυρὸ καὶ λιχνιστήρι
5 κ' ἦλθα κ' ἠῦρα τὴ φωλιά μ' 1)
ποῦ τὴν φύλαγ' ἢ κερά μ'.

66

Καστανιές.

Ἄφκα σῦκο καὶ σταφύλι
καὶ σταυρὸ καὶ λιχνιστήρι
κ' ἦρθα κ' ἠῦρα τὸ τριφύλλι 2)
πάν' στοῦ μαχαιριοῦ τὴ μύτη
5 τσίρ, τσίρ, τσίρ, τσίρ, τσίρ,

67

Κεσσάνη.

Ἄφκα σῦκο καὶ σταφύλι

1) Τὴν ἔκαμνε μὲ λάσπη κ' ἀπὸ μέσα τὴν ἔστρωνε μὲ πούπουλα. Τὴ φω-
λιά τοῦ χελιδονιοῦ δὲ τὴν χαλνούσανε γιὰ νὰ μὴ βλασφημῆ καὶ χελιδόνι δὲν
ἔπιαναν γιὰ νὰ μὴ πέφτουν τὰ μαλλιά τους.—2) Χόρτο ποῦ τρώγουνταν. τὴν
ἐποχὴ ποῦ εἴρχονταν τὸ χελιδόνι τὸ τριφύλλι μεγάλωνε, τὸ ἔκοφταν μὲ τὴ μύ-
τη τοῦ μαχαιριοῦ κοντὰ στὴ ρίζα τ' ὅπως ὅλα τὰ χόρτα ποῦ ἔτρωγαν, καὶ τὸ
μαγέρειαν.

καί σταυρό καί λιχνιστήρι
 κ' ἦλθα κ' ἠῦρα τὸν Ἀπρίλη
 μέ δαμάσκηνο στὰ χεῖλη.
 5 Φυτριδίτση, φυτριδίτση,
 μέσ' τ' ἄλῳνι ἕνα κορίτσι

68

Σὰν ἄκουγαν τὴν κουκουβάγια πού φώναζε, φώναγαν καὶ τὰ
 παιδιά:

Κουκουβάγια πονηρή
 πῶς τὸ τρῶνε τὸ τυρί ;
 —Μὲ τὴν πῆττα τὴν ζεστή.

ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΓΙΑ ΓΙΟΡΤΕΣ

69

Σηλυβριά.

Βάγια, βάγια τῷ Βαγιῶ,
 τρῶνε ψάρι καὶ κολιό
 κι' ὡς τὴν ἄλλη τὴν Κυριακὴ
 τρῶνε κόκκινο κοκό.

70

Ἡράκλεια.

Ἦλθε ὁ Λάζαρος,
 ἦλθαν τὰ βάγια,
 θέλει λάδι καὶ κερὶ
 καὶ ἀβγὸ γιὰ νὰ χαρῆ.

71

Καστανιές.

Ἄγια Βαρβάρα βαρβαρώνει
 αἶ Σάββας σαβανώνει
 αἶ Νικόλας παραχώνει
 κι' αἶ Σπυρίδωνας ξεπαραχώνει.

72

Ἐπιβάτες.

Ἄϊ Γιάννη Θεολόγο
 πές με τὸν καλὸ τὸν λόγο
 ἀπὸ κείνο καὶ σὲ κείνο
 εἶναι πιὸ καλλίτερο ἐκεῖνο.

ΚΛΙΜΑΚΩΤΑ

73

Σηλυβρία.

Ντύλι, ντυλι, ντύλι ¹⁾,
 μέσ' άπ' τὸ καντήλι,
 πῶφεγγε κ' ἐκέντα,
 κόρη τὸ μαντήλι.
 5 Τοῦ της, τοῦ της, τοῦ της,
 τ' ἀρβωνιαστικοῦ της.

Ἦρθε ὁ ποντικός
 κ' ἔφαγε τὸ φυτίλι
 μέσ' άπ' τὸ καντήλι
 10 πῶφεγγε κ' ἐκέντα
 κόρη τὸ μαντήλι,
 Τοῦ της, τοῦ της, τοῦ της
 τ' ἀρβωνιαστικοῦ της.

Ἦρθε καὶ ὁ γάτος
 15 κ' ἔφαγε τὸν ποντικό
 πῶφαγε τὸ φυτίλι
 μέσ' άπ' τὸ καντήλι
 πῶφεγγε κ' ἐκέντα
 κόρη τὸ μαντήλι.
 20 Τοῦ της, τοῦ της, τοῦ της
 τ' ἀρβωνιαστικοῦ της.

Ἦρθε καὶ ὁ σκύλος
 ἔφαγε τὸν γάτο
 πῶφαγε τὸν ποντικό
 25 πῶφαγε τὸ φυτίλι
 μέσ' άπό τὸ καντήλι
 πῶφεγγε κ' ἐκέντα
 κόρη τὸ μαντήλι.
 Τοῦ της, τοῦ της, τοῦ της
 30 τ' ἀρβωνιαστικοῦ της.

Ἦρθε καὶ ὁ λύκος,

1) Τὸ λέγανε γλήγορα.

ἔφαγε τὸ σκύλο,
 πῶφαγε τὸ γάτο,
 ποὺ ἔφαγε τὸν ποντικό,
 35 πῶφαγε τὸ φυτίλι,
 μέσ' ἀπ' τὸ καντήλι,
 πῶφεγγε κ' ἐκέντα,
 κόρη τὸ μαντήλι.
 Τοῦ της, τοῦ της, τοῦ της,
 40 τ' ἀρβωνιαστικοῦ της.

ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ

74

Σηλυβριά.

Ἄλφα. Ἄρχῃ τοῦ κόσμου.
 Βῆτα. Βασιλεύει ὁ κύριος,
 Γάμμα. Γεννιέτ' ὁ Χριστός.
 Δέλτα. Δι' ἀγγέλου τὸ Χαίρε.
 5 Ἐψιλον. Ἐρχεται ὁ κύριος.
 Ζήτα. Ζητοῦν τὸν κύριον.
 Ἠτα. Ἡλιος ἔλαμψε.
 Θητα. Θεὸς τὸν ἐγέννησε.
 Γιῶτα. Ἰωάννης τὸν ἐβάπτισε.
 10 Κάπα. Κάλαμον τὸν ἐπότισαν.
 Λάμδα. Λαοὶ τὸν ἐτριγύρισαν.
 Μι. Μυριάδες τὸν ἐπήγαιναν.
 Νι. Νερὸ ἐζήτησε.
 Ξι. Ξίδι τὸν ἐπότισαν.
 15 Ὅμικρον. Ὁ Πιλάτος τὸν ἠρώτησε,
 Πι. Ποῦτος εἶσαι σύ;
 Ρῶ. Ρωμαῖος εἶμ' ἐγώ.
 Σίγμα. Σταυρὸν τὸν προσήλωσαν.
 Ταῦ. Ταῦτα ἔπαθεν ὁ Κύριος.
 20 Ὑψιλόν. Ὑψηλὰ τὸν ἐκρέμασαν.
 Φι. Φῶς ἔλαμψε.
 Χι. Χιλιάδες τὸν ἐπήγαιναν.
 Ὠμέγα. Ὠ, τὸ μέγα τὸ μεγάλο
 25 καὶ τὸ κάρναξ τῶν Ἑβραίων.

75

Μεγάλη Δευτέρα
ὁ Χριστὸς στή μαχαίρα.
Μεγάλη Τρίτη
ὁ Χριστὸς ἐκρίθη.
Μεγάλη Τετάρτη
ὁ Χριστὸς ἐχάθη.
Μεγάλη Πέφτη
ὁ Χριστὸς εὐρέθη.
Μεγάλη Παρασκευὴ
ὁ Χριστὸς στὸ σουβλί.
Μεγάλο Σαββάτο
ὁ Χριστὸς ἀνέστη.

ΑΣΜΑΤΙΑ ΑΠΟ ΕΠΩΔΕΣ

76

Βελιγρῆδι¹⁾.

Ἦ κυρά Μαγδαληνὴ
πῶς κοιμᾶσαι μοναχή ;
— Δέν κοιμοῦμαι μοναχή ;
ἔχω Πέτρο, ἔχω Παῦλο
5 ἔχω δώδεκ' Ἀποστόλους
τοῦ Χριστοῦ τὸ δεκανίκι,
τὸ Χριστὸ προσκεφαλάκι.
Κάτ' ἀπ' τὴν πορτίτσα μου
κ' ἔξ' ἀπ' τὴν σκαλίτσα μου
10 οἱ ἐχθροὶ νὰ φᾶνε νὰ πριστοῦν
καὶ θάλασσα νὰ σκάσουν.

77

Σκεπαστό²⁾.

Μάρ' κυρά Μαγδαληνή,
πῶς κοιμᾶσαι μοναχή ;
— Δὲ κοιμοῦμαι μοναχή.
Ἔχω Παῦλο, ἔχω Πέτρο
5 ἔχω δώδεκ' Ἀποστόλοι.
Τὰ βαγγέλια μ' ἀνοιχιά,
ἀνοιχιά παρανοιχιά
καὶ στὸ προσκέφελό μου,

1) Ἐπαρχίας Τυρολόης, καὶ Σιρεντζίου.—2) Ἐπαρχίας Βιζύης.

Νανουρίσματα

ἓνα μαυρομάνικο μαχαίρι
10 κι' ὄποιος ἔλθ' τὸν μαχαίρωνω.

78

·Καστανιές.

—Μαρή κυρά Μαγδαληνή
πῶς κοιμᾶσαι μοναχή ;
—“Αἱ ἀφέντη μου Νικόλα
δέν κοιμοῦμαι μοναχή·
5 ἔχω Κώστα, ἔχω Παῦλο
ἔχω δώδεκα Βαγγέλια.
Μαυρομάνικο μαχαίρι
ὄποιος ἔρθ' στήν κεφαλή μου
κατακέφαλα τὸν πέρνει.
10 “Ἄς πάει στήν Μαυροθάλασσα
νά μετράη τῆ θάλασσα,
καυκιά, καυκιά ὄσο νά ξημερώση.

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ

79

·Αμυγδαλιές

“Ἐλα Νύπνε μου, πάρε το,
γλυκά νά τὸ κοιμήσης
καί μέσ' τὸν ὕπνο του,
νά μέ τὸ συργιανίσης.
5 Νά μοῦ τὸ πᾶς ἐδῶ,
νά μοῦ τὸ πᾶς ἐκεῖ,
μέσα σέ περιβόλια
νά τὸ γεμίσης κσι τῖς τσέπες του,
τριαντάφυλλα καί ρόδα.
10 Τὰ ρόδα νᾶν' τῆς μάννας του,
τὰ κρίνα τῆς νονᾶς του
καί τ' ἄσπρα τριαντάφυλλα
νάναί τῆς ἀφεντιᾶς του.

80

“Ἐλα “Υπνε μ', πάρε το.
καί πάν' το στίς μπαχτσέδες;
πάρε τὰ ἄνθη ἀπ' τῆ μηλιά
καί ὄλα τῆς τὰ μῆλα
5 καί φέρ' τα σὸ παιδάκι μου
ποῦ εἶναι μωρὸ καί κάνει,
τὸ μικρὸ μου νάνι, νάνι.

81

Πλάγια 1).

"Ελα "Υπνέ μου, πάρε το
κι' ἄϊντε συργιάνισέ μου το
κι' ἄϊντε μου ἐδῶ κι' ἄλλοῦ
καὶ στή Πόλη καὶ παντοῦ.

- 5 Νά τὸ δόσ' ἀγᾶς λεμόνι
κ' ἡ ἀγάδαινα κυδῶνι
κ' ἡ μικρὴ ἀγαδοποῦλα
δαχτυλίδι μὲ τὴ βοῦλα.

82 *)

Σηλυβριά.

"Ελα Χριστέ μου, πάρε τσ,
Παναγιά μ', καὶ κοίμησέ το.
Νά τὸ πάη στοῦ Μάη τ' ἀμπέλι
καὶ στοῦ Μάη τὰ λειβαδάκια,

- 5 νά τὸ δόσ' ἀγᾶς σταφύλι
κ' ἡ ἀγάδαινα μαντήλι
κ' ἡ μικρὴ ἀγαδοποῦλα
δαχτυλίδι μὲ τὴ βοῦλα.

83 *)

Φανάρι.

"Ελα "Υπνε, καὶ πάρε το,
Χριστέ ποκοίμισέ το.
Πάν' το στοῦ Μάη τ' ἀμπέλι
καὶ στοῦ Γιάννη τὸ περιβόλι.

- 5 Κόψε το ἓνα σταφύλι,
δόσε το κ' ἓνα καρπούζι,
τὸ σταφύλι νά τὸ φάη,
τὸ καρπούζι νά τὸ παίζη.
Νά κοιμᾶται σὰν τ' ἀρνέλι,
10 νά ξυπνᾶ σὰ μοσχαρέλι.

84

"Ηράκλεια.

"Ελα Νύπνε μ', καὶ πάρε το
καὶ ἀποκοίμισέ το
καὶ πάν' το στοῦ Μάη τ' ἀμπέλι

1) Ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων.

στοῦ Μάη τὸ περιβόλι.

- 5 Νὰ τὸ δόσ' ὁ Μάης κεράσι
ὁ καλόγερος ἀπίδι,
νὰ τὸ δόσ' ὁ Αὔγουστος
τὸ πρῶτο τὸ σταφύλι.
Νὰ κοιμᾶται σὰν ἀρνάκι
10 νὰ ξυπνήη σὰν πουλάκι.

85

Κοιμησέ το Παναγιά,
νὰ σέ κάνω μιὰ ποδιά¹⁾),
μιὰ ποδιά μεταξωτή
γύρω, γύρω κεντητή.

86

Κοιμήσου σὺ παιδάκι μου καὶ γὼ σε νανουρίζω,
καὶ γὼ τὴν κούνια σου κουνῶ νὰ σέ ἀποκοιμίσω,
Νάνι, νάνι, τὸ παιδάκι μου νὰ κάνη.

87 *)

Σηλυβριά.

- Κοιμήσου σὺ μικράκι μου καὶ γὼ σέ νανουρίζω,
καὶ τὴν κουνίτσα σου κουνῶ, γλυκά καὶ σέ κοιμίζω.
Σὰ σέ κοιμήσω ὕστερα στὴ Παναγιά σ' ἀφίγω,
στὴ Παναγιά καὶ στὸ Χριστὸ καὶ στὸ φύλακ' ἀγγελό σου,
5 γιὰ νὰ σέ προφυλάγουνε πὰν' στὸ προσκέφαλό σου.

88 *)

Καστανιές.

- Κοιμᾶται τὸ πουλάκι μου καὶ πῶς νὰ τὸ ξυπνήσω ;
νὰ πάρω διαμαντόπετρες νὰ τὸ πετροβολήσω.
Νὰ τὸ ξυπνήσω μὲ νερό, φοβοῦμαι μὴ κρῶσει,
νὰ τὸ ξυπνήσω μὲ κρασί φοβοῦμαι μὴ μεθύσει.
5 Νὰ τὸ ξυπνήσω μὲ φιλι νὰ γλυκοεξυπνήση.

89

Σκοπό.

Νάνι, νάρθη ἢ μάννα του,
ἀπ' τὸ δαφνοπόταμο

1) Σκέπη.

κι' από τὸ γλυκὸ νερό,
 νὰ τὸ φέρη λούλουδα,
 5 λούλουδα τριαντάφυλλα
 καὶ μοσχογαρύφαλα
 Νάνι, νάνι, νάνι του,
 ὡς ποὺ νᾶρθη ἡ μάννα του,
 νὰ τὸ φέρη καὶ κοκὰ
 10 κ' ἓνα κόσκινο φλουριά
 καὶ τῆς γάτας τὴν οὐρά
 καὶ τοῦ ποντικοῦ τὰ φτιά.

90

Σηλυβριά.

Νάνι του ν' ἀποκοιμηθῆ καὶ πάλι νὰ ξυπνήσῃ,
 γιὰτ' ἔχ' ἡ μαννοῦλά του δουλειὰ νὰ μὴ χασσομερήσῃ.
 Νάνι του, νὰ μοῦ μερώνῃ,
 νὰ ξυπνᾷ νὰ μεγαλώνῃ.

91 *)

Νάνι τοῦ ρήγα τὸ παιδί, τοῦ βασιλιά τ' ἀγγόνι,
 ὅπου γεννιέται στὴ Φραγκιά κι' ἀκούεται στὴν Πόλη.
 Τὸ χάρισε ὁ βασιλὲς κορῶνα διαμαντένια,
 τὸ χάρισ' κ' ἡ βασίλισσα σταυρὸ μαλαματένιο.

92

Νάνι τοῦ ρήγα τὸ παιδί τοῦ βασιλέ τ' ἀγγόνι
 νὰ ἤξευρ' ἡ βασίλισσα πῶς ἔχει τέτοι' ἀγόρι
 νὰ κάν' μαλαματένιες τίς φασκιές
 καὶ ἀσημένιες κούνιες.

93

Σηλυβριά.

Θὰ πετάξει, θὰ πετάξει
 καὶ τὸν οὐρανὸ θὰ φτάξει
 καὶ τὴν θάλασσα θ' ἀδειάσει.
 Νὰ τὴν κάνει περιβόλι
 5 νὰ τὴνε ζουλεύουν. ὄλοι.
 Νάνι τὸ μωρό μου νάνι
 κι' ὅπου τὸ πονεῖ νὰ γιάνῃ.

94

α'.

"Ελα "Υπνε νά τὸ πάρης καὶ Χριστέ μ', νά τὸ κοιμήσης,
νά τὸ πᾶς νά σεργιανίση καὶ νά τὸ ἀποκοίμισης.

β'.

"Ελα "Υπνε μου πάρε το, γλυκὰ νά τὸ κοιμήσης
καὶ μέσ' τὸν ὕπνο του, νά με τὸ σεργιανίσης.

γ' *).

"Ελα Νύπνε μ', καὶ πάρε το, Νύπνε 1), ποκοίμισέ το
καὶ σὺ Κερά μου Πχναγιά, κλωξημέρωτέ το.

δ' *).

"Ελα "Υπνε κ' ἔλα ζάλη
κι' ἀποκοίμισέ το πάλι.

ε' *).

"Ελα "Υπνε μ', καὶ πάρε το καὶ πάν' τὸ στίς μπαχτσέδες
καὶ γιόμισε τὸν κόρφο του λουλούδια καὶ κοντσέδες.

στ' *).

"Ελα Χριστέ μου, πάρε το, καὶ πάν' το στίς μπαχτσέδες
καὶ γιόμω του τίς κόρφοι του λουλούδια καὶ κοντσέδες.

ζ'.

"Ελα Χριστέ μου, πάρε το, καὶ πάν' το στίς μπαχτσέδες;
καὶ γιόμω του τίς κόρφοι του ὄλο ζερνεκαντέδες 2).

η' *).

"Ἐχω γὼ μιὰ θυγατέρα ἔχ' κι' ὁ βασιλὲς 'να γιό
καὶ μηνάει, ξαναμηνάει, συμπεθέρα νά με κάν'.

θ' *).

Κοιμᾶτ' ἀστρί, κοιμᾶτ' αὐγή, κοιμᾶται νιὸ φεγγάρι,
κοιμᾶται τὸ πουλάκι μου σάν ἄξιο παλληκάρι.

ι' *).

Κοιμᾶτ' ἡ πούλια στὸ βουνὸ κ' ἡ πέρδικα στὰ δάση,
ἀφίτε τὸ πουλάκι μου, τὸν ὕπνο νά χορτάση.

1) "Ἡ Χριστέ: - 2) Λ. Τ. Φούλια,

ια' *).

Κοιμάται με την Πιναγιά και με τον Άϊ Γιάννη,
με τον άφέντη τον Χριστό κι' όπου πονεί νά γιάνη.

ιβ'.

Κοιμάτ' ό ήλιος στά βουνά κ' ή πέρδικα στήν κλούβα.
κοιμάται τό πουλάκι μου στήν άργυρή του κούνια.

ιγ'.

Κοιμάτ' ό ήλιος στά βουνά κ' ή πέρδικα στά δάση,
άφίστε τό παιδάκι μου, τον ύπνο νά χορτάση.

ιδ' *).

Κοιμάτ' ό ήλιος στά βουνά κ' ή πέρδικα στά χιόνια,
κοιμάτ' και τ' άγοράκι μου, μέσ' στά χρυσά σεντόνια.

ιε'.

Κοιμάται πού νά τό χαρῶ και νά τό δῶ μεγάλο
και νά τό στείλω στό σχολειό κι' άκόμα πιό μεγάλο.

ιστ' *).

Κοιμάται τ'όνα μου παιδί, τ'όνα μου κλωναράκι,
τ'όνα μου φύλλο τής καρδιάς και τό μικρό μ' γοράκι.

ιζ'.

Κοιμάται τό παιδάκι μου, κοιμούνται τά πουλάκια,
τό Μάρτη θε νά κατεβούν με τά χελιδονάκια.

ιη'.

Κοιμάται τό παιδάκι μου, και πῶς νά τό ξυπνήσω;
νά πάρω διαμαντόπετρες νά τό πετροβολήσω.

ιθ'.

Κοιμάται τό παιδάκι μου, και γῶ τό νανουρίζω
και γῶ τήν κούνια του κουνῶ νά τ' άποκοιμίσω.

κ'.

Κοιμήσου χαϊδεμένο μου και γῶ σε νανουρίζω
και γῶ τήν κούνια σου κουνῶ και τά πανιά σου πλύνω.

κα'.

Κοιμήσου χαϊδεμένο μου και γῶ θε νά σε κάνω,
μιά κάμαρη δλόχρυση και μέσα νά σε βάλω.

κβ' *).

Κοιμήσου και παρήγγειλα στην Πόλη τὰ προικιά σου,
στη Βενετιά τὰ ρουχά σου και τὰ διαμαντικά σου 1).

κγ'.

Κοιμήσου και παράγγειλα παπούτσια στὸν τσαγκάρη,
γιὰ νὰ στὰ φέρ' ὀλόχρυσα κι' ὄλο μαργαριτάρι.

κδ'.

Κοιμήσου και παρήγγειλα στην Πόλι τὰ βιβλία,
στη Βενετιά τὰ ρουχά σου και τὰ μελανοδοχεία.

κε' *).

Κοιμήσου σὺ πουλάκι μου κ' ἡ τύχη σου δουλεύει
και τὸ καλὸ σου ριζικὸ σὲ κουβαλεῖ και φέρνει.

κστ'.

Κοιμήσου σὺ παιδάκι μου και γὼ σὲ νανουρίζω
κουνῶ και τὴν κουνίτσα σου και σὲ ἀποκοιμίζω.

κζ'.

Κοιμήσου πού νὰ σὲ χαρῶ και νὰ σὲ δῶ μεγάλο
και νὰ σὲ δῶ γι' ἀρραβώνιασμα κι' ἀκόμα πιὸ μεγάλο.

κη'.

Κοιμήσου πού νὰ σὲ χαρῶ και νὰ σὲ δῶ μεγάλο
και νὰ σὲ δῶ τῆς παντρειάς στεφάνι νὰ σὲ βάλω.

κθ'.

Κοιμῶνται ὄλα τὰ πουλιά, κοιμᾶται και τ' ἀηδόνι,
κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, κοιμᾶται και δὲ νοιώθει.

λ'.

Κούνια μου, κούνια τὸ παιδί, κούνια μου μέρωνέ το
κι' ἂν σὲ γυρέψει και βυζι σκῦψε και βύζαξέ το.

λα'.

Νὰ κοιμᾶται νὰ μερώνη
νὰ ξυπνάη νὰ μεγαλώνη.

1) Ἡ χρυσαφικά σου.

λβ' *).

Νάνι τοῦ μπεύ τοῦ παιδί, τοῦ βασιλέ τ' ἀγγόνι,
ὅπου γεννήθηκε στή Βλαχιά κι' ἀκούστηκε στήν Πόλη.

λγ'.

Νάνι του ν' ἀποκοιμηθῆ καί γώ τὸ νανουρίζω
καί γώ τὴν κούνια του κουνῶ καί τὸ ἀποκοιμίζω,

λδ'.

Νάνι πού τῶσπερν' ἀετός καί πού τὸ γέννα χήνα
καί πού τὸ κοιλοπόνεσε μιὰ χρυσοκαρδερίνα ¹⁾).

λε'.

Νάνι πού τὸ κουνούσανε τρεῖς ἀδελφές καί μάννα
κι' ἀκόμα δέν τοὺς ἔφθασε, πῆραν καί παραμάννα.

λστ'.

Ὁ ὕπνος στά ματάκια του κ' ἡ Γειὰ στήν κεφαλή του
κ' ἡ ἀγρυπνιά του στά βουνὰ νὰ πᾶ νὰ βρῆ τίς χθροὶ του

λζ' *).

Ὁ ὕπνος τρέφει τὸ παιδί καί ἡ Γειὰ τὸ μεγαλώνει
καί ἡ Κερά ἡ Παναγιά τὸ καλοξημερώνει.

λη' *).

Ὁ ὕπνος τρέφει τὰ μικρά κ' ἡ Γειὰ τὰ μεγαλώνει
κ' ἡ Παναγιά κι' ὁ Χριστὸς τὰ καλοξημερώνει.

λθ'.

Ὁ ὕπνος τὸ παρακαλεῖ μὰ κείνο δέ κοιμᾶται
καί τὴ μάννα τ' τυραννεῖ καί τὸ βυζι θυμᾶται.

μ'.

Ὑπνε, πού πέρνεις τὰ μικρά, ἔλα καί πάρε τοῦτο,
μικρό, μικρὸ σέ τῶσοσα, μεγάλο φέρε μου το.

ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ

95

Σηλυβριά.

Νὰ χορέψη, νὰ χαρῆ,
τώρα ποῦναι νιὸ παιδί

1) Ἡ ἡ Παναγιά κυρία.

κι' αὔριο σάν παντρευθεῖ
 μεσ' σιὰ βάσχνα θά μπει

96

Σηλυβριά.

Τὸ δικό μας τὸ παιδί
 εἶναι μάλαμα φλουρί
 καὶ τὰ ξένα τὰ παιδιὰ
 εἶναι κάλπικα ¹⁾ φλουριά.

97

Καστανιές.

Κακόχρονο νά ἔχνε οἱ δουλειές
 καὶ μαρέλες καὶ θελειές.
 Τὸ παιδί θε νά θρέψω
 καὶ δουλειές δέ θά γυρέψω.

98

Σηλυβριά.

Τὰμ τιριλί, ποῦ πᾶς μωρή ;
 — Στόν μπακάλη γιά τυρί
 καὶ τυρί δέν ηῦραμε
 τὸν μπακάλη δείραμε,
 5 δείραμε σκοτώσαμε
 τζερεμέ ²⁾ πληρώσαμε.

99

Σηλυβριά.

Μώρ' καλό στο
 καὶ καλό στο,
 πάρε ἕνα ξύλο
 καὶ δός το.

100

Τάσα, μάσα,
 κόκκινα, κεράσια.

101

Νάκια, νάκια
 καὶ κανάκια.

1) Κίβδηλα.—2) Λ. Τ. Ἀποζημίωση.

Όταν χόρευαν τόν γιό

45

102

Τό μωρό θέλει χορό
τά βιολιά δέν εἶν' ἔδω.

ΟΤΑΝ ΧΟΡΕΥΑΝ ΤΟΝ ΓΙΟ

103

Μάδυτος.

Ἔχω γιό κ' ἔχω χαρὰ
πού θά γίνω πεθερά.
ἔχω γιό κ' ἔχω καμάρι,
ποιά κόρη θά τόν πάρει;

104

Ἔχω γιό κι' ἔχω χαρὰ
πού θά γίνω πεθερά
ἔχω γιό γιά νά παντρέψω
νά τόν σπιτονοικοκερέψω.

105

Ἔχω γιό κ' ἔχω καμάρι
πέρνω νύφ' ἀπ' τὸ Φανάρι.

106

Σηλυβριά

Τὰ κορίτσια τὰ καλὰ
πέντε δέκα στὸν παρὰ
τ' ἄλλα τὰ καλλίτερα
ἓνα καπάκι πίτερα.

ΟΤΑΝ ΧΟΡΕΥΑΝ ΤΗΝ ΚΟΡΗ

107

Σηλυβριά.

Νά χορέψη θέλ' ἡ κόρη
καὶ παπούτσια δέν ἐφόρει,
θὰ τῆς δόσω τὰ δικά μου
νά χορέψ' ἡ περδικά μου.
5 Ἄς χορέψει κι' ἄς χαρεῖ
κι' ἄς μὴν ἔχει νά φορῆ.

108

Καστανιές.

Κυριακίτσα τὸ βαπτίσα
 κ' ἦταν ἄσπρο σὰ μαστίχα
 Κυριακίτσα μοῦ τὸ βγάλαν
 κ' ἦταν ἄσπρο σὰν τὸ γάλα
 5 Κυριακίτσα μου ὀρίζει
 τὰ βαπόρια μὲ τὸ ρίζι.

109

Τὸ πουλί μέσα στὴν κούνια
 κι' ὁ γαμπρὸς πέρνει τὴ βοῦλα ¹⁾

110

"Ἐχω κόρη κ' ἔχω πίκρα
 πού θὰ κλώθω ὄλο προῖκα.

111

Μωρ' καλῶς το, μῶρ καλῶς το,
 σκλάβες καὶ βαίτσες δὸς το.

ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΟΥΝ ΤΑ ΜΩΡΑ

112

"Όταν τὰ μωρὰ ἀρχήνιζαν νὰ καταλαβαῖνε ἡ μητέρα γιὰ νὰ τὰ
 διασκεδάση γυρνοῦσε τὸ χέρι μπρὸς στὰ ματάκια τοῦ μωροῦ κ' ἔλεγε.

Σηλυβριά.

"Ω λελέ, κού πεπέ.
 Κού πεπέ, νάρθ' ὁ μπαμπᾶς,
 νὰ τὸ φέρη κουραμπιά,
 κουραμπιά μέσ' τὸ χαρτί
 5 καὶ χαλβὰ μέσ' στὸ κουτί,

113

Καστανιές.

Κού πεπέ,
 κού πεπέ θάρθ' ὁ μπαμπᾶς του,

¹⁾ "Αδεια γάμου παρμένη ἀπὸ τὸν δεσπότη;

νά τὸ φέρη κουραμπιά,
κουραμπιά μέσ' τὰ χαρτιά
5 καὶ τσ' ἀραβῶνας τὰ φλουριά,
νά τὰ βάλ' στὰ χάντρα του
καὶ στὰ χαντραλούδια του.

114

Φανάρι.

Τσίγκρι, τσίγκρι, γιά λελί,
στοῦ κασάπη τὴν αὐλή
φύτρωσε μιὰ λεμονιά
καὶ μυρίζουν τὰ κλωνιά.

ΠΑΙΓΝΙΩΔΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ

115

*Ἡ μητέρα ἔπιανε μέ τὰ δυὸ δάχτυλα τὸ πηγουνάκι τοῦ μικροῦ
κ' ἔλεγε: πηγουνάκι, ὕστερα στοματάκι κ' ἔπιανε τὸ στοματάκι κ'
ἔξακολουθοῦσε.

Σηλυβριά.

Πηγουνάκι
στοματάκι
δυὸ τρυπίτσες,
δυὸ φεγγίτες,
5 γαϊτανάκι ¹⁾
κουτρολοῦ ²⁾
καὶ κολοκύθα.

Στὸ κολοκύθα χτυποῦσε λαφριά τὸ κεφαλάκι καὶ τὸ μωρὸ
γελοῦσε.

116

Στρίντζα ³⁾.

Πηγουνί στοματί,
δυὸ τρυπιά, δυὸ φεγγιά,
δυὸ γαϊτάνια κολητά,
Πήττα μπογάτσα
φάγε καὶ μιὰ πάτσα.

1) Φρύδια.—2) Μέτωπο.

117

Καστανιές.

Πουγουνι
 και στομι
 και μυτίτσα
 και ματάκια
 5 και φρυδάκια
 κουτουπι¹⁾
 κεφαλος.

118

Τζετώ.

Πουγουνι
 και στομι,
 δυο τρυπιά,
 δυο φεγγιά,
 5 δυο γαϊτάνια
 κούτουπος
 κεφαλος.

ΠΑΙΓΝΙΩΔΗ

119

Ὁ μεγάλος εἶχε τὸ παιδάκι καθισμένο ἀντίκρου του τὸ βαστοῦσε
 ἀπ' τὰ δυὸ του χεράκια κι' ἔλεγε ἀργά.

Ἔγια
 μόλα
 νὰ πάμε
 στὴν Πόλη
 νὰ φέρουμε
 λαδάκι
 και σαπουναδάκι
 ν' ἀλείψουμε
 τὶς γάτες
 και τὰ γατουδάκια
 κι' ὅσο περισσέψει
 στοῦ²⁾ . . .
 τὸ μυτί.

Σηλυβριά.

Στὴν κάθε λέξη κουνιούτανε μιὰ μπρός και μιὰ πίσω, στοῦ μυτί,
 τραβοῦσε τὸ μυτάκι τοῦ παιδιοῦ και ξανάρχιζε.

1) Μέτωπο.—2) Τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ.

120

Σηλυβριά.

Δυὸ παιδάκια ἢ περισσότερα ἔβαζαν τὰ χέρια τους τὸ ἓνα κοντά στ' ἄλλο, τὸ μεγαλείτερο ἢ ἓνας μέγας πού ἔπαιζε μαζί ἔλεγε, Τὸ τσίμπι, τσίμπι, τὸν ἀετό, ἄρχιζε μὲ τὸ δεξιὸ χέρι κ' ἔπιανε σὲ κάθε λέξι ἀπὸ ἓνα δάχτυλο, σ' ὅποιο δάχτυλο ἔλεγε τὸ τελευταῖο τοῦ τραγουδιοῦ «τ' ἀφτί» ἔκλινε τὸ δάχτυλο. Ὅλο ξανάρχιζε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς πού ἔκλινε ὅλα τὰ δάχτυλα.

Τοῦ τελευταίου πού ἔκλινε τραβοῦσε τ' ἀφτάκι.

Τσίμπι, τσίμπι, τὸν ἀετό,
τὸν ἀετό, τὸν σταυραετό
πέρν', ὁ διάκος, τὸ κοντάρι
καὶ βαρεῖ, τὸν ἀγελάρη.

5—Τὶ γυρεύεις, ἀγελάρη;

—Θέλω λάδι, θέλω ξίδι,
θέλω κόκκινη, κλωστή,
νά τσιμπήσω, τὸ πουλί,
ἀπὸ-τὸ-δεξι-τ' ἀφτί.

121

Φανάρι.

Τσίμπι, τσίμπι, πούπουλο
καὶ σταφύδο κούκκουτσο.
Πέρν' ὁ διάκος τὸ κοντάρι,
καὶ κτυπᾷ τὸν ἀγελάρη,

5 τὶ γυρεύεις ἀγελάρη;

—Κόκκινη φωλιὰ γυρεύω
νά στουπιάσω ν' μαλλιᾶσω
καὶ νά πιῶ κρασί νά σκάσω.

122

Κεσσάνη.

Τσίμπι, τσίμπι τ' ἀλοιφτό,
τ' ἀλοιφτό τὸ σιγανό.
Πέρνει διάκος τὸ κοντό
κι' ἀνεβαίνει στὸ βουνό

5 καὶ φωνάζει Βάρβαρε,
Βάρβαρε καλόγερε,

- τὸ παιδί πού βάπτισες
 ἔπεσε καὶ πέθανε,
 στὴν χρυσὴ τὴν Παναγιά,
 10 πῶχ' ἀνώγια καὶ κατώγια
 καὶ χρυσᾶ καὶ κομπολόγια.
 Τσίμπ' ἡ μάννα καὶ τὸ π'λάκι ¹⁾
 καὶ τοῦ λαγοῦ τὸ ποδαράκι.

123

- Πέρνω πάω πέρα,
 βρίσκω μιὰ κοπέλα,
 ἔτρωγε σταφύλια,
 ἔπεσε μιὰ ρώγα.
 5 Πῆγα νὰ τὴν πάρω,
 μ' ἔδοσ' ἓνα μπάτσο,
 πῆγα κατ' στὸ πάτο.

124

Καστανιές.

- Πάγω πέρα, πέρα,
 βρίσκω μιὰ κοπέλλα
 ἔτρωγε σταφύλια,
 τσίμπισε μιὰ ρώγα,
 5 τὴν ἔδοσα ἓνα μπάτσο
 κ' ἔπεσε στὸ λάκκο.

125

Σηλυβριά.

Τὸ μεγάλο ¹⁾ εἶπε πείνασα
 τὸ δεύτερο εἶπε νὰ φᾶμε,
 τὸ τρίτο εἶπε, τί νὰ φᾶμε ;
 τὸ τέταρτο εἶπε νὰ κλέψουμε
 τὸ πέμπτο εἶπε, θὰ τὸ πῶ.
 Τὸ ἔδοσαν ἓνα πάτσο
 καὶ ἔμεινε μικρό.

126

Τὸ μεγάλο σφάζει,

1) Δάχτυλο.

τὸ δεύτερο γδέρνει,
τὸ τρίτο κουβανεῖ νερό,
τὸ τέταρτο πλέν' τ' ἄντερα,
5 τὸ μικρὸ λέγ', μπαμπᾶ τσίτο.

127

Καλλικράτεια ¹⁾

Κολυμπάει τὸ παπί
καὶ φωνάζει κύρ Χατζή.
Κύρ Χατζή καλόγερε,
τὸ παιδί πού βάπτισες
5 ἔπεσε καὶ πέθανε
στήν κερὰ τὴν Παναγιά,
πῶχει φύλλα καὶ κλωνιά
καὶ κομμάτι κουκουναρί
πού φωνάζ' τὸ πετεινάρι.

128

Μάδυτος.

Ἄνεβαίνω στή συκιά
καὶ πατῶ στήν καρυδιά
πίνω τὸ γλυκὸ κρασί
μέ τὴν κοῦπα τὴν χρυσή.

129

Ἡρήκλεια.

Ἄνεβαίνω στή συκιά.
καὶ πατῶ στή καρυδιά,
τρώγω τὰ κερδόκουκκα
μέ τὴν ἀσημόκουπα,
5 πίνω τὸ γλυκὸ κρασί
μέ τὴν κοῦπα τὴ χρυσή.

130

Τσόρλου.

Τὸ κουκκί καὶ τὸ ροζίθι
ἐμαλώνανε στή βρύση,
γιὰ ἓνα ψάρι, γιὰ ἓνα χέλι,
γιὰ ἓνα κόκκινο τσεμπέρι

1) Ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων.

131

Στράντζα.

Γάλα, γάλα μέλι
 τσαγανού ποδάρι,
 ἔμπα μέσ' τ' ἀμπέλι
 πιάσε τὸ μουλάρι

132

Κερμένι.

Ρέντσι παρέντσι
 τῆς γρηῆς τ' ἀλείμματα
 τοῦ λύκου τὸ ζευγάρι.
 Ἔβγα σὺ κουτσὸ ποδάρι
 5 νᾶμπω γὼ τὸ παλληκάρι.
 Νά βαπτίσω ἄνα παιδί
 νά τὸ βγάλω Μαρουλή,
 Μαρουλή πολὺ κρασί,
 10 πάγ' ἢ πέρδικα νά πιῆ
 καὶ τσακίζει τὸ γυαλί,
 τὸ γυαλί τὸ φαρφουρί
 πῶχει γρόσια καὶ φλουρί.

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

133

Φανάρι.

Φορτώσαμε στὸν ποντικὸ
 ἔννια κοιλά ροβίθια
 καὶ στὰ μεσοσάμαρα
 σαράντα κολοκύθια.
 5 Τὰ κολοκύθια εἶχανε νερὸ
 καὶ τὸ νερὸ βατράχια
 καὶ τὰ βατράχια λάλαγαν
 κι' ὁ ποντικὸς ἐσκιάχτη,
 καὶ τὸ φορτιὸ του τῶριξε
 10 καὶ πλαλώντας φεύγει.
 Μέσα στ' ἀμπάρια τρύπωσε
 κ' ἡ μάννα του τοῦ λέγει.
 «Ποῦ πᾶς παιδί μου ποντικέ,
 ποῦ πᾶς καλέ μ' Ζαφείρη ;
 15—Πάγω στὴν Πόλη γι' ἄρματα
 καὶ στὴ Φραγκιά γιὰ ροῦχα.

134

Ἄσχος 1).

Τσομπάνος ἤμουνα
 προβατάκια φύλαγα
 καὶ δὲ φύλαγα πολλὰ
 καμιὰ πεντακοσαριά.
 Τούμπα, τούμπα τὸ λεγέني
 κι' ὅτι εἶπαμε θὰ γένει.

135

Σηλυβριά.

Ὁ Φωστήρης ἔσπειρε
 ἓνα κουκκί σιτάρι.
 Τὸ ἔσπειρε τὸ θέρισε
 τὸ φόρτωσε στὸν πετεινὸ
 5 καὶ πάγει νὰ τ' ἀλέση.
 Στὸν δρόμο ὄπου πήγαινε,
 κλέφτες τὸν ἀπαντήσαν.
 «Πάρτε κλέφτες τὸ στάρι μου
 κι' ἀφίστε τὰ σακκιά μου,
 10 γιὰτ' εἶναι τῆς γειτόνισσας
 καὶ τῆς γειτονοπούλας.
 Τραλά, τραλά, τρά λά λά
 νὰ μὴ σώσω καὶ σπείρω πιά.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΦΩΝΩΝ ΖΩΩΝ

136

Τὸ χελιδόνι ἔφευγε τῆς Παναγίας τὸ Δεκαπενταύγουστο, χαρού-
 μενο ποὺ ὁ κόσμος θέρισε κι' ἀλώνισε. Σὰν κέλάδαγε ἔλεγε:

Θερίσαμ', ἀλώνισαμε,
 δεμάτια κουβανίσαμε
 καὶ μένα τὸ κουλλίκι μου
 στὸν ποταμὸ θ' ἀφίσουνε
 5 νὰ ἔλθω νὰ τὸ πάρω.

Ἄπ' τὸ καινούργιο στάρι ἔκαμναν πῆττα, τὴν πήγαιναν στὴ
 βρύση, τὴν ἔβρεχαν, τὴν μοίραζαν σ' ὄσους ἦτανε ἐκεῖ καὶ σ' ὄσους
 περνούσανε.

1) Ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου.

137

Στὸ Φινάρι σὰν ἔβλεπαν τὸ τρυγόνι τὰ παιδιὰ ἔλεγαν πῶς ἔλεγε:

Τὸ τρυγόνι, τὸ τρυγόνι,
τὰ φτερά του καμαρώνει
καὶ τὸ ταῖρι του φωνάζει
καὶ βαρεῖά ἀναστενάζει,
καὶ τὸ ταῖρι του ἂν χάσει
μ' ἄλλο ταῖρι δὲ ζυγώνει.

138

Στράντζα. Ἐφοῦ γεννοῦσ' ἡ ὄρνιθα φώναζε: Κά, κά, κά, κά, κά,
κά, αὐτὸ σήμαινε στὴ γλῶσσά της.

Ἔκανα ἓνα παιδί,
δὲν ἔχει μάτια νὰ ἴδῃ
καὶ ποδάρια νὰ πατῇ.

Κι' ὁ πετεινός, καὶ κείνος φώναζε μαζύ: Κά, κά, κά, κά, κά, κά,
Σήμαινε,

Ἄθεός νὰ τὸ δόση.

139

Κο νο μ ε ι ὄ. Ὁ γκιῶνς στὸ φώναγμα τ' ἔλεγε :

Γκιῶν, γκιῶν,
μὴν εἶδες τὸν ἀδελφό μ'
τ' Ἀντῶν';

ΣΤΙΧΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

140

Σηλυβριά.

Ἄποιος μὲ δγεῖ 1) καὶ δὲ μὲ πιάσει
τὴν ἀγάπη του θὰ χάσει
κι' ὁποῖος δὲ μὲ μυρισθεῖ,
5 θὰ τὴν ἀποχωρισθεῖ.

141

Καστανιές.

Τὴν ἀλυγαριά ἃ δὲ πιάσεις
τὴν ἀγάπη σου θὰ χάσεις

1) Τὴν ἀλυγαριά.

κι' ἄ δὲ τὴν μυρισθεῖς
θὰ τὴν ἀποχωρισθεῖς.
5 Στὸ κεφάλι ἄ δὲ τὴν βάλεις
στέφανο ποτὲ δὲν βάλεις.

142

Στὶς Καστανιές τὰ παιδιὰ σὰν ἔβλεπαν τὴν καυκαλύτρα ἔλεγαν:
Καυκαλύ-τρα μυρισμένη,
ἀπ' τὸν ἄν-τρα χωρισμένη.

ΜΙΜΗΣΕΙΣ ΗΧΩΝ

143

Στὴν Σηλυβριά σὰν σήμαινε τὸ σήμαντρο φαίνονταν σὰν
νά ἔλεγε:

Τὸν Ἀδάμ, τὸν Ἀδάμ,
τὸν Ἀδάμ ἀμὴν Ἀδάμ.
Τὸν Ἀδάμ, τὸν Ἀδάμ,
τὸν Ἀδάμ ἀμὴν Ἀδάμ.

144

Στὶς Καστανιές τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸν ἦχο ποὺ ἔκαμναν τὰ κου-
δούνια καταλάβαιναν πὼς ἔμπαιναν στὸ χωριὸ καμήλες, ἔτρεχαν νὰ
τίς δγιοῦνε καὶ τίς τραγουδοῦσανε :

Ντάγκ, ντάγκουλο, καμήλα,
ποὺ πουλεῖς τὰ μῆλα,
δὸς καὶ μένα ἕνα.
—Τᾶχω μετρημένα.

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΠΩΔΕΣ

145

Κ α σ τ α ν ι έ ς. Γιὰ νὰ καθῆσ' ἡ λαμπρυνίτσα ¹⁾ καὶ τὴν πιά-
σνε τὰ παιδιὰ τὴν φώναγαν :

Λαμπρυνίτσα μου καλή,
νὰ μαμά, νὰ τσιτσι
καὶ κατέβα κάτω.

1) Ἡ λαμπυρίς.

Κατέβαινε καὶ τὴν ἐπιανανε, τὴν ἔβαζανε στὸν κόρφο γιὰ νὰ μὴ
κάνε ψύλλοι.

146

Στὴν Ἡράκλεια σὰν ἔβλεπαν τὴν χελῶνα νὰ στέκεται, τὴν τρα-
γουδούσανε :

Ἄχελῶ-να στὸ μπαῖρι,
κά-τσε γιὰ χαῖρι.

"Ἐβγαζε τὸ κεφαλάκι ἔξω καὶ πορπάταγε.

147

Στὴ Σηλυβριά γιὰ νὰ καθήσ' ἡ πεταλοῦδα, τὰ παιδιά τρέχανε
πὸ πίσ' της καὶ τὴν ἔλεγαν :

Κάτσε, κάτσε, πεταλοῦδα,
μὴ σὲ φάγει τὸ φίδι,
κάτσε, κάτσε, πεταλοῦδα,
μὴ σὲ φάγει τὸ φίδι.

148

Στὴν Τσόρλου, τὰ παιδιά σὰν ἔβλεπαν σκύλο γιὰ νὰ μὴ σηκωθεί
καὶ τὰ δαγκάσ', ἔλεγαν μέσα τους :

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὅταν γεννηθῆκε
ὅλα τὰ κακὰ ἐφύγανε
ἰαὶ τὰ σκυλιὰ κρυφά, βουβά.

ΣΤΙΧΟΙ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

149

Στὴ Σηλυβριά τὰ παιδιά σὰν ἔβρεχε ἔλεγαν :

Βρέχει, βρέχει,
βρέχει καὶ χιονίζει,
τὰ μάρμαρα ποτίζει,
ἢ γάτα μαγερεύει

5 κι' ὁ ποντικὸς χορεύει.

150

Στὴ Τζετώ τὸν Μάη ἔβγαιναν τὰ παιδιὰ μέσα στὴ βροχὴ γιὰ νὰ μακραῖνε τὰ μαλλιά τους κ' ἔλεγαν τρεῖς βολές :

Μάϊα, Μάϊα
καὶ τρεχάγια.

151

Στις Καστανιές τὸν Μάρτη σὰ δὲν ἔβγαινε ὁ ἥλιος, τὰ παιδιὰ ἔλεγαν :

"Ἐβγα, ἔβγα ἥλιο,
νὰ πυρώσης τ' ἀμπέλια
καὶ τὰ κουτροβέλια 1)

152

Στὴ Σηλυβριά ὅταν ἔβρεχε κ' εἶχε ἥλιο τὰ παιδιὰ χαρούμενα ἔλεγαν :

"Ἡλιος καὶ βροχὴ
παντρεύοντ' οἱ φτωχοί,
ἥλιος καὶ χιόνι
παντρεύοντ' οἱ ἀρχόντοι

153

Σὰν ἔβλεπαν τὸ φεγγάρι :

Φεγγαράκι μου, λαμπρό,
φέξε με, νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολειό,
νὰ μαθαίνω γράμματα,
5 τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα
καὶ τὰ λογαριάσματα.

1) Τὰ παιδιὰ.

ΑΣΜΑΤΙΑ ΣΚΩΠΤΙΚΑ

Γιά τὸ ὄνομα τοῦ Γιάννη.

154

Σηλυβριά.

Κόψε ξύλο κάμ' Ἀντώνη
 κι ἀπὸ φλαμουριά Μανώλη
 κι ἄνρωτήσεις καὶ γιὰ Γιάννη
 κι ὅτι ξύλο νᾶναι κάνει.

155

Φοβᾶτ' ὁ Γιάννης τὸ θεριὸ
 καὶ τὸ θεριὸ τὸν Γιάννη.

156

Καστανιές

Σαράντα πέντε Γιάννηδες
 ἑνὸς κοκόρου γνώση
 κ' ἕνας ἀπ' τὶς σαράντα
 πήγε νὰ παλαβώση.

157

Σηλυβριά.

Γιά τὸ Παγόνι.

Τὸ παγόνι, τὸ παγόνι,
 τὰ φτερά του καμαρώνει
 καὶ τὰ πόδια του κυττάζει
 καὶ βαρειά ἀναστενάζει.

ΠΑΙΔΙΚΑ ΠΕΙΡΑΓΜΑΤΑ

158

α'.

Σήκω, νὰ φᾶς ἕνα σῦκο,
 πήδα, νὰ φᾶς μιὰ τσαπίδα.

β'.

Σαράντα τὸ βερούκοκο,
 ρίκο, ρίκο, ρίκοκο.

γ'.

Τί χαμπάρια ;
Ποντικοί στ' άμπάρια.

δ'.

Θά βρέξ'.—Σά βρέξ ;
νά τὸ ρέμα κι' ἄς τρέξ'.

ε'.

"Ωρα σου καλή
κι' ὁ δρόμος σου γυαλί.

στ'.

'Ο Θεός κ' ἡ ψυχὴ τ'
διάβολος καί τὸ πετσί τ'.

ζ'.

Φτιά, φτιά,
τοῦ λαγοῦ τὰ φτιά.

η'.

Πᾶμε ; Πᾶμε πέρα πέρα,
νά βροῦμε μιὰ κοπέλλα.

ΡΩΤΗΜΑΤΑ

159

Σηλυβριά.

'Εσύ πού ξέρεις τὰ πολλά
κι' ὁ νοῦς σου κατεβάζει
τίς με σὲ παρακαλῶ
ἕνα καντάρι σίδηρο
5 πόσα βελόνια κάνει ;
—"Οσες κλωστὲς, κι' ὅσες ραφὲς
ἔχει ἕνα φουστάνι
τόσα βελόνια σίδηρο
κάνει ἕνα καντάρι.

160

Καστανιές.

"Αν εἶσαι καί τραγουδιστὴς
παντοῦ ὁ νοῦς σου φτάνει,
ἔννια καντάρια σίδηρο

πόσα βελόνια κάνει;
 5—“Όσες ραφές και βελονιές
 έχει τὸ καφτάνι,
 έννια καντάρια σίδερο,
 τόσα βελόνια κάνει.

161

Καστανιές.

Μιά ὀκά μολύβι εἶναι πιὸ βαρὺ
 ἢ μιὰ ὀκά βαμπάκι;

162

Σηλυβριά.

Τὰ παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου
 ποιόνα εἶχανε πατέρα;

ΣΤΙΧΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

163

“Όταν τὰ παιδιὰ ἤθελαν νὰ τὰ ποῦνε παραμύθι, ὁ μεγάλος πολ-
 λές φορές ἔλεγε τοὺς παρὰ κάτω στίχους ἀντὶ τοῦ παραμυθιοῦ.

Θὰ σέ πῶ 'να παραμύθι,
 τὸ κουκκὶ καὶ τὸ ροβίθι
 καὶ τοῦ Φράγκου τὸ κορίτσι,
 ἀνεβαίνει στὴ συκιά
 5 καὶ πατεῖ στὴ καρυδιά
 καὶ φωνάζει κούϊ κούϊ,
 καὶ κανεὶς δὲν τὸ ἀκούει,
 ὡς ποὺ νᾶλθ' ὁ ἄγγελος
 κ' ἡ σκυλλὰ ἀδελφή του,
 10 πρόφθασε ὁ ἄγγελος
 καὶ πῆρε τὴ ψυχὴ του.

164

Θὰ σέ πῶ 'να παραμύθι,
 παραμύθι, μύθι, μύθι,
 τὸ κουκκὶ καὶ τὸ ροβίθι.
 5 έννια κοιλὰ ρεβίθι.

- κ' ἡ μάννα του τὸν λόγιαζε
 πὸ πᾶν' τὸ παναθύρι.
 «Ποῦ πᾶς καλόγερε;
 τὸ παιδί πού βάπτισες
 10 ἔπεσε καὶ πέθανε
 λίρι, λίρι τὸ ποτήρι
 καὶ φωτιά στὸ μοναστήρι.

165

Καστανιές.

- Θά σέ πῶ 'να παραμύθι
 τὸ κουκκί καὶ τὸ ροβίθι.
 καὶ τοῦ Φράγκου τὸ κορίτσι.
 'Ανεβαίνω στὴ συκιά
 5 τρώγω τὰ βερύκοκκα,
 πίνω τὸ γλυκὸ κρασί
 μέ τὴν κουπα τὴ χρυση.
 "Άγιος, παράγιος,
 τῆς κουμπάρας τὸ παιδί,
 10 πῆγα νὰ τὸ δόκω γάλα
 καὶ κατάπιε τὴ χουλιάρα.
 "Όσο νᾶλθ' ἡ μάννα του
 κ' ἡ ἄλλ' ἡ ἀδελφή του,
 κατέβηκε ὁ ἄγγελος μέ τὸ σπαθί
 15 καὶ πήρε τὴ ψυχὴ του
 καὶ φωνάζω χούι χούι
 καὶ κανέννας δὲν τ' ἀκούει.

166

'Ηράκλεια.

Νὰ σέ πῶ 'να παραμύθι.
 Παραμύθι, μύθαρος
 κ' ἡ κοιλιά του πύθαρος.

167

Σηλυβριά.

"Ένα καιρὸ κ' ἓνα ζαμάνι
 πάντρευσαν τὸν Καραμάνη
 μέσ' στὸ τρύπιο τὸ καζάνι.

168

Σκοπό.

Κόκκινη κλωστή κλωσμένη
 στην άνεμη ντυλιγμένη,
 δός' την κλώτσο να γυρίση
 παραμύθι ν' άρχηνίση
 5 και τήν καλή μας συντροφιά
 να τήν καλησπερίση.

ΠΑΙΔΙΚΙΕΣ ΠΑΡΩΔΙΕΣ

Άλφαβητάριον

169

Σηλυβριά.

Άλφα, βήτα
 κόψε πηττα
 δός' και μένα
 μιá κομμάτα.

170

Ίσόρλου.

Άλφα βήτα
 κόψε πηττα
 δός' τó σκύλο
 μιá κομμάτα
 κ' ένα κομματάκι μένα.

Γιά προσευχές.

171

Φανάρι.

Σήμερα τά Φώτα
 γέννησε μιá κότα
 κι' ή χαρά μεγάλη
 γέννησε κ' ή άλλη
 κ' έκανε ένα άβγό
 και θα τó φάγω γώ.

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ ΓΙΑ ΚΛΗΡΩΣΕΙΣ

172

Σηλυβριά.

Γιά νάβλεπαν ποιό θα γίνονταν μάνα ποιό θ' άρλιζε τó παιχ-

νίδι ή πιό παιδι θάβρισκε τάλλα στο κρυφτό στέκουνταν όσα παιδιά θάπαιζαν στο γυρο και τó ξνα έλεγε:

"Α-στρά—ντάμ
πίκι—πίκι—ράμ
πούρι—πούρι—ράμ
ά—στρά—ντάμ.

Στό "Α έδειχνε τó ξνα παιδί, στο στρά τó άλλο, στο ντάμ τó άλλο σέ κείνο πού θά έλεγε τó ντάμ τραβιούντανε άπ' τόν κύκλο. "Αρχιζε páλι άπ' τήν άρχή, όταν ξμνισκαν δυό παιδιά, σ' όποιο τύχαινε τó ντάμ, τραβιούντανε και γίνουνταν μάννα τó άλλο παιδι κι' άρχιζαν τó παιχνίδι.

173

Στράντζα

"Ενα μό λέγκα
δίδιμο σούρουδι
τρίκακα μούρδι
σέσουρα ντάλια
5 πένκα 10 δέκα

174

Πλάγια.

Αϊ λελέμ,—μπέλεμ.
βάλα,—κούβα,
τσέγκελεμ,
μέλκε—κούζα,
5 σάλτιμ,—σέρφιμ,
ζηστι.

175

Δελειώνες.

Αϊ λελέμ,
μπέ μπελέμ
τσέγκελ,—μέγκελ
τάζα,—τούζα,—κίζ
5 άφερούμ—ζίστ.

176

Ήρακλεια.

"Ελιμ-μπέλιμ-τουρουζοϋ,
σύρμα-σύρμα-φωτιζοϋ,

φωταΐτσα-μαραγιά,
μαραγιάτα-τὸ μαγιά,
5 τὸ μαγιά-τὸ τελιτί,
γιάλτε-κόλτε-πούφ.

177

Σηλυβριά.

“Ένα μήλο,
δύο μήλα, ἑπτὰ μήλα,
τρία μήλα, ὀχτώ μήλα
τέσσερα μήλα, ἑννιά μήλα
5 πέντε μήλα 10 δεκά μήλα
ἕξι μήλα τσικὰ μήλα

178 Σηλυβρία.

179 Φανάρι.

“Έχω-χῆνα
πού-γεννᾶ,
πού γεννᾶ
σαράντ’-ἄβγα
5 Πέρνω-ἔνα,
πέρνω-δυό,
πέρνω-τρία
τέσσερα
φταίγω-γῶ
10 πού σ’ ἔ-φερα
ἔ-δῶ.

“Ένα καπάκι-πίτερο,
πίτερο-ξεπίτερο
ὄποιος βγεῖ-μπροστήτερα,
γιὰ ἐγῶ-γιὰ ἐσύ,
5 γιὰ ὁ μαυρος-πέτακας.
Πέτακας-δὲ λάλησε
μαύρη κότα-γέννησε
μαύρη καί-φαρμακερή,
ἔβγα σὺ μαρὴ κουτσὴ
10 νὰ μὴ κυλήξῃ-τὸ βουτσὶ.

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ

180

Σηλυβριά.

“Όταν κάνω τὸν σταυρό μου
ἔχω ἄρμο στὸ πλευρό μου,
δοῦλος τοῦ Θεοῦ λογιόμυ
καὶ κανένα δὲ φοβοῦμαι.
‘Ο Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ
κι’ ὄλα τὰ κακὰ σκορπᾷ.

181

‘Ο Ἰησοῦς Χριστὸς νικάει,
ὄλα τὰ κακὰ σκορπάει.

Ὁ Χριστός στήν κεφαλή μου,
 τ' Ἅγιο Πνέμα στήν καρδιά μου,
 νά φυλάγη τὰ πλευρά μου.

182

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ,
 Ἴε καί λόγε τοῦ Θεοῦ
 γειά καί ζώντας
 ἐλέησέ με τόν ἁμαρτωλό.

ΣΧΟΛΙΚΑ

183

Γιά νά δοκιμάσουν τὰ παιδιὰ τήν πένα ἔγραφαν :
 Ἄρξον χεῖρ μου ἀγαθῆ
 γράψον γράμματα καλά,
 μὴ δαρθεῖς, μὴ παιδευθεῖς
 καί στή φάλαγκα βαλθεῖς.

184

Σηλυβριά.

Στήν ἀρχή ἢ στο τέλος τοῦ βιβλίου ἔγραφε ὁ νοικοκύρης :
 Καί τόδε σὺν τοῖς ἄλλοις,
 μικροῖς τε καί μεγάλοις,
 ἐμὸν ὑπάρχει κτῆμα,
 καλὸν μελέτης χρῆμα.
 Ὅποιος μὲ τὸ ἀφαιρέσει
 ἢ μᾶλλον μὲ τὸ κλέψει
 μεγάλως ἁμαρτάνει
 καί δὲν ἐπιτυγχάνει
 τῆς συγχωρήσεώς μου.

185

Σκοπό.

Δικό μου ἐστὶ τὸ χρῆμα
 τὸν ἰδικόν μου κτῆμα
 καί ὅστις μὲ τὸ κλέψει

ἢ μάλλον τ' ἀφαιρέσει
 5 εἰς πῦρ ἄσβεστον νὰ πέση
 καὶ νὰ τὸν κατακαύση,
 ἡμαρτον νὰ φωνάζη.

186

Στὸ ἀλληλοδιδασκτικὸ σχολεῖο τῆς Σηλυβρίας πρὶν ἀπὸ ὀγδόντα πέντε χρόνια πάντοτε ὅταν τελείωναν τὰ μαθήματα, τὰ παιδιὰ ἔκαμναν σειρά καὶ μὲ βῆμα τὸ ἔλεγαν καὶ σκολνοῦσαν.

Παύει πλέον ἡ μελέτη
 καὶ ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς,
 ὥρα τῆς ἐξόδου ἦλθε
 στῶμεν μετὰ προσοχῆς.
 5 Δεῦτε ἄγωμεν λοιπὸν
 μὲ τὸ βῆμα ταχτικὸν
 ποῦς δεξιὸς μὲ δεξιὸν
 κι' ἀριστερός μ' ἀριστερόν
 καὶ τὸ βῆμα ἀδελφοί
 10 θεατῆς εἶναι τερπνῆ,
 γιὰτ' εἶναι ὠραῖος στολισμός,
 ὠραῖος καὶ ἐπαινετός.
 Δεῦτε ἄγωμεν λοιπὸν
 μὲ τὸ βῆμα ταχτικόν.

ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

187

Σκοπό.

Οἱ γυναῖκες τραγουδοῦσανε στὸ ρέμα ὅταν λεύκαιναν τὸ παννὶ ἢ τὸ μούσκευαν γιὰ νὰ μπάση¹⁾, τὸ πατούσανε καὶ τραγουδοῦσανε :

Δυὸ κοπελλοῦδες κάθονται
 μέσα στὸ πατητήρι
 κλωτσοῦνε τὴν ἀνυφαντοῦ²⁾
 καὶ τὴν πετροβολοῦνε.

* 5 "Οξω ἡ ἀνυφαντοῦ
 "Οξω ἡ ἀνυφαντοῦ,

1) Μαζεύσει καὶ γίνεи πιο πηκτό.— 2) Ὑφάντρια. Στῆ Σηλυβρία στὸ κέντημα, εἶδος βελονιάς ποῦ ἔκαμναν μὲ σχῆμα τὸν ἰστό τῆς ἀράχνης, τὸ ἔλεγαν ἀλυφαντίδα.

δὲ σὲ φέρνω πιά παννί,
 δὲ μὲ τῶφανες καλά,
 δὲ μὲ τῶφανες καλά
 10 κακὸ χρόνο νᾶχεις πιά.

188 *)

Καστανιές.

Τὸ ἄσκι.

Ὅταν ἔκτιζαν σπίτι κ' ἔφθαναν στὸ σκεπὸ, ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ, ἢ νοικοκυρά οἱ γονιοὶ τους, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἔστελναν ἀπ' ἓνα δῶρο στὸν κάλφα ¹⁾ καὶ στοὺς μαστόρους. Οἱ μάστοροι πάνω στὸ σκεπὸ ἔβαζαν δυὸ ξύλα σὲ ἀπόσταση ὡς δυὸ μέτρα, στὶς ἄκρες ἔδεναν δάφνες καὶ πρασινάδες γιὰ στολίδι, στὰ δύο ξύλα ἔδεναν σχοινὶ καὶ κεῖ κρεμοῦσαν τὰ χαρίσματα. Αὐτὰ λέγονταν ἄσκι ²⁾. Τὸ πρῶτο δῶρο ἦταν τοῦ νοικοκύρη, τέσσερες πέντε πῆχες τσόχα γιὰ σαλβάρι ἢ πουκάμισο ποῦ ἦταν καὶ τὸ πιὸ συνηθισμένο. Τὸ κρεμοῦσαν στὸ σχοινὶ καὶ κατόπι ἓνας μάστορης μὲ δυνατὴ φωνὴ ἔλεγε:

Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ παναγάθου Θεοῦ
 μὲ τὴν εὐχὴ τῶν τριακοσίων δεκαοχτῶ πατέρων ³⁾
 μὲ τὰ χρήματα τοῦ νοικοκύρη,
 μὲ τὴν τέχνη τοῦ κάλφα,
 5 μὲ τὴν ἐργασία τῶν μαστόρων,
 κτίζεται οἶκος μέγας καὶ λαμπρός.
 Τὸν οἶκον ὁποῦ κτιζομεν,
 πέτρες καὶ χῶματα νὰ μὴν πέσουν,
 τὰ μακάσια ⁴⁾ νὰ μὴν ἀνοίξουν,
 10 τὰ καρφιὰ νὰ μὴ ξηλωθοῦν,
 χίλια χρόνια νὰ βαστάξη.
 Ὁ Θεὸς τὸν βιό του νὰ περισσεύση.
 χιλιάδες πρόβατα νὰ κερδίση
 Χίλια χρόνια νὰ ζήση ὁ κύρ . . ⁵⁾,
 15 ὁ κύριος ⁶⁾ . . . προτιμήσας τὸ χατήρι τοῦ ἀφεντικοῦ μας.
 ἔστειλε ἓνα δῶρον μέγα καὶ λαμπρὸν

*) «Θρακικά» Τ. Αος, σ. 418.—1) Πρωτομάστορας.—2) Λ. Τ. Κρεμασμένα.—3) Τῆς πρώτης Οἰκουμεικῆς Συνόδου.—4) Τῆς στέγης τὰ δεσμάτα ἦταν χονδρὰ τετράγωνα ξύλα.—5) Τ' ὄνομα τοῦ νοικοκύρη.—6) Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποῦ ἔστειλε τὸ δῶρο.

κ' εὐχαρίστησε ὄλους τοὺς μαστόρους.
 Νὰ τὸν ἀξιῶση ὁ Θεὸς νὰ πάγη στὸν ἅγιον Τάφον,
 μὲ καλὸ νὰ πάγη καὶ μὲ καλὸ νὰ ἔλθῃ.

- 20 Ἄν εἶνε ἐλεύθερος, νὰ τὸν ἀξιῶση ὁ Θεὸς νὰ πάρῃ μιὰ νιὰ
 ἄσπρη καὶ παχειά, φουντωτὴ σὰν τὴν ἐλιά,
 νᾶναι τὰ μαλλιὰ της μαῦρα καὶ τὰ φρύδια της γαϊτάνια,
 νὰ τὴν ἔχῃ τὸν Γιανάρη ποῦν' ἡ νύχτα ἡ μεγάλη,
 νὰ τὴν ἔχῃ τὸν χειμῶνα ποῦναι τὰ παχειὰ τὰ χιόνια.

Τελειώνοντας τὴν εὐχὴ οἱ χτίστες χτυποῦσαν πολλές φορές μὲ
 τὸ σκερπάνι γιὰ τιμὴ αὐτοῦ ποῦ ἔστειλε τὸ ¹⁾ δῶρο. Στὸν ἐρχομὸ κάθε
 δώρου, ποῦ θὰ ἦταν πέντε-ἕξ πῆχες μπασμάς, μαντανταπολάννα,
 μαντήλι γιὰ κάλτσες, ξαναλέγουνταν ἡ εὐχὴ δυνατὰ καὶ στὸ τέλος
 ὄλ' οἱ μαστόροι χτυποῦσαν τὰ σκερπάνια.

(Κατὰ διήγηση τοῦ μαστρο Δημήτρη).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

189

Σηλυβριά.

Ἡ ἀγάπη εἰς τὸν κόσμo

Ἄπ' ὡς ἐκτίστη ὁ οὐρανὸς
 καὶ θεμελιώθηκ' ὁ κόσμος
 τότες ἐκαταπιάστηκε
 ἀγάπη εἰς τὸν κόσμo

- 5 κι' ἀγάπησε ὁ υἱὸς τῆ νιὰ
 κι' ἄγουρος τὴν κοπέλλα.

190

Ἄμυδαλιά.

Πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη.

Θὰ πάρω κάμπους καὶ βουνά, τ' ἄγρια νὰ ρωτήσω,
 θέλω νὰ πάγω στὴν Ἀραπιά νὰ βρῶ ἕν' Ἀραπάκι
 νὰ τὸ ρωτήσω νὰ μὲ πῆ πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη.

- Ἄπο τὰ μάτια πιάνεται στὰ χεῖλη κατεβαίνει
 5 κι' ἀπο τὰ χεῖλη στὴν καρδιά ριζώνει καὶ δὲ βγαίνει.

191

Κονομεϊό.

Θέλω νὰ πάγω στὴν Φραγκιά νὰ πάρ' ἕνα Φραγκάκι,
 νὰ κάθουμαι νὰ τὸ ρωτῶ πῶς πιάνετ' ἡ ἀγάπη.

1) Τοῖτι.

Ἐκ τῶν ματιῶν πλάνεται στὰ χεῖλη κατεβαίνει
 κι' ἀπὸ τὰ χεῖλη στὴν καρδιά ριζώνει καὶ δὲ βγαίνει.

192

Σκεπαστό.

Τρία μῆλα τὴν ἔστειλε
 μέσ' στὸ χρυσὸ μαντήλι,
 ἔκατσε καὶ ἔφαγε τὰ δυὸ
 καὶ ἔπαιζε μὲ τὸνα
 5 καὶ μίλησε τῆς μάννας τῆς
 κ' εἶπε καὶ τοῦ κυροῦ τῆς.
 Μάννα, τὰ μῆλα ἀπ' τὴν μηλιὰ,
 δὲν ἦταν μαγεμένα,
 οὔτε τὸν νιὸ ποὺ ἀγαπῶ
 10 δὲν εἶναι παρακάτω
 Ἡ μάννα τῆς κι' ὁ κύρης τῆς
 βασιλικά περνοῦσαν,
 τὸ γένος, τὸ προσγένος τῆς
 εἰς ἔβασίλειο ¹⁾ τρέχει.

193

Σηλυβριά.

Κάτω στὸ γιαλό, κάτω στὸ περιγιαλί,
 κόρη ἔπλυνε τὸ χρυσομάντηλό τῆς
 καὶ στὸ ξέπλυμα ἡ κόρ' ἀπεκοιμήθη.
 Φύσηξε βοριάς καὶ μιὰ ψιλὴ νοτίτσα
 5 κι' ἀνεσήκωσε τῆς κόρης τὴν ποδίτσα
 κι' ἀνεφάνηκαν τὰ ἄσπρα τῆς ποδάρια.
 Ἐφεξ' ὁ γιαλός, λάμπει τὸ περιγιαλί.

194

Καστανιές.

Δόμνα μου, κι' ἂν σὲ φίλησα, κανεὶς καὶ δὲ μᾶς εἶδε.
 μᾶς εἶδ' ἡ νύχτα κ' ἡ αὐγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι.
 Δόμνας ἀχειλί φίλησα κ' ἔβαψε τὸ δικό μου
 καὶ στὸ μαντήλι τὸ σφούγκισα κ' ἔβαψε τὸ μαντήλι,

1) Λεῖπουν ἀνάμεσα στίχοι. Σημειῶνω ὅτι στὴ Θράκη ἦταν γνωστός ὁ Ἐρωτόκριτος, ἀποσπάσματα αὐτοῦ τραγουδοῦσανε τὸ 1850, ὁ πατέρας ἔλεγε ὅ,τι ἀκούσε τὴ θεῖα του νὰ τραγουδῇ τό,

Δαδὰ μου ὁ τραγουδιστὴς πῶς πλέον δὲν ἐφάνη,
 νὰ τραγουδῇ ὡς πρότερον διὰ νὰ μὲ εὐφράνη.

- 5 σ' έννια ποτάμια τ'όπλυνα κ' έβαψαν τὰ ποτάμια,
πῆγαν οί πέρδικες νά πιουν νερό κ' έβαψαν τὰ ποδάρια.

195

Κρυονέρι 1).

- Δόμνα, Δόμνα μ',
ἀργαλειός νά τσακιστῆ, τὸ χτένι σου νά σπάση.
Δόμνας ἀχειλί φίλησα κ' έβαψε τὸ δικό μου,
σ' έννια ποτάμια τ'όπλυνα καί βάψαν τὰ ποτάμια,
5 πῆγαν τὰ περιστέρια νά πιουν νερό καί βάψαν τὰ ποδάρια.

196

Ἡράκλεια.

Θάλασσα βαρᾶ τὸν ἄμμο
σ' ἀγαπῶ μὰ τί νά κάνω.
Θάλασσα βαρᾶ τὸ κῶμα,
σ' ἀγαπῶ κι' ᾗς τ'ῶχω κρίμα

197

Ἄμυδαλιά.

- Κόρη καί νέος ὀμιλοῦν ἀπὸ τὸ παραθύρι,
ὁ νέος ζήτησε φιλι κ' ἡ κόρη δαχτυλίδι.
— Μήπως μέ ξέρεις χρυσικό, νά φτιάνω δαχτυλίδια
καί νά χαρίζω δῶ καί κεῖ, γιά μάτια καί γιά φρύδια ;

198

Σηλυβριά.

- Χριστέ μου, πάρε μιὰ νοτιὰ
νά τσακιστοῦνε τὰ γυαλιά,
νά βγῆ ἡ κόρη νά τὴν δγιῶ
νά τὴν ἐπάρω νά διαβῶ.
5 Ν' ἀνέβω σέ ψηλὸ βουνὸ
νά κάμω μάρμαρο λουτρό,
νάχη γουρνίτσες δέκ' ὀχτώ
καί συντριβάνια ἐξῆντα δυό,
νά βγάνω καί διαλαλητή,
10 νά διαλαλήσ' καί νά εἶπη :
«Ποιὸς ἔχει κόρην ἔμορφη,
νά τὴν ἐφέρη νά λουστῆ,

1) Ἐπαρχίας Βιζύης.

νά τὴν ἐφέρῃ νὰ λουστῆ,
 κι' ὀλόχρυσά νὰ φορεθῆ,
 15 κι' ὀλόχρυσά νὰ κτενιστῆ,
 χρυσᾶ πλεξούδια νὰ πλεχθῆ
 καὶ στὸ γιαλὸ νὰ κατεβῆ,
 νὰ βρῆ βάρκα νὰ διαβῆ
 καράβι γιὰ ν' ἀρμενισθῆ».

199

Ἐπιφιλίσι 1)

Ἔνα κκιρὸ ἤμνα πουλί.
 (Χοροῦ) 2)

Ἔνα καιρὸ ἤμνα πουλι
 ζητοῦσα νὰ πετῶ πολὺ,
 πουλι καὶ κελαΐδοῦσα
 καὶ μὲ χαρὰ πετοῦσα.

5 Ζητοῦσα νὰ πετοῦσα
 γλυκὰ νὰ τραγουδοῦσα
 σέ ζεύκια καὶ γλεντζέδες
 σέ κάμπους καὶ μπαχτσέδες.

Σ' ἓνα ἔμορφο μπαχτσέ
 10 στοχάθηκα ἓνα κοντσέ
 καὶ στοῦ κοντσέ τὴν ρίζα
 πουλάκια τριγυρίζαν.

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.—2) Στὰ χωριά κάθε Κυριακὴ ἢ μεγάλη γιορτὴ μαζεύουνταν στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ καὶ γίνονταν ὁ χορὸς, ἔπαιζαν τὰ παιχνίδια (α) καὶ χόρευαν, στὴν ἀρχὴ τὰ παλληκάρια καὶ κατόπι οἱ κοπέλλες. Τὸ χέρι τῆς πρώτης ποῦ ἔνωσε τὸ χορὸ τὸ βαστοῦσε ἓνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τῆς, ἀδελφὸς ἢ ἐξάδελφος γιὰ νὰ μὴ τὸ πιάσῃ ξένος.

Ἐνῶ χόρευαν, ἓνας χορευτῆς ἢ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ποῦ συργιάνιζε ἔδινε φιλοδώρημα στὸ παιχνιδιάτορα, αὐτὸ λέγονταν πάσο β).

Στὸ Κεσσάνι ὁ μουζικάντης κρατῶντας ἀψηλὰ τὸ χέρι μὲ τὸ πάσο φώναζε:

Τζάμπα ἀπὸ τὸν θεὸ σ' τὸν Νικόλα ἢ τὸν Μενέλαγο.

Οἱ χοροὶ ἦτανε ὁ συρτός, τὸ χασάπικο, ὁ σταυρωτός μὲ τὰ χέρια ἔμπρὸς σταυρωτὰ βαστοῦσε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ τὸ καρὰ καρντιρίμι, αὐτὸ ἦτανε χορὸς δύσκολος καὶ ἤθελε τέχνη.

Στὸ χορὸ ἔβλεπε ὁ νέος τὴ νέα, κεῖ συμπαθοῦσε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ γίνονταν οἱ προξενειές.

α) Τὰ μουσικὰ ὄργανα τὰ ἔλεγαν λαλήματα καὶ βολιά, ἦσαν ἢ φλογέρα, ἢ λύρα, τὸ λαοῦτο, τὸ βιολί, ὁ ζουρνάς ἢ κάρντα, τὸ νταβούλι, τὸ τέφι, τὸ κλαρίνο, τὰ ζίλια, —β) Μουσικός.

Κ' ένα πουλί, πουλί ξανθό,
δεκάξι, δέκα 'φτά χρονῶ,
15 ένα χρυσό κανάρι
τόν νοῦ μουθὰ μὲ πάρει.

Πάν' στὰ χρυσά του τὰ φτερά
ὁ ἔρωτας χτίζει φωλιά,
τ' ἀπλώνει, τὰ μαζώνει,
20 τὴν καρδιά μου θανατώνει.

Ὅταν τὰ σκώσει ἀψηλά
θέλει μὲ σφάξει τὴν καρδιά
κι' ὅταν τὰ χαμηλώσει
θέλει μὲ θανατώσει.

25 Πρῶτα ξυπνοῦσα τὸ πρωῖ
χωρίς καμία συλλογή,
τώρα μὲ ἄχ πλαγιάζω
ξυπνῶ καὶ ἀναστενάζω-

200

Σηλυβρία.

Ἡ Χαμομηλιά (συρτό;)

Θαμάζουμε τὸ κρύο νερὸ ἀπ' ὅπου κατεβαίνει.
ἀπὸ γκρεμνοὺς γκρεμνίζεται σὲ περιβόλι μπαίνει.
Ποτίζει δάφνες καὶ μηλιές, μηλιές καὶ κυδωνίτσες
καὶ κόκκινες τριανταφυλιές μαζίτσα μὲ τις ἄσπρες,
5 οἱ κόκκινες μοσχοβολοῦν κ' οἱ ἄσπρες λουλουδιζοῦν
καὶ μιὰ μηλιά χαμομηλιά στέκεται πικραμένη.
"Ἄλλη μηλιά τὴν ἐρωτεῖ ἀπ' ἄλλο περιβόλι.
«Μηλιά μ', τὰ μῆλα σὲ βαροῦν, μηλιά μ, καρπὸς σὲ λείπει;»
—Μηδὲ τὰ μῆλα μὲ βαροῦν, μηδὲ καρπὸς μὲ λείπει,
10 ἄγουρος καὶ κόρη ξανθὴ στὴ ρίζα μου ἀμώναν 1)
ἀμώνανε καὶ λέγανε ποτὲ μὴ χωρισθοῦνε,
καὶ τώρα πού χωρίζονται στέκουμαι πικραμένη.

201

Ἡράκλεια.

Καῖκι μ' καϊκάκι μ', ποῦ πᾶς δίχως ἀγέρα :

1) Ὁρκίζονταν.

— Πάγω στὴν Πόλη γιὰ χαρτί, στὴν Ἐδιρνέ γιὰ πένα,
νὰ γράψω τὰ φρυδούδια σου τ' ἀγγελοκαμωμένα

202

Σηλυβριά.

Ἐγὼ εἶμαι ἐνοῦ ψαρᾶ παιδί (συρτός).

Ἐγὼ εἶμαι ἐνοῦ ψαρᾶ παιδί,
πού μ' ἀγαπούσανε πολὺ
καὶ τοῦ ψαρᾶ τ' ἀγγόνι
πού μὲ ἀγαποῦσαν ὄλοι.

5 Πέρνω τὸ πλεγματάκι μου,
καὺμὸ πῶχ' τ' ἀχειλάκι μου
καὶ πάγω νὰ ψαρέψω,
μαῦρα μάτια νὰ διαλέξω.

10 Ρίχνω τὸ πλεγματάκι μου,
καὺμὸ πῶχ' τ' ἀχειλάκι μου
καὶ βγάζω ἓνα ψαράκι
καὶ στὴν τύχη μου λαβράκι,
κ' ἔσχισα τὴν κοιλίτσα του,
καὺμὸ πῶχ' ἢ καρδίτσα του

15 καὶ βγάζω τρεῖς σαρδέλες
τρεῖς Πιβατιανές κοπέλλες.
Ἡ μιὰ ἦταν ἀπ' τὸν Γαλατᾶ,
βαστᾶ τὸν νοῦ της δυνατὰ
κ' ἢ ἄλλ' ἀπ' τὸ Νιχώρι

10 τοῦ παπᾶ Γιωργάκ' ἢ κόρη.
Ἡ τρίτη ἢ μικρότερη,
ἀπ' ὄλες ἐμορφώτερη
ἦταν ἀπὸ τὴν Πόλη,
πού τὴν ἀγαποῦνε ὄλοι

20 καὶ τὴν ἀγάπησα καὶ γὼ
μὰ νὰ τὴν πάρω δὲν μπορῶ,
τὸ σπίτι της δὲν ξέρω
πού νὰ πάγω, νὰ τὴν εὔρω.
Πῆρα τὸ δρόμο τὸ δρομί,

25 καρυοφαλιά μου φουντουτή,
ὠργὸ τὸ μονοπάτι,
βάσανα πῶχ' ἢ ἀγάπη.
Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε
στὴν κόρη πού μὲ τρέλλανε,

Τράγούδια της αγάπης

- 30 στής Ἀγαπῶς τὴν πόρτα
σάν νά πάγαινα καὶ πρῶτα,
καὶ στίς γειτόνισες ρωτῶ,
ποῦ εἶν' ἡ κόρη π' ἀγαπῶ ;
— Ἐπάνω εἶναι καὶ κοιμᾶται
35 γιὰ τὰ σένα συλλογᾶται.

203

Βασιλικὸ ψιλόλουνο θά κόψ' ἓνα δεμάτι
νά στείλω στὴν ἀγάπη μου νά στρώνη νά κοιμᾶται,
νά τὴν βαρῆ ἢ μυρωδιὰ καὶ μένα νά θυμᾶται.

204

Καστανιές.

Γιὰ ἔβγα ἥλιε, γιὰ νά βγῶ, γιὰ λάμψε γιὰ νά λάμψω,
ἔσὺ μαραίνεις λούλουδα, μαραίνεις χορταράκια
καὶ γὼ μαραίνω νιούτσικους μαραίνω παλληκαράκια.

205

Καστανιές.

(Κούνιας) ¹⁾.

- Ξημέρωσ' ἡ Ἀνατολή
κ' ἔλαμψε ἡ Δύση,
πάν' τὰ πουλάκια στὴ βασκὴ
κ' οἱ ἔμορφες στὴ βρύση.
5 Ἐπῆρα τὰ σκυλάκια μου
πάγω νά κυνηγήσω.
Βρίσκω τὴν κόρη πῶπλυνε
σὲ κρουσταλένια βρύση.
«Καλὴ μέρα σου λυγερή.»
10 — Καλῶς τὸν κυνηγάρη,
δέσε τὰ σκυλάκια σου
σὲ λεμονιάς κλωνάρι.
— Ἐμένα τὰ σκυλάκια μου,
λαγούς, πέρδικες πιάνουν
15 καὶ σάν ἔσένα λυγερή
ποτὲ δὲ σὲ δαγκάνουν.
Τὴ ρίχνει τὸ μαντήλι του,
διὰ νά τοῦ τὸ πλύνῃ

1) Ἡ κούνια τὰ περασμένα χρόνια ἦταν ἡ ἀγαπημένη διασκέδαση τῶν κοριτσιῶν.

- καὶ κείν' ἀπ' τὸ φόβο τῆς
 20 ὀπίσω τοῦ τὸ δίνει.
 — Πάρε ξένε μ' τὸ μαντήλι σου
 δὲν εἶν' γιὰ νὰ τὸ πλύνω,
 γιὰτ' εἶμ' ἀργὰ καὶ παρ' ἀργὰ
 καὶ βιάζομαι νὰ φύγω.
 25 — Ἄν εἶν' ἀργὰ καὶ παρ' ἀργὰ
 ἔλα στὴν κάμαρά μου
 νὰ δῆς παιχνίδια κι' ὄργανα
 ποὺ παίζουν τὰ σκυλιά μου.
 Κ' ἡ μάννα τῆς τῆ κύτταζε
 30 πὸ πάν' τὸ παραθύρι.
 «Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ ἄθλιος
 ποὺ θέλ' νὰ σὲ γελάσῃ ;
 ἔχεις ἀδέλφια δώδεκα
 καὶ εἶναι λεοντάρια».
 — Κι' ἂν εἶν' τ' ἀδέλφια σ' δώδεκα
 καὶ εἶν' καὶ λεοντάρια
 κι' ἂν ἔχεις ἀδέλφια δώδεκα
 καὶ εἶν' καὶ γενιτσάρια
 ὅλα θὰ τὰ πολέμαγα
 40 νὰ σ' ἔπερνα γυναῖκα.
 Καὶ κείνη ἀποκρίθηκε,
 καὶ σὺ ἂν ἔχεις ἀδέλφια δώδεκα
 καὶ εἶν' καὶ παλληκάρια
 ὅλα θὰ τὰ πολέμαγα
 45 νὰ σ' ἔπερνα γιὰ ἄντρα

Μ' ἀγάπησες πουλί μου, πὸ δώδεκα χρονῶ,
 πάρε με, νὰ σὲ πάρω νὰ φύγουμε πὸ δῶ.
 — Ἄν θέλεις γιὰ νὰ φύγουμε, τὸν μπόγο ²⁾ σ' πάρε πρῶτα,
 δὲν εἶναι πιά νὰ ξαναδῆς τῆς μάννας σου τὴν πόρτα.

1) Ἐπάρχ(ας Δέρκων.—2) Τὰ ροῦχά σου. Ἄλλοτε ἀντὶ τσάντας μεταχειρίζονταν τὸν μπόγο ἦτανε ἀπὸ ὕφασμα, τετράγωνος καὶ συνήθως φοδραρισμένος, κεῖ μέσα ἔβαζαν τὰ ροῦχα.

207

Σηλυβριά.

Τὰ χεῖλια σ' εἶναι τζίτζιφο
τὸ μάγουλό σου μῆλο,
τ' ἀστήθι σου παράδεισο
καὶ τὸ κορμί σου κρίνο.

- 5 Ἄς ἔτρωγα τὸ τζίτζιφο
νὰ δάγκανα τὸ μῆλο
κι' ἄς ἔπιανα τὸν παράδεισο
κι' ἄς ἄγκιζα τὸν κρίνο.

208

Φανάρι.

Βαρέθηκα καλὲ μάννα
μαντήλια νὰ κεντῶ
καὶ θὰ τὰ παρατίσω
νὰ πὰ νὰ παντρευτῶ.

- 5—Καρτέρεψε μωρὴ κόρη μ',
ἀκόμα μιὰ χρονιά
νὰ πὰ νὰ σὲ παντρέψω
στῆς Πόλης τὰ νησιά.

209

(Συρτός).

Σηλυβριά.

Στὴ πηχτὴ τῆ γειτονίτσα,
πού χορεύαν τὰ κορίτσια,
πού χορεύαν καὶ πηδοῦσαν
καὶ τίς μέσες τους λυγοῦσαν

- 5 ἄγουρος ἀπελογήθη.
«Σιγανὰ χόρεψε κόρη,
μὴ λερῶσουν τὰ λινὰ σου
καὶ τὰ λινομέταξά σου»
—Τὶ σὲ κόφτει μπρὲ μαργιόλε
10 κι' ἄν λερῶσουν τὰ λινὰ μου
κι' ἄν λερῶσουν τὰ λινὰ μου
καὶ τὰ λινομέταξά μου ;
—Ἄχ, μὲ κόφτει καὶ στὸ λέγω,
νὰ χηρέψης νὰ σὲ πάρω.
15—Κάλλιο νὰ σὲ φάγει τὸ φίδι
πάρε καὶ τὸν λόγο ποῦπες.
—Ἄς μὲ φάγει ἐμὲ τὸ φίδι

ν' ἀκουσθῆ στὸν κόσμον ὅλο,
 πῶς γι' ἀγάπη γένκε φίδι,
 20 δάγκασε τὴ νιά στ' ἀχειλί
 καὶ τὸ νιὸ στὸ ματοφρύδι.

210

Μπαζέ-κιοϊ¹⁾.

(Συρτός).

"Όλα τὰ κάστρα γύρισα καὶ ὅλα τὰ νησιά,
 τὰ μάτια μου δὲν εἶδανε τέτοια κορασιά.
 Νάχη στὰ χεῖλη μέλι, στὸ μάγουλο ἐλιά
 κι' ἀνάμεσα στὸ στήθος μιὰ πορτοκαλιά,
 5 νὰ κάνη πορτοκάλια καὶ νᾶν πολὺ γλυκά.

211

Μέτρες.

Δυὸ νέες μ' ἀγαποῦνε
 καὶ τὶς ἀγαπῶ καὶ γώ,
 ποιά νὰ πάρω, ποιά ν' ἀφίσω,
 ἀπ' τὶς δυὸ, ἀπορῶ.
 5—"Ἐπαρε τὴν γαλανοῦλα
 ποῦναι ἄσπρη καὶ παχειά,
 νὰ τὴν ἔχης τὸν χειμῶνα,
 ποῦν' τὰ χιόνια τὰ πολλὰ,
 πάρε καὶ τὴν μαυρομάτα,
 10 ποῦναι ἄσπρη καὶ λιγνὴ,
 νὰ τὴν ἔχς τὸ καλοκαῖρι
 ποῦν' ἡ ζέστα ἡ πολλή.

212

Δημοκράνεια²⁾.

'Απὸ ξένο τόπο (τοῦ χοροῦ)

'Απὸ ξένο τόπο
 κι' ἀπὸ μακρυνὸ
 κοριτσάκι μᾶς ἦλθε
 δώδεκα χρονῶ.

1) Ἐπαρχίας Δέρκων. — 2) Μικρὸ παράλιο χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων ἐπὶ τῆς Προποντίδος. Στὴν Ἑλληνικὴ κατοχὴ 1920—1922 ἦταν τὸ πρὸς τὴν Πόλη πλησιέστερο χωριὸ τῆς τότε Ἑλληνικῆς Θράκης.

Τραγούδια της αγάπης

- 5 Μὲ τίς μαργιολιές μου
τὸ μαργέλεψα
καὶ στὰ γόνατά μου
τὸ ἐκάθισα
Πιάνω ξεκουμπώνω
10 τ' ἀργυρᾶ κουμπιὰ
βλέπω τίς ἐλίτσες
πῶχει στὰ λαιμά.
— Δὲ μὲ τίς δανεῖζεις
15 δὲ μὲ τίς πουλεῖς
μόνε μὲ τίς δείχνεις
καὶ μὲ τυραννεῖς;
— Δὲ σέ τίς δανεῖζω
δὲ σέ τίς πουλῶ
20 μόνε σέ τίς δείχνω
καὶ σέ τυραννῶ.

213

Καστανιές.

Καῖκι, καϊκάκι, ποῦ πᾶς γιαλό, γιαλό ;
ἂν εἶσαι γιὰ τὴν Πόλη στάσου ναλθῶ καὶ γώ.
— Δὲν εἶμαι γιὰ τὴν Πόλη, μόν' εἶμ' γιὰ τὸ νησί,
πῶχ' ἔμορφα κορίτσια καὶ τὸ γλυκὸ κρασί.

214

- Μιὰ περδικουλα κυνηγῶ
καὶ νὰ τὴν πιάσω δὲν μπορῶ.
Παιδιά μου, σάν τὴν πιάσετε
φτερό μὴν τῆς χαλάσετε,
5 γιὰτὶ τὴν ἔχω γιὰ κλουβὶ
τὴν πέρδικα τὴν πλουμιστή.

215

- Τὸ φεγγαράκι βγαίνει,
ἢ αὐγὴ προσμένει,
καὶ γώ ἀγρυπνῶ
καὶ γώ ἀγρυπνῶ,
5 ἀγρυπνῶ ἀπ' τὸν πόνο
κ' ἄλλημιὰ ἀπὸ τὸν φθόνο.

216

Ἡράκλεια.

Χορευτιό

Σ' ἕνα ὄμορφο μπαχτσέ
στοχάσθηκα ἕνα κοντσέ
καὶ στοῦ κοντσέ τῆ ρίζα
ἕνα πουλάκι τρωγουρίζα.

- 5 Εἶχε τὴν χωρίστρα γισ' ¹⁾
ποιός νὰ μὴ λιγοθυμίσ',
τὸ μέτωπό του πλατύ
ἄσπρο ἦταν σὰν χαρτί.
Τὰ φρύδια του βαμμένα
- 10 σὰν γαϊτάνια καμωμένα
καὶ τὰ μάτια του ἀγγέλοι
δαιμονίζει τίς μαργέλοι.
Εἶχε μῦτη κοντυλένια,
μάγουλα τριανταφυλλένια
- 15 καὶ τὰ δύο του ἀχείλάκια
ὀμιλοῦσαν σὰν πουλάκια.
Τὰ δόντια του ψιλὰ
μαργαριτάργια καθαρὰ,
τὸ πηγούνι του σὰν μῆλο,
- 23 στράφτει λάμπει σὰν τὸν ἥλιο,
Τὸ στήθος του χαρτί,
τευτέρι τοῦ παραματευτή,
καὶ τὰ χεροκάλαμα
ὄλο ἀσημ' καὶ μάλαμα.
- 25 ὄποιος δεῖ καὶ τ' ἀναγνώσει.
μὲ τὴν περισσὴ του γνώση
κι' ὄποιος θὰ τὸ ξερκεπάσει,
πῶς τὸν νοῦ του δὲν θὰ χάσει;

217

Κονομεσιό ²⁾.

Ἐγὼ γιὰ τὴν ἀγάπη σου καὶ γιὰ τὴν ὀμορφιά σου,
θὲ νὰ βαπτίσ' ἕνα παιδί νὰ βγάλω τ' ὄνομά σου.
Καὶ τὸ παιδί ἐβάπτισα, ἔβγαλα τ' ὄνομά σου,
οὔτε στοῦ μπόϊ ³⁾ σ' ἔμοιαξε οὔτε στὴν ὀμορφιά σου.

1) Ἰοία. — 2) Ἐπαρχίας Σηλυβρίας. — 3) Λ. Τ.: Ἀνάστημα.

218

Ἡράκλεια.

Σαρά μωρέ, σαρά,
 σαράντα πέντε Κυριακές,
 σαράντα πέντε Κυριακιές
 κ' ἐξήντα δυὸ Δευτέρες,
 5 δὲν εἶδα τὸ πουλάκι μου,
 τὴν ἀγαπητικὴ μου,

καὶ χθὲς τὴν εἶδα στὸ χορὸ
 καὶ στὸ χορὸ χορεύει

219

Φανάρι.

Μέσ' τὴν καρδιά μου φύτεψες γαρουφαλιά μὲ κλῶνοι,
 ὄλοι πέρνουν τὸν καρπὸ καὶ γὼ τραβῶ τίς πόνοι,
 καὶ τώρα ἀποφάσισα νὰ τὴν ἐξερριζώσω,
 νὰ τὴν ἐβγάλ' ἀπ' τὴν καρδιά μ' ἐκί' ἄλλοῦ νὰ τὴν ἐδόσω
 5 Καὶ πάλε συλλογίσθηκα, βαθειὰ ἔναι φυτεμένη,
 στὰ σπλάχνα τῆς καρδίτσας μου εἶναι περιπλεγμένη.

220

Φανάρι.

Γαρουφαλιά μου πράσινη, πότε θὰ κοκκινίσεις,
 ν' ἀνοίξης τὰ γαρύφαλά σ' τὸν κόσμο νὰ γεμίσης ;
 νὰ πάρουν ὅλα τὰ παιδιά, ὅλα τὰ συβασμένα ¹⁾,
 νὰ πάρ' καὶ ἡ ἀγάπη μου ποῦ εἶν' ἀπὸ τὰ ξένα.

221

Ἡ ξανθομαλοῦσα Ἀνθημιὰ**Καστανιές.**

Ξένε, ποῦ τὴν ἠῶρες αὐτὴν τὴν νιά,
 τὴν ξανθομαλοῦσα τὴν Ἀνθημιὰ ;
 — Μέσ' τὴν Πόλη τήνε ἠῶρα, μέσα στὰ νησιά,
 πὸ τὸν μαχαλά της πέρασα,
 5 στὸ παράθυρο τὴν ἔλαχα,
 τὰ βασιλικά της πότιζε,
 καὶ τίς σαμπογιές ²⁾ δρόσιζε,
 τὰ ξανθιά μαλλιά της κτένιζε,

1) Ἀραβωνιασμένη. — 2) Βιόλες.

καὶ τὴν μαντζουράνα δρόσιζε

222

Κρυονέρι.

Θάλασσα, ποῦ δλα τὰ νερά καὶ τὰ ποτάμια πίνεις,
πιέ μου καὶ τὰ δάκρυα πλατύτερη νὰ γίνης
κι' ὅταν δεῖς νὰ κατεβῆ, καμιὰ φορὰ ἢ κερὰ μου,
εἶπέ της πῶς ἐπλάτυνες ἀπὸ τὰ δάκρυά μου.

223

Σκοπός.

Ἐγὼ ἴμαι κείνο τὸ πουλί,
τὸ καναρί φτεράτο,
μὲ χάριτες ἕνα φιλι
καὶ μ' εἶπες τὸ Σαββάτο.
5 Καὶ τὸ Σαββάτο πέρασε
κ' ἡ Κυριακὴ κοντεύει
κι' ἀκόμα τὸ χεῖλάκι μου
φιλι θὰ σὲ γυρεύει.

224

Γιαλοῖ 1).

Στῆς γαρουφαλιᾶς τὸ φύλλο
γράφω γράμμα νὰ σὲ στείλω
γράφω γράμμα μὲ μελάνη
καὶ θαλασσινὸ νερὸ
5 στὰ δυὸ μου μάτια νὰ τὸ πᾶτε,
στὴν ἀγάπη π' ἀγαπῶ.

225

Πλάγια 2).

1 Ἔλα βαρκοῦλα μ', πάρε με
καὶ στὴν ἀγάπη μ' πᾶνε με,
νὰ πᾶν' νὰ δοῦν τὰ μάτια μου
πῶς τὰ περνάει ἡ ἀγάπη μου,
5 μὴ τύχει ἄλλοῦ κι' ἀγάπησε
καὶ μένα μὲ παράτησε.

1) Ἐπαρχίας Σηλυβρίας.—2) Ἐπαρχίας Μετρῶν.

226

Σηλυβριά.

Ἄπο ξένο τόπο κι' ἀπό μακρυνὸ
 ἦλθ' ἓνα κορίτσι φῶς μου δώδεκα χρονῶ,
 χήρα πάγει στὴ μάννα του
 τὰ στεφάνια στὴν ποδιά του
 5 καὶ κλαίγει τὸν ἄντρα του.
 Ἔλα κόρη μ', καὶ μὴ κλαίγεις.
 εἶσαι νέα καὶ ὠραῖα
 καὶ ξανὰ παντρεύεσαι.
 γιές τὴν μάννα μ' τὴν Ἑβραῖσα
 10 ποὺ μὲ λέγει νὰ παντρευτῶ,
 δὲ μὲ λέγει νὰ βάλω μαῦρα
 καὶ νὰ μαυροφορεθῶ.

227

Φανάρι.

Λεβεντάδες κάθτανε
 κ' οἱ σκαφτάδες σκάφτανε
 κι' ὅσο χῶμα βγάλανε
 στὴ μηλιά τὸ βάλανε.
 5 Νὰ μηλιά τὸ χῶμα,
 νὰ δγιῶ μηλιά τ' ἄνθια σου
 καὶ τίς κοκκινάδες σου
 Νὰ κάμω φορεσιά,
 νὰ τὰ βάλω μιὰ γιορτή,
 10 μιὰ γιορτή, μιὰ Κυριακή,
 νὰ κατέβω στὸ γιαλό,
 νὰ παλαίψω μ' ἓνα νιό
 μὲ τῆς χήρας τὸν' ἰό.

228

Ἀμυγδαλιά.

Τὸ ραφτόπουλο κ' ἡ βασιλοπούλα

Ἔνα μικρὸ ραφτόπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει
 βασιλοπούλα τῶβλεπε ἀπ' ἓνα ψηλὸ παλάτι.
 «Ἐσὺ ράφτεις καὶ τραγουδᾷς καὶ μένα δὲν ἐβλέπεις
 καὶ γὼ θὰ πῶ τὸν μάστορη σ', ροῦχα νὰ μὴ σὲ κάνει.»
 5—Ἐσὺ θὰ πεῖς τὸν μάστορη μ', ροῦχα νὰ μὴ μὲ κάνη

καὶ γὼ θὰ πῶ τὸν βασιλὲ πῶς σ' ἔχω φιλημένη.
 —Μὴ μὲ μιλεῖς ραφτόπουλο καὶ γὼ σὲ χωρατεύω,
 θὰ γίνω γῆς νὰ μὲ πατῆς, γεφύρι νὰ περνάης,
 θὰ γίνω ἕνας γκιούλ μπαχτσές ¹⁾ νὰ μὲ μωσχοβολάης.

229

Τὸ ξεμολόγημα**Τσόρλου.**

Σαράντα μέρες μελετῶ,
 νὰ πάγω στὸν πνεματικό.
 Παγαίνω μιά, παγαίνω δυό,
 δὲν τὸν εὐρίσκω μοναχό.
 5 Παγαίνω Κυριακὴ πρωτὶ
 καὶ τὸν εὐρίσκω στὸ κελί,
 σκύφτω φιλῶ τὸ χέρι του,
 κάθομαι στὸ μιντέρι του.
 —«Παπά μου, ξεμολόγα με,
 10 τὰ κρίματά μ' συγχῶρνά με».
 —Τὰ κρίματά σ', εἶναι πολλά,
 μὴ πᾶς νὰ κάνς ἀγάπη πιά.
 —"Ἄν ἀρνισθεῖς τὴν παπαδιά
 τὸν ἄρτο καὶ τὴν λειτουργιά
 15 τότε θ' ἀρνισθῶ καὶ γὼ
 τὰ μαῦρα μάτια π' ἀγαπῶ.

230

Τζετώ.

Συλλογισμένη σὲ θωρῶ, κάνω νὰ σὲ ρωτήσω,
 ἂν εἶσαι ἀπὸ τὸν ἔρωτα νὰ σὲ παρηγορήσω.
 —Ποῦ ξέρεις σὺ διαβόλου γιέ, τὴν πίκρα τῆ δική μου,
 ποὺ κόβετε ἢ ὄρεξη μ' καὶ τρέμει τὸ κορμί μου;

231

Καρατζάκιοι ²⁾**Χορευτικό.**

Φέτο τὸ καλοκαιράκι
 κυνηγοῦσ' ἕνα πουλάκι,
 κυνηγοῦσα καὶ πλαλοῦσα
 νὰ τὸ φθάσω δὲν μποροῦσα.

1) Λ. Τ. Κῆπος μὲ τριαντάφυλλα.—2) Ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου.

- 5 "Εστησα τὴν ξόβεργά μου.
ἦρτε τὸ πουλί κοντά μου,
κάθισε στὴν ἀγκαλιά μου.
"Εσκυψα νὰ τὸ φιλήσω
καὶ φλουρί νὰ τὸ χαρίσω.
- 10 Νᾶταν τρόπος νὰ πετάξω,
τὰ οὐράνια νὰ φθάσω
καὶ τὴν θάλασσα ν'ἀδειάσω
Νὰ τὴν κάνω περιβόλι
νὰ περνοδιαβαίνουν ὄλοι.
- 15 Νὰ φυτέψω δεντρουλάκια,
λεμονιές πορτοκαλάκια.
Τὴν Δευτέρα τὰ φυτεύω,
καὶ τὴν Τρίτη τὰ κλαδεύω,
τὴν Τετάρτη κάνουν φύλλα
- 20 καὶ τὴν Πέμπτη κάνουν μῆλα,
τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ
πάγ' ὁ κλέφτης νὰ τὰ κλέψη.
«Κλέφτη μου, μὴ κλέφτς τὰ μῆλα,
μὴ κορφολογᾶς τὰ φύλλα,
- 25 μὴ τὰ πέρνεις μὲ τὰ ἄνθη,
ἢ καρδίτσα μ', μέσα βᾶφει,
μὴ τὰ πέρνεις μὲ τὸ χῶμα
θὰ μὲ ρίξες μέσ' τὸ χῶμα
μὲ τὴν Κοινωνιᾶ¹⁾ στοὶ στόμα».

232

Φανάρι.

- Φέτο τὸ καλοκαιράκι
κυνηγοῦσ' ἓνα πουλάκι,
κυνηγοῦσα καὶ πλαλοῦσα
νὰ τὸ φθάσω δὲν μποροῦσα.
- 5 Τῶφθασα σ' ἓνα δεντράκι
πάνω σὲ χρυσὸ κλωνάκι,
ἔκαμα καὶ νὰ τὸ πιάσω
καὶ τὸν οὐρανὸ νὰ φτάσω,
ἄγγελο νὰ κατεβᾶσω
- 10 καὶ τὴ θάλασσα ν' ἀδειάσω.
Νὰ τὴν κάνω περιβόλι
νὰ περνοδιαβαίνουν ὄλοι,

1) *Αγία Κοινωνία.

- νά φυτέψω δεντρολάκια
λεμονιές πορτοκαλάκια.
- 15 Τὴν Δευτέρα νά φυτέψω
καὶ τὴν Τρίτη νά κλαδέψω.
Τὴν Τετάρτη κάνει φύλλα
καὶ τὴν Πέμπτη κάνει μῆλα,
τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ
- 20 πὰγ' ὁ κλέφτης νά τὰ πάρη.
«Κλέφτη μου μὴ κλέφτεις μῆλα,
μὴ κορφολογῆς τὰ φύλλα,
γιατὶ τᾶχω μετρημένα
στὸ τευτέρι μου γραμμένα.

233

Δελσιῶνες.

Δὲν εἰμπορῶ ἀγάπη μου ἐγὼ νά ἡσυχάσω,
ἔχω στενάχωρη καρδιά φοβοῦμαι μὴ σὲ χάσω,
"Ἄν θέλεις ν' ἀγαπιούμαστε κρυφὰ ἀπ' τὶς γειτόνοι,
βάλε μηλιά στὴ πόρτα σου νά κρύβωμαι στὶς κλώνοι.

234

Τοῦ χοροῦ

Σηλυβριά.

- Εἶδες ἓνα πράσινο δέντρι,
καγκελοφρύδα μου μικρὴ
νᾶχ' ἀσημένια φύλλα
μαυρομάτα μαυροφρύδα,
- 5 καὶ πάνω στὴ ριζίτσα του
καύμὸ πῶχ' ἢ καρδίτσα του,
νᾶχ' ἀσημένια βρύση,
ἄχ, χρυσό μου κυπαρίσσι.
Πάγω καὶ γὼ νά πιῶ νερό,
- 10 μαύρα τὰ μάτια π' ἀγαπῶ,
νά πιῶ καὶ νά γεμίσω,
ἄχ καὶ πῶ νά γυρίσω.
Ἐχασα τὸ μαντήλι μου,
δὲν μὲ λυπᾶστε φίλοι μου,
- 15 τὸ χρυσοκεντημένο.
Κεῖνο, ποῦ τὸ κεντούσανε
καὶ μὲ τὸ τραγουδούσανε,
τρία παρθένα κοράσια,

- σάν τοῦ Μάη τὰ κεράσια.
 20 Ἐμιά ἔταν ἀπ' τὸν Γαλατὰ
 κρατεῖ τὸ νοῦ της δυνατὰ
 κ' ἢ ἄλλ' ἀπὸ τὴν Αἶνο,
 γιὰ τὴν πέρνω, γιὰ πεθαίνω.
 Ἐἄλλ' ἀπὸ τὴν Πόλη
 25 ποὺ τὴν ἀγαποῦσαν ὅλοι,
 καὶ τὴν ἀγάπησα κοὶ γὼ
 γιὰ νὰ τὴν πάρω δὲ μπορῶ.
 Πέρνω τὸ δρόμο τὸ δρομί,
 τρέχουν τὰ μάτια μ', σὰ βροχή,
 30 καὶ τὸ δρομί μὲ ἔβγαλε
 στῆς Ἀγχιπῶς τὴν πόρτα
 σάνα πηγαινα καὶ πρῶτα.
 Βρίσκω τὴν πόρτα σφαλιστὴ
 καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα,
 35 κλαῖτε μάτια μου καύμένα,
 καὶ τίς γειτόνισες ρωτῶ,
 Ποῦ εἶν' ἡ κόρη π' ἀγαπῶ ;
 — Μέσα εἶναι καὶ κοιμᾶται,
 ἄχ καὶ σένα δὲ θυμᾶται.

235

Νιχωράκι 1).

Τὸ Ἀσανιῶ.

- Μιά Κυριακὴ, βαρειά γιορτὴ, μιὰ πίσημη ἡμέρα,
 βγαίν' ἢ νιὰ ἀπ' τὸ λουτρό καὶ ὁ νιὸς ἀπ' τὸν μπερμπέρη
 ἢ νιὰ νὰ κρίνη 1) ντρέπεται κι' ὁ νιὸς νὰ κρίν' φοβᾶται
 κ' ἢ μάννα της τὴν ἔρωτᾶ, κι' ὁ κύρης της τὴν λέγει ;
 5 «Τὶ κάμανε τὸ Ἀσανιῶ καὶ κάθεται καὶ κλαίγει ;
 Ἀπόψε εἶδα ὄνειρο πικρὸ φαρμακωμένο.
 εἶδα τὸ πουλάκι μου στὸ αἷμα βουτηγμένο.

236

Σηλυβριά

Ἐλεμονιά (τῆς κούνιας).

Σε περιβολάκι μπαίνω
 μὲ μυρτιές περιπλεγμένο,
 μὲ μυρτιές καὶ κυπαρίσσια
 νᾶν' τὰ μάτια μου περίσσια,

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.

- 5 . βλέπω λεμονιά στη μέση
 πού βεργολυγᾷ νὰ πέση.
 «Λεμονιά, ἔλεησέ με,
 δυὸ λεμόνια δάνεισέ με».
- Τᾶχει ἄφέντης μετρημένα,
 10 πέντε πέντε κ' ἕνα, ἕνα,
 στὸ τευτέρι περασμένα
 καὶ στὸν κώντικα γραμμένα.
- Λεμονιά μου συλλογίσου
 πὼς θὰ ἔρτ' καιρὸς θυμῆσου,
 15 νὰ σοῦ πέσουνε τὰ φύλλα,
 νὰ σοῦ πέση ἡ δροσιά σου
 καὶ νὰ μαραθῆ ἡ καρδιά σου,
 πὼς μὲ μάρανες καὶ μένα
 πὺ τρελλαίνουμαί γιὰ σένα.

237

Ἐπιβάτες.

Θέλω νὰ πεθάνω ψέματα κι' ὁ Χάρος νὰ κοιμᾶται
 κ' ὕστερις νὰ σηκωθῶ νὰ διῶ ποιὸς μὲ λυπᾶται.
 «Βλέπω τὴν μάννα στὸ χορὸ, τὴν ἀδελφή στὴν κούνια,
 βλέπω καὶ τὴν ἀγάπη μου στὰ μαῦρα φορεμένη».

238

Ἄρμενοχώρι 1).

Ἡ Ροδάνθη

- Τὰ ἐμάθατε τὰ νέα ;
 στὸν ἐπάνω μαχαλᾶ
 ἡ Ροδάνθη φαρμακώθη
 καὶ δὲν ἔχει σωτηριά,
 5 τῆς μητέρας της τὸ χέρι
 τὸ βαστᾶ σφικτᾶ.
 "Ἄχ, μητέρα μ',
 δὲν θὰ ζήσω πιά,
 φέρτε με τὸν ἔραστή μου,
 10 νὰ τὸν γλυκοσπασθῶ
 νὰ τὸν γλυκομιλήσω
 κι' ἄπ' αὐτὸν θὰ χωρισθῶ.

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.

"Αχ, μητέρα μ'. γώ πεθαίνω
 στόλισε τὸν τάφο μου,
 15 μὲ ὠραῖα λουλουδάκια
 κ' ἓνα τριαντάφυλλο,
 βάλε μαρμαρένια πλάκα
 καὶ ἀσήμ' τὸ χῶμά μου,
 γιὰ νὰ κατοικήση
 20 τὸ ὠραῖο σῶμά μου.

239

Φανάρι.

Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα καὶ σεῖς βασιλικοί μου,
 πῶς μὲ ἀποκοιμήσατε κ' ἔχασα τὸ πουλί μου ;
 καὶ ξύπνησα μὲ τὴν χαρὰ κι' ἀγκάλιασα τὰ ροῦχα
 καὶ ρώτησα τὸ πάπλωμα, ποῦν ἡ ἀγάπη ποῦχα ;

240

Σηλυβριά.

Καλὴ σπέρα σου, κερά μου,
 τί φυτεύεις στὸν μπαχτσέ ;
 — Ρόδα ἄνθια γὼ φυτεύω
 καὶ ψιλὸ βασιλικό.
 5—Μὴ φυτεύεις ρόδα ἄνθια
 καὶ ψιλὸ βασιλικό
 καὶ θὲ ν' ἔλθῃ τ' ἀηδονάκι
 καὶ θὰ φάγει τὸν καρπό.
 —Μὴ σὲ μέλει παλληκάρι
 10 πού θὰ φάγει τὸν καρπό,
 ἔχω κι' ἄλλο νὰ φυτέψω
 γιὰ ἓνα νιὸ πού ἀγαπῶ.

241

Φανάρι.**Ἡ μηλιά.**

1 Μπήκα νὰ συργιανίσω σὲ ὠραῖο περιβόλι
 πού τὸ ζουλεύουν ὄλοι,
 μὲ δάφνες μὲ μηλιές καὶ μὲ κυπαρίσσια.
 ἦτανε καὶ μιὰ μηλιά στὴ μέσ',
 5 λυγοῦσαν τὰ κλωνάρια τῆς νὰ πέσ'.
 Τὴν γύρεψα ἓνα μῆλο, ἓνα,

- καὶ κείν' ἢ σκύλα μ' εἶπε,
 ἄλλος τᾶχει μετρημένα.
 Τὴν γύρεψα ἀπ' τῆς μηλιάς τ' ἄνθη
 10 καὶ κείν' μ' εἶπε δὲν ἔχ' κανένα π' ἄνθη.
 Χαῖρε μηλιᾶ μου, χαῖρε,
 χαῖρε τὰ δροσερά σου φύλλα,
 θυμήσου μηλιά πού θά γεράσεις,
 θᾶλθ' ὁ καιρὸς νὰ κιτρινοφυλλιάσης,
 15 νὰ μαραθοῦν τὰ δροσερά σου φύλλα,
 τότε θά καεῖ ἡ καρδιά σου
 καὶ σὺ μωρὴ σκύλα.

242

Ἐπιβάτης.

- 1 Στὸν Ἄδη θὰ κατέβω καὶ στὸν Παράδεισο
 τὸν Χάρο ν' ἀνταμώσω δυὸ λόγια νὰ τὸν πῶ,
 «Χάρε μ', χάρισέ με σαῖτες κοφτερές
 νὰ πὰ νὰ σαῖτέψω δυὸ τρεῖς μελαχροίνες,
 5 πῶχουν στὸ χεῖλι βάμμα, στὸ μάγουλο ἐλιές
 κι' ἀνάμεσα στὸ στήθος ἔχουν πορτοκαλιές,
 πού φικιάνουν πορτοκάλια τὸν χρόνο δυὸ φορές
 τὰ χαίρονται οἱ νέοι κ' οἱ ὁμορφοκοπελλιές.»

243

Ἀσκός ¹⁾.

- Μπαίνω σ' ἓνα μπιστανάκι,
 βρίσκω τρία παλληκάρια,
 βρίσκω τρία παλληκάρια,
 μὲ σπαθιά καὶ μὲ χαντζάρια ²⁾
 5 Τὸνα τρώει, τ' ἄλλο πίνει,
 τ' ἄλλο ντύνεται γυναίκια,
 κατεβαίν' στὰ κοριτσάκια.
 «Καλὴ μέρα σας κορίτσια».
 — Καλῶς ἦρθε ἡ κερά μας
 10 κ' ἡ караβοκερά μας,
 Βάλτε τῆς σκαμνὶ νὰ κάτση,
 μαξιλάρια ν' ἀκουμπίση.
 — Μὴ μὲ βάλετε στὴν ὄκρη
 κ' εἶμαι ξένη καὶ φοβοῦμαι,
 15 μόνε βάλτε με στὴ μέση.
 νὰ φιλήσ' ὅποια μ' ἀρέσει,
 πῶχει δαχτυλίδι μέση,

1) Ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου.—2) Λ. Τ. Σπαθιά.

πῶχει τὸν λαιμὸ χυτό,
 μαστραπά πελεκητό,
 20 πῶχει τὸ βυζὶ λεμόνι,
 κι' ὅποιος τῶδε παλαβώνει.
 "Ἄς τὸ δγιῶ κι' ἄς παλαβώσω,
 τὸ χεράκι μου ν' ἀπλώσω.
 τὴν καρδιά μου νὰ μερώσω.

244

Τζετώ.

Μήνυσε τὸ χελιδόνι νὰ τὸ κάνω μιὰ φωλιά,
 στὸ Βοριᾶ τὰ παραθύρια καὶ στὸ Νότο τὸν ὄντᾶ ¹⁾,
 Στοῦ Βοριᾶ τὰ παραθύρια στρώσέ με νὰ κοιμηθῶ,
 βάλε με καὶ μαξιλάρι ἄσπρο καὶ φερμπαλωτὸ
 5 καὶ στὴν ἄκρη νᾶχῆ μάρκα καὶ στὴ μέση σὺ καὶ γώ.

245

Κονομεϊό,**(Συρτός)**

«Χθές ποῦ ἦσαν ἀγάπη μου,
 προχθές ποῦ ἦσανα καλέ μου»;
 —Χθές ἦμαν στὴ μάννα μου,
 προχθές στὴν ἀδελφή μου
 5 κι' ἀπόψε μαυρομάτα μου
 σὲ σένα μουσαφίρης.
 —Καλὸ μωρέ, καλό,
 καλῶς ὄριστε μάτια μου.
 Ἔχω τὰ ψάρια στὸν ταβά,
 10 καὶ τίς λαγοὶ ψημένοι,
 ἔχω καὶ τὸ γλυκὸ κρασι
 μέσ' τ' ἀργυρὸ ποτήρι.

246

Καστανιές.

Ξύπνα καὶ μὴ κοιμᾶσαι
 χρυσὸ μου καναρίνι,
 ξέβγα ἀπὸ τὴν κλίνη
 νὰ δῆς πῶς τραγουδῶ.

1) Λ. Τ. Δωμάτιο.

- 5 Σηκώνομ' ό καύμένος,
 σά παραπονεμένος
 και τ' ἄρματά μου βάζω
 πάγω νά κυνηγῶ,
 λαγούς, πέρδικες νάβρω,
 10 πουλάκια νά σκοτώσω
 και σένα νά γλυτώσω
 κορμί μ' ἀγγελικό.
 Καί κεῖ πού κυνηγοῦσα
 ψιλή βροχή με πιάνει
 15 πολὺ με κακοφάνη
 ἐκεῖ ν' ἀνεπαυθῶ,
 και κλίνη νά πλαγιάσω,
 δέν εἰμπορῶ νά βρῶ.

247

Φανάρι.

- Τ' αἶ Θοδῶρη τὰ βουνά,
 τὰ πυκνοφυτεμένα,
 μηδὲ πουλι τ' ἀνέβαινε,
 μηδὲ τὸ χελιδόνι,
 5 μόν' κόρη ξανθὴ τ' ἀνέβαινε
 πλέκοντα τὸ γαϊτάνι.

248

Ξάστρο 1).

Ἡ ψαρποῦλα

- Ψαρποῦλα καθισμένη στὴν ἀκρογιαλιά
 νά κι' ὁ ναύτης ἀπὸ πέρα και τὴν χαιρετᾷ.
 «Καλὴ μέρα ψαρποῦλα, πόσον-σ' ἀγαπῶ,
 ὄρφανὴ ὠραία κόρη, ὄρφανὸς και γῶ,
 5 ἔλα νά γενοῦμε ταῖρι νά ταιριάξουμε τὰ δυό,
 νά σέ στήσω μιὰ καλύβια στὴν ἀκρογιαλιά,
 σὺ νά πιάνης τὰ ψαράκια, γῶ νά τὰ πουλῶ.»

249

Φανάρι.

- 1 Σ' ἓνα καράβι τρεῖς καρεκλίτσες,

1) Ἐπαρχίας Σηλυβρίας.

- κάθωνται μέσα τρεῖς κοπελίτσες,
 τὴν μιὰ τσιμπούσα, τὴν ἄλλη φιλοῦσα
 καὶ τὴν μικρότερη τὴν ἀγαποῦσα.
- 5 "Ὅλοι μὲ λένε νὰ τὴν ἐπάρω,
 νὰ τήνε πάρω ποῦ θὰ τὴν πάγω ;
 μέσα στὸ σπῆλαιο θὰ τήνε βάλω.

250

Σηλυβριά.

Πληγὴ κρυφὴ ἔχω στὴν καρδιά.

- Πληγὴ κρυφὴ ἔχω στὴν καρδιά, δὲ θέλω νὰ τὴ γιάνω,
 θέλω νὰ γίνῃ γάγκραινα μὲ πόνους νὰ πεθάνω.
 Τί μ' ὠφελεῖ ἡ ἄνοιξη, τὰ δένδρα κι' ἂν ἀνθίζουν,
 τὰ ζωηρὰ ματάκια σου ἀφοῦ δὲν ἀντικρύζουν ;
- 5 "Ὅλα τὰ δένδρα τὴν αὐγὴ δροσιὰ ἔναι γεμισμένα
 καὶ μένα τὰ ματάκια μου μὲ δάκρυα βουρκωμένα.
 "Ὅλα τὰ μάτια ἔναι στεγνὰ καὶ τὰ δικά μου βρῦση,
 περιβολάρης τὰ ζητεῖ τὰ δένδρα νὰ ποτίσῃ.

251

Σηλυβριά.

Μηλό μ' κόκκινο.**(Χασάπινο).**

- 1 Μηλό μ' κό, μηλό μ' κόκκινο,
 μηλό μ' κόκκινο βαμμένο
 ἔχε γειά, καὶ γὼ πηγαίνω.
 "Ὅταν γυρίσω καὶ σὲ δῶ
- 5 καὶ δεῖς καὶ σὺ ἔμένα,
 μηλό μ' κό, μηλό μ' κόκκινο,
 μηλο μ' κόκκινο βαμμένο
 ἔχε γειά, καὶ γὼ πηγαίνω.

252

Ἄρμενοχώρι.

Ἡ Παναγιώτα.

- «Τί ἔχεις Παναγιώτα καὶ κάθεσαι καὶ κλαῖς
 καὶ μένα τὸν πατέρα σ', γιατί δὲν μὲ τὸ λές ;»
- «Τί νὰ σὲ πῶ πατέρα μ', τί νὰ σὲ διηγηθῶ,
 ἀπὸ ἀγάπ' δὲν ξεύρεις ἀπὸ καρδιάς καὶ μὸ,

- 5 Δέν εἶναι, δέν εἶναι ξένος, δέν εἶναι μακρυνός,
μόν' εἶναι ἀνεψιός σου, τῆς ἀδελφῆς σου γιός*.
Τὴν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι τὴν πάει στὸν ἡλιακό,
τρεῖς μαχαιριές τὴν δίνει εἰς τὸ δεξι πλευρό.
«Ἐλᾶτε κοριτσάκια νὰ τὴν ἀλλάξουτε
10 μαῦρα νὰ τὴν φορέστε καὶ νὰ τὴν κλάψουτε».
Ἵταν τὴν κατέβαζαν ἀπὸ τὴν σκάλα τῆς
μικροῖ μεγάλοι κλαῖνε τὴν ἔμορφάδα τῆς.

253

Λαγοθῆρες 1)

Ἵλφα θέλω ν' ἀρχινίσω.

Ἵλφα, θέλω ν' ἀρχινίσω
ὡς τ' ὤμέγα νὰ τ' ἀφίσω.

Ἵλφα, θέλω ν' ἀρχινίσω
ὄλες σας νὰ σᾶς τιμήσω

5 Ἵλφα λέγ' ἡ ἀγελάδα
ὀρφάνεψ' ἀπὸ μάννα.

Ἵλφα λέγει τὸ ψαλτήρι
ὀρφανέψ' ἀπὸ κύρη.

Βῆτα, βέβαια σὲ λέγω

10 πὼς γιὰ σὲ θρηνώ καὶ κλαῖω

Γάμμα, γίνομαι κομμάτια
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα μάτια.

Δέλτα, δέν σὲ φανερώνω
τῆς καρδούλας μου τὸν πόνο.

15 Ἐ, ψηλό μου κυπαρίσσι,
ρίχνεις τὴν δροσιά σὰ βρύση.

Ζῆτα, ζώνουμαι στὰ φῖδια
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα φρύδια.

Ἠτα, ἡ ζωὴ μ' ἐχάθη

20 γιὰ τὰ ἰδικά σου πάθη.

Τά, τὸ ζουρλό μου τὸ κεφάλι
μ' ἔφερε σ' αὐτὸ τὸ χάλι.

254

Λαγοθῆρες.

Σένα τὰ λέγω τὰ τραγούδια

1) Μικρὸ χωριὸ κοντὰ στὴν Καλλικράτεια τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἰθύρων, λέγονταν καὶ Ἵγιος Ἰθανάσιος ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας του.

μαστραπά με τὰ λουλούδια,
σένα τὰ λέγω κι' ἄκου τα
πάρε χαρτί καὶ γράφε τα.

255

Ξάστρο.

Ζαλίζουμαι ζαλίζουμαι
ὅταν σὲ συλλογίζουμαι.
Ζεμπουλάκι μου βαμμένο
κάθε νιὸ ἔχεις πικραμένο.
5 Ζεμπουλάκι μου γαλάζιο
μὲ τρακόσιες δὲν σ' ἀλλάζω.

256

Σηλυβριά.

Ἔρριξα τὴ ξώβεργά μου
ἦλθε τὸ πουλί κοντά μου
ἔσκυψα νὰ τὸ φιλήσω
καὶ φλουρί νὰ τὸ χαρίσω.

257

Μάδυτος.

Πολ' ἀκριβὸ ἦταν τὸ χαρτί κ' ἡ κοντυλιὰ μελάνη
καὶ δὲ μὲ ἔστειλες γραφή, παρηγοριὰ μεγάλη ;
—Γιὰ νὰ τὴν στείλω μ' ἄνθρωπο, φοβοῦμαι μὴ τὴν ἀναγνώσει,
γιὰ νὰ τὴν στείλω μὲ βροχή, φοβοῦμαι μὴ τὴν λυώσει,
5 Κατέβα φεγγαράκι μου, μὲ σένα νὰ τὴν στείλω,
νὰ πᾶς τὰ προσκυνήματα στὸ κόκκινο μου μῆλο.

258

Μαζὺ νὰ ἀποθάνουμε, μαζὺ νὰ βγῆ ἡ ψυχὴ μας
καὶ σ' ἓνα μνημα ἀδειανό, νὰ βάλουν τὸ κορμί μας.
Τότε ὁ κόσμος τί θὰ πεῖ ; Γιὰ δὲς ἀγαπημένα
καὶ ζωντανὰ 'γαπιούντανε καὶ τώρα ποθαμμένα.

259

Καστανιές.

Ἡ ρίμα τοῦ Μανέτα

Ἄου θέλει νὰ μάθη καὶ ν' ἀκούσῃ

τῆ ρίμα τοῦ Μανέτα.

Εἶχε γυναῖκα ἀπὸ τὸ κάστρο

κ' ἔλαμπε τὸ κορμάκι τῆς σὰν τὸ ἄστρο,

- 5 καὶ τὸν μηνύσανε νὰ πάγη στὸ ταξίδι
καράβι ἀρματωμένο εἶχε γιὰ νὰ φύγη.

260

Σηλυβριά.

“Ὅταν σὲ βλέπω κ' ἔρχεσαι ἀπ' τὸ γιαλὸ βρεμμένος

καὶ τὸ μαντήλι στὸ λαιμὸ ἀγγελοκαμωμένος,

τί κάλλη καὶ τί ἔμορφιά, τί κάλλη καὶ τί μούρη,

καὶ τί ἀγγελικὸ κορμὶ πού δὲν ἔχει κουσοῦρι.

261

Τὸ παράπονο (στὸ παρακάθι!).

Γὼ εἶμαι ἐκεῖνο τὸ πουλὶ ὁποῦ τὸ λέν' κανάρι

ποῦν' τὰ φτερά του κίτρινα καὶ ἡ καρδιά του μαύρη,

Στήνω φωλιά στὴν καλαμιὰ στῆς καλαμιᾶς τῆ ρίζα,

δίνουν φωτιά στὴν καλαμιὰ, στῆς καλαμιᾶς τῆ ρίζα.

- 5 Μὲ πήρε τὸ παράπονο κ' ἡ ἔντροπή τοῦ κόσμου,
τὴν πήρα καὶ τὴν ἔστησα στῆς καρυδιᾶς τὸν κλῶνο,
πάει ἡ ὀχιά κ' ἡ ὄχενδρα καὶ φάγαν τὰ πουλιά μου.
Μὲ πήρε τὸ παράπονο κ' ἡ ἔντροπή τοῦ κόσμου.
Τὴν πήρα καὶ τὴν ἔστησα πάνω στὸ κυπαρίσσι,
10 φύσηξε ὁ νότος κι' ὁ βοριᾶς καὶ πέσαν τὰ πουλιά μου,
μὲ πήρε τὸ παράπονο κ' ἡ ἔντροπή τοῦ κόσμου.

262

Καστανιές.

“Ἐλα καλέ μ', βαριά κι' ἀργά,

ἔλα τὸν μῆνα μιὰ φορὰ,

ἔλα τὸ γρηγορώτερο

νὰ σ' ἀγαπῶ πλειότερο,

263

Καστανιές.**Καθιστικὸ ¹⁾.**

Θαμάζω τὸ κρῦο νερὸ ὅποταν κατεβαίνει,

ἀπὸ γκρεμνὸ γκρεμνίζεται σὲ περιβόλι μπαίνει,

1) Νυχτέρι. Στὸ παρακάθι πήγαιναν σὲ μίς γειτόνισσας οπίτι καὶ μὲ τὴν συντροφιά νυχτέρευαν, φώναζαν κι' ὅποιο κορίτσι φιλικὸ τραγουδοῦσε καλά. Πολλές φορές ξημερώνουνταν κ' ἡ αὐγὴ τοὺς εὗρισκε στὴ δουλειά. Λανάριζαν, ἔγνεθαν, ξέσερναν τὸ λινάρι, ἔκαμναν τὸ νῆμα, ἔπλεχαν, ἔρραφταν.—2) Τὰ τραγούδια πού λέγανε στὸ νυχτέρεμα τὰ ἔλεγαν καθιστικά.

- ποτίζει δέντρα και κλαδιά, ποτίζει λεμονίτσες,
 και ή δική μου λεμονιά στον άμμο φυτρωμένη,
 5 χωρίς νερό ποτίζεται, χωρίς άνθρωπο καρπίζει,
 κάμει λεμόνια μάλαμα, τὰ φύλλα σαν άσήμι,
 όποιος τὰ κόβει κόβεται, όποιος τὰ φάγει πεθαίνει.
 Έγ' ός τὰ κόψω κι' ός κοπώ, αγάπη μου θά τρελλαθώ
 ός τὰ φάγω κι' ός πεθάνω κι' άλλ' αγάπη ός μη κάνω.

264

Στράντζα.

- Τριανταφυλλιά μου κόκκινη, ποῦ νά σέ φυτέψω ;
 νά σέ φυτέψω στο βουνό ; φοβοῦμαι μή παγώσης,
 νά σέ φυτέψω στο γιαλό ; φοβοῦμαι άπ' τὸ κύμα,
 θά σέ φυτέψω σ' έκκλησιά, σ' όμορφο μοναστήρι,
 5 ανάμεσα σέ δυὸ μηλιές, σέ δυὸ νεραντζοποθλες.

265

Σηλυβριά.

- Πέντε μέρες περπατοῦσα
 τὸ γιαλό γιαλό
 κι' άλλες πέντε, δεκαπέντε,
 τὸ βουνό, βουνό.
 5 Τὴν αγάπη μου γυρεύω,
 ποῦ νά τὴν εὔρω ;
 Μέσ' στον γκιούλ μπαξέ
 τὴν εἶδα και συργιάνιζε,
 τὰ βασιλικά της βρέχει
 10 και τὰ δρόσιζε.

266

Φανάρι.

- Έ μάννα σ' εἶν' αρχόντισα και σὺ αρχοντοπαιδι,
 γὼ εἶμαι φτωχοκόριτσο κ' ή μάννα σ' δέ με θέλει.
 "Αν δέν με θέλ' ή μάννα σου, δέν θέλω και γὼ σένα.
 δέν θέλω και τὰ λόγια της νά έχω κάθε μέρα.

267

Έράκλεια.

- Μή με δέρνεις μάννα με τὴ ρόκα σου.

268

Ἡράκλεια.

Μὴ μὲ δέρνεις μάννα μ', μὲ τὴ ρόκα σου
καὶ γὰρ θὰ σὲ τὸν φέρω γαμπρὸ στὴν πόρτα σου,
μὴ μὲ δέρνεις μάννα, στάσου νὰ στὸ πῶ
τρεῖς φορές μὲ φίλησε ὁ νέος π' ἀγαπῶ,
5 μιά φορά στ' ἀμπέλι καὶ δυὸ στὸν ἀργαλειό.
Τρεῖς φορές μὲ φίλησε ὁ νέος π' ἀγαπῶ.

269

Ἐξέχασα τὰ δάκρυα καὶ τοὺς πολλοὺς τοὺς πόνους,
ποὺ εἶχα εἰς τὸ σῶμά μου διὰ σὲ δυὸ χρόνους.
Τώρα ἐλπίζω στὸ ἐξῆς χρυσό μου περιστέρι
μὲ θέλημα Θεοῦ νᾶσαι δικό μου ταῖρι.

270

Καστανιές.

Σὲ κλέφτω ἀπ' τὴν κάμαρη σ'
ποὺ καθαρίζεις ρύζι,
ἀγάπα κόρη μου τὸν νιό
ὅπου σὲ τριγυρίζει.
5—Καὶ ποιὸς μὲ τριγυρίζει ;
—Σὲ τριγυρίζουνε πολλοί,
μὴν ἀγαπᾶς κανένα,
ἂν ἀγαπήσεις ἄλλονε
δὲν θᾶναι σάν ἐμένα.
10—Καὶ τί 'σαι σύ ;
—Εἶμαι ψηλός, εἶμαι λιγνός,
εἶμ' ὄρφανοθρεμμένος,
βάνω τὸ φέσι μου στραβὰ
σάν πολυχαῖδεμένος.

271

Ἡράκλεια.

Μαννέ μ', ἂν ἀρρωστήσω καὶ πέσω στὰ βαρειά
οὔτε γιατρὸ νὰ φέρτε, οὔτε καὶ γιατρικά.
Μαννέ μ', κί' ἂν ἀποθάνω, νὰ μὴ κλάψετε,
π' αὐτὴν τὴν γειτονίτσα νὰ μὲ περάσετε,
5 πόχ' ὁμορφα κορίτσια γιὰ νὰ μὲ κλάψουνε
κ' ὁμορφα παλληκάρια γιὰ νὰ μὲ θάψουνε.

272

Τσακῆλι 1).

- Ἐφές εἶδα στ' ὄνειρό μου,
 μαῦρα μάτια στό πλευρό μου,
 εἶδα κι' ἀκόμα ἕνα θάμα
 πῶς καθόμασταν ἀντάμα,
 5 ἦρτε κ' ἕνα περιστέρι
 κ' ἔκατσε δεξί μου χέρι.
 Τὰ φτερούδια του γαλάζια,
 τὰ ποδάρια του διαμάντια,
 καί τὸ στόμα τ' ἀσημένιο.
 10 Τὰ φτερούδια του ἀνοίγει
 κ' ἐτοιμάζεται νὰ φύγη
 στὰ οὐράνια νὰ πάγη,
 ἄγγελο νὰ κατεβάσῃ
 καί τὴν θάλασσα ν' ἀδειάσῃ.
 15 Νὰ τὴν κάμη περιβόλι,
 νὰ φυτέψῃ δεντρολάκια
 λεμονιές πορτοκαλάκια.
 Τὴν Δευτέρα τὰ φυτεύουν
 καί τὴν Τρίτη τὰ κλαδεύουν,
 20 τὴν Τετάρτη κάμουν φύλλα
 καί τὴν Πέμπτη κάμουν μῆλα
 καί τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ
 πάγ' ὁ κλέπτης νὰ τὰ πάρῃ.
 «Αἶ, μπρὲ κλέφτη, μὴ τὰ κλέφτης,
 25 τᾶχ' ἀφέντης μετρημένα
 καί ψιλὰ λογαριασμένα
 σὸ τευτέρι τᾶχ' γραμμένα».

273

Ραιδεστός

Ἡ Ὀβρηοπούλα

- 1 Μιὰ ἐπίσημος ἡμέρα καί μιὰ βαρειά γιορτὴ,
 βγήκα νὰ σιργιανίσω κατ' στὴν ὄβρηακὴ 2),
 ἤῶρα μιὰ Ὀβρηοπούλα ὅπου λούγουνταν
 μὲ ἀσημένιο τάσι περιχύντανε,

1) Ἐπιτοχίας Μετρῶν καί Ἀθύρων. — 2) Ἑβραϊκὴ συνοικία.

- 5 μέ φυλντισένιο χτένι χτενιζούντανε.
 — Μωρή ὄβρηγοπούλα. — Ὅριστε τσελεμπή.
 — Δέν ἔρχεσαι σ' ἐμένα νά γίνης Χριστιανή,
 νά λούγεις Σαββάτο ν' ἀλλάζης Κυριακή
 καί νά μεταλβαίνης Χριστοῦ καί τῆ Λαμπρή;
 10 Νά πᾶ νά τὸ πῶ τὴν μάννα μ', νά δοῦμε τί θὰ πεῖ.
 — «Μαννέ μου, Ρωμηὸς μέ ζήτησε νά γίνω Χριστιανή
 νά λούζομαι Σαββάτο ν' ἀλλάζω Κυριακή
 καί νά μεταλαβαίνω Χριστοῦ καί τῆ Λαμπρή.»
 — Καλλίτερα νά σ' ἔβλεπα σέ τούρκικα μαχαίρια,
 15 παρὰ κορὴ μου, νά σέ δῶ μέσ' στοῦ Ρωμοῦ τὰ χέρια.

274

Σηλυβριά.

- Ἔνα Σαββάτο βράδου, μιὰ Κυριακὴ πρῶνὸ 1),
 πῆγα νά σιργιανίσω εἰς τὴν Ἑβραϊκὴ.
 Βλέπω μιὰ Ἑβραιοπούλα ποὺ κάθουνταν μοναχῆ.
 Ντάμινα, ντίμινο, κάρνο,
 5 μιὰ μπεῖοποῦλα.
 Ἄν θέλεις νά γίνης Χριστιανή
 νά λούγεις Σαββάτο ν' ἀλλάζης Κυριακὴ
 καί νά ματαλαβαίνης Χριστοῦ καί τῆ Λαμπρῆ.
 Ντάμινα, ντίμινο, κάρνο
 10 μιὰ μπεῖοποῦλα.
 Γιὰ νά τὸ πῶ τὴ μάννα μ', νά δοῦμε τί θὰ πεῖ.
 — Καλλίτερα κοπέλλα μου στοῦ Τούρκου τὸ σπαθί,
 παρὲ αὐτό ποὺ εἶπες νά γίνης Χριστιανή.
 Ντάμινα, ντίμινο, κάρνο,
 15 μιὰ μπεῖοποῦλα.

275

Φανάρι.

Ὁ Χριστόδουλος κι' ἡ Ὁβραιοπούλα.

- Ἄκουσατε τί γένηκε αὐτὴν τῆ ἑβδομάδα,
 Χριστόδουλος ἀγάπησε μιὰ Ὁβραιοπούλα.
 «Χριστόδουλέ μ', ἂν μ' ἀγαπᾶς ἔλα Πέμπτη βράδου».·
 Ὁ Χριστόδουλος βαράκουσε, πῆγε Σαββάτο βράδου,
 5 εἶχανε οἱ Ὁβρηοὶ γιορτὴ, εἶχανε μπαῖράμι,

1) Πρωί.

- ἐπιάσαν τὸν Χριστόδουλο πᾶνε νὰ τὸν κρεμάσουν.
 Κι' ὁ Χριστόδουλος τὶς ἔλεγε καὶ τὶς περικαλοῦσε
 «Νὰ μὴ μὲ πᾶτε σὲ χωριά, μήτε σὲ κασαμπάδες ¹⁾,
 μόν' νὰ μὲ πᾶτε σὲ βουνὰ σὲ ἀψηλὰ μπαλκάνια ²⁾
 10 καὶ νὰ μὲ στρώσετε κλαρὶ νὰ σᾶς ἔτραγουδήσω.
 "Ἄχ, μουστάκι μου μπουρμᾶ ³⁾ καὶ φρύδι μου γαϊτάνι,
 πῶς δὲν θὰ δῶ τ' ἀδέλφια μου, τὴν ἔρημη μου μάννα,
 ἃς ἤξευρα τὸ τέλος μου ποῦ θὲ νὰ καταντήσω
 νὰ μὴν ἐμπερδευοῦμαι Ὀβραῖσα ν' ἀγαπήσω.

276

Σηλυβριάζ.

Τὸ παρίπνο τῆς ἀρρβωνιαστικῆς.

- "Ἦλιε μου, πυροήλιε μου, καὶ κοσμογυριστὴ μου,
 μὴν εἶδες τὴν ἀγάπη μου, τὸν ἀρρβωνιαστικὸ μου ;
 σὰν τί τραπέζια κάθεται, σὰν τί καυκιὰ ⁴⁾ κερνιέται,
 σὰν τί χεράκια τὸν πιάνουν καὶ τὰ δικά μου τρέμουν,
 5 σὰν τί ματάκια τὸν βλέπουν καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε ;
 'Εδῶ σὲ τοῦτα τὰ βουνὰ δυὸ ἀδέλφια πεθαμμένα,
 ἀπάνω στὰ μνημόρια τοὺς ἀμπέλια φυτρωμένα,
 κάνουν σταφύλι ραζακὸ καὶ τὸ κρασί μοσχᾶτο,
 τὸ πίνουν ἄντροι καὶ μεθοῦν, μάννες παιδιὰ δὲν κάνουν,
 10 ἃς τῷπινε κ' ἡ μάννα μου ἐμένα νὰ μὴ κάνη,
 πού μ' ἔκαμε καὶ γράφτηκε ἡ τύχη μου μαυρένια.
 Ξένες πλένουν τὰ ρουχὰ του, ξένες τὰ σαπουνίζουν,
 ἀντὶς νερὸ ροδόστομο κι' ἀντὶς σαπούνη μόσχο,
 κι' ἀντὶς στὸν ἥλιο ἀπλωμα στὸ στήθος τὰ στεγνώνουν.

277

Μάδυτος.

- Πῶς θᾶθελα νὰ ἤξευρα,
 πιά φαρμακεύτρα μέρα
 γεννήθηκα καὶ βρέθηκα
 σὲ τούτηνα τὴ σφαίρα.
 5 Γιατὶ δὲ γνώρισα ἐγὼ
 ποτές τὴν εὐτυχία
 καὶ πάντα παραδέρνομε
 μέσα στὴ δυστυχία.

1) Λ. Τ.=πόλεις.—2) Λ. Τ.=βουνά.—3) Λ. Τ.=στριμμένο.—4) Ποτήρια.

278

Καλλιό¹⁾.

Εἶχα μιὰ σπηλιά γιά σπίτι μου,
καί τὴν γῆ γιά κλίνη μου
καί μιὰ πέτρα μαξιλάρι
ἦταν ἡ τύχη μου.

279

Καστανιές.

“Ὅλες οἱ Τῶχες ξύπνησαν
καί ἡ δική μ’ κοιμάται.
Ξύπνα Τύχη μ’, ξύπνησε,
ξύπνα καί μὴ κοιμάσαι.
5 Χρυσῆ μου Τύχη μ’ ἄνοιξε
καί ἔλα νὰ μέ πάρης.

280

Τζετώ.

Νὰ μὴ κατέβ’ ὁ Δούναβης καί πάρει τὰ γιοφύρια
καί πάγει κάτου σὲ τσαρσί μέσα σὲ μπεζεστένι²⁾
νὰ πάρη χτένι καί γυαλι³⁾ καί πάρη συρματένια
σκουλαρίκια τρίκλωνα μὲ τίς γυαλοφεγγίτοι
5 καί σκαρλατένια⁴⁾ κουμπατιά⁵⁾ νὰ στείλ’ τὴν ἀρβωνιά του⁶⁾.

281

Σηλυβριά.

Καίκι μ’, καϊκάκι μ’, ποῦ πᾶς χωρὶς ἀέρα ;
— Πάγω στὴ Πόλη γιά χαρτί, στὴν Ἐντιρνέ γιά πένα,
νὰ γράψω τὰ φρυδούδια σου τ’ ἀγγελοκαμωμένα.

282

Τσόρλου.

Ἐψές τὸ βράδου πέρασα ἀπ’ τοῦ γιαλοῦ τὰ σπίτια,
εἶδα φιλή, εἶδα λιγνή, εἶδα γαΐτανοφρύδα,
λίγο νερό τὴν γύρεψα καί μ’ ἔδοσε λιγάκι
κι’ ὅσο νὰ πάγω σπίτι μου τὸ ξέρασα φαρμάκι

1) Ἐπαρχίας Δέρκων. — 2) Λ. Τ. Ἀγορὰ θολόκτιστη τὴ νύχτα γιά ἀσφάλεια ἔκλειναν οἱ πόρτες. Στὸ μπεζεστένι πουλοῦσαν πράγματα ἀξίας. — 3) Καθρέφτη. — 4) Κόκκινα. — 5) Παπούτσια. — 6) Ἀρβωνιαστική.

- 5 καί στο φαρφούρι τ'όβραλα καί στο γιατρό τὸ πῆγα.
 «Αὐτὸ δὲν εἶναι μαχαιριά οὔτε πληγὴ νὰ γιάνη
 μόν' εἶν' ἀγάπη στὴν καρδιά κι' αὐτὸ θὰ σὲ πεθάνει.»

283

Σηλυβριά.

Πότε θὰ κάνουμε πανιά, νὰ κάτσω στοὶ τιμόνι,
 νὰ δῶ τῆς Πόλης τὰ βουνά, νὰ μὲ διαβοῦν οἱ πόνοι.
 Ἔλα γιαλό μ', ἔλα γιαλό μ', Πιβατιανὴ κοπέλλα,
 ἔλα γιαλό μ', ἔλα γιαλό μ', Πιβατιανὴ κερά.

284

Φανάρι.

Καρδιά μ', μὲ λέγει νὰ σφαγῆ καὶ γὼ τήνε μαλώνω.
 Σκάσε καρδιά μου, πλάνταξε, γίνου τρία κομμάτια,
 δὲν ἔχ' ἡ τύχ' σου μερτικὸ νὰ πάρης μαῦρα μάτια.

285

Σηλυβριά.

Ἡ βοσκοπούλα.

- Βοσκοπούλα, βοσκοπούλα,
 χάρισέ με ἓνα φιλι
 κι' ὅσα θέλεις τ' ἀγοράζω.
 — Τὰ φιλιὰ μου δὲν πουλῶ
 5 μὲ φλουριά καὶ μὲ διαμάντια'
 τὰ φιλιὰ μου τὰ πουλῶ
 μὲ τοῦ γάμου τὰ στεφάνια.
 Ἄν θελήσεις κι' ἀποθυμήσεις
 νὰ φιλήσης τέτοια κάλλη,
 10 πρῶτα νά'λθ' ἓνας παπᾶς
 τὰ στεφάνια νὰ μᾶς βάλῃ.
 — Βοσκοπούλα, βοσκοπούλα,
 ἐγὼ σ' ἀγαπῶ,
 δὲν ἔχεις μάννα, δὲν ἔχεις κύρη
 15 γιὰ νὰ τίς τὸ πῶ;
 — Ἄπο μάννα κι' ἀπο κύρη,
 εἶμαι ὀρφανὴ
 μέσα εἰς αὐτὴ τὴν σφαῖρα
 εἶμαι μοναχὴ.

286

Ἡράκλεια.

Τὸ μαντήλι μου,
 ὅπου μὲ τὸ κεντούσανε
 καὶ μὲ τὸ τραγουδούσανε
 δύο ὄμορφα κοράσια
 5 σὰν τοῦ Μάη τὰ κεράσια
 Τὸνα κεντάει τὸν ἀετὸ

Δευτέρα καὶ Σαββάτο,
 τ' ἄλλο τὴν περιστέρα
 μιὰ Παρασκευὴ Δευτέρα,
 10 Ἡ τρίτη ἢ μικρότερη,
 ἀπ' ὄλες ὀμορφότερη,
 κεντάει τὸν μετρίτη
 Παρασκευὴ καὶ Τρίτη.

287

Καστανιές**Τοῦ χοροῦ.**

Σ' αὐτὴν τὴν γειτονίτσα, σ' αὐτὴν τὴ γειτονιά,
 μιὰ νέα ἀγαποῦσα μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά,
 μήτε στὴ πόρτα βγαίνει, μήτε στὸν ἡλιακό,
 μήτε στὸ παραθύρι δυὸ λόγια γὰ τῆς πῶ.

288

Κερμένι.

Ἐγὼ ἴμαι κεῖνο τὸ πουλί,
 τὸ καναρι φτερᾶτο
 μὲ χάριτες ἓνα φιλι
 μὲ εἶπες τὸ Σαββάτο
 5 καὶ τὸ Σαββάτο πέρασε
 κ' ἡ Κυριακὴ κοντεύει
 κι' ἀκόμα τὸ χειλάκι μου
 φιλι θὰ σὲ γυρεύει.

289

Ὀκλαλί¹⁾.

Στοῦ βορριά τὸ παραθύρι,
 στρῶσέ με νὰ κοιμηθῶ
 βάλε με καὶ μαξιλάρι
 ἄσπρο καὶ φερμπαλωτό.
 καὶ στὴν ἄκρη νάχη μάρκα
 καὶ στὴ μέση σὺ καὶ γώ.

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.

Μὴ τὸ κυττάζεις τὸ δεντρί καὶ μὴ τὸ τριγυρίζεις;
 ἄλλος θὰ τρώγῃ τὸν καρπὸ καὶ σὺ δὲν θὰ ὀρίζεις.
 —Κεῖνο ἂν θέλει τὸ δεντρί νὰ κάνῃ μία χάρη
 τὸ χαμηλώνει τὸ κλωνί, κι' ἀπάνω θὰ μὲ πάρει.

ΔΙΣΤΙΧΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

- 1 Ἀγάπα με, γιὰ τὸ θεό, κάνε γιὰ τὴ ψυχὴ σου
καὶ μὴ τὸ λὲς τὴ μάννα σου, οὔτε τοὺς συγγενεῖς σου.
- 2 Ἀγάπα με, πουλάκι μου καὶ ὄποιος ζουλεύ' ἄς σκάσει
τῆς πικροδάφνης τὸ νερὸ ἄς πιεῖ νὰ τὸν περάσῃ.
- 3 Ἀγάπα με· νὰ σ' ἀγαπῶ, θέλε με νὰ σὲ θέλω
γιατὶ θεὸ νάρτ' ἕνας καιρὸς νὰ θέλῃς καὶ νὰ μὴ θέλω.
- 4 Ἀγγέλοι δόστε με φτερά καὶ δύναμι στίς πλάτες
νὰ τρέχω καὶ νὰ κυνηγῶ, ξανθιές καὶ μαυρομάτες.
- 5 Ἀγγέλοι νὰ μὲ τῷλεγαν δὲ θεὸ νὰ τὸ πιστέψω,
νὰ ἔμπω στὴν ἀγάπη σου νὰ τὴν ἀληθηνέψω.
- 6 Ἀηδόνια δέκα τέσσερα νὰ στείλω στὴν αὐλή σου,
νὰ κελαῖδοῦν νὰ σὲ ξυπνοῦν νὰ σκάνουν οἱ ὄχτροί σου.
- 7 Ἀηδόνια δέκα τέσσερα θὰ στείλω στὴν αὐλή σου,
νὰ πάρουν τὸ φεσάκι σου ἀπὸ τὴν κεφαλὴ σου.
- 8 "Αἰ Γιώργη καβαλάρη
στεῖλέ με τὸ παλληκάρι.
- 9 Ἀκόμα πόψε εἶμ' ἐδῶ καὶ αὔριο τὸ Σαββάτο,
τὴν Κυριακὴ θεὸ νὰ διαβῶ, κορμί μ' ἀγγελικᾶτο.
- 10 Ἄλικο τριαντάφυλλο τριγύρω μὲ τ' ἀγκάθι,
σὺ ἦσουνα ποὺ ἔβγαλες στὸν κόσμον τὴν ἀγάπη.
- 11 Ἄλλη ζωὴ δὲν ἔχω πλιά, παρὰ μόν' τὴν ἐλπίδα
πὼς δέθηκα στὴν τρυφερή, δική σου ἀλυσίδα¹⁾.

1) Αὐτὸ τὸ φραγουδάκι μὲ τό,

Μόν' ἂν τὸν νοῦν μου στερηθῶ καὶ τὴν ζωὴ μου χάσω
τότε καὶ γὼ πουλάκι μου μέλλω νὰ σὲ ξεχάσω.

ἦσαν κεντημένα σὲ μαντήλι. Ὁ κάτοχος του, σεβάσμιος γέρον τὸ ἔφερε πάν-
 τοτε στὴν ἐσωτερικὴ τσέπη τοῦ φορέματός του. Ἦταν τῆς πρώτης καὶ μόνης
 ἀξέχαστης ἀγάπης του.

Τὰ περασμένα χρόνια ἡ ἀρραβωνιαστικὴ ἔδινε στὸν ἀρραβωνιαστικὸ

- 12 "Αίντε ν' αλλάξης τὸ σκοπὸ, ν' αλλάξης τὰ τραγούδια
ν' αλλάξουμε τὴν ἀγάπη μας νὰ κάμουμε καινούργια.
- 13 Ἀνάθεμα τῇ μάννα σου ποὺ σ' ἔμαθε καὶ φαίνεις,
ὅταν βαρεῖς σὲ δυό, σὲ δυό, τὸ νοῦ μου τὸν ἐπαίρνεις.
- 14 Ἀνάμεσα στὰ φρύδια σου, καὶ πάνω στὰ μαλλιά σου
κάθεται ἓνα χρυσὸ πουλί καὶ γράφει τ' ὄνομά σου.
- 15 Ἀνάμεσα στὴ θάλασσα, ἡ ἀγάπη μου κοιμᾶται,
παρακαλῶ σε θάλασσα νὰ μὴ μὲ τὴν ξυπνᾶτε
- 16 Ἄν ἔρχονταν νὰ μ' ἔλεγαν πῶς ἦλθε τὸ πουλί μου,
χίλια Βενέτικα φλουριά τὰ δίνω στὴ ζωὴ μου.
- 17 Ἄν ἦταν τρόπος καὶ τσαρὲς¹⁾ τὰ λόγια νὰ πετοῦνε,
νὰ πᾶνε στὴν ἀγάπη μου καὶ πάλι νὰ ἔρχονται.
- 18 Ἄν θέλεις γιὰ νὰ φύγουμε καρτέρα τὸν Ἀπρίλη,
πῶχουν τὰ δέντρα ζάχαρη καὶ τὰ βουνὰ τριφύλλι.
- 19 Ἄν ἡ τύχη βοηθήσει καὶ οἱ ἐχθροὶ ἀφίσουνε,
ταῖρι θὰ γενοῦμε καὶ μαζὺ νὰ ζήσουμε.
- 20 Ἄν θέλεις Παναγία μου, ν' ἀνάβω τὰ κεριά σου,
νὰ μοῦ φυλᾷς τὴν πέρδικα πῶχω στὴ γειτονιά σου.
- 21 Ἄν θέλεις ν' ἀγαπιώμαστε κρυφὰ ἀπ' τὶς γειτόνοι,
σπεῖρε μηλιά στὴ πόρτα σου, νὰ μᾶς σκεποῦν οἱ κλώνοι.
- 22 Ἄν καὶ μακρὰ μου βρίσκεσαι, ὁ νοῦς μου εἶν' κοντὰ σου,
ποτὲ ἀπὸ τὰ χεῖλη μου δὲ λειπεί τ' ὄνομά σου.
- 23 Ἄν μ' ἀγαπᾷς μὲ τὴν καρδιά, δόσε με σημαδάκι
κι' ὅταν κρατοῦμε στὸ χορὸ, σφίξε με τὸ χεράκι
- 24 Ἄνοιξαν τὰ οὐράνια καὶ βγῆκε μία πλάση,
βγῆκε καὶ μιὰ μελαχροινὴ τὸν κόσμον νὰ χαλάση.
- 25 Ἄνοιξαν τὰ οὐράνια, φανῆκαν τρεῖς ἀγγέλοι,
ἔφάνηκε καὶ μιὰ μελαχροινὴ μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι.
- 26 Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, τὸ κρυσταλένιο τζάμι²⁾,
δύο λογάκια νὰ σέ πῶ καὶ σφάλιξέ το πάλι.
- 27 Ἄπ' ὄλα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τὸ πιὸ μικρὸ μ' ἀρέσει,
π' ἀκολουθᾷ τοῦ φεγγαριοῦ καὶ πᾶ νὰ βασιλέψη.

ἄσπρο μαντήλι ἀπὸ μουσελίνα, μέσα ἀπὸ τὸ γύρισμα καμωμένο μὲ ἀντίκα^{α')}
στὶς τέσσερες πλευρὲς εἶχε κεντημένα μετρητὸ β^{β')} δυὸ δίαιτα τῆς αγάπης μὲ
κόκκινο κουβαράκι καὶ μὲ γράμματα κεφαλαία ἢ μικρά,

1) Λ. Τ. Τρόπος, μέσον. — 2) Γυαλί.

α) Τρυπογάζι. — β) Σταυροβελονιά σὲ δυὸ ἢ τρεῖς κλωστές, χωρὶς καναβά.

- 28 Ἐπὶ ὅλα τὰ λουλουδικὰ μὲ ἀρέσει τὸ κρινάκι
κι' ἄπ' ὅλα τὰ ὀνόματα μὲ ἀρέσει τὸ Φροσάκι.
- 29 Ἐπὸ μικρὴ σὲ ἀγάπησα, τράνεψες δὲ σὲ πῆρα,
νὰ μὲ ἀξιῶση ὁ Θεὸς γιὰ νὰ σὲ πάρω χήρα.
- 30 Ἐπόψε θέλω νὰ τραγουδῶ ὥστε νὰ ξημερώση,
ὥστε νὰ βγῆ ὁ ἥλιος τὴν πέτρα νὰ πυρώση.
- 31 Ἐπόψε δὲν κοιμήθηκα κι' ἀκόμια δὲ νυστάζω,
ἔχω τὸν ὕπνο διάφορο καὶ τὸ πουλί κοντὰ μου.
- 32 Ἐπόψε σὲ ὠνειρεύθηκα στὴν ἀργυρῆ μου στρώση¹⁾,
ἡ νύχτα χρόνος ἔγινε ὅσο νὰ ξημερώση.
- 33 Ἐρα γε θ' ἀξιωθῶ φῶς μου, νὰ σὲ ἀπολαύσω,
νὰ βάλω τὰ ματάκια μου στὸ στήθος σου νὰ κλάψω.
- 34 Ἐρχισε γλῶσσα μὲ, ἄρχισε, τραγούδια ν' ἀραδιάσης,
τίς ἔμορφες ἄπ' τὰ βουνὰ νὰ μὲ τίς κατεβάσης.
- 35 Ἐς εἶρχονταν νὰ μὲ ἔλεγαν ποῦ ἦλθε τὸ πουλί μου,
χίλια βενέτικα φλουριά τὰ δίνω στὴ ζωὴ μου.
- 36 Ἐς ἔχεις τὴν ὑπομονὴ κι' ἄς ἔχεις τὴν ἐλπίδα,
πῶς μὲ τὸν καιρὸ τὸ γιασεμί ἀνθεῖ καὶ βγάζει φύλλα.
- 37 Ἐς σὲ τὸ πῶ τραγουδιστὰ κ' ἡ κόρ' ἄς τὸ διαλαλήσει
ἂν ἔχη ἔρωτα γιὰ μέ, ἔχω καὶ γὼ γιὰ κείνη.
- 38 Ἐσπρη δὲν εἶσαι νὰ σὲ πῶ, μαύρη νὰ σὲ παινέσω,
μελαχροινὴ καὶ νόστιμὴ ἐγὼ θὰ σὲ κερδέψω.
- 39 Ἐσπρη ἔσαι σάν τὸ γιασεμί, ἀφράτη σάν τὸν ἄρτο,
ἄς σὲ εἶχα στὲς ἀγκάλες μου μιὰν ὥρα κ' ἕνα κάρτο.
- 40 Ἐσπρη μαρμαρένια γλάστρα, κόκκινη γαρουφαλιά,
τριγυρίζουν τὰ πουλάκια γιὰ νὰ κτίσουνε φωλιά.
- 41 Ἐσπρη μαστίχα Χιώτισσα, μέσ' στὸ χαρτί δὲ λυώνει,
ἔτσ' εἶν' μένα ἡ ἀγάπη μου καινούργια, δὲν παλῶνει.
- 42 Ἐσπρη ἀφράτη φράγουλα πότε θὰ κοκκινήσεις
πότε θὰ πεῖ τ' ἀχειλί σου ἔλα νὰ μὲ φιλήσης;
- 43 Ἐσπρο γαρούφαλο βαστῶ καὶ ὅλοι μὲ λένε βάψ' το,
ἂν τὸ πιτύχω στὴ μπογιὰ²⁾, πολλὲς καρδιὲς θὰ κάψω.
- 44 Ἐστροπελέκι καὶ φωτιά στὸν ἀγαπητικό μου,
ὄχι σὲ αὐτὸν ποῦ ἀγαπῶ ἀλλὰ στὸν πρωτινὸ μου.
- 45 Αὐτὰ ναὶ τὰ τραγούδια μου καὶ οἱ χαιρετισμοί μου
καὶ εἰς τὸ τέλος σὲ ἔβαλα καὶ τὴν ὑπογραφή μου.
- 46 Αὐτὰ τὰ μαῦρα ποῦ φορεῖς, ἐγὼ θὰ σὲ τὰ βγάλω,
θὰ σὲ φορέσω κόκκινα καὶ ὕστερα θὰ σὲ πάρω.

1) Στρώμα. — 2) Λ. Τ. Βαφί.

- 47 Αὐτὰ τὰ μαῦρα ποῦ φορεῖς, δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύπη;
μόν' τὰ φορεῖς γιὰ ἔμορφιά καὶ γιὰ τὸ ζαριφλίκι¹⁾).
- 48 Ἄφσε τὸν μύλο κι' ἄς βροντᾶ καὶ τὸ νερὸ ἄς τρέχει
καὶ μεῖς ἄς ἀγαπιούμαστε κι' ὁ κόσμος ἄς μᾶς λέγει.
- 49 Ἄχ, ἄς ἦταν δυνατὸ, ψυχὴ μου καὶ ζωὴ μου,
νὰ σ' ἔκανα βασιλικὸ νὰ σ' ἔβαζα στ' ἀφτί μου.
- 50 Ἄχ, ὁ Θεὸς ἄς μ' ἔκανε ἓνα μικρὸ πουλάκι,
νὰρχόμουν νὰ σὲ ἔβλεπα γλυκὸ μου καναράκι.
- 51 Βάρκα θέλω ν' ἀρματώσω μὲ σαράντα δυὸ κουπιὰ
μὲ πενήντα παλληκάρια νὰ σὲ κλέψω μιὰ βραδυὰ.
- 52 Βασιλικὲ πλατύφυλλε μὲ τὰ σαράντα φύλλα,
σαράντα σ' ἀγχήσανε, πάλι ἐγὼ σὲ πῆρα.
- 53 Βασιλικὸ ἐφύτεψα καὶ βγήκε ματζουράνα,
θέλω νὰ κάνω πεθερὰ τῆς Μαριγῶς τὴ μάννα.
- 54 Βασιλικὸ ἐφύτεψα καὶ βγήκε πορτοκάλι,
ἂν δὲν σ' ἀρέσει ἡ μικρὴ ἄς εἶναι ἡ μεγάλη.
- 55 Βασιλικὸ ἐφύτεψα σὲ μαρμαρένια γλάστρα
καὶ ἄπλωσε καὶ σκέπασε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα.
- 56 Βασιλικὸ ἐφύτεψα καὶ βγήκε ἀνασόνη
ὄσες κοπέλλες φίλησα καμμιά δὲν εἶπε σώνει.
- 57 Βασιλικὸ ψιλόλουνο νὰ στρώνης νὰ κοιμᾶσαι
κι' ὅταν μοσκίζ' ἡ μυρωδιά ἐμένα νὰ θυμᾶσαι.
- 58 Βασιλικὸ πλατύφυλλο νὰ στρώνης νὰ κοιμᾶσαι
νὰ σὲ χτυπάη ἡ μυρωδιά καὶ μένα νὰ θυμᾶσαι
- 59 Βασιλικὸ κι' ἀγιόκλημα νὰ πλέξω ἓνα δεμάτι,
νὰ στείλω στὴν ἀγάπη μου νὰ στρώνη νὰ κοιμᾶται.
- 60 Βασιλικὸ λιανόφυλλο μὲ τὰ σαράντα φύλλα,
σαράντα σ' ἀγαπήσανε καὶ πάλε γὼ σὲ πῆρα.
- 61 Βασιλικὸν ἐφύτεψα στὴν κλίνη ποῦ κοιμᾶσαι
νὰ κόβης νὰ μυρίζεσαι καὶ μένα νὰ θυμᾶσαι.
- 62 Βασιλικὸς κι' ἂν μαραθῆ τὴν μυρωδιά τὴν ἔχει
καὶ μένα τὸ πουλάκι μου τὴν ἔννοια μου τὴν ἔχει.
- 63 Βασιλικὸς πλατύφυλλος μὲ τὰ σαράντα φύλλα
ἄλλοι πολλοὶ σ' ἀγάπησαν πάλε ἐγὼ σὲ πῆρα.
- 64 Βραδιάζει καὶ περικαλῶ πότε νὰ ξημερώση,
νὰ δῶ τ' ἀγγελικὸ σου τὸ κορμί κι' ὁ νοῦς μου νὰ μερώση.

1) Κομψότητα.

- 65 Βρέξε Θεέ μου, μιά βροχή καί χείμασε καρύδια
καί στῆς ἀγάπης μου τὴν αὐλή, ρίξε καμαροφρύδια.
- 66 Γαρουφαλάκι μου, κοντσέ φορεῖς στὴν κεφαλή σου,
τί ἔμορφα πού στόλισες σήμερα τὸ κορμί σου,
- 67 Γαρουφαλιάς γαρούφαλο καί κανελλιᾶς κανέλλα,
ἂν μ' ἀγαπᾶς πουλάκι μου κάνε τὸν τρόπο κ' ἔλα.
- 68 Γαρουφαλιάς γαρούφαλο καί κανελλιᾶς κανέλλα,
ἔχω ἀγκάλες ἀνοιχτές κι' ὅποτε θέλεις ἔλα.
- 69 Γαρούφαλό μου κόκκινο, πλεγμένο μὲ χρυσάφι
ἂν σ' ἔβαζα στὰ χέρια μου θά μ' ἔπαυαν τὰ πάθη.
- 70 Γαρούφαλο σαταλωτὸ στοῦ βασιλέ τὸ χέρι,
Τοῦρκοι Ρωμηοὶ τὸ μαρτυροῦν πού 'σαι δικό μου ταῖρι.
- 71 Γιὰ ἓνα νέο π' ἀγαπῶ ἔκχτεβῶ στὸν Ἄδη,
εἰς τόσο ἡ ἀγάπη μου κατήντησε νὰ φθάση.
- 72 Γιὰ μαῦρα μάτια χάνουμαι, γιὰ γαλανὰ πεθαίνω,
γι' αὐτὰ τὰ νεροπλουμιστὰ σκάβω τὴ γῆς καί μπαίνω.
- 73 Γιὰ μαῦρα μάτια χάνουμαι, γιὰ γαλανὰ πεθαίνω,
γιὰ φρύδια τσιτμαλίδικα ¹⁾ σχίζω τὴ γῆς καί μπαίνω.
- 74 Γιὰ δγιές αὐτές πού ἔρχονται μὲ χάρη ἀπὸ πέρα
ἢ μάννα εἶναι πέρδικα κ' ἢ κόρη περιστέρα.
- 75 Γιὰ πές μου ποιὸς σέ τᾶκτισε τὰ φρύδια σου καμάρι,
νὰ δόσω γὼ τὰ κτιστικά, νὰ γίνουμε ζευγάρι.
- 76 Γιὰ σένα ἀγάπη μου, φυσάει ἀέρας στὰ πλατάνια,
γιὰ σένα λαμπυρομαχοῦν τὰ ἄστρα στὰ οὐράνια.
- 77 Γιὰ σένα βγίλει ἀπαλά κι' ἀπλώνεται μὲ χάρη,
στοῦ οὐρανοῦ τὴν ἀγκαλιά τ' ὀλόχρυσο φεγγάρι.
- 78 Γίνου πουλί μου λεμονιά καί γὼ νὰ γίνω χιόνι,
νὰ λυώνω νὰ δροσίζονται οἱ τρυφεροὶ σου κλώνοι.
- 79 Γλυκά, γλυκά πού ὀμιλᾶς, γλυκά πού συντυχαίνεις
ὡς καί ἡ σκάλα μᾶς γελᾶ, ὅταν τὴν ἀνεβαίνεις.
- 80 Γραμματικέ μου, γράψε με στὸ γύρο τοῦ φεσιοῦ σου,
ὅπου κι' ἂν πᾶς καί σταθεῖς νὰ μ' ἔχῃς μέσ' στὸ νοῦ σου.
- 81 Γράψε γραφή καί στεῖλέ με, γράψε καί τ' ὄνομά σου,
γράψε δυὸ λόγια μυστικά πού ἔχεις στὴν καρδιά σου.
- 82 Γὼ εἶμ' ἓνα μικρὸ δεντρί καί σὺ πουλάκι εἶσαι,
πέταξε κ' ἔλα στὸ κλαρί καί τὴν φωλιά σου κτίσε.
- 83 Γὼ ἔλεγα νὰ σ' ἀγαπῶ, κανεῖς νὰ μὴ τὸ ξέρῃ,
καί κεῖνο τὸ ἐμάθανε οὐλ' οἱ δικοὶ καί ξένοι.

1) Λ. Τ. Σμικτά.

- 84 Δέν εἶδα τέτοιο πόλεμο νά πολεμοῦν τὰ μάτια,
χωρίς μαχαίρια καί σπαθιά νά γίνονται κομμάτια.
- 85 Δέν θέλω νά δουλεύης, νά βασανίζεσαι,
μόνε νά τρῶς νά πίνης καί νά στολίζεσαι.
- 86 Δέν θέλω γώ μαννοῦλα μου, νά 'μαι στό περιβόλι,
παρά μέ τὴν ἀγάπη μου, ὅς εἶμαι καί στά ὄρη.
- 87 Διαμάντι δαχτυλίδι φορεῖς στό χέρι σου
κι' ἀπάνου γράφ' ἡ πέτρα θά γίνω ταῖρι σου.
- 88 Δυὸ ἀδελφάδες ἦτανε κ' οἱ δυὸ χαριτωμένες
τῆς πιὸ μικρῆς τὸ μάγουλο ἔχει καρδιές καμμένες.
- 89 Δυὸ ψαράκια μελανούρια
γεια σ' ἀγάπη μου καινούργια
- 90 Δυὸ ἔμορφες μαλώνανε ἀπάν' στήν ἀσπριά ¹⁾ τους
καί πέρασ' μιὰ μελαχροινὴ κ' ἔκαψε τὴν καρδιά τους.
- 91 "Ἐβγα σὺ ποῦ μ' ἔκαμες ἀγάπη νά γνωρίσω,
μιὰ ὥρα δίχως ἐσέ δέν εἴμπορῶ νά ζήσω.
- 92 "Ἐβγα στό παραθύρι κρυφά π' τὸν κύρη σου
καί κάνε ποῦ ποτίζεις τὸ καρυσφύλλι σου.
- 93 "Ἐβγα στό παραθύρι κρυφά π' τὴν μάννα σου
καί πές της πῶς ποτίζεις τὴν ματζουράνα σου.
- 94 "Ἐβγα στό παραθύρι καί διές στὸν οὐρανό,
πῶς παίζει τὸ φεγγάρι μέ τὸν αὐγερινό.
- 95 "Ἐβγα στό παραθύρι καί διές τὸν ἥλιο
π' ἀξίζει τὸ κορμί σου ἓνα βασίλειο.
- 96 'Ἐβράδυσσε καί δρόσισε καί δρόσαν τὰ λουλούδια,
ἔλα νά κουβεντιάσουμε ἀγάπη μου καινούργια.
- 97 'Ἐγώ γιὰ τὴν ἀγάπη μου θά πῶ 'να τραγουδάκι,
ν' ἀνοίξω τὴν καρδοῦλα της, σάν τὸ γαρυφαλάκι.
- 98 'Ἐγώ γιὰ τὴν ἀγάπη σου καί γιὰ τὴν ἔμορφιά σου
θέλω βαφτίσ' ἓνα παιδί νά βγάλω τ' ὄνομά σου.
- 99 'Ἐγώ γιὰ σέ πουλάκι μου, ἓνας φονιάς θά γίνω,
ὅποιος θά λέγει γιὰ σέ κακό, τὸ αἷμά του θά χύνω.
- 100 'Ἐγώ μαι κείνο τὸ πουλί, ὅπου τὸ λέν τρυγόνι
π' ἂν δέν εὐρῆ τὸ ταῖρι του μέ ἄλλο δὲ ζυγώνει.
- 101 'Ἐγώ πουλί μου, σ' ἔταξε τὴν Χιὸ μέ τὰ καράβια
καί τὴν Κωνσταντινούπολη μέ τὰ μαργαριτάρια

1) 'Ἀσπρίλα.

- 102 Ἐγὼ πουλί μου, σ' ἀγαπῶ, μὰ δὲ στὸ φανερώνω,
τ' ἀγγελικό σου τὸ κορμὶ κρυφὰ τὸ καμαρώνω.
- 103 Ἐγὼ πουλί μου, σ' ἀγαπῶ, μὰ δὲ τὸ φανερώνω,
σπεῖρε μηλιά στὴ πόρτα σου, νὰ κρύβουμαι στὸν κλῶνο.
- 104 Ἐγὼ πουλί μου, σ' ἀγαπῶ, μὰ δὲ σὲ δίνω θάρρος,
γιατ' εἶν' ἡ γειτονιά κακιὰ, πού νὰ τὴν πάρ' ὁ Χάρος.
- 105 Ἐγὼ πουλί μου, σ' ἀγαπῶ, δὲν εἶν' κι' αὐτὸ γιασάκι 1)
ἂν μ' ἀγαπᾷς καὶ τοῦ λόγου σου στείλῃ με ραβασάκι.
- 106 Ἐγὼ πουλί μου σ' ἀγαπῶ, μὲ ὄλα μου τὰ μέλη
καὶ τὴν μητέρα μ', ρώτησα καὶ κείνη σένα θέλει.
- 107 Εἶδα πού μὲ κρεμάσανε μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά σου
καὶ πῶς μὲ βάλαν φυλακὴ μέσα στὴν ἀγκαλιά σου.
- 108 Εἶπαμε πολλὰ καὶ σώνει
ἄς λαλήσει κι' ἄλλ' ἀηδόνι.
- 109 "Ἐλα ἀγάπη μου γλυκιά,
στὴ δική μου ἀγκαλιά.
- 110 "Ἐλα, ἔλα μὲ τὰ μένα,
νὰ περνᾷς χαριτωμένα.
- 111 "Ἐλα ἐσὺ πού μ' ἔκανες, ἀγάπη νὰ γνωρίσω
καὶ μιὰ ἡμέρα δίχως σὲ δὲν εἰμπορῶ νὰ ζήσω.
- 112 "Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω καὶ γλήγορα νὰ πᾶς
νὰ μὴ σὲ δηῆ ἢ μάννα σ' καὶ πεῖς πῶς μ' ἀγαπᾷς.
- 113 "Ἐλα νὰ σμιξοῦμε τὰ δυὸ καὶ νὰ γενοῦμε ταῖρι,
ἔχω ἀμπέλια στὴ Βλαχιά καὶ γρόσια στὸ κεμέρι.
- 114 "Ἐλα πουλί μου, ἔλα καὶ γλήγορα νὰ πᾶς,
νὰ μὴ σὲ δηῆ ἢ μάννα σ', καὶ πεῖς πῶς μ' ἀγαπᾷς.
- 115 Ἐλάτε πιάστε τὸν χορὸ ὄλα τὰ κοριτσάκια,
νὰ γλυκοκελαϊδήσετε σὰν τὰ χελιδονάκια.
- 116 Ἐμορφιές καὶ νοστιμάδες εἰς ἐσένα κατοικοῦν
σκλάβος σου θέλω νὰ γίνω κι' ὅ,τι θέλουν ἄς μὲ ποῦν
- 117 Ἐνα πουλάκι ἀγαπῶ καὶ τὸν Θεὸ δοξάζω,
τοὺς ἄλλους τοὺς περιγελῶ γιὰ νὰ διασκεδάζω.
- 118 Ἐνα τόπι μανταπόλα 2) καὶ ἓνα τόπι χουμαγι
τῆστειλε ὁ ἔραστής της στὴν Αὐγὴ τὴν ὄρφανή.
- 119 Ἐνθυμεῖσαι ἀπὸ πότε ἄρχισα νὰ σ' ἀγαπῶ
ἢ τὸ ξέχασες τελείως καὶ περιμένεις νὰ στὸ πῶ.

1) Α. Τ. Ἀπηγορευμένο. — 2) Χασέες.

- 120 'Εξήντα μήνες σ' αγαπῶ πού κάνει πέντε χρόνια
 ἂν ἔσπερνα μιὰ λεμονιά θά ἔκαμνε λεμόνια.
- 121 'Ερώτησα τὸν ἔρωτα τί ροῦχα νὰ φορέσω,
 καὶ κεῖνος μ' εἶπε θαλασσιά, τῆς γειτονιάς ν' ἀρέσω.
- 122 'Εσὺ ἀπὸ δῶ καὶ γὼ 'πὸ κεῖ νὰ κάνουμε γιοφύρι,
 ἐσὺ νὰ δόσης τὸ φιλι καὶ γὼ τὸ δακτυλίδι.
- 123 'Εσὺ ἀπ' αὐτοῦ καὶ γὼ ἀπὸ δῶ κι' ὁ τοῖχος μέσ' στὴ μέση
 τάξε κερὶ στὴν Παναγιὰ νὰ γκρεμιστῆ νὰ πέση
- 124 'Εσὺ 'σαι βέργα μάλαμα καὶ γὼ βέργα ἀσημι,
 ταιριάζουμε στὴν ἔμορφιά καὶ στὴν ταπεινοσύνη.
- 125 'Εσὺ 'σαι τὸ σταφύλι καὶ γὼ τὸ τσάμπουρο,
 φίλα με σὺ στ' ἀχειλι καὶ γὼ στὸ μάγουλο.
- 126 'Εσὺ μὲ τὰ φλουράκια σου καὶ μὲ τὴν ἀρχοντιά σου
 καὶ γὼ μὲ τὰ τραγούδια μου ἀνοίγω τὴν καρδιά σου.
- 127 'Εσὺ πὸ κεῖ καὶ γὼ πὸ δῶ θά κτίσουμε γιοφύρι,
 ἐσὺ θά βάλῃς μάλαμα καὶ γὼ θά βάλ' ἀσημι.
- 128 'Εσὺ πὸ κεῖ καὶ γὼ πὸ δῶ νὰ κάνουμε τὰ λόγια
 καὶ τὴν ἐπάνω Κυριακὴ νὰ κάνουμ' ἀρραβῶνα.
- 129 Εὐχαριστῶ τὴν τύχη μου πού μ' ἔκανε τὴ χάρη -
 καὶ μ' ἔδοκε ἓνα πουλι πού δὲν τὸ ἔχει ἄλλη.
- 130 "Ἐχεις δυὸ ματάκια μαῦρα,
 πού νὰ τᾶχανες νὰ τᾶβρα.
- 131 Ζαμπάκι ζαμπακόβεργα ρίχνω στὸ πηγάδι,
 νὰ καθάρισω τὸ νερὸ νὰ πιῆ τὸ παλληκάρι,
- 132 Ζωὴ σὲ λένε καὶ ζωὴ ἔγινες γιὰ μένα
 ἂν ἴσως καὶ μὲ ἀρνηθῆς ἀλλοίμονο σὲ μένα
- 133 'Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι θάλασσα νὰ μπῶ νὰ ταξειδέψω,
 εἶναι ἀγκάθια καὶ τσαλιὰ καὶ πῶς τὰ ξεμπερδέψω.
- 134 'Ἡ ἀγάπη 'ναι γλυκειά, γλυκειά 'ναι σὰν τὸ μέλι
 καὶ μέσα στὴν καρδοθλά μου καίει, σὰν τὸ πιπέρι.
- 135 'Ἡ ἀγάπη μ' εἶναι ψεύτικη, σὰν τοῦ Μαρτιοῦ τὸ χιόνι
 'ὅπου τὸ ρίχνει τὴν αὐγὴ καὶ ὡς πού νὰ φέξῃ λυώνει.
- 136 'Ἡ θάλασσα εἶναι ἀλμυρὴ, θά τὴν ἐκάνω μέλι
 πού τὴν ἐσυργιανίζανε κορμάκια σὰν ἀγγέλοι
- 137 'Ἡ θάλασσα φαρδειά, πλατειά, ἀργυροκεντημένη
 ἔτσ' εἶναι κι' ἡ ἀγάπη μου, μικρὴ καὶ χαϊδεμένη,

- 138 Ἡ θάλασσα μὲ τὸ νησί χαίρουνται τὸν καιρὸ τους
καὶ τὰ κορίτσια χαίρουνται τὸν ἀρρβωνιαστικό τους
- 139 Ἡ θάλασσα φαρδειά, πλατειά, ἀργυροκεντημένη,
ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ἀγάπη μου φαρδειά καὶ πολ' ἀγαπημένη.
- 140 Ἦθελα νὰ ἤμουν χρυσικός, νὰ κάνω δαχτυλίδια,
νὰ πούλαγα στὴν ἀγορὰ γιὰ μάτια καὶ γιὰ φρύδια.
- 141 Ἦθελα νὰ μουν λιβανιά, νὰ κάνω τὸ λιβάνι,
νὰ θύμιαζα τὴν Παναγιὰ νᾶχη καλὰ τὸν Γιάννη.
- 142 Ἡ καρδιά μου σὰ σφαλίσει, δὲν ἀνοίγει μὲ κλειδιά,
μόν' ἀνοίγει μὲ τραγούδια καὶ μὲ μάτια πλουμιστά.
- 143 Ἦλθ' ὁ Μάης μὲ λουλούδια
εἶς' ἀγάπη μου καινούργια
- 144 Ἦλιε μου, παρὰ ἤλιε μου καὶ κοσμογυριστὴ μου,
νὰ πάγῃς στὸ πουλάκι μου καὶ στὸν τραγουδιστὴ μου.
- 145 Ἦλιε μου, στὸ βασίλεμα θεὲ νὰ σὲ ποραγγεῖλω,
νὰ πάγῃς προσκυνήματα στὸ κόκκινό μου μῆλο.
- 145 Ἡ μάννα σ' θέλει τουφεκιά καὶ ὁ μπαμπᾶς χαντζέρι ¹⁾,
ὁ ἀδελφός σου κάτεργο ²⁾ καὶ σὺ δικό μου ταῖρι.
- 147 Θάλασσα μαύρη κι' ἄλμυρή, τωρὰ γλυκειά νὰ γίνῃς.
καὶ τὸ πουλί πού σ' ἔστειλα, πάλι νὰ μὲ τὸ στείλῃς.
- 148 Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματούσα,
ἂν ἔφερνες τὴν ἀγάπη μου διπλὰ θὰ σ' ἀγαποῦσα.
- 149 Θὰ μεθῶ καὶ θὰ κοιμοῦμαι
γιὰ νὰ μὴ σὲ συλλογ.οῦμαι.
- 150 Θ' ἀνέβω πάνω στὸν οὐρανό, στὸ ποιητὴ τοῦ κόσμου,
νὰ κάνω δέηση πολὺ γιὰ νὰ σὲ πάρω φῶς μου
- 151 Θὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, μ' ἐλάφια νὰ κοιμοῦμαι
καὶ τὸ δικό σου τὸ κορμί νὰ μὴ τὸ συλλογιοῦμαι.
- 152 Θὰ φύγω κόρη μ' ὄμορφη, ἔβγα καὶ σὺ στὸ δῶμα
καὶ πὲς με, πάνε στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα.
- 153 Θὰ σ' ἀγαπῶ, θὰ σ' ἀγαπῶ, ποτές μου δὲ θὰ πάψω,
γιὰ κατὰ κράτος θὰ χαθῶ, γιὰ θὰ σὲ ἀπολάψω.
- 154 Θεέ μ', μὴ στράφτεις, μὴ βροντᾶς, Θεέ μ' μὴ μπουμπουνίζεις,
εἶναι τὸ ταῖρι μου μικρὸ καὶ μὴ τὸ φοβερίζεις.
- 155 Θεέ μου, δόσε με φτερά καὶ δύναμη στὶς πλάτες,
να περπατῶ, νὰ κυνηγῶ ξανθιές καὶ μαυρομάτες.

1) Λ. Τ. Σπαθιά, — 2) Φυλακή.

- 156 Θεέ μου νά γινούντανε καυγᾶς στή γειτονιά σου,
 ὄλοι νά τρέξουν στόν καυγᾶ καί γώ στήν ἀγκαλιά σου,
- 157 Θέλω νά σκάψ' ἓνα βουνό μέ τῆς ἐλιᾶς τὸ φύλλο,
 νά εὔρω φίλο ἔμπιστο δυὸ λόγια νά σέ στείλω.
- 158 Θέλω νά εἶμαι ἔμορφη κι' ἀρχόντισσα μεγάλη
 νά ἔχω καί καλή ψυχή, δέν θέλω ἄλλη χάρη.
- 159 Θεὲ νά σέ στείλω μιὰ γραφή, νά τήνε ἀναγνώσης
 καί μέ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς νά τὴν ἐβουλώσης.
- 160 Θεὲ νά σέ στείλω μιὰ γραφή μέ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι,
 δέν τὴν ἐστέλνω μ' ἄνθρωπο γιατί τὴν ἀναγνώνει.
- 161 Κάθε πρωὶ πού σκώνουμαι καί βγαίνω
 πρῶτα γιὰ λόγου σου ἐρωτῶ κ' ὕστερα συντυχαίνω.
- 162 Καινούργι' ἀγάπη καί παληά, παληά μου στάσου πίσω,
 νά μὴ σέ δοῦν τὰ μάτια μου καί σέ ξαν' ἀγαπήσω
- 163 Καινούργι' ἀγάπη καί παληά μέ βάλανε στή μέση
 καί δέν ἤξεύρω ἀπ' τίς δυὸ, ποιά θεὲ νά μέ κερδήση.
- 164 Καί σεῖς πουλιά τοῦ οὐρανοῦ πού χαμηλά πετάτε,
 νά πάτε στό πουλάκι μου γιὰ νά τὸ χαιρετάτε.
- 165 Καί τ' ἀστράκια τ' οὐρανοῦ καί κείνα τὰ φοβοῦμαι,
 νά μὴ μᾶς μαρτυρήσουνε τὴν ὥρα πού μιλοῦμε.
- 166 Κάλλιο νά δῶ τὸ αἷμά μου στή γῆ νά κάν' ἀλῶνι,
 παρὰ αὐτὴν πού ἀγαπῶ ἄλλους νά τὴν μαλῶνι.
- 167 Κάλλιο ἔχω Τούρκου μαχαιριά καί πιστολιά δερβήση
 παρὰ νά διοῦν τὰ μάτια μου, ἄλλος νά σ' ἀγαπήση.
- 168 Καλῶς ἦλθε πού ἔλειπε τὸ κόκκινό μου μῆλο,
 πῶχει τὸν βασιλὲ γενειὰ καί τὸν βεζύρη φίλο.
- 169 Καλῶς ἦλθε πού ἔλειπε τὸ ἄστρο στήν αὐλή μας
 κι' Αὐγερινὸς στό σπίτι μας, κ' εἶναι χαρὰ δική μας.
- 170 Κάνε με κερά μου, δέντρο ἴσα μέ τὸ μπόι σου,
 φύτεψέ με στόν μπαχτσέ σου καί στό περιβόλι σου.
- 171 Κάνε με, κερά μου, δοῦλο νά σκουπίζω τὰ χαλιά
 κι' ὅταν λείπ' ὁ τζελεμπῆς¹⁾ μου, νά πλαγιαζοῦμ' ἀγκαλιά.
- 172 Κάνω χάζι νά σέ βλέπω τὴν ἡμέρα μιὰ φορά,
 γιὰ νά παίρν' ὁ νοῦς μ' ἀγέρα κ' ἡ καρδιά μ' παρηγοριά.
- 173 Κάνω τὸν οὐρανὸ χαρτί, τὴ θάλασσα μελάνη
 νά γράψω τὰ καμῶματά σ' πάλε πουλί μ', δὲ φθάνει.
- 174 Κάνω νά σέ λησμονήσω κ' ἡ καρδιά μου σέ πονεῖ,
 εἶσ' ἡ πρώτη μου ἀγάπη, εἶσαι κ' ἡ παντοτεινή.

1) Λ. Τ. Ἀφεντικό.

- 175 Κάνω νά σ' ἀλησμονήσω πορτοκάλι μου χρυσό,
εἶσ' ἡ πρώτη μου ἀγάπη καί φοβοῦμαι τὸ Θεό.
- 176 Κατέβα κόρη κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα τὴν καρένια
κ' ἔχω δυὸ λόγια νά σέ πῶ καί κεῖνα ζαχαρένια.
- 177 Κεῖνο ἂν θέλει τὸ δεντρί νά κάνη μία χάρη
θὰ χαμηλώση τὸ κλωνί κι' ἀπάνω θὰ μὲ πάρει.
- 178 Κεῖ στὸ παράθυρο ἀντίκρυ θὰ κτίσω ἕνα σχολεῖο,
γιὰ νά πηγαίν' ὁ ἔρωτας μὲ τὸ χρυσὸ βιβλίο.
- 179 Κοιμᾷτ' ἕνα λιγνὸ κορμί, μὲ τί νά τὸ ξυπνήσω,
νά πάρω διαμαντόπετρες νά τὸ πετροβολήσω.
- 180 Κοιμᾷτ' ὁ ἥλιος στά βουνά κ' ἡ πέρδικα στά χιόνια,
κοιμᾶται ἡ ἀγάπη μου μέσ' στ' ἄσπρα τὰ σεντόνια.
- 181 Κοιμοῦμαι σ' ὄνειρεύουμαι, ξυπνῶ στὸ νοῦ μου σ' ἔχω,
ἀπλώνω τὸ χεράκι μου, θαρρῶ κοντά μου σ' ἔχω.
- 182 Κοντὰ στά παραθύρια σου θὰ στήσω τὸν ὄντά μου
κι' ἂν σέ μαλώσ' ἡ μάννα σου, ἔλα πουλί κοντά μου.
- 183 Κόρη μ', κι' ἂν ἔβγανες βλογιᾶ καί σ' ἔμειναν σημάδια
τὴν χάρη ποῦ σέ πρέψανε σὰν τὰ μαργαριτάρια.
- 184 Κόρη μ', μὴ πικραίνεσαι ποῦσαι κοντὴ στὸ μπότη,
κοντὸς εἶναι κι' ὁ βασιλικὸς τὸν ἔμοσχίζου ὄλοι.
- 185 Κόρη μ', τὰ κορφολέμονα σ' πήραν καί καρυδώνουν,
ἔσένα φέρνουν ἔμορφιά καί μένα θανατώνουν.
- 186 Κυπαρισσάκι μ' ἀψηλό, χαμήλω τὰ κλωνιά σου,
νά πέσω ν' ἀποκοιμηθῶ νά πάρω τὴ δροσιά σου.
- 187 Κυπαρίσσι μ' ἀψηλό, στὴ ρίζα σ' ἔχεις χῶμα,
ἔσὺ μικρὸς καί γὼ μικρὴ, καιρὸς δὲν εἶν' ἀκόμα.
- 188 Κυρία μου σὰ λουσευτεῖς καί βγαίνεις στὸ σεργιάνι
πρέπει νά ραγίξης τίς καρδιές, ὁ ἔρωτας νά σκάνη.
- 189 Μαλαματένιος ἀργαλειὸς καί φιλντισένιο¹⁾ χτένι
καί μιὰ κοπέλλα λυγερὴ ποῦ κάθεται καί φαίνει.
- 190 Μάννα μου, σχίσε τὴν καρδιά μὲ συρματένια τρίχα,
νά δγῆς ἐκείνην τι' ἀγαπῶ σέ τί τόπο τὴν εἶχα.
- 191 Μαριῶ κ' Ἑλένη ἀγαπῶ, κάλλιο ἔχω τὴν Ἑλένη,
γιατὶ τὴν ἔχ' ἡ μάννα της μικρὴ καί χαϊδεμένη.
- 192 Μάτια μὲ μάτια γνέφονται καί δυὸ καρδιές πετοῦνε
καί τὸ Θεὸ περικαλοῦν πότε ν' ἀνταμωθοῦνε.
- 193 Μάτια μου, τὸ μάντηλι σου μυρίζ' ἀπὸ κανέλλα
μυρίζ' ἀπὸ γαρούφαλο κι' ἀπ' ὄμορφη κοπέλλα.

1) Λ. Τ. Ἐλεφαντόδοντο.

- 194 Μαῦρο καίκι θά γενῶ κι' ἄσπρα πανιά θά βάλω,
καί καπετάνιος θά γενῶ τὸ ταῖρι μου γιὰ νάβρω.
- 195 Μελαχροινὴν ἐφίλησα τ' Ἀπρίλη μιὰν ἡμέρα
μοσχοβολάει τὸ στόμα μου σαράντα μιὰ ἡμέρα.
- 196 Μελαχροινὴ καὶ δροσερὴ καὶ νέα μ' ἐρωμένη,
μέσ' στὸ δικό μ' τὸν ἔρωτα εἶσαι περιπλεγμένη.
- 197 Μελαχρινό μου πρόσωπο πλασμένο μὲ μαγνήτη
ὀποῦ τραβᾷς τὸν ἔραστή σὰ ψάρι μέσ' στὸ δίχτυ.
- 198 Μελαχρινός, μελαχροινὴ, Θεὸς νὰ τοὺς ταιριάση,
νὰ κάνουνε κ' ἓνα παιδί τὸν ἔρωτα νὰ μοιάζη.
- 199 Μέσ' στὴν καρδιά μου σ' ἔβαλα καὶ κεῖ νὰ κατοικήσης
μὰ νὰ βρεθῆς καὶ σὺ πιστὴ νὰ μὴ μ' ἀλησμονήσης.
- 200 Μέσ' στὴν καρδιά μου φύτεψες δεντρί μὲ δίχως χῶμα,
γένηκε καὶ περίπλεξε σέ ὄλο μου τὸ σῶμα.
- 201 Μὲ τὸ τσιγάρο πού βαστῶ, στὴν Ἀγαπῶ πηγαίνω,
ἂν μὲ ρωτήσῃ καὶ κανεὶς φωτιὰ τρέχω γυρεύω.
- 202 Μῆλο μου, μὴ μαραίνεσαι καὶ χάνεις τὴ θωριά σου.
γὼ ἄλλονε δὲν ἀγαπῶ, μόνε τὴν ἀφεντιά σου.
- 203 Μῆλο μου κατακόκκινο μέσ' τὴν μηλιά χωσμένο,
σὲ γύρευα καὶ σ' εὔρηκα μικρὸ καὶ χαϊδεμένο.
- 204 Μιὰ Σμυρνιά στὸ παραθύρι φύτευε βασιλικό,
φύτευε καὶ μαντζουράνα πού τὴν ἀγαπῶ καὶ γώ.
- 205 Μιὰ Σμύρνιά στὸ παραθύρι μ' ἔδωσε γαρόφαλο
τῶβαλα στὸ μάγουλό μου κ' ἔστραψε σὰν κρύσταλλο.
- 206 Μιὰ τρίχα ἀπ' τὰ μαλλάκια σου τὰ μάτια μου θά ράψω
κι' ὄρκο κάνω στὸ Θεὸ ἄλλη νὰ μὴ κυττάξω.
- 207 Μικρὸ θά σ' ἀρραβωνιάσουνε καὶ γιὰ τὸν ἀρραβῶνα
ἂν σὲ ρωτήσ' ἢ μάννα σου, πὲς την, μικρὸ εἶμ' ἀκόμα.
- 208 Μόσχο καὶ κἀντιο θὲ νὰ πιῶ, ν' ἀνοίξῃ ἢ φωνὴ μου,
νὰ τραγουδήσω δυνατὰ ν' ἀκούσῃ τὸ πουλί μου.
- 209 Νὰ εἶχα ἀηδονιοῦ λαλιά νὰ κρίνω μὲ ἐσένα,
πὼς κρίνει μάννα τὸ παιδί σὰν ἔλθει ἀπ' τὰ ξένα.
- 210 Νὰ ἦμουνα τηλεγράφος, αὐτὸ ἐπιθυμοῦσα,
σὲ κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ νὰ σὲ τηλεγραφοῦσα.
- 211 Νὰ ἦταν ἡ θάλασσα γυαλί, νὰ τὴν ἐπερπατοῦσα.
νὰρχουμουν νὰ σὲ ἔβλεπα, νὰ σὲ γλυκοφιλοῦσα.
- 212 Νὰ ἦταν ἡ θάλασσα γυαλί, νὰ κύλα τὸ λεμόνι,
νὰ σοῦστελνα πουλάκι μου ἓνα χρυσὸ κυδῶνι.
- 213 Νάμνα πουλί νὰ πέταγα, νάμνα χελιδόνι
νὰρχόμουν νὰ σὲ εὔρισκα ἐκεῖ πού εἶσαι μόνη.

- 214 Νὰ ξέρης πόσο σ' ἀγαπῶ, νὰ ξέρης πουλί μου πόσο,
νὰ βγάλω τὴν καρδίσα μου καὶ σένα νὰ τὴ δόσω.
- 215 Νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, νὰ βρῶ μάγισσας χορτάρι,
νὰ σὲ μαγέψω μάτια μου, ἄλλος νὰ μὴ σὲ πάρη.
- 216 Νᾶταν ἡ γῆς καφασωτὴ νᾶχε καὶ παραθύρια
νᾶβλεπα τὸ πουλάκι μου στὰ μάτια καὶ στὰ φρύδια.
- 217 Νενέ μου, σχίσε τὴν καρδιά μὲ συρματένια τρίχα,
νὰ δγῆς ἐκείνην π' ἀγαπῶ σὲ τὶ τόπο τὴν εἶχα.
- 218 Νυστάξαν τὰ ματάκια μου, θέλουν νὰ κοιμηθοῦνε
καὶ γὼ γιὰ τὴν ἀγάπη μου τὰ κάνω κι' ἀγρυπνοῦνε.
- 219 Ὁ διαμαντένιος ὁ σταυρὸς κρέμεται στὸ λαιμὸ σου,
ὄλοι φιλοῦνε τὸ σταυρὸ καὶ γὼ τὸ μάγουλό σου.
- 220 Ὁ ἔρωτας στὸ στήθος μου ἄνοιξε τὰ φτερά του.
κάθησε καὶ κατάντησε μ' ὄλη τὴ γενιά του.
- 221 Ὁ ἥλιος βγαίνει καυτερός καὶ τὸ φεγγάρι κρύο,
ἐγὼ πουλί μου σ' ἀγαπῶ, τὸ λέγω δὲν τὸ κρύβω.
- 222 Ὁ ἥλιος βασιλεύει στὰ παραθύρια σου
καὶ σὺ διαβόλου κόρη βάφεις τὰ φρύδια σου.
- 223 Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε καὶ τὸ φεγγάρι βγῆκε
κι' αὐτὸ τ' ἀνεμαλλιάρικο μέσ' τὴν καρδιά μου μπῆκε.
- 224 Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε πίσω στὰ κυπαρίσσια
γὼ πῆγα καὶ σὲ διάλεξα πὸ δώδεκα κορίτσια
- 225 Ὁ ἥλιος ἐβασίλεψε στὰ παραθύρια σου
καὶ σὺ διαβόλου κόρη, βάφεις τὰ φρύδια σου.
- 226 Ὁ ἥλιος ὅταν πρωτοβγεῖ ἔχει σταυρὸ στὴ μέση
καὶ στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ μελαχροινὸς μ' ἀρέσει.
- 227 Ὅλα τ' ἀμάξια ἔρχονται μὲ στᾶρι καὶ κριθάρι,
μόν' τὸ δικό σου ἔρχεται μὲ τὸ μαργαριτᾶρι.
- 228 Ὅλοι μὲ λέν νὰ σ' ἀρνησθῶ, δὲν ξέρω τὶ νὰ κάνω,
μιὰ στιγμή σὰ δὲ σὲ δῶ, τὸ νοῦ μου τὸν ἐχάνω.
- 229 Ὅλοι μὲ λέν νὰ σ' ἀρνησθῶ, καὶ γὼ πουλί μου σ' ἔχω,
ἐγὼ μὲ τ' ὄνομά σου ζῶ καὶ μὲ τὸ φῶς σου τρέχω.
- 230 Ὅλο τὸν κόσμον γύρισα νὰ βρῶ γλυκὸ σταφύλι,
δὲν ἦῦρα πιὸ γλυκύτερο ἀπ' τὸ δικό σ' ἀχειλί.
- 231 Ὅλου τοῦ κόσμου τὰ καλά, νὰ τᾶχα τὶ τὰ θέλω,
ἄς ἔχ' ὁ κόσμος τὰ καλά καὶ γὼ αὐτὴν ποὺ θέλω.
- 232 Ὁ μῦθος ἔχει ἐννιά παννιά π' ἀλέθει τὸ σιτάρι,
ἂν δὲ σὲ κλέψω μιὰ βραδειά, δὲν εἶμαι παλληκᾶρι.
- 233 Ὁ νοῦς μου δὲν ἐγύρισε μὲ δεκ' ὄχτῶ ρωλόγια
μὰ σὺ μὲ τὸν ἐγύρισες μὲ δύο γλυκά σου λόγια

- 234 "Οπ' ἀγαπᾶ μελαχροινή πρέπει νά ἔχη γνώση,
γιατί θά μπει σέ ἔρωτα καί λογαριά θά δώσει.
- 235 "Οσ' ἄστρα ἔχ' ὁ οὐρανός καί φύλλα τὸ Βαγγέλιο,
τόσα καληνυχτίσματα σ' ἀφίνω καί διαβαίνω.
- 236 "Οσ' ἄστρα 'ναι στὸν οὐρανό, ὅλα θά τὰ μετρήσω
κι' ἐπάνω στὸ μαντήλι σου μὲ σύρμα θά τὰ κεντήσω.
- 237 "Οσ' ἄστρα 'ναι στὸν οὐρανὸ τόσες ἀγάπες εἶχα
κι' ὅλες τις ἀπαράτησα καί στή δική σου μπήκα.
- 238 "Όσα καλὰ τοῦ οὐρανοῦ νά εἶν' ὅλα δικά σου
κι' ὅσα καλὰ τῆς θάλασσας πάλε νά εἶν' δικά σου.
- 239 "Όσο κι' ἄν εἶσαι μακριὰ καί δὲ συνομιλοῦμε,
ὁ νοῦς μου εἶναι ὅλο σέ σέ καί σέ πάντα θυμοῦμαι
- 240 "Όταν ἀργήσω καί σέ δῶ καί δῶ τὸν ἀδελφό σου
ἀπ' τὴν ἀγάπη τὴν πολὺ θαρρῶ πῶς εἶσ' ἀτός σου.
- 241 "Όταν γυρίσω καί σέ δῶ τ' ἀχειλί μου γελάει,
πὸ μέσα ἢ καρδίτσα μου σὰν τὸ πουλί πετάει.
- 242 "Όταν γυρίσω καί σέ δῶ, τρέμει ἢ καρδιά μου τρέμει,
ὡσὰν τὸ φυλλοκάλαμο πού τὸ φυσάει τ' ἀνέμι.
- 243 "Όταν μὲ λές πῶς μ' ἀγαπᾶς αἰσθάνομαι χρυσή μου,
πολλές ἀχτίνες λαμπερές νά λάμπουν στή ψυχὴ μου.
- 244 "Όταν περνῶ καί δὲ λαλῶ, νά χαίρετ' ἢ καρδιά σου,
τὸ κάνω γιὰ τὴ γειτονιά, μὴ σέρνει τ' ὄνομά σου.
- 245 "Όταν σ' ἀκούω κ' ἔρχεσαι, χρυσό μου καναρίνι,
τὰ δάκρυά μ' τρέχουνε σὰν τὸ νερὸ στὴ βρύση.
- 246 "Όταν σ' ἀκούσω κ' ἔρχεσαι, τρέχω πλαλῶ στὴ σκάλα
βάνω τ' ἀηδόνια καί κελαϊδοῦν, ὅλα μὲ τὴν ἀράδα.
- 247 "Όταν σέ πρωτοῖδανε τὰ μάτια τὰ δικά μου,
ἦταν τὸ στήθος μ' ἀνοικτὸ καί μπήκες στὴν καρδιά μου.
- 248 "Όταν σέ βλέπω ν' ἄρχεσαι τὰ μάτια χαμηλώνω,
τὸ κάνω γιὰ τὴν γειτονιά, μὰ γὼ σέ καμαρώνω.
- 249 "Όταν σέ βλέπω ν' ἄρχεσαι καί μένα νά κυττάζης,
ξευρέ το πῶς μικροῦλά μου μέσ' τὴν καρδιά μὲ σφάξης.
- 250 "Όταν σέ καλοθυμηθῶ τρέμ' ἢ καρδιά μου τρέμει,
ὡσὰν τὸ φυλλοκάλαμο πού τὸ φυσάει τ' ἀνέμι.
- 251 "Όταν σέ πρωταγάπησα δὲν ἔβανα ριτζάδες ¹⁾,
μόνε τὰ δύο μάτια μου ἔβανα προξενητάδες.
- 252 "Όταν μὲ λές πῶς μ' ἀγαπᾶς αἰσθάνομαι πουλί μου,
πολλές ἀχτίδες λαμπερές νά φέγγουν τὸ κορμί μου.

1) Λ. Σ. Μεσίτας.

- 253 Ὅταν σέ πρωτοχαίπηρα ψιλέ λιγνέ μου κρίνε,
δὲν εἶδα τὸ κατόπι μου, εἶναι ντουνιας 1) δὲν εἶναι.
- 254 Ὅταν σέ πρωτογνώρισαν τὰ μάτια τὰ δικά μου,
ἦταν τὸ σιῆθος μ' ἀνοικτὸ καὶ μπῆκες στὴν καρδιά μου.
- 255 Ὅταν περνῶ καὶ δὲ γελῶ νὰ χιρίρετ' ἡ καρδιά σου
τὸ κάνω γιὰ τὴ γειτονιά, μὴ βγαίνει τ' ὄνομά σου.
- 256 Πάγω γ.' ἀθάνατο νερό, γ.' ἀθάνατο ποτάμι,
νὰ στείλω στὴ γυναϊκά μου, ποτέ νὰ μὴ πεθάνη.
- 257 Παλληκάρι μ' ὄμορφο τὶ εἶσαι μοναχό σου
καὶ δὲν ἀρραβωνιάζεσαι νὰ δῆς τὸ ριζικό σου ;
- 258 Πάντα ἔλεγεν ἡ μάννα μου πάντα παράγγελέ μου
ὄπου καὶ νὰ διῆς τίς ὄμορφες ἀγάπα τες λέ μου.
- 259 Παπᾶς θεὸ νὰ γενῶ νὰ πιάσω πατερίτσα,
νὰ πὰ νὰ ξεμολογῶ τὰ λεύτερα κορίτσια.
- 260 Πάρε ἐσύ τὴ λύρα σου καὶ γὼ τὸν ταμπουρά μου,
νὰ πὰ νὰ συμφωνήσουμε κάτω στῆς πεθερᾶς μου.
- 261 Πέρασε φῶς μου, πέρασε, πὸ τοῦτο τὸ σοκάκι,
μῆτε βεζύρης, μῆτε πασᾶς μπορεῖ νὰ κάνη γιασάκι 2).
- 262 Περικαλῶ τὴν Παναγιὰ καὶ τὸν Θεὸ δοξάζω,
ποῦν τὸ πουλί μου ἔμορφο καὶ δὲν ἀναστενάζω.
- 263 Περνῶ ἀπὸ τὴν πόρτα σου καὶ βρίσκω κλειδωμένα,
σκύφτω φιλω τὴν κλειδαριά, θαρρῶ φιλω ἐσένα.
- 264 Περνῶ πρωῖ, περνῶ βραδὺ περνῶ τὸ μεσημέρι,
περνῶ καὶ τὰ μεσάνυχτα, γιὰ νὰ σέ κάμω ταῖρι.
- 265 Πές με νὰ ζῆς καὶ νὰ χαρῆς τὴν ἀκριβὴ ζωὴ σου,
ὅταν ἀργήσης νὰ μὲ δῆς, δὲ μὲ πονεῖ ἡ ψυχὴ σου ;
- 266 Πήγαινε καλονύχτισε, στρώσε φαρδειά κοιμήσου,
καὶ στ' ὄνειρό σου νὰ μὲ δῆς σκλάβο καὶ δουλευτή σου.
- 267 Ποτέ σου νὰ μὴ λυπηθῆς, ποτέ σου νὰ μὴ κλάψης,
νὰ μὴ ζητήσης πράγματα καὶ νὰ μὴ τ' ἀπολάψης.
- 268 Πουλί μ' ὅταν σέ πρωταγάπησα ἦταν γιορτὴ καὶ σχόλη,
ἦταν φῶς μου καὶ τ' αἶ Γιαννιοῦ π' ἀνοίγουν τίς κλειδῶνοι.
- 269 Πουλί μ' ὅταν σ' ἀγάπησα τότε τὰ δέντρ' ἀνθοῦσαν,
καὶ τὰ ἀηδόνια στίς φωλιές ἐπάνω κελαΐδοῦσαν.
- 270 Πουλί μ' τὸν κόσμο μὴν ἀκοῦς, τὸν κόσμο μὴ πιστεύεις,
δούλευε τὴν ἀγάπη μας καὶ μὴν ἀνεμελεύης.
- 271 Πουλί μου, σέ παρήγγειλα στὴν Πόλη λαχουράκι,
νὰ τὸ φορῆς νὰ συργιανῆς νὰ μοιάζης ἀρχοντάκι.

1) Λ. Τ. Κόσμος, —2) Λ. Τ. Νὰ τὸ ἀπαγορεύση.

- 272 Πουλάκι μου, πουλάκι μου, πουλί τοῦ λογισμοῦ μου,
ὄλημερῆς κι' ὄλονυχτῆς δὲ βγαίνεις ἀπ' τὸ νοῦ μου.
- 273 Ποῦ νᾶβρω πέτρα νὰ σταθῶ, τοῖχο γιὰ ν' ἀκουμπήσω,
ποῦ νᾶβρω τὸ πουλάκι μου νὰ τὸ γλυκοφιλήσω ;
- 274 Ποῦ νᾶβρω γὼ χρυσὸ χαρτί καὶ διαμαντένια πένα,
νὰ γράψω τὰ καμώματά σ' ποῦ μ' ἔχεις καμωμένα ;
- 275 Πρωί, πρωί θὰ σηκωθῶ, νὰ κάνω τὸν σταυρό μου,
καὶ νὰ περικαλῶ τὸ Θεὸ νὰ ζῆ τὸ στέφανό μου.
- 276 Πύργος θὰ γίνω στὰ βουνά, νὰ μὲ βαροῦν τὰ χιόνια,
νὰ μὲ βαροῦν οἱ καταχνιές καὶ τὰ γλυκά σου λόγια.
- 277 Πὼς ἤθελα νὰ γινόμουναι στὴ Χιὸ περιβολάκι
καὶ λεμονίτσχ φουντωτὴ καὶ σὺ νερό στ' αὐλάκι.
- 278 Σὰ θέλεις ν' ἀγαπιούμαστε κρυφὰ ἀπ' τοὺς γειτόνους,
βάλε ἐλίὰ στὴν πόρτα σου νὰ κρύβομαι στοὺς κλώνους.
- 279 Σαμιώτισα, Σαμιώτισα, πότε θὰ πας στὴν Σάμο ;
νὰ ρίξω ρόδα στὸ γιαλό, τριαντάφυλλα στὴν ἄμμο.
- 280 Σαράντα φᾶς, σαράντα πιεῖς, σαράντα μετανοίσης,
σαράντα κόρες ἔμορφες εὔρε νὰ τις φιλήσης.
- 281 Σ' αὐτὸ τὸν πυκνομαχαλά, ἔχω καὶ γὼ κι' ὀρίζω,
ἔχω ρίζα βασιλικό, ἔρχομαι νὰ τὸν ποτίζω.
- 282 Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι τ' ἀψηλό, τὸ καναρί βαμμένο,
νὰ μ' ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ μπαίνω καὶ νὰ βγαίνω.
- 283 Σὲ ἀγχιπῶ κοί σὲ λατρεύω, δὲν τὸ ξέρ' ἄλλος κανεῖς,
μόν' ἐγὼ καὶ σὺ πουλί μου καὶ τὸ ἄστρο τῆς αὐγῆς.
- 284 Σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ, σὰν τὸ νερό ποῦ τρέχει,
σὰν τὸν Γιορδάνη ποταμὸ ποῦ χορτασμὸ δὲν ἔχει.
- 285 Σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ νὰ ξέρης.
καὶ σὰν ἐμένα ἐραστὴ ἀδύνατο νὰ εὔρης.
- 286 Σένα πουλί μου σ' ἀγαπῶ, μὰ δὲ σὲ δίνω θάρρος,
γιατ' εἶν' ἡ γειτονιά κακιὰ, ποῦ νὰ τὴν πάρ' ὁ Χάρος.
- 287 Σὲ στέλνω μῆλο ψήνεται, νεράντζι μαραγκιάζει,
σὲ στέλνω τὸν ζερνεκαντέ¹⁾ ὅλα τὰ σκοτινιάζει.
- 288 Σὲ στέλνω προσκηνύματα μ' ἓνα μῆλο δαγκαμένο
καὶ πάνω στὴ δαγκαματιὰ φιλι ἔχω δομένο.
- 289 Σὲ στέλνω προσκυνήματα χιλιάδες τὴν ἡμέρα,
μὲ τὰ πουλάκια ποῦ πετοῦν ἐπάνω στὸν ἀγέρα.

1) Λ. Τ. Φοῦλι.

- 290 Σὲ στέλνω προσκυνήματα μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόني
καί μὲ τῆ θάλασσα γραφή καί μὲ τὸ χελιδόνη.
- 291 Σὲ στέλνω χαιρετήματα κι' ἓνα μαντήλι μῆλα
κι' ἓνα κλωνί βασιλικὸ βαρακωμέν' τὰ φύλλα.
- 292 Σὲ στέλνω χαιρετίσματα μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνη.
καί μὲ τὸν πετροκότσουφα πού δὲν τὸ φανερώνει.
- 293 Σὲ στέλνω τὰ τραγούδια μου, καλὰ νὰ τὰ φυλάγης,
γιατ' εἶναι δῶρο τῆς τιμῆς καὶ δῶρο τῆς ἀγάπης.
- 294 Σὲ περιβόλι ἔμορφο μπῆκα νὰ συργανίσω,
τὸ ἄνθος του νὰ εὐφρανθῶ, καρπὸ του νὰ τρυγήσω.
- 295 Σὲ τούτη δῶ τῆ γειτονιά εἶν' ἓνα περιστέρι,
μὴ μοῦ τὸ ξελογιάσετε κ' εἶνε δικό μου ταῖρι.
- 296 Σηλυβρινή μου Παναγιά, κόνε μου αὐτὴ τὴν χάρη,
τὴν κοπελλιὰ πού ἀγαπῶ, ἄλλος νὰ μὴ τὴν πάρη.
- 297 Σηλυβρινή μου Παναγιά, σὲ τάζω μιὰ λαμπάδα,
νὰ φέρης τὸ πουλάκι μου αὐτὴ τὴν ἑβδομάδα.
- 298 Σήμερα κι' αὐριο εἶμαι δῶ κι' ἀκόμα τὸ Σαββάτο,
τὴν Κυριακὴ σ' ἀφίνω γειά, μῆλο μου μυρωδάτο.
- 299 Στείλε τὸ μαντηλάκι σου, τὸ μαρκοκεντημένο,
νὰ δέσω τὸ χεράκι μου τὸ μαχαιροκομμένο.
- 300 Στὴν πόλη ἤμουν τ' ἄκουσα, βασιλικὸ σκαλίζεις,
ἀπλώνεις τὰ χέρια τὰ παχιά, τὸν ἥλιο νὰ ταΐζεις.
- 301 Στῆς θάλασσας τὰ κύματα, νὰ κάτσω σταυροπόδι
καὶ στὸν ἄφρὸ νὰ κοιμηθῶ γιὰ μιὰ μοναχοκόρη.
- 302 Στῆς θάλασσας τὰ κύματα ἢ ἀγάπη μου κοιμάται,
περικαλῶ σας κύματα, μὴ μὲ τήνε ξυπνᾶτε.
- 303 Στὴ σκάλα π' ἀνεβαίνεις νὰ ἤμουνα καὶ γώ,
σὲ κάθε σκαλοπάτι νὰ σὲ γλυκοφιλῶ.
- 304 Στὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο θὰ γράψω ἓνα γράμμα,
νὰ στείλω στὸ πουλάκι μου, νὰ κάν' ὁ κόσμος θάμα.
- 305 Στὸ μαχαλά σου τραγουδῶ νὰ μὴ σὲ πέση βάρος,
ὁ φίλος μου σὲ ἀγαπᾶ καὶ γώ ἔχω τὸ θάρρος.
- 306 Στὸν Ἄδη κι' ἂν μὲ βάλουνε καὶ στὸ ψυχρὸ τὸ χῶμα
καὶ κεὶ θὰ βγάλω μιὰ φωνὴ πῶς σ' ἀγαπῶ ἀκόμα,
- 307 Στὸν ἀργαλειὸ πού ἔφαινες, νᾶμνα ντυλιγάδῳ σου
νὰ μὲ σφυκτοκομπόδενες, μὲ τὸ παχουλὸ χερὸ σου.
- 308 Στὸν οὐρανὸ κι' ἂν ἀνεβῆς, στὰ σύννεφα κι' ἂν τρέξης
στοῦ ἥλιου τὴν κορφή νὰ μπῆς, στὰ χέρια μου θὰ πέσης.
- 309 Σὺ εἶσαι βέργα μάλαμα καὶ γώ βέργα ἀσημι,
ταιριάσαμε στὴν ὀμορφιά καὶ στὴν ταπεινοσύνη.

- 310 Συλλογισμένο σέ θωρῶ, κάνω νά σ' ἐρωτήσω
κι' ἄν εἶν' ἀπ' τὴν ἀγάπη μας νά σέ πρηνερῶσω.
- 311 Τὰ βραχιολάκια πού φορεῖς τὰ μαῦρα τὰ γυαλένια,
νά σπάσουν στίς ἀγκάλες μου, νά βάλῃς διαμαντένια.
- 312 Τὰ γράμματα πού ξέρεις σὺ τὰ ξέρω γῶ τραγούδια,
σ' ἕνα σχολειὸ τὰ μάθαμε ἀγάπη μου καινούργια.
- 313 Τὰ μαλλιά σ' εἶναι πλεγμένα
καὶ στὸ σύρμα ντυλιγμένα.
- 314 Τὰ μάτια σ' τὰ ὀλόμαυρα πῶς παίζου, πῶς γελοῦνε;
πῶς λαχταροῦνε τὸ φιλή καὶ δέν τὸ μολογοῦνε;
- 315 Τὰ μάτια σ' τὰ ὀλόμαυρα ἔχουν τριγύρω ἴσκιο,
ἀπ' τὸ χτικιὸ νά κοίτωμαι σάν τὰ ἰδῶ γιανίσκω.
- 316 Τὰ μάτια σου τὰ μάτια μου εἶνε προξενητάδες,
μῆτε προικιά γυρεύουνε μῆτε πολλὲς χιλιάδες.
- 317 Τὰ μάτια σου τὰ μάτια μου ἦταν προξενητάδες,
δὲ σέ γυρέψανε φλουριά μὴδὲ πολλὲς χιλιάδες.
- 318 Τὰ μάτια σου μὲ ρίξανε σαῖτες ἀσημένιες,
μέσ' τὴν καρδιά μου μπήκανε καὶ βγήκαν ματωμένες.
- 319 Τὰ μάτια σ' εἶναι μάτια μου, τὰ φρύδια σου δικά μου,
τὰ χεῖλια σ' ἄργυρά κλειδιά π' ἀνοίγουν τὴν καρδιά μου.
- 320 Τὰ μάτια σ' εἶναι μάτια μου, τὰ χεῖλια σου δικά μου.
τὰ χέρια σ' ἄργυρά κλειδιά π' ἀνοίγουν τὴν καρδιά μου.
- 321 Τὰ μάτια σ' ἦταν ἀρχὴ πού μ' ἔκαμαν τὸ νέμα.
καὶ πήραν ἀπ' ἐπάνω μου ψυχὴ, ζωὴ καὶ πνέμα.
- 322 Τὰ μάτια σ' τὰ παρήγγειλα κρυφά νά μ' ἀγαποῦνε
καὶ κείνα τα μαργιόλικά ὅπου μὲ δοῦν γελοῦνε.
- 323 Τὰ μάτια τῆς ἀγάπης μου δέν εἶν' πολὺ μεγάλα,
μόν' σάν τὸ μέλ' εἶναι γλυκά, σάν τίς ἐλίτσες μαῦρα.
- 324 Τὰ μάτια χαμηλώνω κάμνω νά μὴ σέ δῶ,
καρδοῦλα μ' δέν βαστάει, πλέον δέν νταγιαντῶ.
- 325 Τὰ μαῦρα μάτια τ' ἀγαπῶ γιατί' εἶν' καὶ τὰ δικά μου,
γιατ' εἶν' καὶ τῆς ἀγάπης μου π' ἀνοίγουν τὴν καρδιά μου.
- 326 Τὰ μαῦρα μάτια τ' ἀγαπῶ εἶνε καὶ τὰ δικά μου,
κι' αὐτὰ τὰ νερογάλαζα εἶνε τοῦ ἔρωτά μου.
- 327 Τὰ μαῦρα μάτια τ' ἀγαπῶ γιατί' εἶν' καὶ τὰ δικά μου,
κι' αὐτὰ τὰ νερογάλαζα νά μὴ τὰ δῶ μπροστά μου.
- 328 Τὰ μαῦρα μάτια ὅταν τὰ θυμηθῶ,
οὔτε νά φάγω θέλω οὔτε νά κοιμηθῶ.
- 329 Τ' ἀηδόνι τοῦ περιβολιοῦ θέ νά τὸ κάνω φίλο,
κι' ὅτι ἔχω στὴν καρδίτσα μου νά σέ τὸ παραγγείλω.

- 330 Τ' ἄστρα δὲν ἔχουν μετριμὸ μιὰ ἐγὼ θὰ τὰ μετρήσω,
 νὰ βρῶ τ' ἀστέρι π' ἀγαπᾶς καὶ γὼ νὰ τ' ἀγαπήσω
- 331 Τὰ φρύδια σου στενά, στενά, τοῦ καραβιοῦ χαλάτια ¹⁾,
 ρίξε με τὰ μαλλάκια σου, νὰ κάνω σκαλοπάτια.
- 332 Τ' ἀχειλί σου τὸ κόκκινο ποῦναι σάν τὸ κεράσι,
 ἄς τὸ φιλοῦσα μιὰ φορὰ κι' ὁ κόσμος ἄς χαλάσει.
- 333 Τέσσαρα πορτοκάλια μὲ στείλαν ἀπ' τῆ Χιό,
 τὰ δυὸ σὲ τὰ χαρίζω γιατί σ' ἀγαπῶ.
- 334 Τὴν θάλασσα λογιάζω καὶ φέρνει κύματα,
 καὶ γὼ θὰ σᾶς χορέψω μὲ τὰ τσακίσματα.
- 335 Τὴν καλὴ σπέρα σ' ἔφερα χρυσό μου καναρίνι,
 μαγνήτ' ἔχει τὸ σπίτι σου νὰ φύγω δὲ μ' ἀφήνει.
- 336 Τὴ μάννα σου τὴ μάγισσα ρακί θὰ τὴν ποτίσω,
 νὰ πέση ν' ἀποκοιμηθῆ νὰ μπῶ νὰ σὲ φιλήσω.
- 337 Τὴ μάννα σου τὴν ἀγαπῶ καὶ τὴν φιλῶ τὸ χέρι,
 ποῦ θὰ τὴν κάνω πεθερὰ καὶ σὺ γλυκό μου ταῖρι.
- 338 Τῆς μάννας σ' εἶναι τὸ φταιξιμο ποῦ σ' ἔφερε στὸ γάμο,
 καὶ σ' εἶδανε τὰ μάτια μου καὶ ζάφτι ²⁾ δὲν τὰ κάνω.
- 339 Τί νὰ τὰ κάνω τὰ φλουριά, καὶ τὰ πολλὰ τὰ γρόσια,
 ἄς εἶν' ἡ γνώμη σου καλὴ καὶ ἡ γλυκειὰ σου γλῶσσα.
- 340 Τί νὰ τὰ πῶ τὰ μάτια μου ποῦ τ' ἄχω μαθημένα,
 ὅπου νὰ δοῦν τίς ὁμορφες, γελοῦνε τὰ καημένα.
- 341 Τὸ γιασεμί μαραίνεται καὶ πέφτει φύλλο φύλλο,
 τ' ἀγγελικό σου τὸ κορμί εἰς τὸν Θεὸ τ' ἀφίνω.
- 342 Τὸ δέντρο ποῦ 'ναι στὸ βουνό, ὄλ' οἱ καιροὶ τ' ὀρίζουν
 ἡ ἀγάπη μου μελαχροινὴ, ὅλοι τὴ λαχταρίζουν.
- 343 Τὸ ἐρωτικό σου πάσο,
 θὰ μὲ κάνει τὸ νοῦ μ' νὰ χάσω.
- 344 Τὸ κυπαρίσσι τὸ ψηλό, στὴ ρίζα ἔχει χῶμα,
 καὶ σὺ μικρὸς καὶ γὼ μικρὴ καιρὸς δὲν εἶν' ἀκόμα.
- 345 Τὸ κυπαρίσσι καίεται καὶ ἡ ρίζα του μυρίζει,
 καὶ τὴν ἀγάπη π' ἀγαπῶ κανεὶς δὲν τὴν γνωρίζει.
- 346 Τὸ κυπαρίσσι τ' ἀψηλό ἡ ρίζα του μυρίζει,
 Τὸ κοριτσάκι π' ἀγαπῶ κοντὰ μου τριγυρίζει.
- 347 Τὸ λένε τὰ πουλάκια κάτω στὰ ρέματα,
 πῶς σ' ἀγαπῶ πουλί μου, δὲν εἶναι ψέματα.
- 348 Τὸ λέν οἱ κοῦκκοι στὰ βουνά, κ' ἡ πέρδικα στὰ δάση,
 τὸ λέγει κι' ὁ πετροκότσυφας, ποῦ 'ναι στὸ περιβόλι.

1) Λ. Τ. Παλαμάρια.—2) Λ. Τ. Νὰ τὰ περιορίσω δὲν μπορῶ.

- 349 Τὸν ἔρωτα ἐνόμισα, μῆλο νὰ τὸ μυρίσω,
λουλούδι νὰ τὸ μυριστῶ, καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
- 350 Τὸν Μάη καὶ τὸν Ἀπρίλη, ὄλο τὸν Αὐγουστο,
τὰ μάτια σου κορίτσι μ' σκώνουν τὸν ἄρρωστο.
- 351 Τὸ ραβασάκι τῶγραφα στῆς λεμονιάς τὸ φύλλο,
δὲν ἔχω ἄνθρωπο πιστὸ πουλί μ', νὰ σὲ τὸ στείλω.
- 352 Τὸ στάρι τὸ παστρεύουνε καὶ βγάζουνε τὴν ἦρα,
νὰ χαίρεσαι τὰ χέρια του ποὺ παίζει καὶ τὴ λύρα.
- 353 Τοῦ οὐρανοῦ τὰ σύννεφα ἐγὼ θὰ τὰ ἐνώσω,
νὰ κάνω σιδηρόδρομο νάρθῶ νὰ σ' ἀνταμῶσω.
- 354 Τὸ φουστανάκι ποὺ φορεῖς μπαχτσές με τὰ λουλούδια
ἔβγα νὰ τὰ μαζέψουμε ἀγάπη μου καινούργια.
- 355 Τὸ χελιδόνι ἔρχεται, χρυσᾶ ἔναι τὰ φτερά του,
χρυσή εἶναι κ' ἡ ἀγάπη μου ποὺ θέλει ἡ καρδιά μου.
- 356 Τὸ χιόνι ποὺ ἔναι στὸ βουνὸ τὰ ζῶα τὸ πατοῦνε,
ἡ ἀγάπη μου μελαχροινὴ ὄλοι τὴ λαχταροῦνε.
- 357 Τὸ ψάρι ὅπως πιάστηκε μέσα στὸ πλεμάτι,
ἔτσι ἐπιάσθηκα καὶ γὼ στὸ πλουμιστό σου μάτι.
- 358 Τραγούδησε πουλάκι μου, ν' ἀκούσω τὴ λαλιά σου,
νὰ πεταχτῶ σὰ πέρδικα νάρθῶ στὴν ἀγκαλιά σου.
- 359 Τραγούδια ξέρω περισσὰ καὶ ὅταν σὲ δῶ τὰ χάνω
κι' ἀπ' τὴν ἀγάπη τὴν πολλὴ ἄλλ' ὀμιλία πιάνω.
- 360 Τρία ἀμάξια ἔρχονται με στάρι, με κριθάρι
καὶ τὸ δικό σου ἔρχεται με τὸ μαργαριτάρι.
- 361 Τριάντα μέρες νηστικός καὶ ξηντα διψασμένος,
στὸν ὕπνο μου γιὰ νὰ σὲ δῶ εἶμ' εὐχαριστημένος.
- 362 Τώρα σὲ θέλω λογισμέ, τώρα σὲ θέλω γνώση,
νὰ τραγουδῶ τὴν ἀγάπη μου ὡς ποὺ νὰ ξημερώση.
- 363 Φαναράκι καλὸ χωριό, στὴ μέση ἔχει βρύση
κι' ὅποιος πάγει καὶ πιῆ νερὸ δὲ θέλει νὰ γυρίση.
- 364 Φέγγαρι μου λαμπρότατο, φέγγε με νὰ περάσω,
γιατί σ' αὐτὴν τὴ γειτονεὰ τὸ νοῦ μου θὲ νὰ χάσω.
- 365 Φέρε τ' ἀχειλί σου κοντὰ καὶ γλυκοφίλησέ με.
κι' ἀπ' τὸ δαχτυλιδόστομό σ' δυὸ λόγια μίλησέ με.
- 366 Χαμήλω τὰ ματάκια σου γιατί θέλω νὰ περάσω
καὶ θὰ γυρίσης νὰ με δῆς καὶ θὰ χαμογελάσω,
- 367 Χελιδονάκι θὰ γενῶ στὰ χεῖλη σου νὰ κάτσω,
νὰ τὰ φιλήσω μιὰ φορὰ καὶ πάλι νὰ πετάξω.

- 368 Χελιδονάκι θὰ γενῶ τὴ θάλασσαν νὰ σχίσω,
νὰ κάτσω μέσ' τὸν μπιαντέ ¹⁾ νάλθῶ νὰ σέ μιλήσω.
- 369 Χελιδονάκι θὰ γενῶ νάλθῶ στὸ κατσαρό σου,
γιὰ νὰ φιλήσω τὴν ἐλιά πῶχεις στὸ μάγουλό σου.
- 370 Χελιδονάκι θὰ γινῶ στὰ χεῖλη σου νὰ κάτσω,
νὰ τὰ φιλήσω μιὰ φορά καὶ πάλι νὰ πετάξω.
- 371 Χόρευε σὺ πουλί μου καὶ γὼ νὰ τραγουδῶ,
καὶ πάσχω δὲ σέ πέρνω γιατί σέ ἀγαπῶ.
- 372 Χριστέ μου, νὰ γινούμουνα πουλάκι νὰ πετοῦσα,
νάρχομουν νὰ σέ ἔβλεπα καὶ πίσω νὰ γυρνοῦσα.
- 373 Χρυσὸ περιστεράκι μου, νὰ πῆς τὸν μπαχτσεβάνη,
τὴ λεμονίτσα πῶχω γὼ καλὰ νὰ τὴ φυλάγῃ.
- 374 Ψιλή λιγνή μου φράγκισσά, ἀπ τὸ νησί φερμένη
καὶ γὼ π' αὐτὸ τὸ μαχαλὰ σέ ἔχω διαλεγμένη,
- 375 Ψηλὸ κυπαρισσάκι μου στὸν ἴσκιο σου κοιμοῦμαι
μὲ τὸν ἀέρα σου ξυπνῶ, τὰ λόγια σου θυμοῦμαι.
- 376 Ὡρα καλὴ πουλάκι μου κι' ἀέρας στὰ πανιά σου
κι' ἡ Παναγιὰ στὸν κόρφο σου καὶ ἴγῳ μεσ' τὴν καρδιά σου.

ΠΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ

- 377 Ἀγγελικό μου πρόσωπο, μαχμούρικά μου μάτια,
τῆς καρδιᾶς μου τὰ κλειδιά σὺ τάχεις κἀν' κομμάτια.
- 378 Ἀγγέλοι κάτεβήκανε μὲ τὰ χρυσὰ καντήλια,
κάτσαν καὶ ζωγραφίσανε, τὰ δυὸ γλυκὰ σ' ἀχείλια.
- 379 Ἀγγέλοι σέ βαπτίσανε κι' ἡ Παναγιὰ νουνά σου
κι' οἱ δώδεκα ἀπόστολοι ἐβγάλαν τ' ὄνομά σου.
- 380 Ἀγγελοκαμωμένη μου, ποὺ περπατεῖς καὶ λάμπεις,
δὲν τὸλπιζα πουλάκι μου, μέσ' τὴν καρδιά μου νάμπεις.
- 381 Ἄγγελος εἶσαι μάτια μου κι' ἀγγελικὰ γυρίζεις,
ἂν θέλεις πέρνεις τὴ ψυχὴ μ' ἂν θέλεις τὴ χαρίζεις.
- 382 Ἄλικο τριαντάφυλλο, τριγύρω μὲ ἀγκάθι,
σὺ ἦσουν ποὺ ἔβγαλες, στὸ κόσμῳ τὴν ἀγάπη.
- 383 Ἄλικο τριαντάφυλλο, ἄνθος τοῦ παραδείσου,
χιλίες λίρες τουρκικὲς ἀξίζει τὸ κορμί σου.
- 384 Ἀνάμεσα στὴ θάλασσα καθέκλα διαμαντένια,
γιὰ ν' ἀκουμπᾶ ἡ μέση σου ἡ μαργαριταρένια.

1) Λ. Τ. Βάρκα στενόμακρη γιὰ νὰ σχίξη γρήγορα τὴ θάλασσα, βαμ-
ιένη χρῶμα ἀνοικτὸ καρδιᾶς, μὲ κόκκινα μαξιλάρια κατιφεδένια στὰ καθί-
ματα, μὲ ἕνα ἢ καὶ δύο ζεύγη κουπιὰ.

- 385 Ἄν ἀρχινίσω καί τὰ πῶ, παινέματα καί χάρες,
ἀπὸ τῆ νύχια ὡς τὴν κορφή σὲ βρίσκω νοστιμάδες.
- 386 Ἄνοιξαν τὰ οὐράνια καί βγῆκε μία πλάση
βγῆκε καί μιὰ μελαγχοινὴ τὸν κόσμον νὰ χαλάση.
- 387 Ἄνοιξε τὸ παράθυρο τὸ φιλντισένιο τζάμι,
νὰ δῶ τὸν ἄσπρο σου λαϊμὸ πού λάμπει σὰ διαμάντι.
- 388 Ἄπ' ὄλα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ ἓνα μόνο σὲ μοιάζει,
πού βγαίνει τὰ μεσάνυχτα κι' ὄλα τὰ σκοτινιάζει.
- 389 Ἄπ' ὄλα τοῦ προσώπου σου τὰ μάτια σου ἀρέσα,
ὅπ' ἔχουνε τὸν αὐγερινὸ καί τὸ φεγγάρι μέσα.
- 390 Ἄρχοντική μου λεμονιά, μὲ τὰ πολλὰ λεμόνια,
στὶς κλῶνοι σου λαλοῦν πουλιά καί στὴ κορφή σ' ἀηδόνια.
- 391 Ἄρχοντική μου λεμονιά κι' ἀρχοντική μου γλάστρα,
σὺ εἶσαι πού κατέβαζες τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα.
- 392 Ἄσπρη εἶσαι σὰν τὸ χιόνι, κόκκινη σὰν τὴ φωτιά,
σὰν τὸ μάρμαρο τῆς Πόλης ποῦναι στὴν Ἁγιά Σοφιά.
- 393 Ἄσπρη εἶσαι σὰν τὴν μπαμπακιά κι' ἀφράτη σὰν τὸν ἄρτο,
τ' ἀχειλί σου ὅταν γελᾷς τὸ μάγλω¹⁾ σ' κάνει λάκκο.
- 394 Ἄσπρη εἶσαι κι' ἄσπρα φορεῖς κι' ἄσπρη εἶν' ἡ φορεσιά σου,
ἄσπρα λουλούδια φύτρωσαν ἀπ' τὴν περπατησιά σου.
- 395 Ἄσπρη μου πέτρα τοῦ γιालοῦ κι' ὀλόχρυση μου βοῦλα,
νὰ σὲ χαρῆ ἢ μάννα σου πού σ' ἔχει μοναχοῦλα.
- 396 Ἄσπρη στρογγυλοπρόσωπη καὶ ροδομαγουλάτη
τὶς πέτρες κάνεις τρίμματα μονάχα μὲ τὸ μάτι
- 397 Ἀφήλωσες καί ἔγινες σὰν ἀσημένια βέργα,
φαίνεσαι πού εἶσ' ἀρχόντισα κι' ἀπὸ καθάρια φλέβα.
- 398 Βασιλικὸ κι' ἀγιόκλημα κι' ἄνθη τοῦ παραδείσου,
τὰ μάζεψε ὁ ἄγγελος κι' ἔπλασε τὸ κορμί σου.
- 399 Βασιλικὸς ψιλόφυλλος σὲ ἀσημένια γλάστρα,
ἔγινε καί κλούβωσε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα.
- 400 Βασίλισσα εἶσαι μάτια μου μέσα στὰ κοριτσάκια,
τὸ στήθος μου τὸ πλήγωσαν τὰ ἄμορφα σ' ματάκια.
- 401 Βασίλισσα εἶσαι μάτια μου, ἔχεις καί τὴν κορώνα,
ἔχεις καί τὸν παράδεισο στ' ἀχειλί καί στό στόμα.
- 402 Βασίλισσα εἶσαι μάτια μου κι' ὄλο τὸν κόσμον ὀρίζεις,
σὰ θέλεις μᾶς πέρνεις τὴ ζωὴ, σὰ θέλεις μᾶς τὴν χαρίζεις.
- 403 Βασιλοπούλα νᾶσουνά δὲν θᾶχες τέτοια χάρη,
νὰ σὲ ζυγίζουν τὸ φιλί μὲ τὸ μαργαριτάρι.

1) Μάγουλο,

- 404 Βρυσούλα μ' ποιός σέ βρύσωσε καί σ' ἔκαμ' ἀγιοβρύση
καί ποιός σέ ξεφανέρωσε στὸ κόσμο κυπαρίσσι ;
- 405 Γαζία εἶσαι μάτια μου, σελήνη τῆς ἑσπέρας,
λάμπουνε τὰ κάλλη σου σὰν ἥλιος τῆς ἡμέρας.
- 406 Γαλάζια πέτρα τοῦ γιαλοῦ, μαλαματένια γοῦρνα,
νά σέ χαρῆ ἢ μαννοῦλά σου ποῦ σ' ἔχει μοναχοῦλα.
- 407 Γαλάζια πέτρα τοῦ γιαλοῦ, βασιλικοῦ κλωνάρι,
χαρᾶς την τὴν μαννοῦλα σου κι' αὐτὸν ποῦ θὰ σέ πάρει.
- 408 Γαρουφαλιᾶς γαρούφαλο καί κανελλιᾶς κανέλλα,
ἔσὺ εἶσαι ἑμορφώτερη ἀπ' ὅλα σου τ' ἀδέλφια.
- 409 Γλυκά, γλυκά ποῦ ὀμιλεῖς, γλυκά ποῦ συντυχαίνεις,
ὡς καί ἡ σκάλα σου γελᾷ ὅταν τὴν ἀνεβαίνεις.
- 410 Δὲν εἶδαν τὰ ματάκια μου τέτοια μαυροματοῦσα
τέτοια σιγανομίλητη, καμαροπερπατοῦσα.
- 411 Δὲν εἶσαι ἔμορφη πολὺ δὲν ἔχεις μαῦρα μάτια,
καμώματα ἔχεις πολλά, καρδιές κάνεις κομμάτια.
- 412 Διαμάντω σέ φωνάζουν, διαμάντια δὲ φορεῖς,
διαμάντι εἶσ' ἀτῆ σου καί λαμπηρομαχεῖς.
- 413 Δύο ἀστέρια λαμπερά, εἶναι τὰ δύο σου μάτια
κι' ὅπου κυττάζουν τὴν καρδιά τὴν κάνουν δυὸ κομμάτια.
- 414 Ἐβγα ἀγάπη μ', μάλαμα, ἔβγα ἀγάπη μ', μέλι,
κ' ἔχω ἀγάπη μ' κρῦο νερὸ ποῦ πίνουν οἱ ἀγγέλοι.
- 415 Εἴκοσι μῆλα κόκκινα σοῦ στείλα στὸ μαντήλι
κανένα δὲν εἶναι κόκκινο σὰν τὸ γλυκό σ' ἀχεῖλι.
- 416 Εἶσαι τῶν ρόδων ὁ κοντσὲς καί τῶν ἀνθῶν ἡ βιόλα,
τῆς γειτονιᾶς γαρούφαλο καλλίτερο ἀπ' ὅλα.
- 417 Εἶσαι οὐ μιὰ βασίλισσα π' ὄλο τὸν κόσμο ὀρίζεις,
σὰ θέλεις πέρνεις τίς ψυχές, σὰ θέλεις τίς χαρίζεις.
- 418 Εἶσαι ψιλή, εἶσαι λιγνὴ καί ψιλοκοκκαλάτη,
σὲ πρέπει νὰ σὲ βάλουνε σὲ γυάλινο παλάτι.
- 419 Ἐσὺ εἶσαι τοῦ οὐρανοῦ πουλί, τῆς κάτω γῆς ἡ βρύση,
ἔσὺ εἶσαι μέσ' τίς κοπελλιές τ' ὁμοφο κυπαρίσσι.
- 420 Ἐσὺ σὰ μιὰ βασίλισσα κι' ὄλον τὸ κόσμο ὀρίζεις,
κι' ἂν θέλεις πέρνεις τίς ψυχές κι' ἂν θέλεις τίς χαρίζεις.
- 421 Ἐσὺ ἔμοιασες τοῦ τρυγониοῦ εἰς τὴν ἐμπιστοσύνη,
ὅπου ἔχασε τὸ ταῖρι του καί πιά νερὸ δὲν πίνει.
- 422 Ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἥλιος, φεγγάρι μου λαμπρό,
ποῦ θάμπωσες τὸ φῶς μου καί δὲν μπορῶ νὰ δῶ,
- 423 Ἐσὺ ἴσαι πύργος μὲ γυαλί, καθρέπτῆς μὲ συντέφια,
σὺ εἶσαι ἑμορφώτερη ἀπ' ὅλα σου τ' ἀδέλφια.

- 424 Ἐσὺ ἴσαι τ' οὐρανοῦ κλειδί τῆς κάτω γῆς ἢ βρύση,
μέσα στὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ σὺ εἶσ' τὸ κυπαρίσσι.
- 425 Εὐχαριστῶ τὴν Παναγιά καὶ τὸν Θεὸ δοξάζω.
ποῦν' τὸ πουλί μου ἔμορφο καὶ δὲν ἀναστενάζω.
- 426 Ἔχεις ἀγγελικὸ κορμί καὶ δαχτυλίδι μέση,
τὸ Ἰσκερό σου τὸ κορμί, στὰ χέρια μου νὰ πέση.
- 427 Ἔχεις δυὸ μάτια σὰν-ἐλιές,
εἶνε γεμάτα μαργιολιές.
- 428 Ἔχεις νεραΐδας μπόι, νεραΐδας φαντασιά,
ἔχεις καὶ τὰ μαλλιά σου τοῦ Μάη τῆ δροσιά.
- 429 Ἔχεις τοῦ κρίνου τὴ θωριὰ τοῦ μενεξέ τὸ ρέγγι ¹⁾
ἐσὺ εἶσαι ποὺ στὰ σκοτεινὰ τὸ πρόσωπό σου φέγγει.
- 430 Ἔχεις τὸ χρῶμα τῆς αὐγῆς καὶ τῶν ἀγγέλων μοιάζεις.
μὲ μιὰ ματιὰ σου σὰν μὲ δγείς τὸ φῶς μου σκοτινιάζεις.
- 431 Ἔχεις τὸ χρῶμα τ' οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων μοιάζεις,
μὲ τὰ γλυκὰ καμώματα σ' τὸν οὐρανὸ σκεπάζεις.
- 432 Ἔχεις ὠραῖο πρόσωπο κορμί σὰν κυπαρίσσι,
ποῖός νέος εἶν' ποὺ θὰ σέ δγεί καὶ δὲ θὰ σ' ἀγαπήσει.
- 433 Ζεμπουλάκι μου γαλάζιο
μὲ τὴν Πόλη δὲν σ' ἀλλάζω.
- 434 Ζωγράφος ποὺ ζωγράφιζε τὸ κόκκινο σ' ἀχειλί,
τοῦ μέρμηγκα τὴν πτέρυγα ἐκράτει γιὰ κοντήλι.
- 435 Ἦθελα νὰ σέ ρωτήσω Τούρκα εἶσαι γιὰ Ρωμηά,
γιὰ Ἑγγλέζα, γιὰ Φραντζέσα κ' ἔχεις τόση ἔμορφιά.
- 436 Ἦ μαννα ποὺ σ' ἐγέννησε χρυσιὴ ἦταν ἡ κοιλιὰ τῆς
καὶ σ' ἔκαμε ἔμορφώτερη ἀπ' ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς.
- 437 Ἦ μάννα σου σέ ἔκανε νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι,
καὶ γένηκες ἄσπρη καὶ καλὴ σὰν τὸ μαργαριτάρι.
- 438 Θὰ βάλω μεσ' τὴ θάλασσα καρέκλα διαμαντένια,
γιὰ ν' ἀκουμπήσ' ἡ μέση σου ἢ μαργαριταρένια.
- 439 Θέλω νὰ εἶμαι ἔμορφη κι' ἀρχόντισσα μεγάλη
νὰ ἔχω καὶ καλὴ ψυχὴ, δὲν θέλω ἄλλη χάρη.
- 440 Καθρέπτη μου τῆς Βενετίας μὲ τὰ πολλὰ συντέφια,
σὺ εἶναι ἢ πιὸ ἔμορφη ἀπ' ὅλα σου τ' ἀδέλφια.
- 441 Κάθε πρωτὶ σηκώνουμαι μὲ τὸ σαμπάχ ²⁾ ναμάζι,
βλέπω ὅλα τὰ πουλιά, κανένα δὲ σέ μοιάζει.

1) Λ. Τ. Χρῶμα.—2) Λ. Τ. Πολύ πρωτὶ, τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαине ὁ χότζας στὸν
μιναρέ τοῦ τζαμιοῦ καὶ φώναζε γιὰ τὴν πρωϊνὴ προσευχὴ.

- 442 Κόρη μ' στό παραθύρι σου, γαρουφαλιά δέ πρέπει,
γιατ' εἶσι σὺ γαρουφαλιά κι' ὀπούχει μάτια ἄς βλέπει.
- 443 Κόρη μ' ὁ ἴδρωσ σου μὲ φθάνει νὰ ζυμώσω,
κ' ἡ ροδοκοκκινάδα σου τὸν φούρνο νὰ κορώσω.
- 444 Κυπαρισσάκι μ' ἀψηλὸ χαμήλω τὰ κλωνιά σου,
νὰ κοιμηθῶ στὸν ἴσκιο σου νὰ πάρω τὴν μοσκιά σου,
- 445 Κυπαρισσάκι μ' ἀψηλὸ σείσου καὶ βγάλ' ἀγέρα,
νὰ κελαϊδήσουν τὰ πουλιά νὰ ξημερώσ' ἡ μέρα.
- 446 Λάμπει ὁ ἥλιος λαμπει στὰ παραθύρια σου,
ξανθὰ ἔναι τὰ ματια σου, μαῦρα τὰ φρύδια σου.
- 446 Λουλούδια καὶ γαρούφαλα κι' ἄνθη τοῦ παραδείσου,
τὰ μάζεψε ὁ ἄγγελος κ' ἔπλασε τὸ κορμί σου.
- 448 Μαλαματένιος ἀργαλιὸς καὶ ἀργυρᾶ μιτάρια,
καὶ διαμαντένιο τὸ κορμί, ὅλο μαργαριτάρια.
- 449 Μαλαματένιος ἀργαλειὸς καὶ διαμαντένιο κτένι,
καὶ ἀσημένιο τὸ κορμί, ποὺ κάθετα καὶ φαίνει.
- 450 Μαλαματένιος ἀργαλειὸς καὶ φιλντισένιο κτένι,
κι' ἓνα κορμί ἀγγελικό, ποὺ κάθετα καὶ φαίνει.
- 451 Μάργαριταρένια γλαστρα κι' ἄλικη ¹⁾ γαρουφαλιά,
τρογυρνοῦνε τὰ πουλάκια γιὰ νὰ κτίσουνε φωλιά.
- 452 Μαργαριτάρι στό χαρτί, γαζία στό κλωνάρι,
ὅταν σὲ βλέπω λεύτερη ἔχω χαρὰ μεγάλη.
- 453 Μαργαριτάρι στό χαρτί εἶναι τὸ πρόσωπό σου,
μῆλο ἀπ' τὸν παράδεισο εἶναι τὸ μάγουλό σου.
- 454 Ματια, φρύδια καὶ μαλλιά πὼς τ' ἄχεις ταιριασμένα,
μὲ τοῦ Χριστοῦ τὸ δάχτυλο εἶναι ζωγραφισμένα.
- 455 Μαῦρα μάτια καὶ μεγάλα,
ζυμωμένα μὲ τὸ γάλα.
- 456 Μαῦρα μάτια καὶ γλυκὰ στὴ γῆ σπαθιά στρωμένα,
σὲ πέρνω γὼ ποὺ σ' ἀγαπῶ κόρη μ' πολὺ ἔσένα.
- 457 Μαῦρά μου γλυκὰ μου μάτια, τῆς καρδιάς μου ὁ γιατρός,
μῆλό μου ζωγραφισμένο φεγγαράκι τῆς νυκτός.
- 458 Μελαχροινὴ καὶ νόστιμη, κοντοῦλα καὶ γιεμάτη,
κάνεις τὸν νέο καὶ γελᾷ μὲ τὸ δεξί σου ματι.

- 459 Μελαχροινό μου πρόσωπο πλασμένο με μαγνήτη
 ὅπου τραβάει τὸν ἔραστή σὰ ψάρι μεσ' τὸ δίχτυ.
- 460 Μέσα σέ χίλιες νὰ σέ δῶ, μέσα σέ δυὸ χιλιάδες,
 γνωρίζω τὸ κορμάκι σου πῶχει τίς νοστιμάδες.
- 461 Μὲ τ'ἄσπρα εἶσαι Φράγκισσα, μετὰ μαβιά σὰ Χιώτισσα
 καὶ μετὰ νερογάλαζα εἶσαι σὰ Φαναριώτισσα.
- 462 Μὴ τὸ πολυπικραίνεσαι ὁποῦ σέ λένε μαύρη,
 μαύρη εἶναι καὶ ἡ μοσχοκαρφιά, πουλιέται μετὰ τὸ δράμι.
- 463 Μοιάζεις σὰν ἄστρο τῆς αὐγῆς, σὰν ἄργυρὸ φεγγάρι
 μικροῦλα μου καὶ ζηλευτή, τῆς μάννας σου καμάρι.
- 464 Μοσχοκαρφιά εἶν' ἡ πόρτα σου, καὶ κανελλιὰ ἡ αὐλή σου.
 πολλὰ φλουριά Βενέτικα ἀξίζει τὸ κορμί σου.
- 465 Μπαρμποῦνι μου θαλασσινὸ κι' ὀλόχρυσό μου ψάρι,
 τὸ αἷμά μου νερὸ θὰ πιῶ, ἄλλος νὰ μὴ σέ πάρη.
- 466 Νᾶχα τὸ νοῦ τοῦ Σολομῶν καὶ τοῦ Δαβίδ τῆ γνώση,
 νὰ σ' ἔλεγα παινέματα ὥστε νὰ ξημερώση.
- 467 Νᾶχα τὸν οὐρανὸ χαρτί, τῆ θάλασσα μελάνη,
 νὰ γράψω τὰ καμώματά σ' καὶ πάλι δὲ με φθάνει.
- 468 Νεράιδα εἶσαι στὸ κορμί κι' ἀταίριαχτη στὰ κάλλη,
 στὴ γειτονιά ὅταν θὰ βγεῖς, ὄλους τοὺς πιάνει ζάλη.
- 469 Ξύπνα διαμάντι καὶ ρουμπιέ¹⁾ κι' ἀφρὸς τῆς Ἰγκλιτέρας
 καὶ φεγγαράκι τῆς αὐγῆς καὶ ἥλιος τῆς ἡμέρας.
- 470 Ξύπνα διαμαντοπρόσωπη, πάρε λεβάντα νίψου,
 ἔχω δυὸ λόγια νὰ σοῦ πῶ καὶ πάλ' ἀποκοιμήσου.
- 471 Ὁ διαμαντένιος ὁ σταυρὸς κρέμεται στὸ λαιμό σου,
 καὶ σὰ δακτυλιδόπετρα εἶναι τὸ μέτωπό σου.
- 472 Ὁ ἥλιος ὅταν πρωτοβγῆ, στὰ στήθη σου κονεύει²⁾
 καὶ στὰ χρυσά σου τὰ μαλλιά πάγει καὶ βασιλεύει.
- 473 Ὁ ἥλιος ὅταν πρωτοβγῆ στὰ στήθη σου κονεύει,
 καὶ στὸ λαμπρό σου τὸ κορμί γέρνει καὶ βασιλεύει.
- 474 Ὅλα σέ τὰ δοσ' ὁ Θεὸς ὄλα μετὰ τὸ κοντήλι,
 μάτια γλυκά, φρούδια σμικτὰ καὶ κοραλένια χεῖλη.
- 475 Ὅσ' ἄστρα εἶν' στὸν οὐρανὸ ἕνα ἕνα πού σέ μοιάζει,
 πού βγαίνει τὰ ταχειά, ταχειά κ' ὄλα τὰ σκοτινιάζει.
- 476 Ὅσ' ἄστρα εἶναι στὸν οὐρανὸ ἕνα ἕνα πού σέ μοιάζει
 πού βγαίνει τὰ χαράματα κι' ὄλα τὰ σκοτινιάζει.

1) Φλουρί.—2) Α. Τ. Σταματάει, κάθετα.

- 477 "Όσα χωριά κι' ἄν ἔτρεξα σ' Ἀνατολή καὶ Δύση,
δὲν εἶδα σὰν τὸ μπόι σου λιγνὸ μου κυπαρίσσι.
- 478 "Όταν σὲ γέννα ἢ μάννα σου, οἱ ἐκκλησιῆς σημαίνα^ν
κι' ἀγγέλοι ἀπ' τὸν οὐρανὸ ἀνεβοκατεβαίναν.
- 479 "Όταν σὲ γέννα ἢ μάννα σου χρυσὸ ἦταν ἢ κοιλιὰ της
καὶ σ' ἔκανε πιὸ ὄμορφη ἀπ' ὅλα τὰ παιδιὰ της,
- 480 "Όταν σὲ γέννα ἢ μάννα σου χρυσὴ ἦταν ἢ κοιλιὰ της
μαλαματένιοι οἱ πόνοι της κι' ἀργυρὰ τὰ σκαμνιά¹⁾ της.
- 481 "Όταν σείσεις τὸ κορμί σου σειοῦνται βουνὰ καὶ κάμποι,
κι' ὁ ἥλιος ἔθαμπώνεται, τὸ πρόσωπό σου λάμπει.
- 482 Πές με φῶς μου στὸ Θεό σου Τούρκα εἶσαι γιὰ Ρωμιά,
ἀπ' τὴν Βενετιά σὲ φέραν κι' ἔχεις τόση ἔμορφιά ;
- 483 Ποιὸς κρίνος ὠραιότατος σ' ἔδωσε τὴν ἀσπράδα,
καὶ ποιὰ μηλιά, ροδομηλιά τὴν ροδοκοικινιάδα ;
- 484 Ποιὸ δέντρο ἔχ' τὸν ἴσκιο σου, ποιὸ ἀηδόνη τὴ λαλιά σου,
πιὸ κυπαρίσσι ἀψηλὸ ἔχει τὴν ἔμορφιά σου ;
- 485 Πουλί μου σὰν τὸ μπόι σου εἶδα μηλιά στὴν Πόλη,
καὶ λεμονιά στὰ Θεραπειά, καὶ δάφνη στὸ Νιχώρι.
- 486 Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα κι' ἀνθοὺς τοῦ παραδείσου,
ἐσύναξ' ἢ μητέρα σου κ' ἔπλασε τὸ κορμί σου.
- 487 Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα σὰν τοῦ Μαΐου τὰ κάλλη,
ἐσένα ἐπρωτ' ἀγάπησα, δὲν θ' ἀγαπήσω ἄλλη.
- 488 Ροδατινὴ ἀγάπη μου, τ' ἀηδόνια ἄν σὲ διοῦνε,
θαρροῦν πῶς εἶναι ἄνοιξη καὶ γλυκοκελαῖδοῦνε.
- 489 Σὰ βασιλικὸς μοσχοβολᾶς, σὰν νάρι κοκκινίζει
καὶ μέσ' σ' αὐτὴ τὴ γειτονιά τὸν κόσμον εὐπρεπίζει.
- 490 Σὺ ν τὸ τριανταφυλλάκι, σὰν τὸ ρόδι τ' ἀνοικτό,
σὰν τὸ γιασεμὶ τὸ ἄσπρο, εἶν' ἢ νέα π' ἀγαπῶ.
- 491 Σὰ πάνω²⁾ πᾶν' τὰ σύννεφα καὶ σέρνουν τὸν ἀέρα,
τὰ σέρνει κόρη ἔμορφη τοῦ ἡλίου θυγατέρα.
- 492 Σὲ κυττάζω, σὲ κυττάζω ἀπ' τὰ νύχια στή κορφή,
κουσουράκι³⁾ δὲν εὐρίσκω στὸ ψηλὸ λιγνὸ σ' κορμί.
- 493 Στὸν οὐρανὸ θεὸ ν' ἀνεβῶ νὰ διπλωθῶ νὰ κάστω,
νὰ πάρω πένα καὶ χαρτί τὰ κάλλη σου νὰ γράψω.
- 494 Στὸ περιβόλι ποῦσαι σύ, γαρουφαλιά δὲ πρέπει,
γιατί 'σαι σύ γαρούφαλο κι' ὅποιος ἔχει μάτια ἄς βλέπει.

1. * Ἄλλοτε ἡ γυναῖκα γιὰ νὰ γεννήσῃ τὴν κάθιζαν σὲ σκαμνί.—2) Πρὸς ἑπάνω.—3) Λ. Τ. Ἐλλάττωμα.

- 495 Σὺ εἶσαι βέργα μάλαμα καὶ γὼ βέργα ἀσημι,
ταιριάξαμε στὴν ὁμορφιά καὶ στὴ ταπεινοσύνη.
- 496 Σὺ εἶσαι τ' οὐρανοῦ κλειδί, κλειδί τῆς κάτω σφαίρας,
καὶ φεγγαράκι τῆς αὐγῆς καὶ ἥλιος τῆς ἡμέρας.
- 497 Σὺ εἶσαι τῆς ψυχῆς ψυχὴ καὶ τῆς καρδιᾶς μ' ὁ στῦλος,
σὺ εἶσαι τὸ ταιράκι μου κ' ὁ καρδιακός μου φίλος.
- 498 Τὰ δυὸ σου μαγουλάκια μῆλα τῆς Μπογντανιᾶς ¹⁾,
θέλω νὰ σὲ κάμω ταῖρι καὶ ἀγάπη τῆς καρδιᾶς.
- 499 Τὰ ματάκια σου, τὰ δόλια,
Σὰν Αὐγερινὸς καὶ Πούλια.
- 500 Τὰ μάτια σου ὅποιος τὰ δεῖ κι' ἄν εἶναι πικραμένος,
τῆς πίκρες του τίς παραιτεῖ καὶ χαίρετ' ὁ καῦμένος.
- 501 Τὰ μάτια σου ὅποιος τὰ δγεί, ἄς εἶν' καὶ λυπημένος,
τὴν πίκρα του κάνει χαρὰ καὶ χαίρετ' ὁ καῦμένος.
- 502 Τὰ μάτια σου ὅποιος τὰ δεῖ καὶ δὲν ἀναστενάξει,
ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ νὰ πέση νὰ τὸν κάψη.
- 503 Τὰ μάτια σου εἶναι γκιούλ μπαξές, τὰ φρύδια σου γαϊτάνι
κι' ὅποιος γυρίσει καὶ τὰ δεῖ τὸν νοῦ του τὸν ἐχάνει.
- 504 Τὰ μάτια σου, τὰ δλόμαυρα δτάν τὰ χαμηλώνεις,
κι' ὅταν τὰ παίζεις καὶ γελᾶς ἐμένα θανατώνεις.
- 505 Τὰ μάτια σου, τὰ δλόμαυρα πῶχουν τρογύρω μελάνη
πρέπει νὰ τᾶχ' ὁ βασιλὲς ποὺ στέλνει τὸ φερμάνι
- 506 Τὰ μάτια σου, τρανά, τρανά καὶ μέσα ψυχαλίζουν
καὶ μέσα στὸ ψυχάλισμα ἀγγέλοι μετανοίζουν.
- 507 Τὰ μάτια σ' βγάζουνε φωτιές, σὰν ἀγγλικά κανόνια,
ὅποιος γυρίσει καὶ τὰ δγεί θὰ τὰ θυμᾶται χρόνια.
- 508 Τὰ μάτια σ' ἔχνε ἔρωτα καὶ πάνω ψυχαλίζουν,
κι' ἐπάνω στὸ ψυχάλισμα ἀγγέλοι ζωγραφίζουν.
- 509 Τὰ μάτια σ', ἔχουν ἔρωτα καὶ μέσα ψυχαλίζουν
καὶ μέσα στὸν ψυχάλισμὸ καράβια ἀρμενίζουν.
- 510 Τὰ μάτια σ', εἶναι πέλαγος, τὰ φρύδια σου λιμειώνας,
μηδὲ φουρτοῦνα τὰ πατεῖ, μηδὲ βαρὺς χειμῶνας.
- 511 Τὰ μάτια σ' τριαντάφυλλα, τὰ φρύδια σου κοντσέδες
γιὰ σένα νέα μ', κελαιδοῦν τὰ ἀηδόνια στοὺς μπαξέδες
- 512 Τὰ μάτια τῆς ἀγάπης μου, δὲν εἶν' πολὺ μεγάλα,
μόν' σὰν τὸ μέλι εἶναι γλυκά, σὰν τίς ἐλίτσες μαῦρα.
- 513 Τὰ μαυρα μάτια ἔνα μπαρᾶ, τὰ γαλανὰ δυὸ γρόσια
κι' αὐτὰ τὰ νεροπλουμιστὰ χίλια καὶ πεντακόσια.

1) Βλαχίας

- 514 Τά, μαῦρα μάτια ἔναι παντιοῦ, τὰ γαλανὰ σέ τόποι,
κι' αὐτὰ τὰ νερογάλαζα τρελλένουνε ἀνθρώποι,
- 515 Τὰ μαῦρα μάτια τ' ἀγαπῶ, γιά γαλανὰ πεθαίνω,
γιά τὰ τσακιροπλουμιστὰ σχίζω τῆ γῆς καί μπαίνω.
- 516 Τὰ μπράτσα σου τὰ παχουλά τ' ἀνασκουμπωμένα,
μέ τῆ λεβάντα τᾶπλυνες καί εἶναι μοσχισμένα.
- 517 Τὰ μπράτσα σου, τὰ παχουλά νά τᾶχα μαξιλάρι
καί δέν φοβοῦμαι κι' ἄγγελο καί Χάρο μὴ μέ πάρει.
- 518 Τὰ τί τὸ θέλ' ἢ πεθερὰ τῆ νύχτα τὸ λυχνάρι;
πού ἔχει μέσ' στοῦ σπίτι της τ' ἀστρί καί τὸ φεγγάρι;
- 519 Τὰ φρύδια σου, στενά στενά, σάν Χιώτικα γαϊτάνια,
ἀρρώστησα πουλάκι μου, στὰ γύρεψα βοτάνια.
- 520 Τὰ φρύδια σου στενά, στενά, τοῦ καραβιοῦ χαλάτια,
ρίξε με τὰ μαλλάκια σου, νά κάμω σκαλοπάτια.
- 521 Τὰ χεῖλια σου τὰ κόκκινα θέλω νά τὰ φιλήσω,
μὰ κεῖνα στάζουν τὸ κρασί φοβοῦμαι μὴν μεθύσω.
- 522 Τὰ χεῖλια σ' εἶναι ζάχαρι, τὰ μάγουλά σου μέλι,
τὰ μάτια σου τὰ γαλανὰ τὰ ἔχουν οἱ ἀγγέλοι.
- 523 Τὴν τύχη μου εὐχαριστῶ πού μ' ἔδωσε μιὰ χάρη,
καί μ' ἔδωσε ἓνα πουλί πού μοιάζει τὸ φεγγάρι.
- 524 Τί κάλλη καί τί ὁμορφιά, τί κάλλη καί τί μούρη
καί τί ἀγγελικὸ κορμί πού δέν ἔχει κουσουρί.
- 525 Τί νά τὸ κάμ' ἢ μάννα σου τῆ νύχτα τὸ λυχνάρι.
ὀπᾶχει μέσ' τὸ σπίτι της τὸν ἥλιο τὸ φεγγάρι.
- 526 Τίποτε δέν λυμπήστικα πὸ ὄλα τὰ δικά σου,
μόν' τῆ λιγνὴ τῆ μέση σου καί τὰ σγουρὰ μαλλιά σου.
- 527 Τὸ μπόι σου τὸ μέτρησα μὲ μιὰ μηλιά στὴν Πόλη,
ὀπού τὴν ἔχ' ὁ βασιλὲς μέσα στοῦ περιβόλι.
- 528 Τὸ φρύδι σου καμαρωτό, τὸ ταπεινό σου βλέμμα,
θὲ νά με κάνει νά σφαγῶ, νά πλέξω μέσ' τὸ αἷμα.
- 529 Τὸ χεῖλι σ' εἶναι βύσινο, τὸ μάγουλό σου μῆλο,
τὰ στήθη σου παράδεισος καί τὸ κορμί σου κρίνο.
- 530 Τὸ ὠραῖον πρόσωπόν σου, σχηματίζει οὐρανό,
καί τὰ θαυμαστά σου κάλλη ἀναστήνουνε νεκρό.
- 531 Τρεῖς χάρες σοῦδος' ὁ Θεὸς σάν τὴν Ἁγία Τριάδα,
τὰ κάλλη καί τὴν ἑμορφιά κι' ὄλη τῆ νοστιμάδα.
- 532 Τριανταφυλλάκι τοῦ Μαῖτοῦ ὀπου μοσχομυρίζεις,
ὄλον τὸν κόσμο μάτια μου ἐσὺ θά τὸν ὀρίζεις.
- 533 Ψιλή λιγνὴ στοῦ μπάι σου καί ἑμορφη στὰ κάλλη,
σάν τὸν δεσπότη στοῦ θρονί, ὀπου καλοναρχαίει,

- 534 Ψιλή λιγνή μου πέρδικα καὶ λιγνοκοκκαλάτη,
σὲ πρέπει γιὰ νὰ κάθῃσαι σ' ὀλόχρυσο παλάτι,
535 Φεγγαράκι μου ὦραϊο κι' ἄστρο μου λαμπερό,
τί μὲ τυραννεῖς τῆ νύχτα καὶ δὲ φέγγεις νὰ διαβῶ;
536 Φέγγει ὁ ἥλιος τὸ πρωτὶ, φέγγεις καὶ σὺ τὸ βράδυ,
ἡ ὁμορφιά σου διασκορπεῖ τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι.
537 Χίλιες χιλιάδες ἔμορφες τὰ μάτια μου κι' ἄν δυιοῦνε,
πὸ σένα καὶ καλλίτερη, ἄλλη καμιὰ δὲν εἶναι.
538 Ὠραῖα καμωμένη μου καὶ νοστιμοπλασμένη,
ἡ ὁμορφιά σου ἔγινε στὸν κόσμον ξακουσμένη.
539 Ὠραῖα ποῦν' τὰ μάτια σου, ἀστέρια ὁμοιάζουν,
βασιλίσσα τῶν κοριτσιῶν πρέπει νὰ σ' ὀνομάζουν.

ΠΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΟΥ

- 540 Ἀγγελοκαμωμένη μου ποῦ περπατεῖς καὶ λάμπεις.
δὲν τὸλπίζα πουλάκι μου, μεσ' τὴν καρδιά μου νᾶμπεις.
541 Ἄετέ μου χρυσοπράσινε, μὲ ἀσημένιες πλάτες,
ὅταν περνᾷς στὴν γειτονιά μοσχοβολοῦν οἱ στρατές.
542 Διαμάντι σὲ φωνάζουν, διαμάντι δὲ φορεῖς,
διαμάντι εἶσ' ἀτός σου καὶ λαμπυρομαχεῖς.
543 Εἶσαι ψιλός, εἶσαι λιγνός καὶ λιγνοκοκκαλάτος,
κι' ἐπάνω στὸ κορμάκι σου ζωγραφιῆς γιομάτος,
544 Ἐσένα πρέπ' ἀφέντη μου, χαρτί καὶ καλαμάρι,
ὦρα καὶ σαμουρόγωνα κι' ὀλόχρυσο-ζουνάρι.
545 Καλῶς ἦλθε πῶλειπε τ' ἀπίδι τὸ δροσᾶτο,
καὶ δρόσισε τὸν μαχαλὰ τὸν πάνω καὶ τὸν κάτω.
546 Καλῶς ἦλθε πῶλειπε, τὸ κόκκινό μου μῆλο,
πῶχει τὸν βασιλῆ γενειά καὶ τὸν βεζύρη φίλο.
547 Κωνσταντινάτε μ' ἀετέ, ποῦ περπατεῖς καὶ λάμπεις,
ὡς τόσο δὲν τὸ θάρρευα μέσ' τὴν καρδιά μου νᾶμπεις.
548 Μὴ τὸ πολυπικραίνεσαι, ποῦσαι κοντὸς στὸ μπόι,
εἶσαι ἀπὸ καλοὺς γονιοὺς κι' ἀπὸ μεγάλο σόι¹⁾.
549 Ὅταν σὲ βλέπω νὰ περνᾷς μὲ τ' ἄλλα παλληκάρια,
ἐσὺ εἶσαι τὸ γαρύφλω κ' οἱ ἄλλοι τὰ κλωνάρια.
550 Παλληκαράκι ἔμορφο μὲ τὴν μαβιά σου φούντα²⁾,
ἦρτε καιρὸς ν' ἀρραβωνιαστῆς, μόν' τὰ φλουριά σου ποῦντα;

1) Λ. Τ. Γένος.—2) Τοῦ φεσιοῦ.

- 551 Πουλί μου, μή πικραίνεσαι ποῦτσι κοντός στοῦ μπόϊ,
κοντός εἶναι κι' βασιλικός τόν ἀγαποῦνε ὄλοι.
- 552 Πῶς πρέπει τ' ἄσπρο τ' ἄλογο μέσα στά χορτάρια.
ἔτσι πρέπει κ' ἡ ἀγάπη μου μέσα στά παλληκάρια.
- 553 Σάν μπέης, μπέης ἔρχεσαι, σάν ρήγας κατεβαίνης,
σάν φουντωτός βασιλικός μέσ' τὴν αὐλή μας μπαίνεις.
- 554 Σάν μπέης, μπέης ἔρχεσαι, καί σάν πασᾶς πηγαίνεις,
καί σάν καλός μοναχογιός τὴν σκάλα ἀνεβαίνεις,
- 555 Σάν μπέης πάνω στ' ἄλογο, σάν τσελεμπῆς στη σέλα,
σάν κόκκινη γαρουφαλιά παίζεις με τόν ἀέρα.
- 556 Τὸ ἰδικό μου τὸ πουλί εἶναι μικρό στοῦ μπόϊ,
εἶναι καλοῦ γονιοῦ παιδί τὸ ἀγαποῦνε ὄλοι.
- 557 Ψιλὲ λιγνὲ λεβέντη μου, λεβέντη χαζναντάρη ¹⁾,
ἡ μία ἡ τσέπη σου φλουρί, ἡ ἄλλη μαργαριτάρι.

ΒΑΣΑΝΑ ΚΑΙ ΚΑΨΜΟΙ

- 558 Ἀγάπη δὲν εἶναι νερό τὴν δίψα γιὰ νὰ σβύνη,
εἶναι φωτιά μεσ' τὴν καρδιά κι' ἀνάβει σάν καμίνι.
- 559 Ἀγάπη καί πολύ σεβντὰ ¹⁾ πού εἶχαμε τὰ δυό μας,
ὁποιος μᾶς ἐξεχώρισε νὰ λάβη τόν καΰμό μας.
- 560 Ἀγάπη εἶχα κ' ἔχασα ἀπ' τὴν ἀμέλειά μου,
τώρα τὴν βλέπω σ' ἄλλοι καί καίετ' ἡ καρδιά μου.
- 561 Ἀγαπημένο μου πουλί κι' ὠραῖο ἀηδονάκι,
κατήντησες νὰ με κερνᾶς ἀντὶ νερό φαρμάκι.
- 562 Ἀγαπημένο μου πουλί, κακία μὴ με πιάνεις,
ἔχω στενάχωρη καρδιά, πεθαίνω καί με χάνεις.
- 563 Ἀγάπησα καί γὼ ὁ φτωχός ἓνα κομμάτι χιόνι,
καί κείνο τὸ ζουλέψανε οἱ ἄπονοι γειτόνοι.
- 564 Ἀγάπησα νάχω ζωὴ, μὰ γὼ ἔχω πάντα λύπη,
ὁ νοῦς ἀπ' τὸ κεφάλι μου, μέρα καί νύχτα λείπει.
- 565 Ἀγάπησα νάχω ζωὴ, μὰ γὼ ζωὴ δὲν ἔχω,
σάν κλημα με κλαδεύουνε καί κλαδεμὸ δὲν ἔχω.
- 566 Ἀγάπησα, τί ἀπόχτησα; τῆς γῆς τὴν ὄψη πῆρα,
τοῦ κόσμου τὴν καταλαλιά, καί προκοπὴ δὲν ἦρα.
- 567 Ἀηδόνι τοῦ περιβολιοῦ, μὴ κελαιδεῖς κοντά μου,
γιατὶ τὰ κελαιδίσματα σ' ἔκαψαν τὴν καρδιά μου.

1) Λ. Τ. Ταμίας —2) Λ. Τ. Ἐρωτα.

- 568 "Αι-Γιώργη καβαλάρη,
βάσανα πῶχ' ἡ ἀγάπη.
- 569 "Αι-Γιώργη κι' αἰ-Λιά με ἕκατό καντήλια,
φέρε τὴν ἀγάπη μου νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια.
- 570 "Αἴντε νὰ πῆς τῆς μάννας σου μὴ κάνει καὶ ἄλλη γέννα,
μὴ κάψει καὶ ἀλλουνοῦ καρδιὰ πῶς ἔκαψε καὶ μένα.
- 571 "Αλλοίμονο φωτιά ἔφαγα καὶ κάρβουνο κατὰπια,
δὲν μοῦ τὴν σβύναν τῆ φωτιά ὅσα νερά καὶ ἂν τᾶπια.
- 572 "Ανάθεμα τὴν τύχη μου ποῦ μ' ἔρριχνε στὰ πάθη,
κι' ἀπὸ μικρὴ μπερδεύθηκα στὴν ἰδική σ' ἀγάπη.
- 573 "Ανάμεσα σὲ δυὸ βουνά δυὸ φίδια σκοτωμένα,
ἔτσι θὰ σκοτωθῶ καὶ γώ, πουλάκι μου γιὰ σένα.
- 574 "Αν ἀρχινίσω καὶ τὰ πῶ τὰ πάθη μου τραγούδια,
ἡ μαύρη γῆς θὰ ξεραθῆ καὶ δὲ θὰ βγάλ' λουλούδια.
- 575 "Αν ἀρχινίσω καὶ τὰ πῶ τὰ πάθη μου τραγούδια,
ἡ μαύρη γῆς μαραίνεται, δὲ βγάζει πιά λουλούδια.
- 576 "Αν ἀρχινίσω καὶ τὰ πῶ τὰ παραπονέματά μου.
ἡ γῆς θὲ νὰ χορτάσ' νερὸ ἀπὸ τὰ δάκρυσά μου.
- 577 "Αναστενάζω βγαίν' ἀχνὸς καὶ μέσα καίει λαύρα
καὶ ποιὸς θὰ σβύσει τὴ φωτιά πῶχω στὰ φυλλοκάρδια;
- 578 "Αναστενάζω δὲ μ' ἀκοῦς, κλαίγω δὲ μὲ λυπᾶσαι,
δὲν εἶσαι μάννας γέννημα, οὔτε Θεὸ φοβάσαι.
- 579 "Αναστενάξα καὶ εἶπα,
ἄχ πουλί μου, κι' ἂν σὲ εἶχα.
- 580 "Αν δὲ μὲ θέλεις νὰ περνῶ, τί μ' ἐρωτεῖς ποῦ πάγω;
πάγω στὸν θάνατο νερό, νὰ πιῶ καὶ νὰ πεθάνω.
- 581 "Αν δὲν μὲ θέλεις νὰ περνῶ, βάλε νὰ μὲ σκοτώσουν,
βάλε τὰ φίδια νὰ μὲ φᾶν' καὶ νὰ μὲ θανατώσουν.
- 582 "Αν δὲ φοβάσαι τὸν Θεό, τὰ νιατά μου λυπήσου,
νὰ μὴ μ' ἀφίσης νὰ χαθῶ καὶ κολασθεῖ ἡ ψυχὴ σου.
- 583 "Αν ἤξευρα τὴν τύχη μου, πῶς θὲ νὰ καταντήσω,
δὲν θ' ἄνοιγα τὸ στόμα μου, ἄνθρωπο νὰ μιλήσω.
- 584 "Αν ἦτανε νὰ μ' ἀρνηστῆς, τί ἦταν νὰ μ' ἀγαπήσης;
πρῶτα νὰ ἀνάψης τὴν φωτιά, κατόπ' νὰ τὴν ἐσβύσης;
- 585 "Αν ἴσως καὶ μὲ ἀρνηθεῖς δὲν θὰ τὸ ὑποφέρω,
στὰ σκοτεινά θὰ κάθουμαι καὶ μόνος μου θὰ κλαίγω.
- 586 "Αν κάνω ἄχ, κάνει σεισμό καὶ βᾶχ χαλνᾶ ἡ πλάση,
ἀναστενάζω καίονται ὄρη, βουνά καὶ δάση.
- 587 "Αν λάχει καὶ μὲ ἀρνηθῆς πάρε καὶ τὸ μαχαίρι.
καὶ βάρρα με ἀλύπητα μέσ' τῆς καρδιᾶς τὰ μέρη.

- 588 "Αν μ' αγαπᾶς πουλάκι μου, κάνε τὰ γρήγορά σου
καί σ' ἄλλα χέρια θά μέ δεῖς νά καίγεται ἡ καρδιά σου.
- 589 "Αν μ' ἔδοσες τή μαχαιριά, δός' μου καί τὸ βοτάνι,
δός' μου καί τὸ χειλάκι σου, νά τὸ φιλῶ νά γιάνη.
- 590 "Ανοιξε χεῖλί μου νά πῆς καί νά τραγουδίσης,
τὴν πικραμένη μου καρδιά, νά τὴν παρηγορήσης.
- 591 "Αν σ' ἀγαπῶ, χάνω ζωή, νά σ' ἀρνησθῶ λυποῦμαι,
νά σ' ἀπολαύσω δὲν μπορῶ καί κατατυραννιοῦμαι.
- 592 "Αντάριασαν τὰ μάτια μου τοὺς δρόμους νά κυττάζω,
καί τοὺς διαβάτας νά ρωτῶ νά βαρυναστενάζω.
- 593 "Αντίκρυσ' ἦλθες κ' ἕκατρες σάν ἥλιος σάν φεγγάρι
καί ρούφηξες τὸ αἷμά μου σάν τὸ στεγνὸ σφουγκάρι.
- 594 "Απεθαμμένοι καί νεκροὶ ἐβγήτε ἀπ' τὸν "Αδη,
νά δῆτε καί νά κλάψετε τὸ ἐδικό μου χάλι.
- 595 "Απελπισμένος βρίσκομαι σὲ μιὰ φωτιά μεγάλη,
πάρτε νερὸ καί σβύστε τη, νά μὴν καοῦνε κι' ἄλλοι.
- 596 "Απελπισμένος βρίσκομαι σὲ κύματ' ἀφρισμένα,
κι' ἂν δὲν ἀλλάξουν οἱ καιροὶ ἀλλοίμονον σὲ μένα.
- 597 "Απελπισμένος βρίσκομαι σὲ κύματα μεγάλα.
κι' ἂν πάγει ἔτσι ὁ καιρὸς ἀλλοίμονο σὲ μένα.
- 598 "Απὸ σκιά γεννήθηκα, φωτιά μέ τριγυρίζει,
καί νά μέ κάψει δὲν μπορεῖ μόνο μέ φοβερίζει.
- 599 "Απὸ τὴν πόρτα σου περνῶ, βάλε, νά μέ σκοτώσουν,
βάλε τὰ φίδια νά μέ φᾶν, γιὰ νά μέ θανατώσουν.
- 600 "Απόψε σ' ὄνειρεύτηκα στὴν ἀργυρῆ μου στρώση,
ἡ νύκτα χρόνος ἔγινε ὅσο νά ξημερώση.
- 601 "Απόψε τὰ μεσάνυχτα σηκώθηκα νά γράψω,
καί κοντηλιὰ δὲν ἔσυρα χωρὶς ν' ἀναστενάξω.
- 602 "Απόψε θεὸ νά κρεμασθῶ στῆς λεμονιάς τὸν κλῶνο,
νά δηγήτε νά πιστέψετε πῶχ' ἡ καρδιά μου πόνο.
- 603 "Αρχίνισε γλωσσίτσα μου, πικρὰ φαρμακωμένη,
νά πῆς παραπονέματα, σάν πού'σαν μαθημένη.
- 604 "Ας ἦταν τρόπος καί τσαρές, τὰ λόγια νά πετοῦνε,
νά πᾶνε στὸ πουλάκι μου νά τὸ παρηγοροῦνε.
- 605 "Ας εἶχα φίλο καρδιακὸ νά πῶ τὰ μυστικά μου,
νά μὴ τὰ συλλογίζομαι καί καίγεται ἡ καρδιά μου.
- 606 "Ασπρο σταφύλι ροζακὶ γεμάτο μέ γλυκάδα,
φαρμάκι πού μέ πότισες αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα.
- 607 "Αστρο μέ ὄστρο περπατεῖ κι' ἡ Πούλια μέ τὴ Δόξα¹⁾,
καντήλα τοῦ πατριαρχεῖοῦ, δὲν ἔφεξεν ἀπόφα.

1) Τὸ οὐράνιον τόξον.

- 608 Αὐτὰ τὰ μαῦρα μάτια πού με κοιτάζουνε,
χαμήλωσέ τα φῶς σου, γιατί με σφάζουνε.
- 609 Αὐτό τὸ ἄχ δὲν εἶν' φωτιά νὰ πιῶ νερὸ νὰ σβύση,
μόν' εἶν' ἀγάπη στὴν καρδιά καὶ θὰ με ἀφανίση.
- 610 Αὐτό τὸ ἄχ δὲν εἶν' φωτιά νὰ πιῶ νερὸ νὰ σβύση,
μόν' εἶν' πληγὴ ἀγιάτρευτη καὶ θὰ με καταλύσει.
- 611 Αὐτό τὸ ἄχ δὲν τὸ λπιζα ποτὲ νὰ τὸ φωνάξω
καὶ τώρα δὲν περνᾶ στιγμὴ νὰ μὴν ἀναστενάξω.
- 612 Αὐτό τὸ ἄχ καὶ αὐτό τὸ βᾶχ, θὲ νὰ με φέρουν κι' ἄλλα,
θὲ νὰ με φέρουν σὲ καύμοὺς καὶ βάσανα μεγάλα.
- 613 Αὐτό τὸ ἄχ, ὅταν τὸ πῶ, τὰ σπλάχνα μου πονοῦνε,
κάννα ¹⁾ πρωὶ στὴν κλίνη μου νεκρὸ θὲ νὰ με βροῦνε.
- 614 Αὐτό τὸ ἄχ, ὅταν τὸ πῶ, τότ' ἡ ψυχὴ μου βγαίνει,
ἂν μ' ἀγαπᾶς πουλάκι μου κανεὶς τσαρὲς νὰ γίνῃ.
- 615 Αὐτό τὸ ἄχ, ὅταν τὸ πῶ, ἡ γλώσσα μου ματώνει,
τ' ἀχειλί μου μαραίνεται καὶ ἡ καρδιά μου λυώνει.
- 616 Αὐτό τὸ ἄχ, ὅταν τὸ πῶ, ἡ θάλασσα στερεύει
καὶ τὰ βουνὰ ραγίζουνται 'κι' ὁ ἥλιος βασιλεύει.
- 617 Αὐτό τὸ ἄχ, ὅταν τὸ πῶ τρεῖς ποταμοὶ κουνιοῦνται,
τὰ δένδρα ξεριζώνονται καὶ τὰ βουνὰ χαλνιοῦνται.
- 618 Ἀφῖστε με νὰ καῶ, κανεὶς νὰ μὴ με σβύση,
γιατὶ περνῶ με βάσανα τὴν τωρινὴ μου ζήση.
- 619 Ἀφ' ὅτου ἐγεννήθηκα φωτιά με τραγουρίζει,
καὶ νὰ με κάψῃ δὲν μπερεῖ, κι' ὄλο με βασανίζει.
- 620 Ἀχ ἔρωτα, ψυχίτσα μου, ἄχ ἔρωτα καρδιά μου,
ποιά μάτια πού σε βλέπουνε καὶ λείπουν τὰ δικά μου;
- 621 Ἀχ καὶ βᾶχ μέρα καὶ νύχτα ἔφθειρα τὰ νιάτα μου,
ἔφθειρα καὶ τὴν καρδιά μου γιὰ τὰ σένα μάτια μου.
- 622 Ἀχ ἔλα φῶς μου νὰ ἰδῆς ὅπου γιὰ σένα κλαίγω
καὶ τῆς καρδιάς μου τὰ δεινὰ σὲ ἄλλονα δὲ λέγω.
- 623 Ἀχ οὐρανὲ πού ὄσαι ψηλά, κατέβα κάνε κρίση.
ἀγάπη τόσωνε ἐτῶν γυρεύει νὰ μ' ἀφίση.
- 624 Ἀχ οὐρανὲ καὶ θάλασσα, δέντρα, βουνὰ καὶ δάση,
ἓνα πουλάκι βάλθηκε ἐμένα νὰ χτικιάση.
- 625 Βαρέθηκα πλέον νὰ ζῶ, δὲν θέλω τὴ ζωὴ μου,
νὰ παύσουνε οἱ πόνοι μου καὶ ἀναστεναγμοί μου,
- 626 Βαρέθηκα τὰ νιάτα μου, δὲ θέλω τὴ ζωὴ μου,
τὸν ἄγγελό μου καρτερῶ νὰ πάρῃ τὴ ψυχὴ μου.

1) Ἐνα.

- 627 Βαρέθηκα τὰ μάτια μου, θέλω νά τὰ πουλήσω,
μὰ νά 'ναι ἕνας μερακλής νά μὴ τὰ χαραμίσω').
- 628 Βάσανα καὶ ἀναστεναγμοὶ δὲν ἤξερα πὺ πρῶτα,
νά βάλω στήν καρδίτσα μου μιὰ ἀσημένια πόρτα.
- 629 Βάσανα πίκρες καὶ καύμοι τυραννισμοὶ καὶ πόνοι
ἐγένηκαν στὸ στήθος μου, παντοτεινοὶ γειτόνοι.
- 630 Βασανισμένο μου κορμί, τυραννισμένο σῶμα,
καλλίτερα νᾶσαν στή γῆ, παρὰ ποὺ ζεῖς ἀκόμα.
- 631 Βασιλικὸς μ' ἐμύρισε, ἡ ἀγάπη μου πηγαίνει,
ἀφίστε με νά τὴν ἰδῶ, γιὰτ' ἡ ψυχὴ μου βγαίνει.
- 632 Βάστα κόρη μ', βάστα τα, τῆς γειτονιάς τὰ λόγια,
πὼς τὰ βαστᾶνε τὰ βουνά, τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.
- 633 Βλέπεις αὐτὰ τὰ σύννεφα ποὺ ἔρχονται θολωμένα;
εἶναι δικά μου βάσανα ποὺ τᾶχω περασμένα.
- 634 Βοήθησέ με τύχη μου, πρόφθασε ριζικὸ μου,
νά μὴ τὸ πάρουνε ἄλλοῦ τὸ ταῖρι τὸ δικό μου.
- 635 Βουνὰ μὴν πρασινίζετε καὶ δέντρα μὴν ἀνθῆτε,
μαράθηκε ἡ ἀγάπη μου καὶ σεῖς νά μαραθῆτε.
- 636 Βουνὰ παραμερίσετε ποὺ θέλω νά περάσω,
γιὰτ' ἔχω φλόγα στήν καρδιά, φοβοῦμαι μὴ εἶς κάψω.
- 637 Βουνὰ ἀγκάθια καὶ τσαλιὰ ἀνοιξτε νά περάσω,
μὴ τύχει καὶ κορώσετε ὅταν ἀναστενάζω.
- 638 Βραδυάζ' ἡ μέρα χαίρουμαι καὶ ξημερώνει κλαίω,
χύνουντ' τὰ μάτια μ' ποταμό, μέσα νά πέσω πλέχω.
- 639 Βραδυάζει ξημερώνει κρῖμα στὰ νιάτα μου,
μέρα καὶ νύχτα κλαῖνε τὰ μαυρα μάτια μου.
- 640 Βρεμμένος ἀπ' τὰ δάκρυα εἶμαι, μὰ δὲ μὲ νοιάζει.
μόνο μὲ νοιάζει ὁ καῦμός στα σωθικά μ' ποὺ βράζει,
- 641 Γειτόνισσα δαιμόνισσα ὅπου μὲ δαιμονίζεις,
καὶ δὲ μ' ἀφίνεις νά χαρῶ μόνο μὲ βασανίζεις.
- 642 Γιὰ δγῆς δυὸ φίδια πᾶρχονται ἀπ' τὸ βουνὸ 'δρωμένα,
ὄλον τὸν κόσμο φάγανε, τώρα θὰ φᾶν' καὶ 'μένα.
- 643 Γιὰ δγῆς φωτιά ποὺ μ' ἀναψες, κάτσε καὶ συλλογίσου
κι' ἂν δὲ φοβᾶσαι τὸν Θεὸ τὰ νιάτα μου λυπήσου.
- 644 Γιὰ δγῆστε τὸν κακὸ καιρὸ, ποὺ θέλει νά χιονίση;
καὶ μένα ἀπ' τὸ πουλάκι μου θέλει νά μὲ χωρίση.
- 645 Γιὰ ἔβγα ἤλιε γιὰ θὰ βγῶ, γιὰ λάμψε γιὰ θὰ λάμψω,
ἀστροπελέκι καὶ φωτιά θὰ ρίξω νά σέ κάψω.

1) Λ. Τ. Δόσω ἄσκοπα.

- 646 Γαρούφλω 1) κι' ἄν καταπιῶ, κανέλλα κι' ἄν μασήσω,
δλα πικρά μὲ φάνηκαν ὅσο νὰ σ' ἀγαπήσω.
- 647 Γεινόμισσα μαργιόλισσα, πολὺ διαβρολεμένη,
τὸν ἄνθρωπο μὲς' τῆ φωτιά, ἄδικα τὸν καίγεις.
- 648 Γιὰ νὰ σωθῶ ἀπ' τὸν θάνατο πρέπει νὰ μ' ἀγαπήσης,
πρέπει νὰ ἔρθης μὲ τὰ μένα, τὴν φλόγα μου νὰ σβύσης.
- 649 Γιὰ νὰ σὲ πάρω δὲν μπορῶ, νὰ σ' ἀρνησθῶ λυποῦμαι,
ἀγάπα με νὰ σ' ἀγαπῶ ὅσο νὰ βαρεθοῦμε.
- 650 Γιὰ σένα πίσ' ἀπ' τὸ βουνὸ τὸ φεγγαράκι βγαίνει,
γιὰ σένα κλαίγω καὶ θρηνῶ μικρὴ μου χαϊδεμένη.
- 651 Γιὰ σένα ἔχω βάσανα γιὰ σένα ἔχω πόνους,
γιὰ σένα πάσχω καὶ θρηνῶ πουλί μου δύο χρόνους.
- 652 Γιὰ σένα ἄχ μὲ εἶπανε, γιὰ σένα νυχτοπάτη,
γιὰ σένα μὲ βαρέσανε μιὰ μαχαιριά στὴν πλάτη.
- 653 Γιὰ σένα μαυρομάτη μου, γιὰ σένα μερακλή μου,
γιὰ σένα τὴν ἐχάρησα στὸ Χάρο τῆ ζωῆ μου.
- 654 Γιὰ σένα, τὸ πουλί μου, κόντεψα νὰ χαθῶ,
κι' αὐτὸν τὸν ψευτοκόσμο νὰ τὸν ἐστερηθῶ.
- 655 Γιὰ τὸ Θεό, ἀγάπα με, κἀν' το γιὰ τὴ ψυχὴ σου,
καὶ μὴ τὸ λὲς τῆ μάννα σου, οὔτε στοὺς συγγενεῖς σου.
- 656 Γράψε γραφὴ καὶ στείλε με καὶ τὴν ὑγεία μου ρῶτα,
καθὼς καὶ χωρισθήκαμε δὲν εἶμαι σὰν καὶ πρῶτα.
- 657 Γυρίζω δῶ, γυρίζω κεῖ, ἴσως καὶ σ' ἀπαντήσω,
τὰ πάθη μου νὰ σὲ εἰπῶ, τὴν φλόγα μου νὰ σβύσω.
- 658 Γύρισε δὲ τὸν οὐρανὸ, γύρισε δὲ καὶ μένα
κι' ἄν ἔχεις πίστη πίστεψε πῶς χάνουμαι γιὰ σένα.
- 659 Γόρσε καὶ δὲ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν Θεὸ φοβήσου
καὶ δὲς πῶς μὲ κατήντησε ἡ ἀγάπη ἢ δική σου.
- 660 Γῶ ἔχω μέσα στὴν καρδιά πόρτες καὶ παραθύρια
καὶ μαγειριὸ στὰ σωθικά π' ἀνάβει δίχως ξύλα.
- 661 Γῶ ἔλεγα νὰ σ' ἀγαπῶ ὅταν δουλειὰ δὲν ἔχω,
καὶ τώρα ποὺ σ' ἀγάπησα παρηγοριά δὲν ἔχω.
- 662 Δὲ μὲ λυπᾶσαι; δὲ μὲ κλαῖς; δὲ βλέπεις; δὲ πιστεύεις;
πῶς ἔλυσα σὰν τὸ κερὶ κι' ἀκόμα μὲ παιδεύεις;
- 663 Δὲ μὲ λυπᾶσ' ἀλύπητη, δὲ μὲ πονεῖς καμπόσο,
σκλάβος νᾶμνα στὴ πόρτα σου δὲ θὰ μὲ τυραννοῦσες τόσο.

1) Μοσχράφι.

- 664 Δέν εἶμαι πεθοκο νὰ κοπῶ, πλατάνι νὰ ραγίσω,
δέν εἶμαι τόσο ἄσπλαχνη γιὰ νὰ σέ λησμονήσω.
- 665 Δέν εἰμπορῶ τὰ μάτια μου ψηλά νὰ τὰ σηκώσω.
καὶ τὴν καρδιά μ' δέν εἰμπορῶ παρηγοριά νὰ δόσω.
- 666 Δέν εἰμπορῶ τὰ μάτια μου ψηλά νὰ τὰ σηκώσω.
τῆς καύμενης μου καρδιάς ἄπαρηγοριά νὰ δόσω,
- 667 Δέν εἰμπορῶ τὰ πάθη μου τίς πέτρες νὰ τὰ λέγω,
ἢ πέτρα νὰ μὴ μὲ μιλά, νὰ κάθουμαι νὰ κλαίγω.
- 668 Δέν εἶναι κρίμα κι' ἄδικο, δέν εἶναι κι' ἄμαρτία,
νὰ τὴν περνῶ τῆ νιότη μου μὲ τὴν ἀπελπισία;
- 669 Δέν εἶναι κρίμα τὸ κορμί νὰ τὸ νικοῦν τὰ πάθη,
νὰ τὸ ξυπνοῦν οἱ λογισμοὶ τῆ νύχτα στὸ κρεβάτι;
- 670 Δέν σέ φοβοῦμαι τύχη μου, καὶ ὅτι θέλεις κάμε,
ἂν ἔχεις κι' ἄλλα βάσανα, στὴν κεφαλὴ μου βάλε.
- 671 Δέν τὸλπιζα στὸν οὐρανό, στὴ γῆ νὰ στάξῃ αἷμα,
δέν τὸλπιζα ἀπ' τὰ χεῖλη σου νὰ πῆς κακὸ γιὰ μένα.
- 672 Δέν τῶξευρα, δέν τῶλεγα πῶς ἦσο σὺ αἰτία
κ' ἔβαλες τὸ κορμάκι μου σὲ τέτοια τυραννία.
- 673 Δέντρα παραμερίσετε, φίλοι μου τραβηχθῆτε,
φωτιά ἄχω μέσα στὴν καρδιά, μὴ τύχει καὶ καῆτε.
- 674 Δέντρα μὴ πρασινίζετε, πουλιά μὴ κελαῖδητε
μ' ἀρνήθηκ' ἡ ἀγάπη μου καὶ σεῖς νὰ λυπηθῆτε,
- 675 Δέντρο τῆς παραποταμιᾶς, χαμήλωσε τίς κλώνοι,
νὰ μὲ τοὺς πάρης τοὺς καύμοὺς καὶ τίς περίσσοι πόνοι,
- 676 Δεξί μου χέρι ἄρχισε καὶ γράψ' τὰ βάσανα μου,
μὲ ἄλλον στεφανώνετε ἢ ἀγαπητικιά μου.
- 677 Δὸς μουτὸ δηλητήριο νὰ πιῶ νὰ τελειώσω,
μ' ἀρνήθηκες ἀγάπη μου δέν θέλω νὰ γλυτώσω.
- 678 Δυὸ φίδια καὶ δυὸ μπουτζκαλές ¹⁾ μὲ μπερδεψαν τὸ δρόμο,
δὲ θὰ μ' ἀφίσουν νὰ χαρῶ τὸν φεινὸ τὸν χρόνο.
- 679 Ἐγὼ ἂν πεθάνω καὶ ἂν χαθῶ, κόσμος δὲ λιγοστεύει,
μὰ κρίμα στὸ πουλάκι μου, ἐκεῖνο τί θὰ γένει.
- 680 Ἐγὼ θελα νὰ σ' ἀγαπῶ κανεὶς νὰ μὴ τὸ ξεύρη,
τώρα τὸ μάθανε δικοί, τὸ μαρτυροῦν καὶ ξένοι.
- 681 Ἐγὼ λεγα τῆς Μοίρας μου ψηλά νὰ μ' ἀνεβάσῃ,
καὶ κείνη ξύλα μ' ἄναψε, φωτιά γιὰ νὰ μὲ κάψῃ.
- 682 Ἐγὼ ἔμαι κείνο τὸ πουλί ὅπου τὸ λὲν κανάρι,
ποῦν' τὰ φτερά του κίτρινα καὶ ἡ καρδιά του μαύρη.
- 683 Ἐγὼ ἔμαι κείνο τὸ πουλί τὸ παραπονεμένο,
ὅπου θολώνει τὸ νερὸ καὶ πίνει τὸ καύμένο.

1) Νυφίτσες.

- 684 Ἐγὼ νὰ εἶχα τέτοιο νοῦ, νὰ εἶχα τέτοια γνώση,
δὲν ὄφινά στο στήθος μου ἔρωτας νὰ φυτρώσῃ.
- 685 Ἐγὼ πεθαίνω ἀγάπη μου, στὸν Ἄδη κατεβαίνω,
στο φοβερὸ κριτήριο, ἐκεῖ σὲ περιμένω.
- 686 Εἶμαι ἐμπρὸς στὸν θάνατο καὶ στὴν παραφροσύνη
καὶ τὴν ζωὴ αἰσθάνουμαι, σιγὰ, σιγὰ νὰ σβύνη.
- 687 Εἶναι γραπτὸ τῆς τύχης μου κι' αὐτὸ νὰ τὸ περάσω,
νὰ μπερδευτῶ στὰ βάσανα, στὰ πάθη νὰ γεράσω.
- 688 Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ ψῆλωμα, στῆς θάλασσας τὸ βάθος,
στῆς γῆς τὰ θεμελιώματα ἔχ' ἡ καρδιά μου πάθος,
- 689 Εἶχα καὶ πρῶτα ἔρωτα, μὰ δὲν ἦτανε σὰν τώρα,
τώρα εἶμαι στὸν κίνδυνο καὶ τοῦ θανάτ' τὴν ὥρα.
- 690 Εἶχα καρδιά σὰν τὸν μπαξέ, λουλούδια φορτωμένη
κι' ἀφ' ὅτ' ἀγάπησα ἐσέ, ξεράθηκε ἡ καϋμένη,
- 691 Εἶχα πληγές καὶ γιάνανε, τώρα μὲ ἤλθαν κι' ἄλλες,
πὸ κείνες περισσότερες κι' ἀκόμα πιὸ μεγάλες.
- 692 Ἐκατὸ φορές τὸ εἶπα νὰ μὴν εἶχα γεννηθῆ,
καὶ στὴ δική σ' ἀγάπη, νὰ μὴν εἶχα μπερδευθῆ.
- 693 Ἐλα, ἔλα σὰν σὲ λέγω,
μὴ μὲ τυραννεῖς καὶ κλαίγω.
- 694 Ἐλα νὰ μοιρασθοῦμε τὰ δικά μου βάσανα,
ἂν δὲν ἦσουν σὺ αἰτία, ἐγὼ δὲν τὰ πάθαινα.
- 695 Ἐλπίδα ἔχω φῶς μου, πῶς θὰ σὲ ξαναἰδῶ,
κοντὰ σου νὰ καθήσω, τοὺς πόνους μου νὰ πῶ.
- 696 Ἐλπίδα καὶ παρηγοριά δὲν ἔμεινε σ' ἐμένα,
βλέποντας πουλάκι μου πῶς δὲν εἶσαι γιὰ μένα.
- 697 Ἐλπίδα ἔχω φῶς μου, πάλι νὰ σὲ ξαναἰδῶ,
κοντὰ σου νὰ καθήσω τοὺς πόνους νὰ σὲ πῶ.
- 698 Ἐμαύρισε ἡ καρδοθλά μου, σὰν τοῦ ψωμῆ τὴν πάννα,
ποῦ σ' εἶδα καὶ κουβέντιαζες μὲ τὸν ἐχθρό μ' ἀντάμα.
- 699 Ἐμένα κι' ἂν μὲ κάνουνε τὸν Ἄδη περιβόλι,
καὶ τοὺς νεκροὺς χρυσὰ πουλιά, δὲ μὲ περνοῦν οἱ πόνοι.
- 700 Ἐμένανε τὰ πάθη μου, κανεῖς νὰ μὴν τὰ πάθη,
μήτε καίκι τοῦ γιαλοῦ, μήτε πουλί στὰ δάση.
- 701 Ἐξ γιαιτροῦ μὲ βλέπανε, οἱ τρεῖς μὲ πέρναν αἶμα.
καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς μὲ λέγανε κρῖμα νιέ μ' σὲ σένα.
- 702 Ἐρωτα πρωτομάστορη παράγγελε τὴν κόρη,
ὅταν περνῶ νὰ μὴ λαλῆ, γιατί μὲ θανατῶνει.
- 703 Ἐρωτα δὲ σὲ ζήτησα κορῶνα νὰ μὲ βάλῃς,
τὰ πάθη ποῦ μὲ ἔβαλες, πάσχισε νὰ μὲ βγάλῃς.

- 704 "Ερωτα δέ σε ζήτησα κορώνα νά με βάλης,
 άπ' τούς καύμούς που μ' έρριξες κύττα νά με έβγάλης.
- 705 "Ερωτα δέ σ' έζήτησα κορώνα νά με βάλης,
 στά πάθη που με έβαλες πάσχισε νά με βγάλης.
- 706 "Ερωτα έπίβουλε, έπίβουλε και πλάνε,
 έβγα άπ' τό στήθος μου και σ' άλλο μέρος πάνε.
- 707 "Ερωτα λυπήσου με τά δάκρυα που χύνω,
 που είναι περισσότερα άπ' τό νερό που πίνω.
- 708 "Ερωτα μ' πάψε την όργή κ' έλα στον έαυτό σου,
 έγώ πεθαίνω άδικα, τό ξέρεις κι' άπατό σου.
- 709 "Ερωτα μ', πονηρό πουλί, γιατί νά με γελάσης;
 και πήρες την καρδίτσα μου νά με την έμαράνης.
- 710 "Ερωτα, μη με τυραννείς και φθάνει πιά ως τώρα,
 άφσε και μένα νά χαρώ τον κόσμο μίαν ώρα.
- 711 "Ερωτα, κάκιστο παιδί, διάβoλε και πλάνε,
 κυττάς πώς με κατάντησες; τά ντέρτια θά με φάνε.
- 712 "Ερωτα, που με λάβωσες δός' με και τό βοτάνι,
 γιατί δέν βρίσκω γιατρικό στον κόσμο νά με γιάνη.
- 713 "Ερωτα, που με λάβωσες, δός με και τό βοτάνι.
 κ' ένα βασιλικό γιατρό, τον πόνο μου νά γιάνη.
- 714 "Εσείς φίδια κι' όχεντρες όλα νά συναχθήτε,
 νά φάτε τό κορμάκι μου νά μη τό λυπηθήτε.
- 715 "Εσύ πό κεϊ πικραίνεσαι και γώ πό δώ λυπουμαι,
 πότε θά σμίξουμε τά δυό τά πάθη μας νά πουμε.
- 716 "Ετοῦτα είνε βάσανα κι' όχι τά περασμένα.
 π' άνοίξαν την καρδοῦλά μου και στάζει μαῦρο αίμα.
- 717 "Ετσι 'ναι μάτια μ' έτσι 'ναι, όπ' άγαπα και χάσει,
 τον έρχεται νά τρελλαθῆ και τά βουνά νά πιάση.
- 718 "Εχασα τό μαντηλάκι μου
 καύμο πδχ' τό χειλάκι μου.
- 719 "Εχω δυό λόγια νά σε πώ, με χείλια μαραμένα,
 πότε θά σμίξουμε τά δυό νά σε τά πώ ένα, ένα;
- 720 Ζωή νά ζήσω στο έξῆς δέν πρέπει δι' έμένα,
 δέν τό γνωρίζεις μάτια μου που χάνομαι για σένα;
- 721 Ζωή νά ζήσω στο έξῆς είναι των άδυνάτω,
 γιόμισε τό κορμάκι μου κ' είναι πληγές γιομάτο.
- 722 Ζώιτσα μου, ζωή ζητώ, Ζώιτσα μ', θά πεθάνω,
 λυπήσου με άλύπητη, ζωή είναι αύτη που χάνω.

- 723 Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι θάλασσα νὰ μῶ νὰ ταξιδέψω,
εἶναι ἀγκάθια καὶ τσαλιὰ καὶ πῶς θὰ ξεμπερδέψω.
- 724 Ἡ ἀγάπ' εἶναι γλυκειά, γλυκειά 'ναι σὰν τὸ μέλι
καὶ μέσα ἢ καρδουλά μου καίει σὰν τὸ πιπέρι.
- 725 Ἡ θάλασσα φαρδεῖα πλατειά, μέσα ἔχ' καμάρες,
καὶ γὼ πουλί μου σ' ἀγαπῶ, μὲ φόβους, μὲ τρομάρες.
- 726 Ἦθελα μὲ τὴν τύχη μου μιὰ ὥρα νὰ βρεθοῦμε,
γονατιστοὶ «πρὸς τὸ Θεό, δίκαια νὰ κριθοῦμε.
- 727 Ἦθελα ν' ἀνέβω ἀπάνω στὶς Νοτάδες στὰ βουνά,
γιὰ νὰ πάρ' ὁ νοὺς μ' ἀέρα κ' ἡ καρδιά μ' παρηγοριά.
- 728 Ἦθελα νὰ ἔχω στὴν καρδιά ἕνα¹⁾ παραθυράκι,
γιὰ νὰ τ' ἀνοίγω τὸ πρῶι, νὰ βγαίνη τὸ φαρμάκι.
- 729 Ἡ σκλάβες ξεσκλαβώνονται καὶ γίνονται ἀζάτι¹⁾,
μὰ γὼ δὲ θὰ ξεσκλαβῶθῶ ἀπ' τὴ δική σ' ἀγάπη.
- 730 Ἡ τύχη μου κ' ἡ γνώση μου, τὰ δυὸ στοιχηματίσαν
καὶ στὴ φωτιά μὲ ρίξανε, καὶ νὰ καῶ μ' ἀφήκαν.
- 731 Ἡ τύχη μ' μὲ καταράσθηκε τὸν τάφο μου ν' ἀνοίξω
καὶ ζωντανὸς τὴν κόλαση νὰ τὴν κληρονομήσω.
- 732 Θάλασσα ποὺ ὄλα τὰ νερά καὶ τὰ ποτάμια πίνεις,
πιές με καὶ τὰ δάκρυα πλατύτερη νὰ γίνης.
- 733 Θὰ μάξω ξύλ' ἀπ' τὰ βουνά καὶ φλόγα ἀπ' τὴν καρδιά μου
καὶ δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια μου γιὰ νὰ λουσοῦμαι κυρά μου.
- 734 Θὰ πάγω νὰ εὔρω τοὺς νεκρούς, νὰ γονατίσω μπρὸς τοὺς
κι' ἂν δὲν μὲ γιάνουν τὴν πληγὴ θὰ γίνω σύντροφός τους.
- 735 Θεὲ μεγαλοδύναμε, μεγάλε καὶ μεγάλε,
πάρε με ἀπὸ τὰ βάσανα, τὸ ἔλεος σου κάνε.
- 736 Θεὲ μ' ποὺ 'σαι ἀψηλά, κατέβα παρακάτω
καὶ πάρε τὸ κορμάκι μου ποῦναι πληγὴς γιομάτω.
- 737 Θέλεις το μάτια μ', θέλεις το, θέλεις το νὰ πεθάνω,
θέλεις το νὰ ψυχομαχῶ στὰ στήθη σου ἐπάνω.
- 738 Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ βουνά κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει
πουλί μ' θέλω νὰ σ' ἀρνηθῶ κι' ὁ κόσμος δὲν μ' ἀφίνει.
- 739 Καὶ μὲ τὸν ἀναστεναγμὸ ξυπνῶ τὸ μεσονύχτι,
καὶ μπερδεμένη βρίσκομαι σὰν ψάρι μεσ' τὸ δίκτυ.
- 740 Καὶ τ' ἀστεράκια τοῦρανοῦ τὰ λαμπροστολισμένα,
κι' αὐτὰ θὰ σὲ μισήσουνε, ἂν ἀρνηστεῖς ἐμένα.
- 741 Καὶ τὸν ἀέρα θὰ τὸ πῶ νὰ μὴ σὲ χαιρετάη
καὶ νὰ σοῦ πῆ πῶς ἕνας νιὸς γιὰ σὲ στὸν Ἄδη πάει.

1) Λ. Τ. Ἀπελευθερες.

- 742 Κακὴ καρδιά φύγ' ἀπὸ μέ, καὶ ἄμε!) κι' ἄλλοῦ καὶ κάτσε
καὶ γὰρ δὲ σὲ παντρεύθηκα μηδὲ νυμφεύθηκά σε.
- 743 Καλησπερίζω μία νιά καὶ τ' ὄνομα δὲν λέγω
κι' ἂν σὰς εἰπῶ τὸ ὄνομα βουρκώνουμαι καὶ κλαίγω.
- 744 Κάλλιο νὰ μὴ γεννιόμουνα, κι' ἀγέννητος νὰ μείνω,
παρὰ πού ἐγεννήθηκα κι' ὄλο φαρμάκια πίνω.
- 745 Κάμνω καρδιά γιὰ τοὺς ἐχθροὺς καὶ λέγω δὲ μὲ νοιάζει,
ἦταν σὲ βροθυμηθῶ μέσ' ἢ καρδιά μου στάζει.
- 746 Κάνω καρδιά γιὰ τοὺς ἐχθροὺς καὶ λέγω δὲ μὲ νοιάζει,
'πὸ μέσα ἢ καρδίτσα μου σὰν τὸ κερὶ σταλάζει.
- 747 Κάρβουνα ἔχω στὴν καρδιά κ' ἓνα δεντρί στὴ μέση,
κι' ἀπὸ τὴν λαύρα τὴν πολλή, μαραίνεται νὰ πέση.
- 748 Καρδιά πῶς ἀποφάσιες κι' ἄφησες νὰ ριζώση,
τέτοιο δεντρί στὴ μέση σου πού θὰ σὲ θανατώση;
- 749 Καρδιά μ' ἀπαρηγόρητη παρηγορήσ' ἀτὴ σου.
τὸ πάθανε κι' ἄλλες καρδιές, δὲν εἶσαι μοναχὴ σου.
- 750 Καρδιά μου πῶς τὰ νταγιαντᾶς?) ψυχὴ πῶς τὰ πομένεις,
καὶ σὺ κακόμοιρο κορμὶ πόσο θὰ ὑποφέρεις.
- 751 Καρδιά μου, θέλει νὰ σφαγῆ καὶ γὰρ τὴν ἐμαλώνω,
καρδιά μου λάβ' ὑπομονὴ καὶ γὰρ βαστῶ τὸν πόνο.
- 752 Καρδιά μου ποιὸς σὲ κλείδωσε μὲ σαράντ' ἀσημοκλείδια,
καὶ δὲν ἀνοίγεις μὲ κλειδιά καὶ ἀγγελικὰ παιχνίδια;
- 753 Καρδιά μου ποιὸς σὲ κλείδωσε καὶ πῆρε τὸ κλειδί σου
καὶ δὲν ἀνοίγεις νὰ μὲ πῆς τὴν παραπόνεση σου;
- 754 Καρδιά μου, ποιὸς σὲ κλείδωσε καὶ τὰ κλειδιά χαθῆκαν,
καὶ στὸ γιαλὸ τὰ ρίξανε καὶ πλιά δὲν εὔρεθῆκαν;
- 755 Καρδιά μου, ποιὸς σὲ κλείδωσε; καὶ τὰ κλειδιά παρμένα,
ὁ νιὸς πού τὴνε κλείδωσε, εἶν' μακρὰ ὑπὸ μένα.
- 756 Καρδιά μου, ποιὸς σὲ κλείδωσε καὶ εἶσαι κλειδωμένη,
ἄνοιξε, παῖξε, γέλασε, πῶς ἦσον μαθημένη.
- 757 Καρδιά μου, γίνε σίδηρο, καρδιά μου γίνου ἀμόνι,
νὰ σὲ βαροῦν ἀλύπητα τὰ βάσανα κι' οἱ πόνοι.
- 758 Κατὰ μεσῆς τῆς θάλασσας ἔχει ἓνα πηγαδάκι,
καὶ πλένουνε τὶς καρδιές καὶ φεύγει τὸ φαρμάκι.
- 759 Κατέβα κρίνε, κρίνε με, γιὰ θὰ κριθῶ ἀτός μου
· θὰ βγάλω τὸ μαχαίρι μου, νὰ βαρεθῶ ἀτός μου.

1) Πᾶνε.—2) Λ. Τ. Ὑποφέρεις.

- 760 Κείνος πού λέγει δέ σ' αγαπῶ, κείνος εἶν' ὀχτρός μου,
 μέ τὸ μαχαίρι τὸν χτυπῶ, ἄς εἶν' καὶ ἀδελφός μου
- 761 Κλαίγέ με τώρα ζωντανὸ καὶ μὴ ἀποθαμένο,
 σὰν ἀποθάνω κ' ὕστερα θὰ εἶμ' ἀποθαμένος.
- 762 Κλαίγουν τὰ μάτια μ', κλαίγουνε, οἱ κάμποι ἀνελοῦνε
 καὶ σένα τὰ ματάκια μου, δὲ θὰ σέ ξαναἰδοῦνε.
- 763 Κλαίγω ἀπαρηγόρητα, θρηνῶ τὴ συμφορά μου,
 ὡς εἶν' ὁ "Ἄδης σκοτεινὸς ἔτο' εἶναι κ' ἡ καρδιά μου,
- 764 Κλαίγω γιὰ τὸ κορμάκι σου, ποῦναι ψιλὸ σὰ σύρμα
 κ' ἂν δὲ τὸ πάρω μάτια μου, θᾶναι μεγάλο κρῖμα.
- 765 Κλαίγω καὶ κλαῖνε τὰ βουνά, καὶ κάμποι ἀνελοῦνε,
 ἄρα γὰς τὰ ματάκια μου θεὸς νὰ σέ ξαναδοῦνε;
- 766 Κλαίγω καὶ λέγω, τί ἔγινε ἡ τόση μας ἀγάπη;
 σὰν ἀστραπὴ στὸν οὐρανὸ ἐβρόντησε κ' ἐχάθη
- 767 Κλαίγω καὶ φωνάζω
 καὶ γιὰ οὐ ἀναστενάζω.
- 768 Κλαίγω κ' ἀναστενάζω, τὸ στηθός μου χτυπῶ,
 φίλο πιστὸ δὲν ἔχω τὸν πόνο μου νὰ πῶ.
- 769 Κλαίγω κρυφὰ τὸν πόνο μου καὶ δὲν τὸν φανερώνω,
 νὰ μὴ τὸ μάθη ὁ ντουνιας μέ τι μεράκι λυώνω.
- 770 Κοντσέ βαστῶ στὸ χέρι μου χρυσοβαρακωμένο,
 σὺ πό κεῖ λιγοθυμᾶς καὶ γὼ πό δῶ πεθαίνω.
- 771 Κρυφὰ μ' ἄρέσει νὰ πονῶ καὶ νὰ θρηνῶ γιὰ σένα
 καὶ γιὰ τ' αὐτὸ τὸν πόνο μου δὲ λέγω σέ κανένα.
- 772 Κυπαρισσάκι ἀψηλὸ μέ τὸν σταυρὸ στὴ μέση,
 ὅποιος μέ πεῖ νὰ σ' ἀρνηστῶ ἢ γλῶσσά του νὰ πέση.
- 773 Κυπαρισσάκι μ', ἀψηλό, σκῦψε νὰ σέ λαλήσω,
 ἔχω δυὸ λόγια νὰ σέ πῶ κ' ὕστερα ἄς ξεψυχήσω.
- 774 Λιγοθυμῶ, λιγοθυμῶ, στὰ χεῖλη σου πεθαίνω
 καὶ στὴν καρδιά σου κρίνομαι κ' ὅτι μέ πεις θὰ γένω.
- 775 Λύπη καὶ σπλάχνη σοῦ ζητῶ κ' ἔλεος σοῦ γυρεύω,
 γιὰ σένανε πουλάκι μου μένω καὶ κινδυνεύω.
- 776 Λυπήσου τα, σπλαχνίσου τα, τὰ δάκρυα πού χύνω,
 γιὰτ' εἶναι περισσότερα ἀπ' τὸ νερὸ πού πίνω.
- 777 Λυπητερός ποῦν' ὁ μπαξές ὅταν λείπει τ' ἀηδόνι,
 τ' ἄνθη μέ παρηγοροῦν καὶ ἡ καρδιά μου λυώνει.
- 778 Μαράθηκε τὸ χεῖλί μου ἀπ' τίς χολές πού πίνω,
 ὅλος ὁ κόσμος χαίρεται καὶ ἐγὼ δάκρυα χύνω.
- 779 Μ' ἀρνήθηκες, δὲν μ' αγαπᾶς, μ' ἀρνήθηκες στ' ἀλήθεια,
 καρδιά δὲν ἔχεις ἄσπλαχνη κρυμμένη μέσ' τὰ στήθεια;

- 780 Μ' ἀρνήσθηκες πουλάκι μου, πολλά χρόνια νά ζήσης,
πό μένα καλλιότερη δὲ θᾶβρεις ν' ἀγαπήσης.
- 781 Μάτια καὶ φρύδια ἔβλεπα καὶ πίστευα ὁ καυμένος
καὶ τὴν καρδιά δὲν ἤξευρα καὶ βγῆκα γελασμένος.
- 782 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ ὡσάν τὸ χελιδόνι,
ὅπου πετάει στὰ ψηλά κ' ὕστερα χαμηλώνει.
- 783 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ, στὰ μαῦρα νά κοιμοῦμαι,
στὰ σκοτεινὰ νά κάθουμαι καὶ σένα νά θυμοῦμαι.
- 784 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ τὸν φετεινὸ τὸν χρόνο,
νά δῆτε νά πιστέψετε πῶχ' ἡ καρδιά μου πόνο.
- 785 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ σάν τὴν ἀχελιδόνα
πού κελαιδεῖ ὄλο τὸ Μάη καὶ φεύγει τὸν χειμῶνα.
- 786 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ, στὰ μαῦρα νά κοιμοῦμαι,
στὴ φυλακὴ νά κάθουμαι καὶ πάλε θὰ σὲ θυμοῦμαι.
- 787 Μαῦρα θὰ βάψω νά φορῶ, φόρεμα τοῦ δερβίση,
νά πάρω δίπλα τὰ βουνὰ ἢ φλόγα μου νά σβύση,
- 788 Μαυρίσανε τὰ μάτια μου τὸν δρόμο νά κυττάζουν,
καὶ τοὺς διαβάτες νά ῥωτοῦν καὶ νά βαραστενάζουν.
- 789 Μαχαιρωμένο μ' ἔχεις, πληγὴ δὲ φαίνεται
κι' ἄλλος ἀπὸ τὰ σένα, γιατρὸς δὲ φαίνεται.
- 790 Μὲ ἄχ κι' ἀναστεναγμοὺς τὰ νιάτα μου περνοῦνε,
κανένα πρωτὶ στὴν κλίνη μου νεκρὸ θὰ μὲ εὐροῦνε.
- 791 Μ' ἔκαμες καὶ γένηκα τρελλὸς καὶ δὲ κοιμοῦμαι,
καὶ τὸ σταυρὸ σὰ χριστιανὸς νά κάμω δὲ θυμοῦμαι,
- 792 Μ' ἔκανες καὶ σ' ἀγάπησα, καὶ τώρα τὸ καυχέσαι,
σιτὴ θέση ὅπου μ' ἔφερες πρέπει νά μὲ λυπᾶσαι.
- 793 Μελαχροινὴ καὶ νόστιμη, νεραντζομαγουλάτη,
τὴν πέτρα σκίζεις κάνεις δυό, μὲ τὸ δεξί σου μάτι.
- 794 Μελαχροινὴ, τράβα σπαθί, κόψε τὴν κεφαλὴ μου,
νά πάψουνε οἱ πόνοι μου καὶ ἀναστεναγμοί μου.
- 795 Μένα μὲ πρέπει μιὰ σπηλιά καὶ ραχνιασμένο χῶμα,
ἐκεῖ ν' ἀφίσω κόκκαλα ζωὴ ψυχὴ καὶ σῶμα.
- 796 Μὲ πόνοους ἐγεννήθηκα, μὲ πάθη θὰ πεθάνω,
τὰ πάθη μου πρέπει νά γραφοῦν στὸν τάφο μου ἐπάνω.
- 797 Μὲ πόνοους ἐγεννήθηκα, μὲ πάθη θὰ πεθάνω
καὶ οἱ καύμοί μου νά γραφοῦν, στὴν πλάκα μου ἐπάνω.
- 798 Μέρα καὶ νύχτα περπατῶ σάν τὸν δαιμονισμένο,
γιὰ ἓνα μικρὸ πού ἀγαπῶ καὶ μ' ἔχει σκλαβωμένο.
- 799 Μέσ' τὴν καρδιά μου φύτεψα δεντρί μὲ δίχως χῶμα,
γένηκε καὶ περίπλεξε σὲ ὄλο μου τὸ σῶμα.

- 800 Μὲ τὰ σχοινιά τοῦ καΐκιου μὲ δέσαν οἱ γονοί μου,
μὲ τὰ μαχαίρια μὲ βαροῦν νὰ σ' ἀρνησθῶ πουλί μου.
- 801 Μὴ μ' ἀρνηθεῖς ἂν δὲ τὰ δῆς τὰ μάτια μου κλεισμένα,
τὴν Παναγιά στὸ στήθος μου, τὰ χέρια σταυρωμένα.
- 802 Μὴ μ' ἀρνηθεῖς ἂν δὲν ἀκουστεῖ τὸ θλιβερό χαμπάρι ¹⁾
πὼς βάζουν τὸ κορμάκι μου στὴ γῆς τὸν μαῦρο "Ἄδη.
- 803 Μὴ μὲ δέρνεις καλὲ μάννα, θὰ πεθάνω καὶ θὰ κλαῖς
τὰ μαλλιά σου θὰ τραβᾶς, κρῖμα στὸ παιδί θὰ λές.
- 804 Μὴ μὲ θαρρεῖς πού τραγουδῶ, θαρρεῖς ἀπ' τὴ χαρά μου,
εἶνε ἀπὸ τὴν πίκρα μου καὶ τὴν στεναχωριά μου.
- 805 Μὴ μὲ θαρρεῖς πού τραγουδῶ, θαρρεῖς δὲν ἔχω πίκρα;
ἔχω μέσα στὴν καρδίτσα μου τρία χαντζάρια δίπλα.
- 806 Μήπως καὶ ἐγεννήθηκα στὰ φίδια καὶ φοβᾶσαι;
καὶ μένα μάννα μ' ἔκαμε. Σκύλα, δὲ μὲ λυπᾶσαι;
- 807 Μικρὴ ἐλπίδα μ' ἔδοσες καὶ βάσανα μεγάλα,
πὲς με πὼς θὰ μ' ἀγαπᾶς κι' ἄς ὑποφέρω κι' ἄλλα.
- 808 Μικρὴ, μικρὴ στὰ βάσανα, μικρὴ, μικρὴ στὰ πάθη,
μικρὴ, μικρὴ μπερδεύθηκα στὴν ἰδική σ' ἀγάπη.
- 809 Μοῖρά μου, σὰ μὲ μοίρανες ἤσουνε θυμωμένη,
μὲ μοίρανες γιὰ νὰ τραβῶ ζωὴ τυραννισμένη.
- 810 Νὰ εἶχα τέτοιο νοῦ, νὰ εἶχα τέτοια γνώση,
δὲν ἄφινα στὸ στήθος μου ἔρωτας νὰ φυτρώση.
- 811 Νὰ ἦξευρα νὰ μάγευα, νὰ γύριζα τὸ νοῦ σου,
νὰρχόμουν νὰ σὲ ἔκλεφτα πὸ μέσα τίς γονιοί σου.
- 812 Νὰ κάμω σίδερο καρδιά καὶ σκότια μολυβένια,
νὰ νταγιαντῶ τὸν ἔρωτα λόγια φαρμακωμένα.
- 813 Νὰ μὲ χτικιάσης πολεμᾶς καὶ μόν' αὐτὸ πασχίζεις,
γλήγορα τ' ἀξιῶνεσαι καὶ μὴ κακοκαρδίζεις.
- 814 Νᾶξευρα ἐγὼ τὸ τέλος μου, τὸ πὼς θὰ καταντήσω,
δὲν θᾶνοιγα τὸ στόμα μου ἄνθρωπο νὰ μιλήσω.
- 815 Νᾶσχιζες τὴν καρδίτσα μου, μὲ συρματένια τρίχα,
νᾶβλεπες πουλάκι μου, τὸν τόπο πού σὲ εἶχα.
- 816 Νὰ σχίσῃς τὴν καρδίτσα μου, νὰ δῆς μέσα τ' ἔχει,
ἀπὸ τὸνα μέρος βάσανα ἀπ' τ' ἄλλο αἷμα τρέχει.
- 817 Νᾶταν τὸ πάθος μου γυαλί, νᾶβλεπες τὴν καρδιά μου,
νὰ δῆς πὼς τσουρουφλίσθηκάν μέσα τὰ σωθικά μου.
- 818 Νᾶταν τὸ στήθος μου γυαλί, νᾶβλεπες τὴν καρδιά μου,
νὰ δῆς καύμὸ καὶ μαραμὸ πῶχουν τὰ σωθικά μου.

1) Α. Τ. Εἴδηση.

- 819 Νά τραγουδήσω ἤθελα, φοβοῦμαι μὴ πεθάνω,
γιατ' ἄλλη μιὰ τραγούδησα κι' εἶπα τὸν κόσμον χάνω.
- 820 Ξεμάκραινες κι' ἄρρώστησα, ἔλα κοντὰ νὰ γιάνω,
ἔλα τὸ γληγορότερο, πρὶν πέσω κι' ἀποθάνω.
- 821 Ξύπνα ποὺ δὲν ἐχόρτασες τὸν ὕπνον νὰ κοιμᾶσαι,
καὶ μένα τὸν κακόμοιρον καθόλου δὲν θυμᾶσαι.
- 822 Ὁ ἔρωτας μὲ ἔκανε ὑγεία νὰ μὴν ἔχω
καὶ πάντοτε ὁ δύστυχος εἰς τοὺς γιατροὺς νὰ τρέχω.
- 823 Ὁ ἔρωτας δὲν εἶν' φωτιά, νὰ πιῶ νερὸ νὰ σβύσῃ,
μόνε φέρνει λιγοθυμιὰ στὸν Ἄδην νὰ μὲ ρίξῃ.
- 824 Ὁ κόσμος μὲ κατηγορεῖ, χωρὶς νὰ ξέρῃ λέγει,
ἂν ἤξερε τὸν πόνο μου, μαζὺ μου θὲ νὰ κλαίγῃ.
- 825 Ὅλα τὰ δέντρα τὴν αὐγὴ δροσιὰ εἶναι φορτωμένα
καὶ μένα τὰ ματάκια μου εἶν' πάντα δακρυσιμένα.
- 826 Ὅλα τὰ μάτια, μάτια εἶναι καὶ τὰ δικά μου βρῦση,
μπαχτσεβανάκι τὰ γύρεψε φιντάνια νὰ ποτίσῃ.
- 827 Ὅλοι ἀναστενάζουνε μὰ ὄχι σὰν ἐμένα,
ὅταν ἀναστενάξω γώ, στάζ' ἡ καρδιά μου αἷμα.
- 828 Ὅλ' οἱ γιατροὶ πεθάνανε, τὰ γιατρικὰ χαθῆκαν
καὶ τὴν δική μου τὴν πληγὴ ἀγιάτρευτη ἀφήκαν.
- 829 Ὅλ' οἱ γιατροὶ πεθάνανε, τὰ γιατρικὰ χαθῆκαν
καὶ μένα τὸ ἔρημο κορμὶ ἀγιάτρευτο τ' ἀφήκαν.
- 830 Ὅλος ὁ κόσμος χαίρεται, χαίρεται καὶ γλεντίζει.
καὶ ἡ δική μου ἡ καρδιά σὰν κάρβουνο μαυρίζει.
- 831 Ὅλος ὁ κόσμος νὰ ναι δῶ καὶ μιὰ ψυχὴ νὰ λείπῃ,
ὅλα μὲ φαίνοντ' ἀδειανὰ καὶ σκοτεινὸ τὸ σπίτι.
- 832 Ὁ νοῦς μου ἐδῶ, ὁ νοῦς μου κεῖ, ὁ νοῦς μου κινδυνεύει,
ὁ νοῦς μου πέρνει τὰ βουνὰ τὴν ἀγαπῶ γυρεύει.
- 833 Ὁ νοῦς μου πάλαι σήμερα δὲν εἶναι μὲ τὰ μένα,
μόν' εἶναι στὰ βαθειὰ νερά καὶ στ' ἀνεκατεμένα.
- 834 Ὁ νοῦς μου πῆρε τὰ βουνὰ, σὰ φίδι φτερωμένο,
νὰ εὔρω τὸ πουλάκι μου καὶ ἄνου κάτω ἄς γίνω.
- 835 Ὁ οὐρανὸς μ' ἀπέλπισε καὶ τὰ βουνὰ μὲ κλαῖνε
καὶ ὄλα τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ ὑπομονὴ μὲ λένε.
- 836 Ὅποιος βρεθεῖ στὸν πόνο μου καὶ μὲ παρηγορήσῃ,
χάρη θὰ τοῦ τὸ χρεωστῶ, σὲ ὄλη μου τὴ ζήσῃ.
- 837 Ὅποιος δὲ ξέρ' πὸ ἔρωτα, ἐμένα νὰ ρωτήσῃ,
νὰ πάγῃ ὁ κακορίζικος τὸ μνημὰ του ν' ἀνοίξῃ.
- 838 Ὅποιος μ' ἀκούει καὶ γελῶ, θαρρεῖ δὲν ἔχω πίκρα,
μὰ γώ 'χω μέσα στὴν καρδιά ἕνα μαχαῖρι δίπλα.

- 839 "Οποιος μ' ἀκούσ' καὶ τραγουδῶ, θαρρεῖ τραγούδια λέγω
καὶ γὼ λέγω τὰ πάθια μου καὶ κάθουμαι καὶ κλαίγω.
- 840 "Οποιος μὲ βλέπ' καὶ τραγουδῶ, θαρρεῖ ντέρτι¹⁾ δὲν ἔχω,
γὼ ἔχω ντέρτι στὴν καρδιά, φίδι καὶ ἀνατρέφω.
- 841 "Οποιος φοβάται τὴν φωτιά νὰ φύγ' ἀπὸ κοντά μου,
γιατὶ θὰ τὸν ἐκάψουνε τ' ἀναστενάγματά μου,
- 842 "Οπου κι' ἂν πᾶς πουλάκι μου, γὼ τὸν ἴσκιο σου γνωρίζω,
σκύφτω καὶ τὸν προσκυνῶ καὶ δάκρυα τὸν γεμίζω.
- 843 "Ορη βουνὰ πού δέχεσθε τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια,
δεχθῆτε καὶ τοὺς πόρους μου, πού μὲ παιδεύουν χρόνια.
- 844 "Οσο εἶν' ἡ θάλασσα φαρδειά, τόσο εἶναι καὶ τὸ βάθος,
ἔτσι μ' ἀπόμκε ὁ ἔρωτας, μέσ' τὴν καρδιά μου πάθος.
- 845 "Οσο σὲ νοιώθω λεύτερη, ἔχω καὶ γὼ τὸ θάρρος,
ἔστερα σὰν ἀρραβωνιαστεῖς πού νὰ μὲ πάρ' ὁ Χάρος,
- 846 "Οταν ἀναστενάζω γὼ, τρέμουν τὰ καλντιρίμια²⁾,
τρέμουν τῆς Πόλης τὰ βουνά, τῆς Προύσας τὰ γεφύρια.
- 847 "Οταν γυρίσω καὶ σὲ δῶ τὸ φῶς μου ἔθαμπῶνε
κι' ὁ νοῦς μου διασκορπίζεται σὰν ἄχερο στ' ἄλῳνι.
- 848 "Οταν γυρίσω καὶ σὲ δῶ καὶ διεῖς καὶ σὺ ἐμένα,
ἀπ' τὴν καρδίτσα μ' στάζουνε, τρεῖς κόμποι μαῦροι αἶμα.
- 849 "Οταν ἐσένα δὲ θωρῶ, ἀδύνατο εἶν' φῶς μου,
νὰ μὲ χαροποιήσουνε οἱ ὁμορφιὲς τοῦ κόσμου.
- 850 "Οταν σὲ βαροθυμηθῶ καὶ λέγω τί νὰ κάμω,
τὰ δυὸ μου χέρια σταύρωσα καὶ τὴν καρδιά μου πιάνω.
- 851 "Οταν σὲ βαροθυμηθῶ κι' ὅταν σ' ἀποθυμήσω,
πέρνω νερὸ καὶ βρέχομαι νὰ μὴ λιγοθυμήσω.
- 852 "Οταν σὲ βαροθυμηθῶ, ἐπάνω στοῦ σοφρά μου³⁾,
ἡ ὄρεξή μου κόβεται καὶ τρέμει ἡ καρδιά μου.
- 853 "Οταν σὲ βαροθυμηθῶ, στὴν ἀργυρῆ μου στρώση⁴⁾,
ἡ νύχτα χρόνος γίνεται, ὅσο νὰ ξημερώσῃ.
- 854 "Οταν σὲ εἶπα ἔχε γειὰ καὶ γύρσες καὶ μὲ εἶδες,
δυὸ φύλλα τῆς καρδίτσας μου, ξερίζωσες καὶ πῆρες.
- 855 "Οταν στὸν Ἄδη κατεβῶ, θὰ γιάνει ἡ πληγὴ μου,
τότε πού θὰ μὲ λυπηθῆς, τί μ' ὠφελεῖ πουλί μου.
- 856 Παλῆς φωτιὲς μὲ κάψανε, μὰ μιά ναι πού μὲ καίγει,
μονάχος μου τὴν ἀναψα, κανέννας δὲ μὲ φταίγει.
- 857 Πάλι περνῶ πὸ τὸ στενὸ⁵⁾, πού νὰ παντορημάξῃ,
πού δὲν ἐπέρασε κανεὶς, νὰ μὴν ἀναστενάξῃ.

1) Α. Τ. λύπη βάσανο.—2) Λιθόστρωτα.—3) Τραπέζι φαγητοῦ.—4) Στρώ-
μα.—5) Δρόμος μικρός.

- 858 Πάν'σ τὸν καύμὸ κι' ἄλλος καύμός, πᾶν'σ τὸν πόνο πόνος,
στὴν τύχη μου ἦταν γραφτὸ ὁ φετεινὸς ὁ χρόνος.
- 859 Πάρε γιατρέ μ' τὰ γιατρικά καὶ πᾶνε στὴ δουλειά σου,
τὰ γιατρικά ποὺ θέλω ἐγώ, δὲν γράφουν τὰ χριτὰ σου.
- 860 Πάρε γιατρέ τὰ γιατρικά κ' ἔλα στὴν κάμαρά μου,
νὰ δῆς ἀγιατρευτες πληγές, ποὺ ἔχω στὴν καρδιά μου,
- 861 Πάρε κλωνὶ βραϊλικὸ καὶ μέτρησε τὰ φύλλα,
μέτρα νὰ μάθης τὸν καιρὸ ποὺ με παιδεύεις σκύλα.
- 862 Πάρε μαχαίρι βάλε με στὸ μυρὸ μου τζιγέρι!),
καὶ πὲς πὼς με θανάτωσε τὸ ἐδικό σου χέρι.
- 863 Πρηγοροῦσα τὴν καρδιά μ' καὶ ψέμματα τὴ λέγω,
νὰ μὴ βουρκώση δυνατὰ καὶ θά με κάν' νὰ κλαίγω.
- 864 Πικραμένη μου καρδιά πάρ' τὸ ποτήρι πιέ το,
γιατὶ πολλὰ ὑπόφερες γιὰ μιὰ ἀγάπη φέτο.
- 865 Ποιὸς εἶναι κι' ἄλλος μερακλῆς στὸν κόσμο σὰν καὶ μένα,
νᾶναι τὰ τζιγεράκια του στὰ κάρβουνα ψημένα.
- 866 Ποιὸς οὐρανός, ποιὰ θάλασσα, ποιὰ βρύση δὲ θολώνει,
ποιὸς ἔχει κάτι στὴν καρδιά καὶ δὲν τὸ φανερώνει ;
- 867 Ποιὸς πληγωμένος ἔγιανε νᾶχω καὶ γὼ ἐλπίδα,
ποιὸ δένδρο ἐμαράθηκε κ' ἔβγαλε πάλι φύλλα ;
- 868 Πολλὰ βλέπουν τὰ μάτια μου κι' ὁ νοῦς μου τὰ σκεπάζει
καὶ ἡ καμένη μου καρδιά κλαίει κι' ἀναστενάζει.
- 869 Πολλὲς φωτιές με κυνηγοῦν, μιὰ εἶναι ποὺ με καίει,
ποιόνα νὰ πῶ τὸν πόνο μου, ἢ τύχη μου με φταίει.
- 870 Πόνο ἔχω στὴν καρδιά κ' ἕνα δεντρί στὴ μέση,
κι' ἀπὸ τὴν φλόγα τὴν πολὺ μαραίνεται νὰ πέση.
- 871 Ποῦ νᾶβρω γὼ γαρούφαλα, τὰ πέντε σ' ἕνα κλῶνο,
νὰ στείλω τὸ πουλάκι μου πῶχει καύμὸ καὶ πόνο.
- 872 Πουλί μου ὅταν διάβηκες νύχτ' ἦταν δὲ σὲ εἶδα,
τὴν δυστυχία σου ἄκουσα καὶ τὸν καύμὸ σου πῆρα.
- 873 Πιρόβαλε σὺ ποὺ μ' ἔβαλες ἀγάπη νὰ γνωρίσω,
καὶ ζωντανὴ τὴν κόλαση νὰ τὴν κληρονομήσω.
- 874 Πὼς ἤθελα νὰ πέθαινα κι' ὁ Χάρος νὰ κοιμάται,
νᾶχω τὰ μάτια μ' ἀνοιχτὰ νὰ δῶ ποιὸς με λυπάται.
- 875 Πὼς ἤθελα νὰ βρίσκουμαι σ' ἕνα βαθὺ σκοτάδι,
νὰ σ' ἔλεγα τὸν πόνο μου νὰ μὴ τὸν μάθουν ἄλλοι.
- 876 Πὼς τρέμει τοῦ λαγοῦ καρδιά ὅταν τὸν κυνηγοῦνε,
ἔτσι τρέμ' ἡ καρδίτσα μου ὅταν σὲ προξενοῦνε.

1) Λ. Τ. Συκώτι.

- 877 Πώς τρέμ' τὸ ψάρι τοῦ ψαρᾶ, τ' ἄρνι τοῦ μακελάρη,
ἔτσι τρέμει ἢ καρδοῦλά μου ἄλλος νὰ μὴ σέ πάρη.
- 878 Πώς τρέμ' τὸ ψάρι στὸν ψαρά, τ' ἄρνι στὸ μαχαιράκι,
ἔτσι τρέμει καὶ τοῦ κοριτσιοῦ ἢ καρδιά γιὰ μὲ τὸ παλληκᾶρι.
- 879 Σ' ἀγάπησα, τί ἀπόκτησα; τὴ γῆς τὴν ὄψη πῆρα,
τοῦ κόσμου τὴν κατακραυγὴ καὶ σένα δὲ σέ πῆρα.
- 880 Σὰν ἄγγελος μὲ τυραννεῖς καὶ σὰ κριτῆς μὲ κρίνεις,
τὴν λευτεριά μου σὲ ζητῶ καὶ δὲ μὲ τὴν ἐδίνεις.
- 881 Σὰν ἄνθη τῆς ἀμυγδαλιάς ἢ καρδιά μ' ἀνθοῦσε πρῶτα
καὶ τώρα σὺ μὲ τὴν ἐμάρανες, ὅποιον ἄν θέλεις ρῶτα.
- 882 Σὰν ἀποθάνω καὶ ταφῶ, ἔλα στὸν τάφο μ', ἔλα
καὶ νὰ σκεφθῆς ὅτι καὶ σὺ, θὰ γίνῃς σὰν καὶ μένα.
- 883 Σὰν ἀποθάνω τί μὲ νοιάζει; μαυρίσετε τὴν πλάκα
καὶ γράψετε ἀπὸ πάνω μου, τὸν νέο πού μ' ἀγάπα.
- 884 Σὰν εἶναι ἢ κερδιά μου θλιβερή, τὸ σῶμά μου πῶς θά'ναι:
σὰν μ' ἀρρωστοῦν τὰ λόγια σου, πῶς νὰ σέ πῶ καλὰ μαι;
- 885 Σὰν ἤθελες νὰ μ' ἀρνηστῆς ἄς τῶλεγες πὸ πρῶτα,
νὰ βάλω στὴν καρδοῦλά μου μιὰ σιδερένια πόρτα.
- 886 Σὰν θυμηθῶ τὰ λόγια σου τὸ αἶμά μου παγώνει,
ἢ νύχτα μὲ παρηγορεῖ κ' ἡμέρα μὲ μερώνει.
- 887 Σὰν κλείσουνε τὰ μάτια μου κ' ἐτοιμασθεῖ ὁ τάφος,
τότεσ θὰ παύσουν οἱ καύμοι καὶ τὸ δικό μου πάθος.
- 888 Σὰν ὄνειρο μοῦ φαίνεται αὐτὴ ἢ ζωὴ γιὰ μένα,
ποῦ τρέχουν τὰ ματάκια μου, ἀντὶ γιὰ δάκρυ αἶμα.
- 889 Σὰν τὴν ἐρωτικὴ πληγὴ, δὲν ἔχει ἄλλο πάθος,
κι' ὅποιος μὲ πεῖ γιατρεύεται, μεγάλο κάνει λάθος.
- 890 Σὰν τὸ διψασμένο φίδι ὅπου τρέχει στὸ νερό,
ἔτσι τρέχουν τὰ ματούδια μ', ὅπου καὶ ἄν σέ δῶ.
- 891 Σὰν τὸν δικό μου τὸν καῦμό, στὴ γῆς δὲν εἶν' χορτάρι,
οὔτε στὴ Μαύρη Θάλασσα τόσο μεγάλο ψάρι.
- 892 Σὰν τὸν δικό μου τὸν καῦμό κανεῖς νὰ μὴ περάση,
μῆτε καράβι στὸ γυαλό, μῆτε πουλι στὰ δάση.
- 893 Σὰν τὸ κυπαρισσόμηλο ξεράθηκε ἢ καρδιά μου,
καθὼς μᾶς ἐχωρίσανε δὲν εἶδα τὴν ὑγείά μου.
- 894 Σαράντα τάσια γκιούλ-σουγιοῦ¹⁾ καὶ δυὸ βουνά μὲ χιόνι,
νὰ σβύσουν τὴν καρδίτσα μου καὶ πάλι δὲν τὸ σώνει.
- 895 Σαράντα βρύσες μὲ νερὸ καὶ δέκ' ὄχτῶ μὲ χιόνι,
νὰ σβύσουν τὴν καρδίτσα μου καὶ πάλι δὲν ἐσώνει.

1) Λ. Τ. Ροδόσταγμα.

- 896 Σαράντα βρύσες με νερό και ξήντα δυό πηγάδια,
δέν μου την σβύνουν την φωτιά πῶχω στὰ φυλλοκάρδια.
- 897 Σ' άφίνω γειά και πέρνω γειά, μηλιά μου με τίς κλώνοι
και γώ θά πά νά κοιμηθῶ, με βάσανα και πόνοι.
- 898 Σγουρέ βασιλικέ μου με φύλλα πράσινα,
τραβῶ τόν ξρωτά σου με χίλια βάσανα.
- 899 Σ' ένα δεντρί άκούμπησα νά πῶ τά βάσανά μου,
κατάξερο ήταν κι' άνθησε άπό τά κλάματά μου.
- 900 Σήμερα páλι έχυσα τά μαύρα δάκρυά μου,
τήν πληγωμένη μου καρδιά, λυπήσου Παναγιά μου,
- 901 Σειγιέσαι, λυγιέσαι κι' όλο σιάζεσαι,
τόν άνθρωπο χτικιάζεις, μά δε στοχάζεσαι.
- 902 Σε στέλνω προσκυνήματα με δυό χελιδονάκια,
τόνα σε φέρνει τά γλυκά, τό άλλο τά φαρμάκια.
- 903 Σκληρή, πῶς άπεφάσιδες και μ' άφισες μονάχο ;
τά βάσανά μου νά θωρῶ και τόν καύμό σου νάχω.
- 904 Στά μάτια σου λιγοθυμῶ, στά χείλη σου πεθαίνω
και στήν καρδιά σου κρίνομαι κι' ό,τι μου πεις θά γίνω.
- 905 Στά όρη βγήκα νά χαρῶ, μαράθηκαν τά δάση,
δέν άφήνει ή καρδιά τό χεῖλι νά γελάση.
- 906 Στέκομαι και παρατηρῶ τό άθλιό μου σῶμα,
πῶς ήταν και πῶς έγινεν και πῶς θά γέν' άκόμα.
- 907 Στέκω και διαλογίζομαι κι' άτή μου τό θαμάζω,
πῶς δε ραγίζουν τά βουνά όταν αναστενάζω.
- 908 Στή φυλακή με βάλανε για νά με βάλουν γνώση
κι' ό άθλιος πού μ' έβαλε θε νά τό μετανοιώση.
- 909 Στή θέση όπου μ' έφερες σκέψου και συλλογίσου
κι' αν δε φοβάσαι τό Θεό, τά νιάτα μου λυπήσου.
- 910 Στόν ούρανό θε ν' ανεβῶ, στόν πιστευτή του κόσμου,
νά διγῶ γιατί μ' άρνήθηκες, ματάκια μου και φῶς μου.
- 911 Στόν ούρανό θε ν' ανεβῶ νά κατεβάσω πνέμα,
νά κάνω τά ματούδια σου νά κλαῖνε για τά μένα.
- 912 Στο παραθύρι κάθεσαι, τραβήξου μέσα λιγάκι,
γιατί με τά καμώματά σ' με πότισες φαρμάκι.
- 913 Στο πληγωμένο στήθος μου γιατρός δέν βάνει χέρι,
τά γιατρικά δε μ' ώφελουν αν δε σε κάνω ταῖρι.
- 914 Σύ άπό κει πικραίνεσαι και γώ πό δῶ λυποῦμαι,
πότε θά σμίξουμε τά δυό, τά πάθη μας νά ποῦμε.
- 915 Συλλογισμένος περπατῶ και πικραμένος τρέχω,
δέν εἶν' κανείς στή γειτονιά νά με ρωτήση τ' έχω.

- 916 Συλλογισμένος περπατεῖς, κάνω νά σ' ἀρωτήσω
κι' ἂν εἶν' ἀπ' τὴν ἀγάπη σου νά σέ παρηγορήσω.
- 917 Συννεφιασμένε οὐρανέ, πού μοιάζεις τῆς καρδιάς μου,
ἄς βρέξουνε τὰ σύννεφα νά σβύσουν τὴ φωτιά μου.
- 918 Συχοπερνᾶς διαβόλου γιέ κι' ἀνεβοκατεβαίνεις,
ἀγάπη δὲν ἀπόκτησες καὶ μόν' στοῦ κρῖμα μπαίνεις.
- 919 Σχίσε αὐτήνα τὴν καρδιά καὶ κλαίγω καὶ σπαράζω,
σέ περιμένω ἀγάπη μου, νά ἔλθης δίχως ἄλλο.
- 920 Τ' ἄστρα τὰ χιλιομέτρητα μ' ἔβαλαν νά μετρήσω,
νά πάγη ὁ λογισμός μ' ἄλλοῦ καὶ σένα νά λησμονήσω.
- 921 Τὰ βάσανά μου εἶναι πολλά, θέλω νά τὰ μοιράσω,
πάρε πουλί μου τὰ μισά, ἴσως καὶ ἡσυχάσω.
- 922 Τὰ δάκρυα στερέψανε ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου,
μαράθηκε τὸ χεῖλί μου νά λέγω τοὺς καῦμούς μου.
- 923 Τὰ δέντρα πῶς μαραίνονται καὶ πέφτουν φύλλο, φύλλο,
ἔτσι καὶ γὼ μαράθηκα καὶ στὸν Θεὸ σ' ἀφίνω.
- 924 Τὰ λόγια πού σέ μίλησα καλὰ νά τὰ θυμάσαι,
ζωνάρι νά τὰ ζώνεσαι νά πέφτης νά κοιμᾶσαι.
- 925 Τὰ μάτια ρωτοῦνε τὴν καρδιά, καρδιά γιατί ἔχεις λύπη;
—Τυφλά εἶσθε καὶ δὲ βλέπετε, τὸ ταῖρί μου πού λείπει;
- 926 Τὰ μάτια μου γενήκανε δυὸ βρύσες κι' ὄλο τρέχουν,
τὸ στηθός μου τρυπήσανε καὶ τὴν καρδιά μου βρέχουν.
- 927 Τὰ μάτια μου τοῦ δύστυχου κλαίουνε πικραμένα,
τὰ χεῖλη μ' ἀκατάπαυστα κράζουν πάντα σένα.
- 928 Τὰ μάτια σου τὰ ὀλόμαυρα ὅταν τὰ χαμηλώνεις
κι' ὅταν τὰ παίζεις καὶ γελᾶς ἐμένα θανατώνεις.
- 929 Τὰ πφρασμένα βάσανα περάσανε καὶ πᾶνε,
τὰ τωρινὰ γενήκανε φίδια καὶ θά μὲ φᾶνε.
- 930 Τὰ πρωτινά μου βάσανα, περάσανε καὶ πᾶνε
καὶ τοῦτα τὰ στερνότερα φίδια καὶ θά μὲ φᾶνε.
- 931 Τὰ τραγούδια μάτια μου τὰ λέν οἱ παθιασμένοι,
πάσχουν νά διώξουν τὸ κακό, μὰ τὸ κακό δὲ βγαίνει.
- 932 Τέσσερα φύλλα ἔχ' ἡ καρδιά, τὰ δυὸ τὰ ἔχεις καμένα
καὶ τ' ἄλλα δυὸ πουλάκι μου, τὰ ἔχεις πληγωμένα.
- 933 Τέσσερα φύλλα ἔχ' ἡ καρδιά, τὰ δυὸ μοῦ τᾶχεις κάψει
καὶ τ' ἄλλα δυὸ μὲ τ' ἄφησες γιὰ νά μὲ δοκιμάσης.
- 934 Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ ἄστρα δὲν εἶχ' ὁ οὐρανός,
κατάλαβα ὁ καῦμένος, δυστυχία ἔχει ὁ καιρός.
- 935 Τὴν πληγὴ πού μ' ἄνοιξες νά τὴν ἐβαλσαμώσης,
γιατί θά πάγη πιὸ βαθειὰ καὶ θά μὲ θανατώσης.

- 936 Τὴν τρυφερὴ τὴ νιότη μου τὴν ἔφθειρα μὲ πάθη,
ἦτανε λουλούδι τρυφερό καὶ τώρα ἔμαράθη.
- 937 Τὴν τρυφερὴ τὴ νιότη μου τὴν βάλανε σὲ πάθη,
ἦταν λουλούδι δροσερό καὶ τώρα ἔμαράθη.
- 938 Τὴν τρυφερὴ μου τὴν καρδιά τὴν ἔβαλα σὲ παθη,
ἦτανε ἄνθος τοῦ λουλουδιοῦ καὶ τώρα ἔμαράνθη.
- 939 Τῆς θάλασσας τὸν παραγμὸ ἀκούω καὶ τρομάζω
καὶ τῆς ἀγάπης τὸν καὺμὸ καὶ βαρυαναστενάζω.
- 940 Τί ἀνυπόφορος καὺμὸς καὶ ἀδικία μεγάλη,
νὰ ἡμερώσω τὸ πουλὶ καὶ νὰ τὸ πάρῃ ἄλλη;
- 941 Τί ἀνυπόφερτος καὺμὸς, τί πυρωμένη λόγχη,
νὰ μοῦ μιᾶς νὰ σὲ μιλῶ καὶ οἱ γονεῖς μας ὄχι;
- 942 Τί ἔκαμα καὶ μ' ἔφερε ἡ τύχη μου μπροστά σου,
ἐνῶ σκληρὲ καὶ ἄπονε δὲν μ' ἔχ' ὁ λογισμὸς σου;
- 943 Τί νὰ σὲ κάμω ἀγάπη μου, δὲν εἶναι ἀπὸ μένα,
νὰ βασανίζουνε ἐσέ, νὰ τυραννοῦν καὶ μένα.
- 944 Τί νὰ τὴν κάμω μιὰ καρδιά, πρέπει νάχω κι' ἄλλη,
ἢ μιὰ νὰ εἶν' στὸν ἔρωτα κ' ἢ ἄλλη στὸ κεφάλι.
- 945 Τί νὰ τῆς πῶ τῆς τύχης μου, ποῦ μ' ἔρριξε σὲ σένα,
δὲν μ' ἔρριχνε σὲ μιὰ φωτιά, σὲ μιὰ μεγάλ' ἀσθένεια.
- 946 Τί νὰ τὸ κάμω τὸ μικρό, ποῦναι μικρὸ καὶ κλαίγει,
νὰ τὸ τσιμπήσω δὲν μπορῶ νὰ τὸ φιλήσω κλαίγει.
- 947 Τί τὴν θέλω τέτοια ζήση, τί τὴν θέλω τὴν ζωὴ,
τί τὴν θέλω τέτοια ζήση νὰ κοιμοῦμαι μοναχῇ.
- 948 Τὸ ἄνθος τῆς νεότης μου, τὸ ἔφερα μὲ λύπη,
ἀφοῦ ἐσὺ δὲν μ' ἀγαπᾶς τέτοια ζωὴ ἄς λείπει.
- 949 Τὸ ἄστρο τὸ ἀποσπερινὸ καὶ τὸ φεγγάρι μόνο,
αὐτὰ τὰ δυὸ γνωρίζουνε τὸν ἐδικὸ μου πόνο.
- 950 Τὸ ἄχ τὸ ἀτελείωτο ποτὲ δὲν τελειώνει
καὶ μοῦφαγε τὰ σπλάχνα μου καὶ τᾶκανε μιὰ σκόνη.
- 951 Τὸ ἄχ, τὸ λένε μιὰ φορὰ καὶ γὼ τὸ δευτερόνω,
τὸν πόνο τῆς καρδούλας μου δὲν τὸν ἐφανερώνω.
- 952 Τὸ δακτυλίδι σου φορῶ, τὸ ὄνομά σ' δὲ λέγω,
τὸ κορμάκι σ' δὲ θωρῶ καὶ κάθουμαι καὶ κλαίγω.
- 953 Τὸ δέντρο τῆς ὑπομονῆς γιὰ μένα τὸ φυτέψαν
κι' ὄλου τοῦ κόσμου οἱ καὺμοι ἀπάνω μου ἐπέσαν.
- 954 Τὸν ἔρωτα ἐπέρασα καὶ δὲν τὸν ἐφοβοῦμαι,
ὅμως καὶ τὰ τυράννια του, ἀκόμα τὰ θυμοῦμαι.
- 955 Τὸ νιέρτι πῶχει ἢ καρδίτσα μου, δὲν τῶχει ἢ γῆς χορτάρι,
δὲν ἔχ' ἢ Μαύρη Θάλασσα τόσο μεγάλο ψάρι.

- 956 Τὸν χρόνο τὸν ἐφεινὸ, φονιά θά τὸν ἐγράψω,
γιατί δὲν πέρασε στιγμή, δίχως ν' ἀναστενάξω,
- 957 Τὸ πληγωμένο στήθος μου πονεῖ, μὰ δὲν τὸ λέγει,
τὸ χεῖλί μου κι' ἂν τραγουδεῖ, μέσα ἢ καρδιά μου κλαίει.
- 958 Τὸς' ἀκριβὸ ναι τὸ χαρτί καὶ δὲ μὲ γράφεις γράμμα,
τί ἀπονία ἦταν αὐτὴ καὶ τῶχ' ὁ κόσμος θάμα.
- 959 Τὸ στήθος μου ἐπάθιασε, τὸ τέλος μου κοντεύει
κ' ἢ ἄπονή σου ἢ καρδιά ἀκόμα δὲν πιστεύει.
- 960 Τὸ φεγγαράκι ρώτησε καὶ τ' ἄστρα νὰ σὲ ποῦνε
πῶς κλαίνε τὰ ματάκια μου ὅταν σὲ θυμηθοῦνε.
- 961 Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ σὲ δῶ, τρεῖς χρόνοι μὲ φανήκαν,
τρία μαχαίρια δίστομα μέσ' τὴν καρδιά μου μπήκαν.
- 962 Τρεῖς χρόνους μὲ τὸν φεινὸ σέρνω τὴν ἀλυσίδα
καὶ βλασφημῶ τὴν τύχη μου, τὴν ὥρα ποῦ σὲ εἶδα.
- 963 Τρεῖς πῆχες φίδι θά γενῶ, τὴν σκάλα σου νὰ ζῶσω,
ἂν μ' ἀρνησθῆς πουλάκι μου, νάλθῶ νὰ σὲ κεντρώσω.
- 964 Τριανταφυλλάκι τοῦ Μιχίου καὶ μῆλο τοῦ Σεπτέμβρη,
μ' ἀρνήσθηκες πουλάκι μου, τὸ κρῖμά μου νὰ σ' εὔρη.
- 965 Τρώγω μὲ τρώγ' ἢ πίκρα μου, μασῶ δὲν καταπίνω,
πίνω νερὸ νὰ δροισθῶ, φαρμάκι εἶναι καὶ κεῖνο.
- 966 Τύχη κακιά, τύχη σκληρή, πές μου με μὲ τί ἔχεις
καὶ βάλθηκες καθημερινῶς στὰ βάσανα νὰ μ' ἔχης :
- 967 Τύχη κακιά, τύχη σκληρή, τύχη μου ἐναντία,
ἐπάνω μου τὴν ἔρριξες ὅλη σου τὴν κακία.
- 968 Τύχη σκληρή, τύχη κακιά, τύχη μ' ἀπελπισμένη,
σ' ὄλον τὸν κόσμο εἶσαι εὐτυχῆς, σὲ μὲ δυστυχημένη.
- 969 Τύχη μου, δὲ βαρέθηκες τί μ' ἔχεις καμωμένα,
ἀκόμα θέλεις νὰ τὰ δῆς τὰ μάτια μου κλαμένα ;
- 970 Τώρα στὸν ἀποχωρισμὸ πές με φῶς μου δυὸ λόγια
ἔπου σταθῶ κι' ἔπου βρεθῶ νὰ τᾶχω μοιρολόγια.
- 971 Ὑπομονὴ κ' ὑπόμενα καὶ ὡς πότε νὰ ὑπομένω ;
κῦττα καὶ τὴν ὑπομονὴ πῶς μ' ἔχει καμωμένο.
- 972 Φίδια μὲ μαγερεύουνε μὲ τῆς συκιᾶς τὸ γάλα,
νὰ φάγω ν' ἀπαρνηθῶ τὰ μάτια σου τὰ μαῦρα.
- 973 Φίδια μὲ λογουρίζουνε κι' ὄχτροι μὲ πολεμοῦνε,
τὸ μάθανε ποῦ σ' ἀγαπῶ τὸ γαῖμά μου θά πιοῦνε.
- 974 Φτάν' οὐρανὲ καὶ μὴ βρέχεις, κάνε κι' αὐτὴν τὴν χάρη
καὶ ἐγὼ μὲ τὰ ματάκια μου δροσίζω τὸ χορτάρι.
- 975 Φῶς μου, δυὸ λόγια θά σὲ πῶ μὲ μάτια δακρυσμένα:
τί σ' ἔφταιξα ὁ δυστυχῆς καὶ τᾶχεις μὲ τὰ μένα ;

- 976 Φωτιά έχω στο στήθος μου κ' ἔκαψε τὴν καρδιά μου,
ὁ ἔρωτας τὴν ἄναψε χωρὶς τὸ θέλημά μου.
- 977 Φωτιά έχω στο στήθος μου καὶ καίεται γιανγκίνι¹⁾,
ὁ ἔρωτας τὴν ἄναψε καὶ τώρα δὲν τὴν σβύνει.
- 978 Χάρε, δὲ μὲ λυπᾶσαι, τὸν Χάρο πᾶς καὶ λὲς
κι' ὁ Χάρος δὲ σὲ παίρνει καὶ κάθεσαι καὶ κλαῖς.
- 979 Χάρε μ' ποὺ παίρνεις τὶς ψυχές, κάμε καὶ μένα τόπον,
νὰ βουβαθοῦν τὰ στόματα κι' οἱ γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων.
- 980 Χάρε, ποὺ εἶσαι ἀψηλά, κατέβα παρακάτω
καὶ πάρε τὸ κορμάκι μου ποῦναι πληγὲς γιομᾶτο.
- 981 Ὡ λογισμὲ μὴ λογιστεῖς καὶ νοῦ μὴ πάρεις βόλτα
καὶ σὺ καϋμένη μου καρδιά κάν' ἀτσαλένια πόρτα.
- 982 Ὡ οὐρανὲ μὴ βρέξης πιά, κάμε με αὐτὴν τὴν χάρη
καὶ γὼ μὲ τὰ ματάκια μου ποτίζω τὸ χορτάρι.
- 983 Ὡ οὐρανὲ πατέρα καὶ γῆς μάννα γλυκειά μου,
κλάψετε καὶ θρηνήσετε τ' ἀναστενάγματά μου.
- 984 Ὡ οὐρανὲ πατέρα μου καὶ γῆς μάννα γλυκειά μου,
στὸν κάτω κόσμον ἀκούωνται τ' ἀναστενάγματά μου.
- 985 Ὡ οὐρανὲ ποῦσαι ψηλά κατέβα κάνε κρίση,
δέκα χρονὸ ἀγαπητικιά γυρεύει νὰ μ' ἀφήση.
- 986 Ὡ πικραμένη μου καρδιά, παρηγορήσ' ἀτὴ σου
κι' ἄλλοι πολλοὶ τὸ πάθανε δὲν εἶσαι μοναχὴ σου.
- 987 Ὡ πικραμένη μου καρδιά, πάρ' τὸ ποτήρι πιέ το,
γιατὶ πολὺ ὑπόφερα γιὰ μιὰν ἀγάπη φέτο.
- 988 Ὡς μ' ἔκαψες νὰ μὴ καῆς γιατί θὰ σὲ λυποῦμαι,
θὲ νὰ περνώ νὰ σὲ θωρῶ νὰ κλαίω νὰ θρηνοῦμαι.
- 989 Ὡς πότε ἄχ κι' ὡς πότε βᾶχ κι' ὡς πότε ὁ καϋμένος,
μακρὰν ἀπ' τὴν ἀγάπη μου νὰ ζῶ τυραννισμένος.
- 990 Ὡς πότε ἄχ καὶ ὡς πότε βᾶχ, κι' ὡς πότε κασαβέτι,
ὡς πότε θὰ μὲ τυραννεῖ τὸ ἰδικόν σου ντέρτι.
- 991 Ὡς πότε τὰ ματάκια μου, τῆς γειτονιάς αὐλάκι,
τῶνα νὰ τρέχη τὸ νερὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ φαρμάκι.

ΠΑΡΑΠΟΝΑ

- 992 Ἀγάπα με πουλάκι μου, καθὼς μ' ἀγάπας πρῶτα,
τοῦ κόσμου λόγια μὴν ἀκούς καὶ τὴν καρδιά σου ρῶτα.

1) Λ. Τ. Φωτιά.

- 993 'Αγαπημένο μου πουλί, κακία μή με πιάνης,
έχω στενάχωρη καρδιά, πεθαίνω και με χάνεις.
- 994 'Αγάπησα νάχω ζωή, μιά γώ ζωή δέν έχω,
σά κλήμα με κλαδεύουνε και κλαδεμό δέν έχω.
- 995 'Αγάπησα, τί απόλαψα; τής γής την όψη πήρα,
του κόσμου την καταλαλιά και προκοπή δέν είδα.
- 996 'Αγάπησα και γώ μικρός ένα κομμάτι χιόνι
και κείνο τὸ ζουλέψανε οί άχαμνοί 1) γειτόνοι.
- 997 "Ακουσα πώς άρραβωνιάσθηκες μεταξωτή μου σκέπη
κι' αυτόνα που σε δόσανε για λόγου σου δε πρέπει.
- 998 "Αίντε να πής τη μάννα σου να κάνη κι' άλλη κόρη,
τιώς έκαψε τον Γαλατά να κάψη και την Πόλη.
- 999 "Αλλη φορά ήμουν άγγελος, τώρ' άγγελεύουν άλλοι,
στη βρύση πδπινα νερό, τώρα τὸ πίνουν άλλοι.
- 1000 'Αλλοίμονο τί γένηκε ή τόση μας άγάπη,
άέρας ήλθ' άπ' τὸ βουνό και πέταξε και χάθη.
- 1001 'Ανάθεμα τὰ μάτια μου που τάχω μαθημένα,
δταν ιδοῦν τις όμορφες δακρύζουν τὰ καῦμένα.
- 1002 'Ανάμεσα στα φρύδια σου έχεις μιὰ μαντζουράνα,
έχεις κι' ένα παράπονο οπου δέν έχεις μάννα.
- 1003 "Αν άρχηνίσω να σε πῶ τὰ παράπονά μου,
ή γής θε να χορτάσ' νερό από τὰ δακρυά μου.
- 1004 'Ανεβαίνω, κατεβαίνω, κριμα στ' ανεβάσματα,
τὸ πουλάκι μου δε βλέπω κι' άρχινῶ τὰ κλάματα.
- 1005 "Αν μ' άγαπᾶς άγάπα με, κι' αν δε με θέλεις ας λείψει,
καλλίτερη μ' δέν είσαι σύ να τὸ κρατήσω λύπη.
- 1006 "Ανοιξε τὸ χειλάκι σου και πές μου μιάν αλήθεια,
με τη καρδιά σου μ' άγαπᾶς ή με τὰ παραμύθια ;
- 1007 'Από την πόρτα σου περνῶ κι' άκούω σε που φαίνεις,
με πήρε τὸ παράπονο, που δε με συντυχαίνεις.
- 1008 'Απ' τὰ δυὸ γλυκά σου μάτια, τρέχ' άθάνατο νερό
και σε ζήτησα λιγάκι και δε μ' έδοσες να πιῶ.
- 1009 "Ας ήτανε να σ' έβλεπα μιὰ μέρα με τὸ κιάλι,
ίσως και μαζευούντανε ὁ νοῦς μου στο κεφάλι.
- 1010 "Ασπρη άφράτη φράουλα, τότε θα κοκκινήσης;
πότε θα γίν' ή γνώμη σου, νάλθης να με μιλήσης;
- 1011 "Ασπρο μου τριανταφυλλάκι βάλ' έρωτα στο νοῦ σου,
δέν είσαι δώδεκα χρονῶ, μόν' είσαι του καιροῦ σου.

1) Κακοί.

- 1012 Αὐτὸς ὁ ἔρμος ἔρωτας ποῦ μ' ἤλθε στὸ κεφάλι,
δὲν πουλιέται σὲ τσαρσί νὰ τὸ ἐπάρουν ἄλλοι.
- 1013 Ἔφσε τὸ μύλο κι' ἄς βροντᾶ καὶ τὸ νερὸ ἄς τρέχει,
καὶ μεῖς ἄς ἀγαπιούμαστε κι' κόσμος ἄς μᾶς λέγει.
- 1014 Βισιλικὸς στὴ γειτονιά καὶ μεῖς τὸν πιθυμοῦμε,
ἔρχοντ' ἀπ' ἄλλη γειτονιά καὶ τὸν κορφολογοῦνε·
- 1015 Βάτους κι' ἀγκάθια πάτησα ὡς ποῦ νὰ σ' ἀγαπήσω
καὶ τώρα ποῦ σ' ἀγάπησα πῶς νὰ σὲ λησμονήσω;
- 1016 Βουνὰ ψηλὰ καὶ πράσινα, καὶ δέντρα φουντωμένα,
γιὰ φέρτε τὴν ἀγάπη μου γιὰ πάρετε καὶ μένα.
- 1017 Βράδυνασε καὶ δὲν ἤλθε τοῦ κάμπου τ' ἀηδονάκι,
τοῦ κόσμου ἢ παρηγοριὰ καὶ ἡ δικιά μ' ἀγάπη.
- 1018 Γιὰ πὲς μου ποιὸς σὲ βίασε, σκληρὲ νὰ μ' ἀγαπήσης,
ἀφοῦ δὲν ἦσουν ἱκανὸς ἀγάπη νὰ βαστήξης;
- 1019 Γιατί λοιπὸν δὲν μ' ἀγαπᾶς πῶς μ' ἀγαποῦσες πρῶτα,
τοῦ κόσμου λόγια μὴν ἀκοῦς, καὶ τὴν καρδιά μου ρῶτα.
- 1020 Γῶ ἂν πεθάνω μάτια μου ἢ χῶρα δὲ ξικεύει,
λυποῦμαι τὸ πουλάκι μου ποῦ κάθεται καὶ κλαίει.
- 1021 Γῶ εἶμαι κείνο τὸ πουλὶ τὸ παραπονεμένο,
ὅπου θολώνει τὸ νερὸ καὶ πίνει τὸ καῦμένο.
- 1022 Γῶ ἢ καρδιά μου εἶναι γυαλί, ποτήρι καὶ τσακιάται,
χιλιάδες λόγια καὶ ἂν μὲ πείς, πιά δὲν παρηγοριέται.
- 1023 Δὲν εἰμπαρῶ ἀγάπη μου πλέον νὰ ἡσυχάσω,
ἔχω στενάχωρη καρδιά φοβοῦμαι μὴ σὲ χάσω.
- 1024 Δὲν εἰμπαρῶ γιὰ λόγου σου νὰ προσκυνῶ τὸν κόσμο
νὰ κατελῶ τὴ νιότη μου ματούδια μου καὶ φῶς μου.
- 1025 Δὲν εἰμπαρῶ κυρά μου νὰ μάθω τίς δουλειές,
νὰ σπέρνω νὰ θερίζω καὶ νὰ μαζεύω λιές.
- 1026 Δὲν εἶναι κρίμα κι' ἄδικο ἢ βρῦση νὰ ναι μπρὸς μου,
νερὸ νὰ μὴ μπορῶ νὰ πιῶ γιατί ναι ὁ θάνατός μου.
- 1027 Δὲν εἶσαι σὺ ποῦ μ' ἔλεγες, σὰν δὲ σὲ διῶ πεθαίνω
καὶ τώρα γύρσες καὶ μέ λές, ποῦ σ' εἶδα ποῦ σὲ ξέρω.
- 1028 Δὲν ἦσουν σὺ ποῦ μ' ἔλεγες νὰ μὴν ἀγαπηθοῦμε,
γιατ' εἶν' τὰ σπῖτια μας κοντὰ καὶ θὰ φανερωθοῦμε;
- 1029 Δὲν ἦσουν σὺ ποῦ μ' ἔλεγες «ἂν δὲν σὲ δῶ πεθαίνω»
καὶ τώρα γύρισες καὶ λές ποῦ σ' εἶδα; ποῦ σὲ ξεύρω;
- 1030 Δὲ θυμᾶσ' ἀνάθεμά σε λόγια ποῦ μιλήσαμε,
νὰ σὲ πάρω νὰ μὲ πάρης καὶ μαζὺ νὰ ζήσουμε;
- 1031 Δὲ θυμᾶσ' ἀνάθεμά σε ποῦ καθήμεθα τὰ δυό,
ἔχουμε καὶ μαρτυροῦνε τ' ἄστρα μὲ τὸν οὐρανό.

- 1032 Δέν τὸλπιζα στὸν οὐρανό, στὴ γῆ νὰ βρέξη αἶμα,
μήτε καὶ τὰ χειλάκια σου νὰ ποῦν κακὸ γιὰ μένα.
- 1033 Δέν τὸλπιζα κ.ι.στὰ βουνὰ ντουβάρια νὰ κτιστοῦνε,
τοῦτον τὸν ἀποχωρισμὸ τὰ μάτια μου νὰ δοῦνε.
- 1034 Δέν τὸλπιζα στὸ οὐρανὸ οὔτε στὸν νοῦ μου τὸχα,
ν' ἀφήκης τὸ γαρούφαλο νὰ πάρης τὴ μολόχα.
- 1035 Δυὸ ψαράκια καὶ δυὸ γοῦπες,
ἔμαθα τὰ λόγια ποῦπες.
- 1036 Ἐβράδυσσε καὶ σήμερα, πάει καὶ τούτ' ἡμέρα,
δὲν τὰδα, δὲν τὰ χάρηκα τὰ φρύδια σ' τὰ γραμμένα.
- 1037 Ἐβράδυσσε καὶ σήμερα, ποιόνα νὰ χαιρετήσω ;
καὶ ποιὸ διαβάτη νὰ εὐρῶ, γιὰ λόγου σ' νὰ ρωτήσω ;
- 1038 Ἐγὼ πρέπει νὰ κατοικῶ σ' ἓνα ἐρημοκκλησι,
ὅπου δὲν βρίσκει κυνηγός, πουλί νὰ κυνηγήσει.
- 1039 Ἐγὼ σ' ἀγάπησα κρυφὰ καὶ κανενὸς δὲν τόπα.
καὶ τώρα τὸ ἐμάθαινε ὡς καὶ τῆς γῆς τὰ χόρτα.
- 1040 Ἐγὼ τὸ ξέρω μάτια μου, δὲν εἶναι ἴπο τὰ σένα.
λόγια ἦρθανε καὶ σ' εἶπανε καὶ τυραννεῖς καὶ μένα.
- 1041 Ἐγὼ νὰ εἶχα τετοιο νοῦ, νὰ εἶχα τέτοια γνώση,
δὲν ἄφινε στὸ στήθος μου ἔρωτας νὰ φυτρώσει.
- 1042 Ἐγὼ κι' ἂν παίζω καὶ γελῶ καὶ δυὸ καρδιές κι' ἂν ἔχω.
ἢ μία παίζει καὶ γελᾷ ἢ ἄλλη ξέρει τί ἔχω.
- 1043 Ἐθάρρεψα ἢ ἀγάπη μας νὰ ἦταν περιβόλι,
νὰ κάνη ἄνθη καὶ καρπούς νὰ τὴν ζηλεύουν ὄλοι.
- 1044 Εἶδα τὰ μάτια σ', εἶδα τα καὶ ἦτανε κλαμένα,
τάχα νὰ μὴ τὰ μάλωσε ἢ μάννα σου γιὰ μένα ;
- 1045 Ἐκατὸ φορές τὸ εἶπα νὰ μὴν εἶχα γεννηθῆ
καὶ στὴ δική σ' ἀγάπη, νὰ μὴν εἶχα μπερδευθεῖ.
- 1046 Ἐλα πουλί μου ἔλα νὰ ὁμιλήσουμε,
εἶδα στὸ ὄνειρό μου πὼς θὰ χωρίσουμε.
- 1047 Ἐλα πουλί μου, ἔλα, ἔλα καὶ μὴν ἀργεῖς,
ὅσο περνοῦν οἱ μέρες τόσο μὲ λημονεῖς.
- 1048 Ἐλπίδα ἔχω φῶς μου πάλι νὰ σὲ ξαναἶδῶ,
κοντὰ σου νὰ καθίσω τοὺς πόνοους νὰ σὲ πῶ.
- 1049 Ἐνα καιρὸ ἤμουν ἄγγελος τῶρ' ἀγγελεύειν ἄλλοι
στὴ βρῦση πῶπινα νερό τῶρα τὸ πίνουν ἄλλοι.
- 1050 Ἐξῆντα μῆνες σ' ἀγαπῶ γίνονται πέντε χρόνια,
μιὰ λεμονιά νὰ φύτρουθὲ θὲ ν' ἀτρώγα λεμόνια.
- 1051 Ἐρωτα πρωτομάστορα δασκάλεψε τὴν κόρη,
ὅταν περνῶ νὰ μὴ γελᾷ γιατί μὲ θανατῶνει.

- 1052 "Έχω μέρες νά σέ δώ, κοντέβει εβδομάδα
καί τὸ ψωμί στὸ στόμα μου δὲν ἔχει νοστιμάδα.
- 1053 'Η ἀγάπ' εἶναι ἀγκύλι κι' ἀγκυλώνει τὴν καρδιά,
μὲ ἀγκύλωσε καί μένα καί δὲν ἔχει γιατρεία.
- 1054 'Η γνώμη σ' εἶναι τροχός, ἐδῶ καί κεῖ γυρίζει,
ἐγὼ πουλί μου σ' ἀγαπῶ κανεὶς νά μὴ σ' ὀρίζη.
- 1055 "Ἦθελα νά ἤμouνα ἀτμός νᾶμπαινα στὴν καρδιά σου,
νά δῶ γιὰ ποιὸν μαραίνονται τὰ φύλλα τῆς καρδιάς σου;
- 1056 "Ἦθελα νά πέθινισκα καί πάλι νᾶταν ψέμα,
νά ἔβλεπα ποιὸς μ' ἀγαπᾶ καί ποιὸς πονεῖ γιὰ μένα.
- 1057 'Η τύχη μου μὲ ἔγραψε μὲ τὸ δεξί της χέρι,
οὔτε χειμῶνα νά χαρῶ οὔτε τὸ καλοκαίρι.
- 1058 Θεέ μου, βρέξε χεῖμασε, κάνε βαρὺ χειμῶνα
καί τὸ πουλί πού ἀγαπῶ δὲν χάρηκα ἀκόμα.
- 1059 Θεέ μου, ἐξημέρωσε μιὰ μέρα καί γιὰ μένα,
νά 'ναι τὰ μάτια μου κι' ὁ νοῦς μου μὲ τὰ μένα.
- 1060 Θέλεις το μάτια μ', θέλεις το, θέλεις το νά πεθάνω,
θέλεις το νά ψυχομαχῶ στὰ στήθη σου ἐπάνω.
- 1061 Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ βουνά κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφήνει,
πουλί μ', θέλω νά σ' ἀγαπῶ κι' κόσμος δὲ μ' ἀφήνει.
- 1062 Ὡρωῶ τὸ ἀχειλάκι σου πού 'ναι σάν τὸ κεράσι,
ἄς τὸ φιλοῦσα μιὰ φορὰ κι' ὁ κόσμος ἄς χαλάση.
- 1063 Καλλιό 'χω Τούρκου μαχαιριά καί πιστολιὰ δερβίση,
παρὰ νά δοῦν νά μάτια μου ἄλλος νά σ' ἀγαπήση.
- 1064 Καρδιά μου ποιὸς σέ κλείδωσε σαράντ' ἀσημοκλειδιά
καί δὲν ἀνοίγεις μὲ κλειδιά, μ' ἀγγελικὰ παιχνίδια;
- 1065 Κλαίγω δὲν ἔχω μερωμὸ σάν τὸ μωρὸ παιδάκι,
ὅπου τοῦ λέγει ἡ μάνα του σώϊα καί νά βυζάκι.
- 1066 Κορίτσια καί κοπέλλες τὸν ἄντρα μου πουλῶ,
κάπέλλο δὲ μὲ πέρνει καί δὲν τὸν ἀγαπῶ.
- 1067 Κόψε κλωνὶ βασιλικὸ καί μέτρησε τὰ φύλλα
λογάρισε καί τὸν καιρὸ πού μὲ παιδεύεις σκύλα.
- 1068 Κόψε τριαντάφυλλο καί μέτρησε τὰ φύλλα,
κάθισε καὶ λογάρισε τίς μέρες πού δὲ σ' εἶδα.
- 1069 Κρύφ' ἦτανε ἡ ἀγάπη μας, σάν σπόρος στὸ πεπὸνι
καί μᾶς τὴν ἐξελόγιασαν οἱ ἄνομοι γειτόνι.
- 1070 Λεῖπει ἄστρ' ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κι' αἰτὸς ἀπ' τὴν φωλιά του,
λεῖπει καί τὸ πουλάκι μου, ἀπὸ τὴν συντοφιά του.
- 1071 Λόγια τοῦ κόσμου μὴν ἀκοῦς κλωνάρι μου τοῦ κρίνου
καί πέτρα τῆς ὑπομονῆς ἀποφάσισε καί γίνου.

- 1072 Λόγια τοῦ κόσμου μὴν ἀκοῦς γιατί' εἶν' ἐχθροὶ καὶ φίλοι,
σὰν δὲ μὲ διῆς νὰ σιὰ μιλῶ μὲ τὸ δικό μ' ἀχειλί.
- 1073 Λιγνὸ κυπαρισσάκι μου ἀψηλοκορφάτο
ποιὸς θέλει νὰ μὴ κοιμηθῆ στὸν ἴσκιο σ' ἀπὸ κάτω.
- 1074 Λύσε τὰ μάγια φῶς μου καὶ δός με λευτεριά
νὰ πάγω ν' ἀνταμώσω τὴν πρώτη μου φιλιά.
- 1075 Μάη μ' ἐμὲ τὰ λουλούδια καὶ Ἀπρίλη μ' ἐμὲ τὰ δρόσα,
πάλε στὸ νοῦ μου σ' ἔβαλα καὶ δὲν κοιμήθκα ἀπόψα.
- 1076 Μ' ἀρνήθηκες πουλάκι μου, πολλὰ χρόνια νὰ ζήσης,
πὸ μένα καλλιώτερη δὲ θᾶβρεις ν' ἀγαπήσης.
- 1077 Μάτια φρύδια καὶ μαλλιά πῶς τᾶχεις ταιριασμένα,
πὸ μακρὰ τὰ χαίρομαι, μὰ δὲν εἶναι γιὰ μένα.
- 1078 Μὲ τὴν γειτονοπούλά μου, θέλω νὰ κάμω κρίση,
ποῦ πῆγε καὶ παντρεύτηκε χωρὶς νὰ μὲ ρωτήση.
- 1079 Μελαχροινὴ σὲ εἶπανε, πολὺ σὲ βαροφάνη,
μὰ ἡ μελαχροινάδα σου στὸν Ἄδη θὰ μὲ βάλῃ.
- 1080 Μελαχροινὸ μου πρόσωπο, φράγκικο μοναστήρι,
οὔτε στὴν πόρτα φαίνεσαι, οὔτε στὸ παραθύρι.
- 1081 Μελαχροινὸ μου πρόσωπο μὲ τίς ἐλιές γιομάτο,
τόσο καιρὸ τὴν γνώμη σου δὲν εἴμπορῶ νὰ μάθω.
- 1082 Μ' ἐφίλησες κι' ἀρρώστησα, φίλα με γιὰ νὰ γιάνω
καὶ πάλι ξαναφίλαμε μὴν πέσω καὶ πεθάνω.
- 1083 Μελαχροινὸ μου πρόσωπο μὲ τίς ἐλιές γεμάτο,
τόσον καιρὸ τὴν γνώμη σου δὲν μπόρεσα νὰ μάθω.
- 1084 Μελαχροινὸ μου πρόσωπο κι' ἀρχοντικό μου πάσο,
τόσο καιρὸ νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ τώρα νὰ σὲ χάσω.
- 1085 Μέν' ἡ καρδιά μ' εἶναι γυαλί, ποτήρι καὶ τσακίεται,
χιλιάδες λόγια κι' ἂν μὲ ποῦν πιά δὲν παρηγοριέται.
- 1086 Μὲ στέλλεις προσκυνήματα μὲ δυὸ χελιδονάκια,
τὸ ἓνα φέρνει τὰ γλυκὰ καὶ τ' ἄλλο τὰ φαρμάκια.
- 1087 Μὴ τὸ κυττάζης τὸ δεντρί καὶ μὴ τὸ τριγυρίζεις,
ἄλλος θὰ τρώγῃ τὸν καρπὸ καὶ σὺ δὲ θὰ ὀρίζεις.
- 1088 Μίλα μου μερτζανόχειλη ¹⁾ καὶ μὴ μοῦ κάνεις νάζι,
γιατ' ὁ Θεὸς τὴν ἐμορφιά σὰν ἄνθος τὴν τινάζει.
- 1089 Μπεζέρισε ²⁾ ἡ γειτονιά ν' ἀνεβοκατεβαίνης,
τάχα νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ γώ; μόνε στὸ κρίμα μπαίνεις
- 1090 Νὰ κάμω θέλω μιὰ καρδιά, πίκρα νὰ μὴ λογιάζω,
κι' ὅπως τὸν βρίσκω τὸν καιρὸ ἔτσι νὰ τὸν περάσω.

1) Κοκκινόχειλη.—2) Λ. Τ. Βαρέθηκε.

- 1091 Νάξερα τὸ πουλάκι μου σὲ τί δεντρί κοιμᾶται,
σὲ τί δεντρί κάνει φωλιά καὶ μένα δὲ θυμᾶται ;
- 1092 Νὰ σ' ἀγαπῶ χάνω ζωή, νὰ σ' ἀρνησθῶ λυποῦμαι,
νὰ σ' ἀπολάψω δὲν μπορῶ γι' αὐτὸ παραπονιοῦμαι.
- 1093 Νὰ τῶξερα πουλάκι μου, ποῦ θέ νὰ πᾶ ν' ἀργήσης.
τῆ θάλασσα νὰ μάγευα, νὰ μὴ παρασμερίσης.
- 1094 Νάχω χελιδονιοῦ λαλιά νὰ κρίνω μὲ τὸν Χάρο,
ὅποιος μὲ λέγει τ' ἄδικο νὰ σκύψω νὰ τὸν πάρω.
- 1095 Νταλώσανε τὰ μάτια μου τὴν θάλασσα νὰ βλέπω,
τοὺς ναυτεσ γιὰ νὰ ἐρωτῶ καὶ σένα νὰ προσμένω.
- 1096 Νενέ μου σχίσε τὴν καρδιά μὲ συρματένια τρίχα,
νὰ δγῆς ἐκείνη π' ἀγαπῶ σὲ τί τόπο τὴν εἶχα.
- 1097 Νύχτα καὶ μέρα φῶς μου γιὰ σένα λαχταρῶ,
φίλον πιστὸν δὲν ἔχω τὰ πάθη μου νὰ πῶ.
- 1098 Ὁ Ἀπρίλης καὶ ὁ Μάης χρόνος μὲ φάνηκε,
ἔφυγε τὸ πουλί μου καὶ δὲν ἐφάνηκε.
- 1099 Ὁ ἔρωτας ποῦν' ἔρωτας, πάλε ζητᾶ νὰ μάθη,
τῆς νύχτας τὰ καμώματα καὶ τῆς αὐγῆς τὰ πάθη.
- 1100 Ὁ ἔρωτας μικρὸς μικρὸς πρασινάφορεμένος,
ἔμπηκε στὴν καρδίτσα μου ὁ τρὶς καταραμένος.
- 1101 Ὅλα μὲ τὰ ὑστέρησες καὶ τᾶκαμες δικά σου
μόνο τὴν ψυχὴ μου ἄφησες καὶ κείνη χάρισμά σου.
- 1102 Ὅλα σου εἶναι θεϊκὰ, ζωγραφιστὰ τὰ κάλλη,
σκληρῆ ἔχεις ὅμως τὴν καρδιά ποῦ δὲν τὴν ἔχει ἄλλη.
- 1103 Παλληκαράκι μ' ἔμορφο μὲ τὴν μαβιά τὴν φοῦντα,
ἦρτε καιρὸς ν' ἀρβωνιαστῆς καὶ τὰ φλουριά σου ποῦντα ;
- 1104 Πάλι τὰ κόκκινα φορεῖς, πάλ' ὁμορφιές γυρεύεις,
πάλι ἄλλον νέον ἀγαπᾶς καὶ μένα δὲ μὲ θέλεις.
- 1105 Πάντα μὲ σκέψη περπατῶ και νοῦ νὰ κατεβάζω,
ἐμένα τῶχ' ἡ τύχη μου καρδιές νὰ δοκιμάζω.
- 1106 Περιπλεγμένο μ' ἔχουνε σὲ σουϊτιάς¹⁾ κλωνάρι,
γιὰ νὰ σὲ ἀρνησθῶ ἐγὼ νὰ σ' ἀγαπήσουν ἄλλοι.
- 1107 Πές τό με μάτια μ', πές τό με, ποιά εἶναι ἡ αἰτία,
ἀκόμη θὰ σὲ καρτερῶ, τὰ χρόνια εἶναι τρία.
- 1108 Πές μέ το μὲ τὸ χωρατό, πές μέ το μὲ τὸ νάζι,
πές μέ το πῶς δὲ μ' ἀγαπᾶς, ἐμένα δὲ μὲ νοιάζει.

1) Λ. Τ. Ἰτέα.

- 1109 Πές μου φῶς μου στοῦ Θεό σου, μ' ἀγαπᾶς ἢ μὲ γελᾶς,
ἢ μὲ θέλεις νὰ μὲ ἔχῃς τὸν καιρό σου νὰ περνᾶς;
- 1110 Πέταξε τὸ πουλί πού εἴχαμε στοῦ χέρι,
ξιπάσθηκ' ἀπ' ἐδῶ καὶ πῆγε σ' ἄλλα μέρη.
- 1111 Ποιὸς σοῦπε ἀθεόφοβε γιὰ νὰ μὲ ἀγαπήσης,
ἀφοῦ δὲν ἦσουν ἱκανὸς ἀγάπη νὰ κρατήσης;
- 1112 Πολύ καιρὸ εἴχανε τὰ μάτια μου νὰ δοῦνε τὰ δικά σου
κ' ἔχω πολλὰ παράπονα νὰ πῶ τῆς ἀφεντιάς σου.
- 1113 Πόσες ἡμέρες θλιβερές, ἐπέρασα πουλί μου,
ἀπ' τὸν καιρὸ πού μίσεψες γλυκύτατο κορμί μου;
- 1114 Ποῦ εἶσαι καὶ δὲ φαίνεσαι, ποῦ εἶσαι καὶ δὲ βγαίνεις,
ἔβγα μιὰ ὥρα νὰ σὲ δῶ καὶ μὴ μὲ συντυχαίνεις.
- 1115 Πουλί μου, ὅταν διάβηκες ἔλαχα θυμωμένο
καὶ δὲ σὲ εἶπ' ὥρα καλὴ κ' εἶμαι μετανοιωμένο.
- 1116 Πουλί μου ὅταν διάβηκες νύχτα ἦταν, δὲ σὲ εἶδα,
τὴν συντυχιά σου ἄκουσα καὶ τὸν καὺμό σου πῆρα.
- 1117 Πουλί μου, ὀκτωμέρισες καὶ θὰ δεκαπεντίσης
καὶ μιὰ γραφὴ δὲ μ' ἔστειλες νὰ μὲ παρηγορήσης.
- 1118 Πουλί μου, σὲ κατάλαβα, τὰ λόγια σ' ὑπερδεμένα
καὶ τῆς καρδιάς σου τὰ κλειδιὰ ἀλλοῦ τᾶχεις δοσμένα.
- 1119 Πρῶτα ἦμα ἀγγελος τῶρ' ἀγγελεύουν ἄλλοι,
στὴ βρῦση πῶπινα νερὸ τῶρα τὸ πίνουν ἄλλοι.
- 1120 Ρόδα καὶ τριαντάφυλλα καὶ σεῖς βασιλικοί μου,
σεῖς μὲ ἀποκοιμήσατε κ' ἔχασα τὸ πουλί μου.
- 1121 Σ' ἀγάπησα πού πέθαινα, ἄμωνα στ' ὄνομά σου
καὶ τῶρα σὲ συχάθηκα ἀπ' τὰ φερσίματά σου.
- 1122 Σὲ ἀγαπῶ πουλάκι μου κι' ἂν δὲ σὲ ἀπολαύσω,
φωτιά θὰ βάλω μόνος μου τὸ σῶμα μου νὰ καύσω.
- 1123 Σαρανταβέργινο κλουβὶ μοῦ κάναν οἱ γονεῖς μου
καὶ μέσα μὲ κλειδώσανε νὰ σ' ἀρνηθῶ πουλί μου.
- 1124 Σαράντα μῆλα κόκκινα δεμένα στὴν κορδέλα,
ἀκόμη δὲν ἐφίλησα μελαχροινὴ κοπέλλα.
- 1125 Σειγιέσαι καὶ λυγέσαι καὶ ὄλο σιάζεσαι ¹⁾,
τὸν ἄνθρωπο χτικιάζεις, δὲν τὸ στοχάζεσαι.
- 1126 Στὸν Ἄδη θὰ κατέβω τὸν Χάρο νὰ εὐρῶ,
νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ χαρῶ.
- 1127 Στὸ παραθύρι κάθεσαι, τραβήξου μέσ' λιγάκι,
γιατὶ μὲ τὰ καμῶματα σ' μὲ πότισες φαρμάκι.

1) Διορθώνεσαι.

- 1128 Σὺ εἶς' αἰτία κι' ἀφορμὴ σὲ ἐκκλησιά δὲν μπαίνω,
μηδὲ ἀγάπη κάνω πιά, μηδὲ μεταλαβαίνω.
- 1129 Συλλογισμένη σὲ θωρῶ, θέλω νὰ σὲ ρωτήσω,
ἂν εἶν' ἀπ' τὴν ἀγάπη μου νὰ σὲ παρηγορήσω.
- 1130 Συλλογισμένο περπατῶ, συλλογισμένο τρέχω,
δὲν εἶν' καμμιά στὴ γειτονιά νὰ μ' ἐρωτήσ' τί ἔχω ;
- 1131 Συχνοπερνᾶς διαβόλου γιέ, κόφτεις τὰ γεμενιά σου ¹⁾
ἀγάπη δὲν ἀπέκτησες νάχης στὴν ἀγκαλιό σου.
- 1132 Σχίστε τὴν καρδοῦλα μου μὲ ἀτσαλένια τρίχα
νὰ δῆτε τὴν ἀγάπη μου σὲ ποιά μεριά τὴν εἶχα.
- 1133 Τὰ μάτια σου μὲ ρίξανε σαῖτεμένη λόγχη,
ἐγὼ πουλί μ' νὰ σ' ἀγαπῶ καὶ σὺ νὰ λέγεις ὄχι.
- 1134 Τὰ μάτια μου στὸν οὐρανό, τὰ δάκρυα μ' στὸ χῶμα,
πουλί μου σὲ ἀρνήθηκα, σὺ μ' ἀγαπᾶς ἀκόμα;
- 1135 Τὰ μαῦρα μάτια 'ναι παντοῦ, τὰ γαλανὰ σὲ τόποι
κι' αὐτὰ τὰ νερογάλαζα, τρελλαίνουνε ἀνθρώποι.
- 1136 Τ' ἄστρο τὸ μπουνέντι βγήκε,
τὸ πουλάκι μου δὲν ἦλθε.
- 1137 Τέτοια περιγελάσματα σὲ μένα δὲ περνοῦνε,
θὰ κάνω τὰ ματούδια σου νὰ μὴ μὲ ματαδοῦνε.
- 1138 Τὴν κοπέλλα πού πασχίζεις, τί τοῦ κάκου πολεμᾶς,
τὸ ψαράκι πού λατρεύεις ἀπ' τὸ νοῦ σου νὰ τὸ βγάλ'ς.
- 1139 Τὴν καλὴ μέρα τοῦ Θεοῦ βδελύττεσαι καὶ ψέγεις
κι' οὔτε σελάμ, οὔτε μπὸν ζούρ, οὔτε γκούτ μὸρν μὲ λέγεις ;
- 1140 Τί ἤσυχα κοιμᾶσαι κορμί χαριτωμένο,
ξύπνα καὶ δόσ' ἀπόκριση στὸ νυχτοπλανεμένο.
- 1141 Τί μ' ἔστελνες πουλάκι μου καὶ τί θε νὰ σὲ στείλω,
δὲν εἶδ' ἀπὸ τὸ χεράκι σου τὸ πράσινο τὸ φύλλο.
- 1142 Τί μ' ὠφελεῖ πού ἔρχομαι καὶ νὰ κακονοκτίζω,
ἄλλος νὰ πέρνη τὸ φιλι καὶ ἐγὼ νὰ λαχταρίζω.
- 1143 Τί νὰ σὲ κάνω ἀγάπη μου, δὲν εἶναι ἀπὸ μένα,
βασανίζουνε ἐσὲ καὶ τυραννοῦν καὶ μένα.
- 1144 Τί νὰ τῆς κάνω τῆς μικρῆς, ποῦναι μικρὴ καὶ κλαίει
καὶ ἂν τῆς πῶ κ' ἓνα κρυφὸ, τῆς μάννας τῆς τὸ λέγει ;
- 1145 Τί νὰ τὸ κάνω πού κανα μὲ τοὺς γονεῖς μου μάχη,
καὶ μὲ τ' ἀδέλφια μου κακιὰ καὶ μὲ τὰ σέν' ἀγάπη;
- 1146 Τί νὰ τὸν κάνω τὸν μπαχτσὲ πού πέταξε τ' ἀηδόνη,
πού μ' ἄφησε σιὰ σκοτεινά σὰν παγωμένο χιόνι;

1) Εἶδος παπουτσιῶν.

- 1147 Τίνιας αγάπη μ' αγαπᾶς καὶ δὲν τὸ φανερώνεις,
φορὲς μὲ κάνεις καὶ γελῶ φορὲς μὲ θανατῶνεις.
- 1148 Τί σὲ ἔκαμα πουλάκι μου καὶ μ' ἔχεις τόση κάκια
καὶ δὲ γυρίζεις νὰ μὲ δῆς μὲ τὰ γλυκὰ σου μάτια;
- 1149 Τὸ ἄνθος τῆς νεότης μου τὸ ἔφθειρα γιὰ σένα
καὶ σὺ θαρρεῖς αγάπη μου, πῶς σὲ τὸ λέγω ψέμα.
- 1150 Τὸ βλέπω τὸ γνωρίζω, δὲν εἶμαι μπουνταῶς 1),
ἄλλην αγάπη κάνεις κι' ἐμένα μὲ γελᾶς.
- 1151 Τὸ γιασεμί στήν πόρτα σου ἦρθα νὰ τὸ κλαδέψω
καὶ θάρεψ' ἢ μαννοῦλά σου πῶς ἦρθα νὰ σὲ κλέψω.
- 1152 Τὸ γιασεμί κλαδεύουνε κι' ἀφίνουν ἕνα κλῶν,
αγάπα με πουλάκι μου ἀκόμα ἕνα χρόνο.
- 1153 Τὸ ἐρωτικό σου βλέμμα,
μ' ἔκανε νὰ φτύνω αἶμα.
- 1154 Τὸ κρίμα νάχη ἢ μάννα σου καὶ τ' ἄδικο οἱ γειτόνοι
καὶ τὸν ἀφορισμὸ ὁ παπᾶς ποὺ δὲ μᾶς στεφανῶνει.
- 1155 Τὸ πετάξαμε τὸ πουλί ποὺ εἴχαμε στὸ χέρι,
τὸ ξίπασαμε ἀπὸ δῶ καὶ πάγει σ' ἄλλα μέρη.
- 1156 Τὸ περιστέρι στὴ φωλιά κοιμᾶται μὲ τὸ ταῖρι
καὶ γῶ κοιμοῦμαι μοναχὸς χειμῶνα καλοκαίρι.
- 1157 Τόσο καιρὸ τὰ μάτια μου ἔχουνε νὰ σὲ δγιούνε,
τὰ γράμματά μ' εἰς τὸ χαρτί σὲ διπλοχαιρετοῦνε.
- 1158 Τὸ χελιδόνι στὴ φωλιά κοιμᾶται μὲ τὸ ταῖρι
καὶ σὺ κοιμᾶσαι μοναχὸς χειμῶνα καλοκαίρι.
- 1159 Τράβα μαχαίρι βάρσα με ὅπου σ' ἀρέση φῶς μου,
φύλαξε μόνον τὴν καρδιά γιὰτὶ εἶν' ὁ θάνατός μου.
- 1160 Τραγούδησα, τραγούδησα, πόνεσ' ἢ κεφαλή μου
καὶ στὴ παρέα ποὺ εἶμ' ἐγὼ δὲν εἶναι τὸ πουλί μου.
- 1161 Τριαντάφυλλο κι' ἂν καταπιῶ, κανέλλα καὶ ἂν μασήσω,
ὄλα πικρὰ μὲ φαίνονται γιὰ νὰ σὲ λησμονήσω.
- 1162 Φεγγαράκι μου τί σ' ἔφταιξα καὶ πᾶς νὰ βασιλέψης
καὶ μ' ἄφησες στὰ σκοτεινὰ καὶ πᾶς ἄλλοῦ νὰ φέξης;
- 1163 Χριστέ μου τὸν Παράδεισο, μὴ μὲ τὸν ἔστερέψεις
κι' ἂν ἔχω κρίματα πολλά, ἐδῶ νὰ μὲ παιδέψης.
- 1164 Ψηλὰ βουνὰ καὶ πράσινα καὶ δέντρα φυτεμένα,
φέρτε τὴν αγάπη μου νὰ εἶναι μὲ τὰ μένα.
- 1165 Ψυχῇ μου μελαγχολική, μὴν ἔχεις ὑποψία,
γὲ τὴν καρδιά μου σ' ἀγαπῶ χωρὶς ἀμφιβολία.

1) Λ. Τ. Βλάξ.

- 1166 "Ω έρωτα έπίβουλε, έπίβουλε και πλάνε,
 έβγα από τό στήθος μου και σ' άλλο στήθος πάνε.
 1167 "Ω Μοίρα, Μοίρα, Μοίρα μου, Μοίρα καταραμένη,
 για άλλους εΐσαι ευτυχής, για μέ δυστυχισμένη,
 1168 "Ω κόσμε άκατάστατε, σφαίρα καταραμένη,
 όλους τούς κάνεις ευτυχείς και μέ δυστυχισμένη.
 1169 "Ωρα καλή πουλάκι μου, και νά καλοστρατίσης,
 τά λόγια μου νά θυμηθής και πίσω νά γυρίσης.
 1170 "Ωρα καλή και πού θά πας; και μένα που μ' άφίνεις;
 κρύο νερό θέ νά γενώ στο δρόμο νά μέ πίνης.

ΠΕΙΣΜΑΤΑ

- 1171 Άγαπημένο μου πουλί, πείσματα μη μέ κάνεις,
 γιατί είμαι πολύ λιγόψυχος, πεθαίνω και μέ χάνεις.
 1172 Δέν πεθαίνω δέν πεθαίνω
 και στο μάτι σου θά μπαίνω.
 1173 Έσού αυτό τόκαμες διά νά κιτρινίσω,
 μήλο θά γίνω στη μηλιά και θά σέ δαιμονίσω.
 1174 "Εχ' ό καιρός γυρίσματα
 νά πληρωθούν τά πείσματα.
 1175 Θαρρείς και τά πεισματικά καλό 'ναι στην άγάπη;
 πείσμα έγώ, πείσμα έσύ, ή άγάπη μας έχάθη.
 1176 Θε νά σέ κάνω νά γενής σαν μιá κλωστή μετάξι
 κι' ότι κι' άν έχ' ή μάννα σου, στους άγιους νά τά τάξη.
 1177 Κρίμα στα караβιάτικα και στ' άσπρα που ξοδιάζεις,
 άπ' τό νού σου νά τά βγάλς αυτά που λογαριάζεις.
 1178 Μ' άρνήθηκες πουλάκι μου, και γώ κάνω τόν τρόπο
 άν ήτανε γαρούφαλο, κοντσέ βάζω στον τόπο.
 1179 Μ' άρνήθηκες πουλάκι μου, θαρρείς θά μαραγκιάσω;
 έγώ θά γίνω πιό καλή, έσένα νά χτικιάσω.
 1180 "Όσο μέ κάνεις πείσματα, τά χαίρομαι και γλεντζίω,
 κατέχω πώς μέ αγαπάς και δέ κακοκαρδίζω.
 1181 "Όταν ήθελα δέν ήθελες, τώρα που δέν θέλω θέλεις,
 τώρα και έγώ δέν θέλω, για νά θέλεις όταν θέλω.
 1182 "Όχι νά χύσης δάκρυα, όχι νά φτύσης αίμα,
 σα φίδι νά συρθής στη γη, δέν εΐσαι για έμένα.
 1183 Πεισματικά και πείσματα σέ μένα δέν περνούνε,
 γιατί είμ' έλεύθερο πουλί και μέ παρακαλούνε.

- 1184 Σάν πρασινίσουν τὰ βουνά και βγάλ' ή γης χορτάρι
τότε και γώ πουλάκι μου θά σ' αγαπήσω πάλι.
- 1185 Της τριανταφυλλιᾶς τὰ φύλλα θά τὰ κάνω φορεσιά,
νά τὰ βάλω νά περάσω, νά σε κάψω τήν καρδιά.
- 1186 Τί με θωρεῖς και κρύβεσαι, σφαλεῖς και μανταλώνεις;
φτερά νά κάνης νά πετᾶς, πὸ μένα δέ γλυτώνεις.
- 1187 “Ωρα καλή πουλάκι μου, και στην άνεμοζάλη,
τὰ νιάτα μου νᾶν' γερά, αγάπη κάνω κι' ἄλλη.
- 1188 “Ωρες καιεις τήν καρδιά, ὦρες τήν λουλουδίξεις,
ὦρες με τὰ πεισματικά φαρμάκι τήν ποτίξεις.

ΟΡΚΟΙ

- 1189 “Αν δεῖς στὸν οὐρανὸ νά ἔχη μαυρο ἄστρο,
τότες θά σε ἄρνηστῶ και γώ περιστεράκι μ' ἄσπρο.
- 1190 “Αν ἴσως και δέν σ' αγαπῶ νά δόσ' ὁ Θεός κερά μου,
τὸ μαχαίρι ποὺ βαστῶ νά μπῆ μέσ' τήν καρδιά μου.
- 1191 “Ασπρε μου κρίνε δροσερέ, λουλούδι μυρωδάτο,
δέν σ' ἄπαρνοῦμαι κι' ἂν γενεῖ ὁ κόσμος ἄνω κάτω.
- 1192 Δέν τὸν ἄρνοῦμαι τὸν σταυρὸ ποὺ φίλησα τὰ Φῶτα,
δέν σ' ἄπαρνοῦμαι μάτια μου, μήτε ὕστερα, μήτε πρῶτα.
- 1193 Ἐμεῖς δέ χωριζόμεθα παρὰ ἐάν ὁ Θεός θελήσει,
και ρίξει σκληρὸ θάνατο και μᾶς ἀποχωρήσει.
- 1194 Κομμάτια κι' ἂν με κάνουνε, φέτες σάν τὸ κυδῶνι,
δέν σ' ἄπαρνοῦμαι ἐγὼ ποτέ κι' ἄς περνοῦν οἱ χρόνοι.
- 1195 Κομμάτια νά με κάνουνε ὡσάν τήν πεταλοῦδα,
δέν σ' ἄπαρνοῦμαι γώ ποτέ ἄμορφη κοπελλοῦδα.
- 1196 Μαρία λέν' τήν Παναγιά, Μαρία λέν' και σένα,
ἂν ἄρνηστῶ τήν Παναγιά, θά ἄρνηστῶ και σένα.
- 1197 Μὰ τὸν “Αἰ Γιώργη,
πέρνω σε με τήν αγάπη.
- 1198 Με τρίχα ἀπ' τὰ μαλλάκια σου τὰ μάτια μου νά ράψω,
θά βάλω ὄρκο στὸ Θεό, ἄλλοῦ νά μη κυττάξω.
- 1199 Μόν' ἂν τὸν νοῦ μου στερηθῶ και τή ζωή μου χάσω,
τότες και γώ πουλάκι μου μέλλω νά σε ξεχάσω.
- 1200 Μπαρμποῦνι μου θαλασσινὸ κι' δλόχρυσὸ μου ψάρι
τὸ αἷμά μου νερὸ θά πιῶ, ἄλλος νά μη σε πάρη.
- 1201 “Ολος ὁ κόσμος κι' ἂν τὸ πεῖ κι' ὁ βασιλὲς ὀρίσει,
οὔτε δεσποτικὸς ἀφορισμὸς ποτέ θά μᾶς χωρίσει.

- 1202 'Ο οὐρανός κι' ἂν κατεβεῖ καί ἡ γῆς ἂν πάγ' ἐπάνω,
δέν σ' ἀπαρνοῦμαι μάτια μου, ἐξόν κι' ἂν ἀποθάνω..
- 1203 "Ορκο ἔκανα στήν Παναγιά, πιά νά μὴ τραγουδήσω.
γιατί ἄλλη μιὰ τραγούδησα κ' ἔπεσα νά πεθάνω.
- 1204 "Όσα φτερά καί πούπουλα ἔχει τὸ περιστέρι,
τόσα κομμάτια θά γενῶ ἂν δέ σέ κάνω ταῖρι.
- 1205 Ρόδο καί τριαντάφυλλο, σάν τοῦ Μιχίου τὰ κάλλη
ἔσένα πρῶτ' ἀγάπησα, δέν θ' ἀγαπήσω ἄλλη.
- 1206 Σάν ἀποθάνω πρὶν σέ δῶ ἡ γῆς νά μὴ μὲ λυώση,
σαβανωμένο τὸ κορμὶ θάρτεῖ νά σ' ἀνταμώση.
- 1207 Τὸ μαχαῖρι πού βαστῶ στὰ πέντε δάχτυλά μου,
ἂν ἴσως καί δέν σ' ἀγαπῶ νά μπῆ στὰ σωθικά μου.
- 1208 Τὸ λέγω τιμημένα σ' ὀρκίζομαι σταθερά,
πὼς κλαίγω μέρα νύχτα, γιὰ σένα θλιβερά.
- 1209 "Ωρα καλὴ πουλάκι μου, καί δῶ μὴν ἔχεις ἔννοια,
καί γὼ ἄλλονε δέν ἀγαπῶ, μόν' τὸ Θεὸ καί σένα.

ΚΑΤΑΡΕΣ

- 1210 'Ανάθεμα εἰς τίς γονιοὶ καί στοὺς προξενητάδες,
ὅπου παντρεῦναι τίς μικρὲς κι' ἀφίνουν τίς μεγάλες.
- 1211 'Ανάθεμα τῇ μάννα σου, τῇ σκύλλα τὴν 'Οβρέσα,
πού δέ σ' ἀφίνει νά σέ δῶ, μόνε σέ κρύβει μέσα.
- 1212 'Αναστενάζω βγαίν' ἀχνός, μέσα βράζ' ὁ πόνος
καί ὅποιος μᾶς ἐξεχώρισε νά μὴ τὸν βρῆ ὁ χρόνος.
- 1213 "Αν δέ σέ κάμω νά γενῆς σάν μία ὄτρα¹⁾ μετάξι,
ὄσα κι' ἂν ἔχ' ἡ μάννα σου στοὺς ἄγιους νά τὰ τάξη.
- 1214 "Αν ἴσως καί μὲ ἀρνηθεῖς καί πᾶς καί μαρτυρήσεις,
τὰ ρουχαλάκια πού φορεῖς, νά μὴ τὰ κατελύσης.
- 1215 'Απέθανέ τους Παναγιά μου, τοὺς κακοὺς, καί σκέπασέ τους χῶμα
νά φύγουν ἀπ' τὰ μάτια μου νά μὴ τοὺς βλέπω ἀκόμα.
- 1216 Βρέξε, Χριστέ μ', ὕδραργυρο, νά πιοῦν νά βουβαθοῦνε,
οἱ γλῶσσες καί τὰ στόματα πού μᾶς καταλαλοῦνε.
- 1217 'Η ἀγάπη εἶναι ἀπ' ἀρχῆς κι' ἀπὸ τὴν πρώτη πλάση
κι' ὅποιος τὴν ἐπερίπαιξε νά μὴ τὴν ἀπολαύση.
- 1218 Καινούργια ἀγάπη ἔκαμες μὲ γειά σου καί χαρά σου
καί τὴν παλῆα νά θυμηθῆς νά καίετ' ἡ καρδιά σου.

1) Κλωστή.

- 1219 Κείνος πού μάς ἐχώρισε καί ἔγινε αἰτία,
νά τυφλαθοῦν τά μάτια του, τόν κόσμο νά μὴ βλέπη.
- 1220 Κείνος πού μάς ἐχώρισε, νά κοίτεται μεσ' τὸ στρώμα
νά βγαίν' ἀφρός ἀπ' τὴν καρδιά καί αἷμα ἀπ' τὸ στόμα.
- 1221 Κείνος πού μάς ἐχώρισε καί ἔγινε αἰτία,
νά βγαίνουν ἀπ' τὸ στόμα του, ὄλ' ἔχιδνες καί φίδια.
- 1222 Κείνος ποῦ μάς ἐχώρισε ἐμάς τὰ δυὸ πουλί μου,
νά φέρουν τὰ κομμάτια του, οἱ σκύλοι στὴν αὐλή μου.
- 1223 Κυπαρισσάκι μ' ἀψηλό, μὲ τὸ σταυρὸ στὴ μέση,
ὁποῖος μὲ πεῖ νά σ' ἀρνηθῶ ἢ γλῶσσά του νά πέση.
- 1224 Μ' ἀρνήθηκες πού ν' ἀρνηθῆς ἐκκλησιές καὶ μοναστήρια
καὶ νά σὲ βάψ' ἢ μάννα σου μαῦρα τὰ παναθύρια.
- 1225 Μ' ἀρνήθηκες πού ν' ἀρνησθῆς τὴ μάννα πού σ' ἐγέννα,
τὸ γάλα πού σὲ ἔθρεψε νά τὸ ξεράσης αἷμα.
- 1226 Μ' ἀρνήθηκες πού ν' ἀρνησθῆς, μάννα νά μὴ γνωρίσης
καὶ τὰ ροῦχα πού φορεῖς νά μὴ τὰ κατελύσης.
- 1227 Μ' ἀρνήθηκες πού ν' ἀρνηθῆς τὴν πίστη τὴ ρωμαίικια,
πού νά πεθάνης Τούρκισσα καὶ νά ταφῆς ἔβραϊκα.
- 1228 Μ' ἀρνήθηκες θά σ' ἀρνησθῶ, σάν τὸ κερὶ νά λυώνης
καὶ μέσα στὴν καρδίτσα μου ψυχὴ νά παραδώνης.
- 1229 Μ' ἔκαψες τὴν καρδίτσα μου καὶ εἶν' ζεματισμένη,
ἔτσι νά καίγεις καὶ σὺ π' ἀναθεματισμένη.
- 1230 Μὲ τρέλλανες, νά τρελλαθῆς, ἄντρα νά μὴ γνωρίσης
καὶ τὰ προικιά πού πολεμάς, ἔρημα νά τ' ἀφίσης.
- 1231 "Ὅπ' ἀγαπᾶ καὶ ἀρνησθεῖ, δός του Θεέ μου δός του,
τρεῖς μαχαίρες π' ὀπίσω του, νά ξετρυπώσ' ἐμπρός του.
- 1232 "Ὅποια 'γαπᾶ διπλόσωπα, δός της Θεέ μου, δός της,
πληγὴ μέσ' τὴν καρδιά, νά μὴ βρεθῆ γιατρός της.
- 1233 "Ὅποιος μάς ἐξεχώρισε, λαμπρότατη τρυγόνα,
νά τὸν κυττάζῃ ὁ γιατρός νά ζῆ μὲ τὴν βελόνα.
- 1234 "Ὅσ' ἄστρα εἶναι στὸν οὐρανό, τόσα παιδιὰ νά κάνης,
τόσες φορές νά παντρευθῆς καὶ χήρα νά πεθάνης.
- 1235 Ποιὸς κάνει ἀνακατώματα στὴν ἐδική μ' ἀγάπη,
νά εἶναι μῆνες στὸ γιατρό καὶ χρόνια τὸ κρεβάτι.
- 1236 Ποιὸς σὲ εἶπε πῶς δὲν σ' ἀγαπῶ, καὶ ποιὸ πληγωμένο στόμα;
μῆνες νά κάμη στοὺς γιατροὺς, καὶ χρόνια εἰς τὸ στρώμα.
- 1237 Σκάσε καρδιά μου καὶ βγάλε φίδια φαρμακεμένα,
νά φαρμακώσης τοὺς ἐχθροὺς πού λέν' κακὸ γιὰ μένα.
- 1238 Τ' ἀναστενάγματα μου χελάλι δὲν τὰ κάνω,
φίδια νά γίνουν νά σὲ φᾶν, στὸν κόσμο τὸν ἐπάνω.

- 1239 Τῆς μαύρης κότας τὰ φτερά στή γῆ νά μαδιστοῦνε
καί τῆς κακιᾶς γειτόνισσας τὰ μάτια της νά βγοῦνε.
1240 Τὸ κρῖμα νᾶχ' ἡ μάννα σου καί τ' ἄδικο οἱ γειτόνοι
καί τὸν ἀφορισμὸ ὁ παπᾶς ποῦ δέ μᾶς στεφανώνει.
1241 Τὸ κυπαρίσσι τ' ἀψηλὸ ἔχει σταυρὸ στή μέση,
ἐκεῖνος ποῦ μᾶς χώρισε, ἡ γλῶσσά του νά πέση.
1242 Τὸ κυπαρίσσι τ' ἀψηλὸ, ἔχει σταυρὸ στή μέση,
ὄχιος μὲ εἶπε νά σ' ἀρνηστῶ, ἡ γλῶσσα του νά πέση
1243 Φωτιά νά πέση νά καῆ τῆς χήρας τὸ καλύβι,
ποῦ ἔχει μιὰ κόρη ἔμορφη καί δέν μᾶς τὴν ἐδίνει.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

292 *)

Καστανιές

- 1 Ἦλθε ἡ ὥρα ἡ καλὴ καί ἡ εὐλογημένη,
νά εἶν' οἱ πόρτες ἀνοιχτές κ' ἡ προῖκα ἀπλωμένη.

Ἡ χαρὰ ἄρχιζε τὴν Πέμπτη, ὁ γαμπρὸς ἔστελνε στή νύφη τὰ δῶρα μὲ σὴν μεγαλειτέρη τ' ἀδελφή ἢ μὲ μιὰ συγγενικιά γυναῖκα καί τὴν Παρασκευὴ γίνονταν τὸ Προικοκάλεσμα. Ὁ γαμπρὸς ἔστελνε στὸ σπίτι τῆς νύφης τὰ παιχνίδια κ' οἱ πόρτες τοῦ σπιτιοῦ ἦταν ἀνοιχτές, τὰ κορίτσια στόλιζαν τὴν προῖκα καί σεντόνιαζαν τὰ παπλώματα.

- 2 Φέρτε βελόνι κίτρινο καί μακαρὰ κινκᾶτο,
νά σεντονιάσμε τὸ πάπλωμα γιατί' εἶναι νυφικᾶτο.
3 Ἔβγα τῆς νύφης πεθερὰ καί τοῦ γαμπροῦ ἡ μάννα,
νά δγῆς τὴν προῖκα πᾶρχεται μὲ ὅλη τὴν ἀρμάδα.

Σαββάτο πρωὶ τὰ κορίτσια ἔλουζαν τὴ νύφη μὲ τὸ σαπούνι ποῦ ἔστειλ' ὁ γαμπρὸς.

- 4 Φέρτε νερὸ π' τὸν Δούναβη, σαπούνι ἀπ' τὴν Κρήτη,
νά λούσουμε τὸ νιόγαμπρο μαζύτσα μὲ τὴ νύφη,

Ἄμα βράδιαζε πῆγαιναν τὰ παλληκάρια μὲ τὴ μουσικὴ νά πάρνε τὸν σύντεκνο καί θά περνούσαν ἀπὸ τὸ καφενεῖο νά πάρνε τὸν μπερμπέρη) γιὰ νά ξουραρίσει τὸν γαμπρό. Ὁ μπερμπέρης

*) «Θρακικά» 1934 σ. 312—343.—1) Κουρέα.

ξουράφιζε τὸν γαμπρὸ καὶ τὰ παλληκάρια τραγουδοῦσανε στὸ γύρο.

- 5 Φέρτε σαπούνη κρητικὸ καὶ φιλντισένιο χτένι,
νὰ ξουραφίση τὸν γαμπρὸ κ' ἢ νύφη μὰς προσμένει.
- 6 Μπερμπέρη μ', στὰ ξουράφια σου τ' ἀηδόνια κατοικοῦνε,
πού μπερμπερίζεις τὸν γαμπρὸ καὶ γλυκοκελαῖδοῦνε.
- 7 Μπερμπέρη μ', τὰ ξουράφια σου καλὰ νὰ τ' ἀρματώσης,
θὰ ξουραφίσεις τὸν γαμπρὸ νὰ μὴ τὸν αἱματώσης.
- 8 Μπερμπέρη μ', τὰ ξουράφια σου νὰ τὰ μαλαματώσης,
ξουρίζοντας τὸν κύρ γαμπρὸ νὲ μὴ τὸν αἱματώσης.
- 9 Ἄνεσκομπόθτισε φράγκικα καὶ κάτσε εὐγενᾶτα,
κάτσε στ' ἀργυρὸ σινὶ καὶ μέτρα τὰ φλουράκια.
- 10 Σὲ σένα πρέπει νὰ πατήσ σε ζυγιασμένο χῶμα,
νὰ σειέται νὰ λυγίζεται τὸ ὄμορφό σου σῶμα.
- 11 Ψιλὲ λιγνὲ μου τσελεμπή, τῆς Πόλης παλληκάρι,
λάμπουν τὰ ματόφρυδα σ' σὰν ἥλιος σὰν φεγγάρι.

"Αν ὁ γαμπρὸς ἦταν μοναχογιὸς :

- 12 Ζεμπουλί μου σκοῦρο μαβὶ μέσα στὰ λουλουδάκια,
μοναχογιὸς ξεχωριστὸς μέσ' στὰ παλληκαράκια.
- Τὸ Σαββάτο ἀφοῦ τρώγανε τὸ βραδυνό, ὁ γαμπρὸς μέσα σὲ
κοῦπα ἔστειλε τὸν κινὰ στὴ νύφη. Ἐνα κορίτσι πού ζοῦσε ὁ πατέ-
ρας κ' ἢ μητέρα τ' ἀφοῦ τὸν δούλευε καλὰ μὲ τὸ χέρι τὸν ἔβαζε μέσα
στὸ τάσι καὶ βαστώντας τὸ τάσι ἔσερνε τὸ χορὸ καὶ τραγουδοῦσε :
- 13 Δόσε μου μάννα μ' τὴν εὐχὴ σ' τώρα στὰ κνιάσματά μου
καὶ νὰ φηθῆς καὶ τὸν γαμπρὸ πού θὰ σταθῆ κοντά μου.
 - 14 Βγάλε τὸ δαχτυλίδι σου καὶ εἶναι διαμαντένιο
καὶ μάλαξε καὶ τὸν κινὰ σὲ τάσι ἀσημένιο.
 - 15 Βάλε κινὰ στὰ χέρια σου, στὰ πέντε δάχτυλά σου,
νὰ πάρης καὶ τὸν τσελεμπή μέσα στ' ἀρχοντικά σου.
- Κυριακὴ, ἡ τελευταία μέρα τῆς νύφης στὸ πατρικὸ σπιτί, κά-
θουνταν παραπονεμένη πού θὰ χῶριζε πὸ τίς γονιοὶ τῆς καὶ τ' ἀδέλ-
φια, οἱ φιληνάδες καὶ κείνες λυπημένες τὴν βαστούσανε συντροφιά.
Τὸ μεσημέρι ἀφοῦ ἔτρωγαν, ἄλλαζαν τὴ νύφη καὶ τραγουδοῦσαν:
- 16 Ἀλλάζουνε τὴν νιόνυφη, τῆς βάλουν τὰ χρυσὰ τῆς,
τὴν καμαρών' ἢ μάννα τῆς καὶ τὰ πεθερικά τῆς.
 - 17 Ἄσπρα ἔναι τὰ ροῦχα πού φορεῖς ἄσπρη κ' ἢ φορεσιά σου,
ἄσπρα λουλούδια πέφτουνε ἀπ' τὴν περπατησιά σου.
 - 18 Νύφη μου, τὸ φουστάνι σου ἀγγέλοι σὲ τὸ ράψαν
καὶ στὴν δεξιά σου τὴν πλευρὰ τὸ ὄνομα σου γράψαν.
 - 19 Πῶς πρέπει τὰ τριαντάφυλλα μεσ' τὴν χρυσὴ τὴν κοῦπα,
ἔτσι πρέπ' κ' ἢ νύφη μὰς στὰ νυφικά τῆς ροῦχα.

- 20 Ἐχεις μαλλιὰ τετράξανθα, στίς πλάτες σου ριχμένα,
σέ τὰ χτενίζουν ἄγγελοι μὲ διαμαντένια χτένα.
- 21 Ἐχεις μαλλιὰ μαλάματα καὶ φρύδια μενεξέδες,
γιὰ σένα κόρη μ', κελαῖδοῦν τ' ἀηδόνια στοὺς μπαξέδες.
- 22 Ἐχεις μαλλιὰ σὰ θάλασσα καὶ μπῶτι σὰν τὸ κῆμα,
καὶ πρόσωπο σὰν Παναγιὰ πού 'ναι μπρὸς στ' Ἅγιο Βῆμα.
- 23 Ἐχεις ὠραῖα μάτια κι' ὀλόχρυσά μαλλιὰ,
καμάρι τοῦ χωριοῦ μας, πρώτη στή γειτονιά.
- 24 Νύφη μου, καλορίζικη ἀπ' ὅλες τίς νυφάδες,
πού σέ καλομοιράνανε οἱ δώδεκα Μοιράδες.
- 25 Νύφη μου τὰ μαλλάκια σου στίς πλάτες σου ριχμένα,
ἄγγελοι τὰ χτενίζουνε μὲ διαμαντένια χτένα.
- 26 Ξανθὰ μαλλιὰ καὶ ξέπλεχτα στίς πλάτες σου ριχμένα,
ἄγγελοι σέ τὰ χτενίζουνε, μὲ διαμαντένια χτένα.
- 27 Ταμπακιέρα τοῦ βασιλέ, εἶνε τούτ' ἡ κόρη,
μὴδ' ἄνεμος τὴν φύσηξε μὴδ' ἥλιος τὴν ἐθῶρει.
- 28 Σαράντα πλεξοδούσα μου ¹⁾ ποιδὸς κάθετε καὶ σέ πλέχει;
ποιδὸς ἔχει νοῦ καὶ λογισμὸ τραγούδια νὰ σέ λέγη;

293

Ἡ νύφη σηκώνουνταν, ἔκαμνε μετάνοια, φιλοῦσε τὸ χέρι τῆς μητέρας, τοῦ πατέρα, τοῦ θειοῦ, τῆς θειᾶς κι' ὄλοι τίς ἠλικιωμένοι μὲ τὴν ἀράδα, φιλοῦσε τ' ἀδέλφια καὶ τίς φιληνάδες.

Προσκύνα νύφη, φίλησε τῆς μάννας σου τὸ χέρι,
γιὰ νὰ σέ δόση τὴν εὐχή, νὰ ζήσης μὲ τὸ ταῖρι.
Στὴ πόρτα τς δὲ ματάρχεσαι, στὴ πόρτα τς δὲ πατάεις
κι' ἂν ἔρχεσαι καμμιά φορὰ θὰ βιάζεσαι νὰ φύγης.

- 29 Κάνε μετάνοια, φίλησε τῆς μάννας σου τὸ χέρι,
γιὰ νὰ σέ δόση τὴν εὐχή νὰ πὰ νὰ κάνης ταῖρι.
- 30 Κάνε μετάνοια, φίλησε τῆς μάννας σου τὸ χέρι,
γιατὶ θὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά νὰ πὰ νὰ κάνης ταῖρι.
- 31 Τὸ δέντρο πού ποτίζατε μέσα εἰς τὴν αὐλή σας,
τώρα θὰ σᾶς τὸ πάρουνε καὶ δόστε τὴν εὐχή σας.

1) Τὰ περασμένα χρόνια τὰ κορίτσια ἔκαμναν τὰ μαλλιὰ τους πολλὲς πλεξοῦδες· εἰς τῆς Ἀρετῆς τὸ τραγούδι ἡ μάννα τῆς τὴν φιλοτσουτσουδίζει= τὴν πλέχει ψιλὲς πλεξοῦδες. Στὴ Σηλυβριά τὰ Τουρκάκια ἔκαμναν τὰ μαλλιὰ τους πολλὲς ψιλὲς πλεξοῦδες ἔδεναν κάτω στίς ἄκρες τῆ μιὰ πλεξοῦδα μὲ τὴν ἄλλη μὲ ἓνα κορδόνι, ἔβαζαν κ' ἓνα γαλάζιο-χάντρο γιὰ τὸ μάτι. Ἀπὸ πάνω συνήθως φοροῦσαν χρωματιστὸ φακιόλι.

"Αν ἡ νύφη δὲν εἶχε μητέρα :

- 32 Νὰ τῶξερε ἡ μάννα σου πὼς γίνετ' ἡ χαρά σου
 νὰ πεταχτῆ π'τὰ μνήματα νὰ φιλήσ' τὰ στέφανά σου.
 33 Σήμερις γίνεται χαρά, σηκώνεται σημαία,
 ἡ νύφη ὅπου γίνεται, εἶναι δίχως μητέρα.

"Αν δὲν εἶχε καὶ πατέρα :

- 34 "Αχ ὀρφανοθρεμμένη μου, πὸ μάννα κι' ἀπὸ κύρη,
 σὰν τὸ καράβι στὸ γιαλὸ χωρὶς καραβοκύρη.
 35 Σήμερα ἐσυργιάνιζα μέσα στὸ μπεζεστένι,
 ἔμαθα πὼς παντρεύεται μιὰ ὀρφανοθρεμμένη.

"Αν εἶχε στὴν ξενιτεὶά ἀδελφό :

- 36 "Αἴντε νὰ πῆτε τοῦ παπαῦ, 'ν' ἀργήση νὰ βλογήση,
 γιὰ νᾶρθη τ' ἀδελφάκι της, στεφάνι νὰ φιλήση.
 37 Ἡ νύφη πιά παράτησε καὶ τὴν λεβεντοσύνη
 καὶ περπατεῖ περίλυπη μὲ τὴν ταπεινοσύνη.
 38 Κίνησε δένδρο, κίνησε, κίνησε κυπαρίσσι,
 κίνησε δάφνη φουντωτὴ καὶ κρυσταλένια βρύση.
 39 Νύφη μου, ποιὸς ἐστόλισε, αὐτὸ τὸ νυφοστόλι,
 ἡ Παναγία κι' ὁ Χριστὸς κ' οἱ δῶδεκ' Ἀποστόλοι ;
 40 "Όσα πούπουλα κι' ἂν ἔχει εἰς τῆς νύφης τὴν αὐλή,
 ὄσα ἄστρα κι' ἂν ἐβλέπει, τόσες λίρες νὰ πατή.
 41 Σήμερις μαῦρος οὐρανός, σήμερις μαύρη μέρα,
 σήμερις ἀποχωρίζεται ἡ κόρ' ἀπ' τὴ μητέρα.
 42 Σήμερις γίνεται χαρά, γίνεται πανηγύρι,
 σήμερις ἀποχωρίζεται ἡ κόρ' ἀπὸ τὸν κύρη.
 43 Ἀγγελοκαμωμένη μου ποιὸς σ' ἔδοκε τὴ χάρη,
 ποιὸς ἅγιος σὲ ζωγράφισε νὰ τὸν ἐστεῖλω λάδι ;

Οἱ φιληνάδες ἔβαζαν στὴ νύφη τὸν ἀέρα ¹⁾ καὶ τὴν κηλάντα, ἡ συντέκνη ἐτοίμαζε τὰ τέλια ²⁾, τὰ ντύλιζε στὸ μεγάλο γλυτήρι κ' ἔκαμνε τρεῖς θελειές, τὶς ἔκοφτε κ' ἔκαμνε τρία μεγάλα ζγαρδιά, τᾶ-

1) Πέπλο 2) Τρές. Τὸ στόλισμα τῆς νύφης μὲ τρές τῶλεγαν τέλιασμα καὶ τράνωμα.

βαζε στή φουρκέτα κι' ἂν εἶχε κορίτσι, αὐτὸ τὰ σκάλωνε στῆς νύφης
τὸ κεφάλι καὶ τραγουδοῦσανε :

Τὸ ταῖρι σ', ἀξιώθηκε νὰ κάνης τὴ χαρὰ σου,
σύρμα καὶ τέλι σ' ἔστειλε νὰ πλέξης τὰ μαλλιά σου.

Τὰ μαλλιά σ' εἶναι μετὰξι
καὶ πλέκονται μὲ τάξη.

Φέρτε χτένια συντεφένια, τέλεια μαλαματένια,
νὰ πλέξουμε τὴν πέρδικα, πού θὰ διαβεῖ στὰ ξένα.

Στὰ ξένα καὶ στὰ μακρυὰ
καὶ στοῦ γαμπροῦ τὰ χέρια.

Ἦλθε ὁ τίμιος καιρὸς καὶ βλογημένη ὥρα,
νὰ σμίξη τὸ γαρούφαλο, μὲ τὴν χρυσὴ τὴν βιόλα.

Βιόλα μου βαρακωμένη
καὶ στὰ ἄνθη στολισμένη.

Σήμερ' ἐσυργιάνιζα μέσα στὸ περιβόλι,
ἔμαθα πὺ παντρεύεται τοῦ βασιλεῖ ἡ κόρη.

Βασιλεῖ βασιλοπούλα
καὶ μεγάλ' ἀρχοντοπούλα.

Σήμερα πέντε ποταμοί, εἶναι σταματημένοι,
κ' ἡ νύφ' ἀπὸ τ' ἀδέλφια τῆς εἶν' ἀποχωρισμένη.

Νυφοπούλα νὰ γεράσης
καὶ νὰ μὴν ἀναστενάξης.

44 Τώρα γαμπρὸς στολιζεται καὶ βάνει τὰ χρυσὰ του
καὶ πάγει νὰ πάρ' τὴν πέρδικα μέσα στὴν ἀγκαλιά του,

45 Λάμπει ὁ ἥλιος λάμπει, λάμπουν τὰ κάλλη σου,
λάμπουν καὶ τὰ τέλια πάνω στὸ κεφάλι σου.

295

Τὰ παλληκάρια μὲ τὰ παιχνίδια ἔπερναν τὸν σύντεκνο γιὰ ν'
ἀλλάξνε τὸν γαμπρό. Ὁ γαμπρὸς πατοῦσε μέσα στὸ σιδεροσίφι¹⁾
ὅπου ἦτανε ριχμένα ρύζι, σταπίδες καὶ φουντούκια.

Τὰ παλληκάρια τραγουδοῦσαν καὶ τὸν ἄλλαζαν:

“Ὅλ' οἱ λιγνοὶ ἀλλάξανε κι' ὄλοι λαμπροφόρεσαν,
μὰ γὼ λιγνὸς δὲν ἄλλαξα, δὲν ἔλαμπροφόρεσα.
Μόν' μιὰ Λαμπρῆ, μιὰ Κυριακῆ, μιὰ πίσημη ἡμέρα,
πέρνω τὰ ρουχαλάκια μου καὶ στὸν λουτρό πηγαίνω.

1) Μεγάλο χάλκιν ο ταψι με χεῖλος στενὸ ὡς ἓνα μικρὸ δάκτυλο.

- 5 Βρίσκω τὸν λουτρό σβυστό, τις γοῦρνες στερεμένες,
 φυσῶ κι' ἀνάβω τὸν λουτρό, κλαίω γεμίζω γοῦρνες,
 λούγομαι σφουγκίζομαι, χτενίζομαι κι' ὄξω βγαίνω.
 Δεξιὰ κάμαρα τοῦ λουτροῦ κάθε πανώρια κόρη,
 νὰ τὴν μιλήσω ντρέπομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι.
- 10 Νὰ τὴν εἰπῶ γαροφαλιά καὶ κείνη κόμπους ἔχει,
 νὰ τὴν εἰπῶ τριανταφυλλιὰ καὶ κείνη ἀγκάθια ἔχει,
 νὰ τὴν εἰπῶ χρυσὸ πουλὶ καὶ κειὸ¹⁾ πετᾶ καὶ φεύγει,
 νὰ τὴν εἰπῶ ἄστρο τ' οὐρανοῦ καὶ κείνο βασιλεύει.

Στοῦ γαμπροῦ ἦταν ἔτοιμοι, ὁ κουμπάρος μὲ τοὺς καλεσμένους
 πήγαιναν νὰ πάρνε τὸν παπὰ μὲ τὴ μουσικὴ καὶ νὰ πᾶνε στοῦ γαμ-
 προῦ, ἀπὸ κεῖ ξεκινούσανε νὰ πάρνε τὴ νύφη, γιὰ νὰ πᾶνε στὴν
 ἔκκλησία γιὰ τὴ στεφάνωση.

Μπροστὰ ἡ μουσικὴ, τὸ σινὶ τοῦ κουμπάρου μὲ τις λαμπάδες, τὰ
 στέφανα, τὸ στεφανοπάνι²⁾ ἀνοιγμένο νὰ κρέμονται οἱ ἄκρες· ὁ
 σύντεκνος βαστοῦσε τὸν γαμπρό, στὸ πλάγι ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ
 συντέκνισσα, τ' ἀδέλφια, οἱ συγγενεῖς καὶ πίσω ὄλο τὸ ψύχι, μπρὸς
 οἱ ἄντρες καὶ πίσω οἱ γυναῖκες.

“Ὅλοι στέκουνταν στὴν αὐλή, τὰ παιχνίδια ἔπαιζαν λυπητερά
 τὸν σκοπὸ τῆς νύφης: Ἀπάνω ἀνέβαινε ὁ γαμπρὸς μὲ τὸν σύντεκνο,
 τὴν συντέκνισσα. Δυὸ συγγενικά κορίτσια, τὴν ἔπιαναν κατ' ἀπ' τις
 μασχάλες καὶ τὴν κατέβαζαν:

- 46 Ἀφίνεις τὴ μητέρα σου, τὴν παραπονεμένη,
 σὰν ἔκκλησιὰ ἀλειτούργητη, σὰ χώρα βουλιασμένη.
- 47 Γαμπρέ μου, σὲ παρακαλῶ μιὰ χάρη θὰ μᾶς κάνεις,
 τὸ ἄνθος ποῦ σὲ δόσαμε, νὰ μὴ μᾶς τὸ μαράνεις.
- 48 Γαμπρέ μου, σὲ παρακαλῶ, μιὰ χάρη νὰ μὲ κάνης,
 ποτές τὴν θυγατέρα μου νὰ μὴ τήνε ψυχράνης.
- 49 Ὡρα καλὴ σου πέρδικα, καὶ στοῦ Χριστοῦ τὴν ὥρα
 καὶ νὰ γεμίση ἡ στράτα σου γαρούφαλα καὶ ρόδα.
- 50 Τὸ δένδρο ποῦ σὲ φέρνουμε γαμπρέ μου στὴν αὐλή σου,
 ροδόστομο τὸ πότιζα νὰ τῷχης σ' ὄλη τὴ ζωὴ σου

Κάτω τὴν-νύφη ἔπιανε ὁ ἀδελφός της, γιὰ δυὸ συγγενικά παλλη-
 κάρια κι' ἄμα βγαίνανε ἀπ' τὴν ξώπορτα τὴν γυρνούσανε ν' ἀποχαι-
 ρετήσ' τὸ πατρικὸ σπίτι, “Ἐσκυβ' ἡ νύφη τὸ κεφάλι καὶ στέκουνταν,

1) Κεῖνο.—2) Τὸ ὕφασμα γιὰ φόρεμα ποῦ ἔδινε ὁ κουμπάρος γιὰ τὴ νύφη.

ὁ πατέρας πὸ τὸ παράθυρο τὴν λύχνιαζε ¹⁾ μὲ ρύζι, μὲ παράδες καὶ τὴν ἀσήμωνα.

- 51 Στὴν πόρτα ὅπου σταθεῖς καλὰ νὰ πρποσκυνήσης,
νὰ σφίξης τὴν καρδοῦλά σου νὰ μὴ λιγοθυμήσης.
52 Σ' ἀφίνω γειὰ σπιτάκι μου, γιὰτ' ὁ γαμπρὸς παντέχει,
παρηγόρα τὴ μάννα μου, κι' ἄλλο κορίτσ' δὲν ἔχει.
53 Φέξε φεγγαράκι μου κι' ἄστρα μου σταθῆτε,
νὰ πάρουμε τὴ νύφη μας κ' ὕστερα περπατήτε.
54 Ἔλα Χριστέ καὶ Παναγιὰ μὲ δώδεκα Ἀποστόλοι,
ἐλάτε νὰ βλογήσετε αὐτὸ τὸ νυφοστόλι.
55 Σὺ εἶσαι νυφοποῦλα μου, τοῦ Γεναριοῦ ζεμποῦλι,
ὅπου κοιμᾶσαι καὶ ξυπνᾶς, πάντα μὲ τὸ τραγούδι.
56 Τὸ περιστέρι μίσεψε ἀπὸ τὴν γειτονιά του,
καὶ πάγει σ' ἄλλο μαχαλά, νὰ στήση τὴ φωλιά του.
57 Ἡ μάννα ποὺ σὲ γέννησε εἶχε περίσσια χάρη,
συνέρσε τὸν οὐρανὸ καὶ σ' ἔκαμε φεγγάρι.

Ἄνταν ἔφθαναν στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας τὰ παιχνίδια σώ-
παιναν.

Ἄν παπᾶς μὲ ψαλμοῦδιές, ψάλνοντας τὸ «Ἄξιον ἔστι μακαρίζειν
σε τὴν Θεοτόκον», ἔπερνε πρῶτα τὸν γαμπρὸ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν
ἔβαζε νὰ σταθῆ μέσα στὸν χορὸ, μετὰ, ἔπερνε τὴ νύφη νὰ τὴν ἔβα-
ζε πλάγι στὸν γαμπρὸ κι' ὁ κόσμος γέμιζε τὴν ἐκκλησία. Στὰ στε-
φανώματα ἢ συντέκνη ἔρριχνε στοὺς ὤμους τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύ-
φης τὸ στεφανοπάνι.

Μόλις τελείωναν τὰ στεφανώματα τὰ παλληκάρια ἔρριχναν
τουφεκιές ἔξω πὸ τὴν ἐκκλησία, κ' ἡ μουσικὴ ἀρχίνιζε νὰ προχωρῆ
σιγὰ σιγὰ.

Ἄνταν ἔφθαναν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ:

- 58 Ἄνοιχτε πόρτα τοῦ γαμπροῦ, πόρτα τῆς μαυρομάτας,
νᾶμπ' ὁ γαμπρὸς μὲ τσόχινά κ' ἡ νύφη μὲ κνικᾶτα.
59 Ἄπὸ εὐγενικοὶ γονιοὶ καὶ τιμημένη γέννα,
διαλέξαμε καὶ πήραμε, κοντσὲ ἀπὸ τὴ Βιέννα.
60 Ἄσπρο σταφύλι ραζακὶ καὶ κόκκινο κεράσι,
τ' ἀντρόγυνο ποὺ ἔγινε, νὰ ζήση νὰ γεράση.
61 Ἐμορφα ποὺ ταιριάσατε, τὰ δυὸ σας ἓνα μπόϊ,
σὰν τὰ κυπαρισσόδεντρα ποῦναι στὸ περιβόλι.

1) Ραίνει.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ πείραζαν τοὺς συμπεθέρους πού τοὺς πῆραν τῆ νύφη.

Τὸν πατέρα τῆς νύφης, τὴν μητέρα, τ' ἀδέλφια, τοὺς συγγενεῖς κι' ὄλο τὸ νυφοστόλι, τοὺς καλεσμένους ἀπὸ τὸ μέρος τῆς νύφης τοὺς κερνούσανε, μὲ τὰ παιχνίδια τοὺς πῆγαιναν στὸ σπίτι τους καὶ δὲν ξαναπήγαιναν στὴ χαρά.

Ἡ συντέκνη σήκωνε τῆ νύφη νὰ χορέψνε τὸ χορὸ τῆς νύφης. Ἡ νύφη ἔσερνε τὸν συρτὸ καὶ τὴν ἔπιαναν κοπέλλες καὶ κορίτσια.

- 63 Ἐλάτε πιάστε τὸν χορὸ ὄλες οἱ παντρεμμένες
καὶ τὸ κατόπ' οἱ λεύθερες καὶ ἀρραβωνιασμένες.
- 64 Ἐγύρισα Ἀνατολή, ἐγύρισα καὶ Δύση,
δὲν εἶδανε τὰ μάτια μου τέτοια ὠραῖα νύφη.
- 65 Γαλάζια πέτρα τοῦ γιαλοῦ καὶ διαμαντένια δόξα,
καντήλα τῆς μητρόπολης εἶναι ἡ νύφ' ἀπόψα.
- 66 Κουμπάρα, πού στεφάνωσες μὲ τὴν πολλὴ χαρά,
νὰ σ' ἀξιῶση ὁ Θεὸς νᾶσαι καὶ στά παιδιά.
- 67 Νύφη μου καλορίζικη, νύφη μου, νὰ γεράσης,
νύφη μου, μὲ τὸν νέο σου ὠραῖα νὰ περάσης.
- 68 Νύφη μου καλορίζικη ποιὸς σ' ἔδοσε τὴν χάρη,
ποῦ τῶβρες κσι τὸ διάλεξες αὐτὸ τὸ παλληκάρι;
- 69 Νύφη μου καλορίζικη, χαρά στὸ ριζικό σου,
πού πήρες τέτοιο ἀγγελο εἰς τὸ προσκέφαλό σου.
- 70 Νύφη μου καλορίζικη νὰ ζήσης νὰ γεράσης
καὶ τοῦ Ἀβραάμ τὰ καλὰ ἐσὺ νὰ τ' ἀπολαύσης.
- 71 Ὅσες χαρὲς κι' ἂν ἔτρεξα δὲν εἶδα τέτοια νύφη,
ἔχει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη.
- 72 Ποιὸς ἦταν ὁ προξενητὴς πού νέβηκε τὴ σκάλα,
καὶ διάλεξε καὶ ἔπειρε τὴν κόρη τὴ σουλτάνα,
- 73 Βασίλισσα νὰ ἦσουνε δὲ θᾶχες τέτοια χάρι,
νᾶσαι ἀνθὸς τῶν κοριτσιῶν τῆς γειτονιάς καμάρι.
- 74 Σ' ὄσους γάμους κι' ἂν ἐπῆγα τέτοια νύφη δὲν τὴν εἶδα,
νᾶχη κούτελο φεγγάρι καὶ λαιμὸ μαργαριτάρι.
- 75 Σὺ εἶσαι νυφοπούλά μου, κορώνα τοῦ λεβάντη,
ἀφρὸς τοῦ μαργαριταριοῦ κι' ἀτίμητο διαμάντι.
- 76 Τῆς νύφης πρέπει γιασεμί καὶ τοῦ κουμπάρου βιόλα
καὶ τοῦ γαμπροῦ γαρουφαλιά γιατί μυρίζει ἀπ' ὄλα.

"Ἄν ἡ νύφη ἦτανε μοναχοκόρη:

- 77 Χόρεψε χαυδεμένη μου, μαλαματένια βουλα,
νὰ σὲ χαρῆ ἡ μάνα σου πού σ' ἔχει μοναχοῦλα.

- 78 Γαλάζια πέτρα τοῦ γιालοῦ κι' ὀλόχρυσή μου βοῦλα.
 νά σέ χαρῆ ἡ μητέρα σου πού σ' ἔχει μοναχοῦλα.
 79 Πράσινη πέτρα τοῦ γιालοῦ με ἀσημένια βοῦλα,
 νά σέ χαρῆ ὁ πατέρας σου πού σ' ἔχει μοναχοῦλα.

296

Ὁ χορὸς ἄναφτε, ὁ συρτὸς γυρνοῦσε στὸν πεταχτὸ χασάπικο
 καὶ πάσα ἔπεφταν στοὺς παιχινδιᾶτορες.

1	"Ἐχεις δυὸ μάτια σὰν ἐλιές
εἶναι γιομάτο μαργιολιές,
"Ἐχεις δυὸ ματάκια μαῦρα
πού νά τᾶχανες νά ταῦρα.	Σύ σαι ἥλιος καὶ πυρώνεις
10 κι' ὄλες τίς καρδιές λαβώνεις.
Τὰ μαλλιὰ σ', εἶναι πλεγμένα
καὶ στὸ σύρμα ντυλιγμένα.
5	Κλαίγω καὶ φωνάζω
καὶ γιὰ σέ ἀναστενάζω.
Σὺ σαι ἥλιος τῆς ἡμέρας
τῆς αὐγῆς κρύος ἀέρας.	Τὸ ἐρωτικόν σου βλέμμα
μ' ἔκανε νά φτύνω αἶμα.
15 Τὸ ἐρωτικόν σου πάσο
θά με κάν' τὸν νοῦ μ' νά χάσω.

Ὁ σύντεκνος σήκωνε τὸν γαμπρό, σηκώνουνταν καὶ τὰ παλλη-
 κάρια κι' ὁ γαμπρὸς ἔσερνε τὸν χορό.

- 80 Χορεύουμε τὸν κύρ γαμπρό, μέ δόξα μέ καμάρι,
 νά τὸν χαροῦνε οἱ γονιοί, κ' ἡ νιά πού θά τὸν πάρει.
 81 Γαμπρέ μου καλορίζικε, νά ζῆς καὶ νά γεράσης,
 τὴν νέα πού ἀπόλαψες καλὰ νά ἐπεράσης.
 82 Γαμπρέ μου, τοῦ μόσχου τὸ κλαδί καὶ τῆς ἐλιᾶς τὸ φύλλο
 ἐσὺ ἦσουν πού γεννήθηκες ἀντάμα με τὸν ἥλιο.
 83 Ἐσ' εἶσαι πύργος με γυαλιά, καθρέπτης με συντέφια,
 ἐσὺ εἶσαι ὁ καλλίτερος ἀπ' ὄλα σου τ' ἀδέλφια.
 84 Ζεμποῦλι μου, μαβί, μέσα στὰ λουλουδάκια,
 μοναχογιὸς ξεχωριστὸς μέσα στὰ παλληκαράκια.
 85 Ἄετέ μου χρυσοπράσινε με ἀσημένιες πλάτες,
 ὅταν περνᾷς λεβέντη μου λαμποκοποῦν οἱ στράτες.
 86 Σὰν κυπαρίσσι νά σταθῆς, σὰν δέντρο νά ριζώσης,
 σὰν ἐκκλησιά δεσποτική ἔτσι νά στερεώσης.

"Ὅταν χόρευε ὁ γαμπρὸς κ' ἡ νύφη:

- 87 "Ἄφσε τὸ μαντηλάκι καὶ πιάσ' τὸ χέρι της
 κι' ὁ κόσμος τὸ γνωρίζει, πού 'σαι ταῖρι της.
 88 Γαμπρὸς εἶναι τὸ μάλαμα καὶ νύφη τὸ διαμάντι
 κουμπάρος πού στεφάνωσε ὡσὰν τὸν ἥλιο λάμπει.
 89 Γαμπρὸς εἶναι τὸ κάτεργο κ' ἡ νύφη ἡ φρεγάδα,
 κουμπάρος καπετὰν πασαῖς, πού σέρνει τὴν ἀρμάδα.

- 90 Γαμπρέ, μὴ λυπηθεῖς φλουριά καὶ κάμ' ἓνα κλουβάκι
καὶ βάλει τήνε νιόνυφη ποῦναι κοπελλουδάκι.
- 91 Ἔνα τραγούδι θὰ σὲ πῶ, ἐπάνω στὸ ρεβίθι,
χαρὰ στὰ μάτια τοῦ γαμπροῦ, ποῦ διάλεξε τὴ νύφη.
- 92 Ἔμορφα ποῦ ταιριάσατε, τὰ δυὸ σας ἓνα μπόϊ,
σὰν τὰ κυπαρισσόδεντρα, ποῦναι στὸ περιβόλι.
- 93 Ἡ νύφ' εἶναι γαρύφαλο, γαμπρός γαρουφαλάκι,
μ' ἀλήθεια ἢ κουμπάρα μας μιὰ ράμνα ¹⁾ γιασεμάκι.
- 94 Μαλαματένιος ἀργαλειός,
νὰ ζῆ ἢ νύφη κι' ὁ γαμπρός.
- 95 Ὡς πρέπει τ' ἄσπρο τ' ἄλογο στὸ πράσινο χορτάρι,
ἔτσι πρέπει κ' ἢ νύφη μας εἰς τοῦ γαμπροῦ τὸ πλάγι.
- 96 Λεβέντης εἶσαι μάτια μου, λεβέντικα χορεύεις,
λεβέντικα πατεῖς στὴ γῆ καὶ κορνιαχτὸ δὲ πέρνεις.
- 97 Σήκω γαμπρέ, τὸ χέρι σου καὶ κάνε τὸ σταυρό σου,
καὶ παρακάλε τὸν Θεὸ νὰ ζῆ τὸ στέφανό σου.
- 98 Σύντεκνε, ποῦ στεφάνωσες καὶ ἔβαλες στεφάνι,
νὰ σ' ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ βάλῃς καὶ τὸ λάδι.
- 99 Σύντεκνε, ποῦ στεφάνωσες, τὰ δύο κυπαρίσσια
νὰ σ' ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νάλθῃς καὶ στὰ βαφτίσια.

Ἄν ὁ κουμπάρος ἦτανε ἐλεύθερος :

- 100 Κουμπάρε, ποῦ στεφάνωσες καὶ εἶσαι δίχως ταῖρι,
νὰ σ' ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ βρῆς καὶ σὺ τὸ ταῖρι.
- 101 Κουμπάρος ποῦ στεφάνωσε τὸ ταιριακτὸ ζευγάρι,
κόρη πλουσία κ' ἔμορφη εὐχόμεσθε νὰ πάρῃ.
- 102 Χορεύει ἢ νύφη κι' ὁ γαμπρός χορεύει τὸ γαμπροστόλι,
νὰ τίς ἀξιῶσῃ ὁ Θεὸς νὰ παντρευτοῦνε ὄλοι.

297

Σ' ὄλες τίς χαρὲς ἐπῆγα	νᾶν' οἱ καλεσμένοι ὄλοι
τέτοι' ἀντρόγυνο δὲν εἶδα,	ἓνας, ἓνας διαλεγμένοι,
νᾶν' ἢ νύφη περιστέρι	νᾶν τὰ παλληκάρια ὄλα
κι' ὁ γαμπρός χρυσοῦ ξεφτέρι,	10 σὰν τὰ λεοντάρια,
5 νᾶναι ἢ κουμπάρα	νᾶν' καὶ τὰ κορίτσια ὄλα
σὰν ὀλόχρυση λαμπάδα	ἔμορφα σὰν κυπαρίσσια.

1) Γιασεμιά πολλὰ περασμένα σὲ τσακνάκι.

Εὐχές στὴ νύφη καὶ στὸν γαμπρό :

- 103 Ἄς εἶναι καλορίζικα κι' ἄς εἶν' καλὴ ἡ ὥρα,
ἢ Παναγιὰ κι' ὁ Χριστός, νὰ εἶναι μέσ' τῆ βλόγα ¹⁾,
- 104 Γαμπρός μοιάζει ἀετὸς κ' ἡ νύφη περιστέρα,
νὰ ζήσουν καὶ νὰ χαίρονται τῆ νύχτα καὶ τῆ μέρα.
- 105 Ἔνα τραγούδι θε' νὰ πῶ ἐπάνω στὸ κεράσι,
τ' ἀντρόγυνο πού κάμαμε νὰ ζήση νὰ γεράση.
- 106 Κατέβα Παναγία μου, μέ τὸν μονογενῆ σου,
στ' ἀντρόγυνο πού ἔγινε νὰ δόσης τὴν εὐχὴ σου.
- 107 Μαλαματένιος ἀργαλειὸς καὶ συρματένια δόξα
τί ἄμορφα θὰ παίξουνε τ' ἀντρόγενο ἀπόψα.
- 108 Νύφη μου κολορίζικη, νύφη μου, νὰ γεράσης,
νύφη μου, μέ τὸν νέο σου, ὠραία νὰ περάσης.
- 109 Νὰ ζήσ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός, νὰ ζήση κι' ὁ κουμπάρος,
νὰ ζήσουν οἱ συμπέθεροι νὰ κάνουν κι' ἄλλους γάμους.
- 110 Τ' ἀντρόγυνο πού ἔγινε νὰ ζήση νὰ γεράση,
καὶ ὁ γαμπρός μας θέλουμε κρασί νὰ μᾶς κεράση.
- 111 Τὸ ταιριαγμέν' ἀντρόγυνο Θεὸς νὰ τὸ βλογήση
καὶ ἡ κερά ἢ Παναγιὰ νὰ τὸ πολυχρονίση.
- 112 Ὅσ' ἄνθη ἔχ' ὁ Μάιος καὶ ὁ χειμῶνας χιόνια
νᾶχνε καὶ οἱ νιόπαντροι εὐτυχισμένα χρόνια.

ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

298

Φανάρι.

Τοῦ Γιάνν' ἡ μάμμα

- 1 Τοῦ Γιάνν' ἡ μάμμα ζύμωνα τὸν γιό της παξιμάδι,
τὰ δάκρυα βάζει θερμό ²⁾, μέ μοιρολόγι πλάθει,
καὶ μέ τὸν ἀχνό τῆς καρδιάς, τὸν φοῦρνό της κορώνει.
«Φοῦρνο μ', μὴ καίεις γρήγορα, ψωμί μὴν ἀνεβαίνεις,
5 γιὰ νὰ φύγνε τὰ κάτεργα καὶ ν' ἀπομείν' ὁ Γιάννης».
'Ἀκόμ' ὁ λόγος βάσταγε καὶ συνατὴ τῆς ³⁾ μιλοῦσε,
ἀκούει τὴν πόρτα νὰ κτυπᾶ, τὸν Γιάννη πού φωνάζει,
«Δός με μάμμα, τὰ ρουχὰ μου, δός με καὶ τὴν εὐχὴ σου»
—Μὴ πᾶς ὑγιέ μου, στὰ θολά, μὴ πᾶς στὰ βουρκομένα,
10 μόνε νὰ πᾶς στὰ καθάρια τὰ νερά, τὰ πάρθενα κοράσια.

1) Εὐλογία. — 2) Τὸ ζεστό νερό πού ζυμῶνε τὸ ψωμί. — 3) Μόνη τῆς.

- Ποιὰ εἶνε μάννα μ', τὰ θολὰ; ποιὰ εἶν' τὰ βουρκωμένα;
- Τῆς χήρας εἶναι τὰ θολὰ, τῆς παντρεμένης τὰ βουρκωμένα καὶ τὰ καθάρια τὰ νερά, τὰ πάρθενα κοράσια.

299

- 1 Ἄιντε παιδί μου στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα
καὶ νὰ γεμίσῃ ἡ στράτα σου τριαντάφυλλα καὶ ρόδα.
- 2 Ἄχ παιδί μ' ἀξέχαστο παντοτεινὴ μ' ἐλπίδα,
ἀφ' οὗτου πᾶς στὰ μακρὰ, χαρὰ πιά δὲν εἶδα.
- 3 Βασιλικὸς κι' ἂν μαραθῇ τὴν μυρωδιὰ τὴν ἔχει
κι' ὁ γιόκας μου κι' ἂν παντρευτεῖ τὴν ἔννοια μου τὴν ἔχει.
- 4 Γιέ μου, ὅταν πάρω τὴ γραφὴ σου κι' ὅταν τὴν διαβάσω,
μέσ' στὰ φύλλα τῆς καρδιάς μου θέλω νὰ τὴν φυλάξω.
- 5 Διαβάτες ποὺ διαβαίνετε, στρατιῶτες ποὺ περνᾶτε,
μὴν εἶδατε τὸν γιόκα μου, στὰ ἔρημα τὰ ξένα;
- 6 Κόρη μ', ἡ ξενιτεῖά σέ χαίρεται, ἡ γῆ σέ καμαρώνει
κ' ἡ μάννα ποὺ γέννησε κλαίει καὶ δὲ μερώνει.
- 7 Κόρη μου στὴ ξενιτεῖά οἱ ξένοι τί σέ λένε;
ἄλλα ματάκια σέ θωροῦν καὶ τὰ δικά μου κλαῖνε.
- 8 Μαύρα πουλιὰ τῆς θάλασσας ποὺ γλυκοκελαΐδητε,
ἂν δγῆτε τὸ παιδάκι μου λόγια πικρὰ νὰ πῆτε.
- 9 Νὰ στρώσω θέλω τὸ στρατὶ ὄλο μαργαριτάρι,
γιὰ ν'ἀλλθῇ τὸ παιδάκι μου, τ' ὄμορφο παλληκάρι.
- 10 Πήγαινε τὸ γραμματάκι μου εἰς τὴν καλὴ τὴν ὥρα
καὶ φίλα τὸ παιδάκι μου, στὰ χεῖλη καὶ στὸ στόμα.
- 11 Φεύγει τὸ παιδάκι μου, δὲν θὰ ξαναγελάσω
κι' ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ, ποτὲ δὲ θὰ περάσω.
- 12 Φύσα Βοριά μου, φύσα, καὶ κάνε κύματα,
νὰ πᾶνε στὸ παιδί μου, τὰ χαιρετήματα.
- 13 Χελιδονάκια τ' οὐρανοῦ καὶ σεῖς περιστεράκια,
ἂν δγῆτε τὸ παιδάκι μου, πῆτέ το δυὸ λογάκια.
- 14 Ψηλὰ βουνὰ καὶ πράσινα καὶ δέντρα φουντωμένα,
γιὰ φέρτε τὸ παιδάκι μου, γιὰ πάρετε καὶ μένα,
- 15 Ὡρα καλὴ σου γιόκα μου καὶ νὰ καλοστρατήσης,
στὴ στράτα νὰ με θυμηθῆς καὶ πίσω νὰ γυρίσης.
- 16 Ὡς τρέχουνε τὰ σύννεφα καὶ τὸν καιρὸ ἀκολουθοῦνε,
τρέχνε καὶ μένα γιέ μ' τὰ μάτια μου ὅταν σέ θυμηθοῦνε,
- 17 Ὡ Χάρε, γιὰ δὲν ἔρχεσαι νὰ πάρης τὴ ζωὴ μου
καὶ τί τὴν θέλω πιά ποὺ ἔφυγε τὸ παιδί μου;

ΑΓΑΠΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

300

- 1 'Αγάπες κι' αγαπητικές χίλιες στην ώρα κάμνω,
ή μάννα μ' μόν' αν' αποθάν' άλλη μάννα δέν κάμνω.
- 2 'Ανάθεμα την όρφανιά σαν' έβλαψε τον κόσμο,
καί κάνουν τ'ο κορμάκι μου πράσινο σαν' τ'ο δυόσμο.
- 3 'Από μικρή όρφανεψα π'ο μάννα κι' από κύρη,
σαν' τον λιανό βασιλικό καί σαν' τ'ο καρυφύλλι.
- 4 "Αχ πέννα μου περίφανη, χαρτί μου παινεμένο,
έσ'ο θά π'ας στη μάννα μου καί γ'ω έδ'ω θ'ά μένω.
- 5 Αύτ'α τ'α έρημα βουνά, για' μένα γεννηθήκαν,
μέ πήραν τ'η μαννούλα μου καί δέ μέ λυπηθήκαν.
- 6 Βραδυάζει, ξημερώνει, τον Θεό παρακαλώ,
νά μάθω για' τον κύρη μου, νά παρηγορηθ'ω.
- 7 Γράμμα, σ'τά χέρια π'ου θά π'ας καί πόρτα νά κτυπήσης,
θ'ά κατεβ'η ή μάννα μου νά τ'ην γλυκοφιλήσης.
- 8 Γράμμα μου, σ'χίσε τ'α βουνά καί πέρασε σαν' σφαίρα,
καί π'ανε σ'τον πατέρα μου καί π'ες τον καλή μέρα.
- 9 Γράμμα, σ'τά χέρια π'ου θά π'ας νά ξέρης νά μιλήσης
κι' από τ'α δύο μάγουλα νά μέ τονε φιλήσης.
- 10 Δέ κλαίω τον αποθαμμό, κορμί 'μαι κι' ές' ανάλυσω,
μόν' κλαίω τ'η μαννούλά μου, σ'ά π'ου θά καταντήσει.
- 11 Εύχήσου με μαννούλά μου, τ'ώρα σ'το μισεμό μου,
φκιστήτε με αδελφάκια μου τ'ώρα σ'το ξενιτεμό μου.
- 12 Μαυρο καίκι θά γεν'ω κι' άσπρα παννιά θά βάλω
καί καπετάνιος θά γεν'ω, πατέρα μου νά σ' ε'υρω.
- 13 Ν'άχω τον ούρανό χαρτί, τ'ην θάλασσα μελάνη,
νά γράψω σ'τον πατέρα μου κι' άκόμα δέ μέ φθάνει.
- 14 Πήγαινε γραμματάκι μου, τ'ην πόρτα νά χτυπήσης
καί σαν' άνοιξ' ή μάννα μου νά τ'ην γλυκοφιλήσης...
- 15 Φεύγω καί αποχαιρετ'ω τ'η μάννα μου, τ'ην πολ' αγαπημένη,
τ'α δυό μου πόδια π'ανε μπ'ρος κι' ό νο'υς μου πίσω μένει.
- 16 Χαρά στη μοιρά σου χαρτί, χαρτί χαριτωμένο,
π'ου π'ας νά δ'ης τ'η μάννα μου καί γ'ω έδ'ω θά μένω.
- 17 Χαρτί, σ'τά χέρια π'ου θά π'ας, σκ'υψε νά τ'α φιλήσης
κι' αν' σε ρωτήσουνε για' μέ, νά ξέρης νά μιλήσης.

Τ' ΑΔΕΛΦΙΑ

.301

- 1 Τ' ἀδέλφια ὅταν περπατοῦν οἱ δρόμοι καμαρώνουν,
κι' ὅταν ἀποχωρίζονται κλαῖνε καὶ δὲ μερώνουν.
2 Σταθῆτε ὄρη καὶ βουνά, λαγκάδια καὶ ποτάμια,
αὔριο ἀποχωρίζονται τὰ δύο ἀδελφάκια.
3 Ὅπου δεῖς δυὸ κυπαρίσσια καὶ στή μέση μιὰ μηλιά,
κεῖ πέρα 'ναι θαμμένα δυὸ ἀδέλφια ἀγκαλιά.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

302

Ἡρακλείτσα.

Ἡ μάννα τοῦ ξενιτεμένου

(Τῆς κούνιας)

- Μιά μάννα, μιὰ κακὴ μάννα τὸ γιό της καταριέται.
Διώχνεις με, μάννα μ' διώχνεις με, καὶ γὼ νὰ φύγω θέλω.
Νάλθῃ μάννα μ' τ' αἰ Γιωργιοῦ, νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά,
νὰ δῆς τὰ παλληκάρια,
5 νὰ δῆς τὸν τόπο μ' σκοτεινὸ καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο.
Νὰ πᾶς μάννα μ' στὸ δίστρατο ἀκρογιαλιά νὰ βλέπης,
νὰ βλέπης ἄντροι νὰ ρωτᾶς, γυναῖκες νὰ ξετάζης,
νὰ βλέπης τὰ γκεμιτσόπουλα¹⁾ νὰ τὰ συχνορωτᾶς,
«Μὴν εἶδατε, μὴν ἄκσατε τὸν γιό μου τὸν Γιωργάκη ;»
10 —Ἐψὲς βράδυ τὸν εἶδαμε στῆς Μπαρμπαριάς τὰ μέρη,
ποῦχε τὸν ἄμμο πάπλωμα, τὴ μαύρη γῆς μιντέρι²⁾
ἄσπρα πουλιά τὸν τρώγανε, μαῦρα τὸν λογουρίζαν,
κ' ἓνα χρυσό, καλὸ πουλί, κάθεται καὶ τὸν κλαίγει.
—Δὲν τρῶς καὶ σὺ καλὸ πουλί, ἀντρειωμένες πλάτες,
15 νὰ κάνης πῆχυ τὸ φτερό, δυὸ πιθαμές τὸ νύχι,
νὰ γράψω στὶς φτεροῦγές σου τρία καλὰ μαντάτα,
νὰ γράψω τρία γράμματα πικρὰ σὰν τὸ φαρμάκι,
τῶνα νὰ πάγῃ στὴ μάννα μου, τ' ἄλλο στὴν ἀδελφή μου,

1) Λ. Τ. Ναυτόπουλα.—2) Λ. Τ. Εἶδος ντιβανιοῦ, ὄχι κινητοῦ. Μιντέρι εἶχαν ὅλα τὰ σπίτια, ἐπιανε τὴν ἐμπρὸς στὰ παράθυρα πλευρὰ, ἢ καὶ δυὸ πλευρές, καὶ στὰ πιὸ παλῆα χρόνια καὶ τρεῖς πλευρές.

τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ πάγη στὴν καλὴ μου,
 20 νὰ τ' ἀναγνώνη ἢ μάννα μου, νὰ κλαίῃ ἢ ἀδελφὴ μου,
 νὰ τ' ἀναγνώνη ἢ ἀδελφὴ μ', νὰ κλαίῃ ἢ καλὴ μου,
 νὰ τ' ἀναγνώνη ἢ καλὴ μ', νὰ κλαίῃ ὁ κόσμος ὅλος».

303 *

Καστανιές

Τῆς κούνιας

Διώχνεις με μάννα μ', διώχνεις με καὶ γὼ νὰ πάγω θέλω,
 μὲ τὰ πουλάκια θὰ διαβῶ καὶ μὲ τὰ χελιδόνια
 καὶ τὰ πουλάκια θ' ἄλλθουνε καὶ στίς φωλιές θὰ πᾶνε
 καὶ γὼ μαννέ μ' δὲν θ' ἄλλθω πιά, τὴ σκάλα σ' δὲν θ' ἀνέβω,
 5 Νὰ ἔλθῃ μάννα μ', τ' Ἄϊ Γιωργιοῦ, πρώτη χρονιάρα μέρα.
 νὰ πᾶς μαννέ μ', στὴν ἐκκλησιά, νὰ πᾶς νὰ προσκυνήσης,
 πρῶτα νὰ κάμῃς τὸ σταυρὸ σ' κ' ὕστερα νὰ χαιρετίσης,
 νὰ δῆῃς τὸν τόπο μ' ἀδειανὸ καὶ τὸ στασίδι μ' ἄδειο·
 τότες μαννέ μ', νὰ κλάψῃς, τότες μαννέ μ', νὰ θυμηθῆς
 10 τὰ λόγια ποῦ μ' ἔλεγες, τὰ λόγια ποῦ μὲ εἶπες.
 Μάζω μαννέ μ', τὰ ροῦχά μου καὶ κάνε τα ἕνα μπόγο
 καὶ πάρε τα καὶ πᾶνε τα στὴς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα
 κι' ἂν μοιάζ' κανεὶς τὸ μπόϊ μου, βγάλτα μαννέ μ' καὶ δός τα
 κι' ἂν δὲν μὲ μοιάζ' τὸ μπόϊ μου πάρ' τα καὶ ἔλα πίσω.

304

Καστανιές.

Τὸ παράπονο τοῦ ξένου

Δὲν σὲ θαρροῦσα θάλασσα νερὸ νὰ κατεβάσης,
 καὶ σὺ νερὸ κατέβασες τὸν κόσμον νὰ χαλάσης,
 κατέβασες καὶ μιὰ μηλιά, κι' ἀμπέλια φυτεμένα,
 κάνουν σταφύλι ροζακὸ καὶ τὸ κρασί μωσχᾶτο,
 5 τὸ πίνουν οἱ ἄντροι καὶ μεθοῦν, γυναῖκες καὶ λογιάζουν,
 τὸ πίνουν κ' οἱ μελαχροινές παιδι γιὰ νὰ μὴ κάνουν.
 Ἄς τῷπινε ἢ μάννα μου, ἐμένα νὰ μὴ κάνῃ,
 σὰν μ' ἔκανε καὶ μ' ἔστειλε στὰ μακρὰ στὰ ξένα.
 Ξένες πλένουν τὰ ροῦχά μου, ξένες τὰ σαπουνίζουν,
 10 ἀντὶ νερὸ βροδοστόμο, ἀντὶς σαπουνὶ μόσχο,
 ἀντὶ στὸν ἥλιο στέγνωμα, στ' ἀστρί καὶ στὸ φεγγάρι.

*) Μεσαιωνικὰ Γράμματα. Τόμος Αος, Τεῦχ. Βο, σελ. 167.

Τὰ πλένουν μιά, τὰ πλένουν δυό, στίς τρεῖς τὰ στέλνουν πίσω.

«Πάρε ξενέ μ', τὰ ροῦχά σου, πᾶν' τα στήν ἀδελφή σου,
νά σέ τὰ πλύν' ἡ μάννα σου καί ἡ ἀγαπητική σου».

305

Ἡ λυγερή.

Πᾶνε κοπέλλες στό χορό, πᾶνε στά παναγύρια,
καί μιὰ κοπέλλα λυγερή κλαίει κι' ἀναστενάζει,
ἡ μάννα της τήν ἔλεγε, γλυκά τήν κουβεντιάζει.

«Σήκω ν' ἀλλάξης λυγερή, νά βάλῃς τὰ καλά σου,
5 κι' ἄιντε νά σύρῃς τόν χορό, τραγούδια ν' ἀραδιάσῃς.»

— Δέν θέλω γώ μάννα μ', χοροί, οὔτε καί παναγύρια,
μόνε τὰ μαῦρα νά ντυθῶ, καλογρηά νά γένω,
τάζω κερὶ στήν Παναγιά καί στόν ἄϊ Νικόλα,
τὸ πουλί πού ἀγαπῶ νά μέ τὸ στείλῃ τώρα.

306

Σηλυβριά.

Μιά μάννα εἶχε δυὸ παιδὰ στήν ξενιτειᾶ σταλμένα,

πές την νά μὴ τὰ καρτερῇ, νά μὴ τὰ περιμένῃ,
καί κείνα ψάρια ψάρευαν στῆς Ἀρμενιάς τὰ μέρη
κ' ἡ Ἀρμενιά κατέβασε δένδρα ξερριζωμένα,

5 κατέβασε καί μιὰ μηλιά στὰ μήλα φορτωμένη
κι' ἀπάνω στὰ κλωνάρια της δυὸ ἀδέλφι' ἀγκαλιασμένα,
μαῦρα πουλιά τὰ τρώγανε, ἄσπρα τὰ τρωγυρίζαν
κ' ἓνα πουλί χρυσὸ πουλί στέκεται κι' ἀναστενάζει.

«Δέν τρῶς πουλί, καλὸ πουλί, ἀντρειωμένες πλάτες,

10 νά κάνῃς πῆχyu τὸ φτερό καί πιθαμὴ τὸ νύχι,
νά γράψω μιὰ ψιλή γραφή στὴ μάννα μ' νά τήν πᾶτε;»

— Πουλάκια τοῦ Νταούτ πασαῖ, πολὺ ψηλά πετᾶτε,
ἄν-δῆτε τὰ παιδάκια μου νά μέ τὰ χαιρετᾶτε.

Εὐθύς κατέβκε τὸ πουλί καί τήνε ἀπαντίζει:

15 «Τὰ τέκνα σου παντρεύτηκαν στῆς Ἀρμενιάς τὰ μέρη,
πῆραν τὴν πλάκα πεθερά, τὴν μαύρη γῆς γυναῖκα
καί τὰ σκουλήκια τῆς γῆς τὰ ἔχουν συντροφιά τους».

307

Σηλυβριά.

Πραγματευτῆς ἐξέβηκε πὸ μέσ' ἀπὸ τὴν Πόλη,
τόν ἴσκιο, ἴσκιο πήγαινε, στόν ἴσκιο περπατοῦσε,
νά μὴ τὸν κάψ' ὁ κορνιαχτός, μὴ τὸν μαυρίσ' ὁ ἥλιος.

Μιά κόρη, μία μάντισσα, μιὰ μικροπαντρεμμένη,
 5 πού εἶχ' ἀσημένιο ἀργαλειό καὶ φιλντισένιο χτένι,
 ἀπὸ τὸ βρόντο τ' ἀργαλειοῦ κι' ἀπὸ ψιλὰ τραγούδια,
 πραγματευτῆς ἐπέρασε καὶ τῆς ἐκαλημέρισε.
 «Καλὴ μερὰ σου κόρη μου. καλῶς τὰ πολεμάεις.
 Κόρη μου δὲν παντρεύεσαι πραγματευτὴ νὰ πάρης ;
 10 Κάλλιο νὰ σκάσ' τ' ἄλογο σ', παρὰ τὸν λόγο ποῦπες,
 ἔχω ἄντρα στὴ ξενιτεία, ἔχει δώδεκα χρόνια.

308

Φανάρι.

Καρδιά μ', μέ δέκ' ὄχτω κλειδιά, γιὰτ' εἶσαι κλειδωμένη;
 ἄνοιξε, παῖξε, γέλασε, πῶς ἦσουν μαθημένη.
 —Μὰ πῶς ν' ἀνοίξω νὰ χαρῶ; εἶν' τὰ κλειδιά παρμένα,
 καὶ κείνος πού τὰ ἔπαρε εἶν' μακρὰ στὰ ξένα.

309

Καστανιές.

Τὸν Μάη ἐπαντρεύτηκε, τὸν Μάη γυναῖκα πήρε,
 τὸν Μάη τὸν ἦλθε μήνυμα νὰ πάγη στὸ σεφέρι.
 Νύχτα τοιμάζει τ' ἄλογο, νύχτα τὸ καλιβώνει
 κ' ἡ κόρ' βαστάει τὸ κερὶ, τὰ μάτια τῆς δακρύζουν.
 5 «Ἐσὺ' πηγαίνς πουλάκι μου καὶ μένα πού μ' ἀφίνεις ;
 —Σ' ἀφίνω πρῶτα στὸ Θεὸ καὶ δεύτερα στὶς ἄγιοι,
 σ' ἀφίνω καὶ στὴ μάννα μου καλὰ νὰ σὲ φυλάγη.
 —Τί θὰ μὲ κάνει ὁ Θεός, τί θὰ μὲ κάν' οἱ ἄγιοι,
 τί θὰ μὲ κάν' ἡ μάννα σου χωρὶς τὴν ἀφεντιὰ σου ;»

310

Σκοπό.

Σήκω πάπια, σήκω χήνα μ' σήκω κι' ἄλλαξε,
 σήκω βάλε τὰ χρυσᾶ σου κ' ἔβγα καὶ συργιάνισε,
 σ' ἔφερα γυαλί καὶ κτένι καὶ καρὰ μπογιά 1),
 γιὰ νὰ βάψης τὰ μαλλιὰ σου καὶ τὰ φρύδια σου.
 5—Ποῦ ἦσουν ξένη μ' τὸν χειμῶνα καὶ γὼ μάργωνα ; 2)
 Ξένος ἦμουν ὁ καϋμένος ξενοδούλευα,
 κι' ὄσα δούλευα ὁ καϋμένος σένα τᾶστελνα.

311

Καλλιχράτεια.

“Ὅλα τὰ πουλάκια μαζύ, μαζύ,
 τὸ δικό μ' τ' ἀηδόνι τὸ μοναχό,

1) Λ. Τ. Βαφὴ μαύρη. —2) Γινόμεον σάν πέτρα.

μέσ' τὸν κάμπο τρέχει μὲ τὸν ἀετό,
πορπατεῖ καὶ λέγει καὶ ὀμιλάει.
5 «Ξένο ἄνδρα εἶχε ξενιτευτὴ
καὶ Κεφακλωνίτη πρεματευτὴ,
ἦτανε πολίτης ἀπὸ τὴν Δυσθυμιά,
πὸ τὴν Πόλη ἄρχοντας, πὸ τὰ νησιά.

312

Ἡράκλεια.

Τῆς κούνιας

Μιά κοπελλιά τραγούδησε σ' ἓνα ψηλὸ παλάτι,
ἀέρας πῆρε τὴ φωνὴ στὸ πέλαγο τὴν πάει,
κι' ὁ καπετάνιος τ' ἄκουσε τὴν καντηλίτ' ἀνάφτει.
«Παιδιὰ ἀγνάρτε τὰ παννιά, ν' ἀκούσμε τὴν κοπέλλα,
5 σὰν τί τραγούδι τραγουδᾷ, σὰν τί τραγούδι λέει ;
—Ἐχ' ἄντρα γὼ στὴν ξενιτειά, ἔχ' ἄντρα γὼ στὰ ξένα,
—Κόρη μ' ἐγὼ εἶμ' ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμαι ὁ καλὸς σου.
—Ἄν εἶσαι σὺ ὁ ἄντρας μου κι' ἂν εἶσαι ὁ καλὸς μου,
—πές με σημάδι τοῦ σπιτιοῦ, σημάδ' τῆς γυναικὸς σου.
10 Ἔχεις μηλιά στὴν πόρτα σου καὶ δράνα στὴν αὐλὴ σου,
ποὺ κάνει ῥοζακὸ στρφύλι καὶ κόκκινα τὰ μήλα,
ἔχεις ἐλιά στὸ στηθὸς σου κι' ἐλιά στὸ μάγουλό σου.
—Ἐσὺ εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἐσὺ εἶσαι ὁ καλὸς μου.

313

Σηλυβριά.

Συρτὸς

Ἄλλες τὶς μῆνες τὶς θέλω κι' ὄλλες τὶς καλοθέλω,
τὸν Μάρτη μῆνα δὲ θέλω γιὰτ' εἶναι ταξιδιάρης,
γιατ' ἄρματώνει κάτεργα καὶ ξεκινᾷ καράβια,
θὰ φύγ' καὶ μὲν' ἀφέντης μου μαζὺ μὲ τὸ καράβι.
5—Ἐσὺ φεύγεις ἀφέντη μου καὶ μένα ποῦ μ' ἀφίνεις ;
—Πρῶτα σ' ἀφίνω στὸ Θεὸ καὶ δεύτερο στοὺς ἅγιους,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο στήνε γλυκειὰ μου μάννα.
—Τί νὰ μὲ κάνει ὁ Θεός, τί νὰ μὲ κἀν' οἱ ἅγιοι,
τί νὰ μὲ κἀν' ἡ μάννα σου δίχως τὴν ἀφεντιὰ σου ;
10 Πάρε καὶ μὲν' ἀφέντη μου μαζὺ μὲ τὸ καράβι,
νὰ μαγερεύω νὰ δειπνᾷς, νὰ στρώνω νὰ κοιμᾷσαι,
νὰ πλένω τὰ ρουχάκια σου στὴν ἀργυρῆ λεκάνη,
ἀντὶς νερὸ ῥοδόσταμο κι' ἀντὶς σαπούνι, μόνχο,
καὶ ἀντὶς τοῦ ἡλίου πύρωμα, στὸν κόρφο μου τ' ἀπλώνω,

314

Ντομούζ-δερέ ¹⁾).

“Ωρα καλή πουλάκι μου καὶ μένα πού μ’ ἀφίνεις ;
κρύο νερό θὲ νὰ γενῶ στὸ δρόμο νὰ μὲ πίνης.
— Κρύο νερό καὶ ἄν γενεῖς στὸ δρόμο νὰ σὲ πίνω,
γὼ πάλι στὴ ξενιτεία, μόνος μου θὲ νὰ μείνω.

315

Νιχωράκι.

Πέντε χρόνια στὸν τερσανά ²⁾
στὰ σίδερα βαλμένος,
πῶς τὸ βαστώ ὁ καυμένος.
Κανεῖς καὶ δὲν ἐπέραυε
5 καὶ δὲν μὲ καλημέρισε,
ἀπ’ τοὺς δικούς μου συγγενεῖς
κι’ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου,
μόν’ ἢ ἀγάπη μ’ ἢ γλυκειά,
ἢ γλυκοκίτριν’ λεμονιά,
10 ψιλὴ γραφὴ μὲ στέλνει,
μυστικά μὲ παραγγέλει,
«Γεωργάκη μ’, τὸ μαντήλι σου,
καύμὸ πῶχει τὸ χεῖλι σου,
ποιὸς τῶχει λερωμένο,
15 ροδοκόκκινο βαμμένο ;»
— Ἡ Ξενιτεία τὸ λέρωσε.
— Στείλ’ το Γιωργάκη μ’, στείλέ το,
καὶ πάλε ξαναστείλ’ το μένα,
νὰ τὸ πλύνω μὲ τὰ δάκρυα πού χύνω,
20 Βάλω τὰ δάκρυα μ’ νερό,
τὸ σάλιο μου σαπούνι.

316

Ἡ μάγισσα.

Τσόρλου.

Μαυρά μου χελιδόνια κι’ ἄσπρα μου πουλιά,
τί ἀψηλά πετᾶτε ; δὲ χαμηλώνετε,
νὰ πάρω τὴ φτεροῦδα νὰ σύρω κοντηλιά
νὰ στείλω στὴν καλή μου, καὶ στὴ καλούτσικη μ’,

1) Ἐπαρχίας Δέρκων.—2) Ναυπηγεῖον, κυρίως φυλακὴ βαρυποινιτῶν.

- 5 «Κόρη μ', ἂν θές παντρεῖσε, ἂν θέλς καρτέρσε,
 ἂν θέλς βάψε μαῦρα καὶ καλογέρεψε,
 μὲ δόσαν μιὰ γυναῖκα κ' εἶναι μάγισσα,
 μαγεύει τὰ οὐράνια καὶ δὲν παραστρατοῦν,
 μαγεύει τὰ κορίτσια καὶ δὲν παρακεντοῦν,
 10 μαγεύει τὰ παλληκάρια καὶ δὲν παντρεύονται,
 γυρίζω γιὰ νὰ ἔλθω, ἀντάρρα καὶ βροχή,
 γυρίζω πίσω βλέπω κάμποι καὶ βουνοί»,
 Καὶ γυναῖκά του σὰν τ' ἄκουσε, τὸν δρόμο ἔπιασε.
 κι' ὁ δρόμος τῆς τὴν ἔβγαλε στῆς μάγισσας τὴν πόρτα.
- 15 —Καλὴ σπέρα Ἀρμενοπούλα καὶ ποῦ εἶν' ὁ ἄνδρας σου;
 —Τὶ θὰ τὸν κάνς ξενοῦλα; λείπει στὸ καπελεῖο,
 παίζουν τὰ παιχνίδια καὶ πίν' γλυκὸ κρασί.»
 Καὶ κείνη σὰν τ' ἄκουσε πίσω γύρισε.
 «Γιαννάκη μ' ἦλθε μιὰ ξένη καὶ σὲ γύρευε
 20 ξανθιά καὶ μαυρομάτα καὶ μακρομαλλοῦ,
 εἶχε καὶ στὸ μάγουλό τῆς μιὰ χρυση ἑλιά».
 Ἐκεῖνος σὰν τ' ἄκουσε τὸν δρόμο ἔπιασε
 κ' ἡ μάγισσα ξεφώναγε,
 ἄς τῶξευρα Γιαννάκη μ', νὰ μὴ στῶλεγα.

317

- 1 Ἀγαπημένο μου πουλί κι' ὦρατο μ' ἀηδονάκι,
 ἡ ξενιτειὰ σὲ χαίρεται καὶ γώ πίνω φαρμάκι.
 2 Ἀδέλφι μου στὴν ξενιτειὰ καὶ γώ στὰ ξένα μέρη,
 ἐσύ νὰ κλαίγης τὸ πρωὶ καὶ γώ τὸ μεσημέρι.
 3 Ἀκόμα δὲν ἐμίσεισα κι' ἀρχίνησες νὰ κλαίγεις,
 καὶ τῆς καυμένης θάλασσας τραγούδια νὰ τῆς λέγεις.
 4 Ἀνάθεμά σε ξενιτειά, σένα καὶ τὸ καλὸ σου,
 πλειότερη εἶν' ἡ πίκρα σου παρὰ τὸ διάφορό σου.
 5 Ἀνάθεμα τίς μαραγκοί, ποὺ κάνουν τὰ καράβια,
 ποὺ ξενιτεύουνε τίς νιοὶ κι' ὄλα τὰ παλληκάρια.
 6 Ἄν εἶσαι καὶ στὴν ξενιτειὰ θαρρεῖς δὲ σὲ θυμοῦμαι;
 τὸ ὄνομά σου προσκυνῶ καὶ πάντα σὲ θυμοῦμαι.
 7 Ἄν ἤθελες νὰ ταξιδεύσης καὶ νὰ πᾶς στὰ μακρὰ,
 ἔπρεπε νὰ μὴν ἀγαπήσης καὶ μὲ κάψης τὴν καρδιά.
 8 Ἄς ἔχω τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν καλὴ ὑγεία
 καὶ τὴν καλὴ ἀντάμωση νὰ δίν' ἡ Παναγία.
 9 Ἄχ θάλασσα φαρδεῖα
 πικρὴ εἶν' ἡ ξενιτειά.
 10 Βασιλικὸν ἐγύρευσα νὰ κάνω φροκαλίτσα,
 νὰ φροκαλῶ τὴ θάλασσα ν' ἀρράζουν τὰ κατκία.

- 11 Βασιλικὸς κι' ἂν μαραθεῖ, πάλι τῆ μοσκιὰ του ἔχει,
 ἡ ἀγάπη μου κι' ἂν ξενιτευθεῖ πάλι στο νοῦ της μ' ἔχει.
- 12 Βουνά ποῦ μᾶς χωρίσατε καὶ θάλασσα μεγάλη,
 πότε θε νᾶρθει ὁ καιρὸς ν' ἀνταμωθοῦμε πάλι,
- 13 Βραδυάζει καὶ περικαλῶ, πότε θά ξημηρώσει,
 νά δοῦν τὰ μάτια μου στερειά, ὁ νοῦς μου νά μερώση.
- 14 Γαρούφαλο μὴ μαραθεῖς καὶ πέσης καὶ μαδήσεις
 καὶ ἄσπρο γ.ιασεμάκι μου στὰ ξένα μὴν ἀργήσεις.
- 15 Γλυκοχαράζουν τὰ βουνά κι' αὐγερινὸς τραβιέται
 καὶ τὸ δικό μου τὸ πουλί, στὰ ξένα τυραννιέται.
- 16 Γύρισε καὶ δέ με μιὰ καὶ δυό, ἴσως καὶ με χορτάσεις,
 γιὰτ' εἶμαι ξένος καὶ θά διαβῶ καὶ τότε θά με χάσεις.
- 17 Εἶναι μαῦρα καὶ σκοτεινά καὶ μαῦρα εἶναι τὰ ξένα,
 κ' ἡ ξενιτειά εἶναι διπλὰ πικρὴ, πουλί μ', χωρὶς ἐσένα
- 18 Εἶναι πικρὸς ὁ χωρισμὸς,
 γίνεται Χάρος ζωντανός.
- 19 Ἐμαῦρισαν τὰ μάτια μου τὴν θάλασσα νά βλέπω,
 τοὺς γκεμιτζῆδες νά ρωτῶ καὶ σένα ν' ἀπαντέχω.
- 20 Ἐμίσειφες πουλάκι μου, καὶ μένα ποῦ μ' ἀφίνεις;
 κρῦο νεράκι θά γενῶ, στὸ δρόμο νά με πίνης.
- 21 Ἐνα πουλάκι τ' οὐρανοῦ θά βρῶ νά τὸ ναυλώσω,
 νά κάτσω στὶς φτεροῦγές του ναρτῶ νά σ' ἀνταμῶσω.
- 22 Ἐσὺ πουλί μ' στὴ ξενιτειά, καὶ γῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη,
 σὲ στέλλω προσκυνήματα, μὲ ἓνα περιστέρι.
- 23 Ἐφυγ' ἡ ἀγάπη μου καὶ πιά δὲ θά γελάσω,
 μήτε Σαββατο θά λουστῶ, μήτε Κυριακὴ θά ἀλλάξω.
- 24 Ἡ ἀγάπη μ' εἶναι μακρὰ, σάραντα δυὸ κονάκια 1),
 τὴν στέλλω χαιρετίσματα μὲ δυὸ χελιδονάκια.
- 25 Ἡ θάλασσα πῶς μ' ἔκανε; λωλὸ καὶ διακονάρη,
 πάγω νά λύσω τὸ κουπί καὶ λυῶ τὸ παλαμάρι.
- 26 Ἡ θάλασσα μᾶς χώρισε καὶ ἡ στεργιά ἐπίσης,
 μόνον μιὰ χάρη σοῦ ζητῶ, νά μὴ με λησμονήσης.
- 27 Ἡ θάλασσα εἶναι πέλαγος κι' ὅποιος τὴν ἀρμενίσει,
 πρέπει νά τὸ σκεφεῖ καλὰ νά μὴ παραλογήση.
- 28 Ἡ ξενιτειά σὲ χαίρεται κι' ὁ τόπος σου σὲ κράζει
 καὶ ἡ ἀγάπη π' ἀγαπᾶς, κλαίει κι' ἀναστενάζει.
- 29 Καὶ δῶ ξένος καὶ κεῖ ξένος, κι' ὅπου νά πάγω ξένος.
 νά πάγω στὸ πουλάκι μου καὶ κεῖ ξενιτεμένος.

1) Λ. Τ. Σάραντα δυὸ ἡμερῶν δρόμο, κονάκι=στάθμευσις.

- 30 Καρδιά μου, ποιός σε κλειδώσε; και τὰ κλειδιά παρμένα
— Ὁ νιός πού τὴν ἐκλείδωσε, εἶν' μακρὰ στὰ ξένα.
- 31 Κλάψετε μάτια μ', κλάψετε, δάκρυα φορτωθῆτε,
γιατὶ θὰ τραβῆξετε Ξενιτειά ὡς πού νὰ βαρεθῆτε.
- 32 Λεῖπ' τὸ πουλί μ' στὴ Ξενιτειά και γὼ σ' αὐτὰ τὰ μέρη,
ἐκεῖνο κλαίει ἀπ' τὸ πρωῖ και ἐγὼ τὸ μεσημέρι.
- 33 Λεῖπ' τὸ πουλί μ' στὴ Ξενιτειά, θαρρεῖ δὲν τὸ θυμοῦμαι,
γὼ τὸ ὄνομά του προσκυνῶ κι' ὕστερα ἀποκοιμοῦμαι.
- 34 Μὲ τί καρδιά, μὲ τί ψυχὴ, νὰ πάγω στὸ καῖκι;
ν' ἀφίσω μάτια γαλανὰ και φρύδια σὰν γαϊτάνι;
- 35 Μισεύω ἀπ' τὸν τόπο μας και πάγω σ' ἄλλα μέρη
και τῶρα θὰ ζοῦμε μάτια μου ζωντανοχωρισμένοι.
- 36 Νᾶταν ἢ θάλασσα στεριά, νᾶτανε μονοπάτι,
νὰρχόμουνα νὰ σ' ἔβρισκα, πέρδικα πλουμιδάτη.
- 37 Νὰ τῆξερα πουλάκι μου πού τόσο θὲ ν' ἀργήσης,
τὴ θάλασσα θὰ μάγευα νὰ μὴ παραμερήσης.
- 38 Ξένε μου, εἰς τὴν Ξενιτειά, πῶς στρώνεις; πῶς κοιμᾶσαι;
πῶς μαγειρεύεις και δειπνᾶς και μένα δὲ θυμᾶσαι;
- 39 Ξένε μου, μέσ' τὴ Ξενιτειά, πῶς στρώνεις; πῶς κοιμᾶσαι;
μὲ τί γυαλί πίνεις νερό και μένα δὲ θυμᾶσαι;
- 40 Ξενιτεμένο μου, πουλί κι' ὠραῖό μου ταιράκι,
ἢ Ξενιτειά σε χαίρεται και γὼ πίνω φαρμάκι.
- 41 Ὁ γκεμιτζῆς στὴ θάλασσα δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται,
γιατ' ἔχει ἀγάπ' στὴ Ξενιτειά και πρέπ' νὰ τὴ θυμᾶται.
- 42 Ὁ ἥλιος βασιλεύει, στὰ δέντρα στίς κορφές
και μένα τὸ πουλί μου, κυλιέται στίς Ξενιτείες.
- 43 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, σὰν τὸ πουλί γυρίζει
και σὰ βασιλικὸς ἀνθεῖ, μ' ἀλήθεια δὲ μυρίζει.
- 44 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, σὰν τὸ πουλί γυρίζει,
σὰν τὸ πουλί πού κελαῖδεῖ και τόπο δὲν ὀρίζει.
- 45 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, σὰν τὸ πουλί γυρίζει,
ὄπου δὲν ἔχει τὴ φωλιά, νὰ πάγη νὰ καθίση.
- 46 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, σὰν τὸ πουλί γυρίζει,
σὰν τὸ Κωσταντινάτικο φλουρί, πέρνει και κιτρινίζει.
- 47 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, πρέπει νὰ βάλῃ μαῦρα,
γιὰ νὰ τότε γνωρίζουνε, πῶχ' ἢ καρδιά του λαύρα.
- 48 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά πρέπει νὰ βάλῃ μαῦρα,
γιὰ νὰ ταιριάξ' ἢ φορεσιά μὲ τῆς καρδιάς τὴ λαύρα.
- 49 Ὁ ξένος μέσ' στὴ Ξενιτειά, δὲν πρέπει νὰ πεθάνῃ,
γιατ' εἶν' τὸ χῶμα ἀκριβὸ κι' ἢ πλάκα εἶναι ξένη.

- 50 "Όποι' ἀγαπάει τὸν γκεμιτζή, τὴ θάλασσα λογιάζει,
βλέπει καράβια στὸ γιαλό, καὶ βαρυναστενάζει.
- 51 "Όταν μὲ εἶπες ἔχε γειὰ καὶ μ' ἔδοσες τὸ χέρι,
μὲ φάνηκε πὼς μ' ἔδοσες στοῦ Χάρου τὸ μαχαίρι.
- 52 "Όταν σὲ βλέπω χαίρομαι κι' ὅταν θὰ φύγεις κλαίω,
κι' ὅταν θὰ πᾶς στὴν ξενιτειά, μὲ τὰ θεριὰ παλεύω.
- 53 "Όταν σὲ εἶπα ἔχε γειὰ καὶ στάθηκα στὴν σκάλα,
δάκρυσαν τὰ ματάκια μου, σὰ σιγαλὴ ψιχάλα.
- 54 "Όταν σὲ εἶπα ἔχε γειὰ καὶ στάθηκα στὴ σκάλα
δάκρυσαν τὰ ματάκια μου, σὰ δυνατὴ βροχοῦλα.
- 55 "Όταν σὲ εἶπα ἔχε γειὰ καὶ γύρσες καὶ μὲ εἶδες,
δυσὸ φύλλα τῆς καρδίτσας μου ξερρίζωσες καὶ πῆρες.
- 56 "Όταν σὲ εἶπα ἔχε γειὰ καὶ πῆρα νὰ πηγαίνω
μὲ φάνηκε πουλάκι μου ψηλὸ βουνὸ ἀνεβαίνω.
- 57 Παρηγοριὰ ἔχ' ὁ θάνατος καὶ λησμονησύν' ὁ Χάρος
κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
- 58 Πολὺ ἄργησες στὰ μακρὰ πολὺ ἄργησες στὰ ξένα,
μαράθηκαν τὰ λούλουδα ποὺ σ' εἶχα φυτεμένα,
- 59 Πὼς θὰ σὲ πῶ σ' ἀφίνω γειὰ; πὼς θὰ σὲ πῶ ἀντίο;
πὼς θὰ γυρίσω νὰ σὲ διῶ τὴν ὥρα ποὺ θὰ φύγω;
- 60 Πὼς θὰ σὲ πῶ τὸ ἔχε γειὰ, ὅταν θὰ μπῆς στὴ βάρκα,
πὼς θὰ ἀποχωρισθῶ, τὰ δυὸ στυ μαῦρα μάτια.
- 61 Πὼς νταγιαντῶ; 1) πὼς τὰ περνῶ; ποὺ δὲν μπόργα 2) μιὰ ὥρα,
νᾶν' τὸ πουλί μ' στὴν ξενιτειά καὶ γὰ σ' αὐτὴ τὴ χώρα.
- 62 Σὰν ἀποθάνω ξένος εἶμαι, ποιὸς θὲ νὰ μὲ λυπηθῆ;
τὸ δικό σου τ' ἀχειλάκι μοιρολόγια νὰ μὲ πῆ.
- 63 Σὰν ἀποθάνω μὴ μὲ κλαῖς γιατί' εἶμαι πεθαμμένη,
κλάψε με τώρα ζωντανή, ποὺ 'μαι ὀρφανὴ καὶ ξένη.
- 64 Σ' ἀφίνω γειὰ εἶναι πικρό, τ' ὥρα καλὴ φαρμάκι
καὶ τὸ καλῶς ὄρισσατε, ἔχει χαρὰ μεγάλη,
- 65 Σήκω πουλί μ' τὰ μάτια σου καὶ διές με νὰ χορτάσης,
εἶμαι ξένος καὶ θὰ διαβῶ κ' ὕστερις θὰ μὲ χάσης.
- 66 Στὰ ξένα ὅπου εἶσαι σύ, θαρθῶ καὶ γὼ νὰ μείνω,
νὰ τρέχ' ἀπ' τὰ χειλάκια σου κρὺο νερὸ νὰ πίνω.
- 67 Στὰ ξένα σὲ θυμήθηκα, μὰ τί μπορῶ νὰ κάνω;
τὰ δυὸ μου χέρια σταύρωσα κι' ἔπεσα νὰ πεθάνω.
- 68 Στὴ ξενιτειά ποὺ θὰ διαβῶ, τί θὰ μὲ παραγγείλεις;
θὰ κάμω χίλιες Κυριακὲς καὶ μύριες ἔβδομαδες.

1) Λ. Τ. Ὑποφέρω.— 2) Μποροῦσα.

- 69) Τὴν θάλασσα τὴν χρεωστῶ μαντήλι κεντημένο,
 ποῦ ἦλθε τὸ πουλάκι μου, καλὰ ταξιδεμένο.
- 70) Τὴν θάλασσα τὴν ἀρμυρή, θὰ τὴν ἐκάνω μέλι,
 γιατί τὴν ταξιδεύουνε λέφτεροι, παντρεμένοι.
- 71) Τῆς ξενιτειᾶς ὁ καὺμός, πουλί μου, δὲν τραβιέται,
 γένηκε ἡ καρδίτσα μου, κλειδί καὶ ἀνοιγοκλειέται.
- 72) Τῆς ξενιτειᾶς τὰ νούμερα, τᾶχω καταραμένα,
 ποῦ πῆραν τὸ παιδάκι μου καὶ τυρανοῦν καὶ μένα.
- 73) Τί ἔφταιξα τῆς τύχης μου καὶ μ' ἔρριξε στὰ ξένα,
 μέσ' στ' ἄγρια βουνά καὶ στ' ἄκαρπα τὰ δέντρα ;
- 74) Τὸ Φαναράκι καλὸ χωριό, στὴ μέση ἔχει βρύση,
 ὅποιος ξένος πιεῖ νερό, δὲ θέλει νὰ γυρίση.
- 75) Τ' ὦρα καλὴ εἶναι σκληρὸ τ' ἀντίο εἶν' φαρμάκι
 καὶ τὸ καλῶς ὀρίσατε εἶναι μέλι καὶ ἀγάπη.
- 76) Φεύγει τὸ πουλάκι μου ὅπου μὲ παρηγόρα,
 τοιμάζει τὰ ρουχάκια του νὰ πάγη σ' ἄλλη χώρα.
- 77) Φεύγεις καὶ φεύγ' ἡ γνώμη μου, ποῦ πᾶς παρηγοριά μου,
 ποῦ πᾶς κλειδί τῆς γλώσσας μου καὶ κλῶνος τῆς καρδιάς μου ;

ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

318

Καρατζά-κιοϊ

Ἐ λεβέντης καὶ ὁ χάρος

- Λεβέντης ἐκατέβαινε ἀπὸ ψιλή ραχοῦλα
 κ' εἶχε τὸ φέσι του στραβά κι τὸ δεμάτ' πλεγμένο
 καὶ τὸ τυρὶ στὸν ὦμο.
 κι ὁ Χάρος τὸν ἐβίγλιζε ¹⁾ μέσα στὸ σταυροδρόμο.
- 5 Καλὴ μερίτσα Χάρε μου.
 — Καλῶς τον, τὸν λεβέντη,
 λεβέντη μ', ἀποῦ ἔρχεσαι, ἀποῦ κι κατεβαίνεις ;
 — Ἀπὲ ²⁾ τὰ πράττα ³⁾ ἔρχουμαι στὸ σπίτι μου πηγαίνω,
 νὰ πᾶ ν' ἀφήσω τὸ τυρὶ καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
- 10 — Ἐμένα μ' ἔστειλ' ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
 — Χωρὶς ἀσθένεια κι ἄρρωστιά κι τί ψυχὴ νὰ δόσω ;

1) Παρατηροῦσε μὲ προσοχή. - 2) Ἀπό. - 3) Γίδια.

- “Αἴντε πάμε νὰ παλαίψουμε στὰ χάλκινα τ' ἀλώνια.
 ὁποῦν' ἀπ' ἔξω πράσινα κί μέσα συρματένια.
 Καὶ πήγαν καὶ παλαίψανε ἀπ' τὸ ταχυὸ στὸ γιόμα,
 15 λεβέντης ἐγονάτισε, λεβέντης γονατίζει.
 «Περικαλῶ σε Χάρε μου, σὲ προσκυνῶ ἀφέντη,
 νὰ μοῦ χαρίσης τὴν ζωὴ γιὰ δέκα πέντε μέρες
 κί' ἔχω τὰ πράττ' ἀκούρευτα κί τὸ τυρί στὸ ζύγι,
 κί' ἔχω τσομπάνη στὸ βουνὸ κί μένα καρτεροῦνε.
 20 Κί' ἔχω παιδιὰ κ' εἶναι μικρὰ κί' ὀρφάνια δὲν τὰ πρέπει,
 κί' ἔχω γυναῖκα ταπεινὴ, χηρεὶά δὲν τῆς ἐπρέπει,
 νὰ περπατήση ταπεινά, τὴν λένε καμαρώνει,
 νὰ περπατήση θαρρετά, τῆς λένε ἄντρα γυρεύει.»
 Ὁ Χάρος τὸν λυπήθηκε τὸν κρύβει στὴν κουτοῦκα 1).

§19

Καστανιές.

- “Ἐνας καλὸς πρᾶματευτὴς καὶ μοσχομπεζεργκένης 2)
 σφαλνᾶ ῥγαστήρια καὶ τσαρσιὰ στὸ σπίτι του νὰ πάγη
 κί' ὁ Χάρος τὸν ἀντίκρυσε μέσα στοὺς σταυροδρόμους.
 «Μένα ὁ Θεὸς μὲ ἔστειλε νὰ πάρω τὴ ψυχὴ σου.
 5—Χωρὶς ἀστένεια κί' ἀρρωστιά, ψυχὴ δὲν παραδίδω.
 —“Αἴντ' ἔλα νὰ πολεμήσουμε στοῦ Μαρμαρᾶ τ' ἀλώνια.
 Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύκτες πολεμοῦν,
 στοῦ Μαρμαρᾶ τ' ἀλώνια.
 Κοντογονάτισε ὁ πρᾶματευτὴς καὶ μοσχομπεζεργκένης,
 10—Ἡ γυναῖκα μ' εἶναι νιά, χηρεὶά δὲν τὴν ἐπρέπει
 καὶ τὰ παιδιὰ μ' εἶναι μωρά, ὀρφάνια δὲν τὰ πρέπει,
 χάρη κάνε κί' ἄσε με. Τοὺς νιοὺς γιὰ τὸν παίρνεις;
 —Τοὺς νιοὺς τοὺς πέρνω γιὰ χορὸ,
 τοὺς γέρους γιὰ ταβέρνα».

320

Σιμιτλή.

- Πῆρα τὸ δρόμο τὸ δρομὶ τὸ μονοπάτι,
 κί' ὁ δρόμος μου μὲ ἔβγανε σ' ἓνα ἐρημοκκλησί,
 βρίσκω σαράντα μνήματα, σαράντα παλληκάρια,
 βρίσκω καὶ ἓνα μνημόρι βαρεὶά καὶ ἀναστενάζει.
 5 «Τί ἔχεις μνημόρι μου καὶ κλαῖς καὶ βάρ' ἀναστενάξεις;

1) Χονδρὸς κορμός—2) Λ.Τ. Ὑφασματοπώλης.

- μὴν εἶν' τὸ χῶμά σου βαρὺ κ' ἡ πλάκα σου μεγάλη ;
 — Δὲν εἶν' τὸ χῶμά μου βαρὺ κ' ἡ πλάκα μου μεγάλη,
 μὸν' ἦρθαν καὶ με πάτησαν ἀπάνω στὸ κεφάλι.
 Δὲν ἤμνα νιός, δὲν ἤμνα νιά, δὲν ἤμνα παλληκάρι,
 10 τὴ νύχτα δὲν πορπάτησα στ' ἀστέρι καὶ στὸ φεγγάρι;

321

- Μηλίτσα ποῦσαι στὸ γκρεμνὸ τὰ μῆλα φορτωμένη,
 τὰ μῆλά σου λιμπίστηκα καὶ τὸν γκρεμνὸ φοβοῦμαι.
 — Μὴ τὸν φοβᾶσαι τὸν γκρεμνὸ κ' ἔλα τὸ μονοπάτι.
 Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε σ' ἕνα ρημοκκλησάκι,
 5 ἦτανε σαράντα μνήματα, ἀδέλφια καὶ ξαδέλφια,
 ἦτανε κι' ἕνα παράμνημα βαρειὰ κι' ἀναστενάζει.
 — Τ' ἔχεις παράμνημα καὶ κλαῖς καὶ βάρ' ἀναστενάξεις.
 — Δὲν ἤμνα νιός, δὲν ἤμνα νιά, δὲν ἤμνα παλληκάρι;
 ἦλθανε καὶ με πάτησαν πὸ πᾶν' ἀπ' τὸ κεφάλι.

322

Καστανιές.

- 1 "Ένας ξένος ἀπόθανε στῆς Βάρνας τὰ μεκιάνια ¹⁾,
 ἄσπρα πουλιὰ τὸν ἔκλαιγαν, μαῦρα τὸν λογουρίζαν
 κ' ἕνα χρυσό, καλὸ πουλί κάται ²⁾ καὶ τὸν ἐκλαίγει.
 «Σῆκω ξένε μ' νὰ πιῆς νερό, νὰ φᾶς κι' ἀφρᾶτο μῆλο,
 5 νὰ μοσκιστῆς βασιλικὸ ἴσως κι' ἀνεστήσης».

323

Σκοπός.

- 1 Μαλαματένια τραχηλιὰ καὶ ἀσημένια σάρπα
 καὶ διαμαντένιο τὸ κορμί πῶς θὰ τὸ βάλς στὴν πλάκα ;
 Κι' ὁ Χάρος τὴν ξεχώρισε ἀπ' τὰ νοικοκυριά της
 κ' ἔκλεισε τὴν θύρα της καὶ πῆρε τὰ κλειδιά της.
 5 Μῆτε τὸν ἄδρα τς τᾶδοσε μῆτε στὴ γειτονιά της,
 στὸ σταυροδρόμι τᾶρριξε νὰ τᾶβρουν τὰ παιδιά της.

324

Καστανιές.

Ἡ Εὐγενοῦλα

Ἡ Εὐγενοῦλα ἡ μικρὴ, ἡ μικροχαῦδεμένη

1) Λ, Τ. Χειμαδιά.—2) Κάθετσι.

- πολύ μικρὴ παντρεύτηκε, τὸν Χάρο δὲ φοβήθηκε
 κι' ὁ Χάρος σὰν τὸ ἄκουσε τὸ καταπόδ' τὴν πήρε,
 ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἔπιασε καὶ στὴ στρωμὴ τήνε ρίχνει.
- 5 «Ἄφσε με Χάρε ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ πιάσ' με ἀπ' τὸ χέρι,
 γιὰτ' ἔχω ἄντρα κ' εἶναι νιός, χηριά δὲν τὸν ἐπρέπει.»
 Μπαίνουν, βγαίνουν οἱ γιατροὶ μὲ γιατρικὰ στὰ χέρια,
 μπαινόβγαινε κ' ἡ μάννα τῆς μὲ δάκρυα στὰ μάτια.
- Ἄκοῦς, μάννα μ', τί θὰ σὲ πῶ, τί θὰ σὲ παραγγείλω,
 10 μάννα μ', κι' ἂν ἔλθ' ὁ Κωσταντῆς μὴ τὸν βαριοκαρδίσεις,
 νὰ βάνης λεκάνη νὰ νιφτῆ, τραπέζι γιὰ νὰ φάγη,
 νὰ ρίξης καὶ μιὰ καλὴ στρωμνὴ νὰ πέση νὰ πλαγιάση,
 Κι' ὁ Κωνσταντῆς ἐρχόντανε πὸ μέσ' ἀπὸ τὴν Πόλη,
 βλέπει παπάδες ψέλνουνε, μοιρολογίστρες κλαῖνε,
- 15 βλέπει τὸν πρωτομάστορα ποὺ κάμνει τὸ κιβούρι.
 — Καλὴ μέρα σου μάστορα, καλῶς τὰ πολεμᾶς σου,
 ποιανοῦ εἶν' αὐτὸ ποὺ πολεμᾶς, ποιανοῦ εἶν' αὐτὸ ποὺ κάνεις ;
 — Τῆς Εὐγενούλας τῆς μικρῆς, τῆς μικροπαντρεμμένης.
 — Κάμ' το φαρδύ, κάμ' το μακρύ, κάμ' το γιὰ δυὸ νομάτοι
- 20 κι' ἀπὸ δεξιὰ μεριά ν' ἀφίσης παραθύρι,
 νὰ μπαίν' ὁ ἥλιος τὸ πρωὶ καὶ τὸ φεγγάρ' τῆ νύχτα,
 νὰ βγαίν' κ' ἡ Εὐγενουλά μου νὰ κάμνη τὸ συργιάνι.

325

- Καὶ κείνη νιὰ παινεύτηκε «τὸν Χάρο δὲ φοβοῦμαι».
 κι' ὁ Χάρος σὰν τ' ἄκουσε πολὺ τὸν κακοφάνη,
 ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε στὴ γῆς τὴν ἐβροντάει.
- 10— Ἄφσε Χάρε μ' ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ πάρ' με ἀπὸ τὸ χέρι
 καὶ δεῖξέ με τὴν τέντα σου, καὶ γῶ μονάχη μ' πάγω.
 — Ἄχ σὺ ἂν δεῖς τὴν τέντα μου πολὺ θὰ συντρομάξεις,
 ποῦναι πὸ ἔξω πράσινη, πὸ μέσα ραχνιασμένη,
 ποὺ ἔχω τὰ τεντόξυλα ¹⁾ παλληκαριοῦ πλατίτσες
- 15 κ' ἔχω καὶ τὰ τεντόσχοινα κόρης ξανθῆς πλεξοῦδες.

326

Ξίστρο

- Κατσιβελος ψυχομαχεῖ κ' ἡ κατσιβέλα κλαίγει.
 «Ἐσὺ πεθαίνεις μάστορη μ' καὶ μένα που μ' ἀφίνεις ;»
 — Σ' ἀφίνω τὸ παιδάκι μου καλὰ νὰ τὸ κυττάξης,

1) Τέντα ἢ σκηνή. Τῆς σκηνῆς τὰ ξύλα.

σ' ἀφίνω καὶ τὴν τσέργα ¹⁾ μου καὶ τὸ φτωχὸ μ' γχιδούρι,
σ' ἀφίνω κ' ἔννια ὀκάδες σίδερο, νὰ κείνο, νὰ πουλήσης.

327

Φανάρι.

- Πρὶν ἀποθάνω μάτια μου θὲ νὲ σὲ τὸ μνηήσω,
ἀφοῦ τὸ γράφ' ἡ μοῖρα μου γιὰ σὲ νὰ ξεψυχήσω,
μὴ φοβηθεῖς τὴ μάννα σου, οὔτε τὸν ἀδελφὸ σου
κ' ἔλα Τριανταφυλλένια μου στὸν ἀγαπητικὸ σου.
- 5 Ὅταν θὰ μπεῖς στὴν πόρτα μου μὴν κρύψεις τὸν καῦμό σου,
ἔρώτησε τὴ μάννα μου, μάννα ποῦ εἶναι ὁ γιός σου;
Καὶ κείνη θὰ σ' ἀποκριθεῖ μὲ τὴν παρδιά θλιμμένη,
μέσα εἶναι καὶ κοίτεται, λέγει πὼς ἀποθαίνει.
Σήκω τὸ προσκεφέλι μου καὶ πάρε τὰ κλειδιά μου
- 10 κ' ἄνοιξε τὴν κασέλλα μου καὶ βγάλ' τὴν φορεσιά μου.
Μὲ τ' ἄσπρο τὸ χεράκι σου σήκωσε τὴν κεφαλή μου,
ὅσο ποῦ νᾶρθ' ὁ ἄγγελος νὰ πάρη τὴν ψυχὴ μου.
Σὰν βγεῖ ἡ ψυχὴ μου κ' ὕστερα, ἔλα σαβάνωσέ με.
βάλε με τὰ ρουχάκια μου καὶ καλοφόρεσέ με,
- 15 Νὰ μὴ μὲ βάλῃς τὰ χρυσᾶ, οὔτε τὰ βελουδένια,
βάλε με τὰ μεταξωτὰ πού μ' ἔχεις καμωμένα,
τὸ κεντητὸ πουκάμισο, τὸ λαχουρὶ ζουνάρι,
τὸ σταυρωτὸ γελέκι μου τὸ μαῦρό μου σαλβάρι,
πού τῶρραφα στὸ γάμο μας γαμπρὸς νὰ τὰ φορέσω.
- 20 Ποιὰ μὲ καταράσθηκε μ' αὐτὰ στὴ γῆ νὰ πέσω;

328 *)

Τζετώ.

Ὁ Χάρος κι' ὁ βελὸς

Στὸ στόμα τοῦ πεθαμμένου ἔβαζαν τὸν βολὸ ²⁾ γιὰ νὰ δόσ' στὸν ἄγγελο καὶ περάσ' τὸ γιοφύρι. Ὅποιος ἦταν δίκαιος περνοῦσε εὐκόλα τῆς Τρίχας τὸ γιοφύρι κι' ὅποιος ἦτανε κριματισμένος ἔπεφτε στὸν Τούνα ³⁾.

Σ' ἓνα οἱ δικοὶ δὲν ἔβαλαν τὸ πέραντο κι' ὁ Χάρος τὸν εἶπε :

1) Λ. Τ. Σκηνή, ἡ κατσιβέλικη ἦτανε ἀπὸ μαλλὶ κατσικάς, μέσα δὲν περνοῦσε ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἀέρας, τὴν ἀγόραζαν μὲ τὴν ὀκά καὶ κόστιζε ὡς δέκα χρυσὲς λίρες τουρκικῆς.—*) «Θρακικά», 1929. Τόμ. Β' σ. 132.—2) Καὶ πέραντρο, ἔβαζαν ἀσημένιο νόμισμα.—3) Δούναβη.

- Ποῦ εἶναι τὸ ναυλό σου νὰ δόσης καὶ περάσης ;
 — Ἄφσε με νὰ πάγω σπίτι μου, νὰ πάγω καὶ στοῦ φέρω.
 — Ἐγὼ μ' αὐτὸ τὸ ρόπαλο καμμιὰ θὰ σὲ κτυπήσω,
 τὸ μαῦρό σου τὸ καύκαλο σὲ τρίμματα θὰ τρίψω.
 5 Εἶδες κανένα νὰ ἐρτῆ ἀπὸ τῆς γῆς τὰ μέρη,
 χωρὶς βολὸ στοῦ στόμα του, νὰ πάγη νὰ τὸν φέρη ;

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

329 *)

Στῆ Τζετώ τὸν νεκρὸ μοιρολογούσανε σπιτικοὶ καὶ ξένοι, κά-
 θουνταν γύρω στοῦ νεκροκράβατο πέντε δέκα ἀπὸ δῶ καὶ πέντε δέ-
 κα ἀπὸ κεῖ λέγανε τὰ μοιρολόγια καὶ τὸν ἔκλαιγαν.

- Θελῆτε δένδρ' ἀνθίσετε, θελῆτε μὴν ἀνθῆτε,
 θελῆτε κάνετε καρπὸ ἐφτά φορές τὸν χρόνον,
 μὴτ' ἔρχουμαι, μὴτε παιῶ, μὴτε στήν πόρτα μ' μπαίνω.
 Πηγαίνω, φίλ' μου, κλάψετε καὶ σεῖς ὄχτροὶ μ' χαρήτε
 5 καὶ σεῖς παραθυράκια μου σφικτὰ μανταλωθῆτε.

330 *)

- Σκάψτε βαθειά, σκάψτε πλατειά, πέντε δέκα πήχες,
 πὸ τὴν δεξιὰ μου τὴν μεριά ἀφήστε παραθύρια,
 νὰ μπαينوβγαίνουν τὰ πουλιά, νὰ κελαῖδοθῶν τ' ἀηδόνια,
 νὰ τὰ ρωτῶ νὰ τὰ ξετῶ, τί κάν' ὁ πᾶν' ὁ κόσμος,
 5 «Ὁ πᾶν' ὁ κόσμος χαίρεται, κι' ὁ κάτης καμαρώνει
 καὶ ἡ δική σ' ἡ μάννα σου, κλαίει καὶ δὲν μερώνει.»

331

Φανάρι.

Μέσα τὸ σπίτι καίγεται, ἔξω ἡ αὐλή μας κλαίει
 καὶ τὰ σκαλοπατάκια μας τῶνα μὲ τ' ἄλλο λέγει,
 «Γιὰ δὲς τονα πὼς κοίτεται ἐπάνω στοῦ κιλίμι.»

332

Ἡράκλεια.

ὦ Χάρε, κρίμα πῶκανες μεγάλη ἀδικία,
 νὰ πάρης τὸ κορμάκι μου σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία.

* «Θρακικά», 1929, σελ. 134-6.

Πιστεύω πώς δὲν ἐκέρδισες τίποτε ἀπὸ μένα
καί μ' ἔδωσες τέτοιο θάνατο δίχως νὰ δγιῶ κανένα.

333

Σηλυβριά.

Γιὰ δγιές καιρὸ ποὺ διάλεξε,
ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρη
ἀμάν, ἀμάν, ἀμάν.
Τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά
καὶ βγάζει ἡ γῆς χορτάρι,
ἀμάν, ἀμάν, ἀμάν.

334

Καστανιές.

Ἐπέρσου τοῦτο τὸν καιρὸ καὶ τοῦτες τίς ἡμέρες,
ἦσαν μηλιά στὴ πόρτα σου καὶ κλημα στὴν αὐλή σου
καὶ κόκκινη γαρουφαλιά στὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ σου,
Τώρα ἡ μηλιά ξεράθηκε, τὸ κλημα ξερριζώθη
5 κ' ἡ κόκκινη γαρουφαλιά στὸν Ἄδη ἐφυτρώθη.

335

Καστανιές.

Ὁ Χάρος οὔτε ἄρχοντα φοβᾶται,
οὔτε φτωχὸ λυπᾶται,
οὔτε ξένο καρτερεῖ,
στὸ τόπο τ' γιὰ νὰ πάγη.

336

Δὲν ἦμνα νιός, δὲν ἦμνα παλληκάρι,
μήπως δὲν ἐπολέμησα τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι
μ' ἐφτάπηχου κοντάρι;

337

Τσόβλου.

«Μὴν κλαῖς μαννοῦλά μου γλυκειά, μὴν τραβᾶς τὰ μαλλιά σου,
μόν' πᾶνε εἰς τὸ σπίτι μας καὶ κάν' τὴν παρηγοριά μου,
λίγο κρασί μὲς' στὸ ποτήρ' κι' ἀφράτο παξιμάδι».
Ἐννιά μῆνες δὲ λούσθηκε καὶ ἐννέα μῆνες κλαίει
5 καὶ πέφτουν τὰ μαλλάκια τῆς σάν τὴ βροχὴ ποὺ βρέχει.

338 *)

ἮΑκο' ἀδελφή μ', τί θά σέ πῶ, τί θά σέ παραγγείλω,
 «Σαββάτο μέρα μὴ λουθῆς, Κυριακὴ μὴν ἀλλάξης,
 στήν ἐκκλησιὰ μὴ πᾶς καὶ θά βαραστενάξεις
 καὶ τὴν Δευτέρα τὸ πρῶι στήν γειτονιά μὴ βγαίνεις,
 5 θά δόσ' ὁ νοῦς στόν χωρατὰ καὶ θά ξεχάσ' ἐμένα.

339

«Τάξε καὶ σὺ νενέκα μου καντήλα ἀσημένια,
 τάξε καὶ σὺ πατέρα μου καράβι ἀρματωμένο».
 — Ὁ Χάρος παιδί μ', δὲ θέλει τάματα, δὲ θέλει παρακάλια,
 μὸν' θέλ' τὴ θυγατέρα μας νὰ περπατῆ ἀντάμα.

340

Πλάγια.

Ράφτρα καὶ κόφτρα τοῦ ντουιᾶ καὶ καλοσιμαζώχτρα
 ποῦταν κάθε μέρ' ἀστόλιστη, τὴν Κυριακὴ ἀλλαγμένη,
 καὶ τώρα κοίτετ' τὸ κορμί τς σὰ λεμονιά κομμένη
 σὰν ἐκκλησιὰ ἀλειτούργητη, σὰ χώρα κουρσεμένη.

341

Ἄσκός.

Ὁ Χάρος ὅταν βουληθεῖ καὶ βάλει τὴ βουλή του,
 μήτε τὸν ἄρχοντα ντρέπεται, μήτε φτωχοὶ φοβάται,
 μήτε τίς ξένοι καρτερεῖ νὰ πᾶν' στὰ γονικά του.

342

Σκοπός.

Ὁ ἥλιος παραπονέθηκε ποῦ ἀπέθαν' ἡ Μανιώ
 κ' ἐθάμπωσε τὸ φῶς της καὶ τὰ μάτια της τὰ δυό.
 ἮΑχ Μανιώ μου, μαύρη πλάκα σὲ σκεπάζει μοναχὴ
 καὶ ἐγὼ τὰ δάκρυά μου χύνονται σὰν τὴν βροχή.

343

ἮΑχ, αὐτὴ τὴ νιά ποῦ σ' ἐστείλαμε, καλὰ νὰ τὴν ἐστρώσεις.
 — ἮΕγὼ δὲν εἶμαι μάννα της δὲν εἶμαι ἀδελφή της.
 Ἦἐμένα μὲ λένε μαύρη γῆς κι' ἀραχνιασμένη πλάκα,

πού τρώγω νιές, καί τρώγω νιοί καί τρώγω παλληκάρια
5 καί τρώγω καί μωρά παιδιά σά δροσερά βλαστάρια.

344

Σηλυβρούξ.

Κλάψτε βουνά καί πέρδικες, λαγκάδια καί βρυσούλες
τόν νιό τόν άγγελόμορφο δέ θά τόν ξαναϊδῆτε,
πούχε τίς χάρες τοῦ ντουνιαῖ, μέ γράμματα καί γνώση.
Ἄφηκε τόν τόπο τ' άδειανό καί τό σπίτι τ' μαῦρο,
5 άφηκε ὅλοι τίς δικοί σιά μαῦρα φορεμένοι,
νύχτα μέρα τόν μοιρολογοῦν, νύχτα μέρα κλαῖνε.

345

- 1 Ἄγάλια, τόν σταυρό καί σιγανά παπάδες,
ν' άφίση γειά στίς γειτόνισσες καί γειά στίς μαχαλάδες.
- 2 Ἄνοιξετε τόν τάφο μου καί σχίστε τήν καρδιά μου,
νά δῆτε φίδια καί θεριά πού τρών' τά σωθικά μου.
- 3 Ἄρά γε εἰς τήν μαύρη γῆς θάβρω τόν ἴδιο κόσμο ;
θάβρω τούς φίλους νά γλεντώ, γιά τά σκουλήκια μόνο ;
- 4 Βουνά μή πρασινίσετε, πουλιά μή κελαϊδήστε
άπέθαν' ἡ άγάπη μου, ὅλα νά μαραθῆτε.
- 5 Βουνά νάχα τῆ χάρη σας τό Χάρο δέ φοβάστε
μόν' καρτερεῖτε άνοιξη νά πρασινοβολάτε.
- 6*) Βρέ Μιχαήλ Ἄρχάγγελε, μή πέρνεις τήν ψυχή μου.
άκόμα δέν εχάρηκα τήν άρβωνιαστική μου.
- 7 Γιά δές καιρό πού διάλεξε, ὁ Χάρος νά μέ πάρη,
τώρα π' άνθεῖ καί βγάζ' ἡ γῆς πᾶσα λογιῆς χορτάρι.
- 8 Γώ ἤθελα νά πέθαινα ἕνα Σαββάτο βράδυ,
γιά νά μέ κατεβάζουνε τήν Κυριακή στόν Ἄδη.
- 9 Δέ μέ λυπάσαι Παναγιά, νά μέ σκεπάσ' τό χῶμα,
πού εἶμαι νιός καί κατανιός καί θά γλεντήσ' άκόμα.
- 10 Δέν εἶναι κρῖμα κι' ἄδικο, δέν εἶναι κι' άμαρτία,
νά κοίτουμαι ἐδῶ στή γῆ, χωρίς καμιά αίτία ;
- 11 Ἐγῶ πηγαίνω μάτια μου καί σᾶς άφίνω εἰάτα 1)
νά γράψετε στόν τάφο μου Ζωήτσα μαυρομάτα.
- 12 Ἐμαύρισεν ἡ καρδοῦλά μου κ' ἔβαλε μαύρη σκέπη.
καί περπατεῖ λυπητερά κι' άκόμα δέν τῆς πρέπει

1) Διαταγή.

- 13*) Κλαίγουν τὰ μάτια μ', κλαίγουνε, οἱ κάμποι ἀνελοθνε
καὶ σένα τὰ ματάκια μου δὲ θὰ σὲ ξαναἰδοθνε.
- 14 Κλάψετε μάτια μ', κλάψετε, δάκρυα γεμισθῆτε
κι' ἀπ' ὄλους σας τοὺς συγγενεῖς θὲ νὰ ἀποχωρισθῆτε.
- 15 Κλάψετε μάτια, κλέψετε, ὅσο πού νὰ χυθῆτε,
γιατὶ ἀπὸ τὸ ταῖρι σας θὲ ν' ἀποχωρισθῆτε.
- 16 Λυπητερὰ λυπητερὰ θὰ πὰ νὰ ξεψυχῆσω,
νὰ κράξω ὄρη καὶ βουνὰ νὰ τ' ἀποχαιρετήσω.
- 17 Λυπητερὰ, λυπητερὰ ἔσκαψα γὼ τὸ μνημα
καὶ μπῆκα μέσα ζωντανὸς κι' ἄς ἔχουν ἄλλοι τὸ κρῖμα.
- 18 Μάννα μ' μὴ κλαίγεις χῶματα,
ἢ αὐλὴ σ' εἶναι γιομάτη.
- 19 Μισεύω φίλοι κλέψτε με καὶ σεῖς ἐχθροὶ χαρῆτε
καὶ σεῖς γειτονοπούλες μου στὰ μαῦρα νὰ ντυθῆτε.
- 20 Νᾶξευρα ποιὸς ἔνα κερὶ θ' ἀνάψει καὶ γιὰ μένα,
ποια θᾶρχεται στὸν τάφο μου μὲ μάτια δακρυσμένα.
- 21 Νᾶξερα ποιὸς θὰ λυπηθεῖ ποιὸς θὰ μοιρολογῆσει,
τὸ ἄμοιρο τὸ σῶμά μου στὸ χῶμα σὰν σαπίσει.
- 22 Ὁ Θάνατος δὲν εἶν' δεντρί, δὲν εἶν' ἀνθὸς νὰ πέση,
μόν' εἶναι βᾶτοι καὶ κλωνιὰ κι' ἀλλοίμοно πού μπλέξει.
- 23 Ὅπου δεῖς δυὸ κυπαρίσσια καὶ στὴ μέση δυὸ ἰτιές,
ἐκεῖ πέρα ἴμαι θαμμένος καὶ νὰ ἔρχεσαι ¹⁾ νὰ κλαῖς.
- 24*) Ὅταν μὲ κατεβέζουνε σκαλί σκαλί στὸν Ἄδη,
τότε νὰ μπήξετε φωνές νὰ κλάψουν οἱ παπάδες.
- 25 Ὅταν θὰ ἰδεῖς πού θᾶρχονται παπάδες καὶ δασκάλοι,
ν' ἀναστενάξης καὶ νὰ πῆς δὲν κάνω ἀγάπη ἄλλη.
- 26 Ὅταν πεθάνω θάψε με στὴ σκάλα π' ἀνεβαίνεις,
καὶ νὰ μὲ βάλῃς σάβανο ἀπ' τὸ παννὶ πού φαίνεις.
- 27 Ὅταν θὰ μὲ περάσουνε ἀπὸ τὸν μαχαλά σου,
ἔβγα στὸ παράθυρο καὶ τράβηξ' τὰ μαλλιά σου.
- 28 Ὅταν θὰ μὲ ἐμβάζουνε στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
τότε νὰ βγάλῃς μιὰ φωνὴ νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα
- 29 Ὅταν θὰ μὲ καθίσουνε στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν μέση,
βγάλε φωνὴ λυπητερή, ἢ ἐκκλησιὰ νὰ πέση.
- 30 Ὅταν θὰ μὲ κατεβάζουνε τρία σκαλιὰ στὸν Ἄδη,
ν' ἀναστενάξης καὶ νὰ πῆς, δὲν κάνω ἀγάπη ἄλλη.
- 31 Ὅταν θὲ νὰ ρίχνουνε χῶματα εἰς τὰ μάτια,
τράβα τὰ μαγουλάκια σου καὶ κάνε τα κομμάτια.

1) Ἡ κ' ἔλα κόρη μου.

- 32*) 'Ο Χάρος θέλει σκότωμα με άσημνια πάλλα, 1)
γιατί χωρίζ' άντρόγυνα, παιδιὰ από τή μάννα.
- 33 'Ο Χάρος θέλει κουρσουμιὰ ανάμεσα στίς πλάτες,
όπου χωρίζει άντρόγυνα, κορίτσια άπ' τίς μάννες.
- 34 'Ο Χάρος χωρίζ' μάνν' άπ' τό παιδι και τό παιδι π' τή μάννα,
χωρίζει και τ' άντρόγυνα τὰ πολυγαπημένα.
- 35 Παιδι μ', τήν άδελφοϋλά σου, άφηκες στά μαύρα βουτημένη
νά περπατὰ λυπητερὰ π' άκόμα δε τήν πρέπει.
- 36 Σαββάτο μέρα μη λουσοθείς, Κυριακή μην αλλάζεις.
στην έκκλησιὰ μην πäs και βαρ' άναστενάζεις.
- 37 Σάν άποθάνω ήλιε μου, και σύ νά βασιλέψης
και σύ φεγγάρι μου λαμπρό, άλλου νά πäs νά φέξης.
- 38 Σάν άποθάνω από βραδύς, αύγή άς μη χαράξει
κι' όταν με ταφιάζουνε ό κόσμος άς χαλάσει.
- 39 Σάν άποθάνω μαννοϋλά μου, δεν θέλω νά δακρύσης,
σαν πέρνουνε τήν κάσα 2) μου τήν πόρτα νά κυλήσης.
- 40 Σάν δγεις παπά στην κάμαρα νά βάζη πετραχήλι,
άν εις' άγάπη καρδιακή, φίλα με στ' άχειλι.
- 41 Σάν δγεις παπά στην κάμαρα με θυμιατό στο χέρι,
άν εις' άγάπη καρδιακιὰ σφάξου με τό μαχαίρι.
- 42 Σάν δγεις και με νεκροφιλουν, τότε νά πλησιάσης,
νά δόσης τό ψυχρό φιλι κι' από καρδιäs νά κλάψης.
- 43 Στη μαύρη γη χρωστώ κορμι, τ' άγγέλου τήν ψυχή μου,
του Μιχαήλ άρχάγγελου χρωστώ τήν κεφαλήν μου.
- 44 Στο μνημά μου άντίκρυ μου έλα νά βδοτανίσης,
νά χύσης μαύρα δάκρυα ίσως και μ' άναστήσης.
- 45*) Στόν "Αδη ροϋχα δεν φοροϋν, στόν "Αδη δεν αλλάζουν,
στόν "Αδη κάθονται και κλαίν' και βαρ' άναστενάζουν.
- 46*) Στόν κάτω κόσμο μάτια μου, ριτζάδες δεν περνοϋνε,
μήτε γιατροι γιατρεύουνε, μήτ' άγιοι βοηθοϋνε.
- 47*) Στόν κάτ' τόν κόσμο γρόσια δεν περνοϋν,
μόν' περνά λιμνος και κερι και καθαρή ψυχοϋλα.
- 48 Σχιζώ τή γή δυό, τρεις βολές, τή γής τήν μαρμαρένια,
νά εύρω τήν μαννοϋλά μου, τήν μαργαριταρένια.
- 49 Τι σ' έφταιξα και έστειλες τόν Χάρο νά με πάρη,
έσύ ποτέ δεν έλαβες πό μένα καμμιά χάρη ;

1) Σφαίρα. — 2) Νεκροκράββατο.

- 50 Τis νιές τις ἔχει λεμονιές, τοὺς νιοὺς ἔχει κυπαρίσσια
ἔχει καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ στ' αὐλάκια τσιμισίρια.
- 51*) Τis φορεσιές τὰ ρουχὰ μου ὅποιος καὶ ἂν τὰ πάρη,
μ' ἀλήθεια καὶ τὸν ἄντρα μου καμιὰ νὰ μὴ τὸν πάρη.
- 52 Τὸ ξόδι θέλει συντροφιά, θέλει γενειὰ μεγάλη,
νὰ τ' ἀρχινᾷ ἢ μιὰ μεριά, νὰ τὸ ἀφίν' ἢ ἄλλη.
- 53 Τώρα λοιπὸν σᾶς ἀφίνω γειά, φίλοι καὶ συγγενεῖς μου,
σᾶς ἀφίνω πένθος βαθύτατο, ἀδέλφια καὶ γονεῖς μου.
- 54 Χάρε μ', εἶχα ἓνα παιδί καὶ κείνο μὲ τὸ πήρες,
ἄρᾳ γε πῶς τις πέρασε αὐτὲς τις ἔξη μῆνες ;
- 55 Χριστέ, πῶς θὰ τὸν κατεβῶ τὸν μαυρισμένο "Αδη ;
ποῦναι ψηλὸς σὰν τὸν γκρεμνὸ, βαθὺς σὰν τὸ πηγάδι ;
- 56 Χωρίζονται τ' ἀντρόγυνα κ' ἡ γῆς ἀνατριχιάζει,
στὸν τόπο ποὺ χωρίζονται χορτάρι δὲ φυτρώνει.
- 57 "Ω, Χάρε, τί σὲ ἔκανα ; τί ἔχεις μὲ τὰ μένα ;
καὶ θέλεις πάντα νὰ θωρῆς, τὰ μάτια μου κλαμένα ;

ΚΛΕΦΤΙΚΑ

346

Σηλυβριά.

Τοῦ Τζαβέλα.

- 1 Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴν Λειβαδιά
καλὰ ἀρματωμένα πᾶνε γιὰ τὴν κλεψιά,
πᾶνε γιὰ νὰ πατήσουν τὴν Μητροπολιτά,
ποὺ ἔχει ἔμορφα κορίτσια καὶ γλυκὰ κρασιά.
- 5 Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίνουν γέρος τοὺς ἀπαντᾷ.
—Καλὴ μέρα σου γέρο.
—Καλῶς τα, ποῦ πάτε τὰ παιδιὰ ;
—Πᾶμε γιὰ τὴν κλεψιά.
πᾶμε γιὰ νὰ πατήσμε τὴν Μητροπολιτά.
- 10 —Περάστε ἀπὸ τὸ σπίτι μ' κι' ἀπὸ τὴν γειτονιά,
καὶ πάρτε τὸν ἰόν μου, μῶρ' τὸν παλληκαρὰ,
πῶχ' ἄετοῦ ποδάρια, λαγοῦ περπατησιά,
στὸ δρόμο ποὺ πηγέντε χωριὸ σᾶς ἀπαντᾷ,
μὴν πάτε καὶ μαθύστε καὶ σᾶς ἐπιάσουνε,
- 15 στὴν φυλακὴ σᾶς πᾶνε καὶ σᾶς κρεμάσουνε.
Τὴν συμβουλή τοῦ γέρου τὴν ἐξεχάσανε
πηγαῖνε καὶ μεθοῦνε καὶ τοὺς ἐπιάσανε,

- στην φυλακή τούς βάλαν νά τούς κρεμάσουνε.
 Σάν τ' άκουσε ό γέρος έχαμογέλασε,
 20 τρεις άσημοκουμποῦρες τις έξεκρέμασε,
 τις κόρες του φωνάζει καί τις γλυκομιλεῖ.
 «Φέρτε τά τσαρούχια». Σά δέκ' όχτώ χρονῶ,
 στά πόδια του τά βάζει καί πηγαίνει στό βουνό,
 σιγά, σιγά, ό γέρος ανέβη τό βουνό
 25 εις τό κονάκι μπαίνει καί τούς γλυκομιλεῖ.
 «Καλή μέρα Ἐραπάδες καί σεῖς Τούρκαροι,
 νά βγάλτε τά παιδιά μου από τήν φυλακή».
 — Πές μας βρε γέρο, πῶς λογίεσαι καί πῶς νομάζεσαι ;
 — Ἐγώ εἶμαι ό Τζαβέλας ό πρῶτος τῶν κλεφτῶν,
 30 ρίχνω φωτιά σᾶς καίγω ἔσᾶς καί τό χωριό.
 Ἄμέσως ό Ἐράπηξ ἔβγαλε τά παιδιά.

347

Καστανιές.

Τοῦ Κίτσ' ή μάννα ¹⁾).

(Καθιστικό τῆς κούνιας)

- Τοῦ Κίτσ' ή μά, ή μάννα κάθουνταν
 στην ἄκρη στο ποτάμι
 καί τό ποτά ποτάμι λόγιαζε
 καί τό πετροβολούσε.
 5 Ποτάμι μ' ό ολιγόστευσε
 ποτάμι μ' γύρνα πίσω,
 γιά νά περάσ', περάσ' ό Κίτσος μου
 τ' ἄξιο μου παλληκάρι».
 Μήτε μέ χί, μέ χίλιοι πιάνουνταν
 10 μήτε μέ δυό χιλιάδες
 καί τώρα τόν ἐπιάσανε,
 πάνε νά τόν κρεμάσουν.

348

Κονομισιό.

Τοῦ Λάμπρου.

Λάμπρος φρεγάδ' ἀρμάτωσε στην Σάλωνα νά πάγη
 νά κάμη Πάσχα καί Λαμπρή καί πίσω νά γυρίση,

1) Τό τραγουδούσανε μέ πολύ λυπητερό σκοπό, ό ἀντικρυνός πού τ' άκουγε παραπονιούτανε.

φρεγάδες τὸν ἀπάντησαν κάτω στὴν Ἀλεξάνδρα.
«Μάϊνα Λάμπο τὰ παννιά, μάϊνα καὶ πάρτα κάτω».

- 5—Πότε μαϊνάρησα παννιά, πότε τὰ πήρα κάτω ;
οὔτε στῆς Χιὸς τὰ κάτεργα, μήτε στῆς Μιτυλήνης
ποῦ τρέμει γῆς καὶ κόσμος.
Ἄκόμα ὁ λόγος βάσταγε κ' ἢ συντυχιά μιλοῦσε
μολύβ' τὸν ἤλθε στὸ βυζί, μολύβ' στὴν ἀμασχάλη.
10 Ὁ στόμας τ' αἶμα γέμωσε, τ' ἀχειλί του φαρμάκι,
βυρβήδησ' ἢ γλωσσίτσα του σὰν τὸ χελιδονάκι.
«Ναύτη μ' ἂν πᾶς στὸν τόπο μας, ἂν πᾶς καὶ στὸν λιμνιό μας 1)
μὴ πεῖς πὼς μέ σκοτώσανε, μὴν πεῖς πὼς ἐχάθηκα
νὰ πῆς ὁ Λάμπος ἔμεινε λογαριασμὸ νὰ δόση,
15 Ὅποταν θ' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας νὰ γίνη περιστέρι,
τότε θάλθει ὁ Λάμπος ἀπ' τὸ μακρὺ σεφέρι.»

349

Φανάρι.

Σ' αὐτὰ τὰ δένδρα τὰ πικνὰ τ' ἀκόμα ἀπὸ δῶθε,
δύο πουλάκια κάθουνταν, δυὸ μαῦρα χελιδόνια.
Δὲν κελαδοῦσαν σὰν πουλιά, οὔτε σὰν χελιδόνια,
5 μόν' κελαδοῦσαν κ' ἔλεγαν ἀνθρώπινες κουβέντες
«Πατήσαν κλέφτες τὰ χωριά, πατήσαν κασαμπάδες,
πατήσαν καὶ μιὰν ἐκκλησιά, πάτσαν τὸ ἅγιο Βῆμα,
πήραν βαγγέλια δώδεκα, καντηλές δέκα πέντε,
πήραν τὸν τίμιο Σταυρὸ τ' ἀσήμι τὸ ποτήρι.

350

Καρατζά-κιοϊ.

Γιὰ νὰ πεθάνω ψέματα κ' ὁ Χάρος νὰ κοιμᾶται,
νὰ σηκωθῶ πολὺ πρῶι, νὰ διῶ ποιὸς μέ λυπᾶται.
Σηκώνομαι πολὺ πρῶι, δυὸ ὄρες νὰ ξημερώση,
ἀκούω τέφια ποῦ βροντοῦν, τὰ καρυοφύλια σκούζουν,
5 μέσ' τὰ γιατάκια 2) τῶν κλεφτῶν κλαίουν τὸν καπετάνιο.
Γυρνῶ βλέπω στὸ πλάγι μου τὰ τέκνα μου νὰ κλαῖνε,
πὼς χύνουν δάκρυα πολλὰ κ' ἔχνε μάτια βουρκωμένα
κι' ἀπαρηγόρητα θρηνοῦν καὶ κλαῖνε τὸν πατέρα.

1) Λιμάνι.—2) Λ. Τ. Λημέρια, κυρίως κρεββάτια.

«Παιδιά, ἂν πᾶτε στοῦ χωριό, στοῦ ἔρμου μεμλεκέτι
 10 τουφέκια νὰ μὴ ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴ ποῦτε
 κι' ἂν σὰς ρωτήσ' ἡ μάνα μου νὰ τὴν παρηγορήσετε
 νὰ πῆτε πῶς ταξείδευα σὲ σκοτεινὸ λιμάνι».

351

Σηλυβριά.

Τοῦ ἄρρωστου Κλέφτη

Ἄρρώστησα, ξαρρώστησα στὴ φυλακὴ ὁ καυμένος,
 σάπισε τὸ κορμάκι μου καὶ τὸ δεξί μου χέρι,
 τὴν Παναγιὰ περικαλῶ καὶ τὸν Θεὸ δοξάζω
 νὰ γιάνη τὸ κορμάκι μου καὶ τὸ δεξί μου χέρι,
 5 νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ χαμοκλάδια
 γιὰ νὰ σφυρίζω κλέφτικα νὰ μαζωχθοῦν οἱ κλέφτες,
 νὰ πάρω κλέφτες δήμαρχους κλέφτες καπετανέους
 νᾶν κι' ὁ Κίτσος μου μαζὺ μὲ τὸ σπαθί στοῦ χέρι.

352

Σηλυβριά.

τοῦ Διάκου.

Τρία πουλάκια κάθονται στοῦ Διάκου τὸ ταμπούρι¹⁾
 τῶνα κυττάει τὴ Ρούμελη καὶ τ' ἄλλο τὸ Ζητούνι,
 τὸ τρίτο τὸ μικρότερο μοιρολογᾷ καὶ λέγει.
 «Ἄιντε Διάκο μ', νὰ φύγουμε, στὴ Λειβαδιὰ νὰ πάμε
 5 ποῦν τὰ ταμπούρια δυνατά, ψηλά τὰ μετερίζια²⁾
 Ἄκόμα λόγος λέγονταν, ἐπιάσανε τὸν Διάκο.
 «Διάκε γιὰ τούρκεψε, γιὰ γένε μουσουλμάνος».
 8—Ἐγὼ Διάκος γεννήθηκα, Διάκος θεὸ νὰ πεθάνω.

353

Ἡράκλεια.

Πάρτε τὸν γιό μου τὸν ὄλο τρανὸ
 ἤξερ' τίς μάντρες, τὰ παχειὰ τ' ἄρνια.
 —Δὲν θέλμε τὸν γιό σου τὸν ὄλο τρανὸ
 ποῦ ξέρ' τίς μάντρες καὶ τὰ παχειὰ τ' ἄρνιά.
 5 —Πάρτε τὸν γιό μου τὸν ὄλο μεσχιό.
 ξέρει τίς πατημιές³⁾ καὶ τὰ κρύα νερά.

1) Λ. Τ. Χαράκωμα.—2) Λ. Τ. Προμαχώνες.—3) Μονοπάτια.

- Δέν θέλμε τὸν γιό σου τὸν ὄλο μεσχίο,
 πὸν ξέρει τίς πατημιές καί τὰ κρύα νερά.
 — Πάρτε τὸ γιό μου τὸν ὄλο μικρό
 10 πὸν πῆρε τὸ μπαῖράκι πὸ δώδεκα χρονῶ.
 — Δέν θέλμε τὸ γιό σου τὸν ὄλο μικρό
 πὸν πῆρε τὸ μπαῖράκι πὸ δώδεκα χρονῶ,
 ἠθέλαμε ἐσένα πὸν εἶσαι γέροντας.

354

Μάλαρα.

Τοῦ Μανώλη.

- Μανώλη, δέν ἔχεις μάννα, δέν ἔχεις ἀδελφή,
 δέν ἔχεις καί γυναῖκα νά ἔλθῃ νά σέ δῇ;
 — Ἐχω καί μάννα, ἔχω καί μιὰ δελφή
 ἔχω καί μιὰ γυναῖκα μὲ δυὸ μηνῶ παιδί,
 5 κάτω στὴν ἄσπρη πέτρα, στὸ κρῦο τὸ νερό,
 τὴν ἔχω ἀφισμένη μὲ δυὸ μηνῶ μωρό.
 — Μανώλη, τάρματά σου δέν εἶναι γιὰ φωτιά,
 μόν' εἶναι γιὰ καμπάνα μὲς' τὴν Ἁγιά Σοφιά.

355

Σηλυβριά.

- Μπρὲ Γιαννάκη, μπρὲ λεβέντη, μπρὲ καλὸ παιδί,
 τί καλὴ γυναῖκα πῶχεις καί δὲ χαίρεσαι;
 — Ποῦ τὴν εἶδες ποῦ τὴν ξέρεις μπρὲ Γενίτσαρε;
 ἂν τὴν εἶδες καί τὴν ξέρεις πὲς με τί φορεῖ;
 5 — Ἄσπρο καλεμκερὶ ¹⁾ φοροῦσε, κόκκινο ἄντερὶ
 καί πατερμὰ στὸ χέρι καί συργιάνιζε.
 Ἄμα τᾶκσε ὁ Γιαννάκης δέν τὸ δέχθηκε
 εἰς τὸ σπίτι του πηγαίνει καί τὴν ἔσφαξε.

1) Λ.Τ. Φκικόλι, συνήθως χρωματιστό, ζωγραφισμένο στὸ χέρι μὲ διάφορα σχέδια καί στὸ γύρο μὲ μπιμπίλα (δαντέλα μὲ βελόγι). Τὰ καλλίτερα καλεμκερὶά γίνονται στὸ Καντηλί, Μέγα Ρεῦμα καί Ψωμαθια, προόστεια τῆς Πόλης στὸ Βόσπορο.

- Παιδιά μ' σὰ θέλτε λεβεντιά
καί κλέφτες νὰ γενήτε,
έμένα νὰ ρωτήσετε,
έμένα νὰ ρωτᾶτε.
- 5 Σαράντα χρόνια ἔκανα
στοὺς κλέφτες καπετάνιους,
ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα
γλυκὸ κρασί δὲν εἶδα,
ποτέ μου δὲν ἐχόρτασα
- 10 τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα.
Τὸ χέρι μου προσκέφαλο
καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα
καὶ γιὰ καλὴ στήν ἀγκαλιά
τ' ἄξιο μου καρυοφύλλι.

Τεῦ Μπαλκανιώτη Γιάννη.

- 1 Κάτω στὸ Μυρμηγκοχώρι
κεῖ πού χωρίζαν οἱ δρόμοι
κεῖ ταν ὁ Μπαλκανιώτης Γιάννης,
δώδεκα σπαθιά σπασμένα
- 5 στήν καρδιά του καθισμένα.
«Ἄϊντε Γιάννη Μπαλκανιώτη,
ἄϊντε ἡ συντροφιά διαβαίνει.»
—Σὰν διαβαίνει ἄς διαβαίνει,
ἂν πηγαίνει ἄς πηγαίνει,
- 10 ἂν περάσ' ἀπ' τὸ χωριό μου
καὶ ρωτήσῃ ἡ Καλλιῶ μου,
νὰ μὴ πῆτε πού σκοτώθκα,
μόνε νὰ πῆτε πίσω ἔμνα,
πίσω ἔμνα στὸ ναλμπάνη 2)
τ' ἄλογό μου νὰ καλλιβῶνω,
βάνω πέταλ' ἀσημένια
καὶ καρφιά μαλαματένια.

1) Τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας. · 2) Πεταλωτής.

358

Φανάρι.

Ποιός εἶδε ψάρι στοῦ βουνό, καὶ θάλασσα σπαρμένη,
 ποιός εἶδε κόρ' ἀνύπαντρη στοὺς κλέφτες χαϊδεμένη,
 "Όλοι τριάντα ἔρριχναν καὶ κείν' τριάντα πέντε.
 Ταράζονταν τὰ ροῦχά της, κρεμοῦνταν τὰ μαλλιά της
 5 κ' οἱ κλέφτες τὲν ἔλέγανε χαρὰ στὴ λεβεντιά της.

359

Καστανιές.

Τῆς νιονύφης.

(Τῆς κούνιας)

- 1 Σ' αὐτὰ τὰ δέντρα τὰ ψηλά καὶ κόμα στὰ πὸ κείθε,
 τρία πουλάκια κάθουνταν στῆς κυδωνιάς τὸ δέντρο,
 τὸνα κυττάει τὴ Ροῦμελη, τ' ἄλλο κυττάει τὴ Θράκη
 τὸ τρίτο τὸ μικρότερο κλαίει καὶ δὲ μερώνει.
- 5—Τί ἔχεις πουλί μ', καὶ θλίβεσαι καὶ βάρ' ἀναστενάξεις;
 —Πῶς νὰ βαστήξω; τὸ 'Αἰβαλὴ τὸ μέγα ξακουσμένο
 ποὺ ἦταν ἕνας κασαμπᾶς καὶ ἔγιν' ἕνα θάμα,
 φωτιά δίνουν ἀπὸ τρεῖς μεριές, κουρσοῦμια ἀπ' τὴν ἄλλη,
 ἀντὶς ἀρνιά σφαζοῦν παιδιὰ κι' ἀντὶς μαργιές¹⁾ τις μάννες
 10 κι' ἀντὶ δαμαλοζεύγαρα σφάζουν τις λεβεντάδες.
 Πέφτουν τὰ τόπια σὰν βροχή, γκιουλέδες²⁾ σὰ χαλάζι,
 πέφτουν τὰ Ρωμνοκέφαλα σὰν ἄνθη ἀπ' τὰ δέντρα,
 πήρανε νιούς, πήρανε νιές, πήραν κι' ἄρραβωνιασμένες,
 πήρανε καὶ μιὰ νιόνυφη, τριῶ μερῶ νυφοῦλα.
- 15 Πέντ' ἄρμαθιές φλουριά φορεῖ,
 μὲ πέντε μασαλάδες³⁾ τὴν πήραν καὶ τὴν πήγαϊναν,
 Στὸ δρόμο ποὺ τὴν πᾶνε ἕνα μικρὸ πασόπουλο,
 στάθηκε καὶ τὴν ρωτάει:
 —Γιατὶ νύφη μ' δὲν περπατεῖς; γιατί δὲν καμαρώνεις;
 20 μὴ σὲ βαραίνουν τὰ φλουριά; μὴ σὲ βαραίνουν τ' ἄσπρα;
 —Δὲ μὲ βαραίνουν τὰ φλουριά, δὲ μὲ βαραίνουν τ' ἄσπρα
 μόν' μὲ βαραίνει ἡ πίκρα τ' ἀντροῦ μ' τ' ἀντροῦ μ' τὸ κασαβέτι⁴⁾
 ποὺ πήρανε τὸ κεφάλι του σὰν μῆλ' ἀπ' τὴν ποδιά μου
 καὶ λέρωσαν τὰ ροῦχά μου τὴν λαμπροφορεσιά μου.

1) Λ. Τ. Τὰ θηλυκὰ γέρικα πρόβατα ποὺ ἔπαυαν νὰ γεννοῦν' στὴν Πα-
 λαιὰ Ἑλλάδα στέρφα.—2) Λ. Τ. Σφαῖρες κανονιοῦ.—3) Λ. Τ. Διαδιὰ πισωμένα
 τὰ ἀναφταν σὲ παναγύρια καὶ γιορτές, τὰ κρατοῦσαν στὸ χέρι καὶ τὰ στήριζαν
 σὲ σιδερένια βάση.—4) Λ. Τ. Θλίψη.

360

Σοφίδες.

- Ἄκούσατε τί γένηκε φέτο τὸ καλοκαίρι.
 Πατήσαν κάστρα καὶ χωριά, πατήσαν κασαμπάδες,
 πατήσαν καὶ τὸ Γιανιτσέ, τὸ Ἄραμπά Μπουργάζι.
 Τρεῖς μέρες πολεμοῦσανε, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 5 πέφτουν τουφέκια σὰ βροχή, μολύβια σὰ χαλάζι,
 πέφτουν τὰ Ρωμνοκέφαλα σὰν τὴ δεντροῦ τὰ φύλλα
 καὶ τὴν τετάρτη τὴ βραδεῖά μπαίνουν οἱ Τοῦρκοι μέσα.
 Μπαίνουνε μιά, μπαίνουνε δυό, μπαίνουνε τρεῖς χιλιάδες,
 μπήκε κ' ἕνα πασόπουλο μὲ δέκα μπιμπασίδες.
 10 Πήρανε νιούς, πήρανε νιές, πήρανε παλληκάρια,
 πήρανε καὶ μιὰ νιόνυφη, τριῶ μερῶ νυφάδα,
 κρατεῖ τὰ τέλια στὰ μαλλιά καὶ τὸν κινὰ στὰ χέρια,
 καὶ τὸ μικρὸ πασόπουλο κείνο τὴν τριγουρίζει,
 «Πές με κορὴ μ' τὸ ὄνομά σ' πές με καὶ τῆς νενές σου.
 13—Μένα μὲ λένε Μαριγῶ καὶ τὴν νενέ μ' Κανέλλα.
 —Πές με κόρη μ', τοῦ ἄντρα σου;
 —Τὸν ἄντρα μου τὸν σκότωσαν στὰ δύο γόνατά μου
 καὶ βάψαν τὰ ρουχάκια μου τὰ λινομεταξένια.
 —Γιὰ θὰ μὲ δόσεις φίλημα γιὰ θὰ σὲ κάνουμε κομμάτια.
 20—Κάλλιο ἔχω μὲ τὸ αἷμά μου τὴ γῆ νὰ κοκκινήσω
 παρὰ Τοῦρκο νὰ φιλήσω.
 Ἄν τ' ἄκουσε ὁ Χατζιγγιαννάκης τῆς πέφτει λιγοθυμαί,
 τάζει τίς μοῦλες μὲ φλουριά, σεντούκια μὲ παράδες.
 —Δὲν θέλμε μοῦλες μὲ φλουριά, σεντούκια μὲ παράδες,
 25 μόν' θέλουμε τὴν Μαριγῶ γιὰ νὰ μᾶς κάν' τζιλβέδες

361

Σηλυβριά.

Τοῦ Λύκου τοῦ λεβέντη.

- Μαῦρα μου πουλιά, μαῦρα μου χελιδόνια,
 μὴν τὸν εἶδατε, τὸν ἀπαντήσατε
 τὸν Λύκο τὸν λεβέντη τὸν ἀρχιληστή,
 ναὶ μὴν' καπετάνιο τὸν ἀρχιληστή.
 5—Μεῖς τὸν εἶδαμε, τὸν ἀπαντήσαμε
 σ' ἐνοῦς παπᾶ τὴ στάνη πῶτρωγ' ἔπινε,
 πῶτρωγ' ἔπινε πουλιά περδικοπούλια

- καὶ γλυκὸ κρασί,
ναὶ μῶρ' καπετάνιο καὶ γλυκὸ κρασί.
- 10 Τὸν ἐκερνούσανε, τὸν τραγουδούσανε.
πέντ' ἔξη βλαχοποῦλες μὰ ἢ μικρότερη,
μὰ ἢ μικρότερη ἢ ὀμορφότερη,
σκύφτει στ' ἄφτί του καὶ τὸν λέγει,
δὲν παντρεύεσαι. Δὲν παντρεύεσαι,
- 15 δὲν προξενεύεσαι, δὲν πέρνεις βλαχοποῦλα
σάν καὶ μένανε,
ναὶ μῶρ' καπετάνιε μ' γιὰ τὰ μένανε.
—Δὲν παντρεύουμαι, δὲν προξενεύουμαι,
δὲν πέρνω βλαχοποῦλα σάν καὶ σένανε,
- 20 ναὶ μῶρ' βλαχοποῦλα σάν καὶ σένανε,
γιατ' ἢ μάννα μου, οἱ ἀδελφάδες μου
μαῦρα φοροῦν στὰ ξένα γιὰ τὰ μένανε..
ναὶ μῶρ' βλαχοποῦλα γιὰ τὰ μένανε.

ΠΕΡΙΓΕΛΑΣΤΙΚΑ

362

Φανάρι

Τῆς νύφης

(Τοῦ χοροῦ)

- Νὰ παντρευτῶ ποθύμησα ὅμως τὸ συλλογιόμμαι
ποῦναι τὰ ἔξοδα βαρειά καὶ πάντοτε φοβοῦμαι,
καὶ μιὰ γρηὰ παμπόνηρη ἀπὸ τὸν μαχαλά μου
πάντοτε μὲ τὰ λόγια της μὲ καίει τὴν καρδιά μου.
5. «Παντρέψου γιέ μου, μ' ἔλεγε, νὰ πάρης κοριτσάκι,
νὰ χαιρέσαι τὰ νιάτα σου χειμῶ καλοκαιράκι».
Τότε σηκώνομαι καὶ ἴγῳ καὶ βάζω τὰ καλά μου,
σάν τσελεμπῆς φαινούμουνα ἀπ' τὴν περπατησιά μου,
μὲ πέρν' ἢ γρηὰ ἀπ' τὸ χέρι μὲ πάγει σ' ἓνα σπίτι,
- 10 ποὺ ἦτανε χειρότερο ἴπὸ τῆς ὄρνιθας τὴν κοίτη.
Βλέπω τὸν πεθερὸ κουφό, τὴν πεθερὰ κουβάρρα,
καθούντανε ἀκουμπιστοὶ πάν' σὲ μαξιλάρα,
κι' ἢ νύφη ἐκαθούντανε εἰς τοῦ σοφῆ τὴν μέση,
τὴν μύτη της ἐσφούγγιζε ἢ μύξα νὰ μὴ πέση.

- 15 Οἱ ψεῖρες καὶ ἡ κόνιδα ¹⁾ ἦταν νὰ μετρητὰ τῆς
καὶ οἱ ἀράχνες τοῦ σπιτιοῦ ἦτανε τὰ προικιά τῆς.
Κι' ἡ γρηὰ τὴν ἔλεγε, νὰ σηκωθῆ ν' ἀλλάξῃ
καὶ γὼ πὸ πίσω ἔλεγα, φωτιὰ νὰ τὴν ἐκάψῃ,
'Ανατριχίλα μ' ἔπιασε τὴν πόρτα τῆς νὰ εὔρω,
20 καὶ ἡ ἡ γρηὰ μὲ φώναζε καὶ ἐγὼ τὴν βλαστημοῦσα
θυμοῦμα καὶ τὴν ἐμορφιά τῆς νύφης καὶ γελοῦσα.

363

Φανάρι.

- Νὰ σὲ εἰπῶ, κυρία μου, εἶσαι μικρὴ ἀκόμα.
—'Ἦμνα δώδεκα χρονῶ καὶ γύρσα εἰκοστρία
κι' ἀκόμα θὰ μὲ καρτερεῖς διὰ νὰ μεγαλύνω;
καμιὰ τριανταριά χρονῶ ἐπιθυμεῖς νὰ γίνω;
5 'Ἡ μάννα μ', ὅταν μ' ἔκανε κι' ὅταν ἐστεφανώθῃ
ἦταν δώδεκα χρονῶ, στίς δέκα τρεῖς γκαστριώθῃ
στοῦ Μάρτη δέκα τέσσαρες μ' ἔκανε ἐμένα
ἦμνα τὸ πρῶτό τῆς παιδί, ἡ πρώτη τῆς γέννα
—Πρῶτα πανδρεοῦντανε μικρὲς γιὰτ' ἦτανε φτήνια
10 καὶ τώρα δὲν παρατηρᾶς τοῦ κόσμου τὴν ἀκρίβεια;
καὶ τώρα δὲν παρατηρᾶς νερὸ δὲν εἶν' νὰ πιαθῆ,
αὐτὸ τὸν δύστυχο καιρό, ζητᾶς νὰ παντρευθοῦμε;
—Δὲ σὲ ζητῶ φορέματα, φουστάνι καὶ καπέλο,
μίαν ζωὴν, μίαν τροφήν, ἐγὼ ἐσένα θέλω.
15 —'Ἐτσι σὲ συμφέρει νὰ εἰπῆς ἴσως μὲ κατηχήσεις
νὰ ἔμβης εἰς τὰ σπλάχνα μου καὶ ὕστερα ν' ἀρχινίσης
νὰ μὲ ζητᾶς φορέματα καὶ καντιφέ φουστάνι.
Νὰ σὲ εἰπῶ κυρία μου, τὴν ἰδική μου μ' ὀρμήνια,
ἐσὺ νὰ πῆς δὲν ἤθελα καὶ ἐγὼ πὼς δὲν σὲ εἶδα,
20 ἀσήμια καὶ μαλάματα σ' ἔχω πολλὰ δοσμένα,
χαλάλι νὰ σὲ γίνουνε καὶ λείψῃ ἀπὸ μένα.

364

Σηλυβρία.

Ἡ κερὰ ἡ Ζαμπετοῦλα.

Ἡ κερὰ ἡ Ζαμπετοῦλα
μὲ τὴν ἄσπρη τὴν πλεξοῦδα

1) Τὰ ἀβγά τῆς ψείρας.

ἑκατὸ χρονῶ γρηᾶ
 μᾶς γυρεύει παντρειά
 5 κι' ὁ γαμπρὸς ἀπὸ τῆ λύπη
 τρέχει αἷμα πὸ τῆ μύτη
 ἑκατὸ χρονῶ γρηᾶ
 νὰ γυρεύῃ παντρειά.

365

Φανάρι.

Ἡ κερά ἡ Ζαμπετοῦλα
 μέ τὴν ἄσπρη τὴν πλεξοῦδα,
 ἑκατὸ χρονῶ γρηᾶ
 ἤθελε καὶ παντρειά.
 5 Καὶ ἐπῆρε ἓνα νέο
 ἐννενηντα δυὸ χρονῶ,
 καὶ ταιριάσανε τὰ δυό.

366

Δελειῶνες.

Ἡ γρηᾶ μουρμουρομούρα
 κατσουφιάρρα καὶ καμπούρα
 σουλουμάδ' 1) καὶ κοκκινάδι
 ἔβαζε ἓνα καντάρι.
 5 Στόν καθρέφτη σὰ θωροῦσε
 σὰν τρελλὴ παραμιλοῦσε,
 τ' ἄκουσανε τὰ κορίτσια,
 τὰ ζεμπούλια βάλανε
 τῆς γρηᾶς τῆς Ζαμπετούλας
 10 τὴν πλεξοῦδα βγάλανε.

367

Ἡράκλεια.**Τοῦ γέρου**

Συρτός

Παντρεύανε ἓνα γέρο
 ἑκατὸ χρονῶ σᾶς λέγω.
 Τὸν ἐδίνουνε κοράσι
 σὰν τοῦ Μάη τὸ κεράσι,

1) Εἶδος φκισαϊδιοῦ.

5 καὶ τὸν δίνου ἀρραβῶνα
 μιὰ πάλῃο βρακοζῶνα.
 Ἔσκυψε νὰ τὸ φιλήσῃ
 σάλια, μῦξες τὸ γιομίζει.
 —Φύγε γέρο, ἀπὸ κοντὰ μου
 10 κι' ἀναγούλιασ' ἡ καρδιά μου.

368

Ἡράκλεια.

Ἦτανε ἓνας γέρος
 ἑκατὸ χρονῶ
 κι' ἤθελε ἓνα κορίτσι
 δώδεκα χρονῶ.
 5 Νὰ παντρευθοῦμε λέγ' ὁ γέρος.
 —Δὲν εἶναι πὼς κατηγορῶ,
 μόν' εἶναι ἀμαρτία
 νὰ ἀκουσθῇ τῇ σήμερον
 μιὰ τέτοια ὁμιλία.
 10 Οὔτ' ὁ Θεὸς τὸ συχωρνᾷ,
 οὔτε ἡ ἡλικία
 πλάσματα ἑκατὸ χρονῶ,
 νὰ θέλουνε παντρεία.
 Κόψε ἰδέα γέρο μου,
 15 ποὺ νὰ χαρῆς τὸ φῶς σου
 καὶ σκούπισε τὰ σάλια σου,
 πῶχεις στὸ μάγουλό σου.
 Σὰν ἤθελα γὼ γέρο μου,
 στὴν κεφαλὴ μου ἄντρα
 20 ἔγραφα νὰ μὲ φέρουνε
 πὸ μέσ' τὴν Ἀλεξάντρα.
 Καὶ νὰ μὲ φέρουν τὸν καφέ
 πρωὶ καὶ μεσημέρι,
 δίχως νὰ κοπιάζετε
 25 τὸ δεξιό μου χέρι.
 Δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μαλλιά
 ὁποῦ τὰ μαρτυροῦνε
 μόν' εἶναι ἀπ' τὰ πόδια σου
 ὁποῦ σταυροπατοῦνε.

369

Χώρα.

Στῆς ἀκρίβειας τὸν καιρό.

Τῆς ἀκρίβειας τὸν καιρὸ
 ἐπαντρεύτηκα καὶ γὼ
 καὶ μὲ δό, αἴντε μπρέ
 καὶ μὲ δόσαν μιὰ γυναῖκα
 5 πῶτρωγε σάν πέντε δέκα.
 Καὶ τὴν πρῶ, αἴντε μπρέ,
 καὶ τὴν πρώτη τῆ βραδιὰ
 προβατίνα μὲ φτερά.
 Καὶ τὸ δέ, αἴντε μπρέ
 10 καὶ τὸ δεύτερο τὸ βράδυ
 ἔφαγ' ἓνα ἀγελάδι.

370

Ξάστρο.

Κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.

«Μωρὴ κερά Μαριώρα, πέθαν' ὁ ἄνδρας σου»	Τὰ παπούτσια μου ξεσκῶ,
—Σάν ἀπέθανε καὶ τί,	10 τὸν χορὸ δὲν παρατῶ,
κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ.	μιὰ κλωτσιὰ τὴν πυροστιά,
5 Τὸ κερί εἶναι στοῦ καρφί,	πῦρ, πυριοῦ τὸν τέντζερε,
τὸ θυμιάμα στοῦ χαρτί,	Φάτε σκυλοὶ τὰ φαγιά,
τὸ ψωμί μέσ' τὸ ἀρμάρι,	πιῆτε κότες τὰ ζουμιά,
τύφλα μούντζα κι' ἄς τοὺς πάρει.	15 γὼ θὰ πᾶ νὰ παντρευτῶ νὰ τρώγω ριζοπίλαφο.

371

Φανάρι.

Τοῦ Γιάννη τοῦ χοντροῦ.

Δευτέρα ἐγεννήθηκε
 τὴν Τρίτη τὸν βαπτίσανε,
 Τετάρτη τὸν παντρέψανε,
 τὴν Πέμπτη ἀρρωσταίνει,
 5 Παρασκευὴ βαραίνει,
 τὸ Σάββατο πεθαίνει
 τὴν Κυριακὴ τὸν θάψανε
 κλαίει ὄλο τὸ χωριὸ
 τὸν Γιάννη τὸν χοντρό.

372

Σηλυβριά.

Τῆς τεμπέλας.

Τὴν Δευτέρα βάζει πλύση,
καὶ τὴν Τρίτη τὰ στραγγίζει,
τὴν Τετάρτη τὰ ἀπλώνει,
καὶ τὴν Πέμπτη τὰ μαζώνει,
5 τὴν Παρασκευὴ διπλώνει,
τὸ Σαββάτο σιδερώνει,
τὴν Κυριακὴ ἀλλάζει.
Τὴν Δευτέρα πάλι,
μέσ' τῆ ψεῖρα βράζει.

373

Καστανιές.

"Ἐλα μπρὲ Φωτάκη
νά σέ παντρέψουμε,
νά σέ δόσμε μιὰ γυναῖκα
νά σέ νοικοκυρέψουμε.
5 Τῆ Δευτέρα βάζει πλύση

καὶ τὴν Τρίτη ξελερίζει
τὴν Τετάρτη τὰ ἀπλώνει
καὶ τὴν Πέμπτη τὰ μαζώνει
καὶ τὴν Κυριακὴ ἀλλάζει,
πάλε μέσ' στὴ ψεῖρα βράζει.

374

Τζετώ.

"Ἐνα χρόνο κ' ἕνα μῆνα
ἔκαμν' ἕνα πάσμα νῆμα,
κι' ἔβαλε καὶ τράκα ¹⁾ τράκα
κι' ἔκαμε τὸν ἄνδρα τς βράκα,
5 κ' ἔλειπε ἢ μιὰ ἢ σέλα
καὶ τὰ δυὸ τὰ βρακοπόδια
καὶ κείνος ἀπὸ τῆ χαρά του,
πέφτ' καὶ σπάνει τὰ πλευρά του.

375

Φανάρι.

Τοῦ τεμπέλη.

Τῆ Δευτέρα δευτεριάζω
καὶ τὴν Τρίτη τῆ γλεντῶ

1) Ἀργαλειό.

τὴν Τετάρτη καὶ τὴν Πέμπτη
πέφτω νὰ ξεκουρασθῶ.

5 Παρασκευὴ Σαββάτο
δὲν κάνω πιά δουλειά
καὶ κρέμονται τὰ χέρια μου
ἀπὸ τὴν τεμπελιά.

376

Τὸ ἔλεγαν στὴ Στράντζα ὅταν ἤθελαν νὰ περιπαίξουν ἓνα πού
ἔδινε ὁδηγίες πού δὲν εἶχαν κανένα νόημα. Κάποιος Τοῦρκος ρώτησε
μιὰ Στραντζαλιώτισσα πῶς νὰ πάγη στὸ Σαμακόβι καὶ κείνη τὸν
ᾠδήγησε :

ᾠξωτὴ κακαρωτὴ
βῆρα καὶ μονοπατὶ
ροκοκὸ ἀμπέλι
πῶχει τ' ἄσπρο κουταβέλι

5 Ντογροῦ Σαμακοβντά.

377

Ξάστρο.

Οἱ σπανοί

Τρεῖς σπανοὶ ἀπὸ τὴν Πόλη,
πέντε τρίχες εἶχαν ὅλοι,
κ' ἓνας ἄλλος Τηνιακὸς
πέντε τρίχες μοναχός.

5 Ὡ καλῶς τὸν πολυγένη
κι' ἀπὸ ποῦθε κατεβαίνει ;
— Ἄπ' τὴν Πόλη κατεβαίνω
καὶ στὴ Βενετιά πηγαίνω
πάγω ν' ἀγοράσω χτένια
10 γιατί με φάγανε τὰ γένεια.

378

Γιῶργο εἶχα Γιῶργο πῆρα
Γιῶργο πάλι θὰ χαρῶ
Πάλι σὰ ξαναχηρέψω
πάλι Γιῶργο θὰ γυρέψω.

ΤΟΥ ΤΣΑΓΑΝΟΥ Ο ΓΑΜΟΣ

379

Φανάρι.

Ἄπ' τὸν αἰ̇ Δημήτρη ὄλο τὸν χειμῶνα οἱ τσαγανοὶ ἦτανε κρυμμέν' κατ' ἀπ' τὶς πέτρες, ἀπὸ βραδύ κι' ἀνήμερα τ' αἰ̇ Σαράντα πού εἶν' ἡ μέρα τους ἔβγαιναν καὶ χόρευαν. Κάθε χρόνο ἀνήμερα ἕνας τσαγανὸς παντρεύουνταν καὶ τραγουδοῦσαν οἱ τσαγανοί :

Κάμ' ὁ τσαγανὸς ντουγιούνι
καὶ καλεῖ τὴν πλάση οὔλη
καὶ κάλεσε καὶ τὴν ποντικίνα
μέ τὰ λερωμένα κείνα.
5 Για νὰ πάγη, νὰ μὴ πάγη ;
ἄκουσε τὸ ντάμ τὸ ντούμου,
ἔκαμε καρδιά καὶ πῆγε,
καὶ τοὺς ποντικούςτου κράζει:
« Ποντικοί μου, μσζωχτήτε,
10 ὄλοι σας σπαθιά ζωσθήτε
νὰ σᾶς μαγερέψω ἀχέλι
σέ μαρμάρينو σκουτέλι ¹⁾).

— Δέν τὸ τρῶμε μεῖς τ' ἀχέλι
σέ μαρμάρينو σκουτέλι.
15 — Νὰ σᾶς μαγερέψω ρύζι.
— Δέν τὸ τρῶμε μεῖς τὸ ρύζι,
στά δοντάκια μας καθίζει.
— Ἄσε με γάτα μου νὰ ζήσω
τὸ πουρνὸ θά σέ ζωγραφίσω
20 θά σέ μαγερέψω ρύζι.
— Δέν τὸ θέλω γῶ τὸ ρύζι,
στά δοντάκια μου καθίζει,
σένα θέλω ποντικίνα
μέ τὰ λερωμένα κείνα.

380

Τζετώ.

Κάμν' οἱ τσαγανὸς ντουγιούνι
καὶ καλνοὺν τὴν πλάση οὔλη
καὶ παντρεύουν τὴν Μαλάμω
καὶ τὴν δόσανε τὸν Γιάννη
5 πῶχει σοῦγλα καὶ τηγάνι
καὶ τὴν δόσαν ἀρραβῶνα,
τὴν παληὰ τὴν βρακοζῶνα
καὶ τὴν δόσανε προικιά
ἕνα κόσκινο κουκιά
10 καὶ τὴν δόσανε χουλιάρια
τῆς χελῶνας τὰ νυχούδια
καὶ τὴν δόσανε σεντοῦκα
τῆς χελῶνας τὴν καβοῦκα
καὶ τὴν δόσανε ἀμπέλι
15 πού λαγὸς δέν χωρ' νὰ μπαίνει.
Μὰ καλέσανε καὶ μένα
καὶ δέν θέλησα νὰ πάγω,
ἄκουσα τὸ τσάγκρου τσούγκρα
κ' ἔκανα καρδιά καὶ πῆγα.
20 Βρίσκω λῦκο πού χορεύει,
ἀλεποῦ πού μαγερεύει,
βρίσκω πῆττα στὸ πλαστήρι
καὶ κρασί μέσ' τὸ πλυντήρι.
Βρίσκω τὸν λαγὸ πού πήδα,

1) Πιάτο.

25 τὸ τσακάλι λαλεῖ τὴν λύρα
τὸ ἀτσιδί 1) τὴν φλογέρα
καὶ σκαντζόχερος ὁ ρήγας
τράβαγε χορὸ γαΐτάνι.
Πῶς πηδάει καὶ ρίχνετε !
30 καὶ στὸν πρῶτο γυρισμὸ του
τὴν χελῶνα κάνει μάτι.
Ἦ χελῶνα δὲν τὸ δέχθηκε
καὶ τὸ φερετζέ της βάζει
καὶ στὸν μεχκεμέ πηγαίνει.

35 Κάνει σελάμι τὶς ἀγάδες
καὶ μετάνοιες τὶς παπάδες.
—Τὶ θέλεις κόρη μ', τὴν ρωτοῦνε.
—Ὁ σκαντζόχερος ὁ ρήγας
πῶς μὲ ἔκαμε τὸ μάτι,
40 τ' εἶν' αὐτὸ ὅπου τραβοῦσα,
ἀπ' αὐτὸν τὸν τσελεμπάκο !
— Ἄντρα ἤθελες κόρη μου,
πάρ' τονα καὶ κάτσε κάτω.

ΤΙ ΤΡΑΓΟΥΔΑΓΑΝ ΟΙ ΝΕΡΑΪΔΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΑΙΜΟΝΙΑ

381

Φανάρι.

Οἱ νεράιδες ἔβγαίνουν τὴ νύχτα κοντὰ στὶς ρεματιές, χόρευαν
καὶ τραγουδοῦσαν :

α.

Ἔχεις Νεράιδας μπόγι, Νεράιδας φαντασιά,
ἔχεις καὶ στὰ μαλλιά σου τοῦ Μάη τὴ δροσιά.

β.

Καλαμποῦδι καὶ λιθρούδι κι' ἄλωνίνα βοτανάκι,
νὰ τῶξερ' ἢ κοπέλλα, μαλλιά πού θε νὰ βγάλη.

382

Φανάρι.

Τὰ Δωδεκάμερα τὴ νύχτα τὰ δαιμόνια: Ζούζουλα, Ἄργατά,
Βρυκολάκοι, Καλλικάντζαροι, Ρημάματα παραφύλαγαν στὰ νερά,
στὶς βρύσες, στὰ πηγάδια, στὰ ρέματα, στοὺς νεραγούς χόρευαν καὶ
τραγούδαγαν :

Ποῦν τὸ σόδημα ποῦν' τὸ νήμα ;

— Στῆς ἀμυγδαλιῆς τὴ ρίζα.
— Δεῖξέ με τὰ ἔννια πηγάδια,
θὰ σὲ κάτσω στὰ λανάρια.

1) Ἴκτις, τὸ κουνάβι.

ΓΝΩΜΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

383

Σηλυβριά.

Ἡ νιότη.

Χρυσό μου καναρίνι
 ξύπν' ἀπὸ τὴν κλίνη,
 ξύπνα καὶ μὴ κοιμάσαι.
 Σηκώνομαι ὁ καύμενος
 5 σὰν παραπονεμένος,
 καὶ τ' ἄρματά μου βάζω
 στὰ δάση νὰ διαβῶ.
 Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίνω
 ψιλὴ βροχὴ μὲ πιάνει,
 10 ποῦ νὰ πάω νὰ σταθῶ ;
 Ἄντίκρυ βλέπω πύργο,
 ποὺ λάμπει σὰν τὸν ἥλιο,
 πουλὶ κάθεται ἐπάνου
 καὶ γλυκοκελαΐδει
 15 κι' ὁ κελαΐδισμός του
 μὲ φαίνεται πὼς λέγει :
 «Χαρῆτε σεῖς οἱ νιοὶ
 ποῦχεται τὸν καιρό,
 γιὰτ' ὁ καιρὸς διαβαίνει
 20 καὶ δὲν γυρίζει πειά,
 ἔτσ' εἶναι καὶ ἡ νιότη,
 μαραίνεται σὰν ἄνθος
 καὶ λυώνει σὰν κερὶ.

384

Φανάρι.

Συρτός.

1

Σὰ θέλεις γιὰ νὰ παντρευτῆς
 γυναῖκα γιὰ νὰ πάρης
 ἔλα, ρώτηξε καὶ μένα
 νὰ σὲ πῶ ποιά 'ναι γιὰ σένα.
 Ἄψηλὴ γυναῖκα μὴ πάρεις
 δεντρὶ ξερριζωμένο,
 τὸ δεντρὶ ξερριζωμένο
 πάντα εἶναι μαραμένο.

2

Σὰ θέλεις γιὰ νὰ παντρευτῆς
 γυναῖκα γιὰ νὰ πάρης
 ἔλα, ρώτηξε καὶ μένα
 νὰ σὲ πῶ ποιά 'ναι γιὰ σένα,
 κοντὴ γυναῖκα μὴ πάρεις,
 βουτσὶ τοῦ ταβερνιάρη,
 τὸ βουτσὶ τοῦ ταβερνιάρη
 μεθυσμένους κουμαντάρει.

3

Σὰ θέλεις γιὰ νὰ παντρευτῆς
 γυναῖκα γιὰ νὰ πάρης
 ἔλα, ρώτηξε καὶ μένα
 νὰ σὲ πῶ ποιά ἔναι γιὰ σένα,
 μαύρη γυναῖκα μὴ πάρεις
 σουπιὰ τηγανισμένη,
 ἢ σουπιὰ τηγανισμένη
 πάντα εἶναι μαυρισμένη.

4

Σὰ θέλεις γιὰ νὰ παντρευτῆς
 γυναῖκα γιὰ νὰ πάρης
 ἔλα, ρώτηξε καὶ μένα,
 νὰ σὲ πῶ ποιά ἔναι γιὰ σένα,
 ἄσπρη γυναῖκα μὴ πάρεις,
 σακκὶ ἀλευρωμένο,
 τὸ σακκὶ τ' ἀλευρισμένο
 πάντα εἶναι σκονισμένο.

5

Σὰ θέλεις γιὰ νὰ παντρευτῆς
 γυναῖκα γιὰ νὰ πάρης
 ἔλα, ρώτηξε καὶ μένα
 νὰ σὲ πῶ ποιά ἔναι γιὰ σένα,
 μελαγχροινὴ καὶ νόστιμη
 νᾶχει καὶ μαῦρα μάτια
 κι' ἂν γεράσει κι' ἂν χαλάσει
 πάλε μαῦρα μάτια θᾶχει.

385

Ἐπιβάτες.

Χασάπικο.

- 1 Πιάστε κορίτσια τὸ χορὸ,
 τώρα ποὺ χεῖτε τὸν καιρὸ
 κι' αὐριο θὰ παντρευτῆτε
 καὶ στὰ βάσανα θὰ μπῆτε.
- 5 Δὲ θὰ σᾶς ἀφίν' οἱ ἄντροι σας
 νὰ πᾶτε στίς μαννάδες σας,
 δὲ θὰ σᾶς ἀφίνουν τὰ παιδιὰ
 νὰ πᾶτε σ' ἄλλη γειτονεῖα,
 δὲ θὰ σᾶς ἀφίν' ὁ πεθερὸς
- 10 νὰ πᾶτε ὅπου εἶναι ὁ χορὸς,
- δὲ θὰ σᾶς ἀφίν' ἢ πεθερὰ
 νὰ πᾶτε στὴν ἀποκρηά.
 —Τοὺς ἄντρους τοὺς μεθοῦμε
 καὶ τοὺς ἀποκοιμίζμε,
 15 καὶ τὰ παιδιὰ τὰ δέρνομε
 καὶ στὸ σχολεῖο τὰ στέλνομε,
 καὶ τὴν κακιά τὴν πεθερὰ
 τὴν ἀφίνμε πάντα νησικιά,
 καὶ τὸν κακὸ τὸν πεθερὸ
- 20 τὸν κλίνμε μέσ' τὸ μαγερεῖο.

386

Καστανιές.

Βαρέθηκα γώ,
 διπλοπρόσωποι ἀνθρώποι,

πού αγαποῦν ἐδῶ καὶ κεῖ
σὲ πέντε, δέκα τόποι.

- 5 Πιέπει γιὰ νὰ τὶς δέρνουμε
μὲ βέργα νᾶχη κόμποι
κ' ἢ βέργα νὰ ἴναι λεμονιά,
νᾶχη πολλὰ κλωνάρια,
νὰ τὶς κτυποῦνε στὴν καρδιά
10 καὶ μέσ' τὰ φυλλοκάρδια.

387

Ἔσεῖς οἱ νέοι ἔτσι εἶσθε
ὅταν τὸν καρπὸ παραίτε,
τὸ δέντρο παρατεῖτε.

388

Σηλυβριά.

Μὴ μὲ πουλεῖς ἀφέντη μου.

- «Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο
καὶ κόντο κλαδεμένο
γιὰ δὲν ἀνθεῖς; γιὰ δὲν καρπεῖς;
σταφύλια πιά δὲ βγάζεις,
5 μὲ χάλασες καὶ γὼ θὰ σὲ πουλήσω».
— Μὴ μὲ πουλεῖς ἀφέντη μου,
καὶ γὼ σὲ ξεχρεώνω,
γιὰ βάλει νιοὺς καὶ σκάψει με,
γέρους καὶ κλάδεψέ με,
10 βάλει γρηές μεσόκοπες
νὰ μὲ βλαστολαγήσουν,
βάλει κορίτσια ἀνύπαντρα
νὰ μὲ καρπολογήσουν.

389

Φανάρι.

- «Ἀμπέλι μου, ξεράμπελο,
θέλω νὰ σὲ πουλήσω.»
— Μὴ μὲ πουλεῖς ἀφέντη μου
καὶ θὰ σὲ ξεχρεώσω.

5 Βάλε νιοὶ νὰ μὲ δουλέψουνε
καὶ γέροι νὰ μὲ κλαδέψουνε,
βάλε μεσόκοπες γρηές,
νὰ μὲ φυλλολογήσουνε,
βάλε κορίτσια πάρθενα
10 νὰ μὲ κορφολογήσουνε.

390 **Σηλυβριά.**

Ὁ Φλεβάρης κι' ἂν Φλεβίσει
καλοκαιριᾶς μυρίζει
μὰ κι' ἂν δόσει καὶ μανίσει
τὰ χαντάκια τὰ γιομίζει.

391 **Καστανιές.**

Φλεβαρίζει, φλεβαρίζει
τοῦ καλοκαιριοῦ μυρίζει,
μ' ἂν ἴσως καὶ θυμώσει
μέσ' τὸ χιόνι θὰ μᾶς χώσει.

392 **Σηλυβριά.**

Μὲ τὰ ἔμπα τ' Ἀπριλιοῦ
νὰ ξυπνᾶς πρὶν τοῦ ἡλιοῦ
κι' ὄλο σου τὸ καλοκαῖρι
μὴ κοιμοῦ τὸ μεσημέρι.

393 **Φαναρι.**

Μάη μῆνα μὴ φυτέψεις,
Μάη μὴ στεφανωθείς,
πρῶτη μέρα μὴ δουλέψεις
Σάββατο μὴ στολισθεῖς.

394

Καστανιές.

Στρῶμα πάντα σου ξερὸ
καὶ λιγόφαγο τὸ δείπνο
κι' ἅμα ἀκοῦς τὸν πετεινὸ,
στὸ φαί σου καὶ στὸν ξύπνο.

395 **Σηλυβριά.**

Ἀπὸ λίγο ἂν πάντα βάζεις
καὶ συχνὰ αὐτὸ κάμνεις
γλήγορα αὐτό, πολὺ
καὶ μέγα θὰ γενῆ.

396 **Ἡράκλεια.**

Τούτ' ἢ γῆς μὲ τὰ λουλούδια
τρώγει νιοὺς καὶ κοπελλούδια,
τούτ' ἢ γῆς ποὺ τὴν πατοῦμε
ὄλοι θὰ τὴν κουκουλωθοῦμε.

397

1 Ἀγάλια, ἀγάλια φύτευε ὁ γεωργὸς τ' ἀμπέλι
κι' ἀγάλια ἀγάλια ἔγινε ἢ ἀγουρίδα μέλι.

- 2 'Αγάπη δέν ἐστάθη ποτέ χωρίς καύμούς,
μέ βάσανα καί πόνοι καί ἀναστεναγμούς.
- 3 'Αγαπημένα δυό πουλιά ὅταν 'ποχωρισθοῦνε,
τί τήν θέλουν τή ζωή στόν κόσμο γιά νά ζοῦνε.
- 4 'Ανάθεμα ἄν δούλεψα τά τρία τά Σαββάτα
τῆς Κρεατινῆς, τῆς Τυρινῆς καί τ' 'Αγίου Θεοδώρου.
- 5 'Ανάθεμα εἰς τίς γονιοί καί στίς προξενητάδες,
ὅπου παντρεύουν τίς μικρές κι' ἀφίνουν τίς μεγάλες.
- 6 'Ανάθεμα τήν ξενιτειά, ἄς λείπουν τά καλά της,
πλειότερες οἱ πίκρες της παρά τά ὀιόφορά της.
- 7 'Ανάθεμα τόν ἔρωτα κι' ὅποιος τόν πίσσει φίλο
κι' ὅποιος τόν ἐμπιστευθεῖ τόν ἄπονο τόν σκύλο.
- 8 "Ἄν δγείς γουροῦνι παστρικό, θά δγείς καί Χιώτη γνωστικό
κι' ἀμέθυστο Τηνιακό ζήτα καί Τούρκο κριτικό.
- 9 "Ἄν κάνει ὁ Μάρτης δυό νερά κι' Ἀπρίλης ἄλλο ἕνα
χαρά σέ κείνον τόν ζευγά πῶχει πολλά σπαρμένα.
- 10 'Ανοίξανε οἱ οὐρανοί καί βγήκε ἕνα ρῆμα,
ὅποιος ἀγαπήσει καί ἀρνησθεῖ διπλό θᾶχει τὸ κρῖμα,
- 11 'Ἄπ' ὄνα ἄχ, κι' ἄπ' ὄνα βάχ, τίποτες δέν ἐβγαίνει
καί μέ τ' ἀναστενάγματα ἄνθρωπος δέν πεθαίνει.
- 12 'Ἄπ' ὄλα τά πετάμενα ὁ φύλλος ἔχει τή χάρη,
κοιμάται μέσ' τίς ὀμορφες σάν ἄξιο παλληκάρι.
- 13 'Ἄπό τά μάτια πιάνεται στά χεῖλη κατεβαίνει
κι' ἀπό τά χεῖλη στή καρδιά ριζώνει καί δέ βγαίνει.
- 14 'Ἄργιά καί πού γιά νά βρεθῆ, ἄργιά καί πού νά λάχη
κόρη μέ τά ξανθά μαλλιά καί μαῦρα μάτια νᾶχη.
- 15 "Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ, νά παίξω νά γελάσω,
τά νιάτα δέν πουλιοῦνται πιά νά τά ξαναγοράσω.
- 16 "Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ, κι' ἄς κρίνω κι' ἄς γελάσω
κι' ὅτι εἶναι τά γραμμένα μου ὄλα θά τά περάσω.
- 17 "Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ τοῦ χρόνου ποιός τὸ ξέρει,
ἦ θά πεθάνω ἦ θά ζῶ ἦ σ' ἄλλο μέρος θά'μαι.
- 18 "Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ καί ὅσο πάγει βραδιάζει
κι' ὁ Χάρος τίς ἡμέρες μας καλὰ τίς λογαριάζει.
- 19 "Ἄς τραγουδήσω κι' ἄς χαρῶ τά τρυφερά μου νιάτα,
γιατί κοντεύει ὁ καιρός νά μέ τά φάγη ἡ τιλάκα.
- 20 Βαρειά, βαρειά καί μέ καιρό πιάνεται ἡ ἀγάπη
καί μέ τά χόρταρα τῆς γῆς γιατρεύονται τά πάθη.
- 21 Γέλα καύμένε ἄνθρωπε καί μῆ παραπονιέσαι,
ἡ τύχη σου σέ δίκασε πάντα νά τυραννιέσαι.

- 22 Γέρασε κι άσχήμισε κι' άσπρισαν τά μαλλιά της
καί γνώση δέν έκράτησε νάχη στά γερατειά της.
- 23 Για δές εκείνο τό βουνό π' ανάβει και καπνίζει,
δέν είν' φωτιά, δέν είν' καπνός, άγάπη και χωρίζει.
- 24 Δέν είδα ψάρι στο βουνό και θάλασσα σπαρμένη,
δέν είδα τουτον τον καιρό άγάπη μπιστεμένη.
- 25 Δέν τον πρέπει τον τσομπάνη όμορφη γυναίκα νάχη,
όμορφη και άκαμάτρα πέντε μήνες έν' άδράχτι.
- 26 Δύσκολα είναι δυό καρδιες όταν άγαπηθούνε,
καλλίτερα στη μαύρη γής, παρά να χωρισθούνε.
- 27 Έγώ είμαι κείνο τό πουλι όπου τό λέν' τρυγόνι,
άν δέν εύρει τό ταϊρι του, μέ άλλο δέ ζυγώνει.
- 28 Έμένα μέ τό είπανε άνθρωποι μερακληδες,
πως την καλλίτερη ζωή περνούνε οί μπεκρηδες.
- 29 Ένας Θεός, πούναι Θεός, δίκαια δέ μοιράζει,
την έμορφη μέ τό καλό ποτέ δέν τους ταιριάζει.
- 30 Έρωτα, τις σαΐτες σου να τις μαλαματώσης,
γιατί δέν άφισες καρδιά να μη την έλαβώσης.
- 31 Έσεΐς οί νέοι τόχετε τό δέντρο ν' αγαπάτε
και όταν φάτε τό καρπό τό δέντρο λημονάτε.
- 32 Έτο' είναι τουτος ό ντουνιας, σφαΐρα και γυρίζει,
άλλος τον κόσμο χαίρεται κι' άλλος άποχωρίζει.
- 33 Έτο' είναι τουτος ό ντουνιας, σφαΐρα και γυρίζει,
άλλος τρώγ' ψωμί κ' έλιές κι' άλλος πιλάφι ρύζι.
- 34 Έ άγάπη είναι άπ' αρχής κι' από την πρώτη πλάση
κι' όποιος την έπερίπαιξε, να μη την άπολαύση.
- 35 Έ άγάπη είναι έφτά λογιά κι' όποιος την έπιτύχει,
πρέπει να γίνη βασιλές τον κόσμο να όριση.
- 36 Έ άγάπη δέν είν' δεντρί, δέν είναι άνθος να πέση,
μόν' είναι βάτος μέ κλαδιά κι' άλλοίμονο όποιος πέσει.
- 37 Έ άγάπη σαν πληθαίνει δέν είναι τρόπος να κρυφθή,
μέ ματιές και μέ τά λόγια πρέπει να φανερωθή.
- 38 Έ άγάπη θέλει φρόνηση, θέλει ταπεινοσύνη,
θέλει λαγού περπατησιά, πουλιοϋ γληγοροσύνη.
- 39 Έ άγάπη σου πουλάκι μου, σαν του Μαρτιου τό χιόνι,
δπου τό κάν' από βραδυ και τό πρωι τό λυώνει.
- 40 Έ άγάπη σίδερα τσακά, και δέντρα ξερριζώνει,
παπάδες και πνευματικοί και κείνους θανατώνει.
- 41 Έ έμορφιά στον άνθρωπο είναι μιá παρουσία,
σαν τά κεριά που φέγγουνε μέσα στην έκκλησία.

- 42 'Η έμορφιά στον άνθρωπο είναι μια παρουσία,
σάν τον παπὰ που λειτουργά μέσα στην εκκλησία.
- 43 'Η θάλασσα τρώγει βουνά, και τὰ βουνά λιοντάρια
κ' οί έμορφες οί κοπελλιές τρώνε τὰ παλληκάρια.
- 44 'Η κάλτσα είναι έγλεντζές, κ' ή ρόκα 'ναι συργιάνι,
κι' αυτός ό έρμος άργαλειός έχει σκλαβιά μεγάλη.
- 45 'Η λευθεριά είναι δροσιά κ' ή άρραβώνα ζάλη,
τό στέφανο στην κεφαλή είναι σκλαβιά μεγάλη.
- 46 'Η μαχαιριά γιατρεύεται κ' ή κουρσουμιά γιανίσκει
κι' αυτός ό έρμος έρωτας ριζώνει κι' άπομνήσκει.
- 47 'Η ξενιτειά κ' ή όρφανιά, στο ζύγι ζυγισμένη,
ή ξενιτειά βαρύτερη γιατί 'ναι δεινισμένη.
- 48 'Η παντρειά κ' ή όρφανιά, ή άγάπη και τὰ ξένα,
τὰ τέσσερα τὰ ζύγισαν, βαρύτερα 'ναι τὰ ξένα.
- 49 'Η παντρειά είναι έφτά λογιῶ κι' όποιος την έπιτύχει,
πρέπει νά γίνει βασιλές στο θρόνο νά καθίση.
- 50 'Η παραμάννα θέλει ψάρι και γλυκό κρασί,
για νά κατεβάση γάλα και χορτάσει τό παιδί.
- 51 Θάλασσα πικροθάλασσα και πικροκουματουσα,
κάνεις τὰ ψάρια σου γλυκά, μὰ σύ 'σαι φαρμακοῦσα.
- 52 Θά σύρω νά φέρω μιὰ κλωστή, νά κόψω τό μετάξι,
εἶδες χαμάλη κι' άνθρωπο νάχη τιμή και πράξη;
- 53 Θεέ μ' μεγαλοδύναμε, μεγάλο τ' όνομά σου,
φύλλο δέν πέφτ' άπ' τό δεντρί χωρίς τό θέλημά σου.
- 54 Θεέ μεγαλοδύναμε, θέλω νά σ' άρωτήσω,
τὰ νιάτα που μās έδοσες γιατί τὰ πέρνεις πίσω;
- 55 Καινούργι' άγάπη χάνεται
παληά δέ λησμονιέται.
- 56 Καινούργιο κόσκινο που νά σε κρεμάσω
κι' όταν παληώσεις κ' ύστερα που νά σε πετάξω.
- 57 Και τὰ τραγούδια λόγια 'ναι, καρδιές παρηγορῦνε,
σάν τίς ψυχές που λαχταροῦν παράδεισο νά δοῦνε.
- 58 Και μέ τὰ τόσα βάσανα πάλ' ή ζωή γλυκειά' ναι,
όποιος τόν θάνατο ζητεἶ, πρέπει τρελλός για νά 'ναι.
- 59 Καλά που βρέθηκε τό κρασί και ή καλή μαστίχα
και πίνει κάποτε κανείς και λησμονεἶ την πίκρα.
- 60 Καλή γυναίκα εἶν' άρκετή τό σπίτι ν' άναστήση
κ' ή εὔτυχία μέσ' αυτό νά τρέχη σάν τη βρύση.
- 61 Κάλλιο νά διῆς τό αίμα σου στή γῆ νά κάμη βρύση,
παρά αυτήν που άγαπās άλλος νά τῆ φιλήση.

- 62 Κάλλιο νά σκοτωθῆ κανεῖς νά πάρῃ μιὰ τρομάρα,
παρὰ νά ἔχῃ ἄσχημη, νᾶχ' ἡ καρδιά του λαύρα.
- 63 Καλλίτερα ὁ ἄνθρωπος νά ἦταν κρύα πέτρα,
παρὰ πού ἔχει αἴσθηση καὶ φρόνηση καὶ μέτρα.
- 64 Καλότυχος π' ἀγάπησε κοντὰ στὴ γειτονιά του,
ἔχει τὸν ὕπνο διάφορο καὶ τὸ πουλί κοντὰ του.
- 65 Κορίτσια μὴν μπιστεύεσθε τὸν ἔρωτα τὸν πλάνο,
γιατὶ τὸν πίστεψα καὶ γώ, κόντεψα νά πεθάνω.
- 66 Λάβε πουλί μ', ὑπομονή καὶ κράτει τὴν ἐλπίδα
καὶ τὸ δεντρί μὲ τὸν καιρὸ κάμνει καρπὸ καὶ φύλλα.
- 67 Λαγὸς τὴν φτέρην ἔτριβε, κακὸ τῆς κεφαλῆς του
καὶ πάλι τὸ ξανάτριβε γιὰ ὄλο τὸ κορμί του.
- 68 Ματάκια πού δὲν φαίνονται, χῶμα πού δὲν πατιέται,
κορμί πού δὲν διαβοπερνᾶ γρήγορα λησμονιέται.
- 69 Μὴν ἀγαπήσης ἄνθρωπο δίχως νά σ' ἀγαπήσῃ
κὶ ἂν ἰδεῖς τὰ μάτια του νά τρέχουνε σὰν βρύση
- 70 Μὴ θαρρευθεῖς στὸ φίλο σου νά πῆς τὸ μυστικὸ σου,
φίλος τοῦ φίλου θὰ τὸ πεῖ κ' εἶναι κακὸ δικό σου.
- 71 Μιὰ μαύρη πέτρα τοῦ γιαλοῦ θὰ βάλω προσκεφάλι,
γιατὶ δὲν φταίγει τὸ κορμί, μόν' φταίγει τὸ κεφάλι.
- 72 Νᾶχα τὴ χάρη σας βουνά, πού Χάρο δὲ φοβᾶσθε,
πού περιμένετ' ἄνοιξη νά πρασινοβολᾶτε.
- 73 Ὁ γεωργὸς ἐφύτευε μὲ τὸν καιρὸ τ' ἀμπέλι
κὶ ἀγάλι, ἀγάλι γίνηκε ἡ ἀγουρίδα μέλι.
- 74 Ὁ γκεμιτζῆς στὴ θάλασσα δὲν πρέπει νά φοβᾶται,
γιατὶ τὴν ἔχει πάπλωμα καὶ στρώμα νά κοιμάται.
- 75 Ὁ ἔρωτας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶναι σὰν τὸ χρυσάφι
καὶ ὅταν ἔμπει στὴν καρδιά δὲν κάνει πιά νισάφι.
- 76 Ὁ ἔρωτας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶναι γλυκὸς σὰ μέλι
καὶ σὰν ἔμπει στὴν καρδιά, ποιὸς τὸν ἐκάνει ζάφτι;
- 77 Ὁ ἔρωτας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶναι γλυκὸς σὰ μέλι,
μὰ σὰ ριζώσῃ στὴν καρδιά ποτίζει τὸ φαρμάκι.
- 78 Ὁ ἔρωτας εἶναι φωτιά κὶ ὅπου ἀγκίζει καίει
κὶ ὅποιος τὸν ἔχει στὴν καρδιά μέρα καὶ νύχτα κλαίει.
- 79 Ὁ ἔρωτας μέσ' τὴν καρδιά ριζώνει καὶ φυτρώνει,
σὰν τὸν βασιλικὸ ἀνθεῖ καὶ σὰν κισσὸς ἀπλώνει.
- 80 Ὁ ἔρωτας τὸν ἄνθρωπο πῶς τὸν καταδαμάζει;
κορμί σὰν τριαντάφυλλο σὰν ἄνθος τὸ μαράνει.
- 81 Ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς νά πάγῃ στὰ θηρία
κὶ ὄχι σ' ἀνθρώπινες καρδιές γιατί' εἶν' ἀπελπισία,

- 82 'Ο ήλιος άψηλά βαρεϊ και χαμηλά πυρώνει,
ποιός έχ' άγάπη στην καρδιά και δέν τó φανερώνει;
- 83 'Ο κόσμος με τὰ βάσανα εϊν' ανακατωμένος
και πώς μπορώ γώ μόνος μου, νά εϊμ' φχαριστημένος;
- 84 'Ο κόσμος εϊναι μάταιος, τὰ πάντα ματαιότης,
και σ' ένα φύλλο πράσινο κρέμεται ή νεότης.
- 85 'Ο κόσμος εϊν' ένα δεντρί και μεϊς τ' όπωρικό του
κι' ό Χάρος εϊν' ό τρυγητής που πέρνει τόν καρπό του.
- 86 "Όλα εϊναι φάδια της κοιλιās και τó ψωμί στημόνι,
τό βλογημένο τó κρασι εϊναι που τὰ στυλώνει.
- 87 "Όλα τὰ Ψυχοσάββατα νάλθοϋν και νά περάσουν,
του Μάη τó Ψυχοσάββατο μήν έρτει μήν περάσει.
- 88 "Όλα του κόσμου τὰ καλά νά τάχω τί τὰ θέλω;
ας έχ' ό κόσμος τὰ καλά και γώ αυτό που θέλω.
- 89 'Ο μάγκανος εϊναι γλεντζές κ' ή ρόκα 'ναι συργιάνι,
τό ροδάνι κι' ό άργαλειός εϊναι σκλαβιά μεγάλη.
- 90 'Ο Μάρτης φέρνει τις δροσές κι' 'Απρίλης τὰ λουλούδια
κι' ό θεριστής κι' άλωνιστής μαζεύει τὰ τραγούδια.
- 91 'Ο ξένος μέσ' στην ξενιτιά σαν τó πουλι γυρίζει,
σαν τó λουλούδι που άνθει άλλ' όμως δέ μυρίζει.
- 92 'Ο όρφανός εϊναι μπελι χίλια κι' άν βασιλέψει,
άν βασιλεύσει κ' ύστερα πάλ' όρφανός λογίεται.
- 93 "Όπ' άγαπά μελαχροινή πρέπει νά έχει γνώση,
γιατί θά μπει σε έρωτα και λογαριά θά δόσει.
- 94 "Όποιος άγαπά τὰ ρόδα πρέπει νάχη ύπομονή
κι' όταν τόν τσιμποϋν τ' άγκάθια νά μη λέγ' ότι πονεί.
- 95 "Όποια άγαπάει γκεμιτζή την θάλασσα λογιάζει,
βλέπει καράβια στο γιαλό και βαρ' άναστενάζει.
- 96 "Όποιος θέλει νά καν' άγάπη, πρέπει νάναι γνωστικός,
νάχ' ύπομονή όλίγη κι' όχι τόσο βιαστικός.
- 97 "Όποιος δέν έπεριπάτησε τή νύχτα με φεγγάρι
και την αύγή με την δροσιά, τόν κόσμο δέν έχάρη.
- 98 "Όποιος περάσ' άλυγαριά και δέν κόψει κλωνάρι,
τὰ νιατά του νά μη χαρή ως εϊν' και παλληκάρι.
- 99 "Όποιος τή νύχτα περπατεϊ, για χάνει για κερδαίνει,
για μαύρα μάτια κυνηγά, για σκοτωμό γυρεύει.
- 100 "Όπου έλπίζει στο Θεό, εκείνον όπου βρέχει
και νηστικός άν βραδυασθει, άδειπνητος δέν πέφτει.
- 101 "Όπου κάθεται καλά και πιο καλά γυρεύει,
ό διάβολος εκείνονε κουκκιά τόν μαγειρεύει.

- 102 'Οπόχει δυό αγαπητικές ἔχει χαρὰ μεγάλη,
σάν μανίσει ἀπ' τῆ μιά, τρέχει καὶ πάγει στὴν ἄλλη.
- 103 'Οπόχει τὴν ὑπομονὴ πολλὰ καλὰ κερδίζει·
μ' ἀλήθεια τὸ κορμάκι του σκληρὰ τὸ βασανίζει.
- 104 "Όσο καιρὸ θερίζουμε, Βασίλη, κύρ Βασίλη
κι' ὅταν ἀποθερίσουμε, ποῦσαι μπρὲ βρέ κασίδη.
- 105 "Όταν θελήσουν δυὸ ψυχές νὰ γίνουνε τὸ ἕνα,
σκώνται καὶ ἀρρβωνιάζονται καὶ δὲ ρωτοῦν κανένα.
- 106 "Όταν θυμώνεις τέκνον μου, τὸν ἑαυτὸν σου βλάπτεις,
τὴ φλόγα ὅπου ἔπρεπε νὰ σβύσης τὴν ἀνάφτεις.
- 107 'Ο Τρύφος ἐμαρτύρησε τὴν Πρῶτο Φλεβαρίτσα,
δίγει φωνὴ στὸν οὐρανὸ, ἦλθε καλοκαιρίτσα.
- 108 Οὐλα τὰ παράτησα, μαχαίρια καὶ πιστόλια,
ὡς καὶ τὸ γελέκι μου στὸ μπογιατζὴ ἀκόμα.
- 109 'Ο ὕπνος τρέφει τὸ παιδί κι' ὁ ἥλιος τὸ μοσχάρι
καὶ τὸ κρασί τὸν γέροντα τὸν κάμνει παλληκάρι.
- 110 Παντρεύουντ' τὰ στουπιὰ καὶ πέρνουν τὰ κροκῦδια
καὶ τὰ καθάρια τὰ σκουλιὰ κάθονται στὰ παναθῦρια.
- 111 Ποιὸς εἶδε ψάρι στὸ γιαλό, νὰ λείπ' ἡ κεφαλὴ του,
ποιὸς ἔχ' ἀγάπη στὴν καρδιά καὶ δὲν πονεῖ ἡ ψυχὴ του;
- 112 Ποιὸς οὐρανός, ποιὰ θάλασσα, ποιὰ βρῦση δὲ θολώνει,
ποιὸς ἔχ' ἀγάπη στὴν καρδιά καὶ δὲν τὴν φανερώνει;
- 113 Πολλές φορές ὁ ἄνθρωπος ἀτὸς του κι' ἀπατὸς του,
κάνει κακὸ γιὰ λόγου του, πού δὲν τὸ κάν' ὁ ἄχτρος του.
- 114 Ποτὲ πὸ χεῖλη πηγαδιοῦ δὲ λείπει πρασινάδα
κι' ἀγάπη χωρὶς πείσματα δὲν ἔχει νοστιμάδα.
- 115 Σάν τὴν ἐρωτικὴ πληγὴ δὲν ἔχει ἄλλο πάθος,
κι' ὅποιος μὲ πειῖ γιατρεύεται μεγάλο κάνει λάθος.
- 116 Σκληρὸς πού 'ναι ὁ Θάνατος, σκληρὸ 'ναι καὶ τὸ χῶμα
κι' ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς σκληρότερος ἀκόμα.
- 117 Σταλαματιὰ, σταλαματιὰ, τὸ μάρμαρο τρυπιέται,
ἀγάπη πού δὲ πέρνεται δὲ πρέπει ν' ἀγαπιέται.
- 118 Στὸν οὐρανὸ θὲ ν' ἀνεβῶ, νὰ βρῶ δικαιοσύνη,
οἱ τωρινοὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχνε μπιστοσύνη.
- 119 Σὺ εἶσ' ἀγάπη μου σάν τοῦ Μαρτιοῦ τὸ χιόνι,
ὅπου τὸ κάνει ἀπὸ βραδὺ καὶ τὸ πρῶτὸ τὸ λυώνει.
- 120 Τὰ λόγια σου πρὶν τὰ πεῖς, μέτρα τα ἕνα, ἕνα,
καὶ τῆς καρδιάς σου τὰ κλειδιὰ μὴ δίνεις στὸν καθένα.
- 121 Τὰ μαῦρα μάτια δυὸ φλουριά, τὰ γαλανὰ δυὸ γρόσια
καὶ τὰ τσακίρο πλουμιστά, χιλιάδες πεντακόσια.

- 122 Τὰ σίδερα κ' οἱ φυλακὲς εἶναι γιὰ τὶς λεβέντες
καὶ τ' ἀψηλὰ παράθυρα εἶναι γιὰ τὶς κοπέλλες.
- 123 Τὰ τραγούδια λόγια εἶναι καὶ καρδιές παρηγοροῦνε,
σὰν τὶς ψυχὲς ποὺ καρτεροῦν παράδεισο νὰ δυιοῦνε.
- 124 Τέσσερα μάτια, δυὸ καρδιές ὅταν ἀγαπηθοῦνε,
καλλίτερα στὴ μαύρη γῆ, παρά νὰ χωρισθοῦνε.
- 125 Τετάρτη καὶ Παρασκευή τὰ νύχια σου μὴ κόψεις
Κυριακὴ μὴ λούγεις ἀν θέλεις νὰ προκόψης.
- 126 Τὴ μαύρη πέτρα τοῦ γιαλοῦ θὰ βάλω προσκεφάλι,
τὰ τί τραβᾶει τὸ κορμὶ τὰ φταίει τὸ κεφάλι.
- 127 Τὸ βλέπεις κείνο τὸ δεντρί ποὺ καίει, ποὺ φλογίζει ;
δὲν εἶν' καπνός, δὲν εἶν' φωτιά, ἀντρόγυνο χωρίζει.
- 128 Τὸ ἔχε γειὰ εἶναι πικρό, τ' ὥρα καλὴ φαρμάκι
καὶ τὸ καλῶς ὄρισάτε εἶναι χαρὰ μεγάλη.
- 129 Τὸ κέντημα εἶναι γλεντζές κ' ἡ ρόκα 'ναι συργιάνι
κι' αὐτὸς ὁ ἔρμος ἀργαλειὸς εἶναι σκλησιὰ μεγάλη.
- 130 Τὸ κυπαρίσσι τρέφεται στὸν καθαρὸ ἀέρα,
τὸ κέφι κ' ἡ καλὴ καρδιά δὲν εἶναι κάθε μέρα.
- 131 Τὸ κυπαρίσσι φέρνει δροσιὰ καὶ τὸ ζεμποῦλ' ἀγέρα,
παλληκαριὰ καὶ λευθεριὰ δὲν εἶνε ἄλλη μέρα.
- 132 Τὸ κυπαρίσσι καίεται κ' ἡ ρίζα του μυρίζει,
ὅπ' ἀγαπάει φαίνεται γιὰτὶ τὴν λογουρίζει.
- 133 Τὸν μασκαρὰ τὸν προξενητὴ δὸς του νὰ πιῇ φαρμάκι,
ποὺ ἔσμιξε τὸν κόρακα μὲ τὸ περιστεράκι.
- 134 Τὸν φίλο σ' μὴ μπιστεύεσαι νὰ πῆς τὸ μυστικὸ σου,
φίλος τὸν φίλο του τὸ λέγει κι' εἶναι κακὸ δικό σου.
- 135 Τὸ πίνει Τοῦρκοι τὸ κρασί, τὸ πίνει κ' οἱ Ρωμαῖοι,
τὸ πίνει κ' ἡ φτωχολογιά, γιὰ νὰ ξεχνᾶ τὰ χρέη.
- 136 Τὸ στέφανο εἶναι ἑπτὰ λογιῶ κι' ὅποιος τὸ ἐπιτύχει,
πρέπει νὰ γίνῃ βασιλὴς, τὸν κόσμο νὰ ὄρῃσι.
- 137 Τοῦ γκεμιτζῆ ὄλα καλὰ, ἕνας ὁ καὺμός του,
ὅταν θὰ πεῖ σ' ἀφίνω γειὰ, πικρὸς ὁ χωρισμὸς του.
- 138 Τὸ ψάρι τρέμει στὸ ψαρά, τ' ἀρνὶ στὸ μακελάρη,
ἔτσι τρέμει τοῦ κοριτσιοῦ καρδιά κοντὰ στὸ παλληκάρη.
- 139 Τρεῖς χάρες ἔχνε τὰ λέφτερα καὶ δυὸ οἱ ἀρραβωνιασμένες
καὶ πόσο κρυφομαραίνονται οἱ μικροπαντρεμένες.
- 140 Τ' ὥρα καλὴ εἶναι πικρό, τ' ἀντίο εἶναι φαρμάκι
καὶ τὸ καλῶς ὄρισάτε εἶναι μέλι καὶ ἀγάπη.
- 141 Ὑπομονὴ κι' ἀπόφαση πρέπει κανεὶς νὰ ἔχη,
νὰ τὰ ὑπομονεύεται εἰς ὅτι κι' ἀν τοῦ λάχει.

- 142 Ὑπομονή καὶ καλὴ καρδιά πρέπ' ἄνθρωπος νὰ ἔχη
καὶ νὰ μὴν ἀπελπίζεται εἰς ὅτι κι' ἂν τὸν ἔλθει.
- 143 Χαίρου καρδιά μου, γλέντιζε καὶ νὰ πεθάνης θέλεις ;
στὸν Ἄδη θὲ νὰ κατεβῆς κι' ἂν θέλεις κι' ἂν δὲ θέλεις.
- 144 Χωρὶς ἀέρα τὸ πουλί, χωρὶς νερὸ τὸ ψάρι,
χωρὶς ἀγάπη δὲ βαστεῖ κόρη καὶ παλληκάρι.
- 145 Ψεύταιν' ὁ κόσμος ψεύταινε, ψεύταινε κ' ἡ σφαῖρα,
φίλος πιστὸς δὲν ἔμεινε τὴν σημερινὴ τῆ μέρα.
- 146 Ψηλά μὴ χτίζεις τὴ φωλιά καὶ θὰ λυγίσ' ὁ κλώνος
καὶ θὰ σὲ φύγει τὸ πουλί καὶ θὰ σὲ μείν' ὁ πόνος.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

398

Φανάρι.

Τ' ὄνειρο τῆς Παναγίας.

- Κοιμᾶσαι μάννα, κοιμᾶσαι μητέρα ;
κοιμᾶσαι σωτηρία τῆς ψυχῆς μου
καὶ ἀπόλαψη τοῦ κόσμου ;
—Δὲ κοιμοῦμαι γιόκα μου,
5 ὄνειρο βλέπω καὶ βουλιάζ'
ἢ ψυχὴ μου νὰ στὸ πῶ.
—Πές το μάννα μ', πές το μητέρα,
πές το σωτηρία τῆς ψυχῆς μου
καὶ ἀπόλαψη τοῦ κόσμου.
- 10—Εἶδα γιέ μ', ποῦ σὲ πιάσανε
οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
ξυλο ἀκρανιά κόψανε,
σὲ σταυρώσανε καὶ σὲ καρφώσανε,
βγάλανε τὸ χρυσοστέφανο,
15 ἀγκαθερὸ σὲ βάλανε,
βγάλανε τὸ χρυσοπάπουτσα,
τοερβούλια ¹⁾ σὲ ἐβάλανε,
τῆς Ἱερουσαλήμ ἢ θάλασσα
σ' ἓνα καρυδότσεφλο μπήκε.

1) Τσαρούχια.

399 *)

Σηλυβριά.

Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.

Στὰ χωριά τῆς Θράκης τὴν νύχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς γυναῖκες καὶ κορίτσια ξενυχτοῦσαν τὸν Ἐπιτάφιο, κάθουνταν γύρω του καὶ τραγουδοῦσαν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.

- Καλὸ εἶναι τὸ Ἅγιος Θεός, καλὸ εἶναι κι' ἄς τὸ ποῦμε,
ὅποιος τὸ λέγει σώνεται κι' ὅποιος τ' ἀκούει ἀγιάζει
κι' ὅποιος τὸ κάλ' ἀφιγκριστεῖ, παράδεισο θά λάβει,
παράδεισο καὶ λειτουργιὰ εἰς τ' ἅγιο μοναστήρι.
- 5 Ἐκεῖ δεντρί δὲν ἦτανε δεντρί ξεφανερῶθη,
ἢ ρίζα ἦταν ἢ Παναγιά, τὸ δέντρο ὁ Χριστὸς μας,
οἱ κλώνοι ὅπου κρέμουνταν ἦταν οἱ Ἀποστόλοι,
τὰ φύλλα ὅπου πέφτανε ἦτανε οἱ Μαρτύροι,
- 10 ποὺ μαρτυροῦσαν κ' ἔλεγαν γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.
Χριστέ μου, σταυρωμένε μου, Χριστέ μ', ἀληθινέ μου,
τρέχουν οἱ σκυλοβρηοὶ καὶ τρεῖς καταραμένοι,
τρέχουν καὶ καταρωτοῦν καὶ τὸν Χριστὸ γυρεύουν,
βαστοῦν ἀργύρια στὶς ποδιές, μαλάματα στὰ χέρια.
- 15 Κανεῖς δὲν τὰ λιμπίστηκε ἀπ' τὴν χριστιανοσύνη,
μόνον ὁ πρῶτος μαθητῆς κι' ὁ πρῶτός του Ἰούδας.
Ἐκεῖνος τὰ λιμπίστηκε καὶ κεῖνος τοὺς ρωτοῦσε,
Τὶ τρέχετε μπρὲ Ὀβρηοὶ καὶ μένα δὲν τὸ λέτε ;
— Τρέχμε, γυρεῦμε τὸν Χριστό, σκεντζιά !) νὰ τὸν ἐκάμε.
- 20— Τί μὲ τάζτε Ὀβρηοὶ νὰ σὰς τ' ὁμολογήσω ;
— Τριάντα χρυσὰ σὲ δίνουμε στὸ μαχρεμὰ ?) δεμένα.
Τοὺς πῆρε τοὺς σκυλοβρηοὶ καὶ στὸ Χριστὸ τοὺς πάγει.
Στὸν δρόμον ὅπου πηγαινίαν πάλιν τὸν ἐρωτήσαν :
- Γιὰ πές μας, πές μας, τί φορεῖ γιὰ νὰ τότε γνωρίσμε ;
- 25— Κάτω στὴν Γερουσαλήμ, σὲ περιβόλι μέσα,
μέσα σὲ δάφνες καὶ μυρτιές κάθεται ξεφαντώνει,
γαλάζιο ζωστικὸ φορεῖ, κόκκινο πανωφόρι,
βαστάει καὶ στὸ χέρι του βαγγέλιο ἀσημένιο,
βαστάει καὶ σι' ἄλλο χέρι του ὀλόκληρο τὸν κόσμον.
- 30 Ἐκεῖ κάθεται ὁ Χριστὸς μὲ δώδεκα Ἀποστόλους,
μὲ δέκ' ὀκτῶ πνευματικούς, μὲ δέκ' ὀκτῶ παπάδες.

*) Λ α ο γ ρ α φ ί α. Τόμος ΙΑ, σελ. 249—253.—2; Λ. Τ. Βασανιστήρια.—
3) Λ. Τ. Φακιάλι.

Σάν ἔδοσε καὶ χύμιξαν ὡσάν τῆς γῆς μυρμήγκι,
 ἀπ' τὰ ντουβάρια ἔμπαιναν καὶ ἄλλ' ἀπὸ τὴν πόρτα.

“Ὅταν τοὺς εἶδε ὁ Χριστὸς πολὺ τοὺς προσηκώθηκε.

35 «Καλῶς τίς φίλ' μου ποῦλθανε, καλῶς καὶ τίς ἐχθροί μου,
 φέρτε τ' ἀργυροπότηρα τίς φίλ' μου νὰ κεράσω».

— Ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἤλθαμε νὰ φαμε καὶ νὰ πιοῦμε,
 μόνον σὰς ἀγαπούσαμε κι' ἤλθαμε νὰ σὰς δοῦμε.

40 Πῆρε τὸ ἔρμο κούμαρο νὰ πιῆ νερὸ νὰ σκάση
 καὶ μὲ με τὸ μάτι ἔγνεψε καὶ μὲ τὸ στόμα λέγει,
 «Αὐτὸς εἶναι καὶ πιάστε τον, γλήγορα μὴ σὰς φύγει.»

‘Ὁ Χριστὸς σάν τ' ἄκουσε πολὺ βαρὺ τὸν ἤλθε,
 πέντε λογιοῦ¹⁾ ἐγένηκε νὰ μὴν τὸν ἐγνωρίσουν,

45 ἄλλοι τὸν βλέπουν σάν μωρὸ καὶ ἄλλ' τὸν βλέπουν γέρο,
 καὶ πάλι τὸν ἐγνωρίσαν.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὸν πιάσανε, στὰ μάρμαρα τὸν κροῦσαν,
 γιὰ μιὰ τὸν ἐκαπίστρωσαν τοῦ βουβαλιοῦ καπίστρι,
 γιὰ μιὰ τὸν ἐτσολιάσανε τοῦ βουβαλιοῦ τὸ τσόλι,

50 γιὰ μιὰ τὸν ἐφορέσανε ἀγκαθερὸ στεφάνι,
 γιὰ μιὰ τὸν ἐποτίσανε τριῶ χρονοῦ τὸ ξίδι.

Τρία πικρά τὸν ἔδοσαν, τρία φαρμακωμένα,
 τὸν ζόχο καὶ τὸν μάρουλο καὶ πικρομαρουλίτσα,
 στὸν τσιγκενὲ πηγαίνανε περόνια²⁾ νὰ τοὺς φκιάση.

55 Σηκώθηκε ἡ Παναγιὰ τὴν προσευχὴ της κάνει
 καὶ τὸν Θεὸν παρακαλεῖ γιὰ τὸν μονογενῆ της,
 νὰ τὴν χαρίσ' τὸν γιόκα της καὶ τὸν μονογενῆ της.

Βλέπει τὸν οὐρανὸ θαμπὸ καὶ τ' ἄστρα φουρκωμένα
 καὶ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ στὸ αἶμα βουτηγμένο.

60 «Τί ἔχεις ἦλιε, κ' εἶσαι θαμπός, ἀστρί μου φουρκωμένο;
 καὶ σὺ φεγγάρι μου λαμπρὸ στὸ αἶμα βουτηγμένο;»

Βλέπει καὶ τὸν Γιάννη ποὺ ἔρχεται πολὺ ἀνταριασμένος,
 δεξιὰ βαστᾶ στὸ χέρι του μαλλιά 'π τὴν κεφαλὴ του,
 ζερβιά βαστᾶ στὸ χέρι του μαντήλι ματωμένο.

65 «Τί ἔχεις Γιάννη μ', καὶ θλίβεσαι καὶ βαριαναστενάζεις;
 ὁ δάσκαλος σὲ μάλωσε ἢ τὸ χαρτί σου χάσεις;»

— Ὁ δάσκαλος δὲ μὲ μάλωσε, μήτε τὸ χαρτί μ' ἔχασα,
 δὲν ἔχω στόμα νὰ στὸ πῶ, μιλιὰ νὰ στὸ μιλήσω.

1) Βλ. «Θρακικά», Τόμ. Ζ' Παραδόσεις τῆς Θράκης σ. 247, 'Ὁ Χριστὸς κ' ἡ Ἀράπσα.—2) Καρφιά,

- Οἱ Ὀβρηοὶ οἱ ἄνομοι καὶ τρεῖς καταραμένοι,
 70 ἐπιάσανε τὸν γιόκα σου καὶ μένα δάσκαλό μου,
 Σὰν τ' ἄκουσε ἡ Παναγιὰ λιγοθυμιὰ τὴν ἤλθε,
 Σταμνὶ νερὸ τὴν περεχοῦν κ' ἐξῆντα δυὸ τοῦ μόσχου
 κ' ἐξῆντα μοσχοκάρυδα ὄσο νὰ συνειφέρῃ.
 Σὰν ἔδωσ' καὶ συνέφερε αὐτὸν τὸν λόγο λέγει.
- 75 «Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν γιόκα μου, ὅλοι μαζὺ μ' νὰ δράμουν».
 Ἡ Μάρθα ἡ Μαγδαληνὴ τοῦ Ἰακώβ ἡ μάννα
 καὶ τοῦ Λαζάρ' ἡ ἀδελφὴ ἡ καλοχαϊδεμένη
 ὄλες μαζὺ τῆς πάνε.
 Πῆραν τὸν δρόμο τὸ δρομὶ, δρομὶ τὸ μονοπάτι
 80 καὶ τὸ δρομὶ τίς ἔβγαλε στοῦ τσιγκενέ¹⁾ τὴν πόρτα.
 «Καλῶς τὰ κάμνεις μάστορη, καλῶς τὰ πολεμάεις.»
 —Οἱ Ὀβρηοὶ μὲ εἶπανε περόνια νὰ τοὺς κάμω,
 ἐκεῖν' μὲ εἶπαν τέσσερα καὶ γὼ τοὺς κάμνω πέντε,
 τὰ δυό, στὰ δυὸ του πόδια του, τὰ δυό, στὰ δυὸ του χέρια,
 85 τὸ πέμπτο τὸ τριπίθαμο στὴ μέσ' στὸν ὄφαλό του,
 νὰ δράμῃ αἷμα καὶ νερὸ νὰ πικραθῇ ἡ καρδιά του.
 Σὰν τ' ἄκουσε ἡ Παναγιὰ λιγοθυμιὰ τὴν ἤλθε,
 σταμνὶ νερὸ τὴν περεχοῦν κ' ἐξῆντα δυὸ τοῦ μόσχου
 κ' ἐξῆντα μοσχοκάρυδα ὄσο νὰ συνειφέρῃ.
- 90 Σὰν ἔδωσ' καὶ συνέφερε αὐτὸν τὸν λόγο λέγει.
 «Κατσιβέλε φαράγωνε,²⁾ θεμέλιο νὰ μὴ στήσης
 καὶ στέχτη στὴ γωνίτσα σου ποτὲ μὴν ἀποκτήσεις.
 Πῆραν τὸν δρόμο τὸ δρομὶ, δρομὶ τὸ μονοπάτι,
 τὸ μονοπάτ' τίς ἔβγαλε εἰς τοῦ ληστῆ τὴν πόρτα.
- 95 Βλέπει τίς πόρτες σφαλιστὲς καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα.
 καὶ τ' ἀργυροπαράθυρα βαριὰ μανταλωμένα.
 Φωνὴ βγάζει στὸν οὐρανὸ, φωνὴ βγάζει στὶς πόρτες.
 «Ἄνοιξτε πόρτες τοῦ ληστῆ πόρτες τοῦ κατεργάρου».
 Κ' οἱ πόρτες ἀπ' τὸν φόβο τοὺς ἀνοῖγνε μοναχὲς τοὺς.
- 100 Κυττάζ' δεξιὰ, κυττάζ' ζερβιά, κανένα δὲν γνωρίζει
 ξανά κυττάει δεξιώτερα, εἶδε τὸν αἰ Γιάννη.
 Βαστᾷ περσιὰ²⁾ στὸ χέρι του, πουκάμσο μὲ τὸ αἷμα
 καὶ στὴν δεξιὰ τὴν πλάτη του χρυσὸ βαγγέλιο ἔχει.

1) Κατσιβελος.—2) Λ. Περσικὴ, Μαλλιὰ.

- «'Αϊ Γιάννη μ' Πρόδρομε,
 105 ποιός εἶναι ὁ υἱόκας μου καὶ σένα δάσκαλός σου ;»
 — Τὸν βλέπεις αὐτόνε τὸν γυμνὸ στοῦ ξύλο σταυρωμένο ;
 αὐτός εἶναι ὁ γιόκας σου καὶ μένα δάσκαλός μου.
 Σὰν τὸν εἶδ' ἡ Παναγιά λιγοθυμιὰ τὴν πᾶτσε,
 σταμνὶ νερὸ τὴν περεχοῦν κ' ἐξήντα δυὸ τοῦ μόσχου,
 110 ἐξήντα μοσχοκάρυδα καὶ πάλ' δὲν συνειφέρει.
 Σὰν ἔδοκε καὶ συνέφερε αὐτὸν τὸν λόγον λέγει :
 «Γιόκα μ', ποῦ εἶν' τὸ κάλλι σου ; ποῦ εἶν' ἡ ὁμορφιά σου ;
 γιὰ σκυψε, σκυψε γιόκα μου, γλυκὰ νὰ σέ φιλήσω,
 νὰ βγάλω τὴν μπροστέλα μου τὸ αἷμα σ' νὰ σφογγίσω.
 115 Ὅλες οἱ μάννες ἔκαμαν καὶ δεύτερα καὶ τρίτα
 καὶ γὼ ἔκανα μονογενῆ καὶ κεῖνος ζουλεμένος.
 Φέρτε τ' ἀργυροψάλιδο νὰ κόψω τὰ μαλλιά μου,
 φέρτε σχοινὶ νὰ κρεμασθῶ μὲ τὸν μονογενῆ μου,
 δεῖξτε γκρεμνὸ νὰ γκρεμιστῶ γιὰ τὸν μονογενῆ μου.»
 120 Ἐπολογήθηκε κι' ὁ Χριστὸς μὲ τὸ καμένο χεῖλι.
 «Ἄν κρεμασθεῖς μαννάκα μου, κρεμνιέτ' ὁ κόσμος ὅλος,
 ἂν γκρεμισθεῖς μαννάκα μου, γκρεμνιέτ' ὁ κόσμος ὅλος.
 Πᾶνε μητέρα μ', στοῦ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
 βάλε κρασί μέσ' τὸ γυαλί κ' ἀφράτο παξιμάδι,
 125 κάτσε μάννα στὴν τράπεζα καὶ ἔπαρε τρεῖς βουῦκες
 καὶ κάνε τὴν παρηγοριά ¹⁾ τὴν εὖρ' ὁ κόσμος ὅλος
 νὰ τῶβρ' ἡ μάνν' ἀπ' τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί ἀπ' τὴν μάννα,
 νὰ τῶβρη καὶ τ' ἀντρόγυνο τὸ πόλ' ἀγαπημένο.
 Σαββάτο νὰ μὲ καρτέρῃς, ἡ ὥρα ἔξ τῆς νύχτας,
 ὅταν διαβάζουν οἱ ἐκκλησιῆς καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες,
 130 θ' ἀνεστηθῶ, θὰ πεταχτῶ, θάλθῶ στὴν τράπεζά σου.
 Τότε Κερά μου Παναγιά, νάχης χαρὲς μεγάλες.

1) Ὁ Χριστὸς ἄφσε ἀπαφή (α) στὴν Παναγία νὰ κάνη τὴν παρηγοριά καὶ ὡς τὰ σήμερα ἀπόμκε. Στὴν μέσ' στὴν κάμαρα, ποῦ ξεψύχσε ὁ νεκρός, βάζνε μιὰ προσφορά, κι' ἀφοῦ γυρίσνε ἀπ' τὸ μνήμα, ὁ παπᾶς διαβάζει τρισάγιο, θυμιάζ' ὅλους, κόφτ' ὕψωμα ἀπ' τὴν προσφορά, τὸ κάμνει ψίχουλα μέσα στοῦ ποτήρι τὸ κρασί καὶ κάμνει τὴν παρηγοριά, δίνει μὲ τὸ χουλιαράκι πρῶτα στοῦς δικούς κ' ὕστερα στοῦς ξένους.

α) Ἡ τελευταία θέληση τοῦ πεθαμμένου.

- Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαύρη μέρα,
 σήμερα ὄλοι θλίβονται καὶ τὰ βουνά λυποῦνται,
 σήμερα ἔβαλαν βουλή οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
 οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιὰ καὶ τρίς καταραμένοι,
 5 γιὰ νὰ σταυρώσουν τὸν Χριστὸ τῶν πάντων βασιλέα.
 Ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ μπῆ σὲ περιβόλι,
 νὰ λάβῃ δεῖπνον μυστικὸν γιὰ νὰ τὸν λάβουν ὄλοι
 κ' ἡ Παναγιά ἡ Δέσποινα καθοῦνταν μοναχὴ της,
 τὲς προσευχὲς της ἔκαμνε γιὰ τὸν μονογενῆ της,
 10 φωνὴ ἐξῆλθ' ἐξ οὐρανοῦ ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα.
 «Σώνουν, κερά μου, προσευχὲς, σώνουν, κερά μ', μετάνοιες
 καὶ τὸν ἴόν σου πιάσανε καὶ στὰ χαλκειὰ τὸν πᾶνε,
 σὰν κλέφτη τὸν ἐπιάσανε καὶ σὰν φονιά τὸν πᾶνε
 καὶ στοῦ Πιλάτου τίς αὐλὲς ἐκεῖ τὸν τυραγνᾶνε».
 15 Κ' ἡ Παναγιά σὰν τ' ἄκουσε ἔπεσε καὶ λιγώθη¹⁾,
 σταμνὶ νερὸ τὴν ρίξανε, τρία κανιὰ μὲ μόσχο
 καὶ τρία μὲ ροδόστομο γιὰ νὰ τὴν ἔλθ' ὁ νοῦς της.
 Καὶ σὰν τὴν ἦλθ' ὁ λογισμὸς καὶ σὰν τὴν ἦλθ' ὁ νοῦς της,
 ζητεῖ μαχαίρι νὰ σφαγῇ, φωτιά νὰ πάγ' νὰ πέσῃ,
 20 ζητεῖ κρημνὸ νὰ κρημισθῇ γιὰ τὸν μονογενῆ της.
 —Λάβε κερά μ', ὑπομονή, λάβε κερά μ', ἀνέσια.
 —Καὶ πῶς νὰ λάβω ὑπομονή, καὶ πῶς νὰ λάβω ἀνέσια,
 ἓνα ἴον μονογενῆ καὶ κεῖνον σταυρωμένον;
 —Ἄϊντε σὴν Μάρθα καὶ στοῦ Λαζάρου μάννα
 25 καὶ στοῦ Ἰακώβου τὴν ἀδελφὴ, κ' οἱ τέσσαρες ἀντάμα
 πιάσαν τὸν δρόμο τὸ δρομὶ, δρομὶ τὸ μονοπάτι,
 τὸ μονοπάτι τίς ἔβγαλε στοῦ τοιγκενὲ τὴν πόρτα.
 —Καλῶς τὰ φκιάνεις μάστορη, καλῶς τὰ πολεμάεις,
 γιὰ πές με, πές με μάστορη, τί εἶν' αὐτὰ ποὺ κάνεις;
 30 νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σου,
 νὰ ζῆσῃ ἡ γυναῖκά σου καὶ ὄλη ἡ φαμιλιά σου.
 —Ἐνανε ἐπιάσανε ἐψέ, τὸν φκιάνω τὰ καρφιά του,
 οἱ Ὀβρηοὶ μὲ εἶπαν τέσσερα, κτυπῶ καὶ φκιάνω πέντε,
 τὰ δυὸ στὰ δύο πόδια του, τὰ δυὸ στὰ δύο του χέρια,
 35 τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ ἀντίκρου σὴν καρδιά του.

1) Λιγοθύμηση.

- Μπρὲ τσιγκενὲ κατσιβελε ψωμί νὰ μὴ χορτάσης,
 μηδὲ ψωμί, μηδὲ φαγί, μηδὲ ξύλα στοῦ ὀτζάκι σ'
 κι' ἀχλιά¹⁾) ἀπὸ τὸ ὀτζάκι σου ποτὲ νὰ μὴ πετάξης.
 Πῆραν τὸν δρόμο τὸ δρομί, δρομί τὸ μονοπάτι,
 40 τὸ μονοπάτι τίς ἔβγαλε στοῦ μάστορη τὴν πόρτα.
 —Καλὴ σπερὴ σου μάστορη καὶ τί εἶν' ἐδῶ ποῦ κάνεις;
 —Οἱ Ὀβρηοὶ μὲ βάλανε σανίδια νὰ τίς κάνω.
 —Ἀνάθεμά σε μάστορη, τὸν λόγο ποῦ μὲ εἶπες,
 νὰ πελεκᾶς, νὰ πελεκᾶς καὶ πελεκούδια νὰ βγάξης
 45 καὶ μέσα στὴ σακκοῦλά σου παρὰ νὰ μὴ ποτάξης²⁾).
 Πῆραν τὸν δρόμο τὸ δρομί, δρομί τὸ μονοπάτι,
 τὸ μονοπάτι τίς ἔβγαλε εἰς τοῦ ληστοῦ τὴν πόρτα
 κ' ἡ πόρτα ἀπ' τὸν φόβο τῆς ἀνοίγει μοναχὴ τῆς.
 Γυρίζ' καὶ βλέπ' τὸν γιόκα τῆς, θωρεῖ, δὲν τὸν γνωρίζει,
 50 γυρίζει βλέπ' ἀκόμα μιά, ὕστερα τὸν γνωρίζει.
 «Δόστε μαχαίρι νὰ σφαγῶ, νὰ κόψω τὰ μαλλιά μου,
 δόστε σχοινὶ νὰ κρεμασθῶ γιὰ τὸν μοναχογιό μου,
 φερῆτε τὴν νεκρὴ μ' ποδιὰ τὸ αἷμα νὰ σφογγίσω,
 φερῆτε τὸν ὑγιόκα μου νὰ τὸν γλυκοφιλήσω.»
 55—Ἄιντε μάννα μ', στοῦ σπίτι σου καὶ στοῦ νοικοκυριό σου,
 ἐσὺ μάννα μου, σὰ σφαγεῖς θὰ σφάζοντ' οἱ μάννες ὄλες,
 ἐσὺ μάννα μου, κι' ἂν πνιγῆς θὰ πνίγνται οἱ μάννες ὄλες.
 Πάρε κρασί μὲς' τὸ γυαλί κι' ἀφράτο παξιμάδι,
 παρηγοριὰ μαννοῦλά μου, παρηγοριὰ στίς μάννες.
 60 Ὅταν θὰ χτυποῦνε οἱ ἐκκλησιῆς καὶ ψέλνουν οἱ παπάδες
 τότε καὶ σὺ μαννοῦλα μου, νῶχης χαρὲς μεγάλες.

401 *)

Τζετώ.

Ἡ Παναγία κ' οἱ ψυχές.

- Δός με, υἱέ μου τὰ κλειδιά, κλειδιά τοῦ παραδείσου
 νὰ πᾶ νὰ περπατήσω.
 —Φέρτε τὰ ἔρμα τὰ κλειδιά, κλειδιά τοῦ παραδείσου
 ν' ἀνοίξω τὸν παράδεισο κομμάτ' νὰ συργιάνησω.
 5 Βλέπει τὸν Ἄδη πῶρχεται τὸν μαῦρο καρβιλάρη
 βαστάει τοὺς νιοὺς ἀπ' τὰ μαλλιά, τίς γέρ' ἀπὸ τὸ χέρι
 καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ στὴ σέλα τ' κρεμασμένα

1) Στάχτη. —2) Ἀποκτᾶς.—*) «Θρακικά», Τόμ. Β', σελ. 147.

- καί τ' ἄλλα τὰ μικρότερα ψηλά στὰ κυπαρίσσια,
 πού παίζουν τὰ χρυσόμηλα κι' ἀλησμονοῦν τὶς μάννες.
- 10 Βλέπει τὶς κατάριοι στὸν ἥλιο πυρωμένοι,
 βλέπει τὶς ἁμαρτωλοὶ στὴν πίσσα κορωμένοι,
 πῶχουν τὴν πίσσα πάπλωμα καὶ τὸ κατράνι στρώμα
 καὶ τὸ κατρανοτούλουμο τῶχουνε μαξιλάρι,
 βαστοῦνε καὶ στὰ χέρια τους σακκούλες βουλωμένες.
- 15 «Πάρτε πτωχοὶ τὰ γρόσια μας, πάρτε καὶ τὰ φλουριά μας
 καὶ δόστε μας τὸν ἥλιο σας κομμάτι νὰ πυρωθοῦμε.»
 — Δὲν τῶξευρες, φιλάργυρε, ὅπου θὰ ἀποθάνεις,
 νὰ δίνουν τὰ χεράκια σου νὰ γράφτουν οἱ ἀγγέλοι;
 παληὸ ροῦχο νὰ ἔδινες ἐδῶ θὲ νᾶν' καινούργιο,
 20 φελὶ ¹⁾ ψωμὶ νὰ ἔδινες, ἐδῶ θὲ νᾶν' μπιτοῦνκο ²⁾,
 ἕνα παρὰ νὰ ἔδινες σακκοῦλα βουλωμένη,
 νὰ τῶχης στὸ προσκέφαλο καὶ στὸ προσκύνημά σου.
 Ἐδῶ δὲν περνοῦν φλουριά, μηδ' ἄσπρα, μηδὲ γρόσια,
 περνάει λίμνος ³⁾, τὸ κερὶ καὶ καθαρὴ ψυχοῦλα.
- 25 Γιὰ βγάλτε τὶς ἁμαρτωλοὶ κομμάτ' νὰ πυρωθοῦνε
 καὶ στὶς πενήντα τῆς Λαμπρῆς πάλε μέσα νὰ μποῦνε⁴⁾).

402

Τσιφλίκιοϊ

Τ' ἄϊ Γιώργη καὶ τοῦ δράκου.

(Τῆς κούνιας)

- Ἔλα Χριστέ καὶ Παναγιά, βοήθησε καὶ μένα,
 ἔχομε στὴ χώρα μας ἕνα θεριὸ μεγάλο,
 δίχως νὰ φάγη ἄνθρωπο τὴν χώρα δὲν ποτίζει.
 Ἐρριξαν κληρο στὴ ντουινιά, βγαίν' στὴ βασιλοπούλα,
 5 ὅπου τὴν εἶχ' ὁ κύρης τῆς μονάχ' ὠραιοπούλα.
 Σὰν τ' ἄκουσε ὁ βασιλὲς αὐτὸν τὸν λόγο λέγει:
 «Ὅλο τὸ βασίλειο μ' πάρτε το καὶ τὸ παιδί μ' ἀφίστε»
 — Γιὰ δόσε μας τὴν κόρη σου, γιὰ πέρνουμε ἐσένα.
 Τότ' ἀπολογήθη ὁ βασιλὲς κι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγει:
 10 «Πάρτε τὸ παιδάκι μου στολιστέ το σὰ νύφη
 καὶ νὰ τὸ στῆλω στὸ θεριὸ τὸν κόσμον νὰ δροσίση.

1) Φέτα. — 2) Ὀλόκληρο. — 3) Θυμίαμα. — 4) Ἀπὸ τότε, οἱ ψυχὲς βγαίνε
 ἔξω τὸ Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς τὸ πρῶι τὴν ὥρα πού γονατίζειν στὴν
 ἐκκλησία μπαίνουν πάλι μέσα.

- Ἄρχινισε τὸ στόλισμα τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
τὸ ἄλλαξαν τὸ στόλισαν τὸ κάνανε σὰ νύφη,
τὸ πήραν καὶ τὸ πήγαιναν στοῦ πηγαδιοῦ τὰ χεῖλια,
15 κάθισαν καὶ τὸ ἔδεσαν μὲ τὴ χρυσοῦ ἀλυσίδα.
Ὁ αἰ Γιώργης τὸ κύτταζε ἀπ' ἀψηλά πού κάτε,
πήρε τὸν δρόμο πήγαινε,
καὶ τὸ δρομὶ τὸν ἔβγαλε στοῦ πηγαδιοῦ τὰ χεῖλια.
— Πλῶσε κόρη μ', τὸ γόνατο σ' λίγο ὕπνο νὰ πάρω,
κι' ὅταν ξυπνήση τὸ θεριὸ ἐγὼ θὰ σὲ γλυτώσω.
— Ψέματα λὲς ξενάκη μου, νὰ μὲ παρηγορήσης,
ὅταν θ' ἀνέβει τὸ θεριὸ μ' ἀφίσεις καὶ θὰ φύγεις.
Ἄκουει ἢ γῆς μουντροβολεῖ καὶ τὰ ντουβάρια πέφτουν
κ' ἢ κόρη ἀναστέναζε καὶ κάνει τὸν σταυρὸ της.
25— Ξύπνα, ξύπν' ἀφέντη μου, γιὰ τὸ νερὸ ἀφρίζει
καὶ τὸ θεριὸ τὰ δόντια του γιὰ μένα τὰ τρυχίζει.
Ὁ αἰ Γιώργης σκώθηκε καὶ τὸ χτυπᾷ στὸ στόμα,
πήρε ψυχὴ παράδινε στὶς πέτρες καὶ στὸ χῶμα.
Ἄιντε κόρη μ' στὴ μάννα σου, αἴντε καὶ στὸν μπαμπά σου
30 ἐγὼ ἤμνα πού σὲ γλύτωσα, ἀφέντης αἰ Γιώργης,
Ἄς ἔχ' τὴ χάρ' ὁ κύρης σοι, ἄς κάν' μιὰ ἐκκλησία,
δεξιὰ νὰ βάλῃ τὸν Χριστό, ζερβιά τὴν Παναγία
καὶ μέσ' τὴν μέσ' στὴν ἐκκλησιὰ νὰ βάλ' τὸν καβαλάρη.
Ἐγὼ ἤμνα πού σὲ γλύτωσα ἀπ' τοῦ θεριοῦ τὰ χεῖλια.

403 *)

Ἄσκό.

- Ἄχ, αἰ Γιώργη ἀφέντη μου, ἀφέντη καβαλάρη,
στὸν τόπο μας βγαίνει θεριὸ κάθε πρωὶ καὶ βράδυ,
μιὰ μέρα δὲν τὸ δόσανε ἄνθρωπο νὰ δειπνήση
νερὸ γρουλιὰ δὲν ἔδωσε τὸν κόσμο νὰ δροσίση.
5 Ἄς ρίξουμε τὸ μπουλετι¹⁾ νὰ δοῦμ' ποῦ θε νὰ πέση.
Τὸ μπουλετι πού ἔπεσε εἰς τὴν βασιλοποῦλα,
ὅπου τὴν εἶχ' ὁ κύρης της μονάχ' ὠραιοποῦλα.
Σὰν τ' ἄκουσε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν τὸν λόγο λέγει:
«Ὅλο τὸ βασιλεῖο μ' πάρτε το καὶ τὸ παιδί μ' ἀφίστε.
10— Γιὰ δόσε μας τὴν κόρη σου, γιὰ πέρνωμε ἐσένα.
— Πάρτε τὸ παιδάκι μου, στολίστε το σὰ νύφη
καὶ πάντε το εἰς τὸ θεριὸ ὀλίγο νὰ δειπνήση.

*) «Μεσαιωνικά Γράμματα». Τόμ. Α', τευχ. Β', σελ. 166—67.—2) Κληρὸς.

- Στόν δρόμο όπου πήγαινε τὸ ἡῦρε καβαλλάρης.
 «Ἄκους, ἄκους ἀφέντη μου, τὸ νερὸ πῶς ἀφρίζει;
 15 κι' ὁ δράκοντας τὰ δόντια του γιὰ μένα ἀκονίζει.»
 —Στάσου, στάσου νὰ κοιμηθῶ στὰ γόνατα σ' ἐπάνω
 κι' ὅταν ἀνέβει τὸ θεριὸ ἐμένα νὰ φωνάξης.
 —Ψέματα λές, ξενάκη μου, νὰ μὲ παρηγορήσης,
 ὅταν θ' ἀνέβη τὸ θεριὸ μ' ἀφίσεις καὶ θὰ φύγεις.
 20 Ἄκούει ἢ γῆς μουντροβολεῖ καὶ τὰ ντουβάρια πέφτουν,
 «Σήκω νὰ δῆς ξενάκη μου, σήκω νὰ τὸ σκοτώσης,
 μὲ παρηγόριες, μ' ἔλεγες ἐσὺ θὰ μὲ γλυτώσης.»
 Χρυσὸ κοντάρι ἔσυρε καὶ τὸν λαιμὸ του πήρε
 εὐθὺς τὸ ἐξάπλωσε στὸν ἄμμο καὶ στὸ χῶμα,
 25 χρυσὴ κορδέλλα ἔβγανε καὶ τὰ μαλλιά της δένει
 γιὰ δὲς χαρὰ πού γένηκε στῆς γῆς τὴν οἰκουμένη.
 —Πές το νὰ ζῆς ἀφέντη μου, πῶς λένε τ' ὄνομά σου;
 θὰ σὲ χαρίσ' ὁ κύρης μου χαρίσματα δικά σου.
 —Γιώργη στρατιώτη μὲ λέγουνε ἀπὸ τὴν Καμπανία,
 30 νὰ εἶπης τὸ πατέρα σου νὰ κάν' μιὰν ἐκκλησιά
 καὶ μέσ' τὴν μέσ' στὴν ἐκκλησιά νὰ κάν' προσκυνητάρι,
 νὰ ζουγραφίσ' τὸν ἅϊ Γιώργη μὲ τὸ χρυσὸ κοντάρι
 καὶ μὲ τὸ βουβαλοτούλουμο νὰ κουβαλῆ τὸ λάδι
 ν' ἀνάφτη τὴν καντηλὰ μου κάθε πρωὶ καὶ βράδου.

404

Ἡράκλεια.

Ὁ ἅϊ Γιώργης τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του ἔβγαινε ἀπὸ τὴν εἰκόνα τ', ἔτρεχε μέσα στὰ χωράφια γιὰ νὰ μεγαλώσῃ τὰ σπαρτὰ κ' ἔλεγε:

Σ' ἀφίνω γειὰ ριζίτσα μου
 καὶ στὸ καλὸ κορφίτσα μου.

405

Ὅλο τὸ χρόνο ὅ,τι καλὸ κάνεις, ὅ,τι δόσεις εἶναι γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν πεθαμμένων, γιὰ τῶν ζωντανῶν εἶναι ὅ,τι δόσεις τοὺς ἅϊ-Σαράντα καὶ τὸ Πρωτοτέτραδο ¹⁾).

1) Ἡ Τετάρτη τῆς καθαρῆς ἐβδομάδας.

Σαράντα φᾶς
 σαράντα πιεῖς
 σαράντα δὸς
 γιὰ τὴ ψυχὴ σ',
 Σαράντα δέντρα φύτεψε
 νὰ δγῆς λεημοσύνη

Κεῖνη τὴ μέρα ὁ καθένας μοίραζε ὅ,τι δυνιούτανε καὶ τῷδινε γιὰ τὴ δική τ' τὴ ψυχὴ. Εἶχαν σέ καλὸ νὰ φυτέψνε λουλούδι ἢ δέντρο.

ΑΚΡΙΤΙΚΑ

406

Καστανιές.

Τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου.

- Ἄλέξανδρος κι' ὁ Κωνσταντῆς καὶ τὸ μικρὸ Βλαχάκι
 ἀντάμα τρῶνε, πίνουνε, ἀντάμα ξεφαντώνουν,
 κ'οἱ Τοῦρκοι τοὺς κουρσέψανε ἐπάνω στὸ σοφρά¹⁾ τους,
 περνάει ἓνα χρυσὸ πουλί καὶ κελαῖδεῖ καὶ λέγει:
- 5 «Σὺ Ἄλέξαντρε καὶ Κωνσταντῆ καὶ σὺ μικρὸ Βλαχάκι,
 ἀντάμα τρῶτε πίνετε, ἀντάμα ξεφαντῶντε
 κ'οἱ Τοῦρκοι σᾶς κρουσεύουνε ἐπάνω στὸ σοφρά σας.»
 Καὶ κεῖνο τὸ χρυσὸ πουλί ἦταν τοῦ Ἄλεξάντρ' ἡ μάννα,
 τοῦ Κωνσταντῆ ἢ πεθερὰ καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχάκι
- 10 ἢ πρώτη ἀξαδέλφη.
 Τ' Ἄλεξάντρ' ὁ μαῦρος τρῶει σίδερα τοῦ Κωνσταντῆ λιθάρια
 καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δένδρα ξερριζώνει.
 Νὰ πάη Ἄλέξης ντρέπεται κι' ὁ Κωνσταντῆς φοβᾶται.
 «Ἄιντε μικρὸ Βλαχόπουλο, ἄιντε καὶ βίγλισέ τους,
- 15 ἂν εἶναι χίλιοι ἔμπα τους, ἂν εἶναι δυὸ χιλιάδες,
 κι' ἂν εἶναι τρεῖς καὶ τέσσαρες δόσε καὶ μᾶς χαμπάρι.»
 Πῆγε μετράει μιὰ, μετράει δυό, μετράει ἔννια χιλιάδες,
 ἔννια χιλιάδες μέτρησε καὶ δέκα ὀκτώ μπαίρᾶκια,
 τὸν μαῦρό του ἐρώτησε:
- 20 «Δέχεσαι, μαῦρε μ', δέχεσαι στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξης ;

1) Λ. Τ. Τραπέζι.

- νὰ σὲ ἀρτύσω 1) τὴν ταγὴν σαράντα πέντε φοῦχτες,
 νὰ σὲ ποτίσω γκιούλ σουγιού 2) σὲ ἀργυρῆ λεκάνη»;
 — Δέχουμ' ἀφέντη μ', δέχουμαι στὸ αἷμα γιὰ νὰ πλέξω,
 βγάλε μαντήλια δέκ' ὀκτώ δέσε τὴν κεφαλὴ σου
 25 καὶ δαμασκί σπαθὶ ζῶσέ το στὴ μέση.
 Μπήκε, τίς ἔννια χιλιάδες τίς σκότωσε,
 καὶ σὺ Ἀλέξαντρε καὶ Κωνσταντὴ φύγτε ἀπὸ μπροστά μου
 γιὰτ' ὁ μαῦρός μου ἐθύμωσε.

407

Καστανιές.

Ἡ κατάρα τῆς Πόλης.

(Τῆς κούνιας)

- Ἄκούσατε, σιγήσατε, σταθῆτε, φηγκρισθῆτε,
 νὰ σὰς ἐπῶ μιὰ φηλογή, μιὰ συντυχιὰ μεγάλη.
 Εἶδα καράβια στὸ γιὰλὸ κι' ἀμάξια ἀπάν' στὸν κάμπο,
 ἀμάξια σιδεράμαξα, σιδεροτρεχουλάτα,
 5 μαλαματένιος ὁδηγὸς καὶ συρματένιες ζευῆες.
 Ἐζέψανε τὸν Κωνσταντὴ μ' ἓνα ἄγριο βουβάλι,
 σίδερο κάνουν κούβανο νὰ κάνουνε τὴν Πόλη,
 νὰ κάνουνε τὸν ἔρμο τὸν καλέ, τὴν σκοτεινὴ τὴν Πόλη,
 ὅπου εἶναι λάσπες καὶ νερὰ πηγαίνει τὸ βουβάλι
 10 κι' ὅπου εἶναι μαρμαρόπετρες πηγαίν' ὁ Κωνσταντῖνος.
 Ἡ μάννα του τὸν λόγιζε πὸ πᾶν' τὸ παραθύρι.
 «Ἀγάλια, ἀγάλια Κωνσταντὴ, μὴ σκάσει τὸ βουβάλι.»
 — Γιὰ δὲς μάννα, σκυλόμαννα, ἀπ' τίς κακὲς τίς μάννες,
 ποὺ δὲ λυπάτ' τὸν Κωνσταντὴ τὸ ἄξιο παλληκάρι
 15 μόνε λυπάται τὸ ἄγριο τὸ βουβάλι.
 Τὴν μάννα μ' καὶ τὸν κύρη μου ζευγάρι θὰ τοὺς κάνω,
 νὰ κουβαλήσω μάρμαρα, νὰ κουβαλήσω πέτρες,
 νὰ κάμω τὸν ἔρμο τὸν καλέ, τὴν σκοτεινὴ τὴν Πόλη.
 Καὶ ἐκεῖν' τὸν ἀποκρίθηκε:
 20 «Ρωμηοὶ νὰ τὴν ἐκάνουνε, Τοῦρκοι νὰ τὴν χαροῦνε».

1) Περισσέψω.—2) Λ. Τ. Ροδόσταμο.

Ὁ Κωνσταντῆς.

- Χήρας γιός καυχῆσθηκε κανένα δέν φοβάται,
 μηδὲ μικρό, μηδὲ τρανό, μηδὲ τὸν βασιλέα,
 βασιλοπούλα τ' ἄκουσε ἀπ' ἀψηλό παλάτι, τὸν βασιλέα τὸ λέγει.
 Διαλαλητάδες ἔβαλε σ' ὄλες τις πολιτεῖες :
- 5 Ποιὸς εἶναι ἄξιος καὶ δυνατὸς τὸν Κωνσταντῆ νὰ πιάσῃ ;
 Ὁ Γιάννης ὁ γενίτσαρης τῆς χήρας ὁ υἱόκας,
 ἐκεῖνος ἄξιος καὶ γλήγορος τὸν Κωνσταντῆ θὰ πιάσει.
 Ἐπῆγαν καὶ τὸν ἠύρανε τὸν Γιάννη καὶ τοὺς εἶπε :
- 10 «Βάλτε χίλιοι πίσω μου καὶ χίλιοι ἀπὸ μπροστά μου
 κι' ἓνα μικρὸ πασόπουλο μὲ τὸ Σταμπὸλ ἐφέντη.»
 Στὸν δρόμου πού ἐπήγαιναν παρακαλοῦσαν κι' ὄλας,
 «Θεὲ μ', νὰ βροῦμε τὸν Κωνσταντῆ στὴν κλίνη νὰ κοιμάται,
 νὰν' τὸ σπαθὶ του στὸν σπαθὰ καὶ τ' ἄλογο τ' στὸν κάμπο».
 Καὶ ράψανε τὰ μάτια του μ' ἐννιὰ κάτια ¹⁾ μετὰξι
- 15 καὶ δέσανε τὰ χέρια του μ' ἐννιὰ κάτια λυσιδα
 καὶ βάζουνε στὶς πλάτες του τοῦ μύλου τὸ λιθάρι,
 «Ἄϊντε νὰ πᾶμε Κωνσταντῆ κι' ὁ βασιλὲς σὲ θέλει».
 —"Ἄν καὶ μὲ θέλει γιὰ καλὸ νὰ πάγω ἔτσ' πὼς εἶμαι
 καὶ ἂν μὲ θέλει γιὰ κακὸ νὰ πάρω τὸ σπαθὶ μου.
- 20—"Ἄϊντε νὰ πᾶμε Κωνσταντῆ κι' ὅς εἶσαι ὅπως εἶσαι.
 —"Ὅλα τὰ κάστρα ντρέξετε με, ὄλα τὰ καθηλίκια ²⁾
 στοῦ βασιλέα τὴν αὐλὴ μὴ τύχως μὲ περᾶστε.
 Καὶ κείνοι τὸν ἐπέρασαν κατ' ἀπ' τὰ παραθύρια,
 βασιλοπούλα τ' ἄκουσε ἀπ' τ' ἀψηλό παλάτι.
- 25 «Δέν σ' ἔλεγα μιρὲ Κωνσταντῆ, θὰ στείλω νὰ σὲ πιάσουν».
 Κι' ὁ Κωνσταντῆς σὰν τ' ἄκουσε πολὺ τὸν κακοφάνκε.
 καὶ δάκρυσαν τὰ μάτια του κι' ἀνέλσε ³⁾ τὸ μετὰξι,
 γαργάλεψε τὰ χέρια του καὶ κόπκε ἢ ἀλυσιδα,
 γαργάλεψε τὶς πλάτες του ἔπεσε τὸ λιθάρι.
- 30 Ἐένο σπαθὶν ἄρπαξε μέσα στ' ἀσκέρι μπῆκε,
 στὰ ἔμπα χίλιοι ἔκοψε, στὰ ἔβγα δυὸ χιλιάδες,
 ὅσο νὰ πῆτε ἔχε γαῖά, κόβει πέντε χιλιάδες,
 καὶ στὰ ξαναγυρίσματα δέν ἠῦρε γιὰ νὰ κόψῃ,

1) Λ. Γ. Δίπλες. — 2) Λ. Γ. "Ἐδρα τοῦ καθῆ.— 3) *Ἐλυωσε.

«Νά πᾶτε νά πῆτε τὸν βασιλέ,
35 ἄν ἔχει κι' ἄλλα πρόβατα νά στείλ' νά τὰ κουρέψω».

409

Κερμένη.

Ἐγὼ εἶμαι ποῦ παινέφθηκα τ' ἄξιο παλληκάρι
μήδε μὲ χίλιους πιάνουμαι μηδὲ μὲ δυό χιλιάδες,
ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος κ' ἡ νύχτα εἶν' ἐχθρός μου,
ἤρθανε καὶ μὲ πιάσανε μὲ δυό, μὲ τρεῖς νομάτοι
5 καὶ ράψαν τὰ ματάκια μου μ' ἔννια λογιουὶ μετᾶξι
καὶ δέσαν τὰ χεράκια μου μ' ἔφτὰ κάτια λυσιίδες
καὶ βάλαν στίς πλατίτσες μου τοῦ μύλου τὸ λιθάρι.
«Ὅλα τὰ κάστρα τρέξετε με κι' ὄλα τὰ καδηλίκια
κι' ἀπ' τῆς Μαργῶς τὸν μαχαλά, μὴν πᾶτε, μὴν περνᾶτε,
10 γιὰτ' ἔχ' ὄχτροὺς καὶ χαίρουνται δικοὺς καὶ μὲ λυποῦνται,
ἔχω καὶ τὴν ἀγάπη μου βαριά κι' ἀναστενάζει.»
Καὶ κεῖν' ἀπὸ τὴν ζούλια τους κι' ἀπ' τὴν περιφρονιά τους,
πῆγανε καὶ μὲ πέρασαν ἀπ' τῆς Μαργῶς τὴν πόρτα.
Βοήθησε ὁ Θεός, ἡ Παναγιά, κ' οἱ δώδεκα Ἀποστόλοι,
15 δάκρυσαν τὰ ματάκια μου καὶ κόπη τὸ μετᾶξι,
τράβηξα τὰ χεράκια μου καὶ κόπηκαν οἱ ἀλυσιίδες,
τάραξα τίς πλατίτσες μου κ' ἔπεσε τὸ λιθάρι.
Μπαίνοντας χίλιους ἔκοψα καὶ βγῶντας δυό χιλιάδες
καὶ στὰ ξαναγυρίσματα, δὲν ἤῤρα κᾶν ¹⁾ κανένα,
20 μόν' βρίσκω ἓνα γέροντα, καθίζ' καὶ τὸν ρωτᾶω.
«Γέροντα μ', ποῦ εἶναι ὁ τόπος σου, ποῦ εἶναι τὸ χωριό σου ;
- Πολὺ μικρὸς σκλαβώθηκα δὲν ξέρω τὸ χωριό μου.

410

Βελιγράδι.

Ἡ Κλέφτισσα Διαμάντω.

(Στὸ παρακάθι)

Εἶδες ψαράκια στὸ βουνό καὶ θάλασσα σπαρμένη ;
εἶδες καὶ κόρη λεύθερη καὶ κλέφτισσα νά γίνη ;
Δώδεκα χρόνια ἔτρεξε στίς κλέφτες καπετάνιος
κανένας δὲν τὴν γνώρισε ποῦ ἦταν ἡ Διαμάντω,

1) Οὔτε.

- 5 κόπηκε τὸ θελύκι της φανήκαν τὰ φλουριά της.
 Ἔνα μικρὸ κλεφτόπουλο τὴ γλέπει καὶ γελάει,
 «Εἶδα τὸν ἥλιο π' ἔλαμψε καὶ τὸ φεγγάρι ποῦ φέγγει »
 —Σώπα μικρὸ κλεφτόπουλο καὶ μὴ τ' ὀμολογᾶεις,
 ἐγὼ θὰ σ' ἔχω ψυχογιὸ νὰ σέ πολυπλουτίσω.
 10—Δὲν θέλω γὼ τὰ πλούτη σου, δὲ θέλω τὰ καλὰ σου,
 θέλω νὰ τρέχωμε μαζὺ νὰ χαίρετ' ἡ καρδιά μου.
 —"Αἴντε νὰ παίξμε τὰ σπαθιά νὰ ρίξουμε τὰ λιθάρια.

411

Σηλυβριά.

Τοῦ Γιαννάκου τὸ γραμμένο.

- 1 «Δὲν σ' ἔλεγα Γιαννάκο μὲ Τούρκους νὰ μὴ σμίξης,
 μὲ Τούρκους μεθυσμένους; θὰ σέ σκοτώσουνε.»
 —Σώπα, καλὴ γυναῖκα καὶ μὴ τὸ λές αὐτό,
 ἔννια χιλιάδες Τούρκους ἐγὼ τίς σκότωσα,
 5 κ' ἓνα μικρὸ Τουρκάκι κεῖνο μὲ σκότωσε.
 Λαγοῦ ποδάρια εἶχε, λαγοῦ πηδημάτα,
 στὰ μάρμαρα πατοῦσε καὶ τὰ κορνιαχτιζε,
 στὰ σίδερρα πατοῦσε καὶ τὰ τάραζε,
 στὸν οὐρανὸ πηδοῦσε νερὸ κατέβαζε·
 10 κεῖνο μὲ σκότωσε πὼς ἦτανε γραμμένο.

412

Σηλυβριά.

Ἡ λυγερὴ καὶ τὸ Τευρκόπουλο.

- Ποιὸς εἶδε ἥλιο τὸ πρωί, ἀστρὶ τὸ μεσημέρι,
 ποιὸς εἶδε τέτοια λυγερὴ νὰ φικιάνη τὸ φκιασίδι;
 Παρασκευὴ τὸ ἔφκιανε, Σαββάτο τελειώνει,
 τὴν Κυριακὴ τὸ ἔβαλε στὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνει.
 5 Ὅσ' ἄρχοντες τὴν εἶδανε, ὅλοι τὰ φέσια βγάλαν
 κ' ἓνα παιδί Τουρκόπαιδο, ἓνα βασιλοπαιδί
 ἀγάπησε τὴν Χριστιανὴ καὶ θέλει νὰ τὴν πάρη.
 Ἡ Χριστιανὴ σὰν τ' ἄκουσε πῆρε βουνά καὶ πάει
 βάζει τὸν ἥλιο πίσω της καὶ τὰ βουνά μπροστά της,
 10 κ' ὁ Τούρκος ποῦ τὴν ἀγαπᾷ πέφτει τὸ καταπόδι.
 Ἡ κόρη ὅπου ἔφευγε στὸν αἶ Γιώργη τάζει :
 «Ἀἶ Γιώργη μ' Ἀρακλειανέ, ἀφέντη μ' καβαλάρη.
 κρυψέ με, ἀπὸ τὸν Τούρκο νὰ σέ πλέξω τὸ στεφάνι
 μὲ τὸ μαργαριτάρι.»

- Ραγίσθηκαν τὰ μάρμαρα πήραν τὴν κόρη μέσα.
 15 Κι' ὁ Τοῦρκος πού τὴν φύλαγε στὸν ἄϊ Γιώργη τάζει :
 «Ὅσιν ἄϊ Γιώργη Ἀρακλειανέ, μεγάλο τ' ὄνομά σου,
 νὰ φέρν' ἀμάξι τὸ κερί καὶ δύο ἀμάξια θυμιάμα
 καὶ μὲ τὴν караβόβαρκα θὰ κουβαλῶ τὸ λάδι,
 20 θὰ σέ καπνίσω μάλαμα, θὰ σ' ἀσημῶς' μ' ἀσημι
 θὰ κάμω τὸ στεφάνι σου ὄλο μαργαριτάρι,
 τὴν κόρη ποῦδα σήμερα ταῖρι νὰ τὴν ἐκάνω.»
 Ἄνοιγουνε τὰ μάρμαρα, βγήκ' ἡ κόρη ἐπάνω,
 καὶ τὸ μικρὸ Τουρκόπουλο εὐθὺς τὴν ἀγκαλιάζει.

413

Τζετώ.

Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ.

- Ἐφές βράδυν ἐπέρασεν ὁ Χάροντας πὸ κάτω
 κι' ἄκσε μαῦρα δάκρυα καὶ μαῦρα μοιρολόγια
 κι' εἶδε τὸ νιὸ ψυχομαχεῖ καὶ βαρ' ἀναστενάζει.
 Ὁ Διγενῆς ψυχομαχεῖ καὶ ἡ γῆς τὸν ἐτρομάζει
 5 κ' ἡ πλάκα ἀνετρίχιασε πῶς θὰ τὸν ἔσκεπάσει.

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

414

Φανάρι.

Τῆς Ἀρετῆς καὶ τοῦ βασιλόπουλο.

- Ἐννιά ἀδέρφια ἦτανε κ' ἡ Ἀρετὴ μονάχη
 ἐπῆγαν καὶ τὴν ἔκαμαν σπήλαιο στὴν ἐρημιὰ
 μάτι νὰ μὴ τὴν δῆ.
 Περνάει τὸ βασιλόπουλο ἐκεῖ πού κυνηγοῦσε,
 5 τὸ φῶς του ἔθαμβώθηκε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά της
 καὶ πήγε στὸν πατέρα του δάκρυα φορτωμένο.
 «Γιατί ἰέ μ', στὴ συλλογὴ καὶ στὴν πολὺ τὴν πίκρα ;»
 — Τὴν Ἀρετὴ ἀπάντησα.
 — Σῶπα ἰέ μ', μὴ τὸ πολὺ λές, καὶ μὴ τὸ πολὺ πικραίνεις,
 10 ἄς στείλουμε ἓνα προξενητὴ νὰ τὴν ἐπροξενεύσῃ.
 Ἄχ' κ' ἡ Ἀρετὴ μὲ τ' ἀδέλφια της εἶχαν μεγάλο ὄρκο,
 νὰ μὴ μπῆ στὴν παντρεία.
 Πῆγαν τὴν προξένευσαν καὶ ἔδοκε τὴν δοῦλα,
 κ' ἔκοψε τὸ βασιλόπουλο τὰ μαλλάκια της μὲ τὸν μαλλοκόπτη

- 15 ἔκοψε τὸ δαχτύλι της μὲ τὸ δαχτυλίδι,
ἔκοψε τὰ βυζάκια της μὲ τὸ ρωγοβύζι.
Τὴν μάννα καὶ πατέρα της ἔζεψε
νὰ κουβαλοῦνε μάρμαρα ἀπ' τὸ μαρμαροβοῦνι.
ἦλθε κ' ὦρα γιὰ νὰ πάγ' νὰ σφάξ' τοὺς ἀδελφούς της,
- 20 τὸ ἄκουσε ἡ Ἄρετὴ καὶ πάγει μοναχὴ της.
—Γιὰ πές με, βασιλόπουλο, σὰν τί σημάδια μ' ἔχεις ;
—Ἔχω τὰ μαλλάκια σου μὲ τὸν μαλλοκόπτη,
ἔχω τὸ δαχτύλι σου μὲ τὸ δαχτυλίδι
ἔχω καὶ τὰ βυζάκια σου μὲ τὸ ρωγοβύζι.
- 25—Γιὰ δές με βασιλόπουλο, δαχτύλι δὲν μὲ λείπει,
γιὰ δές καὶ τὰ βυζάκια μου, βυζιά δὲν μὲ ἐλείπουν,
γιὰ δές καὶ τὰ μαλλάκια μου, μαλλιά δὲν μὲ ἐλείπουν.
Ἄχ, ἡ μάννα ποῦ μ' ἀνέθρεψε δὲν ξέρει τὰ βυζιά μου
κι' ὁ κύρις ποῦ μ' ἀνέθρεψε δὲν ξεύρει τὰ μαλλιά μου
- 30 καὶ τὰ ἐννιά ἀδελφία μου δὲν ξεύρουν τὰ δάχτυλά μου.
Ἐγὼ τὴν σκλάβα μ' σ' ἔδοσα καὶ σὺ σκλάβος δικός μου.

415

Φανάρι.

Τῆς κουμπάρας πῶγινε νύφη.

- Πουλάκι πῆγε κ' ἔκατσε στὸ κτένι τ' ἀργαλειοῦ της,
δὲν ἐκελάδει σὰν πουλί, οὔτε σὰν χελιδόνι
μόνο κελάδει κ' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα.
«Κρίμά σ' τὸ φαίνεις λυγερή, κρίμα σ' τὸ μασουρίζεις,
- 5 ὁ Κωνσταντῆς παντρεύεται κι' ἄλλη γυναῖκα πέρνει
καὶ σένα σὲ καλέσανε κουμπάρα γιὰ νὰ γίνης.»
Σὰν τ' ἄκουσε ἡ λυγερὴ πολὺ τῆς κακοφάνει,
κάθεται καὶ στολιζέται ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ,
βάζει τῆς Προύσας τὸ βλαντί, τῆς Βενετίας τ' ἀτλάζι,
- 10 βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει καμαροφρύδι
κι' ἀντὶς μπαμπάκι ρίξιμο θὰ ρίξ' μαργαριτάρι.
Πέρνει βαίτσες ἀπ' ἔμπρός, βαίτσες ἀπὸ πίσω,
βαίτσες κι' ἀπ' τὰ δυὸ πλευρὰ νὰ μὴ παραστρατήση.
- 15 Πῆρε καὶ πάγει στὴν ἐκκλησιὰ καὶ λάμπει ἡ ἐκκλησιὰ.
τὴν εἶδαν παπάδες σάστισαν καὶ διάκοι μαρμαρῶσαν
καὶ τὰ μικρὰ διακόπουλα ἐχάσαν τὰ χαρτιά τους.
Γυρίζει ὁ γαμπρὸς καὶ λέγει :
«Παπά μ', δὲν εἶσαι Χριστιανός, δὲν εἶσαι βαφτισμένος;

- 20 παράγυρε τή νύφη μας κατά τήν συντεκνοῦδα
νά γίν' ἡ νύφ' συντέκνισσα γιά νά μᾶς στεφανώση.

416

Ξάστρο.

- 1 Κόρη ἀπό τή Νάμπουρο ἔφαινε καί τραγούδει,
πουλὶ πήγε καί κάθησε εἰς τὸ ξυλόχτενό της,
δέν κελαΐδοῦσε σά πουλὶ μήτε σά χελιδόνι
μόν' κελαΐδοῦσε κι' ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλίτσα :
- 5 «Χριστέ μου, νᾶσπανε ἡ ὀτρά'), νᾶσπανε τὸ μασούρι
κ' ἡ κόρη νά ραθύμαε νά βγῆ στοῦ παραθύρι.»
'Ακόμα ὁ λόγος ἔστεκε ἔσπασε τὸ μασούρι,
κ' ἡ κόρη ἔρραθύμησε βγήκε στοῦ παραθύρι.
Βλέπει τῆς χήρας τὸν υἱὸ στοῦ ἄλογο καβαλλάρη,
- 10 νά τὸν ἐπῶ γαρυφαλιὰ καί κείνη κόμπους ἔχει,
νά τὸν ἐπῶ τριανταφυλλιὰ καί κείνη ἀγκιλώνει,
ἄς τὸν ἐπῶ τῆς χήρας υἱὸ κι' ἄς μοῦ μανίσει κι' ὄλας.
«Καλῶς τῆς χήρας τὸν υἱὸ ἂν ἔρχεται γιά μένα,
ἂν ἔρχεται γιά ἄλληνη νά φύγη πικραμένα.»
- 15—Καλὰ νά εἶσαι κοπελλιὰ. Δέν ἔρχουμαι γιά σένα,
μοῦ εἶσαι χρειαζούμενη τὰ στέφανα νά πιάνης.
—Μάννα, τῆς χήρας τὸν υἱὸ τὰ στέφανα νά πιάσω.
—Ἐχεις ποδάρια νά σταθῆς καί χέρια νά τὰ πιάσης,
ἔχεις καί σίδερο καρδιὰ νά στέκης νά τὰ βλέπης ;
- 20—Ἐχω μητέρα μου, ποδάρια νά σταθῶ καί χέρια νά τὰ πιάσω,
ἔχω καί σίδερο καρδιὰ νά στέκω νά τὰ βλέπω.
Τρεῖς μέρες τὴν ἐστόλιζαν ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ,
βάνει τὸ ἥλιο πρόσωπο καί τὸ φεγγάρι στήθη
καί τοῦ κοράκου τὸ φτερό βάζει καμαροφρύδι,
- 25 τὴν ἄμμο τὴν ἀμέτρητη βάζει μαργαριτάρη,
βάτες τὴν πέρνουν ἀπὸ μπρὸς καί βάτες ἀπὸ πίσω,
βάτες ἀπὸ τὰ πλάγια της νά μὴν τὴν κάψ' ὁ ἥλιος.
Πέρνουνε τὸ στρατὶ στρατὶ, στρατὶ τὸ μονοπάτι,
τὸ μονοπάτι τίς ἔβγαλε στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα.
- 30 Παπᾶς τὴν εἶδε κι' ἔσφαλε, διάκος καί καλονάρχου
καί τὰ μικρὰ διακόπουλα χάσανε τὰ χαρτιά τους.
—Παπάδες ψάλτε ὅπως ψέλνετε, διάκο καί καλονάρχου

1) Κλωστή.

- καί σεῖς μικρά διακόπουλα εὔρετε τὰ χαρτιά σας.
 Παπᾶ, κι' ἄν εἶσαι χριστιανός κι' ἄν εἶσαι βαπτισμένος
 παράσυρε τὰ στέφανα καί βάλτα στήν κουμπάρα.
 —"Αἴντε κόρη μ', νά φύγουμε καί στ' ὄνειρό μου τῶδα
 χρυσ' ἀετὸ σέ δόσανε καί πάλι στὸν ἐπέηραν.
 —Καλῶς τηνε τὴν κόρη μου τὴν μυριοτιμημένη
 κουμπάρα τὴν ἀπόστειλα καί νύφη κατεβαίνει.

417

Καστανιές.

Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου.

- Οὔλα τὰ δέντρα τῆς αὐγῆς δροσιὰ ἔναι φορτωμένα
 καί τῆς ἀγάπης τὰ μάτια δάκρυα φορτωμένα.
 Δώδεκα χρόνια ξενιτειά, στὰ μακρὰ στὰ ξένα,
 πρεματευτῆς κατέβαινε πὸ πᾶν' ἀπ' τὸ μπαλκάνι¹⁾
 5 καί δίψασε ὁ μαυρός του καί πάγει νά τὸν ποτίση,
 βρίσκει τὴν κόρη πῶπλυνε σέ κρουσταλένια βρύση.
 «Τράβα κόρη μ', νά πιῶ νερὸ καί γώ καί τ' ἄλογο μου.»
 Σαράντα στάμνες τράβηξε στὰ μάτια δὲν τὸν εἶδε
 κι' ἀπὸ σαράντα κ' ὕστερα, βαρειά ἀναστενάζει.
 10—Τ' ἔχεις κόρη μ' καί θλιβεσαι καί βαρ' ἀναστενάξεις;
 —"Ἐχω ἄντρα στὴ ξενιτειά τώρα δώδεκα χρόνια.
 —Κόρη μ', ὁ ἄντρας σ' πέθανε τώρα δώδεκα χρόνια,
 κόρη μ, κερὶ τὸν δάνεισα κ' ἦλθα νά με τὸ δόσης.
 —Κερὶ σὰν τὸν ἐδάνεισες διπλὸ νά σε τὸ δόσω.
 15—Κόρη μ', παννὶ τὸν ἐδάνεισα κ' ἦλθα νά με τὸ δόσης.
 —Παννὶ κι' ἄν τὸν ἐδάνεισες διπλὸ νά σε τὸ δόσω.
 —Κόρη μ', φιλὶ καί τὸν ἐδάνεισα κ' ἦρτα νά με τὸ δόσης.
 —Φιλὶ κι' ἄν τὸν ἐδάνεισες, πάνε νά σε τὸ δόση.
 —Κόρη μ', ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας σου, γὼ εἶμαι ὁ καλός σου.
 20—Πές με σημάδια τοῦ σπιτιοῦ, τότε νά σε πιστέψω.
 —"Ἐχεις κλημὰ στὴν πόρτα σου καί κλημὰ στὴν αὐλὴ σου.
 κι' ἀνάμεσα στὴ σάλα σου χρυσοῦ καντήλα φέγγει.
 —Διαβάτης ἦσαν πέρασες, πέρασες καί τὰ εἶδες,
 πές με σημάδια τοῦ κορμιοῦ μ', τότε νά σε πιστέψω.
 25—"Ἐχεις ἐλιά στὸ μάγουλο κ' ἐλιά στὴν ἀμασσχάλη

1) Λ. Τ. Τὸ βουνό.

Καί ανάμεσα στο στήθος σου της πανούκλας τὸ σημάδι.
— Ἐσὺ εἶσαι ὁ ἄντρας μου, ἐσὺ εἶσαι κι' ὁ καλός μου.

418

Λαζάρκιοι

- 1 Ξημέρωσε ἡ Ἄνατολή καὶ χάραξε ἡ Δύση
πάν' τὰ πουλάκια στὴ βοσκὴ κ' οἱ ὄμορφες στὴ βρύση,
πέρνει κι' ὁ νιὸς τὸν μαῦρό του νὰ πὰ νὰ τὸν ποτίσει.
Στὸν δρόμο ὅπου πήγαινε Θεὸν ἐπερικάλει
- 5 «Θεέ μου, νὰ τὴν εὔρισκα τὴν Ἀγαπῶ στὴ βρύση».
Καθὼς ἐπερικάλεισε ἔτσι πῆγε καὶ τὴν ἠῶρε,
βρίσκει τὴν κόρη πῶπλυνε σὲ ἀργυρὴ λεκάνη,
— Κόρη, ἀνάσυρε νερὸ νὰ πιοῦν τὰ διψασμένα,
νὰ πῶ ἐγώ, ὁ μαῦρός μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
- 10 Σαράντα τάσια ἀνάσυρε, στὰ μάτια δὲν τὴν εἶδε,
κ' ἐπάνω στὰ σαράντα δυὸ γυρίζει καὶ τὴν λέγει.
— Τί ἔχεις κόρη μ' καὶ θλίβεσαι καὶ βαριά ἀναστενάξεις;
κόρη μ', γιὰ δὲν παντρεύεσαι; γιὰτί δὲν πέρνεις ἄντρα;
— Καὶ πῶς μοῦ λὲς νὰ πανδρευτῶ νὰ πάρω κι' ἄλλον ἄντρα
- 15 πῶχω ἄντρα στὴν ξενιτειά τώρα δώδεκα χρόνους
κι' ἀκόμα δυὸ τὸν καρτερῶ καὶ τρία τὸν παντέχω,
κ' ὕστερα μαῦρα θὰ ντυθῶ καλογορηθῶ θὰ γίνω.
— Κόρη μ', ὁ ἄντρας σου πέθανε, δώδεκα χρόνια πᾶνε,
ἐγὼ κερί τὸν δάνεισα κ' ἤλθα νὰ στὸ γυρέψω.
- 20 — Κερί κι' ἂν τὸν ἐδάνεισες διπλὸ νὰ σὲ τὸ δόσω.
— Θυμιάμα γὼ τὸν δάνεισα,
— Θυμιάμα ἂν τὸν δάνεισες διπλὸ νὰ σὲ τὸ δόσω.
— Παννὶ ἐγὼ τὸν δάνεισα.
— Παννὶ κι' ἂν τὸν ἐδάνεισες διπλὸ νὰ σὲ τὸ δόσω.
- 25 — Ἐγὼ φιλὶ τὸν δάνεισα.
— Φιλὶ κι' ἂν τὸν ἐδάνεινες, πήγαινε νὰ σὲ τὸ δόση.
— Μὴ κλαῖς κόρη μ' καὶ θλίβεσαι καὶ βαριά ἀναστενάξεις
ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμαι ὁ καλός σου.
— Σὰν εἶσαι σὺ ὁ ἄντρας μου ἂν εἶσαι κι' ὁ καλός μου
- 30 πὲς με σημάδια τῆς αὐλῆς τότε νὰ τὸ πιστέψω.
— Ἐχεις μῆλια στὴν πόρτα σου καὶ κλημὰ στὴν αὐλὴ σου
κάνει τὰ μῆλα κόκκινα ὡσὰν τὰ μάγουλά σου
κάνει σταφύλια ροζακιά καὶ τὸ κρασί μωσχάτο.
— Ἐτσι εἶναι ξένη μ', ἐτσ' εἶναι, ἡ γειτονιά σὲ τῶπε.
- 35 πὲς με σημάδια τοῦ σπιτιοῦ κ' ἔτσι νὰ σὲ πιστέψω.

- Χρυσή κανδήλα κρέμεται στη μέση τοῦ σοφρᾶ σου,
κι' ἀλλάζεις καὶ περακαλεῖς καὶ πᾶς στὴν ἐκκλησιά σου.
- "Ἔτσι εἶναι ξένη μ' ἔτσ' εἶναι, ἡ γειτονιὰ σέ τῶπε,
πές με σημάδια τοῦ κορμιοῦ καὶ τότε νὰ σέ πιστέψω.
- 40—"Ἐχεις ἐλιά στὸ μάγουλο κ' ἐλιά στὴν ἀμασχάλη,
κι' ἀνάμεσα στὰ στήθη σου ἥλιο μὲ τὸ φεγγάρι.
- "Ἔτσι ξένη μ', ἔτσ' εἶναι,
ὁ ἄντρας μου ἐσὺ εἶσαι, σὺ εἶσαι καλὸς μου.

Τῆς νύφης ποὺ κακοτύχησε.

- Προξενητάδες ἦρτανε πὸ μακρὰ, πὸ πέρα,
νὰ πάρουνε τὴν Εὐγενιὰ στὰ μακρὰ τὰ ξένα.
"Ὅταν τὴν προξένευαν τὸν καμποχά 1) κομπόδενε 2)
καὶ ὅταν τὸν ἐκρέμασε τότε ἦλθαν καὶ τὴν πῆραν.
- 5 Ἦλθαν τὰ χρόνια δύστυχα, ὁ ἄντρας τῆς πεθαίνει
καὶ μένει μαύρη κ' ἔρημη στὰ μακρὰ τὰ ξένα,
τὴν μάννα τῆς θυμήθηκε, θυμᾶται τὸ χωριὸ τῆς,
παγαίν' στὸ σπὶτ' τῆς μάννας τῆς καὶ λέγει εἰς τίς δοῦλες:
"Ἐχτε παννὶ στὸν ἀργαλειὸ ἐγὼ νὰ τ' ἀποσώσω.
- 10—"Ἦλθανε τόσες φάντριες καὶ σὺ θὰ τὸ ξεφάνεις
ἀφοῦ καμιὰ δὲν μπόρεσε σαῖτα νὰ περάση;
Στὸν ἀργαλειὸ ἐκάθισε, ὑφαίν' καὶ τραγουδάει:
Ροῦχο μου, βαρὺ μου ροῦχο καὶ ὠργὸ μου καμποχά
μ' ἐξήντα δυὸ πατήματα μὲ σαράντα δυὸ καρούλια
- 15 ὅταν σέ κομπόδενε μὲ προξένευαν
καὶ ὅταν σέ κρέμασα μὲ πῆραν στὴ ξενιτειά.
Τρέχουνε οἱ δοῦλες καὶ λένε τῆς κυρᾶς τους.
Ἡ ξένη φαίνει τὸ παννὶ καὶ τραγουδεῖ καὶ κλαίει
«Ροῦχο μου, βαρὺ μου ροῦχο καὶ ὠργὸ μου καμποχά
- 20 μ' ἐξήντα δυὸ πατήματα καὶ σαράντα δυὸ καρούλια,
ὅταν σέ κομπόδενε μὲ προξένευαν
καὶ ὅταν σέ κρέμασα μὲ πῆρανε στὴν ξενιτειά».
- Αὐτὴ εἶν' ἡ Εὐγενίτσα μου, ἡ κόρη ἡ καλὴ μου.
Τρέχει καὶ τὴν ἀγκάλιασε

1) Ὑφασμα πολὺχρωμο καὶ μὲ σχέδια, εἶχε φάσιμο πολὺπλοκο καὶ χρειάζονται τέχνη κ' ἐπιτηδειότητα.—2) Ἐβαζε τὸ στημόνι στὸ ἄντι.

25 καί κεί π' ἀγκαλιασθήκανε βγήκε κ' ἡ ψυχὴ τους,
 Ἡ μάννα γίνκε λεμονιά κ' ἡ κόρη κυπαρίσσι.

420 *)

Σηλυβριά.

Ὁ Κοντούτσικος κι' ὁ γενίτσaros.

- Ἔνας κοντός κοντούτσικος πῆρ' ὄμορφη γυναίκα
 κ' ἡ χώρα τὸν ἐζούλεψε κι' ὁ κόσμος τὸν ζουλεύει,
 τὸν ρίχνουν δόσιμο ¹⁾ βαρὺ διὰ νὰ τὴν πουλήσῃ.
 Ποῦλσε χωράφια ἀθήριστα μαζὺ μὲ θεριστάδες,
 5 κ' ἔκατσε καὶ λογάριασε καὶ πάλε δὲν ἐφθάνουν,
 πουλεῖ δυὸ σπίτια δίπατα μ' αὐλὲς μαρμαρωμένες
 κ' ἔκατσε καὶ λογάριασε καὶ πάλε δὲν ἐφθάσαν,
 πουλεῖ μπαχτσέδες δέκ' ὀκτῶ μαζὶ μὲ μπαχτσεβάνους ²⁾,
 ἔκατσε καὶ λογάριασε καὶ πάλε δὲν ἐφθάνει,
 10 πουλεῖ ἀμπέλια δέκ' ὀκτῶ μαζὺ μὲ τοὺς μπαγτζῆδες ³⁾
 ἔκατσε καὶ λογάριασε καὶ πάλε δὲν τὸν φθάνει.
 Πῆρ' ὁ κοντός τὴν ὄμορφη, πάει νὰ τὴν πουλήσῃ,
 ἐφτὰ τσαρσιά τὴν ἔτρεξε καὶ δέκ' ὀχτῶ παζάρια,
 ἕνας μικρὸς γενίτσaros βρέθηκε νὰ τὴν πάρῃ.
 15 «Κοντούτσικε, πόσα τὴν δίδς; πόσ' εἶναι ἡ τιμὴ της;
 — Τὸν ἔν' τ' ἀχειλ' χίλια ἀξίζ' καὶ τ' ἄλλο δυὸ χιλιάδες
 καὶ τὸ χυτὸ της τὸ κορμὶ ἔχ' ἀμέτρητο λογάρι ⁴⁾.
 — Βγάλε Κοντέ τὸν ντολαμά ⁵⁾, φλουριά νὰ στὸν γεμίσω.
 Τὴν πῆρε ὁ γενίτσaros στὸ γόνα τὴν καθίζει,
 20 καὶ τὰ πουλάκια κελαῖδοῦν καὶ τὰ πουλάκια λένε :
 «Πῆρ' ἀδελφός τὴν ἀδελφὴ καὶ γνωριμιὰ δὲν ἔχουν.»
 Τ' ἄκουσ' ὁ γενίτσaros κι' ἄρχισε νὰ τὴν ρωτᾷ,
 γιὰ κόρη μ', πέσ' με ποιὰ εἶσαι; καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ γονεῖς σου;
 — Ἡ μάννα μ' εἶν' ἀπὸ τὸ Ἀἰβαλῆ, μπαμπᾶς μ' ἀπ' τὸ Σκουλάρι
 25 καὶ τὸν μικρὸ μ' τὸν ἀδελφὸ τὸν πῆραν γενιτσάρου,
 — Ἐκεῖν' εἶναι καὶ μὲν' ἡ μάννα μου, ἐκεῖνος ὁ μπαμπᾶς μου.
 Τὴν πῆρ' ἀπὸ τὸ χέρι της, τὴν πάγει στὸν καλὸ της
 «Πάρε Κοντέ, τὴν ὄμορφη καὶ πᾶνε στὴ δουλειὰ σου
 καὶ τὰ φλουριά πού σ' ἔδωσα νὰ εἶναι χάρισμά σου.

*) «Θρακικά», Τόμ. Α' σ. 208.—1) Φόρο.—2) Κηπουροί.—3) Λ. Τ. = Ἄμπε-
 λουργοί.—4) Χρῆμα.—5) Λ. Τ. Ἐπανωφόρι χοντρό μάλλινο.

Ὁ Γυρισμὸς τοῦ σκλάβου.

- Γιαννάκης ὁ μικούτσιρος τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι
 τριῶ μεριῶ ἦτανε γαμπρός, δώδεκα χρόνια σκλάβος,
 στὸν ὕπνο πού κοιμούντανε κακὸ ὄνειρο εἶδε,
 γυναῖκά του παντρεύεται κι' ἄλλον Γιαννάκη πέρνει,
 5 βαρειά πού ἀναστέναζε καὶ στάθηκε ἡ φρεγάδα.
 «Ποιὸς εἶναι π' ἀναστέναξε καὶ στάθηκε τὸ καράβι;
 ἂν εἶν' ἀπὸ τίς σκλάβοι μου νὰ τίς ξεσκλαβώσω
 κι' ἂν εἶν' ἀπὸ τίς δοῦλοι μου μισθὸ νὰ τίς ἐβγάλω.»
 — Ἐγὼ εἶμαι πού ἀναστέναξα καὶ στάθηκε ἡ φρεγάδα,
 10 τριῶ μεριῶ ἦμανε γαμπρός, δώδεκα χρόνια σκλάβος,
 σάπισε τὸ στηθάκι μου νὰ κουβαλῶ παλάσκα,
 σάπισε κι' ὁ νῶμός μου νὰ κουβαλῶ τουφέκι.
 Πόψα εἶδα στὸν ὕπνο μου ὄνειρο πικραμένο,
 ὄπου μὲ μνημονεύανε ζῶντα γιὰ πεθαμένο,
 15 σήμερις πουλοῦν τὰ ροῦχά μου, πουλοῦν τὰ μαγαζεῖά μου
 παντρεύουν τὴ γυναῖκα μου, τὴν πρώτη συντροφιά μου.
 — Σύρε, Γιαννάκη, στὸ καλὸ καὶ πᾶνε στὸ χωριὸ σου.
 Ρίχνει φελοῦκα στὸ γιαλὸ κι' ὄξω στεριά τὸν βγάξει,
 ὅσο νὰ πῆ ὥρα καλὴ σαράντα ὥρες πέρνει,
 20 κι' ὡς πού νὰ πῆ πολλά τὰ ἔτ' ἄλλες σαράντα πέρνει.
 Στὸν δρόμο ὄπου πήγαινε Θεὸ παρακαλοῦσε,
 «Θεέ μ', νὰ βρῶ τὸν κύρη μου στ' ἀμπέλι νὰ δουλεύη.»
 Ἔτσι πού περικόλεσε ἔτσι πῆγε καὶ τὸν ἠῦρε.
 — Καλῆς σπερῆς σε γέροντα, καλῶς τὰ πολεμάεις,
 25 ποιανοῦ τ' ἀμπέλι πού δουλεύεις, σκάφτεις καὶ ξελακκίζεις;
 — Τῆς ἐρημιᾶς τῆς ξενιτειᾶς τοῦ γιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
 τριῶ μεριῶ ἦταν γαμπρός, δώδεκα χρόνια σκλάβος,
 σήμερις πουλοῦν τὰ ροῦχά του, παντρεύουν τὴν καλὴ του
 καὶ τὴν ἐδίδουν σ' ἄλλονε τὴν ἀγαπητικὴ του.
 30 Βιτσιὰ δίνει τὸν μαῦρό του πολὺ δρόμο νὰ πάρη
 «Θεέ μ', νὰ βρῶ τὴν μάννα μου στὴ βρύση γιὰ νὰ πλένη.»
 Ἔτσι πού περικόλεσε ἔτσι πῆγε καὶ τὴν ἠῦρε.
 — Καλὴ μερὴ σ' γερόντισσα, καλῶς τὸ πολεμάεις,
 ποιανοῦ εἶν' τὰ ροῦχα πού πλένεις, πλένεις καὶ σαπουνίζεις;
 36 — Τῆς ἐρημιᾶς τῆς ξενιτειᾶς τοῦ γιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
 τριῶ μεριῶ ἦταν γαμπρός δώδεκα χρόνια σκλάβος,

- γυναϊκά του παντρεύεται κι' ἄλλον Γιαννάκη πέρνει
 ἀπόψε τὴν γυναϊκά του ἄλλος τὴν εὐλογιέται.
- Τάχα προφθαίνω στὴ χαρά, συργιάνι γὼ νὰ κάμω;
- 40— Ἄν εἶν' ὁ μαῦρος ἄξιος στὰ μέσα τίς προφθάνεις,
 ἂν δὲν προκάνεις τὸ στέφανο, προκάνεις τὸ τραπέζι.
 Βιτσιά-δίνει τὸν μαῦρό του πολὺ δρόμο νὰ πάρη,
 ὁ μαῦρος ἦταν ἄξιος, στεφάνωση προφθαίνει.
 Τὸ ἄλογο νυχούριζε ¹⁾ στῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα,
- 45 τότε κ' ἡ νιά ἀπάντησε στὸ στέφανο πὸ κάτω.
 «Φτάνουν παπὰ τὰ γράμματα, φτάνουν καὶ τὰ βλογίδια.»
 Τὸν λόγο δὲν ἀπόσωσε κ' ἦλθε ὁ καλὸς της.
 Τὰ δύο τους ἀγκαλιασθήκανε καὶ βγήκε ἡ ψυχὴ τους
 καὶ πῆραν καὶ τὰ βάλανε μαζύτσα σ' ἓνα μνημα
- 50 τὸ ἓνα φύτρωσ' κυπαρίσσι καὶ τ' ἄλλο γαρουφαλάκι.

- Δώδεκα ἀδέλφια ἤμασταν καὶ δώδεκα ξαδέλφια,
 ὁ βασιλιᾶς μᾶς μῆνυσε στὸν πόλεμο νὰ πᾶμε.
 Σαράντα μέρες πῆγαιναν καὶ ἄλλες σαράντα γύρσαν.
 νερὸ δὲν βρήκανε νὰ πιοῦν, βρήκαν ἓνα πηγάδι.
- 5 σαράντα πῆγες πλάτωμα κι' ἄλλες σαράντα βάθος,
 σταθῆκαν καὶ ρωτήσανε :
- «Ποιὸς εἶναι ἄξιος καὶ λήγορος νερὸ νὰ μπῆ νὰ βγάλη.»
 Ἄπῆντησε ὁ Κωνσταντῆς τὸ πιὸ μικρὸ ἀδελφι.
 «Ἐγὼ εἶμαι ἄξιος καὶ λήγορος νερὸ νὰ μπῶ νὰ βγάλω.
- 10 Κατέβηκε ὡς τὸ μισὸ πολὺ πικρὰ φωνάζει,
 — Βγάλτε τὰ σάλια ἀπ' τίς λαιμοί, ζουνάρια ἀπὸ τίς μέσες,
 ἐδῶ εἶναι τὰ φίδια ντυλιχτὰ καὶ ἔχιδνες πλεγμένες.»
 — Ἐκεῖ πού μπῆκες Κωνσταντῆ, δὲν εἶναι γιὰ νὰ ἔβγης.
 — Παιδιά, κι' ἂν πᾶτε στὸ χωριό, στὸ δόλιο τὸ βιλᾶετι,
 τουφέκια νὰ μὴν ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴν πῆτε,
 κι' ἂν σᾶς ρωτήσ' ἡ μάννα μου καὶ ἡ δόλια ἀδελφή μου,
 μὴν πῆτε πὼς ἐπνίχτηκα, νὰ πῆτε πὼς παντρεῦκα,
 Πῆρα τὴν πλάκα πεθερὰ τὴν μαύρη γῆς γυναῖκα
 καὶ τὰ σκουλήκια τράχωμα νὰ τρῶνε τὸ κορμί μου.

1) Χρεμετίζει.

Τοῦ κύρ Βοριά.

- Τρία καράβια ἀρμένιζαν στῆς Πόλης τὰ μπογάζια
τὸνα ἀρμενίζε με Νοτιᾶ, τ' ἄλλο με τραμουντάνα,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο με τῆς στεριάς τ' ἀγέρι.
Ντελῆ Βοριάς τὸ φώναζε, ντελῆ Βοριάς τὸ κράζει,
5 «Μάϊνα καράβι τὰ παννιά, μάϊνα καὶ ρίξ' τα κάτω».
— Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ παννιά, καὶ δὲν τὰ ρίχνω κάτω,
εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο,
ἔχω κατάρτια μπρούντζινα, ἀντένες σιδερένιες
καὶ κεῖ ποῦ στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γυρίζω,
10 ἔχω κ' ἓνα μουτσόπουλο τ' ἄξιο τὸ παλληκάρι,
τραβούδαγε κι' ἀνέβαινε, κλαίει καὶ κατεβαίνει.
— Τ' ἔχεις μουτσόπουλο μ' καὶ κλαῖς καὶ βαρانا στενάξεις;
— Βλέπω τὸν οὐρανὸ θολό, χοντρό χαλάζι ρίχνει.
'Ασπρογιαλίζ' ἡ θάλασσα, σφυρίζουν τὰ κατάρτια,
15 γιομίζ' ἡ θάλασσα κουπιὰ κι' ὁ ἄμμος παλληκάρια,
σκώνουνται τὰ κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
ἀπ' τὸ πουρνὸ ὡς τὸ δειλινὸ κι' ὡς μισὴ ὥρα νύχτα
καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα τὸ ξακουστὸ καράβι
στὰ κύματα ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.
20 «Μάζω Βοριά μ', τὰ σύννεφα καὶ σὺ Νοτιᾶ μ', τὰ λόγια,
καὶ πάντα στὴ μαννοῦλά μου νὰ τ' ἄχη μοιρολόγια.»

- Ὁ κύρ Βοριάς παινεύτηκε καράβια νὰ χαλάση
κι' ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν στὸν ἄμμο τραβηχθῆκαν
κ' ἓνα καράβι Κρητικὸ ψαρεύει καὶ δὲ μαϊνάρει.
— Δὲν σὲ φοβοῦμαι κύρ Βοριά, ὅσο καὶ ἂν φορτσάρεις
ἔχω καράβι προυντζινο, κι' ἄλμπουρο σιδερένιο,
ἔχω καὶ τρία μουτσόπουλα ποῦ ξέρνε τοὺς ἄερες.
τὸνα γνωρίζ' τὸν κύρ' Βοριά, τ' ἄλλο τὸν ντελῆ Νότο,
τὸ τρίτο τὸ μικρότερο γνωρίζ' τὴν Τραμουντάνα.
— Ἀνέβα μοῦτσε στὰ παννιά, δγέ τί ἀγέρας εἶναι.
'Ανέβαινε καὶ γέλαγε, κατέβαινε καὶ κλαίγει.
— Τί ἔχεις μοῦτσε μου καὶ κλαῖς καὶ βαριά ἀναστενάξεις;

—Είδα την πούλια πού ἔστραψε στῆς Μπαρμπαριᾶς τὰ μέρη,
 στῆς Πάτρας τ' ἀψηλά βουνά μαῦρο χαλάζι ρίχνει,
 Τὸ λόγο του δὲν τέλεψε καὶ πήρε ἡ φουρτούνα,
 γιόμισ' ἡ θάλασσα παννιὰ τὸ πέλαγος καράβια,
 κ' ἓνα μικρὸ μουτσόπουλο σαράντα ὠρες πλέχει
 κι' ἀπ' τὶς σαράντα κ' ὕστερα ψιλὴν φωνὴν ἐβγάλει.
 «Πάρε Βοριᾶ τὰ ροῦχά μου καὶ πάντα στη νενέ μου,
 Παρασκευὴ νὰ μὴν τὰ πλύν' Σάββατο νὰ μὴν κλάψη,
 τὴν Κυριακὴ στὴν ἐκκλησιὰ λαμπάδα νὰ μ' ἀνάψη».

425

Ἡράκλεια.

Τοῦ Ὀβραίου πού μετάνοιωσε.

(Τῆς κούνιας)

- Καράβι τραβαλιάρισε στῆς Ἀττάλιας τὸ κανάλι,
 οὔτε μικρὸ ἦτανε οὔτε πολὺ μεγάλο,
 σαράντα δυὸ πηχῶν ἦτανε, ἐξήντα ναῦτες εἶχε,
 εἶχ' Ὀβρηὸ πραματευτὴ καὶ Τοῦρκο καπετάνιο,
 5 εἶχε καὶ τρία μουτσόπουλα πού τὸν καιρὸ γνωρίζαν.
 τὸνα γνωρίζ' ἀπὸ σπερῆς τ' ἄλλο τὸ μεσονύχτι
 τὸ τρίτο τὸ πρῶι κοντὰ ὅταν θὰ ξημερώσει.
 Ὁ καπετάνιος φώναξε ἀπὸ τὴν κάμαρὴν του
 ἔβγα ἐσύ μουτσόπουλο καὶ κύττα τὸν ἄερα.
 10 Παιχνογελῶντας ἔβγαινε, κλαίγωντας κατεβαίνει
 κι' ὁ καπετάνιος φώναξε ἀπὸ τὴν κάμαρὴν του
 —Τί ἔχεις αἰ μπρὲ μουτσόπουλο καὶ κάθεσαι καὶ κλαίγεις;
 —Δὲν ἔχ' ἀχείλι νὰ στοῦ πῶ, γλώσσα νὰ στοῦ μιλήσω,
 τρία σύννεφα ἔρχονται τὰ τρί' ἀράδα ἀράδα,
 15 τὸ ἓνα φέρνει τὴν βροχὴ καὶ τ' ἄλλο τὸ χαλάζι
 τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ φέρνει τὴν Τραμουντάνα.
 Ἄκόμα λόγο ἔλεγε κι' ἀκόμα λόγο λέγει
 καὶ τὸ καράβ' κινδύνευε στοῦ φοῦντο γιὰ νὰ πάη
 κι' ὁ καπετάνιος φώναξε ἔπο μέσ' τὴν κάμαρὴν του.
 20 «Τάξετε Τοῦρκοι στὰ τζαμιά, Ρωμηοὶ στὰ μοναστήρια,
 τάξε καὶ σὺ σκύλ' Ὀβρηέ τὴν πίστη νὰ ἀλλάξης».
 «Θεέ μου, παῦσε τὸν καιρὸ, παῦσε καὶ τὸν ἄερα,
 νὰ βαπτιστῶ στὴν πίστη σου, ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ μου.»
 Καὶ ὁ καιρὸς καταγάλιασε καὶ τὸ καράβι πάει.
 25 Σκύλ' Ὀβρηὸς μετάνοιωσε τὴν πίστη δὲν ἀλλάζει

- καὶ τὸ καράβι κινδύνευε στὸ φοῦντο γιὰ νὰ πάη
 κι' ὁ καπετάνιος φώναξε ἀπὸ τὴν κάμαρὴν του.
 «Ἐβγα μικρὸ μουτσόπουλο καὶ κύττα τὸν ἀέρα.»
 Παιχνογελῶντας ἀνέβαινε, κλαίωντας κατεβαίνει
- 30 κι' ὁ καπετάνιος φώναζε ἀπὸ τὴν κάμαρὴν του,
 —Τ' ἔχεις μικρὸ μουτσόπουλο καὶ κάθεσαι καὶ κλαίεις;
 —Δὲν ἔχ' ἀχειλί νὰ σοῦ τὸ πῶ, γλώσσα νὰ στὸ μιλήσω,
 τρία σύννεφα ἔρχονται τὰ τρί' ἀράδα ἀράδα,
 τὸ ἓνα φέρνει τὴν βροχὴ καὶ τ' ἄλλο τὸ χαλάζι,
- 35 τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ φέρνει τὴν Τραμουντάνα.
 Γιομίζ' ἡ θάλασσα παννιά κι' ὁ ἄμμος παλληκάρια
 καὶ τὸ μικρὸ μουτσόπουλο ἀνέβει στὸ τιμόνι.
 Σαράνια μέρες ἔπλεχε ἐπάνω στὸ τιμόνι
 κι' ἀπάνου στίς σαράντα δυὸ εἰς τὴν στεριά τὸ βγάζει.
- 40 Ψιλὴ φωνὴ ἐφώναξε, ψιλὴ φωνὴ φωνάζει
 «Ἄιντε φωνὴ στὴ μάννα μου, φωνὴ στὴν ἀδελφή μου,
 ὅπου μὲ καταράσθηκε τρεῖς φορές τὸν χρόνον·
 ἢ μιὰ ἦτανε τοῦ Βαγγελισμοῦ κι' ἢ ἄλλ' Μεγάλῃ Πέμπτῃ
 κι' ἢ ἄλλῃ τὴν Ἀνάστασῃ μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη.

426

Κεσσάνι.

Τοῦ Παύλου τὸ γιοφύρι.

- Ἀνάθεμα τὸν βασιλέ, τὸν πρῶτο τὸν βεζύρη,
 ποῦ ἔδωσε τὴν ἄδεια νὰ στήσουνε γιοφύρι,
 χίλιοι μαστόροι δουλεύανε, καὶ χίλιοι δυὸ καλφάδες,
 τὴν μέρα τὸ ἐστήνανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμοῦσε.
- 5 Κι' ἓνα πουλί, καλὸ πουλί, εἰς τὴν δεξιὰ καμάρα,
 δὲν τραγουδοῦσε σὰν πουλί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,
 μόν' τραγουδοῦσε κ' ἔλεγε ἀνθρώπινο τραγούδι:
 «Σὰν δὲν στοιχειῶστε ἄνθρωπο, καμάρα δὲ στεργιώνει,
 στοιχειῶστε τὴν κερά Βδοκιά τοῦ Παύλου τὴν γυναῖκα.»
- 10—Σῦρε κάλφα, πρωτόκαλφα, σῦρε καὶ πᾶν' καὶ πέ το.
 «Ἄιντε καλὴ κερά Βδοκιά, ὁ Παῦλος σὲ γυρεύει.»
 —Ἄν μὲ γυρεύει γιὰ καλὸ νὰ βάλω τὰ καλά μου
 κι' ἂν μὲ γυρεύει γιὰ κακὸ νὰ βάλω τὰ μαυρά μου.
 —Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἄς εἶν' μ' αὐτὰ ποῦ εἶσαι.
- 15 - Τὴν πῆρε καὶ τὴν πάγαινε καὶ στὸ γιοφύρ' τὴν πάγει.
 «Καλὴ μέρα σας μαστόροι καὶ χίλιοι δυὸ καλφάδες,
 τί ἔχεις, Παυλέ μου, καὶ κλαῖς βαριονεστενάζεις;»

- Τὸ δαχτυλίδι μ' ἔχασσα, τὴν πρώτη μ' ἀρραβῶνα,
 20 ποιὸς εἶναι ἄξιος καὶ δυνατὸς νὰ μπῆ νὰ μὲ τὸ βγάλη;
 —'Εγὼ εἶμαι ἄξια καὶ δυνατὴ, θὰ μπῶ νὰ σὲ τὸ βγάλω.
 Μὲ τὰ σχοιניὰ τὴν ἔδεσαν καὶ κάτω τὴν κατεβάζουν.
 Εἶδε δεξιὰ, εἶδε ζερβιά, τὸ δαχτυλίδ' δὲν εἶναι,
 μόν' εἶδε φίδια κι' ὄχεντρες κι' ἀνθρώπινα κεφάλια.
 25—Τράβα με Παῦλέ μ', τράβα με, τὸ δαχτυλίδ' δὲν εἶναι,
 μόν' εἶναι φίδια κι' ὄχεντρες κι' ἀνθρώπινα κεφάλια.
 —Τὸ δαχτυλίδ' μου τῶχω γώ, τὴν πρώτη μ' ἀρραβῶνα,
 μόν' ἐσὺ κερά Βδοκιά, ἐσὺ βγασμὸ δὲν ἔχεις
 —Τράβα με Παῦλέ μ', τράβα με,
 30 φῆκα παιδί στη κούνια καὶ τὸ ψωμί στη σκάφη.
 —Καὶ τὸ ψωμί σ' θὰ φουρνιστεῖ καὶ τὸ παιδί σ' θὰ βυζαχτεῖ,
 μόνον ἐσὺ κερά Βδοκιά, ἐσὺ βγασμὸ δὲν ἔχεις.
 —«Γιῶς τρέμει ἡ καρδοῦλά μου νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 γιῶς τρέμουν τὰ στηθούδια μου νὰ τρέμουν οἱ καμάρες,
 35 γιῶς πέφτουν τὰ μαλλάκια μου νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.»
 —'Ἄλλοι, τὸν λόγο ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρρα δόσε,
 πῶχεις μονάκριβ' ἀδελφό, μὴ λάχει καὶ περάσει,
 Κι' αὐτὴ τὸν λόγο ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρρα δίνει:
 «Σίδερο εἶν' ἡ καρδοῦλά μου σίδερο τὸ γιοφύρι,
 40 σίδερο τὰ μαλλάκια μου σίδερο κ' οἱ διαβάτες,
 τί ἔχω 'δελφό στην ξενιτειὰ μὴ λάχει καὶ περάσει.»
 Τρεῖς ἀδελφές ἤμασταν, ὅλες κακογραμμένες,
 ἢ μιὰ βαστᾶ τὸν Δούναβη, ἢ ἄλλη τὸν Καλλικράτη
 ἢ τρίτη ἢ μικρότερη τοῦ Παύλου τὸ γιοφύρι.»

Ἡ μάννα ἢ φόνισσα.

- Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸς τ' ἄξιο παλληκάρι,
 μικρό, μικρὸ στὰ γράμματα, μικρὸ ἦταν στὸ ψαλτήρι,
 ἀπ' τὸ σχολεῖο ἐσχόλασε, στὸ σπίτι του πηγαίνει.
 Στὸν δρόμο ὅπου πηγαινε πάντα περικαλοῦσε,
 5 «Θεέ μ', νὰ βρῶ τὴν μάννα μου, μαζὺ μὲ τὸν πατέρα»,
 Τὸν λόγο δὲν ἀπόσωσε κι' ἀριστερὰ κυττάζει,
 βλέπει τὴν μάννα τ' κ' ἐπαιζε μὲ ξένο παλληκάρι.
 —Καλὴ μερὰ σου Κωνσταντή, γιὰτ' εἶσαι θυμωμένος;
 —Μάννα μου, τί ἔκανες ἐκεῖ μὲ ξένο παλληκάρι;

- ἄν σ' ἔβλεπ' ὁ πατέρας μου τί ἤθελε σὲ κάνει ;
 τὸ βράδου ἄν ἔλθ' ὁ κύρης μου θὰ τὸ ὁμολογήσω.
 —Καί τί θὰ πεῖς διαβόλου γιέ, καί τί θὰ μολογήσεις ;
 —“Ὅτ' εἶδανε τὰ μάτια μου κείνο θὰ μολογήσω.
 Στὰ σκέλια της τῶβαλε καὶ σάν τραγὶ τὸ κόφτει,
 15 σάν τὸ ἀρνάκι τῶσφαξε καὶ σάν τὸ μακελάρη,
 καὶ στὸν ταβὰ τὸ ἔβαλε φαγὶ καὶ τὸ ἐψήνει,
 βγέπει τὸν Γιώργη κ' ἔρχεται ζαρκάδια φορτωμένος,
 κ' ἓνα μικρὸ λαφόπουλο φέρνει τὸν Κωνσταντὴ του.
 «Γυναῖκα, ποῦ εἶναι τὸ παιδί, ποῦ εἶν' ὁ Κωνσταντῆς μου ;
 20—Τὸ ἔλουσα, τὸ χτένισα καὶ στὸ σχολειὸ του πήγε.
 Ἕψε τὴ γυναῖκά του, στὸ δάσκαλο πηγαίνει,
 —Δάσκαλε, ποῦ εἶναι τὸ παιδί μ', ποῦ εἶν' ὁ Κωνσταντῆς μου ;
 —Μιὰ μέρα ἔχω νὰ τὸ δῶ καὶ μιὰ νὰ τὸ διαβάσω.
 Ἕψε τὸν δάσκαλο στὸ σπίτι του πηγαίνει :
 25 «Γυναῖκα, ποῦ εἶν' ὁ Κωνσταντῆς, ποῦ εἶν' τὰ δύο μου μάτια ;
 —Τὸ ἔλουσα τὸ χτένισα καὶ στήν γιαγιά τὸ στείλα.
 Ἕψε τὴν γυναῖκά του καὶ στήν γιαγιά πηγαίνει.
 «Κεράκα, ποῦ εἶναι τὸ παιδί, ποῦ εἶν' ὁ Κωνσταντῆς μου ;
 Μιὰ μέρα ἔχω νὰ τὸ δῶ καὶ μιὰ νὰ τὸ χαϊδέψω.
 30 Στὸ σπίτι του πηγαίνει,
 «Γυναῖκα ποῦ εἶναι τὸ παιδί, ποῦ εἶν' ὁ Κωνσταντῆς μας ;
 —Δουλειὰ εἶχα καὶ τὸ στείλα, τώρα γοργὰ θὰ ἔλθει,
 κάτσε νὰ φᾶς, κάτσε νὰ πιῆς, κάτσε νὰ γεματίσης.
 “Ὅτ' ἄπλωσε τὸ χέρι του τζιέρι γιὰ νὰ πάρη,
 35 τὸ τζιέρι ἀπολογήθηκε πὸ μέσ' ἀπ' τὸ τηγάνι :
 «Ἄν εἶσαι Τοῦρκος φάγε με,
 κι' ἄν εἶσαι ὁ πατέρας μου, σκῦψε καὶ φίλησέ με.»
 Χρυσὸ μαχαῖρι ἔβγαλε πὸ μέσ' ἀπ' τὸ θηκάρη,
 εἰς τὴν καρδιά της τὸ βάλε καὶ στὸ σακκί τὴν βάζει,
 40 στὸν μῦλο τὴν πηγαίνει.
 —Ἕλεσε μῦλό μ', Ἕλεσε τῆς λυγερῆς κορμάκι
 ν' ἀκούσσουνε τὴν λυγερὴ νὰ μὴ τὸ κἀνὴ ἄλλη

Ἡ Μάϊδω.

1 Κάθεται ἡ Μάϊδω, κάθεται στοῦ Γιάννη τὸ παλάτι,

- γυαλί ¹⁾ κρατεί στο χέρι της, τὰ κάλλη της λογιέται
 για δές ἀγκάλη ἔμορφη, κορμί κυπαρισσένιο,
 νᾶχη τὸν Κώστα μιὰ βραδειά στὴν κλίνη πού κοιμᾶται
 5 κι ὁ Κώστας συχνοδιάβαινε πηδῶντας στ' ἄλογό του.
 — Ἔρχουμαι Μάϊδω, ἔρχουμαι τὸν Γιάννην ἐφοβοῦμαι.
 — Ὁ Γιάννης πάει στο βουνὸ νὰ λαγοκυνηγήσῃ,
 κ' ἔχω ἐλπίδα στο Θεὸ νὰ βρέξῃ νὰ χιονίση,
 νὰ κατεβάσ' ὁ Δούναβης νὰ πάρῃ τὰ γιοφύρια
 10 νὰ πάρῃ καὶ τὸν Γιάννη μαζὺ καὶ τὰ ἀγρίμια.
 Ἄκόμα λόγος σύντεχε καὶ λόγ' ἀπαντυχέει
 νὰ κι' ὁ Γιάννης ἔρχεται στο μαῦρο καβαλάρης,
 φέρνει τὰ λάφια ζουντανά, τ' ἀγρίμια μερωμένα
 καὶ στ' ἀλόγου τὴν ὄρα ²⁾ δένδρα ξερριζωμένα.
 15— Κατέβα Μάϊδω, κι' ἄνοιξε καὶ πάρ' τ' ἀγρίμια μέσα.
 — Γιάννη, τ' ἀγρίμια σκιάζουμαι, τὰ λάφια τὰ φοβοῦμαι,
 σύρε τα στὴ μάννα σου πού τᾶχει μαθημένα.
 — Κατέβα μάννα μ' κι' ἄνοιξε καὶ πάρ' τ' ἀγρίμια μέσα,
 Μάϊδω τ' ἀγρίμια σκιάζεται, τὰ λάφια τὰ φοβάται.
 20 — Οὔτε τ' ἀγρίμια σκιάζεται, τὰ λάφια δὲν φοβάται
 στὴν κλίνη πού κοιμᾶσαι σύ, τὸν Κώστα ἔχ' ἐπάνω.
 Κλωτσιὰ ἔδωσε τὸν μαῦρό του εὐθύς ἐπάνω βρέθη,
 τὸ χαντζαράκι ἔβγαλε, τὴν κεφαλὴ της πέρνει,
 στο πανεράκι τῶβαλε τῆς μάννας της τὸ πάει.
 25— Κατέβα μωρὴ πεθερὰ καὶ πάρε τὸ πεσκέσι.
 Μὲ γέλοια τὸ ξεσκέπασε μὲ δάκρυα τὸ σκεπάζει.
 «Δὲν ἦταν κρίση νὰ πᾶς, καδῆς γιὰ νὰ τὴν κρίνῃ
 μόν' ἔκατσες καὶ σκότῳσες τὴν ἀκριβὴ μου κόρη;
 Στὸ πανεράκι τῶβαλε στὸν μυλωνᾶ τὸ πάει.
 30 « Ἄλεσε μῦλε μ', ἄλεσε, μιᾶς λυγερῆς κεφάλι,
 νὰ γίνῃ σκόν' ἢ λυγερὴ νὰ μὴ τὸ κάνῃ κι' ἄλλῃ.»

Ἐνα Σάββατο βράδῳ μὲ διώξαν οἱ γονοὶ μου,
 φεύγω κλαίγωντας μὲ δάκρυα φορτωμένος,
 βρίσκω ἓνα δεντρί τὰ ἄνθη φορτωμένο.
 «Δέξε με δεντρί μ', ἔμένα καὶ τὸ ἄλογό μ'».

5— Νὰ ἢ ρίζα μου καὶ δέσε τ' ἄλογό σου,

1) Καθρέπτῃς.—2) Οὔρα.

- νά και τὰ κλωνιά μ' και βάλε τ' ἄρματά σου,
 νά και ὁ ἴσκιος μου και πέσε ὀπατός σου,
 και αὔριο πρῶι τὸ δίκιο μου τὸ θέλω.
 Χίλια τ' ἔλογο σ' και χίλια τ' ἄρματά σου
 10 και ἄπο τοῦ λόγου σ' ἀμέτρητα τὰ θέλω.
 —"Ἀκουσε Θεέ μ' και γῆς μὴν ὑπομένεις
 ὡς και τὸ δεντρὶ τὸ δίκιο του τὸ θέλει.

Τῆς Σουσάννας τὸ τραγούδι.

- Στις δέκα πέντε τοῦ Μαΐου πού βγαίνει τὸ ζεμπούλι,
 ἀκούσατε μου νά σᾶς πῶ τῆς Σούσας τὸ τραγούδι.
 Ἡ Σούσα ἦταν ὁμορφη τῆς Κρήτης τὸ καμάρι
 πού γάπα τὸν Σαρήμπαλη, τὸ πρῶτο παλληκάρι,
 5 τὴν ἀγάπα τὸν ἀγάπαε χρόνια δέκα πέντε.
 Μιά βραδειά τὸ Σουσαννιώ, σηκώνεται, καθίζει
 και μὲ τὸ μαντηλάκι της τὰ δάκρυα σκουπίζει.
 —Τί ἔχεις Σουσαννίτσα μου και κάθεσαι και κλαίεις ;
 —"Ὀνειρο εἶδα, πικρὸ φαρμακεμένο,
 10 εἶδα τ' ἀδελφάκι μου στὰ αἵματα βαλμένο.
 Θά νᾶρθει τ' ἀδελφάκι μου, σπαθὶ ξεσπαθωμένο.
 —"Ὀνειρο εἶναι ἀγάπη μου, κι' ὄνειρο θά περάσει,
 και σένα τ' ἀδελφάκι σου στὰ ξένα θά γεράσει,
 ἢ σκοτωμένο τῶχουνε ἢ τὰ θεριά τὸν τρῶνε.
 15 Μέσ' τὰ γλυκοχαράματα πού πετεινοὶ λαλοῦσαν
 ἀκούει τὴν πόρτα και χτυπᾶ και σιγανὰ μιλοῦσε,
 «Σήκω Σουσάννα, κι' ἄνοιξε κ' εἶμαι κουρασμένος
 κι' ἀπ' τὸ δρόμο τὸ πολὺ εἶμαι βασγκεστιμένος»¹⁾.
 —Σήκω Σαρήμπαλη μ', και λείψε ἀπ' τὴν στρώση
 20 και ἦλθε τὸ ἀδελφάκι μου, θά μᾶς ἐθανατώση.
 —Πᾶνε Σουσάννα κι' ἄνοιξε και γὼ μένω στὴ κλίνη,
 ὁ νύπνος μου εἶναι βαρὺς νά φύγω δὲν μ' ἀφίνει.
 Πῆγε ἡ Σουσάννα κι' ἄνοιξε τὸν ἀδελφὸ της
 μ' ἄγριο βλέμμα τὴν θωρεῖ και θάμπωσε τὸ φῶς της,
 25 κρὺο νερό τὴν γύρευσε, γιατ' ἦταν κουρασμένος,
 ἀπὸ τοὺς δρόμους πῶτρεχε ἦτανε μπαίλντισμένος²⁾).

1) Λ. Τ. Ἀπογοητευμένος.—2) Λ. Τ. Λιγοθυμισμένος.

- Εὐθύς νερό τὸν πρόφθασε σὲ φαρφουρί κουμάρι,
 γλυκὰ τὸν ὀμιλάει. Τὸν λόγο της δὲν πιάνει,
 μωρὴ Σουσάννα Σουσαννῶ, μωρὴ παραδερμένη
 30 πρῶτα μὲ κάνεις μασκαρᾶ, κατόπι πεζεβένη
 καὶ βγάζει τὸ μαχαίρι του ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρι,
 τὴν χτύπησε μέσ' τὴν καρδιά, σὲ τόπο νὰ μὴ γιάνη.

431

Τζετώ.

Τὸ σφάξιμο τῆς λυγερῆς.

- Μιά κόρη σύρμα διάζεται, μιὰ κόρη σύρμα φαίνει,
 στὶς οὐρανοὺς τὸ διάζεται στοὺς κάμπους τὺ ντυλίζει,
 πέρασε καὶ τοῦ ῥήγα γιὸς καὶ τὸν καλοσκαμνίζει.
 —Καλὴ ἴσπερὰ σου λυγερῆ, καλῶς τὰ φαίνει ἡ κόρη,
 5 πολὺ πού μ' ἀλησμόνησες καὶ πιά δὲν μὲ θυμᾶσαι.
 —Μὰ ἐγὼ δὲν σὲ λησμονῶ, μητ' ἀπ' τὸ νοῦ μου βγαίνεις,
 σ' ἔχω γραμμένο στὸ χαρτί καὶ στὸ ξυλόκτενό μου
 καὶ στὴ σαῖτα πού περνῶ σ' ἔχω ζουγραφισμένο.
 Κ' ἡ μάννα ἀφηγκριούντανε ἀπὸ τὸ παραθύρι.
 10 «Στάσου νάλθοον τ' ἀδέλφια σου νὰ δγῆς τί θὰ σὲ κάνουγ.»
 Τὸ βράδυ ἐμαζώχθηκαν τὰ δώδεκα ἀδέλφια,
 ἀρχίζ' ἡ μάννα κ' ἔλεγε κ' ἡ κόρ' ἀναστενάζει,
 πῆρε ὁ ἕνας τὸ σπαθὶ κι' ὁ ἄλλος τὸ χαντζέρι
 ὁ τρίτος ὁ μικρότερος τὸ κοφτερὸ μαχαίρι,
 15 κομμάτια τὴν ἐκάνανε κ' ὕστερις τὴν ρωτοῦνε:
 «Ποιὰ ροῦχα θέλεις λυγερῆ; ποιὰ φορεσιά τὰ βάλης;
 θέλεις τὴν ὄλο χρυσαφιά ἢ τὴν χρυσογαλάζια;»
 —Νὰ πᾶτε νὰ μὲ βάλετε κεῖνα τὰ ματωμένα,
 νὰ πᾶτε νὰ μὲ περάσετε στοῦ ῥηγαγιοῦ¹⁾ τὴν πόρτα.
 20 Νά, βγῆκε τοῦ ῥήγα γιὸς ἀπὸ τὸ παράθυρι.
 «Ποιανοῦ εἶναι τὸ λείψανο, ποιανοῦ τὰ ματωμένα;
 —Τῆς λυγερῆς, τῆς ξακουστῆς, τῆς πρωταγαπημένης.
 —Νὰ πᾶτε νὰ μᾶς βάλετε τοὺς δυὸ σ' ἕνα μνημόρι.
 Ἔβγαλε τὸ σπαθάκι του, τὴν κεφαλὴ του πῆρε.
 25 Πῆραν καὶ τοὺς βάλανε τοὺς δυὸ σ' ἕνα μνημόρι.
 Ὁ ἕνας φύτρωσ' λεμονιά κ' ἡ ἄλλη πορτοκάλι,
 σκύφτει λυγᾶ ἡ λεμονιά φιλεῖ τὸ πορτοκάλι.
 Γιὰ δγέτε τὰ κοντόχρονα τὰ κοντοχρονιασμένα
 ὅπως φιλιούνταν ζωντανὰ φιλιούντ' ἀποθαμμένα.

1) Παλατιοῦ.

- Σ' αὐτὸν τὸν πάνω μαχαλά στήν παρακάτω σκάλα,
 χήρας κόρη πέθανε μικρὴ ἄρραβωνιασμένη
 κ' ἡ μάνα της μπαινῶβγαινε τὸν Χάρο βλασφημοῦσε,
 στὸ παραθύρι κούμπησε νὰ δῆ νὰ δόσ' ὁ νοῦς της,
 5 εἶδε τὸν κόσμον ποὺ ἔρχεται, τὸ ψύκι ποὺ κατεβαίνει,
 μὲ πεντακόσιοι ἄρχοντες μὲ χίλια παλληκάρια,
 μὲ τετρακόσια τούμπανα, μὲ χίλιοι μακαράδες.
 «Σταθοῦτε πίσ' ἄρχοντες καὶ μακαράδες σοῦστε ¹⁾,
 στῆς πεθερᾶς μου τὴν αὐλὴν πριόνια πριονίζνε.
 10 — Καλὴ μέριξ σας μαστόροι, καλῶς τὰ πολεμᾶτε,
 ποιανοῦ τὸ ἔρμον σέντουκο ²⁾ ποὺ πολεμᾶτ' καὶ κάντε ;
 — Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς ἀπονιᾶς, τῆς ἄρραβωνιαστικῆς σου.
 — Κάμ' το μακρὺ, κάμ' το φαρδύ, νὰ πέρνη δυὸ νομάτοι.
 Βαστοῦσε καὶ στὰ χέρια του χρυσιὴ παρανουχίδα,
 15 στὰ χεῖλη του τὴν ἔσυρε καὶ βγήκε ἡ ψυχὴ του.

- Ἐγὼ εἶμ' ἓνα ὄρφανὸ παιδί, ἔχω καὶ χήρα μάνα
 κ' ἡ μάνα μου μὲ πούλησε σ' ἓνα καλὸ ἀφέντη,
 νὰ μαρμαρώνω τίς αὐλές, νὰ ζωγραφίζω σκάλες
 κι' ἀφέντης μου βουλήθηκε νὰ στήσῃ μιὰ ταβέρνα.
 5 Ἐμένα βάζει πρῶτον νὰ σύρω τὸ ποτήρι,
 ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κέρασμα κι' ἀπὸ τὸ ψυχολόγι
 κοντύληξε τὸ χέρι μου κ' ἔπεσε τὸ ποτήρι.
 Οὔτε σὲ πέτρα βάρεσε οὔτε καὶ σὲ λιθάρι
 στῆς κόρης γόνα βάρεσε κ' ἔγινε χίλια κομμάτια.
 10 Κι' ἀφέντης μου μὲ κάκιωσε, γυρεύει νὰ μὲ πουλήσῃ.
 «Ἄφσε με ἀφέντη, ἄφσε με, 'κόμα δυὸ τρεῖς μερίτσες,
 τίς δυὸ νὰ φάγω καὶ νὰ πιῶ καὶ μιὰ νὰ τραγουδήσω,
 πῶχω φίλοι καὶ δικοὶ νὰ παίξω νὰ γελάσω.
 Ἄν θέλεις χίλια δόσε με ἂν θέλεις δυὸ χιλιάδες.»

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μικρός, ὁ μικρὸ χαϊδεμένος

1) Σιγήστε.—2) Νεκροκράββατο.

- μικρόν τόν εἶχ' ἡ μάννα του μικρόν τόν ἐπαντρεύει
μικρόν τόν ἦρθε μήνυμα νά πάγη στρατιώτης.
Τὴν μάννα του παράγγελνε καὶ τὴν περικαλοῦσε.
- 5 «Μάννα μου τὴν γυναῖκά μου καλὰ νά τὴν κυττάζης,
ἀρνὶ νά σφάζης τὸ πρωί, λαγὸ τὸ μεσημέρι
καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα νά σφάζης περιστέρι
κι' ὄντας κοιμοῦντ' οἱ ἔμορφες νά πέφτη νά κοιμᾶται.
'Ακόμ' ὁ ἥλιος βάσταγε κ' ἡ συντυχιά κρατοῦσε
- 10 καὶ τὸν μπερμπέρη φώναξε καὶ στὸ σκαμνὶ τὴν βάλει
καὶ τὰ μαλλιά της ἔκοψε καὶ τσόμπανο τὴν κάνει.
Τὴν δίνει πέντε πρόβατα τὴν δίνει πέντε γίδια.
τὴν δίνει καὶ πέντε σκυλιὰ ἀσῆμο χαρχαλάτα¹⁾,
Γιὰ δὲς νυφοῦλά μ' τὰ βουνὰ καὶ κεῖνα τὰ μπαῖρια²⁾,
- 15 ἐκεῖ νά στήσης τὴν μάντρα σου ἐκεῖ νά στήσης τ' ἀγίλια³⁾
καὶ ἂν δὲ χιλιάσουν τὰ πρόβατα καὶ ἂν δὲ χιλιάσουν τὰ γίδια
καὶ ἂν δὲ χιλιάσουν τὰ σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλάτα
μὴν πάρεις τὸν κάμπο καὶ κατεβεῖς, μὴν πάρης τὸν κάμπο κ' ἔρτεις,
τὴν πόρτα μου δὲν θὰ ἔμπεις τὴν σκάλα μ' δὲν θ' ἀνέβεις.
- 20 Βοήθησε ὁ Θεός, ἡ Παναγιά κι' οἱ δώδεκα Ἀποστόλοι
καὶ χίλιασαν τὰ πρόβατα καὶ χίλιασαν τὰ γίδια
καὶ χίλιασαν καὶ τὰ σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλάτα,
πῆρε τὸν κάμπο κ' ἔρχεται τὸν κάμπο κατεβαίνει
κι' ὁ Κωσταντῖνος ἔρχονταν στὸ δρόμ' ἀνταμωθῆκαν.
- 25—Καλὴ μερὰ σου τσόμπανε, καλῶς τὰ πολεμᾶς σου,
ποιανοῦ εἶν' αὐτὰ τὰ πρόβατα ; ποιανοῦ εἶν' αὐτὰ τὰ γίδια ;
· ποιανοῦ εἶν' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλάτα ;
"Αἴντε διαβάτη μ' στὴ δουλειά σ',
νά μὴ σὲ νοιώσουν τὰ σκυλιὰ κομμάτια θὰ σὲ κάμουν.
- 30 Ἐκεῖνος κοντοστέκουνταν καὶ τὴ συχνορωτοῦσε,
ποιανοῦ εἶν' αὐτὰ τὰ πρόβατα, ποιανοῦ εἶναι αὐτὰ τὰ γίδια ;
—Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς σκοτεινιάς τοῦ μικρο Κωνσταντίνου,
μικρόν τόν εἶχ' ἡ μάννα του, μικρόν τόν ἐπαντρεύει,
μικρόν τόν ἦλθε μήνυμα νά πάη στρατιώτης.
- 35 Τὴν μάννα του παράγγελνε καὶ τὴν παρακαλοῦσε,

1) Στὰ μαντρόσκυλα ἔβαζαν τοκά με τοιμπῖδια. νά τοιμπῖεται ὁ λύκος
ὄταν ὠρμοῦσε νά τὰ πιάσῃ ἀπ' τὸν λαιμό, γαύγιζαν καὶ ξυπνοῦσε ὁ τσομπάνης.
Τὸν τοκά με τοιμπῖδια λέγαν χάρχαλα καὶ τὰ σκυλιὰ ποὺ τὸν φοροῦσανε χαρ-
χαλάτα.—2) Λ. Τ. Ὑψώματα.—3) Λ. Τ. Χειμαδιά.

Μάννα μου, τὴν γυναῖκά μου καλὰ νὰ τὴν κυττάζης,
 ἀρνὶ νὰ σφάζης τὸ πρῶι, λαγὸ τὸ μεσημέρι
 καὶ τὸ ἡλιοβασίλεμα νὰ σφάζης περιστέρι
 κι' ἀκόμα ὁ λόγος βάσταγε καὶ στὸ σκαμνὶ μὲ βάζει
 40 καὶ τὰ μαλλιά μου ἔκοψε καὶ τσόμπανο μὲ κάνει,
 μοῦ δίνει πέντε πρόβατα, μοῦ δίνει πέντε γίδια,
 μοῦ δίνει καὶ πέντε σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλᾶτα,
 κάθισε στὸ παράθυρο καὶ μοῦ ἐπαραγγέλνει
 «Ἄν δὲν χιλιάσουν τὰ πρόβατα, ἂν δὲν χιλιάσουν τὰ γίδια
 45 κι' ἂν δὲν χιλιάσουν τὰ σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλᾶτα
 μὴν πάρης τὸν κάμπο καὶ κατεβῆς μὴν πάρης τὸ κάμπο κ' ἔρτεις,
 τὴν πόρτα μου δὲν θὰ ἐμπεῖς, τὴν σκάλα μ' δὲν θ' ἀνέβεις.»
 Βοήθησε ἡ Παναγιὰ καὶ χίλιασαν τὰ πρόβατα καὶ χίλιασαν τὰ
 γίδια

χιλιάσανε καὶ τὰ σκυλιὰ τ' ἀσῆμο χαρχαλᾶτα,
 50 πῆρα τὸν κάμπο κ' ἔρχομαι, τὸν κάμπο κατεβαίνω.
 Δίνει τὸν μαυρὸ του βιτσιὰ, στὴ μάννα του πηγαίνει.
 —Καλὴ μέρα σου μάννα μου, καλῶς τὰ πολεμᾶς σου,
 μάννα μ' ποῦ εἶναι ἡ γυναῖκά μου ποῦ εἶναι ἡ καλὴ μου;
 —Γιέ μου ἡ γυναῖκά σου πέθανε ἔχει δύο χρόνια.
 55—Μάννα μ', δεῖξέ με τὸ μνημὰ της κερί νὰ τὴν ἀνάψω.
 —Γιέ μου, ἐγὼ δὲν ἤμανε ἐδῶ, τὸ μνημὰ της δὲν ξέρω.
 —Μάννα μ', δεῖξέ με τὸ μνημὰ της, νὰ πάγω νὰ τὴν κλάψω.
 —Γιέ μου ἤμουν ἄρρωστη τὸ μνημὰ της δὲν ξέρω.
 Κι' ὁ Κωσταντῖνος θύμωσε.
 Τὴν ἄρπαξε ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ στὸ τερκὶ ¹⁾ τὴν βάζει,
 βιτσιὰ δίνει τὸν μαυρὸ του στὸν τσόμπανο πηγαίνει,
 τὸν μαυρὸ του κοντοκρατεῖ καὶ πάνω τὴν ἐπέρνει.

435

Καστανιές.

(Τῆς κούνιας)

Σ' αὐτὸν τὸν πάνω μαχαλὰ κι' ἀκόμα στὸν ἐπάνω
 μικρὸς Κωστάκης παντρεύεται, μικρὴ γυναῖκα πέρνει,
 πέντε ράφτουν τὴν προῖκά της, ἑπτὰ τὰ παραπροῖκια,
 χρυσὸ χάλι νὰ κάθεται, χρυσόμηλο νὰ παίζει.
 5 Ἡ πεθερὰ της τ' ἄκουσε, πολὺ τῆς κακοφάνη,

1) Λ. Τ. Ὅπισθια τοῦ ἀλόγου.

- πέρνει τὰ παντουφλάκια της στό Γκιούλ-μπαξέ πηγαίνει,
βρίσκει τὰ φίδια ντηλιχτά, τίς ὄχεντρες πλεγμένες,
τὰ κεφαλάκια τς ἔκοψε στόν τέντζερη τὰ βάζει,
καί στό πιατάκι τᾶβαλε στή νύφη της τὰ πάγει.
- 10 «Ἔλα νύφη μ', νά φᾶς φαγί, θαλασσινὸ ψαράκι.»
Ἔφτσε μιά, ἔφτσε δυό, στίς τρεῖς ἦρθε φαρμάκι,
τὸ μαστραπά της ἄρπαξε στήν πεθερὰ πηγαίνει.
«Γρήγορα πεθερά, νερό γιὰτ' ἡ ψυχὴ μου βγαίνει.»
— Πὸ δῶ δὲν εἶμαι νύφη μου, τὴν βρύση δὲν τὴν ξέρω.
- 15 Τὸν μαστραπά της ἄρπαξε στόν πεθερὸ πηγαίνει.
«Γρήγορα πεθερὸ νερό, γιὰτ' ἡ ψυχὴ μου βγαίνει.»
— Ἐγὼ πὸ δῶ δὲν εἶμαι νύφη μου, τὴν βρύση δὲν τὴν ξέρω.
Τὸν μαστραπά της ἄρπαξε στόν Κωνσταντὴ πηγαίνει,
«Γρήγορα Κωνσταντὴ, νερό, γιὰτ' ἡ ψυχὴ μου βγαίνει.»
- 20 Τὸν μαστραπάνε ἄρπαξε στήν βρύση νά πηγαίνη.
περίμενε, περίμενε κι' αὐτὸς νερό δὲν πιάνει.
«Γρήγορα μαστραπά νερό, ἔχω ψυχὴ καὶ βγαίνει.»
Κι' ὁ μαστραπᾶς τὸν μίλησε,
ἡ μάννα σου μὲ τρύπησε νερό γιὰ νά μὴ πιάσω.

436

Φανάρι.

Ὁ κάλαμος καὶ τὸ κυπαρίσσι.

- Κόρη χήρας παντρεύουε σ' ἓνα μικρὸ καλύβι
καὶ μαγειρεύουε τὸν γαμπρὸ λαγούε μὲ τὰ περδίκια
μαγεύερανε καὶ τὴν νύφ' μαύρου φιδιοῦ κεφάλι.
δυὸ φουχτες βάνε ἄλας καὶ τρεῖς βάλνε πιπέρι
- 5 νά φάγ' ἡ νύφ' μας νά καῆ, νερό νά μᾶς γυρεύη.
«Ἔχ κερὰ καὶ πεθερά, σταλιά λίγο νεράκι,
νά βρέξω τὴν καρδίτσα μου νά τρέξη τὸ φαρμάκι.»
— Ἐγὼ νύφη δὲν ἔκανα νερό νά τὴν ποτίζω.
— Σὺ πεθερὲ κι' ἀφέντη μου, σταλιά λίγο νεράκι,
- 10 νά βρέξω τὴν καρδίτσα μου νά τρέξη τὸ φαρμάκι.
Ἐγὼ νύφη δὲν ἔκανα νερό νά τὴν ποτίζω.
— Ἄχ, σὺ καλὲ καὶ ἄντρα μου, σταλιά λίγο νεράκι
νά βρέξω τὴν καρδίτσα μου νά τρέξη τὸ φαρμάκι.
Τὸν μαστραπάνε ἄρπαξε καὶ φαρφουρι κουμάρι
- 15 καὶ στόν τσεσμὲν ἐκόσιαξε ¹⁾ νερό νά τὴν προφθάση.
«Ὅσο νά πάγ' ὁ ἄντρας της, ἡ κόρη ξεψυχοῦσε,

1) Λ. Τ. Ἔτρεξε.

- εἶχε καὶ στὸ χεράκι χρυσὴ παρανουχίδα,
 στ' ἀχειλιν του τὴν ἔσυρε καὶ βγῆκεν ἡ ψυχὴν του.
 Πήγανε καὶ τὶς ἔθαψαν μέσ' σ' ἓνα παληοκκλησι,
 20 ἐκεῖνος ἔγιν' κάλαμος κ' ἡ κόρη κυπαρίσσι
 χαμωλυγαίει ὁ κάλαμος φιλάει τὸ κυπαρίσσι.

437 *)

Σηλυβριά.

Τῆς Ἀρετῆς.

(Τῆς κούνιας)

- Μιά μάννα μιὰ καλόμαννα καὶ μιὰ κακογραμμένη.
 ποῦχε τὶς ἔννια ὑγιούς, τὴν Ἀρετὴ μονάχη,
 εἰς τὸ φεγγάρι τὴν ἔλουγε, τὴ νύχτα τὴ χτενίζει
 καὶ στὸν καθάριο Αὐγερινό, τὴν ψίλο τσουτσουδίξει,
 5 νὰ μὴν τὸ μάθ' ἡ γειτονιά καὶ πᾶν' καὶ προξενοῦνε.
 —Σαρή Γιάννάκης τῶμαθε 'πὸ μέσ' τὴν Βαβυλῶνα,
 προξενητάδες ἔστειλε, τὴν Ἀρετὴ γυρεύουν,
 Γυρεύουν τόπο νὰ σταθοῦν, αὐλὲς νὰ ξεπεζέψουν,
 γυρεύουν ἀργυροπάλουκα νὰ δέσουν τ' ἄλογά τους,
 10 γυρεύουνε καὶ τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακρὰ στὰ ξένα,
 "Ὅλα τ' ἀδέλφια δὲν θέλουν κι' ὁ Κωσταντῖνος θέλει
 —'Ελάτε κι' ἄς τὴν δόσοιμε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
 στὰ ξένα καὶ στὰ μακρὰ καὶ στοῦ γαμπροῦ τὰ χέρια,
 νὰ τὴν φορέσουν μάλαμα κι' ὄλο μαργαριτάρι.
 15 νὰ βάλουν στὸ κεφάλι τῆς διαμάντινο στεφάνι.
 Δός τὴν μάννᾶ μ' δός τὴνε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
 νὰ κάνουμε ξένους δικοὺς καὶ ξένες παραμάννες,
 ποὺ εἴμ' καὶ γὼ πρᾶματευτῆς τυχαίνει καὶ πηγαίνω
 γιὰ νᾶχ' τὸ ἄλογό μ' ταγὴ κ' ἔχω καὶ γὼ κονάκι.
 20 Κ' ἡ μάννα τῆς ἐφώνασε, τὸν Κωσταντῆ τῆς λέγει.
 «Ἄν εἶναι λύπη ἢ χαρὰ ποιὸς πάγει νὰ τὴν φέρη;»
 —Ἄν εἶναι λύπη ἢ χαρὰ τὸ ἄλογό μου ἔχω,

*) «Θρακικά». Τόμ. Β, σ. 396—9. Στὴ Θράκη ἦταν γνωστὸ ὡς τραγούδι τῆς Ἀρετῆς. Στὴν Ἡράκλεια τὸ τραγουδοῦσαν ὅταν τέλειαζαν τὴν νύφη, στὴν Στράντζα τὸ βράδυ τῆς ἀποκρηᾶς στὴ μιὰ μεριά τῆς κάμαρας κάθονταν οἱ ἄνδρες καὶ στὴν ἄλλη οἱ γυναῖκες καὶ τραγουδοῦσαν τὴν Ἀρετὴ καὶ ἔκλαιαν.

Ἦταν τραγούδι τῆς κούνιας καὶ τοῦ χοροῦ ὡς καὶ ἄλλα λυπητερὰ τραγούδια.—2) Συγγενεῖς.

- δάση βουνά θέ νά διαβῶ, τὴν Ἄρετὴ νά φέρω.
 καὶ ἔστρεξε καὶ ἔδωσε τὴν Ἄρετὴ στὰ ξένα.
- 25 Τότ' ἄλλαξε ἡ Ἄρετὴ καὶ βάζει τὰ χρυσά της,
 στοὺς προξενῆτες ἔτρεξε μὲ λύπη μὲ χαρὰ της.
 Ἦλθε πανοῦκλα φόνισσα ἀντρόγυνο χωρίστρα,
 μῆνες ὄχτῳ δὲν πέρασαν, τ' ἀδέλφι' ὄχτῳ πεθαίνουν
 καὶ στίς ἐννιά ὁ Κωσταντῆς, τὸ πρῶτο παλληκάρι
- 30 κ' ἀπόμεινε ἡ μάννα της σὰ φύλλο στοῦ κλωνάρι.
 Σ' ὄλα τὰ μνήματ' ἔκλαιγε, σ' ὄλα μοιρολογοῦσε,
 στοῦ Κωσταντῆ τὰ χῶματα νέ¹⁾ ἔκλαιγε, νέ θρηνοῦσε,
 ὁ ἥλιος ἐβασίλευε κ' ἡ μάννα βλαστημοῦσε
 «Πέτρα νά γίνης Κωσταντῆ, σίδερο νά μὴ λυώσης,
- 35 ποῦ ἔστρεξες καὶ ἔδωσα τὴν Ἄρετὴ στὰ ξένα.»
 Ὁ Κωσταντῆς σὰν τ' ἄκουσε βαριά τὸν βαροφάνη,
 κάνει τὰ χέρια του τσαπιά, τίς ἀπαλάμες φικάρια
 καὶ τὸ κιβούρι τ' ἄλθογο καὶ τὸ καπάκι σέλα
 καὶ τὰ καρφιὰ τοῦ κιβουριοῦ, καλίβια²⁾ στ' ἄλογό του.
- 40 Βιτσιὰ τὸν μαῦρο ἔδωσε, στήν Ἄρετὴ πηγαίνει,
 βρίσκει χορὸ τρικούβεργο ἡ Ἄρετὴ τὸν σέρνει,
 κατέβηκ' ἀπ' τὸ ἄλογο, τὴν θύρα της χτυπάει.
 — Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁποῦ χτυπᾷ, ποιὸς εἶναι ποῦ βροντᾷ;
 — Ξένος στὴ θύρα στέκεται τὴν Ἄρετὴ ζητάει.
- 45 Κατέβηκε ἡ Ἄρετὴ τὸν ξένο της κυττάζει.
 — Ποιὸς εἶσαι σύ, ὦ ξένο μου, καὶ ποιὸ τὸ ὄνομά σου;
 — Δὲν εἶμαι γῶ ὁ Κωσταντῆς, τὸ πρῶτό σου ἀδέλφι;
 γιὰ σήκω, ἔλα Ἄρετὴ κ' ἡ μάννα σου σέ θέλει.
 — Ποῦ εἶν' Κωσταντῆ τὰ νιάτα σου; ποῦ εἶν' ἡ ὀμορφιά σου;
- 50 ποῦ εἶναι ἡ ξανθὴ περτσιὰ³⁾, τὸ μαῦρό σου μουστάκι;
 — Ἄχ, βαρειά ἀρρώστια πέρασα καὶ πάγ' ἡ ὀμορφιά μου
 κ' ἐπέσε ἡ ξανθὴ μ' περτσιὰ, τὸ μαῦρό μου μουστάκι,
 αἴντε νά πᾶμε Ἄρετὴ, ἡ μάννα μας σέ θέλει.
 — Ἄν καὶ μὲ θέλει γιὰ καλὸ νά πάγω ἔστ' πὼς εἶμαι
- 55 καὶ ἂν μὲ θέλει γιὰ κακὸ νά βουτηχτῶ στὰ μαῦρα.
 — Αἴντε νά πᾶμε Ἄρετὴ κι' ἄς εἶσαι ὅπως εἶσαι.
 Πάν' στοῦ ἄλογό τ' τὴν κάθισε, στὴ μάννα της τὴν πάγει.
 Στὸν δρόμο ὅπου πηγαινάν, πουλάκια κελαϊδοῦσαν,
 δὲν κελαϊδοῦσαν σὰν πουλί, μηδὲ σὰ χελιδόνι,

1) Ὅστε. — 2) Πέταλα. — 3) Λ. Τ. Μαλλιὰ.

- 60 μόν' κελαΐδοσαν κι' ἔλεγαν ἀνθρώπινη φωνίτσα.
 —Γιὰ δὲς καὺμὸς ποὺ γίεται εἰς τὸν ἐπὶ τὸν κόσμον,
 νὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τὶς ἀποθαμμένοι.
 —'Ἀκοῦς τί λένε τὰ πουλιά, ἀκοῦς τί λέν' τ' ἀηδόνια;
 —'Ἄφσε, πουλιά 'ναι καὶ λαλοῦν, πουλιά 'ναι καὶ ἄς λένε
 65 καὶ στὸ χωριὸ ποὺ κόντεψαγ ὁ Κωσταντῆς τῆς λέγει.
 «'Αἴντε 'Ἀρετὴ στὸ σπιτί μας καὶ κάνε τὸ σταυρό σου
 καὶ γώ θὰ συργιανίσω τ' ἄλογο μ' ποὺ θέλ' νὰ κασαντίση
 κι' ἂν δὲν πιστέψ' ἡ μάμμα μου ποὺ σ' ἔφερα,
 νὰ καὶ τὸ δαχτυλίδι μου, τὴν πρώτη μ' ἀρραβῶνα.
 70 Βλέπει τὴν πόρτα σφαλιχτῆ, σφιχτὰ μανταλωμένη
 καὶ τὰ σπιτοπαράθυρα νὰ 'ναι ἀραχνιασμένα.
 —Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ κρικελλεῖ καὶ τὴν κρικέλλα παίζει;
 —'Εγὼ εἶμαι μάννοθλά μου, ἡ μικρὸ 'Ἀρετὴ σου.
 —'Ἄνεῖσαι σὺ ἡ 'Ἀρετὴ μ' κι' ἂν εἶσαι ἡ καλὴ μου,
 75 ἔλα νὰ φάνης τὸ παννὶ σ', τότε θὰ σέ γνωρίσω.
 'Ἡ πόρτ' ἀμέσως ἄνοιξε καὶ μέσ' τὸν λάκκο μπαίνει,
 τρεῖς σαΐτιες δὲν ἔρριξε κι' ἡ μάμμα τῆς φωνάζει:
 Αὐτὲς οἱ τρεῖς οἱ σαΐτιες μοιάζουν τῆς 'Ἀρετῆς μου
 κ' ἡ μάμμα τὴν γλυκοφιλεῖ καὶ τὴν γλυκορωτάει.
 80 — Μὲ ποιόνα ἦρθες 'Ἀρετὴ μ', γιὰ πὲς με τὴν ἀλήθεια.
 —'Ὁ γιόκας σου μὲ ἔφερε, ἡ πρώτη σου ἡ γέννα.
 Καὶ κείνη βαρυάκουσε, ξανὰ τὴν ἐρωτάει,
 —Μὲ ποιόνα ἦρθες 'Ἀρετὴ μ';
 —'Ὁ ἀδελφός μου μ' ἔφερε, ὁ πρῶτος Κωσταντῖνος.
 85 Κ' ἡ μάμμα σὰν τὸ ἄκουσε πέφτει λιγοθυμαί
 καὶ πᾶν' στὸ λιγοθύμισμα ἐβγήκε ἡ ψυχὴ τῆς.

Μιά μάμμα, μιὰ καλόμαννα, 'πὸ τίς καλὲς τίς μάμνες,
 ποὺ εἶχε τίς ἐννια ὄγιοι τὴν 'Ἀρετὴ μονάχη,
 στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουγε, στὰ σκοτεινὰ τὴν πλέχει
 καὶ εἰς τὸ ἡλιοβασίλεμα βάζει καὶ τὴν ἀλλάζει.

- 5 Βάζει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη.
 Προξενητάδες ἔρχονται πὸ μακρὰ π' τὰ ξένα,
 ρωτοῦνε καὶ ξετάζουνε τὴν 'Ἀρετὴ νὰ πάρουν.
 'Ὀκτὼ ὄγιοι δὲν τῶστρεξαν κι' ὁ Κωσταντῆς τὸ στρέγει.
 • Δὸς τὴνα μάμμα, δὸς τὴνα τὴν 'Ἀρετὴ στὰ ξένα

- 10 και γώ πού είμαι πρεματευτής νά πάγω νά κονεύω». Ἐδόσανε τὴν Ἀρετὴ στὰ μακρυὰ στὰ ξένα.
Ἦλθεν ὁ χρόνος δύστυχος καιρὸς κατακαμένος,
πεθάναν οἱ ἐννιά υἱοὶ ἢ μάννα ψυχομάχα.
«Ἀνάθεμά σε Κωνσταντὴ, τρίς κι' ἀνάθεμά σε
- 15 πού ἔδοκες τὴν Ἀρετὴ στὰ μακρυὰ στὰ ξένα.»
Ταράχθηκε ὁ Κωνσταντῆς ἔπο μέσα τὸ μνημόρι
κάνει τὴν πλάκα ἄλογο, τὴν μαύρη γῆ καλτάκι¹⁾,
πῆρε πηγαίν' στὴν Ἀρετὴ. Ἡ Ἀρετὴ χορεύει.
«Γιὰ δές, γιὰ δές τὴν Ἀρετὴ πού δὲ ξέρη νά χορέψη.»
- 20—Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ διάβολος ἐμέ πού περιπαίζει ;
—Ἐγὼ δὲν εἶμαι διάβολος, οὔτε διαβόλου τέκνο,
μόν εἴμ' ὁ Κωνσταντῖνός σου, τ' ὀλόμικρό σ' ἀδέλφι.
—Ἄν εἶσαι σὺ ὁ Κωνσταντῖνος μου τ' ὀλόμικρό μ' ἀδέλφι,
πού εἶναι τὸ μουστάκι σου; πού εἶναι ἡ περτσιὰ σου;
- 25—Δώδεκα χρόνια ἤμουνα στὴ φυλακὴ κλεισμένος,
τώρα ἄιντε νά πάμε σπίτι μας, νά πάμε στὴ νενέ²⁾ μας
—Ἄν εἶναι γιὰ καλὸ, νά βάλω τὰ χρυσᾶ μου
κι' ἂν εἶναι γιὰ κακὸ νά βάλω τὰ μαῦρά μου.
—Καλλίτερα μπρὲ Ἀρετὴ, νά βάλῃς τὰ μαῦρά σου,
- 30 κι' ἡ Ἀρετὴ σάν τ' ἄκουσε σάν τὸ κερί ἐλυώθη.
Πῆραν τὸν δρόμο κι' ἔρχονται,
κ' ἕνα πουλί, καλὸ πουλί ἐκελαΐδουσε κ' ἔλεγε :
«Εἶδατε κι' ἀκούσατε νά περπατῆ νεκρὸς μὲ τὸν γερόνα ;
—Γιὰ δγές, γιὰ δγές, βρὲ Κωνσταντὴ, τί λέγει τὸ πουλάκι;
- 35—Πουλί εἶναι καὶ κελαΐδει πουλί εἶναι καὶ ἄς λέγει.
Τὴν πῆγε ὡς τὴν πόρτα τῆς καὶ τὴν ἀφίν' καὶ λέγει :
«Πῆγαινε μέσσο Ἀρετὴ καὶ γὼ θὰ δέσο τὸν μαῦρο».
Βλέπει τὴν πόρτα σφαλιχτὴ, σφικτὰ μανταλωμένη,
βλέπει τὸν δρόμο τῆς, χορτάρι φυτρωμένο
- 40 καὶ τὰ παραθυράκια τῆς σκουριὰ ἦταν φορτωμένα.
Ἀγκάλισο ἡ μάννα τὴν Ἀρετὴ καὶ πέθαναν κ' οἱ δύο.

Μάννα μὲ τοὺς ἐννιά τοὺς γιουὺς καὶ μὲ τὴν μιά σου κόρη.

1) Λ. Τ. Σέλα.—2) Λ. Τ. Μητέρα.

- τὴν κόρη τὴν μονάκριβη, τὴν πολ' ἀγαπημένη,
 τὴν εἶχες δώδεκα χρονῶ κ' ἥλιος δὲν τὴν εἶδε,
 στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζες, στὰ φέγγα τὴν ἐπλίκας,
 5 σι' ἄστρα καὶ στὸν αὐγερινὸ ἔφκιανες τὰ σγουρά της.
 ὁποῦ σέ φέραν προξενιά ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα
 νὰ τὴν παντρέψης στὰ μακρυὰ, πολὺ μακρυὰ στὰ ξένα.
 Ὅχτῶ ἀδελφοὶ δὲν θέλουνε κι' Κωσταντῖνος θέλει.
 — Δὸς τὴνε, μάννα, δὸς τὴνε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
 10 στὰ ξένα κεῖ πού περπατῶ, στὰ ξένα πού παγαίνω,
 νᾶχω καὶ γὼ παρηγοριά, νᾶχω καὶ γὼ κονάκι.
 — Φρόνιμος εἶσαι Κωσταντὴ κι' ἄσχημα πελογήθης,
 κι' ἂν μ' ἔρθει γιέ μου, θάνατος κι' ἂν μ' ἔρθει γιέ μ', ἀρρώστια
 κι' ἂν τύχει πίκρα, γιὰ χαρὰ, ποιὸς θὰ μὲ τὴν ἐφέρει;
 15 — Τὸν Θεὸ τῆς ἔβαλ' ἐγγυτὴ καὶ τοὺς ἅγιους μαρτύρους
 ἂν τύχει κ' ἔρθει θάνατος, ἂν τύχει κ' ἔρθει ἀρρώστια
 κι' ἂν τύχει πίκρα γιὰ χαρὰ νὰ πάη νὰ τὴν φέρη
 καὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα
 καὶ μῆκε χρόνος δίσεκτος καὶ μῆνες ὀργισμένοι
 20 κ' ἔπεσε τὸ θανατικὸ κ' οἱ ἐννιά ἀδελφοὶ πεθάναν,
 βρέθηκ' ἢ μάννα μοναχὴ, σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο.
 Παιδάκια κοιλοπόνεσε, παιδιὰ δὲν ἔχ' κοντά της,
 χορτάριασε ἢ πόρτα της, πρασίνισε κ' ἢ αὐλὴ της,
 στὰ ὀχτῶ μνήματα δέρνεται, στὰ ὀχτῶ μοιρολογάει,
 25 στοῦ Κωσταντῖνου τὸ θαφτὸ τις πλακεὺς ἀνασκώνει.
 «Σήκω Κωσταντινάκη μου, τὴν Ἀρετὴ μου θέλω,
 τὸν Θεὸ μούβαλες ἐγγυτὴ καὶ τοὺς ἅγιους μαρτύρους,
 ἂν τύχει πίκρα γιὰ χαρὰ νὰ πᾶς νὰ μὲ τὴν φέρης.
 Ὁ Κωσταντῆς ταραχθῆκε πὸ μέσα τὸ μνημόρι.
 30 κάνει τὸ σύννεφ' ἄλογο καὶ τ' ἄστρο σαλιβάρι
 καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιά καὶ πάγει νὰ τὴν φέρει.
 Πέρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ μπροστά του,
 βρίσκει τὴν καὶ χτενίζονται ἔξω στὸ φεγγαράκι.
 Ἀπὸ μακρυὰ τὴν χαιρετᾷ κι' ἀπὸ μακρυὰ τῆς λέγει.
 35 «Περπάτησ' Ἀρετοῦλά μου, κ' ἢ μάννα μας σέ θέλει».
 — Ἀλλοίμονο ἀδελφάκι μου καὶ τί εἶν' τούτ' ἢ ὥρα;
 ἂν εἶναι ἴσως γιὰ χαρὰ νὰ βάλω τὰ χρυσὰ μου
 κι' ἂν εἶναι πίκρα πὲς με το νᾶρθω κατὰ πὼς εἶμαι.
 — Περπάτησ' Ἀρετοῦλά μου κ' ἔλα κατὰ πὼς εἶσαι.
 40 Στὴ στράτα πού διαβαίνανε, στὴ στράτα πού πηγαίναν;
 ἀκοὺν πουλιά καὶ κελαῖδοὺν, ἀκοὺν πουλιά καὶ λένε.

- «Ποιός εἶδε κόρην ὁμορφῆ νά σέρν' ἀποθαμμένος» ;
 —"Ακουσες Κωσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια,
 ποιός εἶδε κόρην ὁμορφῆ νά σέρν' ἀποθαμμένος ;
 45— Λωλά πουλιά κι' ἄς κελαῖδοῦν, λωλά πουλιά κι' ἄς λένε.
 Τί βλέπουμε τὰ θλιβερά, τὰ παραπονεμένα,
 νά περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμμένους ;
 —"Ακουσες Κωσταντάκη, μου τί λένε τὰ πουλάκια,
 πῶς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμμένους !
 50— Πουλάκια εἶν' κι' ἄς κελαῖδοῦν, πουλάκια εἶν' κι' ἄς λένε.
 Φοβοῦμαί σε ἀδελφάκι μου καὶ λιβανιές μυρίζεις,
 —'Εχτές βραδὺ ἐπήγαμε πέρα στὸν ἄϊ Γιάννη
 καὶ θύμισέ μας ὁ παπᾶς μὲ περισσὸ λιβάνι.
 Καὶ παρὰ μπρὸς πού πήγαιναν κι' ἄλλα πουλιά τοὺς λένε,
 «Θεὲ Μεγαλοδύναμε, μεγάλο θάμα κάνεις,
 τέτοια πανώρια λυγερὴ νά σέρν' ἀποθαμμένος.»
 Τ' ἄκουσε πάλ' ἡ λυγερὴ καὶ ράγισ' ἡ καρδιά της.
 —"Ακουσες Κωνσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια ;
 πές με ποῦ' ναι τὰ μαλλάκια σου, τὸ πηγουρὸ μουστάκι ;
 60— Μεγάλ' ἀρρώστια μ' εὔρηκε, μ' ἔρριξε τοῦ θανάτου,
 μὲ πέσαν τὰ ξανθὰ μαλλιά, τὸ πηγουρὸ μουστάκι.
 Βρίσκουν τὸ σπίτι κλειδωτὸ, κλειδομανταλωμένο.
 καὶ τὰ σπιτοπαράθυρα ποῦταν ἀραχνιασμένα.
 —"Ανοιξε μάννα μ', ἀνοιξε, καὶ νάτηνε Ἄρετή σου.
 65 "Αν εἶσαι Χάρος διάβαινε κι' ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω.
 καὶ μὲν' ἡ Ἄρετοῦλά μου λείπ' μακρὰ στὰ ξένα.
 —"Ανοιξε, μάννα μ', ὄνοιξε καὶ γὼ εἴμ' ὁ Κωνσταντῆς σου,
 ἐγγυτὴ σοῦβαλα τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀγίους μαρτύρους
 ἂν τύχει πίκρα γιὰ χαρὰ νά πάω νά σέ τὴν ἐφέρω.
 70 "Ὡς πού νά βγῆ στὴν πόρτα της ἐβγῆκε ἡ ψυχὴ της.

- 1 Μιά μάννα, μιὰ καλὴ μάννα, ἀπ' τὶς καλὲς τὶς μάννες,
 ποῦ εἶχε τοὺς ἐννιά ἰοὺς τὴν Ἄρετὴ μονάχη,
 στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουγε, στὰ σκοτεινὰ τὴν κτένιζε
 κ' ἔξω στὴν ἀστροφεγγιὰ κάθετα καὶ τὴν πλέκει.
- 5 Προξενητάδες ἔρχονται ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα,
 ἦλθανε καὶ γυρεῦουνε τὴν Ἄρετὴ στὰ ξένα.
 "Ὅλα τ' ἀδέλφια δὲν ἔστρεξαν, ὁ Κωνσταντῆς τὸ στρέγει
 «Ἐλάτε νά δόσουμε τὴν Ἄρετὴ στὰ μακρὰ στὰ ξένα,

- νᾶχμε γαμπρό στή ξενιτειά νά τρέχη τ' ὄνομά μας.»
- 10 Κι' ἔδωσαν τὴν Ἄρετὴ στὰ μακρυὰ στὰ ξένα.
 Ἦλθε ὁ χρόνος δύστυχος, χρόνος κατακαμένος,
 πεθαίνουν οἱ ὀκτῶ ἰοί, πεθαίν' κι' ὁ Κωνσταντίνος.
 Ἦλθε τὸ Μέγα Σάββατο ποὺ κλαῖν' τοὺς πεθαμμένους
 σ' ὄλα τὰ μνήματα κλαίει, στὸ Κωνσταντίνο λέγει:
- 15 «Ἄνάθεμά σε Κωνσταντή, καὶ τρεῖς ἀνάθεμά σε,
 ποὺ ἔδωσες τὴν Ἄρετὴ στὰ μακρυὰ στὰ ξένα.»
 Σὰν τ' ἄκουσεν ὁ Κωνσταντῆς πολὺ τὸν κακοφάνει
 κὰν' τὸ κιβούρι τ' ἄλογο, τὸ σάβανο καπίστρι
 καὶ τὰ κιβουροκάρφια του, ζεγκιὰ καὶ τ' ἀνεβαίνει.
- 20 Πῆρε τὸ δρόμο τὸ δρομί, δρομί τὸ μονοπάτι,
 ἔτσ' ποὺ παρακάλαε τὸ Θεό, ἔτσ' πῆγε καὶ τὴν ἠῶρε,
 μὲ τετρακόσια τούμπανα μὲ τρεῖς χιλιάδες κόσμο.
 — Καλῶς τὰ φκιάνεις Ἄρετὴ, καλῶς τὰ πολεμάεις,
 — Γιὰ δέστε τοῦ διαβόλ' τὸν γιό ποὺ ξέρει τ' ὄνομά μου.
- 25— Δέν εἶμαι τοῦ διαβόλ' ὁ γιός, μόν' εἶμ' ὁ Κωνσταντίνος.
 — Ἄν εἶσαι σὺ ὁ Κωνσταντῆς, ποῦ εἶν' ἡ μαύρη σου περτσιὰ ;
 τὸ μαῦρό σου τὸ φρύδι, τὸ μπουρμαλι¹⁾ μουστάκι ;
 — Βαρεῖά ἀρρώστια πέρασα κ' ἔπεσε ἡ περτσιὰ μου,
 τὸ μαῦρό μου τὸ φρύδι, τὸ μπουρμαλι μουστάκι.
- 30 Ἄϊντε Ἄρετὴ νά πᾶμε κ' ἡ μάννα μας φυλάγει.
 — Πές μ' ἀδελφε, ἂν εἶναι γιὰ καλὸ νά βάλω τὰ καλά μου
 κι' ἂν εἶναι γιὰ κακὸ νά πᾶ νά βάλω μαῦρα.
 — Πορπάτσε Ἄρετοῦλά μου, κι' ἄς εἶναι ὅπως εἶσαι.
 Τὴν πῆρε καὶ τὴν Ἄρετὴ στὴ μάννα της τὴν πάει.
- 35 Στὸ δρόμο ὅπου πῆγαιναν πουλάκια κελαῖδοῦσαν.
 «Νὰ σμίγουν οἱ ζουντανοὶ μὲ τὶς ἀποθαμμένοι.»
 — Πουλάκια εἶν' κι' ἄς κελαῖδοῦν, πουλάκια εἶν' κι' ἄς λένε,
 ἄϊντ' Ἄρετὴ πᾶν' ἀπ' ἐδῶ καὶ γῶ κάτοπ' σου θᾶλθω.
 Ἡ Ἄρετὴ ἐκτύπησε τῆς μάννας της τὴν πόρτα,
 40 κατέβηκε κ' ἡ μάννα της τὴν πόρτα γιὰ ν' ἀνοίξη.
 «Φῦγε Χάρε, ἀπ' ἐδῶ, ποὺ πῆρες τοὺς ἐννιὰ υἱούς,
 ἦλθες νά πάρς καὶ μένα.»
 Τραβᾶ πίσ' ἀπ' τὴν πόρτα της τοῦ μύλου τὸ λιθάρι,
 ἀγκάλιασε τὴν Ἄρετὴ κ' οἱ δύο ξεψυχῆσαν.

1) Λ. Τ. Σγουρό.

Στή Θράκη, τὴν πατρίδα τοῦ Ὀρφέα, τὸ τραγοῦδι ἦτανε συνυφασμένο μὲ τὴν Θρακικὴ ψυχὴ. Ἡ ζωὴ ἄρχιζε μὲ τὸ γλυκὸ νανούρισμα τῆς μητέρας "Ὀλος ὁ βίος στὴ χαρὰ καὶ στὴ λύπη, στὴν ἐργασία, στὴν ἀνάπαυση καὶ στὴ διασκέδαση μὲ τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρα τοῦ ἔθνους ἀποκρυσταλώθηκε σὲ στίχους ἀπλοῦς. Ἡ μελωδία 1) αὐτῶν ἦταν σχεδὸν πάντοτε μελαγχολικὴ, θλιβερὴ. Τραγοῦδια ποῦ ἱστοροῦσανε λύπες, τὰ τραγουδοῦσανε σὲ ὧρες ποῦ ἦταν γιὰ νὰ διασκεδάσουν καὶ λησμονήσουν τοὺς καύμούς των.

Τὰ τραγοῦδια ἄκουσα ἀπὸ γυναῖκες μεσήλικες καὶ ἠλικιωμένες στὴ Σηλυβριά στὸ εὐλογημένο πατρικὸ μου σπίτι, ὕστερα ἀπὸ τὸ 1912 ὅταν κατέφευγαν ἐκεῖ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ κατὰ τοὺς διωγμούς ἀπὸ τὰ περὶχωρα καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς Θράκης.

Ἀπ' αὐτὰ μερικὰ δημοσιεύθηκαν καὶ ἄλλοτε, ἀναδημοσιεύονται καὶ τώρα διὰ νὰ γίνῃ ὅσο τὸ δυνατὸν πληρεστέρα ἡ συλλογὴ καὶ ὁ ἐρευνητὴς τῆς ψυχῆς τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ τὰ ἔχει πρόχειρα εἰς τὴν μελέτην του.

Χρέος μου θεωρῶ νὰ εὐχαριστήσω καὶ μ' εὐγνωμοσύνη νὰ μνημονεύσω ὄλες τίς καλὲς καὶ σπάνιες γυναῖκες τῆς Πατρίδος μου ποῦ εἶχαν τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν καλὴ θέληση στὶς δύσκολες ἐκεῖνες ὧρες τραγοῦδια νὰ λέγουν παραμῦθια, ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου των.

Πολλὲς ἀπ' αὐτὲς τώρα ἀναπαύονται εἴτε στ' ἀγιασμένα χῶματα τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, εἴτε στ' εὐλογημένα καὶ ἀξέχαστα τῆς Θράκης, ἡ ψυχὴ τους ἄς σκιρτήσῃ ἀπὸ εὐχαρίστηση ποῦ ὡς καλὲς ἐργάτιδες βοήθησαν νὰ μὴ λησμονηθοῦν οἱ θρυλοὶ καὶ παραδόσεις τῆς ἀγαπητῆς μας καὶ ἀλησμόνητης Θράκης.

ΕΛΠΙΝΙΚΗ ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

1) Αὐτὴν δυστυχῶς δὲν ἤξευρα νὰ σημειώσω.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	19	'Αρ.	Τρ.	44	σειρ.	4	ἀντι	μνηήματα	γρ.	μνηήματα
»	22	»	»	49	»	1	»	ἀνεβαίνε	»	ἀνεβαίνε
»	68	Σειρά	10	ἀνοθεν			»	τὸ 1)	»	μπασμά 1)
»	71	»	6	»	τῶν			σημειώσεων ἀντι πάσο β	»	Παιχνιδιάτορα β
»	80	Σημειώσεις	1					ἀντι ἀρραβωνισμένη	»	ἀρραβωνιασμένα
»	82	'Αρ.	Τρ.	226	σειρ.	9	ἀντι	γιές	»	διές
»	96	Τὸ ὑπ'	ἀριθ.	267				Νὰ ἀπαλειφθῆ		
»	109	Δίστιχο		101			ἀντι	ἔταξε	»	ἔταξα
»	111	»		133			»	πῶς τὰ	»	πῶς νὰ
»	113	»		166			»	ἄλλους	»	ἄλλος
»	130	»		493			»	κάστω	»	κάτω
»	137	»		619			»	μπερεῖ	»	μπορεῖ
»	147	»		817			»	πάθος	»	στῆθος
»	165	»		1168			»	γέ	»	μέ
»	171	»		8			»	νέ	»	νὰ
»	187	»		311	στ.	6	ἀντι	Κεφακλωνίτη	»	Κεφαλωνίτη
»	197	»		327	»	7	»	καρδιά	»	καρδιά
»	204	»		346	»	14	»	μαθῦστε	»	μεθῦστε
»	210	»		358	»	5	»	τέν	»	τήν
»	212	»		361	»	17	»	γιὰ τὰ μένανε	»	σάν και μένανε
»	213	»		863	»	11	»	πιᾶυμε	»	πιούμε
»	219	»		380	»	1	»	τσαγανός	»	τσαγανοί
»	»	»		»	»	16	»	μά	»	μέ
»	235	»		399	»	91	»	2)	»	1)

* Ἄλλα λάθη πού δὲν ἀλλοιώνουν τὴν ἔννοια δὲν ἐσημειώθησαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τραγούδια Γιορταστικά ἀγυρτικά (Κάλαντα 1—21, Χελιδονίσματα 21—23, Ἀποκηράτικα Τραπεζικά 23—27, Γλωσσοδέτες 27—28, Τοῦ κλήδονα)

Σελ. 1—30

Παιδικά (Λατρευτικά 30—31, Χαιρετισμοὶ πουλιῶν 31—32, Παιδικοὶ στίχοι γιὰ γιορτές 32, Κλιμακωτὰ 33—34, Ἀλφαβητάριο 34—35, Ἀσμάτια ἀπὸ ἐπωδές 35—36, Νανουρίσματα 36—43, Ταχταρίσματα 43—45, Ὅταν χόρευαν τὸν γιό 45, Ὅταν χόρευαν τὴν κόρη 45—46, Γιὰ νὰ διασκεδάσουν τὸ μωρὰ 46—47, Παιγνιώδη διδακτικά 47—48, Παιγνιώδη 48—52, Τραγουδάκια

για παιδιά 52—53, Ἑρμηνεία φωνῶν ζώων 53—54, Στίχοι γὰρ λουλούδια 54—55, Μιμήσεις ἤχων 55, Παιδικές ἐπωδές 55—56, Στίχοι μετεωρολογικῶν φαινομένων 56—57, Ἀσμάτια σκαπτικά 58, Παιδικὰ πειράγματα 58—59, Ρωτήματα 59—60, Στίχοι σχετικοὶ μὲ τὰ παραμύθια 60—62, Παιδικές παρωδιές 62, Τραγουδάκια γὰρ κληρώσεις 62—64, Παιδικές προσευχές 64—65, Σχολικά 65—66, Τῆς δουλειᾶς 66—68)	Σελ. 30—68
Τραγούδια τῆς ἀγάπης (Ἡ ἀγάπη εἰς τὸν κόσμον 68, Πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη 68, Ἐνα καιρὸ ἤμνα πουλὶ 71, Ἡ χαμομηλιά 72, Ἐγὼ εἶμαι ἐνοῦ ψαρᾶ παιδί 73, Κούνιας 74, Ἀπὸ ξένο τόπον 77, Ἡ ξανθομαλοῦσα Ἀνθημιά 80, Τὸ ραφτόπουλο κι' ἡ βασιλοπούλα 82, Τὸ ξεμολόγημα 83, Τὸ Ἀσανιῶ 86, Ἡ λεμονιά 86, Ἡ ροδάνθη 87, Ἡ μηλιά 88, Ἡ ψαροπούλα 91, Πληγὴ κρυφῆ ἔχω στὴν καρδιά 92, Μηλό μ' κόκκινο 92, Ἡ Παναγιώτα 92, Ἄλφα θέλω γ' ἀρχινίσω 93, Ἡ ρίμα τοῦ Μανέτα 94, Τὸ παράπονον 95, Καθιστικὸ 95, Ὄβραιοπούλα 98, Ὁ Χριστόδουλος κ' ἡ Ὄβραιοπούλα 99, Τὸ παράπονον τῆς ἀρραβωνιαστικῆς 100, Ἡ βοσκοπούλα 102, Τοῦ χοροῦ 103—104, Δίσιχα τῆς ἀγάπης 104—124, Παίνια τῆς κόρης 124—133, Παίνια τοῦ παλληκαριοῦ 133—134, Βάσανα καὶ καῦμοι 134—156, Παράποννα 156—166, Πείσματα 166—167, Ὄρκοι 167—168, Κατάρεις 168—170)	» 68—170 » 170—183 » 180—182 » 182 » 183 » 183—193
Τραγούδια τῆς χαρᾶς Ἀγάπης τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας στὰ παιδιά Ἀγάπης παιδιῶν στοὺς γονεῖς Τ' ἀδέλφια	
Τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς Τοῦ θανάτου (Ἡ Εὐγενοῦλα 193, Ὁ Χάρος καὶ ὁ Βελός 197, Μοιρολόγια 198—204)	» 194—204
Κλέφτικα (Τοῦ Τζαβέλα 204, Τοῦ Κίτσι' ἡ μάγνα 205, Τοῦ Λάμπτη 205, Τοῦ ἄρρωστου Κλέφτη, 207, Τοῦ Διάκου 207, Τοῦ Μανώλη 208, Τοῦ Μπαλχανιώτη Γιάννη 209, Τῆς νιονύφης 210, Τοῦ Λύκου τοῦ Λεβέντη 211)	» 204—212
Περιγελαστικά (Τῆς νύφης 212, Ἡ κερὰ ἡ Ζαμπετούλα 213, Τοῦ γέρου 214, Στῆς ἀκρίβειας τὸν καιρὸ 216, Κι' ὁ χορὸς καλὰ κρυτὰ 216, Τοῦ Γιάννη τοῦ χοντροῦ 216, Τῆς τεμπέλας 217, Τοῦ τεμπέλη 217, Οἱ στανοὶ 218)	» 212—218 » 219—220 » 220—221
Τοῦ τσαγανοῦ ὁ γάμος Τὶ τραγούδαγαν οἱ νεράιδες καὶ τὰ δαιμόνια Γνωμικὰ καὶ συμβουλές (Ἡ νιότη 221, Συρτὸς 221, Χασάπικο 222, Μὴ μὲ πουλεῖς ἀφέντη μου 223)	» 221—232
Θρησκευτικά (Τ' ὄνειρον τῆς Παναγίας 232, Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ 233, Ἡ Παναγία κ' οἱ ψυχές 238, Τ' αἶ Γιώργη καὶ τοῦ δράκου 239)	» 232—242
Ἀκρικὰ (Τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου 242, Ἡ κατάρη τῆς Πόλης 243, Ὁ Κωνσταντῆς 244, Ἡ Κλέφτισσα Διαμάντω 245, Τοῦ Γιαννάκου τὸ γραμμένο 246, Ἡ λυγερὴ καὶ τὸ Τουρκόπουλο 246, Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ 247)	» 242—247

Παραλογιές (Τῆς Ἀρετῆς καὶ τοῦ βασιλόπουλου 247, Τῆς κουμπάρας πόγινε νύφη 248, Ὁ γυρισμὸς τοῦ ξενητεμένου 250, Τῆς νύφης ποῦ κακοτύχησε 252, Ὁ κοντούτσικος κι' ὁ γενίτσαρος 253, Ὁ γυρισμὸς τοῦ σκλάβου 254, Τοῦ κῆρ βοριά 256, Τοῦ Ὁβραίου ποῦ μετάνοιωσε 257, Τοῦ Παύλου τὸ γιοφύρι 258, Ἡ μάνα ἢ φόνισσα 259, Ἡ Μάϊδα 260, Τῆς Σουσάννας τὸ τραγούδι 262, Τὸ σφάξιμο τῆς λυγερῆς 263, Ὁ κάλαμος καὶ τὸ κυπάρισσι 267, Τῆς Ἀρετῆς 288)	Σελ. 247—278
Τὰ Θρακικὰ τραγούδια	» 279
Παροράματα	» 280

Δίστιχα ἐν ὄλῳ 1663

ΔΗΜΟΤΙΚΑ
ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΕΝΙΜΑΧΙΤΙΚΑ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙ

Τά τραγούδια, πού δημοσιεύονται ἐδῶ εἶνε παρμένα ἀπό κάποια χειρόγραφη μου Συλλογή Δημοτικῶν τραγουδιῶν, πού κατάρτισα ἀπό τὰ 1887—1900. Ἡ Συλλογή αὐτὴ περιλαμβάνει καμμιά διακοσσο-
ριά παροιμίες, ξόρκια καὶ τραγούδια τῆς Φιλιππούπολης καὶ τοῦ Στενιμάχου τοῦ περασμένου αἰῶνα, πού τ' ἄκουσα ἀπό γέρους καὶ γρηῆς 80—90 χρονῶν τῶν δύο αὐτῶν πόλεων, ἢ ἀπὸ τὰ παιδιά τους, τὰ ὅποια τὰ θυμοῦνταν πάλι ἀπὸ τοὺς ἴδιους.

Ὁ συμπολίτης μου, λόγιος κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης δημοσίευσε στὸ «Ἀρχεῖο Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ» καμμιά πενήντα τραγούδια τῆς Φιλιππούπολης¹⁾. Ἀπὸ ἄλλα τόσα θρακικά, καὶ ἰδιαίτερος τῆς Ἀδριανούπολης, Σωζόπουλης, Αἴνου καὶ Γέννας, δημοσίευσαν στὰ «Θρακικά» καὶ στὸ «Ἀρχεῖο» οἱ κ. κ. Μόσχος καὶ Πολύδωρος Παπαχριστοδοῦλου²⁾, ὁ Γ. Λαμπουσιάδης³⁾, ὁ Ἀναγνώστης Παρασκευόπουλος⁴⁾, ὁ Σ. Μανασεΐδης⁵⁾, ὁ Ἀριστόβουλος Χρηστίδης⁶⁾ καὶ ἄλλοι. Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔχω ἐξαιρέσει, ὅπως καὶ τὰ δημοτικά τὰ πανελλήνια, πού βρίσκονται στὲς συλλογές τοῦ Πάσσωφ, Παβολίνη, Πολίτη ἢ καὶ σὲ διάφορες Ἀνθολογίες τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἂν καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτά: ἀκριτικά, κλέφτικα, τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὄθωνος, ἐρωτικά, βακχικά κτλ. τραγουδιοῦνταν στὲς δύο γειτονικὲς πόλεις.

1) «Ἀρχεῖον κτλ.», Τόμ. Α', τεύχος Β', Ἀθήναι 1934—1935 σελ. 225—270.

2) Μ. Π. Θρακιώτικα Τραγούδια «Θρακικά», Τόμ. Γ'. Ἀθήναι 1932 σελ. 236—246. Τῶν ἴδιων, «Ἀρχεῖον», Τόμ. Α' τεύχος Α' σελ. 81—96. Π. Π. Βαλλίσματα Θρακικά «Ἀρχεῖον», Τόμ. Β' σελ. 148.—3) Γ. Λαμπουσιάδου, Τραγούδια Ἀδριανουπόλιτικα. «Θρακικά», Τόμ. Β', σελ. 414.—4) Α. Παρασκευοπούλου. Τραγούδια Σωζοπολιτικά. «Θρακικά», Τόμ. Γ'. σελ. 247.—5) Συμ. Μανασεΐδου. Δημῶδη Ἄσματα Αἴνου, «Ἀρχεῖον», Τόμ. Γ' σελ. 31—73. — 6) Ἄρισ. Χρηστίδου. Δημῶδη Ἄσματα Γέννης. «Ἀρχεῖον», Τόμ. Β', σ. 139.

Ἐκ τῶν Ἐρατικῶν καὶ τῶν Πανελληνίων αὐτὰ τραγούδια δημοσιεύω ὀλίγα μόνον τῆς Φιλιππούπολης καὶ τοῦ Στενιμάχου, πῶχουν ἐνδιαφέρουσες παραλλαγές.

Χάρι χρεωστῶ στὸν κ. Μυρτίλο Ἀποστολίδη, ὁ ὁποῖος μένοντας ἀκόμη στὴ Φιλιππούπολι μοῦ ἔδωσε πολλές καὶ πολύτιμες συμβουλές ἢ γιὰ τὴν ἱστορικὴ προέλευσι μερικῶν τοπικῶν τραγουδιῶν, ἢ γιὰ τὴ συμπλήρωσί τους. Ἐπίσης στὸν κ. Γ. Βακαλόπουλο, τακτικὸ καθηγητὴ τοῦ Κρατικοῦ Ὡδείου Θεσσαλονίκης, ποῦ εὐγενῶς ἀνέλαβε τὴ παρασῆμανσι τῶν τραγουδιῶν ἐκείνων, ποῦ δημοσιεύω μὲ τὴ μελωδία τους.

Θεσσαλονίκη 1938.

Δ. Κ. ΒΟΓΑΖΛΗΣ

I. Ὁ Μαντίτσας.

Μαν.τι. τσαῶ Κα, Μαν.τι. τσαῶ Κα-ρα-γκιῶζο-γλους.

με τὴν πο-ρ-ρὴ τὴ γνώ-ση-ψυ-γη Ὁα πα ρα δῶ ση

Μαντίτσας ὁ Καραγκιόζογλους

μὲ τὴν πολλὴ τὴ γνώση,
ψυχὴ θά παραδώση.

Ἔκλεψαν τὴ θυγατέρα του
5 ἀπ' μέσ' ἀπὸ τὴ στρώση
προτοῦ νά ξημερώση.

Βουλ(ι)κὸς τὴν ἐπήρε κι' ἔφυγε,
τὴν πῆγε στὸ Τσιρπάνι,
γιὰ τὸν Ντελῆ-Τζερβάνη.

10 Στέλνει κουτσιὰ στὸ Κίρτζαλι
κι' ἐκεῖθε στὸ Τσιρπάνι,
γιὰ τὸν Ντελῆ-Τζερβάνη.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι φιλιππουπολίτικο, χορευτικόν.

ΣΗΜ. Β'. Στίχος 5 ά π' μέσ' ά πό τή σ τ ρ ώ σ η; δηλ. άπό τό σπίτι και τό στρώμα του πατέρα της. Στ. 7. Β ο υ λ ι κ ό ς άντι Β ο ύ λ κ ο ς, κύριο όνομα. Τό ι παρεμβάλλεται χάριν του ρυθμού. Στ. 8 Τ ο ι ρ π ά ν ι: χωριό στα παλιά τά χρόνια, τώρα πόλις μέ 25—30 χιλ. κατοίκους. Στ. 10. Κ ο υ τ σ ι ά: τετράτροχα ξύλινα άμάξια μέ οκεπή, μ' ένα ή δύο άλογα. Στ. 10. Κ ί ρ τ ζ α λ ι: όρεινή περιοχή τής Ροδόπης Ν. Α τής Φιλιππούπολης, ξακουσμένη στα παλιά τά χρόνια για τά παλληκάρια της. Λησταί Κιρτζαλήδες στο τέλος του 19 αιώνα έκαψαν τό Στενίμαχο, άφου τό γύμνωσαν πρωτήτερα.

ΣΗΜ Γ'. Τό τραγούδι αυτό τ' άκουσα στα 1887 ή 1888 άπό τή γρηά 'Ερράσταινα, πούταν 80—85 χρονών. Είνε τραγούδι άπό τίς άρχές του 19 αιώνα κ' είναι χαρακτηριστικό τής άναρχίας που έπικρατούσε τήν έποχή εκείνη στη Φιλιππούπολη, στο Στενίμαχο και βέβαια άκόμη περισσότερο στα γύρω χωριά. Οι άνθρωποι του γαμπρου κλέβουν τή νύφη άπό τό σπίτι του πατέρα της και φεύγουν για τό Τσιρπάνι. 'Ο πατέρας της άντι ν' άποταθή στις 'Αρχές, έπιστρατεύει μισθωτούς παλλικαράδες νά πάρη πίσω τήν κόρη του διά τής βίας. Φαίνεται όμως τά πράγματα νά διορθώθηκαν στο τέλος. 'Η Μαντίτσινα πήρε τόν Ντελή Τσερβάνη και άπόκτησε μάλιστα μίαν έμορφη κόρη, για τήν όποιαν γίνεται λόγος σ' άλλο Τραγούδι. (Βλ. παρακάτω τραγ. άρ. XIII).

II. 'Ο φόνος του Τσορμπατζή-Γιαννάκη.

- 1 Στίς δεκαπέντε του Μαγιοϋ, χρόνους εΐκοσι-τέσσερες
έσκότωσαν τόν Γιαννακάκ' καταμεσης του δρόμου.
'Η-'Ελέγκω δέν τό άκουσε. 'Η-'Ελέγκω δέν τό ξέρει.
'Η-'Ελέγκω σάν τό άκουσε, πέφτει και μπαΐλντάει.
- 5 'Η μάννα τσ' τήν παρηγοράει, ή μάννα της τήν κρένει:
—Μούλωνε 'Ελέγκω, μούλωνε, καλλίτερο θά πάρης.
—Τι λές σύ μάννα μ' γνωστικειά, μέ τή περσή τή γνώση;
δέν είχα άντρα μισταργό και μήτε τής άράδας,
μόν' είχα άντρα Τσορμπατζή, πρώτον του Στενιμάχου,
- 10 τόν κλαΐγουν όλα τά χωριά και τόν μοιρολογούνε,
τόν κλαΐγει κι' ό Στενίμαχος κι' όλο τό βιλαέτι.

ΣΗΜ. Α'. Τραγούδι του Στενιμάχου του 1824.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 1 εΐ κ ο σ ι - τ έ σ σ ε ρ ε ς: εΐκοσι τέσσερες. Στ. 4 μ π α ΐ λ ν τ ά ε ι: μπαΐλντώ: λέξ. τουρκ. λιγοθυμώ, λιποθυμώ. Στ. 6 μ ο υ λ ώ ν ω: σιωπώ. Στ. 7 π ε ρ σ ή: περίσιος, περισός. Στ. 8 μ ι σ τ α ρ γ ό ς: έργάτης, που δουλεύει μέ τό μεροκάματο. 'Απ' τό μισθός και έργάζομαι. Στ. 9 τ σ ο ρ μ π α τ ζ ή ς: προϋχοντας, άρχοντας.

ΣΗΜ. Γ'. Τό τραγούδι αυτό έχει ιστορική σημασία. Στίς 15 του Μάη του 1824 λησταί, κατ' άλλους, Στενιμαχίτες έλληνες για λόγους τοπικά κομματικούς σκότωσαν τόν προϋχοντα του Στενιμάχου τόν Γιάννη Κωνσταντινόπουλο Βινάκη, Σχετικώς ό Μυρτίλος 'Αποστολίδης, στο έργο του ό Στενίμαχος ('Αθήναι, Τύπ. Πυρός 1929 σελ. 50) γράφει. «Τετάρτη έκκλησία έν Στενιμάχφ εΐ-

ναι ἡ τῆς Παναγίας τῆς Μεσοχώρας δηλ. ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Στενιμάχου . . .
 Ἐν τῇ αὐλῇ, πρὸ τῆς ἀριστερόθεν εἰσόδου εἰς τὴν ἐκκλησίαν κεῖται θαυμασιὰ
 ἐπιστρωμένη μαρμαρῖνη ἐπιταφία πλάξ λειψανον τοῦ ἐκεῖ ἄλλοτε νεκροταφείου
 τῆς Ἐνορίας ἔχουσα ἄνωθι μὲν ἄνθη ἀνάγλυφα, κάτωθι δὲ ἐπιγραφὴν κεφα-
 λαίοις καὶ συμπεπλεγμένοις γράμμασι τετριμμένων, ἔχουσαν καθ' ἡμετέραν ἀνά-
 γνωσιν οὕτω :

«Τίς κεῖται ἐν τῷ τάφῳ ἄρα; Ἰωάννης
 ὁ εὐεργέτης Στενιμάχου υἱὸς Κωνσταντίνο-
 πούλου Βινάκη, τῆς πτώχιας ὄλης ἐλπίδα.
 Φόνος ἐχθρικός ἐκρυσσε τάφῳ Ἰωάννην,
 ἀόρατην μητέρα γῆν φθάνι.
 Ἄρπαγοι ἐχθροὶ τὴν ζωὴν σου πῆραν κι' αὐτοὶ
 τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα τάφον ἠῶραν.

Ἐν σωτηρίῳ ἔτει 1824 ἐν μηνί Μαΐου 15».

III. Ἡ Ἐμίρισσα

Θέλω νὰ πάω στὴν Ἀραπιὰ
 ἄσπρα πολλὰ δὲν ἔχω,
 ἄσπρα πολλὰ καζάντησα
 καράβι πάγω ν' ἄβρω.

- 5 Βλέπω καράβι κι' ἔρχεται
 ἀπ' μέσα-ἀπὸ τὴν Πόλι,
 μὲ τετρακόσιες ἔμορφες
 καὶ χίλιες μαυρομμάτες,
 κι' ἦταν καὶ μιὰ(ν) Ἐμιρισσα
- 10 στὸν κόσμον ταῖρ' δὲν ἔχει,
 κυρὰ ψιλή, κυρὰ λιγνὴ
 κυρὰ καμαρωμένη.
 Τοῦ Ρήγα γυιὸς τὴν ἀγαπάει
 φίλημα τὴν ὑρεῦει.
- 15—Ἐμορφος εἶσαι ρήγα μου,
 ἄσκημα λόγια λέγεις,
 σ' αὐτὴ τῇ μαύρῃ θάλασσα
 τί φίλημα γυρεῦεις;
 Στείλε τὲς δοῦλες γιὰ νερό
- 20 τοὺς μισταργοὺς γιὰ ξῶλα
 καὶ τ' ἄλλα τὰ μουτσόπουλα
 τάχατες νὰ ψαρέψουν,
 κι' ἐμῆς νὰ βγοῦμε στὴ στεριά
 κι' ἀπάνω στὰ χορτάρια,
- 25 νὰ σὲ χορτάσω φίλημα
 νὰ σὲ χορτάσω-ἀγκάλες.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγούδι τῆς ἴδιας ἐποχῆς μετὰ προηγούμενα, ἴσως καὶ πιὸ παλιό.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 1 Ἄ ρ α π ι ά: ἐννοοῦν τὴ Συρία, Πάλαιστίνη καὶ τὴν Ἀραβία. Στ. 9. Ἐ μ ῖ ρ ῖ σ α: πριγκήπισσα μουσουλμάνα, ἀρχόντισσα. Ἐμίρης (λέξις ἀραβικὴ) ἦταν τίτλος μουσουλμάνου ἀρχηγοῦ κάποιας φυλῆς ἢ κάποιου κράτους «Ἐμίρης τοῦ Ἀβγανιστάν», Σπ, 20. μ ῖ σ τ ἄ ρ γ ο ς: Ἐργάτης.

IV. Ὁ Κουρσάρης.

Ὁ καπετάνιος Πέτρος με δεκαοχτῶ παιδιά
 ἔπιασε τὸν Θανάση, τὸν γιοῦ τοῦ Θωμαγιᾶ.
 Πισθάγκωνά τοῦ δένουν τὰ χέρια με λουριά,
 κι' αὐτοὶ μετὰ τὰ τουφέκια καὶ τὰ γυμνά σπαθιά.

5—Ἄιντε, Θανάση, λένε, νὰ πᾶμ' σι' ἀρχοντικό σ'.
 Ὅλοι στὸ σπίτι φτάνουν μετὸν Θανάση-ἐμπρός.
 Λογιοῦρ-λογιοῦρ' στὸ σπίτι βάνει δέκα παιδιά
 κι' ὁ Καπετάνιος Πέτρος ἀκόμ' ἀπ' τὰ σκαλιά,
 —Βασιλική, φωνάζει, φέρε λίγο νερό,

10 νὰ πλύνουμε τὸ γαῖμα ἀπ' τὸν ἀφεντικό.
 Τὲς κάμαρες ἀνοίγουν ὅλες μετὰ τὴ σειρά,
 ἀνοίγουν καὶ τὴ κάσσα γιομάτη μετὰ φλουριά.

Σὰν πῆσαν τὰ φλουράκια καὶ τὰ διαμαντικά,
 δὲ βᾶσταξε-ὁ Θανάσης, πέφτει καὶ μπαῖλντᾶ.

15 Στὸ μαγειριὸ κατόπι βρίσκουν καὶ τὰ φαγεία,
 τηγανιτὰ μπαρμπούνια καὶ τρῶνε τὰ παιδιά.
 Κ' ὁ καπετάνιος Πέτρος κράζει: «Βασιλική,
 δὲ μᾶς κυτᾶς πού τρῶμε; φέρε λίγο κρασί,
 νὰ πιοῦμε στὴν ὑγεία σας νὰ μὴ μᾶς πέσ' βαρύ,

20—ἄιντε, τωρὰ Θανάση νὰ πιῆς καὶ σὺ μαζί.»

ΣΗΜ. Α'. Στενίμαχίτικο τραγούδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 7 Λ ο γ ι ο ῦ ρ - λ ο γ ι ο ῦ ρ': ὀλόγουρα. Στ. 10 γ α ῖ μ α: αἶμα. Στ. 14 μ π α ῖ λ ν τ ᾶ: λιγοθυμᾶ.

ΣΗΜ. Γ'.—Τὸ τραγοῦδι: αὐτὸ δὲν εἶνε καθαυτὸ στενιμαχίτικο. Ἡ γρηά ἀπὸ τὴν ὁποίαν τ' ἄκουσα τὸ ἔμαθε κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸν πατέρα της, σπουδαῖο πραγματευτὴ, ὁ ὁποῖος πάλι τῷαθε ἀπὸ ἕναν μαυροθαλασσίτη στὴν ἐμποροπανήγυρη τῆς Οὐζουντζόβας[Θράκης].—Πρόκειται γιὰ κάποιον τσιφλικᾶ τοκογλύφο Θανάση τὸ γυιὸ τοῦ Θωμαγιά, πού μὴ θέλοντας νὰ σχηματίσῃ οἰκογένεια συζοῦσε παράνομα μὲ τὴν ὑπηρέτριά του Βασιλική, τυραννῶντας καὶ ἐκμεταλλευόμενος τοὺς κολλήγους του καὶ τοὺς ἄλλους χωρικούς. Τὸν Θανάση λοιπὸν αὐτὸν ἡ ληστοπειρατικὴ συμμορία τοῦ Καπετάν-Πέτρου, ἀφοῦ τὸν ἐλήστεψε, κατόπιν ἔφαγε κι' ἔπιε στ' ἀρχοντικὸ του κι' ἔφυγε ἀνενόχλητη, γιὰτι κανένας ἀπὸ τοὺς χωρικούς δὲν συμπαθοῦσε τὸν τσιφλικοῦχο. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφταναν δλ' αὐτὰ τοῦ ἔβγαλαν κι' ἕνα χλευαστικὸ τραγοῦδι.

V. 'Ο Χάρος κι' ἡ Λυγερή.

- Μιά λυγερὴ παινεύτηκε τὸν Χάρο δὲ φοβάται,
γιατ' εἶν' τὸ σπίτι της ψηλὸ κι' ἔχει ἄντρα παλλικάρι.
Κι' ὁ Χάρος ὅταν τᾶκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνει,
μαῦρο πουλάκι(ν) ἔγινε στὸ σπίτι της κονεῦει,
5 τρεῖς σαΐτιές τῆ βάρεσε ἀνάμεσα στὰ φρύδια,
τὸ στόμα γαῖμα γιόμισε, τ' ἀχειλί της φαρμάκι.
Καὶ μπαινοβγαίνουν οἱ γιατροὶ καὶ γιατρικὸ δὲ βρίσκουν.
Καὶ μπαινοβγαίνει ἡ μάννα της καὶ τὰ μαλλιά τς μαδάει.
—Τώρα σὰν ἔρτη ὁ Κωνσταντῆς καὶ πῶς νὰ τὸν μιλήσω;
10 πῶς νὰ τοῦ πῶ, πού χάθηκεν ἡ γέρμη του γυναικα;
Κι' ὁ Χάρος ἀποκρίθηκε: «δὸς του φαγὶ νὰ φάγῃ
καὶ πότισε τονα κρασί καὶ πικνοκέρασέ τον,
ξεχνιοῦνται οἱ πόνοι στὸ κρασί κι' αἱ πίκρες μὲ τὰ δειπνα».
Κι' ὁ Κωνσταντῆς ἐπρόβαλε στὸ ἄτι καρβαλάρης.
15 Βλέπει μεγάλη σύναξι κι' ἀπὸ μακρυὰ ρωτάει:
—Τί εἶν' αὐτὸ πού γένικε στοῦ πεθεροῦ μ' τὸ σπίτι;
"Ἄν εἶνε γιὰ τὸν πενθερό μ' νὰ μὲ τ' ὁμολογήστε,
κι' ἂν εἶνε γιὰ τὴν πεθερά μ' καὶ πάλι νὰ τὸ πῆτε.
"Ἐνας τραβιέται ἀπ' ἐδῶ, κι' ὁ ἄλλος κατσουφιάζει,
20 κι' ὁ Κωσταντῆς σὰν ἄνεμος στὸ σπίτι του σεβαίνει.
—Μεριὰ σταθῆτε ψάλτηδες, μεριὰ μοιρολογίστρες!
Χρυσὴ μαντήλα σήκωσε τὴ βλέπει πεθαμένη.
Σκύφτει φυλάει τὴ λυγερή, γλυκὰ τὴν ἀγκαλιάζει,
χρυσὸ μαχαῖρι(ν) ἔβγαλε ἀπτ' ἀργυρὸ φηκάρι,
25 ὀρημτικὰ τὸ σήκωσε καὶ στὴ καρδιά τὸ χώνει.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγοῦδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 10 γ έ ρ μ η: ἔρημη, ἔρημ. Στ. 19. Κ α τ σ ο υ φ ι ά ζ ε ι:

γίνεται σκυθρωπός, γίνεται κατσούφης. Στ. 20. Σε β α ί ν ε ι : έμβαίνει. Στ. 24: φ η κ ά ρ ι : θήκη, θηκάρι.

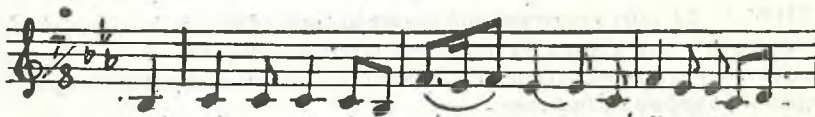
ΣΗΜ. Γ'. Το τραγούδι αυτό είνε πανελλήνιο. Μιά έμορφη παραλλαγή βρίσκω στα δημοτικά τραγούδια τής Αΐνου. «'Αρχεΐον Θρακικού λαογραφικού Θησαυροϋ», Τόμ. Γ'. σελ. 40), αλλά στο τραγούδι εκεί του λείπει τó τέλος. Τήν πιό γεμάτη και καλοδουλεμένη παραλλαγή μάς τή δίνει ó Ν. Πολίτης ('Εκλογαί από τά δημ. τραγούδια του 'Ελλην. Λαού άριθ. 217 σελ. 224), μά κι' άπ' αυτή λείπουν οι στίχοι 11—14. —Βλέπε επίσης στοϋ Πάσσωφ τές τέσσαρες παραλλαγές του ίδιου Τραγουδιού σελ. 293—296.

VI. 'Η 'Εβραιοπούλα.

Χριστόδουλος άγάπησε μιάν κόρη 'Οβραιοπούλα,
 και τόν άγάπησε κι' αυτή και θέλει νά τόν πάρη,
 —Χριστόδουλε σάν μ' άγαπάς έλα τήν Πέμτη βράδυ,
 και τό πουρνό, με τό καλό στήν έκκλησιά νά πάμε.
 Χριστόδουλος τά λάθεψε πάει τό Σαββάτο βράδυ.
 Τόν έπιασανε οι 'Οβρηοί και πán νά τόν κρεμμάσουν.
 Πενήντα πάνε άπ' έμπρός κι' άλλοι διακόσιοι πίσω,
 και μέσ' στη μέσ' Χριστόδουλος σά φύλλο μαραμένο.
 —Ποϋ είσαι, σκύλλα, νά με δγής πώς πán νά με κρεμμάσουν;
 Πενήντα 'Οβραιοί πάνε μπροστά κι' άλλοι διακόσιοι πίσω,
 κι' έγώ στη μέσ' ό δύστυχος σά φύλλο μαραμένο.
 —Κάμε καρδιά, Χριστόδουλε, κι' έγώ κατόπι σ' τρέχω.
 Χιλιά κρατώ στη τσέπη μου και χίλια στο πουργί μου,
 κι' άν ίσως δέ με φτάσουνε πουλώ τό μαργαρτάρι,
 κι' άν δέ γλυτώσης και μ' αυτό, θά δώσω τή ψυχή μου.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγούδι.

VII. Τής Λένκως τά καρώματα.

Στα χι-για όγια - νο -- για το έταύ-μο-
 ήν-κε με γά-λο θά-μα ες όνα δοο και

ο τρεις τον Νο-εμ-βρι-ο- τον μη-να η-με-ρη-δεν-α-τρεις.
 τρεις. Μανθουλιου και Σταυρης κή Λευκωηταις τρεις.

Στά χίλια ὀχτακόσια τὸ ἔτος εικοστρεῖς,
τὸν Νοέμβριο τὸν μῆνα, ἡμέρες δεκατρεῖς,
ἦνκε μεγάλο θάμμα σὲ ἓνα, δυὸ καὶ τρεῖς,
Μανόλκογλους καὶ Σταύρης κι' ἡ Λέγκω ἦνκαν τρεῖς.

5—Ποιὸς ἦταν ὁ προδότης κι' ὁ καταμηνυτής;

— Δὲν ἦταν μάννα μ' ξένος δὲν ἦταν μακρυνός,

ἦταν ἡ ἀδερφόζι μ' ἡ Χατζηκωνσταντής.

Παίρνει τὸ ὠρολόγι τὸ φέρνει στὸν κριτή,

— Ἀμάν, μπέτημ Ἐφέντημ, Souilé-Bouilé ἡ δλειά.

10—Καὶ ὁ κριτῆς ρωτᾷει: «Kimindar bou Saát?»

— Bou Saatan Efendim, τοῦ Σταύρη Καζαντζή.

Πισθάγκωνα τὸν δένουν καὶ φέρνουνε κι' αὐτόν.

Κι' ὁ μπέης τὸν ρωτᾷει «Sinindar bou Saát?»

.

15—Ντροπή σὲ σένα Σταύρο, πού ἔχεις καὶ παιδιὰ,
νὰ πᾶς μὲ τὴν Ἐλέγκω νὰ κάνς τέτοια δουλειά!

— Ἀμάν, μπέτη μ' ἐφέντιμ, δὲν ἤμαν μαναχός,

μόν ἦταν καὶ ὁ σίσκος τ' Μανόλκογλου ἡ γυιός.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι τοῦ Στενιμάχου τοῦ 1823 Νοεμβρίου 13.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 3 Ἦ ν κ ε : ἔγινε. Στ. 3 Σ ἐ ἔ ν α, δ ὄ ο κ α ἰ τ ρ ε ῖ ς
δηλ. μεταξύ τριῶν. Στ. 7 Ἡ ἀ δ ε ρ φ ό ζ ι μ ' : ὁ ἀδελφός μου. Οἱ Στενιμαχίτες
συχνά ἀντὶ τοῦ ἄρθρου ὁ, μεταχειρίζονται τὸ ἢ Στ. 8 σ τ ὄ ν κ ρ ι τ ῆ. "Ἄλλη
ἐκδοχή= σ τ ὄ ν κ α ν τ ῆ : Στ. S o u i l é - B o u i l é ἡ δ λ ε ι ᾶ : τουρκ.
ἔτσι κι' ἔτσι εἶναι ἡ δουλειά. Στ. 10 K i m i n d a r b o u S a a t : ποιανοῦ
εἶναι αὐτὸ τ' ὠρολόγι; Στ. 11 B o u S a a t a n E f e n d i m : Τούρ-
κικα. Αὐτὸ τ' ὠρολόγι, Κύριε μου. Στ. 12 Πισθάνγκωνα τὸν δένουν. "Ἄλλη ἐκ-
δοχή: Στέλνουν καὶ τὸν Χασάνη τὸν φέρνουν «κισ-καβράκ» δηλ. πισθάγκωνα.
Στ. 13 S i n i n d a r b o u S a a t ? τουρκ. Δικό σου εἶναι αὐτὸ τ' ὠρολόγι;
Στ. 16 ν ᾶ κ ᾶ ν ς = ν ᾶ κ ᾶ ν ς. Στ. 18 σ ἰ σ κ ο ς : λ. σλαυική: κοντόχοντρος.

ΣΗΜ. Γ'. Σὲ μιὰν ἐποχὴ καὶ μιὰ κοινωνία, πού τὰ ἦθη ἦταν αὐστηρότατα,
μιὰ παρεκτροπή, πού σήμερα θά περνοῦσεν ἀπαρατήρητη, δὲν μποροῦσε παρὰ
ν' ἀναστατώσῃ τὴν κοινὴ γνώμη καὶ νὰ ξεθυμάνῃ «στὸ λαϊκὸ τραγοῦδι» μὲ ἡμε-
ρομηνίες καὶ «πρόσωπα δρώντα».

VIII Τ' ἀραβωνιάσματα.

Στῆς Πόλης τὸ Ἄλᾶ-Τζαμί
ἤμουνα κονεμένος,

- καί πώς θά σ' ἀρραβώνιαζαν
δέν τ'ἔξερα ὁ καύμένος.
- 5 Μικρή, μικρή σ' ἀγάπησα ·
γιατ' ἤμαν γειτονάς σου,
σέ ζήτησα ἀπ' τή μάννα σου,
μ' ἔστειλε στὸν μπαμπᾶ σου,
καί ὁ μπαμπᾶς σου μ' ἔστειλε
- 10 νά πάω στὸν ἀδερφό του,
κι' ὁ ἀδερφός του μ' ἔστειλε
νά πάω στὸν παραγυιό του.
Κ' ἔτσι ποτές δέν ἔμαθα
κι' ὡς τώρα δέν τὸ ξέρω
- 15 ἂν μ' ἀγαπᾶς 'πὼς σ' ἀγαπῶ,
κι' ἂν θέλῃς 'πὼς σέ θέλω.
'Εγὼ κι' ἂν ξενιτεύτηκα
πῆγα γιὰ νά πλουτίσω,
μὰ τώρα κι' ἂν ἐπλούτισα
- 20 κόρη μ' πὼς νά γυρίσω;
Μὰ ἐγὼ σέ πρωτοφίλησα
ἀπάνω στήν κασέλα.
καί δέν ξεχνῶ πού μύριζες,
σὰ μόσχος καί κανέλα.
- 25 Πρώτη μ' ἀγάπη καί στερνή,
θυμήσου τὰ φιλιὰ μου,
χάλασε τ' ἀρβωνιάσματα,
κι' ἔλα στήν ἀγκαλιά μου.
Μὴν ἀγαπήσης ἄνθρωπο,
- 30 δίχως νά σ' ἀγαπήσῃ,
γιατί θά δγῆς τὰ μάτια σου
νά τρέχουν σὰν τὴ βρύση.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολιτικό τραγούδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 12 Παραγυιός σου. "Όταν στὸν 17 καί 18 αἰῶνα τὰ ἐσνάφια ἢ ρουφέτια εἶχαν ὄλη τους τὴν ὀργανικὴ δύναμι, κανένας τεχνίτης δέν μποροῦσε ν' ἀνοίξῃ μαγαζί, ἂν δέν γίνονταν σ' ἄλλον τεχνίτη, ἀναγνωρισμένον καί μέλος τῆς συντεχνίας, «τσιράκι» κι' ἔπειτα «παραγυιός» ἢ «κάλφας». Καί μόνον ὅταν τὸ ἐσνάφι, σέ κοινὴ συνεδρίασι τὸν ἀναγνώριζε, κατόπιν προτάσεως τοῦ μάστορῆ του, γιὰ «ἄξιο», μποροῦσε ν' ἀνοίξῃ δικό του μαγαζί. Ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, τὰ τσιράκια καί οἱ παραγυιοὶ ἔπρεπε νά ὑπακούουν πειθαρχικὰ στὸ μάστορῆ τους. "Ετσι ἔμεινε ἡ στιχομῦθια. «Πείνασες, δείψασες 'Αποστόλ;—Σεῖς ξέρετε μαστόρ'»—«Νὰ σέ παντρέψουμ' 'Αποστόλ;—Σεῖς ξέρετε μαστόρ'»—Νὰ σέ δει-

ρουμ' 'Αποστόλ';—Σεῖς ξέρετε μαστόρ». Στ. 19 νά πλουτίσω:
 ἄλλη ἐκδοχή νά καζαντίσω.

ΙΧ. Ὁ πασᾶς με τὰ γαϊδούρια.

Ἐνας πασᾶς μᾶς ἔρχεται, πασᾶς με τὰ νταβούλια,
 σέρνει μπροστά καί πίσω του εἰκοσιοχτῶ γαϊδούρια.
 Τ' ἄλογο πού τὸν ἔφερνε πατάει σάν караβίδα,
 τὸ ἓνα μάτι ἦταν τυφλὸ καί τ' ἄλλο σάν σταφίδα.

Ν' ἀφήσουμε τὰ ψέμματα, νά ποῦμε τὴν ἀλήθεια.
 Μὲ τῶνα πόδι ἦταν κουτσός, με τᾶλλο δέν πατοῦσε,
 ἤθελε νά τραβήξῃ μπρὸς κι' ὄλο λοξά τραβοῦσε.
 Δῶρια στὸν τόπον ἔφερνε ἔννητὰ κιλά ροβύθια,
 κι' ἀπάνω στὰ γαϊδούρια του πενήντα κολοκύθια.

Ν' ἀφήσουμε τὰ ψέμματα νά ποῦμε τὴν ἀλήθεια.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο σατυρικό τραγοῦδι.

Χ. Τοῦ κάστρου αἱ παράξενες.

1	"Αἴντε Φανούκα μ'
νά πᾶμ' στὸ Κάστρο
νά δγῆς τί πρᾶμμα,
νά δγῆς τί θάμμα!	"Αἴντε Φανούκα μ'
νά πᾶμ' στὸ Κάστρο
νά δγῆς τί πρᾶμμα,
νά δγῆς τί θάμμα!
5	'Αρνὶ χασάπη,
βόδι σαράφη,
μάγειρα γάτο,
σκυλί γενάτο.	10 Τζομπάνη λύκο,
Δεσπότη μπίκο,
γκάργκες παππάδες,
14 ζάμπες ψαλτάδες.
15	"Αἴντε Φανούκα μ'
νά πᾶμ' στὸ Κάστρο,
νά δγῆς τί πρᾶμμα,
νά δγῆς τί θάμμα.
Θά βρῆς κορίτσια	
20	ἄμ' τὰ τσακνίτσια,
καὶ παλληκάρια
ἄμ' τ' ἄδεια φηκάρια.	

ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο σατυρικό τραγοῦδι, κοροΐδευτικό τῶν Φιλιππου-
 πολιτῶν.

ΣΗΜ. Β'. Κάστρο: οἱ Στενιμαχίτες ὀνομάζουν «Κάστρο» τὴ Φιλιππού-
 πολι. Στ. 12 Μπίκος: ταῦρος. Στ. 13 Γκάργκες: κοράκια. Στιχ. 14 ζι ἄ-

μπερς: λέξ. βουλγ. βάτραχοι. Στ. 20 ό μ': σάν, ώσάν. 'Από τὸ όμοιος. Στ. 20 Τ σ α κ ν ί τ σ ι: πελικοῦδι, κομμένο ξύλο λεπτό καί ψιλό. 'Η κατάληξι «τσι» καί «ίτσι» εἶναι ὑποκοριστική. Μεταφορικῶς ἐδῶ σημαίνει κορίτσια λεπτά, ἀναιμικά καί ἀδύνατα. Στ. 22. ἄ δ ε ι α φ η κ ἄ ρ ι α: ἄδεια θηκάρια, μεταφ. χωρίς ἐσωτερική ἀξία.

ΣΗΜ. Γ'. Φιλιππουπολίτες καί Στενιμαχίτες πολὺ-πολὺ δέν χωνεύονταν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Οἱ Φιλιππουπολίτες ἀποκαλοῦσαν τοὺς Στενιμαχίτες λ α γ γ ε ρ ἄ δ ε ς: ἀπὸ τῆ λέξι «λάγγερος», κατακάθι τοῦ ρακιοῦ, οἱ δὲ Στενιμαχίτες τοὺς Φιλιππουπολίτες «μ α τ σ ἄ κ ι α» δηλ. θηλυπρεπεῖς, γατοῦλες.

ΧΙ. Τὰ καστρινὰ κορίτσια.

Τὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ Κάστρο κάνανε ἀναφορὰ καί τῆ δίνουν στὸν Δεσπότη καί ζητοῦνε παντρειά. Κι' ὁ Δεσπότης τὶς ἐλέγει: «Λάβετε ὑπομονὴ νὰ ρωτήξω νὲ ξετάξω, ποῦνε οἱ καλοὶ γαμπροί.

- 5 Οἱ καλοὶ γαμπροὶ κορίτσια εἶνε στὴν 'Ανατολή: ἕνας παίζει στὸ κλαρίνο κι' ἄλλος παίζει στὰ χαρτιά, κι' ἄλλος κάμνει τὸν σαράφη μὲ τὰ κάλπικα φλουριά. "Ενας κάμνει τὸν μπακάλη μὲ τὶς σάπιες τὶς ἐληές
- 9 κι' ἄλλος εἶχε πᾶρε-δῶσε μέρα νύχτα μὲ καλές.

ΣΗΜ Α'. Στενιμαχίτικο τραγοῦδι, κοροῖδευτικό γιὰ τὰ κορίτσια τῆς Φιλιππούπολης, ἀλλὰ καί γιὰ τοὺς ἔξω ἀπὸ τὸ Στενίμαχο νέους. Βλέπε Γ' σημεῖωση τοῦ προηγουμένου τραγοῦδιου.

ΣΗΜ, Β'. Στ. 1. Κ ἄ σ τ ρ ὀ ὀνομάζουν οἱ Στενιμαχίτες τὴν Φιλιππούπολι. Στ. 6 π α ἰ ζ ε ι τ ὸ κ λ α ρ ἴ ν ο: μεταφ. πεινᾶ, εἶνε χωρίς δουλειά. Στ. 7 κ ἄ λ - π ι κ α=κίβδηλα. Στ. 9 μ ἔ κ α λ ἔ ς=εἶρων μὲ διεφθαρμένες γυναῖκες.

ΧΙΙ. 'Η Μανιώ.

Allegro

Μανιώ... μου τὰ... .. θιαρπι... νια... σου Μανιώ

μου τὰ... .. θιαρπι... νια σου ποια τὰ χι

χι... .. ρις μί... .. να 'Α... μιά... .. αν'Α

μάντιουζέη Μα... .. νιώ.

- Μανιώ μου, τὰ σκαρπίνια σου ποιὸς τᾶχει χωρισμένα;
 Μανιώ μου τὰ φουστάνια σου ποιὸς τᾶχει χαρισμένα;
 Ἐπόψε κλέψαν τὴ Μανιώ τρεῖς Τούρκοι χουβαρντάδες,
 τὴν πῆραν καὶ τὴν ἔφεραν στοὺς κάτω μαχαλάδες.
5. Στὸν δρόμο τους ξεπρόβαλαν τρεῖς Τούρκοι παραπάνω,
 τί ἔπαθες, Μανιώκα μου; ἄχ τὰ μυαλά μου χάνω!
 Μανιώ μου, δὲν σοῦ εἶπα-ἐγὼ τοὺς Τούρκους νὰ φοβάσαι;
 Πῶς τᾶθελες καὶ τᾶπαθες, τώρα π' ἀνάθεμά σε!
 Σκαρπίνια πάντα γύρευες νὰ εἶσαι φορεγμένη;
10. σκαρπίνια τώρα φόρεξες, μὰ εἶσαι γκαστρωμένη!
 Γύρισμα: Ἄμάν, ἀμάν Γκιουζέλ Μανιώ.
- ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο καὶ Φιλιππουπολίτικο τραγοῦδι.
 ΣΗΜ. Β'. Στ. 8 πῶς: ὅπως.

ΧΙΙ. Ἡ κόρη τοῦ Τζερβάνη.

- Ἔνα βραδάκι θέλησα νὰ πάγω στὸ σεργιάνι,
 κι' ἀπάντησα στὸν δρόμο μου τὴν κόρη τοῦ Τζερβάνη,
 ἦταν κοντὴ καὶ λυγερή, ξανθιά καὶ μαυρομμάτα,
 κι' ἔλαμπαν τὰ ματάκια της ὄλο χάρι γιομάτα.
5. Σεινάμενη-κουνάμενη ἐδῶ κι' ἐκεῖ πατοῦσε.
 σὰν περδικούλα στέκονταν σὰν ἀετὸς πετοῦσε.
 Εὐχαριστῶ σε, Παναγιά, ποῦ μ' ἔλαχε στὴ στράτα,
 καὶ τώρα κάνε ταῖρι μου αὐτὴ τὴ μαυρομμάτα.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγοῦδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 2 Τὴν κόρη τοῦ Τζερβάνη: παράβαλε τὸ 1
 τραγοῦδι τῆς συλλογῆς. Στ. 3 ξανθὴ καὶ μαυρομμάτα: αἱ ξαν-
 θιῆς εἶνε συνήθως γαλανομάτες, ξανθιῆς μὲ μαῦρα μάτια ἀποτελοῦν ἐξαι-
 ρεσι, μὰ γι' αὐτὸ εἶνε καὶ περιζήτητες. Στ. 4 χάρι: ἄλλη ἐκδοχὴ ὄλο χαρές'
 Στ. 8 στράτα: δρόμος.

ΧΙV. Τὸ φοβερὸ Φιρμάνι.

- Ἦταν τὸ ξέβγα τοῦ μικροῦ κ' εἰκοσιτρεῖς τοῦ μῆνα,
 ὅταν ὁ Τούρκος ἔβγαλε τὸ φοβερὸ Φιρμάνι.
 Μαζεύουν ἄντρες καὶ παιδιὰ, ἄντρες καὶ σπλικάρια,
 καὶ τὸν Γεωργάκη ἀρπάζουνε καὶ στὸ στρατὸ τὸν στέλνουν.
- 5 Οἱ μάννες κλαῖνε τὰ παιδιὰ, τοὺς ἄντρες οἱ γυναῖκες,
 καὶ ἡ νεόπαντρη Μανιώ, ἡ κόρη τοῦ Κασάπη
 κλαίγει κι' αὐτὴ τὸν ἄντρα της, μαδάει τὰ μαλλιά της
 —Γεωργάκη μ' τί θὰ γίνουμε, κι' ἐγὼ τί θ' ἀπογένω,
 ἂν λαβωθῆς πουλάκι μου κ' ἂν σκοτωθῆς, νενέ μου;

- 10 — Μανιώ μ' τὰ μαῦρα φόρεσε καὶ φύτεψ' ἕνα κλῆμα,
 κι' ἄν ξεραθῆ τὸ κλῆμα μας θὰ χάσω τὴ ζωὴ μου,
 κι' ἄν ξεραθῆ τὸ κλῆμα μας κι' ἄν χάσω τὴ ζωὴ μου,
 στεῖλ' τὸ παιδί μας στὸν παππᾶ νὰ πάει νὰ μαθητέψη,
 14 τὸ τί τραβοῦν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ποῦ πάει ὁ μπαμπᾶς του.

ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο τραγούδι ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὅταν ἄρχισαν καὶ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ παίρνουν οἱ Τοῦρκοι στὸν στρατό τους.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 1. Τὸ ξέβγα τοῦ μικροῦ: τὸ τέλος τοῦ Φεβρουαρίου. Στ. 1 Κι' εἰκοσιτρεῖς τοῦ μῆνα: εἶναι βέβαια μιὰ περιττολογία ὡς καὶ στὸν παρακάτω τὸν 3στίχο, ἀλλὰ ὁ λαϊκὸς ποιητὴς θέλει νὰ τονίσει τὰ γεγονότα καὶ τίς χρονολογίες ἐκείνες ποῦ τοῦ κάνουν ἐντύπωση. Στ. 2 Φιρμάνι: αὐτοκρατορικὴ διαταγή. Στ. 10 φύτεψε ἕνα κλῆμα. Οἱ Στενιμαχίτες σὰν λαὸς κατ' ἐξοχὴν ἀμπελουργικὸς, δίνουν ἰδιαίτερη προσοχὴ στὸ κλῆμα καὶ εἶχαν ἰδιαίτερο ἅγιο, τὸν ἅγιο Τρύφωνα, προστάτη τῶν ἀμπελώνων. Στ. 13 Στεῖλ' τὸ παιδί μας στὸν παππᾶ νὰ πάη νὰ μαθητέψη. Γιὰ τὰ σχολεῖα τοῦ Στενιμάχου βλέπε τὴν ἐμπεριστατωμένη μελέτη τοῦ Βλ. Σκορδέλη στὸν Α'. τόμο τῶν «Θρακικῶν».

XV. Τῆς βιγκέρας.

- 1—'Εμεῖς δὲν ἤρταμε(ν) ἐδῶ
 νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε,
 μόνο σᾶς ἀγαπούσαμε
 κι' ἤρταμε νὰ σᾶς δγιοῦμε.
 5—Σήκω καλὴ νοικοκυρά,
 γουργούρισε ἡ κοιλιὰ
 κέρνα μας τὸν «Σικτίρ-καφέ»
 νὰ πᾶμε στὴ δουλειὰ μας.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγούδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 5 γοοργουρίζω: λέξις ὄνοματ. Ἐπὶ τὸ «γούρ» «γούρ» ποῦ κάμνει ἡ κοιλιὰ, ὅταν εἶνε ἐντελῶς ἄδεια ἢ παραγεμάτη μὲ ὕγρα.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. Αἱ Βιγκέρες. Ὡς τὰ 1877—1879 δηλ. ὡς τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ τὴ λῆξι τῆς ρωσικῆς κατοχῆς, ἡ μόνη σχεδὸν ψυχαγωγία τῶν χριστιανῶν τῆς Φιλιππούπολης καὶ τοῦ Στενιμάχου ἦταν αἱ βιγκέρες, ἤτοι βραδυνὲς οἰκογενειακὲς συναναστροφές. Τὸ βράδυ τῆς ὀνομαστικῆς γιορτῆς τοῦ νοικοκύρη καὶ σπανιώτερα τῆς νοικοκυρᾶς καὶ τοῦ μεγάλου των γυιοῦ, συγγενικὲς καὶ πολὺ φιλικὲς οἰκογένειες μὲ τὸ φαναράκι στὸ χέρι πῆγαιναν στὸν ἑορτάζοντα. Μετὰ τὸ πατροπαράδοτο γλυκὸ καὶ τὸν πρῶτο καφέ, ἔφερναν τὸ κρασί σ' ἕνα δίσκο μὲ ποτηράκια γεμάτα καὶ στὸ μέσο τὸ πιάτο μὲ τοὺς μεζέδες· ἀκολουθοῦσαν κατὰ διαστήματα τ' ἄλλα τραταμέντα. Ἡ διασκέδασι ἄρχιζε συνήθως ἤσυχα-ἤσυχα μὲ τὸ κοβεντολόγι. Κάποιος θὰ διηγηθῆ κανένα νόστιμο ἐπέισδοιο τῆς ζωῆς του· ἢ κάποιου γνωστοῦ του, θ' ἀναφέρῃ κανένα ταξίδι του, ἄλλος θὰ πῆ κανένα

ἀνέκδοτο, κάποιο ἀστεῖο, κανέναν χωρατᾶ, κι' ἔπειτα ἄρχιζαν τὰ τραγούδια καὶ τὸν χορὸ τὸν συρτό, τὸν πηδηχτό, τὸν χασάπικο κτλ. Αἱ συζητήσεις ἦταν σπάνιες στὶς βιγκέρες ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ τοπικὰ ζητήματα, γιὰ νὰ μὴ καταλήξουν σὲ προσωπικὰ ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγούδι διακόπτονταν μὲ τὰ συνηθισμένα οἰκογενειακὰ παιχνίδια, τὸ «δαχτυλίδι», τὴν «κολοκυθιά», τὸν «βασιλιά» κτλ. γιὰ νὰ ξαναρχίσουν μὲ μεγαλειότερη ζωηρότητα. Οἱ δίσκοι πηγαινοήρχονταν. Ἄλλὰ κάποτε ἔπρεπε νὰ δοθῆ ἕνα τέλος σ' ὅλα αὐτὰ, καὶ ὁ κόσμος νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του. Κατόπι ἀπὸ τόσο κρασοπότι ὁ δευτέρος καὶ τελευταῖος καφές, ἔννοεῖται, ὅτι ἐπεβάλετο. Ἄλλὰ πῶς νὰ τὸν παρουσιάσῃ ἀφραυτοῦ τῆς ἡ σπιτονοικοκυρά, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὸ νὰ ἔλεγε στοὺς φίλους νὰ τῆς ἀδειάσουν τὴν γωνιά; Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς στὴν κατάλληλη ὥρα ἕνας τῆς συντροφιάς καὶ συνήθως ὁ πιὸ ἡλικιωμένος ἄρχιζε τὸ παραπάνω τραγούδι, οἱ ἄλλοι τὸν συνόδευαν, ἡ νοικοκυρά παρουσίαζε τὸ τελευταῖο καὶ τὸ ἐκλεκτότερο τῆς τραταμέντο, συνήθως σπιτίσιους κουραμπιέδες ἕνα ἀκόμη κρασάκι, καὶ ἀκολουθοῦσε ὁ «ακτίρ-καφές», ἃς τὸ μεταφράσω ἐπὶ τὸ σεμνότερον «καφές, ξεκουμπίσου ἀπ' ἐδῶ».

XVI. Ἡ Καλλινίτσα.

Andante

Καλλι- νί- τσα - στο - γυ - ρί - με - νη - δώ - δε - κα - χρο - νῶ

- 1 Καλλινίτσα στολισμένη δώδεκα χρονῶ,
δώδεκα χρονῶ τὴν πήρε ὁ Γιαννίτσαρος,
ποὺ στὰ μάρμαρα πατοῦσε καὶ κορνιαχτίαζε,
μὲς στὰ σύννεφα κρυβιοῦνταν κι' ἀστροδόξαζε
- 5 - Τί σὲ λέει Γιάννιο μ' τ' ἄστρο τί σὲ 'μολογᾷ;
Τί σὲ λέει Γιάννιο μ' τ' ἄστρο καὶ τὸ σύννεφο;
- Ὅλα τ' ἄστρα ἕνα λένε μὲ τὰ σύννεφα:
ἕνα(ν) κάραβι κινδυνεύει, δὲν εἶν' νὰ χαθῆ.
Καλλινίτσα τὸν ἐλέγει καὶ παρακαλεῖ:

- 10 — Μάθε μ', Γιάννιο, τὸ δοξάρι καὶ τὸν πόλεμο.
 — Πᾶνε σὺ μὲ τὰ κορίτσια καὶ τὲς ἔμορφες
 καὶ γιὰ μένα τὸ δοξάρι καὶ ὁ πόλεμος.
 — Πᾶνε σὺ μὲ τὰ κορίτσια καὶ τὲς ἔμορφες.
 — Μ' ἂν σὲ μάθω τὸ δοξάρι δράκον-πόλεμο
- 15 τρυφερούτσκη θὰν πηγαίνης καὶ θὰ σκοτωθῆς.
 — Μάθε μ', Γιάννιο, τὸ δοξάρι καὶ τὸν πόλεμο
 κ' ἄς παγαίνω τρυφερούτσκη κ' ἄς νὰ σκοτωθῶ.

 "Α νὰ κάνουμε στεφάνι μ' ἀγριολούλουδα,
 20 στεφανώνοντας τὸν Γιάννιο μὲ τὴ Μαβρογιάν.

ΣΗΜ. Α'. Παμπάλαιο στενιμαχίτικο τραγούδι, ποῦ μὲ πομπή καὶ παράταξι τὸ τραγουδοῦσαν τὰ κορίτσια τὴ μέρα τοῦ "Αη-Γιαννιοῦ, 24 'Ιουνίου.

ΣΗΜ Β'. Στ. 3 καὶ κορνιαχτιάζε: ἔβγαζε κορνιαχτό, σημεῖο ἀνδρείας. Στ. 4 κ' ἀοτρὸξάζε: ἐδόξαζε, ἐλάτρευε τ' ἄστρα. Στ. 5 τὶ σὲ μολογάει: τί σοῦ ὁμολογεῖ, τί σοῦ δείχνει, τί σημεῖα σοῦ φανερῶνει. Στ. 8 "Ενα κκαράβι κινδυνεύει δέν εἶν' νὰ χαθῆ: μάντευμα γιὰ τὸ Στενίμαχο, ὅτι θὰ ἐκινδύνευε ἀπὸ κάποια ἐπιδρομή, ἀλλὰ θὰ σωζότανε. Στ. 10 δοξάρι: τοξάρι, τόξο. Στ. 10 Καὶ τὸν πόλεμο: δηλ, τὴν τέχνη τοῦ πολέμου. Στ. 14 δρακονπόλεμο: ἴσως νὰ πρέπη νὰ γράφη δράκων πόλεμο, δηλ. πόλεμο μὲ δράκους, μεταφορ. μὲ φοβεροὺς ἐχθροὺς. Στ. 15 Τρυφερούτσκη ἀντὶ τρυφερούτσικη. Στ. 20 μὲ τὴ Μαβρογιάν: μὲ τὴ Μαβρογιάννινα. Μὲ τὴ λέξιν αὐτὴ χαρακτηρίζει ὁ Χορὸς τὴ γυναῖκα τοῦ Γιάννιου. Ἄλλὰ γιὰτὶ Μαβρογιάννινα; ἢ προσθήκη τοῦ ἐπιθέτου «μάβρη» μήπως εἶνε ἐπαλήθευσι τῆς μαντείας τοῦ συζύγου της, ὅτι ἂν μάθη τὴν τέχνη τοῦ πολέμου καὶ νὰ χρησιμοποιῆ τὸ τοξάρι. θὰ σκοτωθῆ στὸν πόλεμο νέα ἀκόμα; Μήπως πρόκειται γιὰ καμμιά στενιμαχίτισσα Ζιάν-ντ-"Αρκ; Ἄγνωστο.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. Ἡ πομπὴ καὶ ἡ γιορτὴ τῆς Καλλιανίτσας. Ὁ κύριος Βασίλης Μίλτοσγλου, στενιμαχίτης καὶ καλὸς τραγουδιστής, μετανάστης τώρα στὴ Θεσσαλονίκη, στὸν ὅποιον χρεωστῶ ἐπίσης καὶ τὴ μελωδία τῆς Καλλινίτσας, νὰ πῶς περιγράφει σὲ στενιμαχίτικη διάλεκτο τὴ γιορτὴ τῆς Καλλινίτσας, ποῦ, ἕως τὰ 1906 τακτικώτατα τὴν γιόρταζαν τὰ κορίτσια τοῦ Στενιμάχου κατὰ ἓνα παμπάλαιο συνήθειο.

1. --Πρὶν ἀπὸ δυὸ-τρεῖς μέρες ἀπ' τ' ἄη Γιάνν' τοῦ Κλήδονα ὀτοιμάζονταν νὰ κάμαν τὴν Καλλινίτσα. Διάλεζαν ἓνα κωρίτς 10—14 χρονῶ ἀπὸ σοῖ τζορμπατζίτικο, 'κόμα τὸ καλούτσικο, κ' ἀνήμερα τ' ἄη-Γιάνν' πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος τῶκαναν Καλλινίτσα. Τὸ ἄλλαζαν ὅμ' νύφ', τὸ ἔβαναν διαμαντικά,
5. πέπλα βέλο καὶ τέλια καὶ λογιόντας· λογιῶ λουλούδια. "Ἡβγαίαναν κατόπ' νὰ τὴ σεργιανίζουν. Δυὸ κορίτσια μεγαλεύτερα ἀπ' τὴ Καλλινίτσα τὴ βαστοῦσαν ἀπὸ τὴ μασχάλη δεξιὰ ἢ ἄλλ' ζερβὰ ἀλαμπρατσέτα. Ἄλλα τέσσερα κορίτσια περπατοῦσαν ἀνάποδα, μὲ τὸ πρόσωπο
10. πρὸς τὴν Καλλινίτσα, τέσσερα-πέντε βήματα μπροστὰ καὶ τὴν μύγιαζαν μὲ τὰ φουשרά. Ἀπὸ πίσου της πάλ' ἤρχονταν καταπόδ' ὄλα τ' ἄλλα κορίτσια τοῦ

- μαχαλά, εἶκος', τριάντα καὶ καμμιάφορα παραπάν: Λογιούρ λογιούρ' στήν Καλλινίτσα πέντε-δέκα παλλικαράκια τοῦ μαχαλά τήν φύλαγαν, σάν νά ποῦ.
15. με «τιμ γική φζουρτ» μέ τὰ κοντάρια, τίς βέργες, καί φάλλαγγες νά μὴν τήν προσβάλλαν. Κι' ἄμα τή σεργιάνιζαν ὡς τό μεομέρ' τραβοῦσαν σέ κανένα σα' λάει κι' ἐκεῖ ἔιρωγαν κάτι μαρούλια, ὀπωρικά, ψωμί καί τυρί καί διασκέδαζαν. Κατὰ τίς ἐννιά ἀλατούρκα (δηλ. 3 μ. μ.) γύριζαν τὰ κορίτσια ἢ στής
20. Καλλινίτσας τήν αὐλή ἢ σέ καμμιὰ γειτονικιά πιό εὐρύχωρ'. Ἐκεῖ διάλεγαν ἕνα ἀπτά μεγαλείτερα κορίτσια καί μέσα σ' ἕνα μπακιρτοῖτς σκεπασμένο μέ μιὰ μεσάλα κάθε κορίτς ἔχωνε τό σημάδι τ', χωρὶς νά ξέρ' κανένας τί βάν'.— Κατάβραδα στήν ἴδια τήν αὐλή, τὰ κορίτσια προσκαλοῦσαν τή μάννα τῆς
25. Καλλινίτσας καί 4—5 ἄλλες γειτόνισσες ὅμ' ἐπιτροπή. Τότε πιὰ ἕνα ἰορίτο' τό πιό ἔξυπνο ὀνομάτιζε τί θά γίν', τί εἶνε, τί καλό ἢ κακὸ θά δηγῆ ἐκείνης πού θάβγαζαν τό σημάδ', καί κατόπ' ἢ Καλλινίτσα ἔβγαζενα ἀπό ἕνα-ἕνα τὰ σημάδια. "Ἐτσι ἔλεγαν: "Ὅποια εἶνε ἀξία καί καλὴ θά πάη στόν "Ἄγιο
30. Τάφο, κι' ἔβγαζαν ἕνα σημάδ'. "Ὅποια εἶνε ἀξία καί καλὴ θά παντρεφτῆ ἀπ' ὄλα τὰ κορίτσια ἀρχήτερα. "Ὅποια εἶνε ἀνάξια καί κακιά, θά φάη ξύλο αὐτῆ τῆ βδομάδα ἀπτό μπαμπά τς, καί πάει λέγοντας. "Ὅταν τελείωνε κι' αὐτό, τὰ κορίτσια χορεύαν ἕνα τραγοῦδ' πού λέει «"Αἴντε τώρα Καλλινίτσα
35. νά χορέψουμε» καί ἔπειτα καθένας πάγαινε στό σπίτι τ'.

Λεξιλόγιο τῶν κυριωτέρων λέξεων. Στ. 3 τ ζ ο ρ μ πα τ ζ ι τ ι κ ο : κορίτσι προύχοντος. Στ. 8 ἄ λ α μ π ρ α τ σ έ τ α : Ἰταλ. λέξις: μπράτσο. Στ. 11 φ υ σ η ρ ό : βαντάγια. Στ. 12 λ ο γ ι ο ὕ ρ ' λ ο γ ι ο ὕ ρ ' : ὀλόγυρα. Στ. 15 φ ἄ λ α γ γ ε ς : τριγωνικά παιγνίδια ἀπὸ χαρτί. 16 σ α λ ἄ σ σ ι : ἐξοχικὸ καφενεῖο. Στ. 21 μ πα κ ι ρ τ σ ί τ σ ς : μικρὸ μπακίρι, χάλκωμα. Στ. 21 μ ε σ ἄ λ α : προσόψι. Στ. 32 ἄ π τ ὀ μ πα μ π ἄ τ ς : ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς. Στ. 35 σ τ ὀ σ π ί τ ι τ ' : στό σπίτι του.

ΣΗΜ. Δ'. Περιγραφή τῆς πομπῆς τῆς Καλλινίτσας μᾶς δίνει ὁ Βλάσσης Σκορδέλης, Στενιμαχίτης ὁ ἴδιος, στό περιοδικὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καί Ἑθνολ. Ἑταιρείας (Τόμ. Α. σελ. 722—723) μέ τὸν τίτλο «'Ο Κλειδονισμὸς ἐν Στενιμάχῳ». Τὸ ὄνομα Καλλινίτσα ὑποθέτει ὁ Σκορδέλης, ὅτι ποράγεται ἀπὸ τὸ Κάλῃ-Ἀνίτσα. Δὲν μοῦ φαίνεται νάχει δίκιο. Περισσότερο πιστεύω νά παράγεται ἀπὸ τὸ Καλῃ-Νίκη καί νάνε θηλυκὸ τοῦ Καλλίνικος, μέ ἐναλλαγῆ τῆς κατάληξης «κή» εἰς «τσή» καί ἔπειτα «τσά». (Πρβλ. Ἀννίκια Ἀννίτσα) Ἐπίσης τὰ ἐπιχειρήματά του, ὅτι τὸ τραγοῦδι εἶνε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Γιαννιτσοῦρων δὲν τὰ βρίσκω πειστικά. Οἱ Γιαννίτσοροι ἦσαν Μωαμεθανοὶ καί ὄχι Εἰδωλολάτραι, κι' ἔπειτα στὰ χρόνια πού ἔδρασαν, τὰ τόξα, κοντάρια κτλ. εἶχαν πιὰ ἀντικατασταθῆ μέ τὰ πυροβόλα ὄπλα. Τὸ «Γιαννίτσαρος» μᾶλλον φαίνεται νά ἔχη ἀντικαταστήσῃ τὸ ἀρχικὸ «Γιάννιος, ὁ Γιαννίκaros» δηλ. ὁ μέγας Γιάννης. Ὁ Βλ. Σκορδέλης μνημονεύει μόνον τοὺς πρώτους τρεῖς στίχους τοῦ τραγοῦδι τοῦ Καλλινίτσας μέ τὴν παρατήρησι, ὅτι «δυστυχῶς» τοὺς ἄλλους δὲν τοὺς θυμάται.

XVII Ἀπέθαν' ἢ Ἀγάπη μου.

Ἄμπέλι χιλιοκούτσουρο
ἐπήγα ν' ἀμπελώσω

- καὶ δέκα ρυάκια καὶ νερά
νά φέρω ν' αὐλακώσω.
- 5 Ὅσα πουλιά δίχως φωλιά,
νά χτίσουν τὲς φωλιές τους
νά ἔρχονται καὶ-αὶ-ἄμορφες
μ' ὄλες τὲς ὀμορφιές τους.
- Ἔρχεται μιά, ἔρχονται δυὸ
10 ἔρχονται τρεῖς καὶ πέντε,
κι' ἀκόμα κείνην π' ἀγαπῶ
δὲν ἔρχεται στ' ἀμπέλι.
- Ἄμπέλι μ' χιλιοκούτσουρο,
πού σ' ἔχω-ἀμπελωμένο,
- 15 μὲ τόσα ρυάκια καὶ νερά
πού σ' ἔχω-αὐλακωμένο,
καὶ σεῖς πουλιά δίχως φωλιά
πού χτίζετε τὲς φωλιές σας,
καὶ σεῖς, αἱ τόσες ὀμορφες
- 20— μέσα στὲς ὀμορφιές σας,
ἀκόμα 'κείνην τὴν ξανθιά
ποῦνε γλυκειὰ σὰ μέλι,
ἀκόμα 'κείνη π' ἀγαπῶ
δὲν εἶδετε στ' ἀμπέλι;
- 25— Τ' ἀμπέλι μ' ἐξηράθηκε,
πού πῆγα ν' ἀμπελώσω,
καὶ τὰ νερά τραβήχθηκαν
πούφερα ν' αὐλακώσω.
- Ὅσα πουλιά πούχαν φωλιές
30— χαλάσαν τίς φωλιές τους,
κι' ὄσες στὸν κόσμον ὀμορφές
ἔχασαν τὲς δροσιές τους,
'Απόθαν' ἡ ἀγάπη μου
σκοτείνιασεν ὁ κόσμος.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολιτικό Τραγούδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 2 Ἀ μ π ε λ ῶ ν ω : φυτεύω ἀμπέλι. Στ. 17 χ τ ί ζ τ ε :
χτίζετε.

XVIII. Ἡ παραγγελιά τοῦ λαβωμένου

Πέρα σ' ἓνα περιβόλι
ἀπ' ἔχει δέντρα φυτεμένα,

φυτεμένα, φουντουμένα,
 εἶν' ὁ Γιάννης ξαπλωμένος
 5 καὶ στὰ στήθια βαρεμένος.
 Καὶ ὁ δοῦλος του τὸν κλαίγει :
 —Σήκω Γιάννη μ' σήκω ἀφέντη μ'!
 Τὸ κερβάνι θὰ κινήση
 κι' ἡ κυρά μου θὰ ρωτήξη,
 10 — ποῦνε-ὁ Γιάννης, ποῦνε-ὁ-ἀφέντης
 —Νὰ τὴν πῆς πὼς πάω στὴν Πόλη
 τ' ἄλογο μ' νὰ καλιβῶσω
 βάνω πέταλ' ἀσημένια
 καὶ καρφιὰ μαλαματένια,
 15 παίρνω σύντροφο τὸ Χάρο
 καὶ τὴ μαύρη Γῆ γυναίκα.

ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο τραγοῦδι. Στ. 2 'Α π' ἔχει : ὄπου-ἔχει. 'Α-γαπᾶν ἀντὶ ἀγαποῦν, λέγουν οἱ Στενιμαχίτες.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 8 Τὸ κερβάνι ἢ καρβάνι : "Ὀμιλος ἐμπόρων, ποῦ προτοῦ νὰ γίνη ἡ σιδηρ. γραμμὴ τῆς Χίρς (1872) ποῦ εἶχε συνδέση τὴ Κωνσταντινούπολι μὲ τὴν 'Ανδριανούπολι καὶ τὴ Φιλιπούπολι ξεκινοῦσε κινεζικά καὶ μὲ τὴ συνοδεία ἀρματωμένων ἀρβανιτάδων γιὰ νὰ πάη στὴν Πόλι.

ΧΙΧ 'Ο Ξενητεμένος.

Ἐκείπερα, μὲς στὰ βουνά, δυὸ μνήματα ρημάζουν,
 τὸ πρῶτο εἶναι τ' ἀδελφοῦ, τ' ἄλλο τῆς ἀδερφῆς του,
 ποῦ κλέφτες τοὺς σκοτώσανε γιὰ τὰ (ν) τοὺς ξεγυμνώσουν.
 Κι' ἀνάμεσα στὰ μνήματα ξεφύτρωσε ἕνα κλήμα,
 5 κάμνει σταφύλι ραζακὶ καὶ τὸ κρασί μελάτο,
 κι' ὄποια γυναῖκα θὰ (ν) τὸ πιῆ, ποτὲ παιδί δὲν κάμνει.
 "Ἄς τὸ πινε κι' ἡ μάννα μου, παιδί γιὰ νὰ μὴν κάνη,
 κι' ἂν μ' ἔκαμνε, τί μ' ἔρριξε στὰ ἔρημα τὰ ξένα ;
 Ξένες πλύνουν τὰ ροῦχα μου, ξένες τὰ σαπουνίζουν
 10 τ' ἀπλώνουν, τὰ μαζεύουνε προτοῦ καλοστεγνώσουν.
 Τὰ πλύνουν μιά, τὰ πλύνουν δυό, τὴ τρίτη μοῦ τὸ λένε :
 — Πᾶρε, ξένη μ', τὰ ροῦχα σου καὶ πᾶνε τα στὴ μάννα σ'.
 —"Ἄν εἶχα μάννα κι' ἀδερφή δὲν τ' ἄφερνα. σὲ σένα.
 14 Δὲν ἔχω μάννα κι' ἀδελφή κι' οὔτε στὸν ἥλιο μοῖρα.

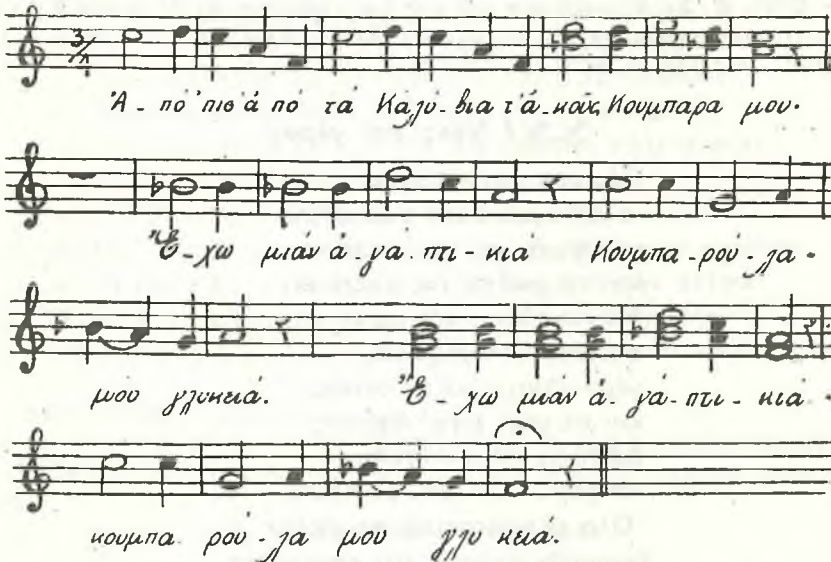
ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι Φιλιππουπολίτικο.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 1 ρημάζου ν : οὐδ. μένουν ἔρημα, ἐρειπωμένα. Στ. 5

με λ ᾱ τ ο : κρασί πυκνό και γλυκό σάμέλι. Στ. 10 π ρ ο τ ο ὀ κ α λ ο - σ τ ε γ ν ῶ σ ο υ ν, δηλ. τὰ πλένουν και τὰ στεγνώνουν ὄπως-ὄπως.

ΣΗΜ. Γ'. Τὸ τραγούδι αὐτὸ ἔχει πανελλήνιο χαρακτήρα, με διάφορες κατὰ τόπους παραλλαγές περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο πιτυχημένες. Στὸ Πάσσοφ (СССХХ—ССХХΙV σελ. 238—240)..αὐτὸ βρίσκεται κομματιασμένο σὲ δύο τραγούδια ἐξέχωρα, με στίχους ἀνάμεσα σχεδὸν ἀσχετους, πὸ τὸ ἀσχημίζου. Ἡ παραλλαγή τῆς Φ.λιππούπολης, πὸ δημοσιεύεται ἐδῶ, σ' ἓνα μονοκόμματο τραγούδι, χωρὶς παραγεμίματα, με μέτρο τακτικό,—βρίσκω, πὸς εἶνε μιὰ ἀπὸ τὲς ὠραιότερες.

XX T' ἀκοῦς κουμπάρα μου ;

Ἄ - πο' πῖο ἄ πο' τὰ Καλύβια - για τὰ ναῖς Κουμπάρα μου.
 Ἐ - χω μιὰν ἄ - γα - πτι - κιά Κουμπα - ρού - γα -
 μου γλυκειά. Ἐ - χω μιὰν ἄ - γα - πτι - κιά .
 κουμπα ρού - γα μου γλυ κιά.

- 1 Ἄπο' πίσω ἀπὸ τὰ Καλύβια. Τ' ἀκοῦς κουμπάρα μου ;
 ἔχω μιὰν ἀγαπτική,
 Κουμπαρούλα μου γλυκειά.
- 5 Ὅλοι με λένε νὰ τὴν ἐπάρω. Τ' ἀκοῦς κουμπάρα μου ;
 μὰ εἶναι τὰ-ἔξοδα βαρειά,
 Κουμπαρούλα μου γλυκειά.
- Πέντε καρμπόβουλα ἔχει τὸ φέσι. Τ' ἀκοῦς κουμπάρα μου ;
 καὶ πενήντα ἢ φορεσιά,
 Κουμπαρούλα Θανασιά.
- 10 Κούτσουρα, ξύλα, δαδιά, καρβούνια. Τ' ἀκοῦς κουμπάρα μου ;
 κι' ὄλα τὰ χειμωνικά,

- Κουμπαρούλα μου γλυκειά.
 Σκόρδα, κρομμύδια, πατάτες, ντομάτες. Τ' άκοῦς κουμπάρα μου ;
 κι' ὄλα τὰ λαχανικά,
 15 Κουμπαρούλα μου γλυκειά.
 Σελτέδες, μιντέρια, μακάτια, περντέδες. Τάκοῦς κουμπάρα μου ;
 κι' ἕνα σερκιγιανό χαλί,
 Κουμπαρούλα μου καλή.
 Καλή ἢ πνιτρειά, κηλή κι' ἢ νύφη Τ' άκοῦς κουμπάρα μου ;
 Μά νάχης γρόσια μέ (τήν) οὔρα
 Κουμπαρούλα μου γλυκειά.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι Φιλιππουπολίτικο τοῦ 1850—1900.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 7 κ α ρ μ π ὀ β ο ὑ λ ο : νόμισμα. Στ. 16 μ α κ ά τ ι α :
 χρωματιστά σκέπασματα τῶν στρωμάτων. Στ. 17 σ ι α ρ κ ι γ ι ν ὀ χ α λ ι :
 Σιάρκιοϊ, τὸ σημερινὸ Πίροτ τῆς Σερβίας.

XXI Νέος; καὶ γέρος.

- Πέρασα ἀπτό γιοφῦρι
 κι' εἶδα μιὰ ἀπτό παραθῦρι,
 μέ τῆ μάννα της μαλώνει,
 καὶ τὰ ροῦχα της μαζώνει.
 5 Μάννα, λέει, πάντρεψέ με,
 σπιτονοικοκύρεψέ με,
 γέρον ἄντρα μὴ μέ δίνεις,
 καὶ σέ γέρο μὴ μ' ἀφίνεις.
 Δώσε με σέ παλλικάρι,
 10 νὰ χαρῶ πού θὰ μέ πάρη.
 "Ὅλα τὰ γεροντικά παιγνίδια,
 βρωμοῦν σκόρδα καὶ κρομμύδια,
 καὶ τοῦ νιοῦ τὰ παιγνιδάκια
 εἶνε ρόϊδα μέ φυλλάκια.
 15 Γέρος πέφτει μέσ στοῦ στρώμα,
 σάν τὸ γάϊδαρο στοῦ χῶμα·
 νέος πέφτει μέσ στοῦ στρώμα,
 σάν τὸ ζάχαρι στοῦ στόμα.
 "Ὅταν γέρος σ' ἀγκαλιάζει
 20 ἢ καρδιά σ' ἀναγουλιάζει,
 κι' ὅταν νέος σ' ἀγκαλιάζει
 στὰ τριαντάφυλλα σέ βάζει.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι Φιλιππουπολίτικο.

ΣΗΜ. Β'. Κ α ἰ τ ἄ ρ ο ῦ χ α τ η ς μ α ζ ῶ ν ε ι : μαζεύει τὰ ροῦχα
 της, ἴσως γιὰ νὰ φύγη, γιατί ἢ μάννα της τὴν προξενᾷ γέρον ἄντρα.

ΣΗΜ. Γ'. Καί τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἔχει πανελλήνιο χαρακτήρα. Ἐκεῖ ὅμως ὁ διάλογος εἶνε μεταξὺ ἑνὸς γέρου καὶ ἑνὸς νέου κοριτσιοῦ. Ἡ παραλλαγή ἐκείνη ἀρχίζει : « Ἄ τὸ κατ' σέ μιὰ μουρίδα (;), — κάθοντα μιὰ κορασίδα, — ἐκαθόνταν κι' ἕνας γέρος, — ἐκατὸ χρονῶ τὸν ξέρω (;) — σκύφτ' ὁ γέρος νὰ φιλήσῃ — σάλια, μύξες τὴ γεμίζει (;) — φύγε, γέρο, ἀπὸ κοντὰ μου, σ' ἀναγούλιασε ἡ καρδιά μου, κτλ. ». — Ἡ παραλλαγή ὅμως, ποῦ τὴν δημοσιεύω εἶνε πολὺ πρὸ στρωγτῆ, καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία τῶν στίχων εἶνε ἄμεμπτη Γι' αὐτὸ καὶ δημοσιεύεται.

XXII. Ἡ Σμυρνιά.

- Ἐταξίδεψα στὴ Σμύρνη καὶ μὲ πάντρεψαν αἱ χῆρες
καὶ μοῦ δώσανε γυναῖκα π' ἄζιζε καὶ χίλιες λίρες.
Τὸ κρασί ἔτσι τὸ πίνει στὸ βουτσί ποῦ δέν ἀφίνει,
τὸ ρακὶ τὸ δοκιμάζει ὥσπου πέφτει καὶ πλαγιάζει.
- 5 Τὴ Δευτέρα βάζει πλύνει καὶ τὴν Τρίτη τὰ ξεπλύνει,
τὴ Τετράδη τὰ ἀπλώνει καὶ τὴ Πέφτη τὰ μαζώνει,
καὶ τὴν Κυριακὴ τὰ βάζει καὶ στές ψεῖρες πάλι βράζει.
Γνέθει ἕνα κουβαράκι, ἴσαμ' ἕνα καρυδάκι
καὶ τὸ βάνει στὸ σεντουκι νὰ τὸ σέρνη τὸ ποντίκι.
- 10— Χάλνα, ἄντρα μ', τὸ ντουβάρη, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ κουβάρη
νὰ σὲ κάνω ἕν' ἀμπέτσα, σὰν τοῦ πετεινοῦ τὴν πέτσα.
ὅταν ζέστα νὰ κρυώνης, κι' ὅταν κρύο νὰ παγώνης,
χάλνα, ἄντρα μ', τὸ ντουβάρη, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ κουβάρη.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγοῦδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 4 Β ο υ τ σ ί : βαρέλι μικρό, βυτίον. Στ. 10 ν τ ο υ β ἄ ρ ι : ὁ τοίχος. Στ. 11 ἄ μ π έ τ σ α μ ι κ ρ ὸ ν ἄ μ π ᾶ : χοντρὸ μάλλινο φόρεμα.

XXIII. Πάρ' το ἀπόφασι.

- Φανούκα μ' πάρτο-ἀπόφασι
μαζίτσα μ' πιά νὰ ζήσης.
ἄφησε μάννα κι' ἀδερφές,
τὸν ἄντρα ν' ἀποχτίσης.
- 5 Μήγαρ μᾶς καταράστηκαν
νᾶμαστε χωρισμένοι ;
Γιάλα νὰ ζήσωμε μαζί
σὰ ντέντρα στερεωμένοι.
Σὺ ἀπ' κεινὰ μαραίνεσαι,
- 10— κι ἐγὼ ἴποδνὰ λυποῦμαι,
δέν εἶνε τὸ καλλίτερο
τὰ δυὸ μας νὰ παρτοῦμε ;

Είδα στο όνειρο μ' έψες
 πώς βρίσκομαι στη μάντρα,
 15 και σένα πώς σέ πλάνεψαν
 και πήρες άλλον άντρα,
 και πάλ' άποκοιμήθηκα
 και σ' είδα στο πλευρό μου,
 "Ελα πουλί, κ' άλήθεψε
 20 έτουτο τ' όνειρό μου.

ΣΛΜ. Α', Στενιμαχίτικο τραγουδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 7 γ ι ά λ α: Έλα. Στ. 9 και 10 ά π' κ ε ι ν ά, . . π ο
 δ ν ά: άπό κεί νά . . . άπό έδω νά.

XXIV. Τώρα δοξάζω τόν Θεό.

Τώρα δο-ξά-... ζω τόν θε-ό Τόν Άη Νι-κό-...
 ...φαχα...ρι...σιώ Που πιάνω χε-...ρι δρο
 σε ρε, έ-να χερά...α...νι τρυφε-...ρο.
 Επώδω
 Έ-γα που γάιμι Έ-γα Στη Σμυρνη παγω νι Έ-γα
 Έ-γα που γάιμι Έ-γα Στη Σμυρνη παγω νι Έ-γα

Τώρα δοξάζω τόν Θεό
 τόν άη-Νικόλα φαριστώ
 που πιάνω χέρι δροσερό,
 ένα χεράκι τρυφερό:

- 5 "Ελα πουλάκι μ' ἔλα
 στὴ Σμύρνη πάγω κι' ἔλα.
 Πένε τὴν κυρά σου νᾶρτη-ἔδῶ,
 κι' ἔχω δυὸ λόγια νά τὴν πῶ,
 νά τὴ φιλήσω στὸν λαιμό,
 10 κι' ἀπ' τὸν λαιμὸ στοὸ μάγουλο,
 "Ελα πουλάκι μ' ἔλα κτλ.
 Χτίζει κι' ὁ Ἔρωτας φωλιά
 μές στὰ σγουρά σου τὰ μαλλιά,
 καὶ βγαίνουν δώδεκα πουλιά,
 15 τὸ-ἔνα μ' ἀνθρώπινη λαλιά·
 "Ελα πουλάκι μ' ἔλα κτλ.
 Καὶ τὸ πουλί ποὺ τραγουδεῖ,
 μές στοὸ τραγοῦδι τοῦ μιλεῖ:
 ἴπως ἀγαπᾶς τὴ μάννα σου
 20 ἀγάπα καὶ τὸν τὸν ἄντρα σου.
 "Ελα πουλάκι μ' ἔλα κτλ.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι φιλιππουπολίτικο καὶ στενιμαχίτικο.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 2 τὸν "Α Ἰ Ν ι κ ὸ λ α ε ὕ χ α ρ ι σ τ ῶ, Σάν τὸν προστάτη ἅγιο τῆς καλῆς τύχης στὰ συνοικέσια.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. **Ἄρραβῶνες καὶ γάμοι.** Στὰ παλῆὰ τὰ χρόνια καὶ ὡς στὰ 1870 τ' ἄρραβωνιάσματα στὴ Φιλιππούπολι καὶ τὸ Στενίμαχο ἦταν οἰκογενειακὴ καὶ ὄχι ἀτομικὴ ὑπόθεσι τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης. Ὅταν ἔπαιρναν τέλος ὅλα τὰ προκαταρκτικὰ ζητήματα ὁ γαμπρὸς πῆγαινε στοὸ σπίτι τῆς νύφης συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν προξενίτη, ὅπου τὸν ὑποδέχονταν οἱ γονεῖς τῆς νύφης. Ἡ τελευταία, στοὸ Στενίμαχο, παρουσιαζότανε μόνον γιὰ νὰ κερᾶση τὸ γλυκὸ καὶ τὸν καφέ, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξι καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἔβγαινε ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Ἀλλὰ καὶ ὅταν κερνοῦσε ἔοκυβε τόσο πολὺ, ποὺ γιὰ τὸ γαμπρὸ ἦταν συχνὰ ἀδύνατο νὰ ξεδιαλέξῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς. Ἔτσι ὑπάρχουν περιπτώσεις στοὸ Στενίμαχο, ἄλλῃ νὰ βγῆ νὰ κερᾶση καὶ ἄλλῃ κατόπι νὰ παρουσιάζεται γιὰ τὸν γάμο τὰ δαχτυλίδια τ' ἄλλοιζαν οἱ συγγενεῖς. Στὲς βεγγέρες καὶ στὰ τραπέζια ποὺ ἐπακολουθοῦσαν ἡ νύφη ἦταν ἀόρατη. Κατὰ τὴ ρωσικὴ κατοχὴ (1877-79) στοὸ Στενίμαχο ὁ πρῶτος ποὺ τόλμησε νὰ νεωτερίσῃ βγαίνοντας περίπατο μὲ τὴν ἄρραβωνιαστικιά του ἦταν ὁ Στέργιος ὁ Πάγκαλος μὲ τὴν κόρη τοῦ Καραγιαννάκη. Τὰ παιδιὰ ὅμως τοὺς πῆραν τὸ κατόπι μὲ τὲς φωνές «Ἐλάτε μπρέ, νὰ δγῆτε τίς ἄρραβωνιασμέναι!». Ἀποτελέσμα: συναγεμὸς καὶ ματαίωσι τοῦ περιπάτου.—Μετὰ τὰ στεφανώματα, τότε μόλις ἀλλὰ τότε μόνον ὁ γαμπρὸς ἔπιανε τὸ χέρι τῆς νύφης στοὸν χορὸ ποὺ ἀμέσως ἀκολουθοῦσε καὶ τὸν ἔσερναν αὐτὸς μὲ τὴ νύφη. «Οἱ λαητᾶδες» ἔπαιζαν τραγοῦδώντας τὸ «τῶρα δοξάζω τὸν Θεό», ποὺ τὸ τραγοῦδοῦσε μαζὶ κι' ὁ γαμπρὸς. Καὶ πῶς νὰ μὴ δοξάζῃ τὸν Θεὸ τοῦ ὁ ἀνθρωπος!

XXV Τριανταφυλλέτσα μ' πράσινη.

Τριανταφυλλέτσα μ' πράσινη,
 τότε θά κοκκινίσης
 νά κάνης τὰ τριαντάφυλλα σ'
 τόν κόσμο νά στολίσης,
 5 καί μένα τόν άνύπαντρο
 νά μέ καλοκαρδίσης ;
 Τριανταφυλλέτσα μ' πράσινη,
 τότε θά κοκκινίσης,
 Κόρη μ' τότε θά (ν) τό σκεφτῆς
 10 νά έρτῆς νά μέ μιλήσης,
 καί τῆ καυμένη μου καρδιά,
 νά τῆ δροσοποτίσης.

ΣΗΜ. Α'. Τραγοῦδι στενιμαχίτικο.

ΣΗΜ. Β'. Στ. Νά έρτῆς νά μιλήσης· ἄλλη έκδοχή: νάρτῆς
 νά μέ φιλήσης.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. Τό τραγοῦδι αὐτό μπορεῖ νά ὀνομαστῆ, τό
 «τραγοῦδι τοῦ γεροντοπαλλίκαρου». Ὡς στά 1906 ἦταν ἀδύνατο νά βρεθῆ πα-
 ρέα ἀπό γεροντοπαλλίκαρα, κάποια φεγγαρόλουσι νύχτα σέ κανένα σαλάσι,
 [καφενεῖο ἐξοχικό πάνω ὅπο τόν ποταμό τοῦ Στενιμάχου), νά μὴν ἀκούσης τῆ
 «τριανταφυλλέτσα» ἄσωτες φορές, μέ τίς ἀναπόσπαστες διακοπές ἀπό ξεφω-
 νητά «ἄχ» καί «βάχ».

XXVI Κυρά μου τὸ σκουφάκι σου

Κυρά μου τὸ σκουφάκι σου
 βάλε το παρακάτω
 καί μὴ μέ κάνεις νά σφαγῶ
 στὴν πόρτα σου-ἀποκάτω.
 5 Πῆρες τ' ἀνθάκια ἀπτή ροδιά,
 τ' ἀσπράδι-ἀπὸ τὰ χιόνια,
 πῆρες καί τὰ ματόφρυδα
 ἀπὸ τὰ χελιδόνια.
 Τρώγω, μέ τρώγει ἡ ἔγνοια σου
 10 μασῶ δὲν καταπίνω,
 πίνω νερό νά δροσιστῶ,
 φαρμάκι - εἶνε κι' ἐκεῖνο.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπόλιτικο τραγοῦδι.

XXVII. Ὁ μεθύστακας.

- Ὁ ἥλιος βασιλεύει κι' ἡ-μέρα σώνεται
 κι' ὁ Κώτσος ὁ δικός μας δὲν πριμαζώνεται.
 Τ' ἄλλα τὰ παλλικάρια θὰ πᾶν μὲ συντροφιές,
 χορεύουν, σεργιανίζουν, βρίσκουν κι' ἀγαπτικές,
 5—κι' ὁ Κώτσιος ὁ δικός μας σὰ βγαίνει ἀπ τὴ δουλειά
 ἀπτ' ἀργαστήρι τ' ἴσια θὰ πάη στοῦ μηχανᾶ.
 —"Ἀκουσε, λέω, Κωστάκη, μάζωξε τὸ μυαλό,
 »ἔχει κι' ἄλλα σοκάκια χῶρια-ἀπ τὸ καπηλειό».
 —"Ἀκουσε, λέω, Κωστάκη, σιὰ λέω ἀπὸ καλὰ
 10 »μὲ τὸ κρασί πού πίνεις, θὰ πέσης σὲ μεπελᾶ,
 —Παππᾶ μ' τοῦ κάκου ἤρτες, τοῦ κάκου μὲ μιλάς
 »κι' ἐμένα τὸ ξηρό μου, εὐκόλα δὲ γυρνᾶς.
 »Ὁ κόσμος εἶνε σφαῖρα κι' ὄλο γυρίζουμε
 »μὰ ἐγὼ μὲ τὸ κρασάκι δὲν σακλεντίζομαι.
 15 »Κάθε στιγμή πού φεύγει δὲ θὰ γυρίση πιά,
 »καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου βρίσκονται σιὰ βουτσιά.

ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο τραγούδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 2 Δέν πριμαζώνεται: δὲν περιμαζεύεται. Στ. 6
 μεχανᾶς: λέξις τουρκική: καπηλειό. Στ. 8 μάζωξε τὸ μυαλό;
 περιμάζεψε τὰ μυαλά σου. Στ. 14 σακλεντίζομαι τουρκ. στενοχω-
 ροῦμαι. Στ. 16 Βουτσιά, βαρέλι, βυτίο.

XXVIII. Τὸ ὄνειρο.

- Πούσε κόρη μ' κρυβημένη καὶ δὲ βγαίνεις νὰ σὲ ἰδῶ;
 ἓνα ὄνειρο πού εἶδα, θέλω τώρα νὰ στοῦ πῶ.
 Εἶδα ψὲς στοῦ ὄνειρό μου πὼς σὲ χῶμα μαλακὸ
 φύτεψα ρόδα καὶ κρίνους καὶ σγουρὸ βασιλικό.
 5 Φύλαγα καὶ πότιζά τα κάθε βράδου μοναχός,
 καὶ σὰν ἄνθισαν τὰ εἶχα ἓνα θάμμα ὁ φτωχός.
 Πέρασαν χελιδονάκια καὶ μοῦ πήραν τὸν καρπὸ,
 μάρησαν ρόδα καὶ κρίνους, φάγαν τὸν βασιλικό.
 —Τί σοῦ μέλλει, παλληκάρη, κι' ἄν σοῦ πήραν τὸν καρπὸ;
 10 ἔχεις ἄλλα νὰ φυτέψης ρόδα καὶ βασιλικό.
 —Τί μοῦ μέλλει κοριτσάκι μ', ἄν μοῦ πάρουν τὸν καρπὸ;
 ἄνθι δευτεροσπαρμένο δὲν εἶνε μυρωδικό.

ΣΗΜ. Α'. Φιλιππουπολίτικο τραγούδι.

XXIX Τῆς Σταυρούδας.

Δέν ἦσουν σὺ ποὺ μ' ἔλεγες σάν δὲ σὲ δογῶ πεθαίνω ;
 τώρα μὲ μιᾶς μὲ ξέχασες καὶ παίρνεις ἕναν ξένο.

Σταυρούδα μου μὲ τὸ μαντῶ,
 ποὺ ξέχασες τὸν Προεστό.

5 Δέν ἦσουν σὺ ποὺ μ' ἔλεγες, πὼς ταῖρι θὰ μὲ κάνεις ;
 τώρα ἐμένα (ν) ἄφησες καὶ Βούργαρο θὰ πάρης.

Σταυρούδα μου, χρυσό μ' πουλί,
 ποὺ ιῆρες τὸν ἀνακριτῆ.

Κρῖμα στὰ τόσα γράμματα σ', κρῖμα στὴν ἐμορφιά σου,
 10 γκουντίλεψες τὸ σόί σου, ντρόπιασες τὴ γενιά σου.

"Αχ σὺ μὲ τὰ ξαθιά μαλλιά
 ποὺ ντρόπιασες τὸν μαχαλαῶ.

Ἡ ὥρα ἦταν δώδεκα σ' ἔβαλαν μές στ' ἀμάξι,
 νὰ μὴ σὲ πάρη-ὀ-ἀνακριτῆς κι' ἀπτή χαρά τ' πετάξῃ

15— μὰ-ὄτι ὁ μπαμπᾶς σου κι' ἂν σὲ πῆ,
 σὺ θέλεις τὸν ἀνακριτῆ.

Πὼς ξέχασες τί ἦσουν σὺ καὶ παίρνεις ἕναν Βῆτα
 κρῖμα στὴν ἐξυπνάδα σου, ἐπάτησες στὴν πίττα.

Σταυρούδα μου, χρυσό μ' πουλί
 ποὺ πῆρες τὸν ἀνακριτῆ.

ΣΗΜ. Α'. Σατυρικό Στενιμαχίτικο τραγοῦδι.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 10 γ κ ο υ ν τ ῖ λ ε ψ ε ς : γουντιλέβω, ἀπὸ τὸ γούντιλας, τοπικὴ ἑλληνικὴ λέξις, ποὺ σημαίνει ἄνθρωπο, ποὺ ἐξωτερικὰ παρουσιάζεται σάν πολιτισμένος καὶ Κύριος ἀλλ' οὐσιαστικά, κι' ἅμα λιγάκι τὸν ξύσης, παρουσιάζεται χωριάτης καὶ πρόστυχος. Στ. 17 ἔ ν α ν Β ῆ τ α, τὸ ἀρχικὸ γράμμα τοῦ Βούλγαρος. "Ἐτσι συνθηματικὰ οἱ Στενιμαχῖτες ὀνόμαζαν τοὺς Βουλγάρους καὶ Βουλγάρες.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. **Μικτοὶ γάμοι.** Συγκρίκεσιν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ὡς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σχίσματος (1870) ἦταν συνηθέστατα στὴ Φιλιπούπολι καὶ στὸ Στενίμαχο. Ἀλλὰ μετὰ τὸ σχίσμα τέτοιοι γόμοι κόπηκαν σὰ μὲ μαχαῖρι, γιατί κανένας Ρωμηὸς δέν ἤθελε νὰ δώσῃ τὴν κόρη του ἢ τὴν ἀδελφή του σὲ «σχισματικόν». Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Βουλγαρίας μὲ τὴν Ἄνατ. Ρωμυλία, πτωχὲς Ἑλληνοπούλες ἄρχισαν ξανά νὰ παίρνουν βουλγάρους στὴ Φιλιπούπολι ὄχι ὅμως καὶ στὸ Στενίμαχο. Πρώτη πλουσία, εὐμορφὴ καὶ μορφωμένη Στενιμαχίτισσα, ποὺ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν γονέων της πανδρεύθηκε βούλγαρο ἦταν ἡ Σταυρούδα Λιδόλτσιου. Οἱ γονεῖς της τῆς ἔδιναν κάποιον Προεστοῦ (Στίχ. 4). "Ἑλληνα καὶ ἀπὸ καλὴν οἰκογένεια, ἀλλὰ χωρὶς ἀτομικὴν ἀξία καὶ μὲ πολλὰ ἐλαττώματα. Αὐτὴ ἐπέμεινε νὰ πάρῃ ἕναν Βούλγαρο, ποὺ τὸν ἀγάπησε, τὸν Χρῆστο Κάλεφ, προτίτερα ἀνακριτῆ τοῦ Στενιμάχου

(Στ. 4 καὶ 20) καὶ ὑστερώτερα, δήμαρχο τῆς πόλεως, ἕναν μορφωμένο καὶ πράγματι ἀξιαγάπητο νέο. Οἱ γονεῖς τῆς γιὰ νὰ τὴν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Κάλεφ καὶ γιὰ ν' ἀλλάξῃ περιβάλλον, τὴν ἔστειλαν στὴν Φιλιππούπολι (Στ. 13—14), κι' ἐκεῖ παρεκάλεσαν τὸν Μητροπολίτη καὶ ἄλλους οἰκογενειακοὺς φίλους νὰ τὴν νοθετήσουν, ἀλλὰ τοῦ κάκου! ὁ γάμος μὲ τὸν βούλγαρο Κάλεφ ἔγεινε. Οἱ γονεῖς τῆς καὶ ὁ ἀδελφός τῆς Γιάννης Λιόλιτσιου (σκοτώθηκε στὰ 1913) τὴν συγχώρησαν, ὄχι ὁμως καὶ ἡ κοινὴ γνώμη. Τῆς ἔβγαλαν τραγούδι. Ἡ κατοβὴ τοῦ κόσμου ἔφαγε τὴ δυστυχισμένη! Δυὸ χρόνια μετὰ τὸν γάμο τῆς, νεώτατη καὶ ὠραιότατη, ἀπέθανε, λέγουν, ἀπὸ μαρασμό.

XXX. Σκαντζόχοιρος ὁ Γιούδας.

Σκαντζόχοιρος ὁ Γιούδας
 σέρνει τὸ χορὸ γαϊτάνι,
 μπρὲ σκαντζόχοιρε Ἰούδα
 τί μὲ κάμνεις μὲ τὸ μάτι;
 5 — Σέ πατῶ μὲ τὸ ποδάρι
 καὶ μαζεύεσαι κουβάρι.

ΣΗΜ. Α'. Στενιμαχίτικο ξόρκι.

ΣΗΜ. Β, Στ. 2 σέρνει τὸ χορὸ γαϊτάνι: σέρνει τὸν χορὸ ἀδιάκοπα.

ΣΗΜ. Γ'. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ. Τὰ ξόρκια. Τὰ ξόρκια, λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας, διατηρήθηκαν πολὺ περισσότερο στὸ Στενίμαχο παρά στὴ Φιλιππούπολι. Τὸ ξόρκι τὸ πιδ-πάνω ἦταν γιὰ βασκαμὸ καὶ γιὰ κακὸ μάτι. "Ὅταν τὸ πρόσωπο πού ἔπαθε ἀπὸ βασκαμὸ ὑποπεύονταν αὐτὸν πού τὸ βάσκανε, γίνονταν κάποια ἱεροτελεστεία. Πρῶτ' ἡμερῶματα ἔκοβαν ἕνα τσάκνο (πελεκουῖδι) ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα τοῦ προσώπου πού εἶχε τὸ «κακὸ μάτι». Τὸ ξυλαρᾶκι αὐτὸ μὲ δυὸ τρία ξηρὰ γαρύφαλα «καραμφύλλια» καὶ θυμίαμα τὸ ἔβαζαν στὸ θυμιατὸ καὶ θύμιαζαν σταυρωτὰ τρεῖς φορὲς τὸν ἄρρωστο, ἀπαγγέλλοντας τὸ παραπάνω ξόρκι.

XXXI. Τῆς περδικίτσας

Περδικίτσα ἴμριωνα
 στὸ μικρὸ μ' τὸ δάχτυλο,
 κι' ὅσο τὴν ἡμίριωνα
 τόσο κι' ἀγριεύουνταν.
 5 Μιὰ τὴν πῆρε τὸ κακὸ,
 καὶ τὴν πῆγε στὸ βουνό,
 στὸ βουνὸ τὸ πετρωτό.
 Κάνει χρόνους κάνει δυό.
 Καὶ περνῶ κι' ἐγὼ π' ἐκεῖ,
 10 τὴν ἀκούγω νὰ λαλῆ,

—Λάλα, λάλα πέρδικα
 νά σ' άκούση-ό-άφέντης μου,
 νά σε φέρει σκούνταβα,
 σκούνταβα βενέτικα
 15 κι' άδριανουπολίτικα.
 Νά σε φέρη μακρυά
 πρός τής Προύσας τά νερά,
 κι' άπ' έκει πάλιν έδω
 νά χαρής και νά χαρῶ.

ΣΗΜ. Α'. Ξόρκι Στενιμαχίτικο.

ΣΗΜ. Β'. Στ. 1 μί ρ ω ν α : ήμέρωνα. Στ. 7 π ε τ ρ ω τ ό : τ ό π ε -
 τ ρ ῶ δ ε ς . Στ. 14 σ κ ο ύ ν τ α β α : σ κ ο ὕ δ α : παληθ γαλλικό νόμισμα
 άξιας περίπου ένδς ταλλήρου.

ΣΗΜ. Γ'. Ξόρκι για τούς άσώτους ή για συζύγους, πού ένω στην άρχή
 ζούσαν καλά, έπειτα άρχισαν νά ψυχραίνωνται άναμεταξύ τους και νά λογο-
 φέρνουν.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.	
Εισαγωγική σημείωσι	279	
I. 'Ο Μαντίτσας	»	280
II 'Ο φόνος του Τσορμπατζή-Γιαννάκη	»	281
III 'Η 'Εμίρισσα	»	282
IV 'Ο Κουρσάρος	»	283
V 'Ο Χάρος κι' ή Λυγερή	»	284
VI 'Η 'Εβραιοπούλα	»	285
VII Τής Λένκως τά καμώματα	»	285
VIII Τ' άρραβωνιάσματα	»	286
IX 'Ο πασάς με τά γαϊδούρια	»	288
X Του κάστρου αι παράξεις	»	288
XI Τά Καστρινά κορίτσια	»	289
XII 'Η Μανιώ	»	289
XIII 'Η κόρη του Τζερβάνη	»	290
XIV Τό φοβερό φερμάνι	»	290
XV Τής Βιγκέρας	»	291
XVI 'Η Καλλινίτσα	»	292
XVII 'Απέθαν' ή αγάπη μου	»	294
XVIII 'Η παραγγελία του λαβωμένου	»	295
XIX 'Ο Ξενητεμένος	»	296
XX Τ' άκοϋς κουμπάρα μου ;	»	297
XXI Νέος και γέρος	»	298
XXII 'Η Σμυρνια	»	299
XXIII Πάρ' το άπόφαισι	»	299
XXIV Τώρα δοξάζω τόν Θεό	»	300
XXV Τριανταφυλλέτσα πράσινη	»	302
XXVI Κυρά μου τó σκουφάκι σου	»	302
XXVII 'Ο Μεθύστακας	»	303
XXVIII Τό όνειρο	»	303
XXIX Τής Σταυρούδας	»	304
XXX Σκαντζόχοιρος ό Γιούδας	»	305
XXXI Τής περδικίτσας	»	305

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΣΑΚΗΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡΩΝ

1. Τὸ ρεπαντί.

Σφάλιξες τὸ παράθυρο,
σφάλιξε καὶ ἡ καρδιά μου.
Πεισματικά μὲ τό καμες,
σ' εὐκαριστῶ, κερὰ μου.

Τὸ ρεπαντί σου, ρεπαντί,
καὶ ἡ καρδιά μου σὲ πονεῖ.
Τὸ ρεπαντί σου χάλασε.
Κόρη μου, ποιός σ' ἀγκάλιασε;
(Ἀνακοίνωσις Λ. Βουτσᾶ)

2. Τὸ τσιν-τό.

Τσιν-τό, μωρὲ τσιν-τό,
σαλβάρι σηκωτό,
κι ἀπὸ πίσω σὰν κανάτα,
δὸς νὰ πιούμεε τὰ γιομάτα.

Τσιν-τό, μωρὲ τσιν-τό,
σαλβάρι φουσκωτό,
κι ἀπὸ πίσω κάμνει μύτη,
τράβα πάμε γιὰ τὴν Κρήτη.

Τσιν-τό, μωρὲ τσιν-τό,
σαλβάρι ισιτωτό,
κι ἀπὸ πίσω ζαρωμένο,
ἐσύ μ' ἔχεις μαγεμένο.

Τσιν-τό, μωρὲ τσιν-τό,
σαλβάρ μεταξωτό,
γοῦλο τρίζει καὶ γυαλίζει
καὶ τοὺς νιούς μας ξεμουαλίζει.

3. Ἡ βράκα.

Τῆς μάννας σου ἡ βράκα,
ποὺ κάμνει φράκα, φράκα,
τὸ ἄσπρο της ζουνάρι,
τὸ νοῦ μου θενὰ πάρη.

Πόσο τὴν κάμνω χάζι,
τὴ βράκα της σὰν βάζει
καὶ πορπατεῖ μὲ νάζι,
σὰν ἄγγελος φαντάζει.

Στὰ μάτια τὴν κοιτάζω,
βαρυὰ ἀναστενάζω,
γελάει καὶ μὲ γενεῖ,
κι ἂν πάγω ἀγριεῖ.

Κι ἂν δὲν σὲ κωλοκώψω,
ποὺ μ' ἔκλεισες ἀπόξω,
καὶ μ' ἔφαγε τ' ἀγιάζει,
καὶ σένα δὲν σὲ νοιάζει.

4. Τὰ κορίτσια κι ὁ Δεσπότης.

Τὰ Πληβιατιανὰ¹⁾ κορίτσια γράψανε ἀναφορά,
καὶ τὴ στείλαν στὸ δεσπότη, καὶ γυρέψαν παντρειά.
Κι ὁ δεσπότης μας τὰ εἶπε:— Λάβετε ὑπομονή,
νὰ ρωτήξω, νὰ ξετάξω ποῦ εἶναι οἱ καλοὶ γαῆροί.
Κάτω στὸ Μπαλοῦκ παζάρι, στὰ μεγάλα μαγαζιά,
εἶναι τρία παληκάρια, τρία ὄμορφα παιδιά.
Τὸ νὰ παίζει τὴ λαγούτα, τ' ἄλλο παίζει τὰ βιολιά,
τ' ἄλλο κάμνει σαραφλήκι, μὲ τὰ κάλπικα φλουριά,

(Τὸ τραγουδοῦσαν, ὅταν ἔφευγε κανένα κορίτσι, δηλαδή ὅταν ἐγίνετο ἐκουσία ἀπαγωγή κόρης, ἐπειδὴ οἱ γονεῖς δὲν καταδέχονταν τὸν ἐκλεκτὸν τῆς. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἄλλαξε κατὰ τὰς περιστάσεις, ὥστε νὰ ἐφαρμόζεται εἰς ὅλα τὰ γύρω χωριά).

5. Τραγούδι τῆς κούνιας.

Ἐλάτε Τσακηλιώτισσες μαζί νὰ κουνηθοῦμε,
νὰ κάμουμε «ἄξω καρδιά» καὶ νὰ ξελαφρωθοῦμε.
Ὁ ἥλιος βασιλεύει καὶ ἡ πούλια χάνεται,
καὶ σεῖς παληκαράκια, μὴ μᾶς ξεχάνετε.

Ἀγάπησα νὰ χω ζωή, μὰ γὼ ζωή δὲν ἔχω.
Σὰν κλῆμα μὲ κλαδεύουνε καὶ κλαδεμὸ δὲν ἔχω.
Σαράντα κληματσίδες ἀπαναπανωτές,
σὰν μ' ἀγαπᾶς πουλί μου γιατί δὲ μὲ τὸ λές;

Πῶς νὰ στὸ πῶ ψυχίτσα μου, πῶς γιατί σένα λυώνω,
κι' ἔχω στὰ στήθεια μου φωτιά, καὶ στὴν καρδιά μου πόνο.
Ἐσύ εἶσαι ἡ αἰτία, π κοντεύω νὰ χαθῶ,
καὶ τὸν ἀπάνω κόσμο νὰ τότε στερευθῶ.

Πόσες φορές σ' ἀντάμωσα καὶ θέλησα νὰ κρίνω,
μὰ μὲ ξεραίνει' ὁ λαιμὸς καὶ ξεροκαταπίνω.
Τὰ μάτια σου τὰ μαῦρα καὶ ἡ γλυκεῖα φωνή,
μὲ κάμαν νὰ σὲ γίνω σκλάβα παντοτεινῇ

1) Ἐξ Ἐπιβατῶν.

Νά ταν ή θάλασσα γυαλί, νά κύλαγα λεμόνι,
 νά σέ γραφα τά πάθη μου, νά μ' ἄφηναν οί πόνοι.
 Λιλή σου γιά λιλή σου, γιά λεμονιάς κλωνί,
 γιά μαντζουράνας φύλλο, γιά ἄσπρο γιασεμί.

Τό ξέρει μόνε ὁ παθός κι ὄχι κανένας ἄλλος,
 πώς τῆς ἀγάπης ὁ καημός, εἶναι καημός μεγάλος.
 Σέ ἀγαπῶ πουλί μου, δέν εἶναι ψέματα,
 τό λέν καί τ' ἀηδονάκια, κάτου στά ρέματα.

6. Ὁ Κεφαλωνίτης.

Ἔνας Κεφαλωνίτης, ἀπ τὴν Κεφαλωνιά,
 τὰ ροῦχα πού φοροῦσε δέν ἦταν στή δουνιά.
 Ρωλόγι κρομμυδένιο, ἄλυσιδ' ἀπὸ βουρλιά,
 καπέλλο τσατζαλένιο, ζουνάρ ἀπὸ τσαλιά,
 πουκάμσο λαπατένιο, βρακί πο λιγαριά,
 καί φόρεμα χαρτένιο, παπούτσια ἀπὸ σκοινιά.

7. Ἡ γκλανή.

(Συρτός)

Τί μ' εἶπες καί δέν τό καμα, Γαλανή, Γαλατιανή,
 τί μ' εἶπες κι εἶπα ὄχι, Γαλανή, τράβα σπαθί,
 καί μ' ἔχεις καί μέ τυραγνεῖς, Γαλανή, Πουβατιανή,
 σάν τό πουλί στό βρόχι, Γαλανή, εἶσαι καί ξαθή.

Ἄναστενάζω βγαίνι ἄχνός, Γαλανή, Σηλυβρινή,
 καί μέσα μ βράζ' ὁ πόνος, Γαλανή, ποῦ σέ πονεῖ;
 κι ἀπ τὸν καιρὸ πού σ' ἀγαπῶ, Γαλανή, Λαγοθηριανή,
 ἐπέρασ' ἕνας χρόνος, Γαλανή, βγάνε φωνή.

Τό ἄχ εἶναι τό κέρδος μου, Γαλανή, σκύλα Μετρηνή,
 τό βάχ ή πλερωμή μου, Γαλανή, πῶς σαγιαντᾶς;
 καί μέ τ' ἀναστενάγματα, Γαλανή, Ἀρисиανή,
 θά ἔβγη καί ή ψυχή μου, Γαλανή, δέν μ' ἀπαντᾶς;

Ἄπὸ τὰ καταφρόνια σου, Γαλανή, ἀπ τὴ Μεσηνή,
 καί τὴν δροπὴ τοῦ κόσμου, Γαλανή, πῶς νά στο πῶ;
 θά βγάνω τό μαχαίρι μου, Γαλανή, σκύλα Ξαστερνή,
 νά σκοτωθῶ ἀτός μου, Γαλανή, κόμα σ' ἀγαπῶ.

8. Τῆς χήρας ἡ κόρη.

— Δέν σοῦ εἶπα, χήρας κόρη,
στό γιαλό μὴν κατεβῆς,
κι ὁ γιαλὸς κάμνει φουρτούνα,
καὶ σέ πέρνει καὶ διαβῆς ;

— Κι ἂν μὲ πάρη, ποῦ μὲ πάει ;
— Κάτω στὰ βαθιὰ νερά.
— Κάμνω τὸ κορμί μου βάρκα
καὶ τὰ χέρια μου κωπιά,
καὶ τὸ παλιοφούστανό μου
κάμνω καραβιοῦ πανιά.

9. Ἡ χήρα.

Ἄκούσετε μωρὲ παιδιά,

τί ἔπαθε μιὰ χήρα,
ἔχασε τὸ μαντήλι της,
καὶ εἶπε γὼ τὸ πῆρα.

— Χήρα κακομοίρα,
ἐγὼ δὲ σοῦ τὸ πῆρα.

Ἄν ἴσως καὶ τὸ πῆρα γὼ,
ν' ἀδικοθανατίσω,
νὰ κρεμαστῶ στὰ λάχανα,
νὰ πέσω στὰ μαρούλια,

νὰ μὲ πετροβολήσουνε,
μ' αὐγὰ καθερισμένα,
νὰ σπάσουνε τὰ δόντια μου,
μ' ἀστράγγιχτη μυζήτρα.

10. Ἡ Μαριόγκα.

— Ἐλα Μαριόγκα μὲ στὸ νερό,
κι ἐγὼ στὴ βρύσι καρτερῶ,
νὰ σὲ τσακίσω τὸ σταμνί,
νὰ πᾶς στὴ μάννα σ' ἀδειανή.
Κι ἂν σὲ ρωτήσ' ἡ μάννα σου;
— Μαριόγκα ποῦ εἶν' ἡ στάμνα σου ;
πές— Μάννα στραβοπάτησα,
κι ἔπεσα καὶ τὴν τσάκησα.
— Δέν εἶναι στραβοπάτημα,
μόν εἶν' ἀγάπης τσάκισμα.
Στὴ γειτονειὰ μᾶς νοιώσανε.
— Μάννα μὲ τὰ χιόνια λυώσανε.
— Τὰ χιόνια τὰ λυωσε ἡ βροχή.
— Ὡς πότε ἡ ἔρμη μοναχή ;
— Κόρη μου νὰ συμμαζωχτής,
σὰ θές νὰ καλοπαντρευτής.
— Ἄχ μάννα μὲ, πῶς νὰ σὲ τὸ πῶ ;
ἐγὼ τὸ Γιάνκον ἀγαπῶ.
— Νὰ στόνε δώκω κόρη μου,
Φνάνη νὰ σὲ θέλι τ' ἀγόρι μου.

11. Ἡ Μπεκροκανάτα.

Ἡ κερά μ κρασί δὲ βίνι.
 κι ὄπου τό βρη δὲ δ' ἀφίνι.
 Ὅποιο μῆνα ἔχει ρῶ,
 βάζ μέσ στο κρασί νερό,
 κι ὄποιονα δὲν ἔχει ρῶ,
 τὸ ρουφάει χωρὶς νερό.
 Γιὰ νὰ μὴ χαλάσ χατήρ,
 πίνι καὶ μὲ μικρὸ ποτήρ,
 τὸ στραγλάει καὶ μὲ τὸ βκάλι,
 κι ἄς δαλώνη τὸ κεφάλι,
 κι ἄμα τό βρει στο βαρέλι,
 τότες πίνει ὄσο θέλι.

12. Ἡ ἀνηπρόκοπη.

Ξέπεσα στο Τασ-αγῆλι
 καὶ μὲ πάντρεψαν οἱ φίλοι,
 καὶ μὲ δώκαν μιὰ γυναίκα,
 πό τρωγε σὰν πέντε δέκα,
 ἔπινε σὰν διψασμένη,

14. Τὸ Καϊκάκι.

—Καῖκι, καϊκάκι, ποῦ πᾶς γιαλό, γιαλό ;
 Ἄν εἶσαι γιὰ τὴν Πόλη, σιάσου νὰ ρτῶ κι ἐγώ.
 —Δὲν εἶμαι γιὰ τὴν Πόλη, οὔτε γιὰ τὸ νησί,
 Πάγω νὰ ξεφορτώσω, μαῦρο γλυκὸ κρασί.
 —Καῖκι, καϊκάκι, ποῦ πᾶς γιαλό, γιαλό,
 νὰ πᾶς καὶ νὰ γυρίσης πάλε μὲ τὸ καλό.
 —Κορίτσια θὰ φορτώσω, στὴν Ἄντρος τὸ νησί;
 σὰ θέλης ταξειδάκι, ἔλα μαζί καὶ σύ.

15. Ἡ Ξαστερνή.

Ἐνα καῖκι πάγει καὶ τ' ἄλλο ἔρκεται,
 κοκκῶνα ἢ Ζωίτσα, στὴ Σύρα στέκεται.
 Κλαίει ἢ Φωτίκα κλαίει, τὰ γόνατα τς βαρεῖ,
 τρέχει κι ἢ Δημητρούλα, καὶ τὴν παρηγορεῖ.
 —Τί ἔπαθες Φωτίκα, καὶ κάθου καὶ κλαῖς ;
 καὶ μὲν' τὴ Δημητρούλα, γιατί δὲ μὲ τὸ λές ;

δούλευε σὰν προκομμένη.
 Τὴ Δευτέρα βάζει πλύσι,
 καὶ τὴν Τρίτη τὰ στραγγίζει,
 τὴν Τετάρτη τὰ ἀπλώνει,
 καὶ τὴν Πέμπτη τὰ μαζώνει
 τὴν Παρασκευὴ διπλώνει,
 τὸ Σαββάτο σιδερώνει,
 καὶ τὴν Κυριακὴ ἀλλάζει,
 πάλε μέσ στὴ ψεῖρα βράζει.

13. Ἡ γριά.

Μιὰ γριά μ' ἄσπρα μαλλιά,
 εἶχε πόνο στὴν κοιλιὰ,
 κι ἔσπειλε τὸ Δημητρό,
 νὰ φωνάξη τὸ γιατρό.
 Καὶ τὴ ρώτηξ' ὁ γιατρός ;
 —Ἐχεις ὄρεξη νὰ τρῶς ;
 κι εἶπε—ὄδε ἔχω πείνα,
 τρώω καὶ μιὰ προβατίνα.
 καὶ τὴν εἶπεν ὁ γιατρός :
 —Τὸν περίδρομο νὰ τρῶς.

—Τί νά σέ πῶ Δητρούλα μ, τί νά σ' ἀφηγηθῶ,
πού ἔφυγε ἡ μάμμα μ, καί πῆρε τὸ γαμπρό.

(Ἡ χήρα Ζωίτσα εἶχε ἀρραβωνιασμένη τὴν κόρη της Φωτίκα,
καί ἔφυγε μαζί μὲ τὸν γαμπρὸ εἰς τὴν Σύρον. Ἀργότερα ἐπέστρεψε
καί ἐπάντρεψε τὴν κόρη της μὲ τὸ ἴδιον τὸν γαμπρό).

16. Ἡ Καλιάντρα,

Καλιάντρα λένε τὸ πουλί,
πού κελαγδεῖ κάθε πρωί.
Καλιάντρα μου, καλιάντρα μου.
ξελάγιασες τὸν ἄντρα μου,
Καλιάντρα δελιονίτισσα,
στὴν πόρτα σου ξενύχτισα.
Καλιάντρα, καλιαντρίζεσαι,
ποῦ πᾶς καί βερβερίζεσαι;
Στὰ κατσαρᾶ σου τὰ μαλλιά
κάμνει ἡ καλιάντρα τὴ φωλιά.

17. Ὁ Τζωρτζῆς.

Τζωρτζῆ, Τζωρτζῆ, Τζωρτζάκι μου,
σέ ἀγαπῶ πουλάκι μου.
Τζωρτζῆ, Τζωρτζῆ, Τζωρτζῆ μου,
σέ ἀγαπῶ πουλί μου.

Τζωρτζῆ ν' ἀλλάξης τ' ὄνομα,
ν' ἀλλάξης τὸ κεφάλι,
νά βάνης καλλιγότερο
νά διῆς ποιὰ θὰ σέ πάρη.

Ὁ Τζωρτζῆς μου κι ἄλλοι δυό,
κάθονται στὸ καφενεῖο.

Τὸ Τζωρτζῆ τονε γείπανε
σέ βγάνανε τραγούδι,
καί γύριζε μέσ' στὸ χωριό,
σάν ἔρημο γαϊδούρι.

Ὁ Τζωρτζῆς πάει στ' ἄλῳνι,
καί ἡ μάμμα τὸν μαλλώνει.

Ὁ Τζωρτζάκης πού χορεύει,
τὸ κορίτσι μας γυρεύει.

Λεμόνια, πορτοκάλια και μήλα χιώτικα,
 τὰ τρώνε τὰ κορίτσια τὰ Τσακηλιώτικα.
 Χόρευε Στραντζιώτικα, πήδα Καρατζιώτικα,
 Σεῖσαι καὶ τὸν σου, σάν Μπελιγραδιώτισσα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Τὸ ρεπαντί	σελ. 307	12. Ἡ ἀνηπόκοπη	σελ. 311
2. Τὸ ταιν-τό	» »	13. Ἡ γριά	» »
3. Ἡ βάρκα	» »	14. Τὸ καϊκάκι	» »
4. Τὰ κορίτσια κι ὁ λασπότης	» 308	15. Ἡ Ξαστερνὴ	» »
5. Τραγοῦδι τῆς κούνιας	» »	16. Ἡ Καλιάντρα	» 312
6. Ὁ Κεφολωνίτης	» 309	17. Ὁ Τζωριτζῆς	» »
7. Ἡ γαλανὴ	» »	18. Δὲν ἤμπορῶ	» 313
8. Τῆς χήρας ἡ κορη	» 310	19. Ἡ ψωροπερήφανη	» »
9. Ἡ χήρα	» »	20. Τὸ πιπίνι	» »
10. Ἡ Μαριόγκα	» »	21. Παινέματα χωριῶν.	» »
11. Ἡ Μπεροκανάτα	» 311		

ΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ
ΠΕΤΡΟΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡΩΝ ¹⁾

Α' Παλιές Ίστορίες.

1. Οί Καρμανλήδες.

“Όδε πήραν οί Τουρκ' τν 'Ανατολή, ανάγκαζαν τσί Χρστιανοί νά κρέν' νε τούρκικα σι άλεσφερίς, κι όποιος ξεχνιούδανε κι έκρενε ρωμαϊκα τόν έκοφταν τή γλώσσα τ. Γιατά κείνο τώρα, οί πλειότερο οί 'Ανατολίτ κρέν' νε τά τούρκικα. (Φ. Ι.).

2. Οί γέρ, οί νιοί κι ό Θεγός.

Μιά βολά, στά παλιά τά χρόνια, σκώθκανε οί νιοί νά σφάζνε γουλι τς γέρ. π δέ βόργανε πιά νά δλέψνε, για νά μη άρώνε χαράμ τó ψωμί. Πήγανε και τóγ εΐπανε στό βασιλέ. Τσέ λέει :

1) Είς τó τέλος έκάστης παραδόσεως έθεσα έντòς παρενθέσεως τά αρχικά ψηφία του μεταδώσαντος αυτήν, κατωτέρω δέ καταγράφω τó όνομα και τó λοιπά στοιχεία έκάστου, και τó έτος κατά τó όποιον μοί διηγήθη τήν παράδοσιν.

(Φ. Ι) Φωτάκης 'Ιωαννίδης, άγράμματος, έξ 'Ελβασανίου Μετρών, έτών 60 τό 1900.					
(Κ. Ι.) Κυριάκος 'Ιωαννίδης, τό 1900.	»	»	»	»	68
(Α. Χ.) 'Ανθή Χουρμουζιάδου, τό 1894.	»	»	»	»	50
(Κ. Τ.) Κρουσταλλένια Τσιτσοδημήτρη.» τό 1910.	»	»	Πετροχώριου	»	70
(Γ. Ε.) Γιωάννης 'Ελευθεριάδης τό 1894.	»	»	»	»	50
(Γ. Κ.) Γιαννάκης Κηναλής, τό 1900.	»	»	»	»	50
(Χ. Τ.) Χρίστος Τσακήркаλφας, όλιγ. έγγράμματος τό 1900.	»	»	»	»	50
(Χ. Χ.) Χουρμούζης Χουρμουζιάδης τό 1912.	»	»	»	»	46

— Φέρτε γουλι τς γέρ πυ εἶναι γιά σφάξμο νά τσέ βάνω φυλακή μιάν ἐβδομάδα, κι ἀπέκιο νά τσέ σφάξω, ἐδῶ βροστά σας.

Γουλι οἱ νιοὶ ἔφεραν τς βαβάδες τς, μόνε ἕνας ἔκρυσε τὸ δκό τ.

— Τώρα λέει ὁ βασιλῆς θέλω νά μὲ κάμτε αὔριο ὡς τὸ βράδ δέκα μέτρα ἀλυσίδα ἀπὸ ἄμμο.

Πῆγαν οἱ νιοὶ σ'λογίσκαν, δὲ βόρσαν νά κάμνε τίποτα. Σάν εἶδ ὁ κρυμμένος ὁ γέρος τ μεγάλη σ'λλογή πυ εἶχε ὁ γιός τ, τότε ρώτσε τί παθαίνει, κι ἐκεῖνος τὸν εἶπε τν ἀλήθεια.

— Κάνε καὶ μὴ σταναχωριέστε, λέει, μόνε πάν-τε καὶ πέστε τὸ βασιλέ νά σᾶς δώκῃ ἕνα δεῖγμα καὶ νά τνε κάμ-τε τίπκ-η σάν ἐκεῖνο.

Τὸ λέει αὐτὸς τς ἀρκαδάσοι τ, παγαίν-νε γουλι στὸ βασιλέ καὶ τὸ λένε.

— Ποιὸς σᾶς ἔδωκε αὐτήνι τν ὀρμήνια ; λέει ὁ βασιλῆς, νά τότε κάμω ἀρχηγό σας.

Σάν ἔδξανε ποιὸς ἦδανε, στέλνει μάνε μάνε ὁ βασιλῆς στὸ σπῖτ τ, σκαλίζνε καὶ βρῆσκνε τὸ βαβᾶ τ, τονε πέρν-νε καὶ τονε φέρν-νε.

— Κατάλαβατε τώρα λέει ὁ βασιλῆς π ἀκόμα χρειάζσαι οἱ γέρ στὸ γόσμο καὶ γιαυτὸ τσέ βαστάει ὁ Θεγός ; "Ἄδ ἀνοίξτε τ φυλακή, καὶ πάρτε καθαρεῖς τὸν βαβᾶ τ, καὶ μὴ θέλτε νά φανῆτε γνωστικότερ ἀπ τὸ Θεγό.

(Γ. Κ.)

- (Π. Μ.) Πολύδωρος Μπόιτσογλου, ἀγράμματος νῦν κατοικεῖ εἰς Παλαίφυτον Γιαννιτσῶν ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν ἐτῶν 75 τὸ 1934.
- (Α. Μ.) Ἀναστάσης Μουχλιάρης, ἀγράμματος, νῦν κατοικεῖ εἰς Παλαίφυτον Γιαννιτσῶν ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, ἐτῶν 57 τὸ 1937.
- (Α. Χ.) Ἀλέκος Χουρμουζιάδης, ἐγγράμματος, νῦν κατοικεῖ εἰς Παλαίφυτον Γιαννιτσῶν, ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, ἐτῶν 56 τὸ 1936.
- (Α. Μ.) Ἀρσένης Μυστακίδης, ὀλίγον ἐγγράμματος, νῦν κατοικεῖ εἰς Παλαίφυτον Γιαννιτσῶν ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, ἐτῶν 76 τὸ 1934.
- (Μ. Φ.) Μηνᾶς Φωτόπουλος, ὀλίγον ἐγγράμματος, νῦν κατοικεῖ εἰς Παλαίφυτον Γιαννιτσῶν, ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, ἐτῶν 52 τὸ 1934.
- (Μ. Ι.) Μαρία Ἰωαννίδου, ἀγράμματος. "Ἅγιος Πέτρος, Γουμενίτης, ἐξ Ἐλβασανίου Μετρῶν, ἐτῶν 87 τὸ 1937.
- (Λ. Β.) Λάμπρος Βουτσᾶς, ἐκ Πετροχωρίου, Μετρῶν, κάτοικος Κοιμησῆως Σιντικής, ἐγγράμματος, ἐτῶν 75, τὸ 1937.
- (Ε. Χ.) Ἐλένη Χουρμουζιάδου, ἐγγράμματος, ἐκ Πετροχωρίου, Θ)νίκη, ἐτῶν 60, τὸ 1937.
- (Δ. Κ.) Δημήτριος Κανελλάκης, » » Λαγκαδάς, » 45, τὸ 1937.
- (Α. Κ.) Ἀρχοντοῦ Κανελλάκη, ἀγράμματος ἐκ Μετρῶν, » » 80, τὸ 1937.
- (Β. Ι.) Βαγγέλης Ἰακωβίδης, ἐκ Μεγάλου Τοέκμετζέ, ὀλίγον ἐγγράμματος, νῦν κάτοικος Ἀθῶρων Γουμενίτης, ἐτῶν 73, τὸ 1937.

Β' Ἡ Πόλι καὶ ἡ Ἁγία Σοφία.

3 Ἡ χέρα τς δικαιοσύνης.

Ὁ αὐτοκράτορας Λέων ὁ Σοφός, ἔκαμε μιὰ χέρα χρυση ποὺ ἔκρινε γοῦλο δίκαια. Μιὰ βολὰ ἕνας Ὁβριὸς χρούσταγε 40 φλουριά καὶ δὲ δὰ πλέρωνε. Πήγανε νὰ κριθοῦνε στὴ χέρα τς δικαιοσύνης. Αὐτὸς ὁ κατεργὰρς ἔπιασε κι ἔβανε τὰ φλουριά μέσα σ' ἕνα βαστούνι κι ὅδε θὰ λά σταθῆ ἀπ κάτ σι χέρα νὰ τονε κρίνι, ἔδνε πρῶτα τὸ βαστούνι στὸ Χστιανὸ νὰ τὸ βαστάη καὶ ἡ Χέρα στέκταν ἀψλά κι ἔλεγε ἔχι δίκιο. Ἔβαινε ὕσταρα ὁ ἄλλος χωρὶς βαστούνι πάλε ἔλεγι αὐτὸς ἔχι δίκιο. Σὰ δὲ βόρσε νὰ τσὲ κάμ νὰ καταλάβνε τσακίσκι ἀπ τὸ κακό τς καὶ γένικε κομμάτια. (Κ. Ι.)

4 Ἡ ἀγελοκομμένη λειτουργία.

Τὸ γαιρὸ ποὺ πάρτικε ἡ Πόλι ὁ παπᾶς διάβαζε μέσ σην Ἁγία Σοφία τ λειτουργία. Ἦρτανε οἱ Τούρκι ἀγριεμένοι μὲ τὸ Σουλτάν Μεμέτ καὶ χύθκανε μέσ σην ἐκκλησιὰ κι ἄρκεψανε νὰ σφάζνε τὸ γόσμο. Τότε κατέβκι ἕνας ἄγγελος Κυρίου, ἔκλεισε τ ἱεροῦ τ βόρτα, καὶ πήρε τὸ βαπᾶ μὲ τ' ἅγια μυστήρια καὶ τὸν ἔκαμε χαμίνι. Ὅδε θὰ ξαναπαρτῆ ἡ Πόλι ἀπὸ τς Χρῆστιανοί, τότες θὰ ξαναβγῆ κι ὁ παπᾶς ἐκεῖνος ν' ἀποσώσ τ λειτουργία τ. (Κ. Ι.)

5 Ἡ βούλα τ Σουλτάν Μεμέτ.

Ὅδε βῆκε ὁ Σουλτάν Μεμέτς μέσ τν Ἁγία Σοφία, μὲ τ' ἄλογο τ πατώδας ἀπάν σις σκοτωμένη ἄπλωσε τὸ χέρ τ πγ ἦδανε μέσ σιὰ γαίματα καὶ βάρσε μιὰ πάτσα στὸ στύλο. Ὅς τὰ τώρα φαίνεται τὸ χέρ τ ἐκεῖ, καὶ δείχνει τί πολὺς κόσμος ἦδανε σφαγμένος, γιὰ νὰ τσὲ πατῆ καὶ νὰ φτιάξ τόσ ἀψλά. Ὅσταρα τὸ πῆραν ἐκεῖνο κι ἔκαμαν τὸ δουρᾶ τς ποὺ μοιάζ σὰ μυῖγα. (Κ. Ι.)

6 Τὸ πέταλο τ ἀλογοῦ τ Κωνσταδίν τ Παλαιολόγ.

Μπαίνονα μέσα στὸ κάστρο τς Πόλ'ς, ἀπ τὸ Γεδίκουλε, γλέψ δεξιὰ μεριὰ ἀπὰ στὸ γουλᾶ, ἴσαμε δυὸ βόγια ἀψλά, τὸ σ'μάδ ἀπ τὸ πέταλο Κωσιατίν τ Παλαιολόγ. (Κ. Ι.)

7. Οἱ σταυροὶ τς Ἁγία Σοφιάς.

Κοδὰ στὸ κουβὲ τς Ἁγία Σοφιάς, ἀπ τ ἀπόξω μέρος, εἶναι πολλοὶ ἄσπροι σταυροί. Πολλὲς βολὲς πολέμισανε οἱ Τούρκι νὰ τς ἀφανίσ'νε καὶ τσὲ χάλασανε μὰ πάλε ξαναγένικανε. (Κ. Ι.)

8. *Ἡ κράνοιχι πόρτα.*

Μέσ στν Ἁγιά Σοφιά, ζερβιά μεριά ἀπ τὸ ἱερό, εἶναι μιὰ πόρτα μὲ τζάμ π στέκεται κράνοιχι, ἀπ τήνι μέρα π πάρτκε ἡ Πόλι ἀπ τς Τοῦρκι. Κανεις δὲ ἄν νά τνε γλείσ, νε νά τν ἀνοίξ, γιατί εἶν ἀπὸ Θεοῦ. Μόνε ὄδε θά ξαναπάρμε τ Πόλι, τότες θά κατεβῆ ὁ ἄγγελος νά τν ἀνοίξ, καί θὰν ἔρτ ὁ παπᾶς π ἄφκε μσή τ λειτουργία τ, νά τν ἀποσώσ. (Κ. Ι.)

9. *Ἡ Ἁγία Τράπεζα τς Ἁγιᾶ Σοφιάς.*

Ὅδε πήραν οἱ Τοῦρκι τ Πόλι, οἱ Φράγζι ἔκλειψανε τν Ἁγιά Τράπεζα, τν ἔβανανε σ ἕνα καράβ γιὰ νά τνε φευγατίσ-νε. Μέσ στὸ Μαρμαρᾶ σκόωθε μεγάλι φουρτούνα κι ἔπεσε ἡ Ἁγία Τράπεζα μέσ στ θάλασσα. Ἐκεῖνο τὸ μέρος ὡς τὰ τώρα εἶναι γιομάτο ἀγιόμυρος καί μοσκοβολάει ὀλόύρα. (Κ. Ι.)

10. *Τὰ ὑπόγεια τς Πόλις*

Ἀπὸ τν Ἁγιά Βλαχέρα τς Πόλις ἴσαμε τν Ἁγιά Σοφιά εἶναι μεγάλος φαρδὺς δρόμος, μέσ στ γῆς. Στὸ Ζιντάν Καπού σ ἕνα μαγαζι εἶχαμε ὑπόγειο κι ἔβαζαμε βαρέλια, κι ἐκεῖνο ἦδανε ἀπὸ κείνονα τὸ δρόμο. Μιά βολὰ πῆγα μὲ τὸ φανάρ κάβοσο μέσα, ὕσταρα ἀγριεύκα καί γύρσα πίσω. (Κ. Ι.)

11. *Ὅδε θὰ παρτῆ ἡ Πόλι.*

Ὅδε θὰ παρτῆ ἡ Πόλι, θὰ παρτῆ καί τὸ γαῖμα πό χισανε οἱ Τοῦρκι πίσω. Τέτοιος κ-ηρδισμός θὰ γένι π θὰ πλέξ τὸ μουσκάρ στὸ γαῖμα. (Κ. Ι.)

12. *Ἡ Κόκκινι ἡ μλιά.*

Οἱ Τοῦρκ' ἀπ τ γόκκινι τῆ μλιά ἦρτανε καί πήρανε τὰ μέρια μας, καί πάλε στ Κόκκινι τῆ μλιά θὰ γρεμστοῦνε νά πάνε, μόνε πλερωθοῦνε οἱ ἀμαρτίες μας κι ἀναστῆθῆ ὁ βασιλές μας. (Α. Χ.)

13. *Ὁ Τεβελχανάς.*

Στὰ παλιά τὰ χρόνια, ὁ Σουλτάνος εἶχε στ Πόλι ἕνα τεβελχανά γιὰ νά ζοῦν ἐκεῖ γουλι οἱ ἀκαμάτδοι. Μιά μέρα ἔτς τὸν ἦρτε νά γενι τεπίλι καί νά πᾶ νά διῆ τί κάμν-νε οἱ τεβέλιδοι. Ὑσταρα ἔδωκε διάτα νά κορώσ-νε τὸ τεβελχανᾶ. Γουλι οἱ τεβέλιδοι, ὄαν εἶδανε π θὰ καγοῦνε. πήρανε δρόμο κι ἔφγανε. Ἀπόμκανε μόνε δυό. Σὰ βῆρε νά φλογαρίζ τὸ δβάρ ἀδίκρυ στὰ γιατάκια τς, λέει ὁ ἕνας:

—“Ερκεσαι νά φύγμε νά μῆ γαγοῦμε σά τὰ ποδίκια ;

—“Ιχ ἔλαν’), καί δέ βαρέθηκες π τὸ εἶπες ; ἀπλογήθηκί ὁ ἄλλος, καί κουκλώθηκί ἀπάν ἄπ τὸ κεφάλι γιὰ νά μῆ γλέπ τ φωτιά.

Ἵ ἄλλος δέ βάσταξ ἡ καρδιά τ σκώθηκε κι ἔφυγε. Μόνε ὁ κουκλωμένος κήκε. Ἵ Σουλτάνος εἶχε βάνι στρατὸ λούρα ²⁾ καί τσέ μάζωξε γούλι. Σά τζέ μέτρησε λέει :

— Ἵπ τς ἑκατὸ πό τρωγαν ἐδῶ μέσα, οἱ ἐνενήδα ἐννιά χαράμ τὸ τρωγαν τὸ ψωμί. Ἵνας μόνε ἦδανε σωστός τεβέλις κι ἐκείνος κήκε.
(X. X.)

14. Ἵ Ἀράψ.

Τὰ παλιά τὰ χρόνια, λένε πῶς ἔδας πάγαινανε οἱ Ρωμνηοὶ ἄπ τὰ χωριά στ Πόλι, ἔλω βροστά τσέ γιοκλάδ-ζανε ἀπάν τς, κότζαμαν Ἵράπδες, κι ὕσταρα τς ἄφνανε νά περάσ-νε ἀπὸ τς πορτάρες, στς Ἵφτὰ κουλάδες. Κι ἄμα εἶχανε μαζί τς γυναῖκες, ἀφορμές θά τσέ σκαλίξνε, τς ἔπερνανε μέσα καί τσέ φίλιγανε κιάλας, κι ἀπὸ καμιά βολὰ τς ἔκαμνανε κι ἄχρεια. Ἵπὸ τότες ἀπόμκε ὁ λόγος καί τονε λένε ἔδας γιρίζ κανεῖς ἀπ τ Πόλι ὡς τὰ τώρα : «Σέ φίλις ὁ Ἵράψ ;»
(K. I.)

Γ' Χῶρες καὶ τόποι.

15. Οἱ Δελιόνες.

Ἵνα γαιρὸ οἱ Δελιόνες ἦδανανε κοδὰ στ θάλασσα. Ἵκείν τὰ χρόνια τς χαζνέδες τσέ κβάνιγανε μὲ τὰ μλάρια ἀπὸ γούλι τ Ρούμελι καί τσέ πάγαινανε στ Πόλι. Οἱ Δελιονίτ παραφύλαγανε, ξέκοφταν ἀπὸ κανὰ μλάρ, σκότωνανε τ ἀσκέρ καί ἔπερνανε τὰ φλουριά. Τόκαμαν μιὰ δυὸ, σσι τρεῖς τσέ παράδωκαν πάλε δυὸ Δελιονίτ καί τς ἔπιασανε. Ἵ Σουλτάνος διέταξε καί χάλασανε τὸ χωριὸ καί τς ἔστλανε γούλι ἔξορία στὸ Δελιονους, κοδὰ στ Μαυροθάλασσα. Μόνε τσι δυὸ προδὸτ τς ἄφκε νά κάμνε σπίτια μέσα στὸ Δελιονίτκο. τὸ μρᾶ, ἄμὰ μακρυὰ πολὺ ἀπ' τὸ δρόμο, ἐκεῖ π τς ἔφταξαμε καί ἐμεῖς τς Δελιόνες. Σά γρῶσαν τὰ πρόματα κ ὕσταρα, οἱ Δελιονίτ πάλ ἀπὸ ἕνας ἕνας γύρσανε στὸ χωριὸ τς. Οἱ Τοῦρκι τὸ εἶπανε τὸ χωριὸ τς Σουργιούν, ἄμὰ ἐκεῖνι πάλι τὸ λεγαν ρωμαῖκα Δελιόνες. (Φ. I.)

16. Ἵ Καλλικράτεια.

Τὰ παλιά τὰ χρόνια ἕνα καράβ πάγαινε στ Πόλι καί στὸ δρόμο τὸ πιασε κακοκαιριά καί θαλά τὸ ρίξ ἔξω στὸ Μεγάλο Τσεκμετζέ. Φῶναξε τότες ὁ караβοκύρς τὸ διμονιέρ «Καλὰ κράτεια» κι ἔτς

1) Φράσις Τουρκ. Καημένε 1—2) Τριγύρω.

βόρεσαν και βγήκανε γεροί παραπέρα. Έκει έκαμαν χωριό και τó εΐπανε Καλλικράτεια. (Αν. Χ.)

17. Τς Καρυās ό μύλος.

Τς Καρυās ό μύλος, με καιρό ηδανε ρωμαϊκος. Οί Τουρκι πολú ηθελαν τó μυλωνά να τότε τουρκέψνε. Σκώνται μιá μέρα οί μεγάλι τς και παγαίν-νε στο μύλο και τονε φοβερίζνε π θά σφάξνε γούλι τσι Χστιανοί και τόν αναγάζνε να πη «Χάκ δινι καβούλ έττίμ». Τόν έβαναν άπάν στ' άλογο τονέ στόλισανε και τονε πάγαϊναν να τονε σουνετέψνε. Περνώδας άπ' τó σπιτ τ, βγαϊνι ή γιναϊκα τ άπό τó πα-ραθύρ και τονε ξεφωνίζ: «Τι είν' αυτό πόκαμες άδρα». «Πάλε, λείι μαζί θά ήμαστε γιναϊκα. Μη σταναχωρίεσαι». "Υσταρ άρκεψαν να βιάζνε τη γιναϊκα να τουρκέψ. Βαρέθηκε πιá άπό τς φοβέρες, σκώ-νεται παγαϊνι στο ν-νό τς και ρωτάει. «Τι να κάμω να γλιτώσω;» «Πάνε λείι στο Κονάκι και πρι να βής μέσα, βγάν τ βεντόπλα σ, φτύσ' άπ' κάτ, ξαναφόρεστνα, και τóμ βής μέσα άνοι τά στήθια σ να φαίνται και ρίξ τó φακιόλι σ. Πήγε κι έκαμε καπώς τν όρμήνεψε. «Αυτήνι εΐπανε δέ εΐνε για μδς» και τν άφκανε. 'Ο Μπεχτσέτς πόχι τώρα τς Καρυās τó μύλο, εΐνε άπό κείν τó σόι. (Α. Κ.)

18. 'Η πλάκα τ τσεσ-μέ.

Στ Μεγάλι τ γούρνα τ τσεσ-μέ, ηδανε μιá πέτρα πράσινι με χσά γράμματα έρκδανε οί Τουρκι τν έγλεπανε κι άνέβαινανε άπά στη βλάκα τς Μεσιās τς γούρνας, κι έκαμνανε τó ναμάζ τς, άδίκρυστοι γιναϊκες πόπλαινανε. Πιάν-νε και οί χωριανοί τνε βγάζνε μιá βραδιά και τν έκρυσανε στν έκκλησιá. 'Από τότες κόπκανε τά να-μάζια. (Άρ. Μ.)

Δ' Βουλιαγμέννοι τόποι και πολιτείες.

19. 'Ο Μκρός Τσεκμετζές.

Στó Μκρό τó Τσεκμετζέ ηδανε μεγάλ' πολιτεία και τώρα βού-λιαξε. Μόνε περάης τó γιοφύρ, ζερβιά μεριά εΐνε χάνια. Πίσ άπό ένα ελένιο χάνι ως έκατό μέτρα κοδά στο γιόλι πήγαμε στ' άγιασμα τ "Αη Χαραλάμπ. Κατέβκαμε τρία σκαλοπάτια βήκαμε σε δυό κеме-ρια με τοϋβλα καμωμένα, άμα δέ βορσαμε να πάμε άλλο γιατί ηδα-νε μέσα γιομάτα νερό άπό τ θάλασσα. Γύρω γύρω στο γιόλι φαίνται τά κεραμδοκόμματα. Και κείνι π παγαίν-νε ν άβλαδίσ-νε πάπιες τó χιμώνα με τ βάρκα, όδε εΐναι καλός καιρός, γλέπνε τó βάτο τά βουλιαγμένα σπιτία. (Α. Χ.)

Ε' Ἕλληνες, ἀνδρειωμένοι, Γίγαντες.*20. Τὸ μνημα τοῦ Ἑλληνα.*

Στὴς Πόλις τὸ Μπογάζ, ἀπ' τὴς Ἀνατολῆς τὸ μέρος, κοδὰ στὸ Μπέϊκος, ἀπάν σ' ἓνα δεπέ εἶν ἓνας τεκές μ' ἓνα δερβίς. Ἔχι κι' ἓνα περβόλι καὶ μέσα γλέψ ἓνα μνημα στρωμένο μὲ πλάκες, ἴσα με τέσσερα μέτρα μακρὺ. Εἶνε τὸ μνημα τοῦ Ἑλληνα. Τέτοια μεγάλα μνηματα μὲ κόκκαλα θεριοκαμένα, ἤυρανε καὶ ὄδας ἔσκαψαν στὴν Ἁγία Γαλατιανή γιὰ νὰ βροῦνε γρόσια. (Φ. I.)

ΣΤ' Ἀρχαῖα κτίρια καὶ μάρμαρα.*21. Ἡ Ὀλορτ ἢ πέτρα.*

Παγαίνόδα στὴς Μέτρες, ἀπ' τὸ δρόμο τὴς Παναγιᾶς, κατὰ τὸ Ἀλχασάνι μεριά, κοδὰ στὰ Γιόλια, εἶνε ἡ Ὀλόρτ ἢ Πέτρα καὶ παρὰ τ' ἓνα πετροβολιό. Ἐδῶ λένε πάλαιψ' ἓνας καλόγερος μ' ἓνα Δοῦρκο καὶ σκοτώθηκε καὶ οἱ δυό. Τὸ Δοῦρκο τὸν ἔθαψαν ἐδῶ πγ εἶνε ἡ Ὀλόρτ ἢ Πέτρα, καὶ τὸ γαλόγερο ἐκεῖ πγ εἶνε τὸ πετροβολιό. Ἰσαμε τὰ τώρα, ὅποιος Τοῦρκος περάσ' ἀπὸ κεῖ, θὰ πάρ νὰ ρίξ καὶ μιὰ πέτρα στὸ πετροβολιό. (Α. X.)

22. Τὸ Τσεκμετζελιώτκο τὸ γιοφύρ.

Τὸ Τσεκμετζελιώτκο τὸ γιοφύρ τὸ καμ ἓνας παπᾶς. Δὲ ξέρω τι ἔκαμε καὶ θάλα τονε κρεμάσ-νε. Γύρεψ ἀπ' τὸ βασιλέ νὰ τονε χαρίσ τὴ ζωὴ τ καὶ νὰ κάμ ἐκεῖνο τὸ γιοφύρ. Καὶ τὸ δαλιάνι ἐκεῖνος τὸ καμε, γιὰ νὰ μὴ βάρ τὸ νερὸ τὸ γιοφύρ. Ὑστара τὸ ζάπωσαν οἱ Τοῦρκι. Ἀμὰ στὰ ὕστερνὰ χρεώθηκε καὶ ἐκεῖνι καὶ τὸ ἓνα μερίδιο τὸ πούλισανε στὸ Χατζη Μαρδυρὸς τὸν Ἀρμένι. (B. I.)

Ζ' Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ πάθη του.*23. Τὸ γαδούρ κι' ὁ Χιστός.*

Ὁ Χιστός ἀνέβκε στὸ γαδούρ κρασμένος καὶ πῆγε στ' Ἱερουσαλήμ νὰ τονε σταυρώσ-νε. Ἀπὸ τότε εὐλόησε τὸ γαδούρ νὰ ἔχι ὑπομονὴ καὶ τὸ μαῦρο σταυρὸ στὸ ράχι ἀπ' τὸ σβέρκο ὡς τὴν οὐρά τ κι ἀπ' τὴ δεξιὰ τὴ βλάτ ἴσαμε τ ζερβιά. (K. T.)

24. Οἱ Κατοβέλι.

Ὁ κατοσίβελος ἔκαμε τὰ καρφιά π κάρφωσανε τὸ Χιστὸ οἱ Ὄβριγοί, ἀπὰ στὸ σταυρὸ. Τονε παράγιλανε νὰ κάμ τρία, κι ἐκεῖνος ἀπὸ

δ'χθρητα ἔκαμε πέδε. Γιαταυτό ἔχι ὀργή ἀπάν τ, καί δέ βορ ν ἀπο-
χτήσ σπιτ ν ἀπαγιάσ. (Κ. Τ.)

Η' "Αγιοι.

25. 'Ο 'Αη Λάζαρος

'Ο 'Αη Λάζαρος, σάν ἀναστήθηκε κι ὕσταρα δέ γέλαγε τ ἀχείλι τ.
Μόνε μιὰ μέρα σάν εἶδε μιὰ γριά νὰ κλέφτ ἓνα κμάρ, γέλασε καί
γ εἶπε: «Τὸ χῶμα κλέφτ τὸ χῶμα». (Ε. Χ.)

26. Συμεών ὁ Στυλίτης.

"Οδε παρουσιάσκει στ Σύνοδο ὁ "Αρειος καί δέ βαραδέχδανε τν
'Αγιά Τριάδα γιατί ἔλεγε «Πῶς τρία πρόσωπα εἶνε ἓνα;» σκώθηκε
ὁ "Αγιος Συμεώνις μ ἓνα τοῦβλο στὸ χέρ, καί γ εἶπε: «Κι' αὐτὸ ἓνα
εἶνε, ἅμα εἶνε τρία». Ἐκεῖ π τό λεγε βγήκε μιὰ φλόγ ἀπ' τὸ τοῦβλο
σά πάν, χύθηκε τὸ νερὸ σά κάτ, καί μέσ στ φούχτα τ ἀπόμκε μόνε
τὸ χῶμα. (Κ. Ι.)

27. Ἡ Παναγία καὶ οἱ Τσέτες.

"Οδε βγήκανε στὸ Βαλκανικὸ τὸ βόλεμο οἱ τσέτες στὸ Κονομιὸ
κι' ἔσφαξαν τὸ γόσμο, ἓνα ἄλλο ταβούρ τράβξε μὲ τς βάρκες νὰ
βγῆ στς Πουβάτες. Ἐγλεπαν βροστά τς ἓνα βαῖρ, καί μιὰ γιναῖκα π τς
ἔλεγε νὰ τραβχτοῦνε πίσω. Ἐναγάσκανε νὰ πὰ νὰ βγοῦνε κι ἐκεῖνι
στὸ Κονομιὸ, καί νὰ ρτνε πεζῆ. "Οσο νὰ ρτνε, πρόφταξε διαταγή νὰ
μὴ σφάξνε καί γλίτωσαμε. Ὑσταρα σάν ἤρτανε στν ἐκκλησιὰ καί
εἶδανε τν ἀεικόνα τς Παναγίας, μᾶς ἔλεγαν πολὺ ἔμοιαζε μὲ τῆ γι-
ναῖκα π τς ἔκαμνε νόημα νὰ τραβχτοῦνε πίσω Ἐπὸ κεῖ κατάλα-
βαμε ποιὸς μᾶς γλίτωσε. (Α. Χ.)

28. Τὸ Περιστέρ τς Παναγίας.

Μιὰ βολὰ ἀρώστσα πολὺ βαριά. Μ ἔβαναν ἓνα μαξλάρ κοδὰ
στὸ παραθύρ ἀπά στὸ σιδίρ. Τρία μερόνυχτὰ ἤμνα ἄλαλος κι ἄφα-
νος. Ἦρτα τ πεθαμοῦ. Αὐγίτσα, θαρρῶ τὸ γλέπ ἀκόμα, κατέβκι ἓνα
ἄσπρο περιστέρ καί τοῖσσε τ κούτρα μ. Τρεῖς κόβ γαῖμα ἔσταξε κι
ἄνιξα τὰ μάτια μ.

—Δόξα σοι Παναγία μ, εἶπα καί γύρσα στὸ καλὸ.

Κι ἀκόμ μιὰ βολὰ τὸ ἴδιο γένικε μὲ τὸ γιό μ, π πλευριτώθηκε
καί τὸν ἀποφάσ'σανε οἱ γιατροί, Τονε φύλαγαμε νὰ τελειώσ' κι ἄνα-
ψαμε τς Παναγίας τ καθήλα. Πάλε κατέβκε τὸ περιστέρ καί τονε
γλίτωσε. Ἐπὰ στὸ μαξλάρ τ εἶδαμε τρεῖς κόβ γαῖμα. (Χ. Τ.)

Θ' Ἐκκλησίαι.

29. Ἡ Ἁγία Βλαχέρα.

Τοῦ Δραγόγια ἡ γιναίκα νυπνιάσκε τν Ἁγία Βλαχέρα καί τὸγ εἶπε καί πήγανε κι ἔσκαψανε παρακάτ μεριά ἀπ τὸ παρακλῆς τς Ἁγία Βλαχέρας. Ἡύρανε κάτ μαρμαρένι στύλι, πλάκες κι ἕνα δίσκο μὲ συρταράκι. Τονε πήρε ὁ Δεσπότης γιὰ νά τονε δειξ κι ἀπόμκε. Ἐκεῖνι ἔλεγε νά σκάψνε κι ἄλλο καί θά βγῆ ἁγιασμα, ἀμὰ δὲ δν ἄκσανε.

(A. B.)

I' Οὐρανὸς τ' ἄστρα καὶ ἡ γῆ.

30. Ὁ Θεγός.

Στὰ παλιά τὰ χρόνια ὁ Θεγὸς ἦδανε χαμλὰ καί τὸν ἄγλυφαν τὰ βόδια. Ὑσταρα, μιὰ γιναίκα ξαφούρνιζε καί λέρωσε τὸ παιδί τς. Ἄδix νὰ τὸ σκουπίσ μὲ τὸ κωλόπανο τ, κόφτ ἕνα κομμά φλαγούνα καί τὸ σκουπίζ. Ἀπὸ τότες ὁ Θεγὸς τονε σχάθηκε τὸ γόσμο κι ἔφυγε ἀψλά.

(A. A.)

31. Τὸ πρόσωπο τ φεγαριού.

Ὁ Κάϊνις πὸ σκότωση τὸν ἀδρεφό τ, ἀναθεματίσκι ἀπ' τὸ Θεγὸ νὰ γιρίζ μόν καί μοναχός τ ἀπά στὸ φεγάρ. Ἄμα κητάξης καλά, θά τονε διῆς μὲ τ καιούρα νὰ πορπατῆ.

(K. T.)

32. Τὸ ἄρμεμα τ Φεγαριού.

Οἱ μάγισσες κατεβάζνε τὸ Φεγάρ ἀπά στ Μάη τὸ βαῖρ καί τ ἀρμέγνε τν ὠρα πὸ βγαίνει. Μὲ τὸ γάλα τ κάμνε τὰ μάγια τς.

(K. T.)

33. Οἱ σεισμοί.

Τ γῆς τνε βαστάει μιὰ μεγάλι ἀχελώνα στ ράχι τς. Ἄμα κνηθῆ ἡ ἀχελώνα, γένεται σεισμός.

(Γ. E.)

34. Ἡ δόξα.

Ἡ δόξα κατεβαίνει στ θάλασσα νὰ πιῆ νερό. Ἐκεῖνι τν ὠρα σὰ βορέσ ἕνα παιδί καί περάσ' ἀπ κάτ τς, σάνι εἶνε κορίτς θά γένι ἀγόρ, καί σανι εἶνε ἀγόρ θά γένι κορίτς.

(K. T.)

35. Γιατὶ πέφνε τ ἄστρα.

Κάθε βολὰ π γενιέται ἕνα παιδί, βγαίνει κι ἕνα καινούργιο ἄστρο. στὸν οὐρανό. Ὅδε γλέ!! νὰ πέφνε τ ἄστρα, εἶνε οἱ ψυχές ἀπ τς ἀθρώπ πὸ πεθαίν-νε.

(K. T.)

ΙΑ' Οί καιροί.**36. Γιατί στράφτ και βουβνίζ.**

"Οδε στράφτ και βουβνίζ, εἶνε ὁ Ἄηλιᾶς πού πλαλεῖ στὸν οὐρανὸ μὲ τὰ φλογερά τ ἄλογα τ.

ΙΒ' Μαρμαρώματα.**37. Οἱ γλίστρες.**

"Οξω μερια ἀπ τὸ χωριό μας, στὶς Πέτρες, εἶνε τρεῖς γλίστρες, ἡ Μκρή, ἡ Μεγάλι κι ὁ Μητρος. "Οποῖος γλιστρήξ ἀπ τὸ Μητρο, γένεται Μητρος κι ἐκεῖνος.
(Κ. Τ.)

38. Ἡ Πέτρα τ Γαρδᾶ.

"Ἡ Ζλόπετρα τ Γαρδᾶ; εἶνε ὄξω ἀπ τὸ χωριό. "Εβαζαν τὰ μκρά τὰ παιδιὰ μέσα σὲ μιὰ βρανιαὶ καὶ τὸ περνάγαν ἀπὸ τ βέτρα. "Ενας ἔχωνε τν ἄκρη τῆ βρανιαῶς στὴ δρύπα κι ὁ ἄλλος ἀπ ἀίικρυ τνε τράβαγε. Πολλοὶ πέρναγαν γιὰ νὰ γιάν-νε. καὶ γιάνισκαν. Μεγάλι δὲ βολυπέρναγαν, κι ἅμα σφίκδανε, ἔταζαν λάδ, γιὰ κερὶ, καὶ τότες τς ἄφνε καὶ πέρναγαν.
(Κ. Τ.)

39. Ἡ ἄρκουδόπετρα.

'Απάν' ἀπ τὰ Κουμσάλια τ ἀβέλια, στ γορφὴ τ βαῖριοῦ, εἶνε μιὰ μεγάλη πέτρα. Αὐτήνι εἶνε ἡ πεθερά πού σκέτζευε τ νύφ, καὶ τνε καταρίσκε νὰ γένι ἄρκουδά καὶ γένικε ἄρκουδόπετρα.
(Κ. Τ.)

40. Τσῆ δροπῆς τὸ λουλούδ.

Τσῆ δροπῆς τὸ λουλούδ ἦδανε ἄσπρο καὶ μέσα εἶχε στ μέσ κόκκινο. Ἄμὰ ὕσταρα σὰ ξεδιαῦράπκε πιά ὁ κόσμος χάθηκε τὸ κόκκινο τ ἀπὸ μέσα καὶ στὰ δκά μας τὰ χρόνια ἦδανε μόνε ἄσπρο. Οἱ Τουρκι τὸ λένε ἀρήνοτου.
(Ε. Χ.)

41. Ἡ σκιά.

"Οδε στράφτ και βουβνίζ μόνε στὴ σκιά ἀπ κὰτ νὰ πᾶς, δὲν ἔχῃς φόβο νὰ σὲ κάψ ἀστροπελέκι γιὰτὶ τν ἀνέβκι ὁ Χωτός.
(Ε. Χ.)

42. Ἡ καρυδιά.

'Απ' κὰτ σὲ καρυδιά νὰ μὴ γοιμθῆς, γιὰτὶ ἔχι πολὺ βαρὺ ἦσκιο κι ἀβόλετο εἶνε νὰ μὴν ἀρωστήῃς.

“Όποιος σπειρ καρυά καλό δέ γλέπ. Για δέ θά προφτάξ νά φάγι τὰ καρύδια τς, για άμα χοδραϊνι ή καρυά ἴσαμε τὸ λαιμό τ, θά πάθ ἕνα τι και·θά πεθάνι.
(E. X.)

43. *Τς Παναγίας τὰ δάκρυα.*

“Όδας εἶδε ή Παναγία τὸ Χστό σταυρωμένο, ἔκλαψε, κι άπ τὰ δάκρυα τς φύτρωσ ἕνα λουλούδ. “Ο σπόρος τ εἶνε σταχτής, ἴσαμε ροβύθ. Τὸν ἔχνε στ “Άγιον “Όρος και τότε κάμν-νε κοβολόχια.
(E. X.)

44. *Τὸ λινάρ.*

Τὸ λινάρ ἦδανε ἕνα καλούτσικο παιδάκι άμὰ πολὺ άσίγιστο. Τς μάνας τ ή ψχή ἔβγαϊνε ὄλι μέρα νά τὸ φωνάζ, νά τ ὀρμηγέβ και νά τὸ παρακαλεῖ νά κάτς καλά, και νά τν άφήκι νά ξεζαλιστή κομματάκι τὸ κεφάλι τς. Μιά μέρα τν ἔφερε πιά ἴσαμ ἔδω, και τὸ καταρίσκε :

—“Ετς πὸυ ξεσήκωσες τ γαρδιά μ, νά σέ ξεσκώσ ὁ Θεγός άπ τὸ γόσμο, νά μὴ σέ γλέπνε τὰ μάτια μ. Νά σέ κύμ λουλούδ, νά βουβαθῆ τὸ στόμα σ, νά μὴ σ άκούγω. “Όπως μὲ ξέρανες τὸ λάραγα μ νά σέ φωνάζω, ἔτς νά ξεραίνεσαι στὸ ποδάρ. “Όπως ξερρίζωσες τὰ μαλλιὰ μ, ἔτς νά σέ ξερρζών-νε “Όπως βτήχτικα μέσ στὸν ἴδρο νά σέ κυνιγάγω, ἔτς νά σέ βτάνε μέσ στὸ νερό. “Όπως βαροῦνε τὰ μελιγία μ άπ τὸ κομμὸ μ, ἔτς νά σέ βαροῦνε και να σέ μελιγάνε. “Όπως μάλλιασε και στουπιασε ή γλώσσα μ νά σέ λέγω ἔτς νά στουπιάης και νά γένις κλωστές κλωστές.

Μόνε τόγ εἶπε και γένικε. Γιατί τς μάνας και ή εὐκή πιάνι ή κατάρα πιάνι. “Άπὸ τότες τὸ λινάρ τὸ βγάζν άπ τὸ χωράφ και τὸ βαροῦνε, τὸ βγάζν άπ τὸ νερό και τὸ βαροῦνε, τὸ μελιγάνε και τὸ βαροῦνε, τὸ λαναρίζνε και τὸ βαροῦνε, ὡς π νά γενι στουπί, καπὼς τὸ καταρίσκε ή μάνα τ.
(K. T.)

ΙΔ'. Ζῶα.

45. *“Η νιφίτσα*

“Η νιφίτσα πολὺ ζλέβ τς νύφες. Δέ γαμ νά τνε βράης γιατί πεισμώνεται και τρώει τὰ ρουχα σ και τὰ κλωκοπούλια σ.
(K. T.)

46. *“Η νυχτερίδα.*

“Η νυχτερίδα ἦδανε ποδίκι. “Υστερα σάν ἔφαγε μιὰ βολὰ γύ-

ψωμα, από τότες ἔβγανε φτερά καί πετάει.

(Κ. Τ.)

47. *Ἡ δεκοχτούρα.*

Ἡ δεκοχτούρα ἦδανε προγονή, καί ἡ μητριά τς δάϊμα τνε τρώ-
δανε. Μιά μέρα ζύμωσε, ἔπλασε 18 ψωμιά καί τὰ φούρνισε. Ὅδε τὰ
φερ ἀπ τὸ φούρνο τὰ μέτρησ ἡ μητριά τς, λέει.

—Τί τό καμες, μαρῆ τάλλο τὸ ψωμί; Δεκαεννιά ψωμιά ἔπλασες.

—Ποιο ψωμί, λέει ἐκεῖνι. Δεκαοχτῶ ψωμιά ἔπλασα, καί γούλα
τά φερα.

—Γιά, νὰ φέρς τὸ ψωμί, γιά, θὰ στο βγάνω ἀπὸ τ μύτ σ.

—Μαθῆς δεκαοχτῶ ἦδανε τὰ ψωμιά. Ποῦ νὰ βρῶ ἄλλο ψωμί νὰ
σέ φέρω, ἔλεγι ἐκεῖνι κι ἔκλαιγε.

Ἡ μητριά πάλε κείνο πγ ἤξεργε. Τόσο τνε παίδεψε, πὸ παρα-
κάλεσε τὸ Θεγὸ νὰ τνε κάμ πλί νὰ πετάξ, νὰ γλιτώσ ἀπ τὰ χέρια τς,
Ὁ Θεγὸς τνε λιπήθηκε καί τν ἔκαμε πλί, κι ὡς τὰ τώρα γιρίζ καί
φωνάζ «Δεκοχτῶ, δεκοχτῶ».

(Ε. Χ.)

48. *Ὁ σκατζόχερος, ὁ ρόγος, ἡ κουκβάγια, ἡ ἀχελώνα καὶ ἡ μέλισσα.*

Αὐτὰ τὰ πέδε ἦδανε ἀδρέφια. Μιά βολὰ ἀρρώστσε ἡ μάνα τς
κι ἔστλε καί τὰ φώναξε νὰ τὰ δώκι τν εὐκή τς, καί νὰ κλείσ-νε
τὰ μάτια τς.

—Τώρα φράζω τὸ βαχτσέ μ, εἶπ' ὁ σκατζόχερος. Νὰ σώσω τὴ
δλειά μ κι ὕσταρα ἔρκμαι.

—Τσαλιά νὰ φυτρώσ-νε στο κορμί τ, καί μαῦτὰ νὰ ζῆ, εἶπε ἡ
μάνα τ.

—Τώρα μαζώνω τὸ μαλλι, εἶπ ἡ κουκβάγια. Νὰ σώσω τὸ
κβάριμ κι ἔρκμαι.

—Νὰ χάσ τὰ κβάρια τς καί ποτὲς νὰ μὴ τὰ βρίσκι εἶπε ἡ μά-
να τς.

—Βιάζμε νὰ πλέξω τὸ πλεμάτι μ, εἶπε ὁ ρόγος. Νὰ τὸ σώσω κι
ἔρκμαι.

—Νὰ πλέχι καί νὰ βιάζεται κι ἀποσωμὸ νὰ μὴν ἔχι, εἶπ ἡ μά-
να τ.

—Τώρα πλένω δυὸ ρχάκια μ νὰ τ ἀποσώσω κι ἔρκμαι εἶπε ἡ
ἀχελώνα.

—Μὲ τὴ σκαφίδα στ ράχι νὰ γιρίζ κι ἀποσωμὸ νὰ μὴν ἔχι εἶπε
ἡ μάνα τς.

—Ζύμωνα μανάκα μ, καί μόνε τ ἄκσα, πλάλιξα σὰ δὴ ἀρελλή

μέ τὰ ζμάρια στά χέρια. Τί θέλεις μανάκα μ νά σέ κάμω; εἶπε ἡ μέλισσα.

—Νά χις τν εὐκή μ θεγατέρα, ὅ,τ πιάνις στά χέρια σ, ζάχαρ νά γένεται.

Ἔτσι εἶναι ἡ κατάρα τς μάνας καί πιάνι ἔτς καί ἡ εὐκή τς. Ἄπο τότες ὁ σκατζόχερος γιρίζ φορτωμένος τὰ τσαλιά, ἡ κουκβάγια γιρέβ τὸ κβάρ τς καί ποτές δέ τὸ βρίσκι, ὁ ρόγος βιάζεται καί πλέχι κι ἀποσωμὸ δὲν ἔχι, ἡ ἀχελώνα γιρίζ φορτωμένη τὸ σκαφιδ, καί ἡ μέλισσα, σκόνι πιάνι, καί μέλι γένεται. (Α. Χ.)

49. Ὁ Γιώης.

Μιά βολὰ ἦδανε δυὸ ἀδρέφια, καί τὸ μεγαλύτερο σκότωσε τὸ μικρότερο, χωρὶς νὰ τὸ θέλι. Ἄπο τ ἡκκρα γύρζε καί μρολόγαγε καί φώναζε «Ἄδων μ Ἄδωνι». Τονε λιπύθηκε ὁ Θεγός καί τὸν ἔκαμε πλι. Ὡς τὰ τώρα κάθεται τ νύχτα στοῦ δέδρο καί κλαίει τὸν ἀδρεφὸ τ τὸν Ἄδωνι ὡς π νὰ στάξνε ἀπ τ μύτ τρεῖς κόβ γαῖμα. (Ε. Χ.)

50. Ὁ ἄθρεπος καί τὰ θερία.

Μιά βολὰ ἦδανε ἕνας τσοβάνις. Ἔρκεται μιάν ἀλεποῦ τότε δινι ἔν ἀλεπδάκι καί τὸ κάμνει ἀλλαξιὰ μ ἔν ἀρνάκι, μιάν ἀρκουδα τογε δινι ἔν ἀρκουδάκι καί πέρνει κι αὐτήνι ἔν ἀρνάκι, κι ἕνας λύκος τονε φέρνει ἕνα λικάκι καί κάμνει ἀλλαξιὰ μ ἕνα ἀρνάκι. Ὁ ἄθρεπος τὰ μεγάλωσε μαζί μὲ τὰ πρόβατα καί γούλα τὸν εἶχανε σὰ βαβά.

Μιά μέρα τονε καντίρδ-σε μιὰ διαβολοδουλιμένη καί τὸν ἔδωκε τ θεγατέρα τς, γιὰ νὰ σκάνι νὰ τρώγι ἀμὰ ἡ κόρ δὲν τὸν ἤθελε. Μιά βραδυά, δένι τὰ θερία βάζ στὸν ἄντρα τς ἕνα κοκκαλάκι καί πεθαίνι. Παγαίνι τονε παραχώνι μέσ στὸν ἄμμο καί βγάζ τὰ πρόβατα στοῦ μεζάτ νὰ τὰ πλῆσ, διώχνει καί τὰ θερία τ.

Αὐτὰ σὰν εἶδαν ἔτς, πήρανε τὸ δρόμο, μρίζοδα μρίζοδα, ἦρτανε στὸν ἄμμο, σκαλίζνε τονε βγάζνε, βγάζνε καί τὸ κοκκαλάκι καί τονε ζδανεύνε. Παγαίν-νε ὕσταρα βρίσκνε καί τὴ γυναῖκα τ μὲ τ θεθερά τ μαζί καί τσὲ παραλαδίζνε. Γιατί καί τὰ θερία ἔτς εἶνε καμωμένα ἀπὸ Θεοῦ νὰ γνωρίζνε τ γλωσύνι τ ἀθρεποῦ.

51. Τὸ λάφ τ Ἀηλιῶ.

Κάθε χρόνο τ Ἀηλιῶς ἔρκετανε ἕνα λάφ καί τὸ καμνανε κουρβάνι. Μιά χρονιά μόνε ἦρτε τὸ σφαξανε χωρὶς νὰ ξεκραστῆ κι ἀπὸ τότε δὲ ξαναγῆρτε. (Α. Χ.)

52. *Τὸ φίδ.*

Ἡ νύφ παίδευε τ βεθερά κι ἐκεῖνι παρακάλεσε τὸ Θεγὸ νὰ στείλι ἕνα-φίδ νὰ τνε πνίξ. Ἀπὸ τότες ἦρτανε τὰ φίδια στὸ γόσμο.

(Δ. Χ.)

53. *Ὁ Λέλεγας.*

Ὁ λέλεγας ὄσα πλάκια καὶ νὰ βγάνι τὸ ἕνα τὸ κάμνει κουρβάνι. Αὐτνοῦ τ αὐγότσεφλο τὸ πέρ-νε καὶ τὸ κάμν-νε γιατρικὸ γιὰ τ ἀβόδεμα.

(Ε. Χ.)

54. *Ἡ φώκια.*

Ἡ φώκια μὲ καιρὸ, ἦδανε βασ-λοπούλα, καὶ γιὰτὶ δὲν ἄκγε τὸ βαβᾶ τς ὁ Θεγὸς τν ἔκαμε φώκια νὰ παιδεύεται. Ὡς τὰ τώρα ἀκόμα φωνάζ «βαβᾶ, βαβᾶ», γιὰ νὰ τνε σχωρέσ ὁ βαβᾶς τς.

(Δ. Α.)

55. *Τὸ πρόβατο καὶ τὸ κατσίκι.*

Κεῖ π βόσκαγε τὸ πρόβατο καὶ τὸ καταπόδ τ πάγαινε ἢ κατσίκα, τὸ ἦρτε νὰ κατσίλωσ καὶ σήκωσε τν ὄρά τ.

—Γιουὶ δὲ ἀρέπεσαι, λέει ἢ κατσίκα, π σκώνης τν ὄρά σ καὶ φαίνεται ὁ κῶλο ἴσ.

—Ἐγὼ λέει τὸ πρόβατο τνε σκώνω μόνε ὄδε θὰ κατσίλωσω, ἀμ ἐσὺ π τν ἔχης δάΐμα σκωμένι καὶ δείχνεις τὸ γῶλο σ, ἐκεῖνο δὲ τὸ λές;

(Δ. Α.)

ΙΕ'. *Θησαυροὶ καὶ ἀράπηδες.*56. *Τὰ γρόσια.*

Τὸ γαιρὸ π δὲ ἦδαν ἀκόμα ὁ σιδερόδρομος τς Πόλις, γουλι τς χαζνέδες τς Ρούμελις μὲ τὰ μλάρια τσὲ κβάνιγανε στ Πόλι. Τότες γέντανε πολλὲς κλεψιές. Οἱ κλέβδες ἔπερναν τὰ γρόσια τὰ παράχωναν βιαστικά ἔβαζαν κι ἕνα τσαρχόσκοινο γιὰ τασ-μὰ κι ἔλεγαν:

—Σάν ἔρτ κανεὶς νὰ σᾶς βγάνι νὰ γέντ ἀρκούδα, φίδ, καμήλα, λύκος, ἀσκέρ. Ὅ,τ ὠνομάτ-ζανε ἐκεῖνο γέντανε καὶ πάλευε μ ἐκεῖνονα πγ ἦθελε νὰ τὰ βγάνι, ἴσαμε π νὰ λαλήσ τ ἀρνίθ. Ἄμα φοβούδαν ὁ ἄθρεπος, ἔφευγε, ἀμὰ σάν ἦδανε καρδιαρὸς καὶ βάσταγε ἴσαμε νὰ λαλήσ ὁ πετνός, τὸ στοιχειὸ χάντανε κι ἐκεῖνος ἔβγαζε τὰ γρόσια.

Ἄμα κανεὶς νυπνιαστή γρόσια, κοσκινίζ ἀπὸ βραδὶς στάχτ στὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ τὸ πουρνὸ δ,τ πατματιὰ θὰ βρῆ τέτοιο κουρβάνι

θέλι νά σφάξ για νά βορέσ νά τὰ βγάνι. Σὰ θέλι ἄθρεπο, κι ἕνας κόβος γαῖμα ἀπ τὸ δαχλάκι τ φτάνι ἀμὰ στς σαράντα πεθαίνι.

“Ὁδε πᾶ νά σκάψης για γρόσια, νά μὴ γρίνις. Μόνε μὲ νοήματα σὰ β’βὸς νά λὲς τί θέλις. “Ἀμα κρίνις πρὶ νά βγοῦνε, χάνται βαθειὰ μέσ στ γῆς, κι ἄμα κρίνις σὰ βγοῦνε κι ὕσταρα, γένται κάρβνα, και βορεῖ νά ὀγραδίης κιόλας. Σὰ δὰ βγάνις κι ὕσταρα νά μὴ γιρίης και κιτάξης πίσω σ, και σαράδα μέρες νά τὰ θυμιάης στὸ σπὶτ σ. Αὐτὰ τὰ ξέρνε οἱ μαδραγονατζήδες. (Α. Χ.)

57. *Ὁ παρὰς μὲ τὴ γρούνα.*

Εἶν ἕνας παρὰς πὸ χι ἀπάν μιὰ γρούνα μὲ ἑπτὰ γρουνάκια. Νᾶν εὔρης ἕνα τέτοιο παρᾶ, σὲ φτάνι. Ἐσὺ γύρευε κι’ ἐγὼ νά σὲ δίνω ὄσα θέλις. (Α. Χ.)

58. *Τὸ τζιγέζ.*

Κοδὰ στὸ Τζιγέζ εἶνε μαδραγόνες, ἀμὰ τόσο πὸ καμανε δὲ βορσανε νά βροῦνε τὰ γρόσια. Μιὰ μέρα ἕνας ἠῦρε μιὰν ἀεικὸνα στὸ δβάρ ζωγραφισμένι. Παγαῖνι φωνάζ τὸ Μπέικο τὸ μαδραγόνατζη ἀπὸ τς Μέτρες. “Ὅσο νά ρτνε, χάθηκε ἡ ἀεικὸν ἀπ τὸ δβάρ, και δὲ βορσανε νά τνε ματαδιοῦνε. (Α. Χ.)

59. *Τὸ τελεσίμ.*

Ὁ Νικολῆς ὁ Φράγος, ὅδε ἦδανε παιδι νυπνιάσκε γρόσια σ ἕνα μέρος, ἀνάμεσα Λαχανάκιο και Μαρτνάκι. Πῆγε μὲ δύο τρεῖς ἄλλι νά τὰ βγάνι. Μόνε ἄρκευαν νά σκάφτνε, ἔγλεπαν στρατὸ νά ἔρκεται κατ ἀπάν τς, βαζζέσταγαν κι ἔφευγαν. Αὐτὸ γένικε τρεῖς βραδυές. Τὸ κατάλαβαν πυ ἦδανε τὸ τελεσίμ, ἀμὰ φοβήθκανε και τὰ παράτ-σανε. (Α. Χ.)

60. *Ἡ καμήλα τσῆ Σιράντζας.*

Στση Σιράντζας τὰ βνὰ φανερόντανε μιὰ καμήλα. Τνε εἶδε ἕνας τνε εἶδε ἄλλος τραβιούδανε νά τνε πιάσνε. Στὰ ὕστερνὰ τν ἀδαμῶνι ἕνας καμλᾶς, τν ἀρπάζ ἀπ τὸ καπίστρι. Ἡ καμήλα ἦδανε τελεσίμ και δέν ἔρκδανε καταπόδ τ. Τραβάει ὁ καμλᾶς, τραβάει ἐκεῖνι κόβεται ἡ ἀλυσίδα. Κατὰ λαχοῦ κείνι τν ὦρα νά φωνάξ κι ἕνας πετνός. Ἡ καμήλα γένικε ἄφανι και ἡ ἀλυσίδα ἀρμαθιά φλουριά στὰ χέρια τ. (Α. Χ.)

61. *Τὸ Κάζ ἀγιαγ-ή.*

Ὁ παποῦς ὁ Γιοβάν'ς ἀπ τ' Ἀλβασάνη ἔκαμνε τσερτσιλικὴ καὶ συχνὰ πυκνὰ κβάνγε ὄρνιθες κι αὐγά στ Πόλι. Γιὰ ἓνα σφάλμα, τὸν ἔβανανε μιὰ βολὰ φυλακὴ στ Πόλι μιὰν ἑβδομάδα. Ἐκεῖ ἀδαμώθηκε μ' ἓνα γέρο κλέφτ. Τονε ρωτᾶει ὁ κλέφτς :

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι :

— Ἀπ τὸ Τσακ-ήλι.

— Τ' Ἀγὰ μεζάρ τὸ ξέρς ;

— Τὸ ξέρω.

— Ἐκεῖ σὲ μιὰ γαλάζια πέτρ ἀπ κάτ εἶνε παραχωμένα ἓνα βακράκι φλουριά, καὶ τὸ σ'μάδ εἶνε κάζ ἀγιαγ-ή. Βγάν τα καὶ θμύσ καὶ μένα.

Ὅσες βολές θαλα περάσ ὁ παποῦς ἀπὸ κεῖ, μέρα γιὰ νύχτα, θαλά κατεβῆ νὰ κ'τάξ. Τ βέτρα τν ἔγλεπε ἀμὰ τὸ κάζ ἀγιαγ-ή δὲ δὴ βρισκε. Κάβοσο καιρὸ ὕσταρα, περνάει μιὰ μέρα, γλέπ τ γαλάζια τ βέτρα ἀνάποδα, τς χήνας τὸ ποδάρ ἀπ τὸ κάτ μέρος τς πέτρας, τὸ δόπο πυ ἦτανε τὸ βακράκι καὶ τὰ φλουριά παρμένα. (Α. Χ.)

62. *Ἡ ἀρκούδα τς Ἁγιά Παρασκευῆς.*

Ἡ Στεφανάρα νυπνιάσκε γρόσια στν Ἁγιά Παρασκευή Πέρνει τὸ Πανχιώτ καὶ τὸ Πολύδαρο καὶ πάνε σκάφτνε. Βγαίνι μιὰν ἀρκούδα βροστὰ στὴ Στεφανάρα. Αὐτὸς ἄφρισε τὸ στόμα τ κι ἄρκεψε νὰ φωνάζ :

— Κόμα ἀρκαδάσδοι, γλιτώστε με, θὰ μὲ φάη, θὰ μὲ πνίξ.

— Μπρὲ τί παθαίνις.

— Δὲν τνε γλέπτε τν ἀρκούδα ; Ἄμὰν καὶ μὲ ξέσκισε.

Τονὲ παγαίν-νε ἀπάν-στο σπῖτ. Τονε ξαπλών-νε στοὺ μεδέρ κι ὕσταρ ἀπὸ πόσην ὦρα ἦρτε στοὺν ἑγαυτὸ τ. Τὰ γρόσια δὲ βορσανε νὰ τὰ βγάν-νε. (Α. Χ.)

63. *Ὁ Ὀβανέης.*

Ὁ Ἀρμένις ὁ Ὀβανέης ἦρτε φτωχὸς στς Μέτρες κι ἔκατσε σ' ἓνα παλιὸ σπῖτ. Μιὰ βραδυὰ νυπνιάσκε γρόσια. Κοσκινίζ ἀπὸ βραδὶς στάχτ, τὸ πουργὸ γλέπ ἀθρωπίσια πατημιὰ. Τὸ τελεσίμ γύρευε ἄθρεπο κουρπάνι. Πέρνει τὸ παιδάκι τ, κόβ τὸ δαχλάκι τ ἀπὰ στοὺ μέρος ἐκεῖνο, βγάζ τὰ γρόσια. Στσί σαράδα τὸ παιδί τὸ ζαβάλικο πέθανε, ἀμὰ ἐκεῖνος γένικε μέγας καὶ πολὺς. Ὡς καὶ στοὺ Μετζλίσι Ἰδαρέ ἀζάς. (Α. Χ.)

64. *Τὸ καζάνι τὰ φλουριά.*

Ἡ Δελιονίτ-σσα ἢ Χοδρολένι νυπνιάσκε γρόσια στν ἀχερίστρα τ Λαχανάκιου. Ἐνας τν ἔδειχνε τ βέτρα πού σκέπαζε τὸ καζάνι τὰ φλουριά, ἔβαζε καὶ σ'μάδ με τς μαδούκες γιὰ νὰ μὴ χάσ τὸ μέρος καὶ τν ἔλεγε νὰ πάν νὰ βγάνι μαζί με τὸ Σωτήρ τὸ Μπαλάσογλου. Τὸ εἶπε τὸν ἄδρα τς, ἀμὰ κείνος ζούλεψε καὶ δὲ δὸ στρεξε. Σὰ χήρεψε, ξανανυπνιάσκε. Πέρνει τὸ θειὸ τς τὸ Γιάνκο καὶ φλάη νοβέτ, με τὸ τσιφτέ, κι ἐκείνι ἔσκαψε με τὸ Σωτήρ καὶ ἠύρανε τὰ φλουριά. Τὸμ πέρασανε τὸ μανίκι τοῦ φκιαριοῦ στ καζανιοῦ τὰ μανίκια νὰ τὸ σκάσω-νε ὁ θειὸς τς σταναχωρέθηκε κι ἔρξε μιὰ με τὸ τσιφτέ. Ἐκείνι τν ὠρα γουρ γουρ γουρ τὸ καζάνι τὸ ρούφξε ἡ γῆς καὶ χάθηκε.

(A. X.)

65. *Ἡ πόρτα τ' Ἀράπ τεπέ.*

Στὸν Ἀράπ τεπέ, κοδὰ στς Δελιόνες, ὁ ἀγελάρς ἄκσε ἕνα μουσκάρ νὰ μουγρίζ. Παγαίνι κοδὰ, γλέπ μιὰ πόρτα στ γῆς καὶ τὸ μουσκάρ πεσμένο μέσα. Κατεβαίνι, τὸ βγάζ, τί νὰ διῆς; τὸ μέρος γιομάτο φλουριά. Γιομίζ τὸ δουρβά τ καὶ κάμνει νὰ βγῆ. Δὲ βορ. Ἀναγάσκε νὰ τ ἀδειάσ κι ἔτς νὰ τὸν ἀφίκι τὸ στοιχειὸ νὰ βγῆ. Ἀπ τὸ φόβο τ δὲ δὸ σλογίσκε π γύρευε κουρβάνι τὸ μουσκάρ, νὰ τὸ σφάζ ἔδεκει καὶ νὰ πάρ τὰ φλουριά, μόνε πῆγε καὶ τὸ εἶπε στσι δκοί τ. Ἐρκδαί μαζί τν ἄλλι μέρα γιρεῦνε δῶ γιρεῦνε κεί τίποτα. Σὰ τνε ξαναεἶδες ἐσὺ τνε εἶδα κι ἐγώ. Νὲ πόρτα βόρσανε νὰ βροῦνε, νὲ φλουριά.

(A. X.)

66. *Οἱ φλόγες.*

Ὁ Τσακ-ἦρ κάλφας πολλές βολές ἔγλεπε φλόγες ἀπὰ στὰ μνήματα. Ρώτ-σε τὸ Μπέικο κι ἐκεῖνος τονε γεῖπε εἶνε τὰ φλουριά π θέλνε νὰ βγοῦνε καὶ τὰ λιχνάει τὸ τελεσίμ τς, γιὰ ν ἀγεριστοῦνε. Πῆγε πολλές βραδυές με τν ἀράδα. Ὅσο νὰ πάη ἐκεῖ π φαίντανε οἱ φλόγες, ἐκείνες χάντανε καὶ δὲ βορσε ἕιρ τουρλοῦ νὰ τὰ βγάνι.

(A. X.)

67. *Τὰ γρόσια τοῦ τοκιστή.*

Στ Μπαλάς τ ἀχούρ, χρόνια πρὶν κάδδανε ἕνας τοκιστῆς Τοῦρκος. Σὰ βέθανε ἔλεγαν πγ εἶχε παραχωμένα γρόσια, γιὰτὶ ἔβγαине μιὰ χανούμσα. Μιὰ βολὰ πῆγε ἕνας π δὲ δὸ πίστευε νὰ πάρ ἄχερο καὶ τονε πλάκωσε καὶ τσοροβόλιξε. Καναδυὸ βολές νύπνιασε καὶ τ Σεβαστή, ἀμὰ κείνι δὲ βῆγε νὰ σκάψ. Ὑσταρα τνε ξανανύπνιασε καὶ τνε μούτζωνε γιὰτὶ δὲ βῆγε.

(A. X.)

68. *Τὰ γρόσια με τὸ φίδ.*

Ἡ Σουλτάνα εἶδε στὸν ὕπνο τς, ἀπ' τὸ νότο μεριά τοῦ σπιτιοῦ μας, ἀπ' κάτ σὲ μιὰ πέτρα γρόσια Φοβήθηκε νὰ τὸ πῆ, νὰ μὴ βάγι ὁ βαῖδς μας νὰ τὰ βγάινι καὶ πεθάνι. Τν ἄλλι μέρα τὰ ξανανυπνιάσκε. "Ἦσταρα περνῶδας ἀπὸ κεῖ γλέπ καὶ τὸ σ'μάδ ἓνα φίδ ζιανό, κλουριασμένο ἀπά στ βέτρα Φοβήθηκε κόμ πολὺ καὶ μᾶς τὸ εἶπε. "Ἄμα τόσο π' τν ἔκαμ ὁ βχῖδς μας, δὲν ἔδξε τὸ μέρος. (Α. Χ)

69. *Τὸ φλουριὶ τοῦ Ἀρζιμάνι.*

Ὁ παποῦς ὁ Ἀρζιμάνις ἤδανε ἀγωγιάτς καὶ εἶχε δοῦλο ἓνα Δοῦρκο Ἰβίς Πήγανε μιὰ βολὰ στη Τσόρλου, ἀφήνι τὸν Ἰβίς νὰ βοσκᾷ τ ἄλογα κι ἐκεῖνος βαῖνι μέσα. Ἐκεῖ π φύλαγε ὁ Ἰβίς τ ἄλογα, γλέπ ἓνας σφάλαγας σήκωνε τὸ χῶμα κι ἀπάν ἀπάν γιάλιζε ἓνα τρεῖμα. Παγαῖνι κοδὰ κιτάζ μιὰ δούβλα. Τνε πέρνει τνε βάζ στ τζέπ τ, καὶ σάν ἦρτε ὁ Ἀρζιμάνις τνε δίνι.

—Μπρέ, λέει ὁ παποῦς, ποῦ τὸ ἡῦρες;

—Ἐτς κι ἔτς.

—Αὐτὸ θᾶχι κι ἄλλα φλουριά μαζί τ, λέει ὁ Ἀρζιμάνις, ἔλα νὰ σκαλίξμε.

Ὁ κάβος ἤδανε γιομάτος σφαλαγιές, κι ὁ Ἰβίς, δὲ θμούδανε σὲ ποιάνα τὸ ἡῦρε. Γύρεψανε, γύρεψανε δὲ βορσανε νὰ βροῦνε τίποτα. "Ἦσταρα ἔταξε ὁ Ἀρζιμάνις νὰ τὸ πάη ἐκεῖνο τὸ φλουριὶ στὸ Χατζηλ-ἠκί ἀμὰ δὲν ἀξιῶθηκε νὰ τὸ κάμ. "Ὀλω πίσ τὸ πούλις ὁ βαβᾶ Γιοβάνις στ Πόλι γιὰ ὀχτακόσια γρόσια, καὶ τονε γεῖπανε, ἂν εἶχε δὲ ξερω τι ἀπάν, θὰ ἤδανε ἀνεχτίμητο. (Μ. Ι.)

ΙΣΙ' *Στοιχεῖα τῆς θάλασσας.*70. *Ὁ Φανασακρινὸς ὁ βγάς.*

Στς Φανασάκρες, μέσ στὸ γιόλι ἤδανε ἓνας βγάς. "Ὀδε μούγριζε βόιζε λούρα ὁ τόπος. Μιὰ βραδιά ἓνας ἀγελάρς τονε εἶδε ποῦ βγήκε καὶ πῆγε καὶ κινήθηκε κοδὰ στ ἀγελάδια τ, ἀμὰ ἀπ τὸ φόβο τ, δὲ γότ-σε νὰ πάη κοδὰ νὰ τονε κιτάξ, τι λογιὸς ἤδανε. (Α. Χ.)

ΙΖ' *Χαμοδράκια.*71. *Τὸ σκυλάκι τοῦ Χαδοῦμκιου.*

Ὁ Σωτήρς τς Ζαφρῶς ὁ ἄδρας, ἐρκόδας ἀπ τῆ Πόλι γλέπ στα μνήματα τ Χαδοῦμκιου ἓνα ὁμορφο σκυλάκι. Τὸ πέρνει καὶ τὸ φέρνει σπῖτ τ, τὸ δένι στὸ κατώγι νὰ μὴ φύγι κι ἀνεβαῖνι ἀπάν, νὰ

κοιμθῆ. Κατεβαίνει ἡ Ζαφρῶ νὰ μαδαλώσ τ ἄρτα τς, γλέπ μέσ στό κατώγι ἓνα Δοῦρκο σκοτωμένο, καί τὸ σκυλι δέ εἶνε. Τὸ λέει τὸν ἄφρα τς. Τὸν πέρνει κείνι τ νύχτα στ ἄλογο καί τονε παγαίνει τόνε ρίχνει στὰ Τούρκικα τὰ μνήματα, γιὰ νὰ μὴ δλυχτῆ σὲ κανὰ βελά.

(A. X.)

72. *Τὸ στοιχειὸ τς ἐκκλησιᾶς.*

Πολλές βολές οἱ χωριανοὶ μας περνῶδας ἀπ τν ἐκκλησιὰ, νύχτα, εἶδανε τὰ φῶτα ἀναμένα, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς μέσα. Καί μιὰ βολὰ εἶδανε καί τρεῖς ἄσπρες πάπιες.

(A. X.)

ΙΗ' *Νεράϊδες.*73. *Ὁ νύκτος τ νεροῦ.*

Ἐπὸ καμμιά βολὰ τ νύχτα τὸ νερὸ κιμᾶται, κι ὁ κάλαδος δέ ἀρέχι. "Ἐχι κι αὐτὸ τήνι μέρα τ ἀμὰ δέ ξέρω πιά εἶνε νὰ σ τὸ πῶ. Ἄμα διῆς πού κιμᾶται, μὴ γρέν'ς, μόνε φεύγα..

(A. A.)

74. *Οἱ νεράϊδες τοῦ Λαχανάκιου.*

Μιὰ βραδιὰ ἓνας χωριανός, νὰ διῆς πῶς τὸν ἔλεγαν . . . ἔρκδανε ἀπ τὸ Λαχανάκιο, νυχτίτσα, ἀλάλιτο ρνίθ. Ταμάμ ἐκεῖ στὰ νερὰ γλέπ καμμιά δεκαριά ἄσπροδμένες κοπέλες καί λούγδανε τσίτσιδες. Ἄλλες κολύβαγανε, ἄλλες λούγδανε κι ἄλλες χτενίζδανε. Καί γοῦλες τς ὄμορφες σὰ δὸ κρύο τὸ νερό. Ἄρπάζ μιανῆς τὸ τάσ καί τὸ τουλπάνι δίνι τ ἄλογο τ ἡμάνι καί φεύγει. Αὐτήνι ἔπεσε τὸ καταπόδ καί τονε παρακάλιγε νὰ τνε δώκι τὸ τάσ καί τὸ τουλπάνι τς. Σάν εἶδε π δὲ δὸ δνε βάζ στραβοποδιὰ στ ἄλογο καί πέφτ καί τσακίεται τὸ ποδάρ τ. Ὁ καμένος ὁ ἄθρεπος πέταξε τὰ πράματα τς στὰ μούτρα τς καί τν ἄφεκε κι ἔφυγε.

(A. X.)

ΙΘ' *Ἡμέρες.*75. *Ἡ Δευτέρα.*

Ἡ Δευτέρα ἔλσε τὸν ἄφρα τς, τὸν ἔχασε καί χήρεψε. Γιαταυτὸ τὰ κορίτσια καί οἱ γυναῖκες δὲ γάμ νὰ λούγ'δαι Δευτέρα γιὰ νὰ μὴ χιρέψνε.

(K. T.)

76. *Ἡ Τετράδ.*

Ἡ Τετράδ εἶνε ἀράπα, γι αὐτὸ δὲ λούγνε τὰ παιδιὰ Τετράδ, γιὰτὶ μαυρίζνε.

(K. T.)

77. *Ἡ κακὴ ἡ μέρα.*

Κάθε ἄθρεπος ἔχι καὶ τ γακὴ τήνι μέρα, σ αὐτὸ τὸ γόσμο, ἄλλος ἑροστὰ κι ἄλλος πίσω. Σὰ δὸν εὔρ ἐκεῖνι ἡ μέρα, ὁ ἄθρεπος γένεται σὰν ἄρρωστος, ρουφιέται τὸ πρόσωπο τ, χάνι τὰ λόγια τ καὶ δὲ γαλακούει. Γιαταυτὸ ἅμα κανὰς ἄθρεπος χαλάσ πολὺ, λένε «γένικε σὰ τ γακὴ τ τήνι μέρα».

Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια γιὰ νὰ φέρνε λήγορα τ γακὴ τήνι μέρα στὸν ὀχτρώ τς, ἔρραφταν ἀπὸ κρυφὰ σὲ καμμιάν ἄκρη στὰ ροῦχα τ ἕνα χαριάκι μὲ τὰ λόγια:

Τὴν κακὴ σου τὴν ἡμέρα,
νὰ τὴν ἔχης ὅλη μέρα,
στὸ κομπόδεμα δεμένη,
στὸ λαιμὸ σου κρεμασμένη.

(Κ. Τ.)

Κ' Μάγοι καὶ μάγισσες.78. *Πὼς δέν-νε τ λύκ τὸ στόμα.*

Μιά μέρα πῆγα στὸ χωριὸ ποῦ εἶνε ὁ Ἡρακλῆς τ Γιωγάν, ἀπάν στὰ βουνά. Ἐκεῖ π κβέδγιαζα μὲ τὸ χότζα τ χωριοῦ, ἦρτε μιὰ χανούμσα καὶ τονε φώναζε. Σὰ γύρσε πίσω τονε ρώτ-σα τί τὸν ἤθελε ἡ χανούμσα.

—Νά, λέει, ἔχασε τὸ βόδ τς, καὶ πῆγα κι ἔδεσα τ λύκ τὸ στόμα, γιὰ νὰ μὴ δὸ φάγι.

—Πὼς τὸ δεσες τονε λέγω, ἀφοῦ ὁ λύκος εἶνε στὸ ὄρμάνι ;

—Αὐτό, μὲ λέει, τὰ δκὰ σας τὰ κιτάπια δὲ δὸ γράφνε. Ἐμεῖς διαβάζμε μιὰν εὐκὴ, καὶ δένεται τ λύκ τὸ στόμα. Ὑσταρα ἅμα ξαναγιρίσ τὸ χαϊβάνι διαβάζω ἄλλινα καὶ λύνω τ λύκ τὸ στόμα, γιὰ νὰ μὴ ψοφήσ. Πολλές βολές μὲ εἶπανε οἱ τσοβάνιδοι πγ εἶδανε τὸ λύκο νὰ τζελετέβ τὰ πρόβατα δίχως νὰ βορῆ νὰ τὰ φάγι, γιὰτὶ τὸν εἶχα τὸ στόμα τ δεμένο. Καὶ μιὰ μέρα ἐγὼ ὁ ἴδιος κατεβαίνοντας τὸ γατήφορο ἀπὸ δῶ κάτ, ἀδάμωσα ἕνα λύκο π τζελέτευε ἕνα μλάρ, ἴσαμε πό σκασε, ἅμα νὰ τὸ δασγὰς δὲ βορσε, γιὰτὶ ἦδανε τὸ στόμα τ δεμένο.

(Α. Χ.)

ΚΑ' Διάβολος.79. *Ὁ μλωνὰς κι ὁ διάβολος.*

Ὅσας ἔκαμ ὁ ἄθρεπος τὸ μύλο, πρῶτ βολά, δὲ ἰόριε νὰ τονε καταφέρ νὰ χύνεται τὸ στάρ ἀπὸ λίγο λίγο, καὶ νὰ γένεται ἄλεύρι. Τονεγ εἶδε ὁ διάβολος χολοσκασμένα καὶ τονε λέει.

—Τί μὲ δίνις, νὰ στονε σιάξω γώ.

—“Ο,τ θέλεις, λεί εκείνος.

—Τίποτ άλλο δέ θέλω, μόνε νά με πάρες όρτάκι.

—Σέ πέρνω.

Τότες πέρνει ό διάβολος δυό ξλάκια, τά δένι στο σεπέτ, άρκε. ψανε νά π πδάνε, νά δαρδανίζνε τó σεπέτ και τó στάρ νά πέφτ από λίγο. Γιαταυτό ό μλωνάς δέ βορ νά πορπάτηξ στ Θεγοῦ τó δρόμο. Έχι τó διάβολο όρτάκι.

(Α. Μ.)

ΚΒ' Φαντάσματα.

80. 'Ο Καραγιόξ κεχαγιάς.

‘Ο Καραγιόξ κεχαγιάς είχε πρόβατα στο χωριό μας. Μιά νύχτα πάγαινε στο Τζεκμετζέ με τ' άλογο. Κατεβαίνοδα από τς Σαραφίδες, γλέπ ένα άσπρο κατσάκι άπά στ σούσα, νά πδάη και νά φωνάζ «hek-ek-é». Κατεβαίνι τó πέρνει, ξανακαλικέβ τ άλογο και τράβξε νά φύγι. Έκει π χάϊδευε τó κατσάκι λέει :

—“Έχς κι άρκιδάκια, ναι ;

—“Έχω για, λέει αυτό, σάν άθρεπος.

‘Ο Καραγιόξ κεχαγιάς τά χασ άπ τó φόβο τ. Τά μαλλιά τ γύρσαν ανάποδα. Πετάει τó κατσάκι άπ τά χέρια τ, δίνι δρόμο τ άλογο, και πάει και πάει. Στο Μεγάλ τó Τζεκμετζέ τó πήρε τó σολούκι τ.

(Α. Χ.)

ΚΓ' Βραχνάς.

81. Τó πλάκωμα του ήσκιου.

Πολλές βολές ό άθρεπος έκει πού κινάται, τονε πλακώνι ό ήσκιος τ και δέ βορ νά κνηθῆ. Πολεμάει από δῶ, παλεμάει άποκει, τίποτα. “Υσταρα άρκέβ νά μουγρίζ νά τόν άκούσ-νε νά τότε βοθήσ-νε και νά γλιτώσ. “Αμα τονε κνήης, φεύγ ό ήσκιος τ, ξυπνάει και ξελαφρώνι.

(Ε. Χ.)

ΚΔ' Ασθένειες.

82. 'Η πανούκλα.

‘Η πανούκλα θέρζε τó γόσμο στο χωριό, και καθανεις έφγε και πῆγε στ άβέλι κι έκαμε μιá καλύβα. “Αφκανε μόνε δυό τρείς και φύλαγαν τó χωριό. Αυτνοί, έλεγαν πό γλεπαν τ νύχτα τ βανούκλα νά γιρίζ σάν άσπροφορεμένη γιναίκα. ‘Ο παπους ό Λευτέρς κι ό δαγῆς ό Δήμος ήρτανε άπ τ άβέλι νά ζμώσ-νε κι άπόμκανε μιá βραδιά στ άχούρ τς. ‘Ακοῦνε τ νύχτα ένα πατερδι γλέπνε άπ τ χαρα-

σμάδα τς πόρτας ένα γαδούρ και μιάν άσπροδμένη καβάλλα με τὸ γδι στὸ χέρ, και βάργε με το γδουχέρ και κδούνιζε. Μπούμ και μιὰ πέτρα στ βόρτα. Έκείν χέσκαν άπ τὸ φόβο τς. Έκόμα εἴκοσ μέρες ἔκατσαν στ άβέλια.

Τότες πέθανε και τς μαμης τς Κατερίνας ὁ άδρας, έρκόδας άπ τὸ Καρα κουβά. Τὸν έπιασε ἡ πανούκλα στὸ δρόμο κι ἔδεκει βγήκε ἡ ψχή τ. "Υσταρα πῆγι έκείνι και κβάνισε χῶμα με τ βοδιά τς και τονε σκέπασε, για νά μη βρωμήσ και τότε φάνε τ' άγρίμια και τὰ καρτάλια. (Α. Χ.)

83. ΈΗ εὐλογία.

ΈΗ εὐλογημένη ἔρκετ άσπροδμένη και γιρίζ μεσ στὸ σπít. "Αμα τνε καλοπιάης, τνε κάμς φραγανιές με τὸ μέλι και τς άφήκισ στῆ γλαβανῆ, τσέ πέρνει και τσέ τρώει και δέ πνίγι τὰ παιδιά. (Π. Μ.)

84. ΈΗ ὑψωμένη σκαμνιά.

Μιά χρονιά στ λοιμκή ἔβαναν ὑψωμα σέ μιὰ σκαμνιά ὄξω μεριά άπ τ' Άλθασάνι κοδὰ στς παπαδιὰς τὸ σπít, κι άπ τν ἄλλι μεριά στὸν "Αη-Παντελεήμονα. "Υσταρ άπό χρόνια ἡ σκαμνιά κλαδεῦκε και τὰ κλωνιά τς δέ τὰ κάψανε γιατί εἶνε άμαρτία. (Ε. Χ.)

ΚΕ' Οἱ Μοῖρες.

85. Οἱ Μοῖρες.

"Ένα παιδι τὸ μοίρανε ἡ μοῖρα τ νά πεθάνι άπ τὸ πγάδ. Τὸ φύλαγαν βαβάς και μάνα νά μη βέσ στὸ πγάδ. Μιά μέρα τὸ εἶδανε νά πλαλή κατὰ τὸ πγάδ, φωνάζνε :

—Μῆη.

Τὸ καμένο μόνε π άκούησε τὸ χεράκι τ στ πηγαδιοῦ τὸ βραχιόλι τόσο ξαφνικά τὸ ἦρτε, π κόπκε ἡ καρδιά τ κι άπόμκε στὸ δόπο. (Α. Χ.)

86. ΈΗ τύχι και ἡ γνώσ.

ΈΗ τύχι και ἡ γνώσ πιάσκανε ποιὰ χρειάζεται στὸν άθρεπο πλειότερο. "Έδεκει αλέτριζε ἕνας σκλόις. Ρίχνει ἡ τύχι δυὸ φοῦχτες διαμαντόπέτρες μεσ στὸ χωράφ, τσέ γλέπ αὐτὸς λέει: «"Ιη στς καλές στς χάδρες. "Α τσέ μαζῶξω νά τσε κάμω τσακατιές στὰ β'βάλια μ. Μόνε π δέν ἔχνε τρύπα». Μαζώνι τς διαμαδόπετρες και τσε παγαίνι σ' ένα κοιμουτζῆ νά τσε τρυπήσ. «Αὐτές λέει ὁ κοιμουτζῆς δέ τρυπιοῦδαι. "Ας τες έμένα και παρ αὐτές τς χάδρες νά κάμς τσακατιές». Τν ἄλλι μέρα παγαίν-νε πάλε ἡ τύχι και ἡ γνώσ έκεί π

άλέτριζε ὁ σαλόις καὶ τὰ β'βάλια γύρζανε τ ἀλέτρι μὲ τς τσακατιές. «Εἶδες λέει ἡ γνώσ τι ἔκαμε; Δός τονα κι ἄλλες διαμαδιόπετρες, σὰ θέλις, κανεῖνα διάφορο δὲ θὰ τονε κάμ, πάλε μὲ τὰ χώματα θὰ παιδεύεται. "Εκα τώρα νὰ ἔω κι ἐγὼ στό μυαλό τ καὶ νὰ διῆς τί θὰ κάμ».

«Καλά, λέει ἡ τύχι, ἔβα καὶ σὺ νὰ διοῦμε τν ἀξιά σ». Μόνε ἤηκε ἡ γνώσ, ὁ ἄθρεπος ἄρκεψε νὰ σ'λογιέται: «Τί ἔκαμα». Ἀρήνι τὰ β'βάλια, σκώνεται παγαίνι στό κοῖμουτζῆ, καβγάς, πατερδί, πέρνει τοῖ διαμαδιόπετρες πίσω. "Ετς κέρδισε ἡ γνώσ. (Α. Χ)

87. *Τς Τύχς τὰ γραμμένα.*

'Απὰ στὰ κόκκαλα τ κεφαλιοῦ μας εἶνε τς τύχης μας τὰ γραμμένα. Τὸ τι ἔχ' νὰ διῆ καὶ τι ἔχ' νὰ πάθ κανεῖς σ αὐτόν τὸ ψεύτικο τὸ γόσμο. (Κ. Τ.)

ΚΣΤ'. Νεκροὶ καὶ ψυχές.

88. *Ἡ καθαρὴ ἡ καρδιά.*

Σ αὐτὸ τὸ ψεύτικο τὸ γόσμο, ὅ,τ νὰ κάμς σχωρνιέται, φτάνι νὰ χις καθαρὴ καρδιά. "Ενας φτωχὸς κι ἀγράμματος ἄθρεπος ἔμαθε νὰ λὲη μόνε τὸ «Χαῖρε κεχαριτωμένη». Αὐτήνι ἦδανε γούλι ἡ προσευκὴ τ. Σὰ βέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν, φύτρωσε στό μνήμα τ ἓνα ζαβάκι. Ὁ κόσμος θάμαξε ποιὸς νὰ τό σπρε ἄραγες αὐτὸ τὸ λ'λούδ, στοῦ φτωχοῦ τὸ μνήμα, π δὲν εἶχε κανεῖνενα νὰ τονε νοιαστῆ Ρωτήθηκε γούλι μέσ στό χωριό, κανεῖς δὲ δὴ σπρε. Τότες πήγανε κι ἔσκαψαν τὸ μνήμα καὶ ἤυρανε πὼς τὸ ζαβάκι φύτρωνε τσὰκ ἀπὸ μέσ ἀπὸ τ γαρδιά τ. Σὰ δὴ γείδανε, θμήθηκε, π αὐτνοῦ ἡ προσευκὴ ἦδανε μόνε τὸ «Χαῖρε κεχαριτωμένη» π γεῖπε, ὁ ἄγγελος στ Παναγία ἔδε τν ἔδωκε τὸ ζαβάκι, καὶ κατάλαβανε πγ ἦδαν ἡ καρδιά τ καθαρὴ, γιὰ ταυτὸ φύτρωσε ἀπὸ μέσα τς τὸ ζαβάκι μόν καὶ μοναχὸ τ. (F. Κ.)

89. *Τὸ σ-μῖδ τοῦ Χστοῦ καὶ τ Μουχαμέτ.*

"Ὅδε βαφτίζνε τὸ παιδί, κόφτ ὁ παπᾶς τὰ μαλλιά τ σταυρωτά. Αὐτὸ εἶνε τὸ σ μᾶδ τοῦ Χστοῦ. Τὸ γαιρὸ π θὰ πεθάνι ὁ ἄθρεπος, ἀπ αὐτὸ τονε γνωρίζ ὁ ἄγγελος Μιχαῆλ πγ εἶναι χστιανὸς κι ἀπ τὰ μαλλιά πιάνι τῆ ψχῆ τ καὶ τνε πέρνει, ὅπως τονε γλέπμε ζωγραφισμένο καὶ στν ἀεῖκόνα τ.

Οἱ Τοῦρκι πάλε, ἔδε τουρκέψ κανεῖς τονε βάζνε σ-μᾶδ στ τσουτσου τ, καὶ στ Δευτέρα Παρουσία ἀπὸ κεῖ θὰ ξεχωρίζνε οἱ χστιανοὶ ἀπὸ τς Τοῦρκι. Ὁ Χστός θὰ τραβῆξ τοῖ χστιανοὶ ἀπ τὰ μαλλιά καὶ

θά τσέ πάρ, κι ὁ Μουχαμέτς ἀπὸ τ τσουτσοῦ: Ἐλλοίμονο σ ἐκείνονα πγ ἦτανε χστιανὸς καὶ τούρκεψε. Ὁ ἕνας θά τονε τραβάϊ ἀπ τὰ μαλλιά τ κι ὁ ἄλλος ἀπ τῆ ξερή τ. (Δ Α.)

ΚΖ' Θάνατος, κάτω κόσμος, χάρος.

90. Τσῆ τρίχας τὸ γιοφύρ.

Οἱ ψχές περνόδας ἀπ αὐτόνα στὸν ἄλλο κόσμο, περνάνε ἀπὸ τσῆ Τρίχας τὸ γιοφύρ, πγ εἶνε ἀνάμεσα στὸ γόσμο καὶ στὸ Παράδεισο, κι ἀπ κὰτ εἶνε ἡ Κόλασ. Ὅποια ψχή, ἔχι ἀμαρτίες τνε βαραίν-νε καὶ πέφτ μέσ στις πίσεις καὶ τὰ κατράνια, κι ὅποια εἶνε καθαρὴ περνάει λαφρούτσα σὰ δὸ πλάκι. Σὲ κάθε «Θεγὸς σχωρέσ τονα» π θὰ πῆ κανεὶς γιὰ τὸ βεθαμένο, πέφτ ἀπὸ να βάρως ἀπὸ πὰν τ, καὶ λαφρώνι ἡ ψχή τ. (Α. Χ.)

ΚΗ' Αἴτια.

91. Οἱ Τοῦρκοι καὶ τὸ γρουνίσιο.

Μιά μέρα ὁ Μωχαμέτς εἶδε ἕνα γρούνι ξαπλωμένο σὲ μιὰ χρεία καὶ τὸ σχάθε. Λέει σσι δκοί τ: «Μόνε ἀπ αὐτὸ τὸ μέρος νὰ τρώτε γρουνίσιο κρηάς, γιὰ τὶ ἄλλο εἶνε μουρδαρεμένο». Αὐτοῖνι δὲν ἔπιασανε νὰ τὸ γράψνε κείνι τν ὥρα ποιὸ μέρος ἦδανε, τὸ δεξι γιὰ τὸ ζερβὶ καὶ ὕσταρατ ἀστόησανε. Γιὰ τ αὐτὸ τῶρα δὲ δρῶνε γρουνίσιο, νὰ μ λάχι καὶ φάνε κατὰ λάθος ἀπ τὸ μουρδαρεμένο τὸ μέρος. (Α. Χ.)

92. Ὁ Θεγὸς κι ὁ ἄθρεπο.

Ὅδε ἔκαμ ὁ Θεγὸς τὸν ἄθρεπο, τελείωσε νὰ πλάθ τὸ γόσμο κι ἄρκεψε νὰ φωνάζ βροστά τ τὰ πλάσματα τ ἕνα ἕνα καὶ νὰ τὰ λήη τί θὰ κάμνε. Ὅλω βροστά ἦρτε τὸ γαδούρ. Τὸ λέει:

—Θάν εἶσαι δοῦλος στὸν ἄθρεπο. Θὰ σὲ φορτώνι, θὰ σ ἀνεβαίνι, θὰ σὲ δέρνη καὶ θὰ σὲ βάζ λίγο φαγι καὶ πολὺ δλειά. Θὰ ζῆς τριάδα χρόνια.

—Σάν εἶν ἔτς λέει τὸ γαδούρ, δεκαπέντε χρόνια μὲ φτάν-νε.

—Ὅσταρα ἦρτε τὸ σκυλί.

—Θάν εἶσαι ὑπὸ στὸν ἄθρεπο. Θὰ φλᾶς τὸ σπὶτ τ, τὰ πρόβατα τ, τὰ παιδιὰ τ, τὸν ἴδιονα καὶ καμμιά βολὰ δὲ θ ἀκοῦς εὐκαριστῶ, μαγετιντέ θὰ σὲ δέρνη κιόλας, ὅποτε θέλι. Θὰ ζῆς τριάντα χρόνια.

—Σάν εἶν ἔτς λέει τὸ σκυλί, καὶ δεκαπέδε βλέμ πολλὰ εἶνε.

Τὸ καταπόδ στὸ σκυλί ἦρτε ἢ μαίμου.

—Θὰ ζῆς στὸ βουνό, ἀμὰ θὰ σὲ πιάνη ὁ ἄθρεπος, θὰ σὲ δένη μὲ τς ἀλυσίδες, θὰ σὲ γιρίζ μέσ στὰ σοκάκια, θὰ σὲ βάζ νὰ χορέβς μὲ τὸ ζόρ γιὰ νὰ γελάη καὶ θὰ ζῆς τριάδα χρόνια

—Σὰν εἶν ἔτς, λέει ἢ μαίμου, κι ἐμένα μὲ φτάν-νε δεκαπέδε χρόνια.

Τὸ καταπόδ στ μαίμου, ἦρτε κι ὁ ἄθρεπος.

—Σὲ δίνω λέει ὁ Θεγός, γούλα τὰ ζῶγα νὰ σὲ δλεῦνε, νὰ σὲ βοθάνε καὶ νὰ τὰ ζέβς, νὰ τ ἀνεβαίνης, νὰ τὰ σφάης νὰ τὰ τρῶς καὶ νὰ τὰ κάμνης ὃ,τ θέλεις καὶ θὰ ζῆς τριάδα χρόνια.

—'Αφσὺ εἶνε ἔτς, λέει ὁ ἄθρεπος καὶ θάχω τὸ γαδούρ νὰ τ ἀνεβαίνω, τὸ σκυλί νὰ μὲ φλάη, καὶ τ μαίμου νὰ μ ἐγλεντίζ, δόσε με καὶ τὰ δεκαπέδε χρόνια τοῦ καθανοῦ τς πδὲ δὰ θέλγισαν ἐκεῖνη.

—Καλὰ εἶπ ὁ Θεγός, καὶ τὸν ἔδωκε κι ἐκεῖν τὰ 45 χρόνια. Καὶ τώρα ὁ ἄθρεπος ζῆ τριάδα χρόνια, τὰ δκά τ, σὰν ἄθρεπος, ὕσταρα ζῆ τὰ δεκαπέδε τ γαῖδουριού, σὰ γαδούρ, νὰ κβανῆ νὰ τρῶνε ἢ γυναικα καὶ τὰ παιδιὰ τ, ὕσταρα ζῆ τὰ δεκαπέδε τοῦ σκύλιού, νὰ φλάη τὰ παιδιὰ τ σὰ δὸ σκυλί, ὕσταρα τὰ δεκαπέδε τς μαίμου, σὰ δ μαίμου, μαζώνη λούρα τ τὰ ὀγόνια τ, τὰ παίζ καὶ κεῖνα τονε χορεῦνε ὅπως θέλνε καὶ γελάνε μαζὶ τ, ἴσαμε π νὰ πεθάνη καὶ νὰ γλιτώσ, ἀπ αὐτὸν τὸ ψεύτικο τὸ γόσμο. (Μ. Φ.)

93. Γιατὶ γαρίζ τὸ γαδούρ.

Ὁ διάβολος παγαίνει καὶ λέει στ αὐτὶ τ γαδουριού:

—Γούλες οἱ γαῖδουρες ψόφσανεεε.

—"Ααάκα, ααάκα, τί κακὸ ἦταν αὐτό, λέει ὁ γαῖδαρος.

—'Απόμκε μόνε μιὰ γιὰ τὰ σένα, ξαναλέει ὁ διάβολος.

"Ε, ἔ, ἔ, ἄς εἶν καὶ μιὰ λέει τότε ὁ γάδαρος εὐκαριστῆμένος καὶ σωπαίνει. (Α. Μ.)

94. Ἡ ξεφτέρρα.

Τὰ πλιά περγέλαγαν τῆ ξεφτέρρα γιὰ τν ἀκατάστατη φωλιά τς. Δράπκε ἢ ξεφτέρρα πυχάινι στὸ χελιδόνι νὰ ρωτήσ πῶς τνε κάμνει τέτοια ἄμορφ φωλιά.

—Νά, λέει τὸ χελιδόνι. Πέρνω

—Κατάλαβα κατάλαβα, λέει ἢ ξεφτέρρα καὶ σκῶνεται νὰ φύγι.

—λάσπ μὲ

—Κατάλαβα, κατάλαβα, λέει, πάλε ἢ ξεφτέρρα κι ἄνιξε τὰ φτερά τς νὰ πετάξ.

—τ μύτη μ

—Τὸ ξέρω, τὸ ξέρω, εἶπε ἡ ξεφτέρα κι ἔφυγε, πρὶν ν ἀποσῶσ τὸ λόγο τ τὸ χελιδόνι.

Για τ αὐτὸ ὡς τὰ σήμερα ἡ ξεφτέρα δέ βορ νὰ κάμ μιὰ φωλιά τς προκοπῆς. (Α. Α.)

95. *Γιατὶ πλένται οἱ Τοῦρκι.*

Οἱ Τοῦρκι ὅσ βολές πᾶνε για τὸ χοιρό τς τὸ νερό, ἔχνε κι ἓνα γιῆρικᾶκι μαζί τς, γιατί σὰ δέ βλύν-νε τὸ βισ'νό τς βρωμᾶνε σὰ δὰ σκυλιά, ἐξαιτίας π δέν ἔχνε "Ἅγιο Μύρος καὶ εἶνε καταραμένη ἀπὸ τὸ Χστό. Γιαταυτὸ καὶ τσὲ λέμε σκυλιά. (Κ Τ.)

96. *Ἡ ἀρβανίτκι ἢ φλάδα.*

Οἱ Ἄρβανίτδοι εἶχανε κι αὐτοῖνι μὲ καιρὸ μιὰ φλάδα καὶ τν ἔκρ: ψανε σῆνα ἀσπρολάχανο. Περνώδα μιὰ β'βάλα ἔφαγε τὸ λάχανο, ἔφαγε καὶ τὴ φλάδα κι ἀπόμκανε οἱ Ἄρβανίτδοι χωρὶς γράμματα.

Γιαταυτὸ, ἅμα κάμς σ ἓνα Ἄρβανίτ τ φωνή τση β'βάλας «κρέε κρέε» πεισιμῶνεται καὶ βρίζ. (Χ. Χ.)

97. *Οἱ Ἀρμένδοι καὶ τ "Ἅγιο φῶς.*

Τὸν "Ἅγιο Δάφο ὄλο βροστά τὸν εἶχαν οἱ Ρωμοί. "Υσταρα μιὰ χρονιά οἱ Ἀρμένιδοι τάγισαν παράδες στὸ μουτασαρίφ για νὰ κάμνε αὐτοῖνι τν Ἀνάστασ. Οἱ δκοί μας εἶπανε πῶς οἱ Ἀρμένιδοι δέ λόρνε νὰ κατεβάσ-νε τ "Ἅγιο Φῶς, ἀμὰ ἐκεῖνι ἔβαζανε γινάτ π θὰ τὸ κατεβάσ-νε καὶ θὰ ταγίσ νε τσι δκοί μας ἓνα βαρέλι σκατά. Ὁ μουτασαρίφς τσ ἔβανε μέσα στν ἐκκλησιὰ κι ἔκλεισε τσι δκοί μας ἀπό-ξω. Διάβασαν οἱ Ἀρμένιδοὶ ξαναδιάβασαν, τ "Ἅγιο Φῶς δέ κατέβαινε, ὡς που ὁ κόσμος βαρέθκανε νὰ φλάνε καὶ ἄρκεψανε νὰ φωνάζνε. Τότες εἶπανε καὶ στσι δκοί μας τς παπάδες νὰ διαβάσ νε ἀπό-ξω, καὶ μὲ μιᾶς τ "Ἅγιο Φῶς ἔσκισε τὸ ἀβάρ καὶ κατέβκε. Τότες τς ἀνάγασανε νὰ τὰ φανε μὲ τὸ χλιάρ, καὶ γιαταυτὸ ὡς τὰ τῶρα τσὲ λένε σκατοχλιάρες. Σὰ βᾶς στὸ χατζηλήκι, νὰ ρωτήης, νὰ σὲ τὸ δεί-ξνε τὸ σ-μάδ πόκαμε τ "Ἅγιο Φῶς ἀπανωθιοῦ στ ἵόρτα Ἀπό τότες οἱ Ἀρμένιδοι τὸ χνε σὲ καλὸ νὰ μᾶς μουρδαρέψνε. (Κ. Τ.)

98. *Ὁ Ἀρμένις στις Μέτρες.*

Μιὰ βολὰ ἦρτ ἓνας Ἀρμένις στις Μέτρες. Ἐξαιτίας π δὲ ἦδανε τότες ξενοδοχεῖο τονε πῆρε τς Ἀρκοδοῦς ὁ βαβᾶς νὰ τονε κημίσ στὸ σπὶτ τ καὶ τὸ βράδ τονε φίλεψανε κιόλας. Ἐκεῖν τὰ χρόνια γοῦλι ἔτρωγαν ἀπ τὸ ἴδιο τὸ πνάκι. Ἐκεῖ πό τρωγαν, αὐτὸς μάσξε μιὰ

βρούκα καί τνε βγάξ με τὸ ὄσ-λάκι τνε ρίχνει πίσω μέσ στὸ πνάκι.
Σὰ δὸν εἶδε ἡ νικοκερά,

— Μάανα λέει, π ἀναθεμά τονα, θὰ μᾶς μουργαρέψ.

Ἄρπάξ τὸ πνάκι με τὸ φαγί καί τὸ πετάει στὸ βαχτσέ, νὰ τὸ φάνε τὰ σκυλιά Ὁ Ἄρμένις σάν εἶδε π τονε κατάλαβανε, δὲ γότ-
σε πιά νὰ σκώσ τὰ μάτια τ νὰ τσε κητάξ στὰ μούτρα. Τὸν ἔστρω-
σανε κημήθηκε, ἀμὰ τὸ πουρνὸ τί ὥρα ἔφυγε δὲ δὸν ἔνοιωσαν. (Δ Κ.)

99. Τὸ ὄνειρο τοῦ γρουניοῦ.

Τ' Ἄη Νικολάου τὰ γρούνια ὄνειρεῦσαι τὸ μαχαίρ π θὰ τὰ
σφάξ τοῦ Χστοῦ, κι ἀπά στὸ νύπνο τς ξπάξζαί καί φωνάζνε.

Παραδόσεις.

Α' Παλιές Ἱστορίες. 1. Οἱ Καραμανλήδες. 2. Οἱ γέρ, οἱ νιοί καί ὁ Θεγός.

Β' Ἡ Πόλη καί ἡ Ἁγία Σοφία. 3. Ἡ χέρα τς δικαιοσύνης. 4. Ἡ ἀγελο-
κομμέν' λε τουργία. 5. Ἡ βούλα τ Σουλτάν Μεμέτ. 6. Τὸ πέταλο ἀπ τ ἄλογο
Κωσταδίν τ Παλαιολόγ. 7. Οἱ σταυροί τς Ἁγία Σοφιάς. 8. Ἡ κρᾶνοιχι πόρτα.
9. Ἡ Ἁγία Τράπεζα τς Ἁγία Σοφιάς. 10. Τὰ ὑπόγεια τς Πόλης. 11. Ὅδε θὰ
παρτῆ ἡ Πιόλ'. 12. Ἡ κόκκιν' ἡ μιλά. 13. Ὁ τεβελχανάς. 14. Ὁ Ἀράψ.

Γ' Χῶρες καί τόποι. 15. Οἱ Δελιόνες. 16. Ἡ Καλλικράτεια. 17. Τς Κα-
ρυᾶς ὁ μῦλος. 18. Ἡ πλάκα τ τσεσ-μέ.

Δ' Βουλιαγμένοι τόποι καί πολιτείες. 19. Ὁ Μικρὸς Τσεκμετζές.

Ε' Ἑλληνες, Ἀνδρειωμένοι, Γίγαντες. 20. Τὸ μνημα τοῦ Ἑλληνα.

ΣΤ' Ἀρχαῖα κτίρια καί μάρμαρα. 21. Ἡ ὀλόρτ ἡ πέτρα. 22. Τὸ Τσεκμε-
τζελιώτικο τὸ γιοφύρ.

Ζ' Ὁ Χστός καί τὰ πάθη του. 23. Τὸ γαδούρ κι ὁ Χστός. 24. Οἱ Κατσβέλ'

Η' Ἁγιοί. 25. Ὁ Ἄη Λάζαρος. 26. Συμεών ὁ Στυλίτης. 27. Ἡ Παναγία
καί οἱ τσέτες. 28. Τὸ περιστέρ τς Παναγίας.

Θ' Ἐκκλησιές. 29. Ἡ Ἁγία Βλαχέρνα.

Ι' Ὁ Σύρανός, τ ἄστρα καί ἡ γῆ. 30. Ὁ Θεγός. 31. Τὸ πρόσωπο τ Φε-
γαριοῦ. 32. Τὸ ἄρμεμα τ Φεγαριοῦ. 33. Οἱ σεισμοί. 34. Ἡ δόξα. 35. Γιατί πέφνε
τ ἄστρα.

ΙΑ' Οἱ κχιροί. 36. Γιατί στράφτ καί βουηνίζ.

ΙΒ' Μαρμαρώματα. 37. Οἱ γλιότερες. 38. Ἡ πέτρα τ Γαρδᾶ. 39. Ἡ ἄρκου-
δόπετρα.

ΙΓ' Φυτά. 40. Τσῆ ἀροπῆς τὸ λ'λούδ. 41. Ἡ σ'κιά. 42. Ἡ καρυδιά. 43. Τς
Παναγίας τὰ δάκρυα. 44. Τὸ λινάρ.

ΙΔ' Ζῶα. 45. Ἡ νιφίτσα. 46. Ἡ νυχτερίδα. 47. Ἡ δεκοχτούρα. 48. Ὁ σκα-
τζόχοιρος, ὁ ρόγος, ἡ κρυκβάγια, ἡ ἀχελώνα καί ἡ μέλιτσα. 49. Ὁ Γιώνις. 50.
Ὁ ἄθρεπος καί τὰ θερία. 51. Τὸ λάφ τ Ἄη Λιά. 52. Τὸ φίδ. 53. Ὁ λέλεγας.
54. Ἡ φώκια. 55. Τὸ πρόβατο καί τὸ κατοίκ. 56. Τὰ γρόσια.

ΙΕ' Θησχυροί και άράπηδες. 57. 'Ο παράς με τη γρούνα. 58. Τό Τζιγέζ. 59. Τό τελεσίμ. 60. 'Η καμήλα τση Στράντζας. 61. Τό κάζ άγιαγ-ή. 62. 'Η άρκούδα τς 'Αγια Παρασκευής. 64. 'Ο 'Οβανής. 64. Τό καζάνι τά φλουριά. 65. 'Η πόρτα τ 'Αράπτεπε. 65. Οί φλόγες. 67. Τά γρόσια τ τοκιστή. 68. Τά γρόσια με τό φίδ. 69. Τό φλουρί τ 'Αρζιμάν'.

ΙΣΓ' Στοιχειά τής θάλασσας. 70. 'Ο Φανασακρινός ό βγας.

ΙΖ' Χαμοδράκια. 71. Τό σκυλάκι τ Χαδούμκιου. 72. Τό στοιχειό τς έκκληοιάς.

ΙΗ' Νερά ιδες. 73. 'Ο νύπνος τ νεροϋ. 74. Οί νεράιδες τ Λαχανάκιου.

ΙΘ' 'Ημέρες 75. 'Η Δευτέρα. 76. 'Η Τετράδ. 77. 'Η κακή ή μέρα.

Κ' Μάγοι και μάγισσες 78. Τό δεμένο στόμα τ λύκ.

ΚΑ' Διάβολος. 79. 'Ο διάβολος κι ό μυλωνάς.

ΚΒ' Φαντάσματα 80. 'Ο Καραγιόζ κεχαγιάς.

ΚΓ' Βραχνάς 81. Τό πλάκωμα τού ήσκιου

ΚΔ' 'Ασθένειες. 82. 'Η πανούκλα. 83. 'Η εύλογιά. 84. 'Η ύψωμέν' σκαμνιά.

ΚΕ' Οί Μοίρες. 85. Οί μοίρες. 86. 'Η τύχη και ή γνώσ. 87. Τς τύχ'ς τά γραμμένα.

ΚΣΤ' Νεκροί και ψυχές 88. 'Η καθαρή καρδιά. 89. Τό σμάδ τού Χστοϋ και τού Μουχαμέτ.

ΚΖ' Θάνατος, κάτω κόσμος, χάρος. Τση τρίχας τό γιοφύρ.

ΚΗ' Αίτια. 91. Οί Τουρκι και τό γρουνίσιο. 92. 'Ο Θεγός κι ό άθρεπος. 93. Γιατί γαρίζ τό γαδούρ. 94. 'Η ξεφτέρα. 95. 'Η 'Αρβανίτικι ή φλάδα. 96. Γιατί πλένται οί Τουρκι. 97. Οί 'Αρμέν'δοί και τ "Αγιο φώς. 98. 'Ο 'Αρμένις σης Μέτρες. 99. Τό όνειρο τ γρουνιοϋ.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

'Αβλαδίζω=κυνηγώ.

άζας=μέλος συμβουλίου.

άβόδεμα=άνικανότης προκαλουμένη διά μαγείας.

άπαναθιοϋ=έπάνωθεν.

άπέκιο=μετά ταϋτα.

άπαγιαζώ=στεγάζομαι.

άπομήσκω=μένω.

άποσώνω=άποτελειώνω.

άρκαδάσδοι=σύντροφοι.

άσίγιστος=άτακτος.

άφανος=άφωνος και άφαντος

άλισφερίς=δοσοληψία.

Βαστάει=συγκρατεί έν τη ζωή.

Γιανίσκω=θεραπεύομαι.

γιατάκι=κρεβάτι.

γιοκλαδίζω=έρευνώ.

Διαβολοδουλιμένος=κακής διαγωγής.

διάφορο=όφελος.

δίνι δμάν'=τό κάμνει νά τρέξη.

"Εκα=στάσου.

έρκάανε=ήρχετο.

Ζαβάκι=τό κρίνον.

ζαπώνω=κατέχω διά της βίας.

ζόρ=βία.

Θεριοκαμένος=πελώριος.

"Ιχ όλαν=καημένη και σύ.

Κάζ άγιαγ-ή=χηνοπόδαρο.

κάλαδος=κρουνός.

καλκεύω=ίππεύω.

κάμνω άχρεια=άτιμάζω.

κάνε=οὐδόλωσ.
 καρτάλι=ἀετός.
 καταρίσκε=κατηράσθη.
 κατσιώνω=κοπρίζω.
 κβανιῶ=φέρω.
 κεμέρ=τόξον.
 κιτάπ=βιβλίον.
 κλαβανή=ἐπιστέγασμα τῆς κλίμακος
 χρησιμοποιούμενον ὡς τράπεζα.
 κ-ηρίσιμὸς=θραύσις.
 κοϊμουτζής=χρυσόχοος.
 κομῶς=κούρασις μεγάλη.
 κοβολόχια=κομβολόγια.
 κῶτάγω=τολμῶ.
 κουλάς=πύργος.
 κουβές=τροῦλλος.
 κουρβάνι=θυσία.
 κούτρα=μέτωπον.
 κράνοιχτ=ἀνοικτὴ μόνον κατὰ τὸ
 ἄκρον.
 κρένω=ὀμιλῶ.

Λάραγας=λάρυγξ.

Μαγετιντέ=μάλιστα.
 μαδούκα=τὸ φυτὸν κώνειον.
 μαδραγόνα=θησαυρός.
 μαδραγόνατζης=θησαυροθήρας.
 μελίγια=μήνυγγες.
 μοιραίνω=ὀρίζω τὴν τύχην.
 μόνε=μόλις.
 μόν καί μοναχὸς=ὀλομόναχος.
 Μετζλιό Ιδάρé=Νομορχιακὸν συμ-
 βούλιον.
 μουρδαραμένο=ἰκάθαρτον.
 μουρδαραύω=δίδω ἀκαθαρσίας νὰ
 φάγη.

Ναμάζ=προσευχὴ μωαμεθανῶν.
 νέ=οὔτε.
 νυπιάζω=φαίνομαι καθ' ὕπνου.

Ξεσκώνω τ καρδιά=συγχίζω.

Ὀγραδίζω=κακοπαθαίνω, ὑπὸ κακῶν
 πνευμάτων.
 ὀρμηνια=συμβουλή.
 ὀρμηνεύω=συμβουλεύω.

ὀρτάκις=σύντροφος.

Παραλαδίζω=διαμελιζώ.
 πατερδι=θόρυβος.
 περγέλαγαν=ἔσκωπτον.
 πετροβολιό=σωρός λίθων.

Σαλόις=ἠλίθιος.
 σασκίνις=ἀνόητος.
 σεπέτ=τὸ ἄνωθεν τῆς μυλόπετρας
 δοχεῖον, ὅπου θέτουν τὸν σίτον.
 οιδίρ=εἶδος ἀκινήτου καναπέ.
 σκετζεῦω=βασανίζω.
 σοκάκι=δρόμος.
 σολούκι=ἀναπνοή.
 σουνετεύω=περιτέμνω.
 σούσα=ἀμαξιτὸς δρόμος.
 σφάλαγας=ἀσπάλαξ. -ιδά=ἡ φωλεὰ
 αὐτοῦ.

Ταθοῦρ=τάγμα,
 τασ-μάς=ίμάς δερμάτινος.
 τελεσίμ=φύλαξ δαίμων.
 τεμπελχανάς=σπίτι τῶν ὀκνηρῶν.
 τεπίλι=μετεμφιεσμένος.
 τεπές=λόφος.
 τεκές=μοναστήρι μωαμεθανῶν.
 τίπκ-η=πανομοιότυπον.
 τόμ=μόλις.
 τουράς=μονόγραμμα σουλτάνων.
 τουρβάς=σακκούλι
 τσάκ=ἀκριβῶς.
 τσακατιά=τρίγωνον κόσμημα ἀπὸ
 χάνδρας τιθέμενον ἐπὶ τῶν μετώ-
 πων τῶν ζῶων.
 τζελετεύω=βασανίζω.
 τοερτσιλίκι=τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πωλη-
 τοῦ ὀρνίθων καὶ αὐγῶν.
 τσιφτές=δικανον κυνηγετικὸν ὄπλον.
 τσέτες=ἄτακτοι στρατιῶται.

Φλάδα=βιβλίον.
 φλαγούνα=πίτα ἀπὸ ζύμη ψωμοῦ.

Χαζνές=θησαυρός.
 χαϊβάνι=ζῶον.
 χάκ δινί καβούλ ἐτίμ=ἐδέχθη τὴν
 ἀληθῆ ἠρησκείαν.

Χαμίνι=ἄφαντος.
χαράμ=ἀδίκως.

χαήρ=βουνό, ράχη.
χακράκι=χάλκινον δοχείον.
βίρ τουρλού=μέ κανένα τρόπον.
βλέμ:=ἀκόμη καί.

γιόλι=λίμνη,

Δάημα=πάντοτε.
δαλιάνι=ἰχθυοτροφείον
Πελιόνες=χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ση-
λυβρίας.
δούηλα=μεγάλο φλωρίον.
δβάρ=τοιχος.

*Υπάρχουν καὶ ἄλλαι παραδόσεις μὴ ἀναφερόμεναι ἐνταῦθα διότι ἐδημο-
σιεύθησαν εἰς τὸ Χωρτάτο Καλαδάρ, εἰς μὲν τὸν Η' τόμον τῶν Θρακικῶν, ἢ
ἀκρυνιά, τὸ ἄνοιγμα τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Φλεβάρς, ὁ Ἅ-
γιοσ Χαράλαμπος, εἰς δὲ τὸν Θ' τόμον, ἢ γυναίκα τοῦ Μάρ-
τη, ἢ γριὰ μὲ τὸ κοπάδι, τῆς τρίχας τὸ γεφύρι, ὁ Ἀ-
ράπης τῆς Πόλης, τὸ θαῦμα τοῦ Ἀη Γιάννη, τὰ θαύ-
ματα τ' Ἀη Συμιοῦ, ἢ βουβάλα τῆς Ἀη Παρασκευῆς,
τὰ ψάρια τοῦ Μπαλουκλή, ὁ βασιλεὺς Κωσταντῖνος,
τὰ Κωσταδινιάτκα φλουριά, τὰ λανάρια τῶν Ἐβραίων
τὸ ὑψωμένο καβάκι, ὁ βασιλικὸς καὶ ὁ σταυρὸς τοῦ
Χριστοῦ, οἱ μαδραγόνες τοῦ Τεκέδερε, οἱ καλικά-
τζάρ, ὁ Ἀη Θανάης καὶ οἱ τρελλοί, Τοῦρκοι κλπ. Καὶ εἰς
τὸ Ἀρχεῖον τῆς Θράκης τόμος Δ' Τὸ παλαίω χωρί κλπ.

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΣΙΑΔΗΣ

ΠΩΣ ΕΟΡΤΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΡΩΝΟΦΩΛΕΑΝ Δ. ΘΡΑΚΗΣ

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων μετὰ τὴν θεϊαν λειτουργίαν, πάντες οἱ νέοι συναθροίζονται εἰς τὴν κεντρικὴν πλατείαν τῆς κωμοπόλεως «στοὺ Μσοχώρ» καὶ ἐκεῖ χωριστά, εἰς τρία τμήματα ἀναλόγως τῶν ὑπαρχουσῶν συνοικιῶν, «μαχαλάδων» γίνεται ἐκλογή ἐξ ἐκάστου μαχαλά, ἐκ δύο νέων, οἵτινες ἐνδύονται ὁ μὲν εἰς γαμβρόν, μὲ ἔνδυμα δέρματος προβάτου, μὲ τὸ τρίχωμα ἔξωθεν καὶ κάλυμα ὅμοιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὸ δὲ πρόσωπόν του μαυρίζεται μὲ κάπνα ἐκ τῶν καπνοδόχων, ὁ δὲ εἰς νύμφην μὲ ἐνδύματα γυναικεῖα τοῦ τόπου καὶ μὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καλούμενον «μπόγον ἢ μαγλίκαν» ἀντὶ δὲ πλεξούδας μαλλιῶν, μίαν πλεξούδαν ἐκ σκορόδων, ἢ κρεμυδιῶν.

Μετὰ τὸν τοιουτότροπον στολισμὸν ἄρχονται αἱ ἐπισκέψεις ἐκάστης ομάδος εἰς τὸν οἰκεῖον μαχαλᾶ, μὲ εἰδικὰ τραγούδια τὰ ἐξῆς· καθ' ὁδόν : «Δὲ βγαίνιτς κουρτσούδα μ' νὰ μὲ δῆγῃς πούρθά στοὺ μαχαλᾶ σου, χρυσᾶ πλεξίδια σουῖφρα νὰ πλέξῃς τὰ μαλλιά σου». Ὅταν δὲ εἰσέλθουν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ψάλλουν τὰ Χριστούγεννα, ἔπειτα χορεύει ὁ γαμβρός καὶ ἡ νύμφη τραγουδούντων τῶν νέων.

Ἐποῦ δὲ ἡ οἰκοδέσποινα κεράσῃ τοὺς νυμφίους καὶ τοὺς μεγαλύτερους, θὰ φιλοδωρήσῃ τὴν ομάδα μὲ χρήματα, τὰ ὅποια μαζεύει ὁ ταμίας βασιτῶν νεροκολοκύνθην μὲ μικρὰν ὀπὴν ἄνωθεν, εἶδος κουμπάρᾶ, μὲ κρέας καὶ ἄλλα δῶρα καὶ κρασί, ἐξέρχονται τραγουδῶντες «Ἐρχόντικα σπήτια βγαίνομε σάρχοντικα θὰ πᾶμε, δὲ βγαίνιτς κουρτσούδα μ'» κτ. ὡς ἀνωτέρω· ὅταν ἔχουν δρόμον συνεχίζουν τὸ τραγούδι «πιτοῦν τὰ περιστέργια σου κι' ἐρθοῦντι στὴν αὐλή μου, σκαλίζουν τῶν τό χῶμα μου κι' πίνουν τοῦ νιρό μου. Ἰγὼ τοῦ χῶμα μ' χράζουμε κι' τοῦ νιρό μ' τοῦ θέλου, Ἰγὼ θὰ φκιάσω νίκκλησῆς θὰ φκιάσου μαναστήρια νὰ μπαίν νὰ βγαίνουν ται πουλιά νὰ φέρουν τὰ χαμπέργια». Δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας διασκεδάζουν καθ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐκ τῆς εἰσπράξεως ἐκάστη τῶν ομάδων ἀγοράζει ἓνα κριόν, τὸν ὅποιον θυσιάζουν τὴν ἐπομένην.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων πάντες οἱ ἀνωτέρω νέοι καθ' ομάδας, ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας, ἀνέρχονται εἰς παρακειμένον ὕψωμα «στοῦ Τζαρτζαβάνη τὴν τσιούκα» (=λόφος) καὶ ἐκεῖ

μετεμφιεσμένοι σχεδόν ὅλοι, ἄλλοι εἰς εὐζωνας, ἄλλοι εἰς ἀξιωματικούς, ἄλλοι εἰς γυναίκας μὲ τῆς ρόκες, μὲ τὰ ἀδράχτια=ἀτράκτους μὲ τὰ τυλιγάδια, ἄλλοι μὲ κουδούνια καὶ τουφέκια χορεύουν, ἀναμένοντες τὴν ἔξοδον τῶν γεροντοτέρων ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας κατέρχονται, μὲ τὴν σειρὰν τῶν, αἱ ὀμάδες, α) ὁ ἀπάν' μαχαλᾶς, β) ὁ κατ' μαχαλᾶς καὶ γ) ὁ Τσιαμπάτ μαχαλᾶς 1), ψάλλοντες τὸ ἔξης τραγοῦδι «Ν' ἀπέδω, διὰ, βήκ' ὁ Χριστός, μὴ δώδικα 'ποστόλους, οὐ δίντρους ἦταν ὁ Χριστός, κὶ ρίζα ἡ Παναγίγια, κὶ αὐτὰ τὰ δίντρου κλώναρα, ἦταν οἱ μαρτυρέοι, ποῦ μαρτυροῦσαν κίλιγαν, γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθια». Εἰς κάθε δὲ συγκέντρωσιν γυναικοπαίδων, περιερχόμενοι εἰς τὴν κωμόπολιν, σταματοῦν καὶ χορεύουν τραγοῦδοῦντες τὸ κάτωθι τραγοῦδι : «Παληκά μουρή, παληκά, παληκάργια ἴσια, ἴσια, κὶ ψηλά μουρή, κὶ ψηλά, κὶ ψηλά θάν κυπαρίσια, τί στεκὴ μουρή τί στεκὴ, τί στεκῆστε πικραμένα, πικραμέ μουρή πικραμέ, πικραμένα μπραμένα» ἀπάντησις : «Τοῦν ἀφέ μουρή, τοῦν ἀφέ, τοῦν ἀφέντη μας τοῦν πῆραν, κὶ τοῦν μπάν μουρή κὶ τοῦν μπάν, κὶ τοῦν μπάν στοῦ Σαλονίκι, βόηβουδα μουρή βόηβουδα βόηβουδα γιὰ νὰ τὸν κάμουν, βόηβουδα κὶ μπαργιαχτάρην»· ἀφοῦ περιέλθουν ὁλοῦς τοὺς δρόμους συγκεντροῦνται ὅλοι αἱ ὀμάδες εἰς τὸ «Μσοχῶρ» ὅπου πάντες μέχρις ἑσπέρας οἱ κάτοικοι διασκεδάζουν μὲ τοὺς Ρουγκατσιαρέους : Rugaciar ρουμανιστί εἶναι ὁ παρακαλῶν. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν φαίνεται τὰ ρουγκάτσια αὐτὰ ἐγένοντο καὶ εἰς τὸ Σουφλίον καὶ εἰς ἄλλα παρακείμενα χωρία, περὶ ὧν θὰ γράψωμεν εἰς τὸ περὶ Πλωτινοπόλεως θέμα μας, καὶ αἱ ὀμάδες τῶν ὀπίστων συνηντῶντο εἰς τὰ ὑψώματα Β Δ. τῆς Δαδιάς, ὅπου μετὰ τὰς διασκεδάσεις κατήρχοντο καὶ εἰς μαλώματα καὶ φόνους : Τοῦτο τὸ συμπεραίνω ἐκ τῆς τοποθεσίας δυτικῶς τῆς Κορωνοφωλέας 1 1/2 ὥρας, ἣτις μέχρι σήμερον ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὀνομάζεται «Ρουγκατσιαρέϊκα μνήματα».

† ΑΡΧΙΜ. ΝΕΟΦ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Καλαφάτιον Ρουμανίας 1938.

1) *Ονομα συνοικίας.

ΤΟ ΤΣΑΚΗΛΙ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Μουχταροδημογεροντία.—Ἡ διοίκησις τῶν κοινοτήτων, κατὰ τὸν τουρκικὸν νόμον ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὴν Μουχταροδημογεροντίαν, ἐκλεγομένην τὸν Μάρτιον ἐκάστου ἔτους καὶ ἀποτελουμένην ἀπὸ τὸν Μουχτάρην (πρόεδρον τῆς κοινότητος) καὶ τέσσαρας Δημογέροντας. Ἡ ἐκλογή εἰς τὸ Τσακῆλι ἐγένετο εἰς «τὸ τζορμπατζίδικο τὸ γαβέ», ἢ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σχολείου, διὰ προφορικῆς ἐκφράσεως τῆς γνώμης ἐκάστου ἐκλογέως, ἄνευ ψήφων. Δικαίωμα δὲ ἐκλογῆς καὶ ἐκλογιμότητος εἶχον μόνον οἱ πληρῶνόντες ἄνω τῶν 50 γροσίων κτηματικὸν (ἐμλάκ), καὶ ἔγγειον (ἀραζι) φόρον. Δηλαδή ἐψηφίζον μόνον οἱ ἔχοντες ὠρισμένης ἀξίας κτήματα, (κτίρια, ἀμπέλια, δενδροκήπια) ἢ ἀγρούς. Οἱ στερούμενοι τοιαύτης περιουσίας, καὶ ἄνω τῶν 50 γροσίων ἄλλου εἴδους φόρους ἂν ἐπλήρωνον, ἀπεκλείοντο τῆς ἐκλογῆς. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνετάσσετο πρακτικὸν τὸ ὁποῖον ὑπογραφόμενον ὑφ' ὄλων τῶν ἐκλογέων, ὑπεβάλλετο εἰς τὴν Διοίκησιν Μετρῶν (Μουτσαριφλίκ), μετὰ δὲ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου (Μετζλίσι ἰδαρὲ) διετάσσετο ὁ τέως Μουχτάρης νὰ παραδώσῃ τὴν σφραγίδα τοῦ χωρίου εἰς τὸν νέον τοιοῦτον.

Ἐνίοτε, ἂν καὶ σπανίως, συνέβαινε νὰ ὑπάρχουν δύο μερίδες ἰσόπαλοι σχεδόν. Τότε ὑπεβάλλετο πρακτικὸν ἐκλογῆς ὑφ' ἐκάστης ἰδιαιτέρως. Τὰ πρακτικὰ ταῦτα παρεπέμποντο εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορείαν (Βεργι καλεμι) πρὸς ἔλεγχον, ἵνα δηλαδή ἐξακριβωθῇ ἂν πάντες οἱ ὑπογράψαντες εἶνε ἐκ τῶν πληρωνόντων ἄνω τῶν 50 γροσίων. Ἀναλόγως δὲ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἐλέγχου ἐπεκυρώνετο ἢ ἐκλογὴ τοῦ ἑτέρου τῶν ὑποψηφίων, ἢ ἀκυρουμένης τῆς ἐκλογῆς ἀμφοτέρων ἀπεστέλλετο Κυβερνητικὸς ἐπίτροπος μετὰ καταλόγου τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἵνα ἐποπτεύσῃ κατὰ τὴν δευτέραν ἐκλογὴν. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ, δικαίωμα ψήφου εἶχαν πάντες οἱ ὑπερβάντες τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Ἡ Μουχταροδημογεροντία ὡς εἵπομεν ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν Μουχτάρην καὶ τέσσαρας Δημογέροντας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξελέγετο καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς κοινότητος (Μουχτάρη σανί), ὅστις ἀνεπλήρου τὸν τυχὸν ἀπουσιάζοντα Μουχτάρην.

Καθήκοντα τοῦ Μουχτάρη ἦσαν ἡ εἰσπραξις τῶν φόρων, ἡ καταγγελία πάσης ἐκνόμου πράξεως (τζορνάλι), ἡ ἔκδοσις πιστοποιητικῶν καὶ

βεβαιώσεων, καὶ ἡ ὑποβοήθησις τῶν ἐκπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἐπίδοσιν κλήσεων, κατὰσχέσιν κτημάτων κλπ. Ἐπληρῶντο ἀπὸ 2—4 παρὰδες κατὰ γρόσιον, δηλαδὴ ἀπὸ 5—10⁰/₁₀ ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων ποσῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰσπραχθοῦν ὅλοι οἱ φόροι, κατὰ πᾶν δὲ ἔτος ἔλεινον ἀρετὰ καθυστερούμενα (βακηγέ), ἐνίοτε ὁ μουχτάρης ἐφρόντιζε νὰ εἰσπράττη προῶτον τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τοῦ ὄλικου εἰσπρακτέου ποσοῦ, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ πληροφορηῖ τὸν φορολογούμενον περὶ τούτου, καὶ ἐγενῶντο προστριβαὶ καὶ παράπονα διότι συνέβαινε ἡ μὲν Κυβέρνησις νὰ ἔχη καθυστερούμενα, ὁ δὲ Μουχτάρης νὰ εἶνε «ξεπλερωμένος», καὶ ὁ φορολογούμενος νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐπλήρωσε περισσότερα τῶν ὕσων ἐπιστώθη, χωρὶς ὅμως, νὰ δύναται νὰ τὸ ἀποδείξῃ, εἴτε διότι δὲν εἶχε λάβει ἀπόδειξιν πληρωμῆς, εἴτε διότι τὴν ἔχασεν.

Φόροι. — Ὁ μεγαλύτερος φόρος ἦτο ὁ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀντισηκώματος (πεδέλ), ὁ ὁποῖος ὑπελογίζετο διὰ πάντας τοὺς ἄρρενας κατοίκους τοῦ χωρίου, ἐπληρῶντο ὅμως μόνον ὑπὸ τῶν ἀγόντων τὸ 16ον μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των. Κατ' ἀρχὰς ἦτο 26 γρόσια, ὕστερον δὲ ἡξήθη εἰς 50. Ἡ Διοίκησις Μετρῶν ὑπολογίζουσα τὸν φόρον ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρρένων, ἐζήτει αὐτὸν συνολικῶς ἀπὸ τὸν Μουχτάρην, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς Δημογεροντίας διήρει τοὺς κατοίκους εἰς τέσσαρας ἢ πέντε τάξεις καὶ κατένεμε εἰς αὐτοὺς τὸν φόρον, ἀναλόγως τῆς οικονομικῆς των κατάστασεως, ἀπὸ 30—120 γροσίων κατ' ἄτομον. Ὁ φόρος οὗτος καθὼς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι εἰσπραττέτο κατὰ δόσεις.

Ἄλλος φόρος ἦτο ὁ φόρος ὁδοποιίας ὅστις ἦτο 16 γρόσια, πληρωτέος μέχρι τέλους Αὐγούστου καὶ 50⁰/₁₀ ἐπὶ πλέον ἂν ἐπληρῶντο ἀργότερον. Ὁ φόρος οὗτος ἠδύνατο νὰ πληρωθῇ καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας 4 ἡμερῶν, ἀλλὰ τότε ὁ φορολογούμενος ἀπεστέλλετο ἐπίτηδες νὰ ἐργασθῇ μακρὰν τοῦ χωρίου, διὰ νὰ προτιμᾷ τὴν εἰς χρῆμα πληρωμὴν. Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβλήθη μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, εἰσπραττέτο δὲ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας.

Ἐκτὸς τοῦ φόρου ἀντισηκώματος, μέχρι τοῦ 1850 κατὰ περιόδους 2—4 ἐτῶν ἢ καὶ πλέον, ἐκάλει ἡ Κυβέρνησις δύο ἄνδρας τῆς κοινότητος κατ' ἀπόλυτον αὐτῆς ἐκλογὴν ἵνα ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰ ναυπηγεῖα τοῦ Κερατίου (Γερσαχανά). Οἱ ἄνδρες οὗτοι συνήθως ἦσαν τεχνίται. Κατὰ δημοτικὸν τραγούδι οἱ τελευταῖοι ὑπηρετήσαντες ὠνομάζοντο Ἄγγελῆς καὶ Ἄντριᾶς, οἱ ὁποῖοι λέγεται ὅτι πρὶν ἀπολυθῶσιν ἐξυλοκοπήθησαν ἀγρίως.

Ἄνάθεμα τὴν ὄρα, τὴν πρώτην Ἀπριλιά,
 ποὺ βγήκε τὸ νιζάμι στὰ λεύτερα παιδιὰ.
 Πῆραν ἀπὸ τὴ χώρα, πῆραν καὶ ἀπ τὰ χωριά,
 πῆραν καὶ ἀπ τὸ Ἰσακίλι, δυὸ λεύτερα παιδιὰ.

Τό να τὸ λέν Ἀγγέλη καὶ τ' ἄλλο Ἀντριὰ
τό να καμνε κουντοῦρες καὶ τ' ἄλλο γεμενιά.

Μετὰ τὸν διορισμὸν ἰδιαιτέρων εἰσπρακτόρων, ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὁ μεγαλύτερος πόρος τοῦ Μουχτάρη ἐξέλιπε. Διὰ τοῦτο ἐπληρώνετο πλέον ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου 25—30 λίρας. Ἐξηκολούθησεν ὅμως νὰ εἰσπράττη 5—10 γρόσια διὰ πᾶσαν βεβαίωσιν ἢ πιστοποιητικόν, ἐκδιδόμενον ὑπ' αὐτοῦ.

Οἱ δημογέροντες ἦσαν ἄμισθοι, ἐπληρώνοντο ὅμως τὰς ἡμεραργίας των, ἄν τυχὸν ἀπεμακρύνοντο τοῦ χωρίου, διὰ κοινοτικὰς ὑποθέσεις.

Ἄγροφύλακες. Ἄλλος μισθωτὸς ὑπάλληλος τῆς κοινότητος ἦτο ὁ ἄγροφύλαξ (κουρουτζού), ὁ ὁποῖος συνεφωνεῖτο καὶ ἀνελάμβανε καθήκοντα τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου), ἐπληρώνετο δὲ μέχρι 30 λιρῶν ἐτησίως. Κατὰ Μάρτιον προσελαμβάνετο καὶ βοηθὸς ἄγροφύλαξ (γιαμάκ), διὰ μίαν ἐξαμηνίαν, πληρωνόμενος μέχρι 15 λιρῶν, κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον προσελαμβάνετο καὶ δεύτερος βοηθὸς διὰ τὰς ἀμπέλους, μεθ' ἧς τριῶν μηνῶν καὶ μισθὸν 7 λιρῶν περιῖπου. Ἐπληρώνετο καὶ ἐν γρόσιον κατὰ φορτίον σταφυλῶν.

Ὁ μισθὸς τῶν ἀγροφυλάκων ἄλλοτε ἐπληρώνετο ὑπὸ τῶν ζευγιτῶν μόνον, ὑπολογιζομένου τόσα κατὰ ζευγος βοῶν ἢ ἵππων. Κατόπιν ὅμως ἐθεωρήθη ἄδικος, καὶ ὑπελογίζετο ἐπὶ τῶν ἐσπαρμένων στρεμμάτων διὰ τοὺς ἄγρους καὶ κήπους, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλημάτων (κούρουβλα), διὰ τὰς ἀμπέλους. Κατ' ἀρχὰς ἐπληρώνετο εἰς εἶδος, ἀργότερον ὅμως μετετέραπη εἰς χρῆμα.

Ὁ ἄγροφύλαξ διωρίζετο ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας, συνήθως μετὰ συνεννόησιν πρὸς τοὺς μεγαλύτερους γαιοκτῆμονας καὶ ζευγίτας. Ὁ διορισμὸς του ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, καὶ τότε τοῦ παρείχετο ἄδεια ὄπλοφορίας καὶ ὄρειχάλκινον ἐλλειψοειδὲς σῆμα μετὰ τουρκικὴν ἐπιγραφὴν «ἄγροφύλαξ Πιτροχωρίου». Ὡπλίζετο δὲ διὰ κυνηγετικοῦ ὄπλου καὶ μακρᾶς κυρτῆς μαχαίρας.

Ὁ πρῶτος ἄγροφύλαξ (ἡὸς κουρουτζού), τοῦ ὁποίου ἡ θητεία ἦτο ἐνιαύσιος, ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς κοινοτικὸς κλητῆρ, ἀποστελλόμενος ὑπὸ τοῦ μουχτάρη εἰς Μέτρας διὰ τὴν μεταφορὰν ἐγγράφων, καὶ βοηθῶν τοὺς κυβερνητικοὺς κλητῆρας ἢ χωροφύλακας εἰς ἐπίδοσιν κλήσεων δικαστικῶν καὶ σύλληψιν τῶν καταζητουμένων προσώπων ἀκόμη δὲ μετακαλῶν πάντα ζητούμενον ὑπὸ τοῦ μουχτάρη ἵνα προσέλθῃ εἰς τὸ καφενεῖον. Τοῦτο ἦτο καὶ τὸ κυρίως ἔργον αὐτοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ὅποτε τὰ χωράφια δὲν εἶχον ἀνάγκην μεγάλης ἐπιτηρήσεως.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν μετὰ τὴν πρόσληψιν τοῦ βοηθοῦ, ἐκτιζαν καλύβην ἀπὸ ξύλα καὶ «σάζια», εἰς κατ' ἄλληλον τοποθεσίαν καὶ ἐκεῖ διημέρευεν

ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν. Ἄργότερον δὲ ὅτε ἀνεπτύσσοντο τὰ καπνὰ καὶ τὰ ποστάνια καὶ διενυτέρευεν. Τότε ἔκαμναν καὶ «τσαρδάκι» ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς κατώπτευε διὰ τηλεσκοπίου τὰ πέριξ καὶ παρηκολούθει τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὰ σπαρμένα καὶ εἰς τ' ἀμπέλια. Ἄν τυχὸν ἔβλεπεν ἄγνωστον πρόσωπον εἰσερχόμενον ἐφώναζε δι' ὄλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων του, διὰ νὰ φοβίση καὶ τοὺς τυχὸν ἀοράτους ὑπ' αὐτοῦ κλέπτας, καὶ τοὺς ἀναγκάση νὰ φύγουν. Διότι κατὰ τὴν παροιμίαν «ὁ φόβος φλάει τ' ἀβέλια» ὅχι ὁ ἀμπελοφύλαξ. Καθῆκον του ἐπίσης ἦτο νὰ ἐπιβλέπη τὰ διάφορα κοπάδια τῶν ζώων μήπως εἰσέλθουν εἰς τὰ σπαρτά, νὰ καταγγέλη τοὺς παραβάτας, νὰ συλλαμβάνη δὲ τοὺς κλέπτας κάρπων καὶ τὰ ἀδέσποτα ζῶα καὶ νὰ τὰ φέρη εἰς τὸν μουχτάρη, ὅποτε ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ζώου ἢ ὁ κλέπτης ἠναγκάζετο νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν παθόντα. Ἄλλο καθῆκον τοῦ ἀγροφύλακος ἦτο καὶ τὸ τοῦ δημοσίου κήρυκος. Ἄν ἦρχετο καμμία διαταγή περὶ καθαριότητος τοῦ χωρίου ἀπὸ τὴν δημορχίαν Μετρῶν, ἢ περὶ ἐμβολιασμοῦ τῶν παιδίων κλπ. αὐτὸς θὰ εἰδοποιεῖ τοὺς κατοίκους, περισρχόμενος τὰ σοκάκια τοῦ χωρίου καὶ βοῶν στεντορίως.

Ὁ ἀγροφύλαξ ἐκτὸς τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ του εἶχε καὶ τυχερά. Αὐτὸς πρῶτος ἐγεύετο τὰ καλύτερα προφαντὰ κερᾶσια, ζέρδελα σταφύλια, καρύδια καὶ πάντα ἐν γένει καρπὸν. Διότι ἔχων καθῆκον καὶ δικαίωμα νὰ περιέρχεται ὅλα τ' ἀμπέλια, ἐφρόντιζε νὰ ρίπη καὶ κᾶτι ἀπὸ κᾶθε ἀμπέλι μέσα εἰς τὸν δερμάτινον σάκκον, τὸν ὁποῖον ἔφερεν πάντοτε ἐπὶ τῆς ράχους. Ἀκόμη εἶχε καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ κυνηγῇ τοὺς λαγούς, τὰς πέρδικας, τὰ δρυτῆκια, τὰ μαυροπούλια, τοὺς συκοφάγους καὶ τ' ἀγριοπετεῖναρα καὶ νὰ τρέφεται δι' αὐτῶν ἢ νὰ τὰ πωλῇ εἰς ἄλλους.

Ἡ Διοίκησις Μετρῶν συνήθως ὑπερρέωνε τὴν κοινότητα νὰ προσλαμβάνη ἓνα Τοῦρκον ἀγροφύλακα, τὸν ὁποῖον ἐχρησιμοποῖει ἀντὶ κατασκόπου. Οὗτος παρημέλει τὰ καθήκοντά του, καὶ συχνὰ πυκνὰ μετέβαινεν εἰς Μέτρας, ὡς δῆθεν προσκαλούμενος ὑπὸ τῆς Διοικήσεως. Ἐπὶ πολλὰ κατὰ σειρὰν ἔτη εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς τὴν κοινότητά μας κάποιος Χαλήλαας, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν τῶν σταφυλῶν ἔφερεν καὶ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὸ χωρίον μας, καὶ κατερρήμαζαν τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια τοῦ κόσμου. Ἐνα βράδυ ἐπιστρέφοντες μὲ τρία καλάθια περδικόσυκα ἀπὸ τὸ ἀμπέλι συννητήθημεν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ Χαλήλαα, καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς παιδιὰ τοῦ σχολείου τότε δὲν ἐγνωρίζαμεν τὴν τουρκικὴν καὶ δὲν ἀπαντούσαμεν εἰς τὰς ἐπιπλήξεις τῆς χανούμισας, ἠκούσαμεν τὴν κόρην της νὰ μᾶς τσιρίζῃ ἑλληνιστί: «Γιατὶ τὰ μαζώξατε τὰ σῦκα;» Κατατρομαγμένοι τὴν ἐπληροφορήσαμεν ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλα ἀκόμη καὶ ἐσπεύσαμεν ν' ἀπομακρυνθῶμεν.

Ἐφοροεπίτροποι. Ἐκτὸς τῆς Μουχταροδηγεροντίας ὑπῆρχε καὶ πενταμελής Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ, ἔργον τῆς ὁποίας ἦτο νὰ ἐπιμελεῖται τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων οἱ δύο ἦσαν δισκοφόροι, εἰς ταμίας καὶ εἰς γραμματεῦς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὁμως ἔτη διηρέθη εἰς δύο τριμελεῖς ἐπιτροπὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιμελουμένη τῆς ἐκκλησίας ἐλέγετο Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ δὲ τοῦ σχολείου Σχολικὴ Ἐφορία. Πάντες οὗτοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς κοινότητος παρουσίᾳ τοῦ Μητροπολίτου Μετρῶν, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὸ χωρίον, συνήθως τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Μοδέστου, ἐσχάτως δὲ τὴν 15ην Αὐγούστου καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐφοροεπίτροποι διεχειρίζοντο τὴν κοινοτικὴν περιουσίαν.

Οἱ Ἐφοροὶ διώριζον τοὺς διδασκάλους, οἱ δὲ Ἐπίτροποι τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ὁ δὲ διορισμὸς ἀμφοτέρων ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Μετρῶν. Ἐνίοτε ὁ Μητροπολίτης ἀπέστελλεν ἱερέα τῆς προτιμήσεώς του, ἄλλοτε πάλιν οἱ ἐπίτροποι ὑπεδείκνυον ἱερέα τῆς ἀρεσκείας των καὶ ὁ Μητροπολίτης τὸν διώριζε.

Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργει μὲ τρεῖς, τέσσαρας, πέντε ἢ ἕξ τάξεις ὑπὸ ἓνα διδάσκαλον, ἀναλόγως τοῦ παρουσιαζομένου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ διασκάλου. Κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσιν ἔτη, ἐλειτούργησε κατὰ διαλείμματα, ὁσάκις ἐξευρίσκετο ἡ ἀναγκαία δαπάνη, ἐκτὸς τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, καὶ Νηπιαγωγείου μεθ' ἑνὸς ἢ δύο τμημάτων. Ὁ διδάσκαλος ἐπληρώνετο 36 χρυσᾶς λίρας ἐτησίως, καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς περιφορᾶς δίσκου ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὰς τρεῖς ἢ τέσσαρας τῶν μεγαλυτέρων ἑορτῶν τοῦ ἔτους, ἡ δὲ νηπιαγωγὸς 20. Ὁ διδάσκαλος ἦτο συγχρόνως καὶ ψάλτης τῆς ἐκκλησίας, πάντοτε δὲ πρὸ τοῦ διορισμοῦ του ὑπεβάλλετο εἰς δοκιμασίαν κατὰ τινὰ Κυριακὴν, «γὰ νὰ τὸν ἀκούσ' ὁ κόσμος καὶ νὰ τὸν ἀρέσ». Ἀμφότεροι οἱ διδασκοντες διωρίζοντο τὸν Αὐγούστου. Τὸ διδακτῆριον τοῦ μὲν Δημοτικοῦ σχολείου ἰδρύθη τὸ 1875, τὸ δὲ τοῦ Νηπιαγωγείου ἦτο παλαιότερον, καὶ μέρος αὐτοῦ ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου, ὡς κατοικία, ὁσάκις οὗτος δὲν ἦτο Τσακηλιώτης.

Ὁ ἐφημέριος ἐπληρώνετο «μσὸ κ'λὸ» (13 ὀκάδες) σιτάρι ἀπὸ «κάθε στέφανο» καὶ ἓνα «σινίκ'» (7 ὀκάδες) ἀπὸ κάθε «χηριὸ ἢ χηριά». Ἐκτὸς τούτου εἶχε καὶ τὰ τυχηρά του, λειτουργιές, ἁγιασμούς, βαπτίσεις, στέψεις κηδείας κλπ. Αὐτὸς δὲ ἐπλήρωνεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Μετρῶν 3—5 λίρας ἐμβατικίον.

Ἐπὶ τῆς Ἐπιτροπῆς διωρίζετο καὶ ὁ κράχτης ἢ καντηλανάφτης τοῦ ὁποίου καθῆκον ἦτο ἡ καθαριότης τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἄναμα τῶν καντηλῶν, τὸ σβύσιμον τῶν ἡμικαέντων κηρίων, ἡ πρωὶνὴ πρόσκλησις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἡ ἀναγγελία τοῦ θανάτου τῶν προχόντων καὶ ἡ πρόσκλησις εἰς τὴν κηδεῖαν αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν δὲ

τοῦ ἀγροφύλακος, ἀντικαθίστα αὐτὸν εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ κλητῆρος τῆς κοινότητος. Ἐπληρώνετο δὲ συνήθως μίαν χρυσῆν λίραν μηνιαίως.

Ἔσοδα. Ἔσοδα τῆς κοινότητος ἦσαν τὸ κέρδος ἐκ τῆς πωλήσεως κηρίων τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἐνοίκιον τῶν ἀγρῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἐνοίκιον τῆς βοσκῆς. Ἐκ τοῦ κηροπωλήματος καὶ τῆς περιαγωγῆς τῶν δίσκων ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας εἰσέπραττεν ἡ κοινότης περὶ τὰς 30 λίρας, ἄλλας τόσας ἀπὸ τὰ ἐνοίκια τῶν ἀγρῶν καὶ περὶ τὰς 100 ἀπὸ τὸ ἐνοίκιον τῆς βοσκῆς. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πλληθυσμῶν, ἐπωλήθη ἡ βοσκὴ ἀντὶ 1150 χαρτίνων λιρῶν.

Ἄλλοτε ἡ βοσκὴ τοῦ Τσακηλιοῦ εἶχε μεγαλυτέραν ἑκτασιν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τῆς βασιλείας τοῦ Χαμίτ κάποιος Τούρκος εὐρέθη φονευμένος ἐντὸς τοῦ μικροῦ δάσους τοῦ χωρίου, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀνεκαλύφθη ὁ δράστης τοῦ φόνου, κατηγορήθη ἡ κοινότης εἰς τὴν περιοχὴν (μερὰ) τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ φόνος, ὁ δὲ μουχτάρης τῆς κοινότητος ἐκλίθη πρὸς ἀπολογίαν. Τότε ἓνας Τούρκος φίλος του τὸν συνεβούλευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι τὸ δάσος δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κοινότητα, διότι ἦτο εἰς τὸ σύνορον τῆς περιφερείας Μετρῶν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μὲν μουχτάρης ἀπηλλάγη ἡ κοινότης ὅμως ἔχασε τὴν κυριότητα τοῦ δάσους. Εἵκοσι περίπου ἔτη μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ τὸ δάσος παρεχωρήθη εἰς τοὺς Τούρκους πρόσφυγας Μετρῶν, ἡ κοινότης ἐξεδίκησε καὶ πάλιν τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ κατῴρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν δίκην, προσκομίσασα ἀντίγραφον τοῦ ἐπισήμου ἰδρυτικοῦ διατάγματος τοῦ χωρίου. Τελικῶς ὅμως ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ πάλιν τοῦ δάσους διότι κατὰ τὴν ἔφεσιν τῆς δίκης ὑπὸ τῶν προσφύγων Τούρκων, ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀντίγραφον, ἂν καὶ ἦτο πιστότατον, δὲν εἶχεν ὅμως ἐκδοθῆ κατόπιν αἰτήσεως τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐθεωρήθη πλαστόν, ἡ δὲ Μουχταροδημογεροντία ὑπεχρεώθη νὰ ὑπογράψῃ δῆλωσιν ὅτι παραιτεῖται πάσης ἀπαιτήσεως ἐπὶ τῆς κυριότητος τοῦ δάσους, διὰ νὰ μὴ σταλῇ ἐξόριστος εἰς Ὑεμένην ὡς πλαστογραφήσασα δῆθεν δημόσια ἔγγραφα, καὶ δωροδοκήσασα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν ἀρμόδιον ὑπάλληλον τοῦ κράτους.

Κατοικία. Τὰ παλαιὰ κτίρια τῶν οἰκῶν ἦσαν μεγάλα, συνήθως μονόροφα, μὲ διπλὰ θυρόφυλλα, θύρας πλατείας ὥστε νὰ χωρῇ καὶ ἄμαξα ἀκόμη νὰ εἰσέλθῃ.

Τὰ σπίτια αὐτὰ ἦσαν κλισμένα ἀπὸ τῆς γῆς, μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ πέτρας καὶ λάσπην ἀπὸ κοκκινόχωμα ἀνακατωμένην μὲ ἄχυρον. Ἀπὸ τὸ νότιον μέρος εἶχαν ἓν ἢ δύο σφηνοειδῆ ἀνοίγματα εἰς τὸν τοῖχον εἰς σχῆμα πολεμίστρας. Δηλαδή ἔσωθεν ἦτο ἡ βάσις πλάτους μέχρι ἡμίσεως μέτρον, ἔξωθεν δὲ ἡ κορυφὴ 5 περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρον. Τὰ ἀνοίγματα ταῦτα ὠνομάζοντο «μαζγάλια». Οἱ τοῖχοι μέχρι τοῦ πατώματος εἶχον ὕψος 4 μέχρι 5 μέτρων καὶ κατὰ διαστήματα 1.50 ἢ δύο μέτρων

ὀριζοντίως εἶχον ξύλινα «ζουνάρια». Τὸ ὑπὸ τῶν τοίχων τούτων περι- κλειόμενον μέρος ἐλέγετο «κατώγι», ἐχρησίμευεν δὲ συνήθως ὡς ἀποθήκη γεννημάτων, οἴνου, ξυλάνθρακων κλπ. Ὀλίγιστοι ἐκ τῶν ὀπισθοδρομι- κῶν κατοίκων τὸ μετεχειρίζοντο καὶ ὡς σταῦλον, κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἡ θύρα τοῦ κατωγείου ἐκλείετο τὴν ἡμέραν διὰ τοῦ μανδάλου, ἠνοίγετο δὲ ἔ- ξωθεν διὰ μικροῦ σχοινίου κρεμαμένου ἀπὸ τινος ὀπῆς τοῦ θυροφύλλου. Κάτωθεν τοῦ μανδάλου ὑπῆρχεν «ἡ κρικέλλα», ὄρειχαλκίνη συνήθως, τὴν ὁποίαν ἔκρουον οἱ ξένοι διὰ νὰ τοὺς ἀνοίξουν, ἐνῶ οἱ ἔνοικοι εἰσήρχοντο σύροντες τὸ σχοινίον τοῦ μανδάλου. Τὴν νύκτα ἢ ἔσειραν τὸ σχοινίον ἔσω- θεν ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν τὸ ἀνοιγμα τῆς θύρας ἔξωθεν ἢ ἔθετον ἐγκαρσίως πρὸς τὴν θύραν σιδηροῦν μοχλὸν «κολδαμῖρ», ἢ καὶ ξύλιγον. Ἐν δὲ τὸ κατώγι εἶχε παράθυρον, τοῦτο ἦτο μικρὸν, σιδηρόφρακτον καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ τοίχου.

Ἐπερῶν τοῦ κατωγείου ἦτο τὸ πάτωμα, περιλαμβάνον «τὴ σάλα» καὶ δύο τοῦλάχιστον «νοδάδες». Οἱ τοῖχοι αὐτῶν ἦσαν κτισμένοι ἀπὸ ξύ- λα, γεμισμένοι μὲ λεπτὰ τούβλα, ἢ «ὠμὰ πλιθιά», ἐπιχρισμένοι ἐσωτερι- κῶς μὲ κοκκινόχωμα, ἔξωθεν δὲ «καπλαδισμένοι» μὲ σανίδια. Τὰ παρά- θυρα τῶν δωματίων ἦσαν τόσοσιν πυκνά, ὥστε κατεῖχον τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ τοίχου. Ἐξωθεν τὰ παράθυρα ἐκαλύπτοντο ἀπὸ «κανάτια σανιδένια» τὰ ὁποῖα ἐκλείοντο διὰ σιδηρῶν ἀγκυλῶν «τσεγγέλια», προσαρμοζομένων ἐπὶ πρὸς τοῦτο ξυλίνων ράβδων τῶν παραθύρων. Τὰ παράθυρα εἶχον τέσ- σερα παραθυρόφυλλα, δύο μεγάλα ἄνω καὶ δύο μικρὰ κάτω. Ἡ στέγη ἦτο σκεπασμένη μὲ λεπτὰς σανίδας «καστανιές», καὶ κεραμίδια τῆς Χώρας. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο διέκριναν τὰ ἐντόπια κεραμίδια ἀπὸ τὰ εὐρωπαϊκὰ τὰ «φράγρια». Τὰ «ταβάνια» ἐπίσης ἦσαν σκεπασμένα μὲ σανίδια. Τὸ γείσον τῆς στέγης ἀρχικῶς ἦτο σκεπασμένον μὲ σανίδια, ἀργότερον ὅμως μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν παρημελεῖτο ὑπὸ τῶν ἐνοίκων, καὶ ἐχρησι- μοποιεῖτο ἀπὸ τοὺς κόρακας «τς κάργες» καὶ «τς ξεφτέρες» ὡς φωλεά. Τὸ τοιοῦτον γείσον ἐλέγετο «μοῦτλα». Ἀρχικῶς αἱ οἰκίαι εἶχον καὶ ἐν δω- μάτιον μὲ «γωνιά», τοῦτο ὅμως ἐκρημνίσθη ἀργότερον μετὰ τὴν κατα- στροφὴν τῶν δασῶν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ξυλάνθρακων.

Εἰς τὸ κατώγι ἄλλοι εἶχον ἀποθήκας κτιστὰς ἀπὸ σανίδας, ἄλλοι δὲ ἐχρησιμοποιοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παλαιὰ βαρέλια, διὰ ν' ἀποφεύ- γουν καὶ τοὺς ποντικούς. Τὰ βαρέλια ταῦτα εἶχαν μόνον ἐν τύμπανον καὶ ἐτοποθετοῦντο ὄρθια ἐπ' αὐτοῦ, ἐνῶ τὰ περιέχοντα κρασί ἢ ξύδι βαρέλια τοποθετοῦνται πλαγίως. Πολλαὶ οἰκίαι εἶχον ἀντὶ ἐνὸς δύο παραλλήλους τοίχους ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ κατωγείου εἰς δὲ τὸν μεταξύ των σχη- ματιζόμενον στενὸν διάδρομον πλάτους μόλις ἐνὸς μέτρου, κατέφευγον αἱ νεαραὶ γυναῖκες, κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Κηριτζαλήδων. Ἐκεῖ «καταχώ- νιαζαν» καὶ τὰ τιμαλφῆ των διὰ νὰ τὰ σώσουν ἀπὸ τὸ «διαγούμισμα».

Ὁ μυστικὸς οὗτος διάδρομος «ἡ κρυβηστήρα», ἦτο ἄνωθεν κεκαλυμμένος ὑπὸ τοῦ πατώματος εἰς ἓν δὲ σημεῖον εἶχεν μικρὰν καταπακτὴν, ὁπόθεν κατήρχοντο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ. Ἡ καταπακτὴ αὕτη συνήθως ἠνοίγετο μέσα εἰς ἐρμάριον ἢ τὴ «μσάδρα» ὥστε νὰ εἶναι ἀόρατος. Τὸ πρῶτον «σκαλοπάτι» τῆς κλίμακος τοῦ κατωγείου ἦτο συνήθως ἀρκετὰ πλατὺ μέχρι δύο μέτρων καὶ ὠνομάζετο «μσόπατο». Ἐὰν ἡ οἰκία ἦτο διώροφος καὶ εἶχε καὶ δευτέρα κλίμακα, τὸ μεταξύ των μέρος ἐλέγετο «μσόσκαλο». Εἰς τὰ πλάγια τῆς κλίμακος εἶχαν «κάγελα», τὸ πρῶτον δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἐκ τῶν κάτω ἐλέγετο «σκαλοκέφαλο». Ὑπεράνω τῆς κλίμακος ὑπῆρχε τετράγωνον ἐπιστέγασμα «κλαβανὴ» καλούμενον καὶ χρησιμεῖον διὰ τὴν τοποθέτησιν τῆς λυχνίας ἢ ἄλλων πραγμάτων.

Τὸ πάτωμα καθὼς εἶπομεν διηρεῖτο εἰς τὴν σάλαν καὶ εἰς τὰ δωμάτια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ψυχρότερον ἦτο «ὁ καλὸς ὁ νοδᾶς» καὶ τὸ νότιον «ὁ καθμερνὸς ὁ νοδᾶς». Ἀκόμη εἶχε καὶ μικρὸν τι δωμάτιον «τὸ κελλάρ». Ὁ καλὸς ὁ νοδᾶς ἦτο τὸ δωμάτιον τῆς ὑποδοχῆς, χρησιμοποιοῦμενον κατὰ τὰς ὀνομαστικὰς εορτάς, τὰς πανηγύρεις καὶ εἰς πᾶσαν ἓν γένει ἔκτακτον περίστασιν. Ἐφυλάττετο καθαρὸν καὶ συγυρισμένον. Καθίσματα κινητὰ δὲν μετεχειρίζοντο τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ἀλλὰ μόνον «σεδίρια», εἶδος καναπέ ἀκινήτου. Κάθε δωμάτιον εἶχεν ἓν, δύο ἢ καὶ τρία σεδίρια εἰς τὰς τρεῖς πλευράς, εἰς δὲ τὴν τετάρτην εἶχε τὰ «δολλάπια» τοὺς «bedενέδες» καὶ τὴ «μσάδρα». Τὸ σεδίρι τοῦ καλοῦ νοδᾶ ἦτο ἐστρωμένον μὲ δύο «μεδέρια», τὸ «ἀπκάτ», κατασκευασμένον ἀπὸ λινὸ ὕφασμα καὶ γεμισμένον λινόξυλον, καὶ τὸ «ἀποπάν», ἐπίσης λινὸν ἀλλὰ γεμισμένον μαλλιά. Κατὰ μῆκος τοῦ σεδριου, πρὸς τὸν τοῖχον ἦσαν τοποθετημένα «οἱ ἀβριαστῆκες», κατασκευασμένα ἐκ τοῦ ἰδίου ὑφάσματος τῶν μεδερῶν καὶ γεμισμένα μὲ λινόξυλον. Οἱ ἀβριαστῆκες μαξηλάρες ἐκαλύπτοντο ὑπὸ μαξηλαροθήκης «κλήφ» τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον ἦτο ἀπὸ βαμβακερὸν ὕφασμα λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν ἢ λευκὸν καὶ κυανοῦν «ψηφωτό», λουριαστὸ ἢ «σαντρασωτό» ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἠπλώνετο στενόμακρον «μαξηλαροσκέπασμα», εἴτε ἐκ τοῦ ἰδίου ὑφάσματος εἴτε ἀπὸ λευκὸν ψηφωτόν. Τὰ μεδέρια ἐπστρώνοντο πρῶτον μὲ «διπλόφαρδο σεδόνι» ἐκ τοῦ ἰδίου μὲ τὶς μαξηλάρες ὑφάσματος, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἠπλώνετο ἕτερον «μονόφαρδο σεδόνι» εἴτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲ τὸ «ἀπκάτ τὸ σεδόνι» ὑφάσματος εἴτε ἀπὸ λευκὸν ψηφωτόν. Εἰς τὴν ὀρθὴν γωνίαν ὅπου συνητῶντο τὰ δύο σεδίρια ἐστρωνον μικρὸν τετράγωνον «σιλτέν», τὸν ὁποῖον ἐκάλυπτον μὲ «σκουλωτὸ χράμι», κόκκινον ἢ πράσινον καὶ πρὸς τὸν τοῖχον προσέθετον ἀπαλὰ «κεδμένα μαξηλαράκια». Ἡ θέσις αὕτη ἐθεωρεῖτο πάντοτε τιμητικὴ καὶ εἰς αὐτὴν ἐκάθιζον τὸν ἐπισκέπτην. Ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμιώδης φράσις: Ὁ μισαφίρς στὸ γιοσὲ ταιριάξ. Εἰς τὸν τοῖχον εἶχαν κρεμασμένον τὸν καθρέπτην στολισμένον μὲ ἄσπρη κεντητὴ ἢ μεταξωτὴ πετσέτα.

ὑπῆρχον καὶ οἰκίαι μὲ κόγχην «χιβὰ» εἰς τὸν τοῖχον ὅπου ἐτοποθετεῖτο ὁ καθρέπτης. Οἱ βεδενέδες, τὰ μικρὰ κογχοειδῆ ράφια ἐκαλύπτοντο ὑπὸ μικρῶν κεντητῶν ἢ δαντελωτῶν καλυμμάτων. Ἀπὸ τῆς ὄροφης ἐκρέμαντο ρῶδια, κυδῶνια καὶ πορτοκάλια «γιά νὰ μοσκίζνε», ἐνίοτε δὲ καὶ σούρβα ἢ σταφύλια. Τὰ παράθυρα ἐκαλύπτοντο μὲ «βερεδέδες» μονοκόμματος «χασεδένι» τραβηγμένους εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ παραθύρου, περασμένους εἰς σιδηρὰν ράβδον ἢ καὶ σχοινίον.

Κάθε σπίτι εἶχε μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας προβολίστρες. Ἡ προβολίστρα ἦτο προέκτασις τοῦ γείσου τοῦ παραθύρου, εἶδος πλατείας ράφης ὅπου ἐτοποθετοῦν τὶς γλάστρες μὲ τὸν βασιλικόν, τὸ δεντρισάγι, τὶς δεντρόγες, γαρουφαλιᾶς κλπ.

Ὁ «καθμερνὸς ὁ νοδὰς» δὲν διέφερε τοῦ «καλοῦ» εἰμὴ ὡς πρὸς τὰ στρωσίδια, τὰ ὁποῖα ἦσαν «μουντὰ» ἐν γένει, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ τὴν νύκτα ἀντὶ κοιτῶνος. Ἄν τυχὸν δὲν εἶχεν μασάρα, τότε τὰ στρώματα ἐστοιβάζοντο ἐκάστην πρωίαν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου, καὶ ἐκαλύπτοντο δι' εὐμεγέθους σινδόνης. Τὰ οὕτω πως τοποθετημένα στρώματα ἐλέγοντο «γιούκι». Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ «μεδέρια» ἐπεστρώνοντο μὲ «χράμια», μάλλινα δηλαδὴ σινδόνια, καὶ οἱ μαξίλαρες ἐπίσης μὲ μάλλινον μαξηλαροσκέπασμα. Εἰς τὸν τοῖχον ἐκρεμοῦσαν καὶ «τσι σταχυές», τὰ ἐκ σταχυῶν ψαθωτὰ συμπλέγματα, καὶ χρωματιστὰ τεμάχια ὑφασμάτων κεντημένα διὰ μετάξης ἢ πεποικιλμένα διὰ σπόρων πεπονίου.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν γεροντοτέρων, τὰ παλιὰ σπίτια ἀρχικῶς δὲν εἶχαν παράθυρα, ἀλλὰ «ἀφεγιτες» εἰς τὴν στέγην, καὶ ἦσαν ἄνευ ὄροφης. Ἡμεῖς ὅμως τὰ εὐρομεν οἷα τὰ περιέγραψα. Τὰ πλαίσια τῶν παραθύρων εἶχαν βαθεῖαν αὐλάκα ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐκρατοῦντο οἱ ὑαλοπίνακες χωρὶς στόκον καὶ καρφάκια.

Τὸ μαγειρεῖον συνήθως ἦτο παράρτημα τῆς οἰκίας, ὁμοίως καὶ τὸ ἀποχωρητήριον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο «ἀγαῖγος, χρεῖα ἢ γλιακός». Ἴσως ἀρχικῶς νὰ μὴν εἶχαν ἀποχωρητήριον, ἴσως ἐπίτηδες ἐκτίσθη τοιουτοτρόπως διὰ νὰ ἀποφεύγεται ἡ δυσσομία. Τὸ ἀποχωρητήριον εἶχε ἓνα τριγωνικὸν ἄνοιγμα εἰς τὸ πάτωμα καὶ ἕτερον εἰς τὸ σανίδωμα τοῦ τοίχου ἀντὶ παραθύρου. Εἰς τὸ μαγειρεῖον ὑπῆρχεν ὁ «νεροχύτς» καὶ ἔξωθεν ὁ «νεραγός». Ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως δὲν ἦτο καλὰ κανονισμένη ἢ διοχέτευσις τῶν ἀκαθάρτων ὑδάτων καὶ τῶν ἀποχωρητηρίων.

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο μικρότεραι, μὲ ὀλιγώτερα παράθυρα, ξύλινον σκελετόν, παραγεμισμένον μὲ ὤμους πλίνθους μέχρι τοῦ πατώματος, ὑπεράνω δὲ αὐτοῦ ἔξωθεν μὲν «πετσωμένο» διὰ σανίδων ἔσωθεν δὲ διὰ μικρῶν πεταύρων ἐπιχρισμένων δι' ἀσβέστου τὰ ὁποῖα ἀφηναν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τοίχου κενόν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τῶν ποντικῶν.

Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κτισθῇ οἰκία, μετὰ τὸ ἀνοιγμα τῶν θεμελίων προσεκαλεῖτο ὁ ἱερεὺς «νὰ διαβάσ ἁγιασμό», ἀπὸ τὸν ὁποῖον συνήθως ἐνετοίχιζον εἰς τὰ θεμέλια μικρὸν μέρος ἐντὸς φιάλης. Ἐπειτα ἐστοίχειωναν ὄρθια, ἀρνίον ἢ μοσχάριον, ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἤρχιζε δὲ ἡ ἀνοικοδόμησις. Τὸ θυσιασθὲν ζῶον ἐμαγειρεύετο καὶ ἀπ' αὐτὸ προσεφέρετο καὶ εἰς τοὺς οἰκοδόμους, νὰ φάγουν. καὶ νὰ εὐχηθοῦν «Καλορρίζικο καὶ στερεωμένο. Ὁ Θεὸς νὰ σ' ἀξιώσ καὶ σ' ἀνώτερα». Μετὰ τὸ γέμισμα τῶν θεμελίων, ὅταν θὰ ἐτοποθέτουσαν τὸ κεφαλάρι τῆς γωνίας ὁ ἰδιοκτῆτης ἔπρεπε νὰ τὸ ἀσημάσῃ ἢ νὰ τὸ χρυσώσῃ. Ἐὰν δὲ τυχὸν οὗτος παρέλειπε τὸ καθήκον του, οἱ κτίσται ὑψώνοντες νὰ στήσουν τὸν στύλον τῆς γωνίας, τοῦ τὸ ὑπενθύμιζαν κράζοντες:

— Ἀφεντικὸ. Ρίξε καμμιά λίρα νὰ καλοκάτς ὁ στύλος καὶ νὰ μὴ στρουβῶν!

Ὁ ἰδιοκτῆτης ἐφιλοτιμεῖτο νὰ τοὺς δώσῃ τὸ φιλοδώρημα, ὁ δὲ στύλος ὠρθῶνετο ἀμέσως καὶ τὸ ἔργον ἐπροχώρει. Ἀφοῦ δὲ ἐσκάρωναν τὴν στέγην, πρὶν βάλουν τὰ κεραμίδια, ἔστηναν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς στέγης δύο ὄρθια καθρόνια, τὰ περιετύλισσον διὰ πρασίνων κλάδων, μεταξὺ δὲ τῶν ἄνω ἄκρων αὐτῶν ἔδεναν σχοινίον. Τότε οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ ἰδιοκτῆτου ἤρχιζαν νὰ ἀποστέλουν τὰ «ἀσκία», δῶρα δηλαδὴ διὰ τοὺς κτίστας, μανδύλια, κάλτσες, ὑποκάμισα, τεμάχια ὑφάσματος, κρασί, φαγητὰ κλπ. Ὁ «κάλφας» λοιπὸν διέτασσε τὸν καλλιφωνότερον «μάστορον» νὰ παραιτήσῃ τὸ ἔργον του καὶ νὰ φωνάξῃ τὸ «ἀσκή». Ἐκεῖνος δὲ ἐκρέμα τὸ δῶρον ἀπὸ τοῦ σχοινοῦ νὰ τὸ ἀνεμίξῃ ὁ ἄνεμος καὶ ἰστάμενος πρὸ αὐτοῦ ἀπήγγειλεν μὲ συρτὴν φωνήν, ὅπως ἀπαγγέλλει τὸ εὐαγγέλιον ὁ ἱερεὺς, συνήθως τουρκιστί, τὰ ἐξῆς:

Σαγλὴκ ἐλινέ.— Κουββὲτ βελινέ.— μιμαρὶν ζιχνί, ἰλεν— 1333¹⁾ πείγαμπερὶν καβλί ἰλεν,— Παδισαχημηζὶν ἐμρί ἰλεν,— κι τσόκ γιασασίν,— κηλητζὴ δαίμα κεσσί, τουσμανὴ κάχο ὄλσούν,— τσορπατζηνὴν παρασὴ ἰλεν²⁾, — βινὰ κουρουλούρ.— Μεμὲτ³⁾ ἀγά, ἐφεντιμιζὶ σαϊδηγὴ ἰτσίν,— οὐσταλαρὴ σεβδιγι ἰτσίν,— βιρ πεσκὲς γιολλαδὴ.— Ἄλλὰχ ὄνοὺν μαληνὴ ἀρτηρησίν— δενιζὶν κουμου γιβί — τσοτζουκλαρηνὴ ἀρτηρησίν — γιόκ γιλδηζλαρὴ καδ ἰρ.— Σάγ ὄλσούν,— πεσκὲς βερέν δε βέρεμεγεν δε.— Ἰλα βερέν.

ἦτοι

Γειά στὰ χέρια σου — Δύναμι στὴ μέση σου.— Μὲ τὸν νοῦν τοῦ ἀρχιτέκτονος,— εἰς τὰ 1333 (τὸ ἔτος τῆς ἐγίρας)— μὲ τὸν λόγον τοῦ προφήτου,— μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ βασιλέως μας,— ὁ ὁποῖος νὰ ζῆ πολλὰ χρόνια,— τὸ

1) Ἔτος· ἐγείρις· ὁποιοδήποτε ἦτο ἐλέγετο τὸ ἔτος.

2) Ἄν ὁ ἰδιοκτῆτης ἦτο Τοῦρκος, ἔλεγον· ἐφέντιμιζὶν παρασὴ ἰλεν.

3) Τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστέλλοντος τὸ δῶρον.

σπαθί του πάντοτε νὰ εἶναι κοπτερόν, — μὲ τὰ χρήματα τοῦ πρὸυχοντος, — οἰκοδομεῖται κτίριον, — Ὁ Μεμὲτ ἀγας, — ἐπειδὴ ἐκτιμᾷ τὸν ἰδιοκτῆτην, — ἐπειδὴ ἀγαπᾷ τοὺς κτίστας. — μᾶς ἔστειλε ἓνα δῶρον, — Ὁ Θεὸς νὰ περισσεύῃ τὴν περιουσίαν του, — ὡς τὸν ἄμμο τῆς θαλάσσης, — καὶ τὰ τέκνα του νὰ πληθύνῃ, — ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, — Νὰ ζῆ καὶ ἐκεῖνος. — πού μᾶς ἔστειλε δῶρον, — κι ἐκεῖνος πού δὲν μᾶς ἔστειλε, — Πρὸ πάντων ὅμως ἐκεῖνος πού μᾶς ἔστειλε.

Ἐὰν ὅμως ὁ ἀποστολεὺς τοῦ δώρου τὸ ἀπῆτει, τότε ἡ διακήρυξις τῶν εὐχῶν καὶ εὐχαριστιῶν ἐγένετο καὶ ἑλληνιστὶ ὡς ἐξῆς :

Μὲ τὴν ἄδεια τοῦ βασιλέ, — μὲ τὴν δύναμι τοῦ Ὑψίστου, — μὲ τὰ χρήματα τοῦ ἀφέντη, — σὲ πράσινα χόρτα, — κονάκι κτίζω. — Ὁ κύριος Γιάννης — μᾶς ἔστειλε ἓνα δῶρο λαμπρό. — Ἐπροτίμησε τὸν νοικοκύρη, — κι ἐφιλοδώρησε τοὺς μαστόρους. — Ἔτσι ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀξιώσῃ, — νὰ πάγῃ στὸν Ἅγιο Δάφο. — Μὲ τὸ καλὸ νὰ πάγῃ, — μὲ τὸ καλὸ νὰ γυρίσῃ, — Νὰ πληθαίνουν τὰ παιδιὰ του, — σὰν τῆς θάλασσης τὸν ἄμμο, — καὶ σὰν τὸ οὐρανοῦ τὰ ἄστρα. — Ὅποιος δὲ μᾶς φέρῃ δῶρο, — νὰ εἶναι κι' αὐτὸς καλά, — κι ὅποιος μᾶς φέρνῃ δῶρο, — νὰ εἶναι κόμ καλά.

Ἄσκι εἶναι λέξις τουρκικὴ, καὶ σημαίνει τὸ κρεμαστάρι.

Τὰ νεώτερα σπίτια εἶχαν κρικέλλες σιδερένιες καὶ κλειδαριές, ἦσαν ὅμως καὶ σπίτια τῶν ὀποίων αἱ θύραι ἐκλειδώνοντο κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα, μὲ τὸ τράβηγμα τοῦ σχοινίου τοῦ μανδάλου ἢ μὲ μάνδαλον προσηρμοσμένον εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου ὀπισθεν τῆς θύρας καὶ συγκρατοῦντα αὐτήν, ὃ δὲ θέλων νὰ ἀνοίξῃ ὤθει τοῦτον πρὸς τὰ ἄνω. Τὸ ξύλινον πλαίσιον ἐπὶ τοῦ ὀποίου ἦτο καρφωμένη ἡ θύρα, καὶ ἐντὸς τοῦ ὀποίου ἐκινεῖτο, ὠνομάζετο, τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ ἀνώφλιο, τὸ κάτω κατώφλιο καὶ οἱ παραστάται ἐκατέρωθεν «περβάζια», τὰ δὲ θυρόφυλλα «κανάτια». Τὸ γεῖσον τῆς στέγης ἐλέγετο «κεροσταλαμὸς», ὁμοίως δὲ ἐκαλεῖτο καὶ τὸ ὑπ' αὐτὸ ἔδαφος μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ τῆς γραμμῆς τῆς σχηματιζομένης ἀπὸ τὸ στάξιμον τοῦ νεροῦ τῆς βροχῆς καὶ χιόνος. Ὅσα σπίτια εἶχαν «κανάτια», εἰς τὰ παραθύρα, δὲν εἶχαν καὶ τὰ ἀνάλογα «τεργέλια» διὰ νὰ τὰ συγκρατοῦν ἐναντίον τοῦ ἀνέμου ἀλλὰ συνεκρατοῦντο διὰ ξυλίνης ράβδου ἀρκετὰ μακρᾶς, προσδεδεμένης ἐπὶ τῆς σούβλας τῶν παραθύρων. Αἱ σούβλαι αὐταὶ ἦσαν δύο, καὶ ἡ κατωτέρα ἐχρησίμευε τὰ παλιὰ χρόνια διὰ νὰ κρεμοῦν μίαν πετσέταν καὶ ὀπισθεν αὐτῆς νὰ κρύπτουν τὸ πρόσωπον τὰ κοράσια καὶ ἐργάζονται ἀπολαμβάνοντα τὸν καθαρὸν ἀέρα ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, ἀθέατα. Οἱ φεγγίται ἦσαν κοῖλα ὑάλινα ἡμισφαίρια προσαρμοζόμενα εἰς ἰδιαιτέρου σχήματος κεραμίδια.

Τὸ μαγειρεῖον τῆς οἰκίας ἦτο παράρτημα αὐτῆς, εἶχε δὲ «γωνιάν», ἐστίαν μετὰ καπνοδόχης καὶ εἰς ἓν ἄκρον τῆς ἐστίας «τὸ φουφρῆκο», κτίσμα τῆς νοικοκερᾶς ἀπὸ λάσπην καὶ κεραμιδοκόμματα. Εἰς τὸ ἔμπρο-

σθεν κατώτερον τμήμα τῆς καπνοδόχης ἦτο κρεμασμένον χονδρὸν ἕφασμα, «τὸ φογοπάνι», χρησιμεῦον διὰ νὰ συγκρατῇ τὸν καπνόν. Ἐπ' αὐτοῦ ἐκρέμετο ἡ κουτάλα τοῦ φραγητοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τῆς καπνοδόχου οἱ ἀποξηρανθέντες στόμαχοι τῶν ἐριφίων, διὰ τὸ «πήξιμο» τοῦ τυροῦ. Καθίσματα εἶχε τὸ μαγειρεῖον τριπόδια κατασκευασμένα ἀπὸ τεμάχιον ἀκατεργάστου κορμοῦ δένδρου μετὰ τριῶν ραβδίων ἀντι ποδῶν ἢ σανιδένια. Ἀμφότερα ἦσαν χαμηλά. Τὰ μαγειρικὰ σκευῆ ἦσαν πήλινα «τετζερέδες», «πνάκια», «πνάκες», «καυκομάνες», «καυκιά», «κοῦπες», «τσάσκες», «καβουριστήρι», χάλκινα δὲ «τετζερέδες», «σαχάνια», «λεγγέρια», «βακ-ήρια», «βιάκ-ήρια», «σινί», «καζάνι», «ταψί», «μαστραπάς» καὶ «ταβιάς». Εἰς τὸ μαγειρεῖον ἐφυλάττετο ἡ σκάφη τοῦ ζυμώματος, τὰ σκαφίδια διὰ τὴν πλύσιν, ὁ σκάμνος καὶ ἡ κούφα. Αἱ στάμναι τοῦ νεροῦ, ἡ μεγάλη «πεκμεζοῦ» καὶ ἡ μικρὴ λαγήνα, τὸ «κμάρ» καὶ τὸ «γουργούλι», οἱ τενεκέδες καὶ ἡ «γουβελίτσα» διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ νεροῦ ἀπὸ τὴν βρύσιν. Ἐκεῖ ἦτο τὸ βαρέλι μὲ τὸ ἄλευρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐβύθιζον τὰ σιδηρὰ ἐργαλεῖα, ἀξίνας, ὑνία κλπ. διὰ νὰ τὸ κρατοῦν «κρουσνὸ» καὶ νὰ μὴ «κόψ» καὶ πικρίσῃ. Ἐκεῖ ἦτο τὸ ρωγὶ μὲ τὸ λάδι, ἕνα μικρὸ σταμνὶ μὲ πεπιεσμένα χεῖλη, ὥστε ἀντὶ μιᾶς νὰ ἔχη δύο μικρὰς ὁπὰς εἰς τὸ στόμα, «ἡ ἄμιλα» μὲ τὸ πετρέλαιον καὶ οἱ λάμπες. Ἐκεῖ ἦτο τὸ «καρδάρ» μὲ τὸ καρδαρόξλο», τὸ «τουλούμ τὸ τυρί», οἱ πλεξοῦδες τὰ σκόρδα, καὶ τὰ χέρια τὰ κρομμύδια, καὶ ὁ στρογγύλος «σοφράς» ἢ ξλοτράπεζο

Εἰς τὸ κελλῶρι ἐφυλάττοντο ὄλαι αἱ προμήθειαι τοῦ χειμῶνος. Οἱ γιφκάδες, οἱ τραχανοὶ καὶ τὰ κουσκούσια, μέσα σὲ μεγάλα πιθάκια πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ποντικῶν. Τὰ πεκμέζια καὶ τὰ ρετσέλια μέσα σὲ «βατιές», τὸ «ναρδένι», τὰ φασούλια, ἡ φακὴ, τὰ κουκιά καὶ τὸ λαθῆρι, μέσα εἰς στάμνας, τὸ βούτυρο μέσα εἰς τὸ «κουρούπ», ὁμοίως καὶ τὸ μέλι, ὁ καβουρμὰς καὶ ἡ «σταφλερμιά». Ἀπὸ δὲ τῆς ὄροφῆς του ἐκρέμαντο τὰ σακκουλάκια μὲ τὰ ξηρὰ σῦκα καὶ δαμάσκηνα, καὶ μουστολαμπάδες. Ἐπίσης ἐκρέμαντο τὰ χειμωνιάτικα σταφύλια, τὰ κυδῶνια, ρώδια καὶ σοῦρβα.

Αἱ κλίμακες τῆς οἰκίας ἦσαν ἐπεστρωμέναι μὲ «σκαλοπάνια» λινὰ καὶ λευκὰ καὶ εἰς τὰ δωμάτια τὸν χειμῶνα ἔστρωναν τίς «βραγιές» καὶ τὰ «χράμια» ὑποκάτω δὲ αὐτῶν ψάθες. Τὰ μαγκάλια ἦσαν κατ' ἀρχὰς πήλινα, ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰ χάλκινα τοιαῦτα τὰ ὁποῖα εἶχαν μόνον εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ὑποδοχῆς, ἀργότερον ὅμως μετεχειρίζοντο τὰ «σατσένια» ἦτοι ἀπὸ λαμαρίναν κατασκευασμένα. Εἰς τὸν «καθμερνὸ τὸ νοδά», χώρια ἀπὸ τὰ «σιδίρια» μὲ τὰ μεδέρια εἶχαν καὶ σιλτέδες ἐπὶ τοῦ πατώματος διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ καθίσωσι χάμω. Τὰ στρώματα τοῦ ὕπνου ἦσαν γεμισμένα μὲ μαλλιά ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ ἐφαπλώματα. Τὸ καλοκαίρι ἐσκεπάζοντο μὲ λινὲς «κροκίδες» τὸν δὲ χειμῶνα εἰς τὰ ἐφαπλώματα προσέθεταν «κάπες» μάλλινες λευκὲς καὶ ἀντὶ σινδόνων χράμια. Κατὰ

τὰ τελευταῖα ἔτη μετεχειρίζοντο καὶ τραπέζια, καὶ καθίσματα παραλλή-
λως μὲ τὰ μεδέρια.

Ἐξώθεν τῆς οἰκίας εἶχον φράκτη πλεκτὸν ἐκκλάδων δένδρων ὁ ὁποῖος
ἔλέγετο «τοκάκι» καὶ «πλεκός», ὅπου ἔκλειον τὰ «κατσίκια» κατὰ τὸ κα-
λοκαίρι, καὶ σταῦλον διὰ τὰ μεγάλα ζῶα καὶ ὀρνιθῶνα διὰ τὰ πουλερικά.

Ἐκάστη οἰκία εἶχε καὶ κῆπον μέγαν ἢ μικρὸν μὲ ὀπωροφόρα δένδρα.

Ἡ ἰδιόκτητος οἰκία ἦτο σημεῖον ἀνεξαρτησίας καὶ μονιμότητος. Μό-
νον οἱ ξένοι, οἱ προσωρινῶς διαμέναντες εἰς τὸ χωρίον, ὅπως ὁ διδάσκαλος
καὶ ὁ παπᾶς, δὲν εἶχον ἰδικὴν τῶν οἰκίαν. Ὁ ἔχων ἰδιόκτητον οἰκίαν διήρ-
χετο τὰς ὥρας τοῦ ὅπως ἐνόμιζε καλύτερον ἐν αὐτῇ, ἐνῶ ὁ ἀντι ἐνοικίου
εἰς ξένην κατοικίῶν οἰκίαν ἔπρεπε νὰ συμμορφῶνεται μὲ τὰς διαθέσεις
τῶν συγκατοίκων του.

Πόσον μεγάλην σημασίαν ἔδιδον εἰς τὴν ἀπόκτησιν οἰκίας δεικνύει
καὶ ἡ παροιμία :

Σπίτι μ, σπιτάκι μ,
πορδοκαλυβάκι μ,
ἐννιά πορδίτσες ἔκλασα,
καὶ κανεῖς δὲ μ' ἔννοιωσε.

Εἰς ταύτην ὑπόκειται ὁ ἔξης μῦθος : Μιὰ βολὰ ἦδανε μιὰ γριά καίγ
εἶχε μιὰ μοναχοκόρ. Τὴν ἔπερνε καὶ πάγαιναν μαζί στὸ βουνὸ καὶ ἔκοφταν
ξύλα γιὰ πούλιμα.

Μιὰ μέρα τς ἀδάμωσ ὁ βασιλῆς, καὶ λείει στὴ γριά :

—Γιατὶ τὸ γιρίεις αὐτὸ τὸ κορίτς μέσα στὸν ἥλιο καὶ στὸ γορνιαχτό ;
Δὲ εἶνε κρῖμα μαθῆς ;

—Τὶ νὰ κάμω ; λείει, θέλλει νὰ δλέψμε, νὰ βγάνμε τὸ ψωμί μας νὰ
ζήσ-με.

Πέρασαν μέρες. Στέλνει ὁ βασιλῆς προξενίτ καὶ γιρέβ τσῆ γριάς τ
γόρ. Ἐκεῖνινα τνε φάνηκε σὰ μαϊτάπ καὶ λείει :

—Ἀφῆχτε μας ἐμᾶς στὴ φτώχεια μας καὶ πάν-τε κοροῖδέψτε ἄλλου.
Ἐμεῖς μὲ βασιλέδες δὲ δαιριάζμε. Κατὰ μᾶς θὰ εἶναι καὶ οἱ γαβροὶ μας.

Τὴν ἄλλη μέρα στέλνει ὁ βασιλῆς ἄλλο βροξενίτ. Ἡ γριά πάλε τὰ ἴδια.

Σκῶνεται ἔρκεται ὁ βασιλῆς ἀπατός τ. Ἡ γριά καὶ δὲ δὸ ποτέβ. Τότες
λέει αὐτὸς στὸ κορίτς :

—Θέλλεις κὰ σὲ κάμω βασίλισσα ;

—Θέλω.

—Ἐ, ἀφοῦ καὶ θελλεις σήκω, νὰ πᾶμε.

Τὸ πέρνει ἀπ τὸ χέρ καὶ φεύγει.

Σὰ σιτφανάθκανε κι ὕσταρα, ἔφεραν καὶ τὴ γριά τ βασ-λομάνα νὰ
ζῆς μαζί στὸ παλάτ. Ἐκεῖνι ἢ καμένι δὲ ἦδανε μαθμένι μέσα σὲ τόσο
γόσμο. Οἱ σβεθέρους τς κάνε καὶ δὲ ἀνε βροσλάδ-ζανε. Ἡ μιὰ τν ἄφνε, ἢ

ἄλλι τν ἔπερνε. Γοῦλες κοίταζαν πῶς νὰ τνε βροσκοθοῦνε. Ἡ κόρ τς σήμερα αὐτὸ νὰ φορέης, αὔριο τ' ἄλλο, ἐκεῖ ἔτς νὰ κρῖνις, ἐδῶ ἔτς νὰ φερ-
τῆς, γοῦλο τν ἔλεγε. Σὰν ἔκατσε δυὸ τρεῖς μέρες, σταναχωρέθηκε. Τὸ μάτ τς
γοῦλο κατὰ τὸ χωριό τς, καὶ ὁ νοῦς τς στ γαλύβα τς. Ὅ,τ καὶ νὰ ἔκα-
μνανε δὲν εὐχαρστιοῦδανε. Κόπκε ἡ ὄρεξ τς, καὶ πῆρε νὰ ρέβ Σὰν εἶδ
ὁ βασιλῆς π θὰ πεθάνι στὸ ποδάρ, τνε λιπήθηκε καὶ τνε ρωτᾷει :

—Τί θέλις κεράκα ; Τί σὲ λείπ ; Πῆς το ὅ,τ θέλις καὶ θὰ στὸ κάμω.

—Θέλω παιδάκι μ νὰ μὲ στείλις στὸ καλιβάκι μ, γιατί τ' ἀποθύμισα.

Ἦνε στέλνι ὁ βασιλῆς μ' ἓνα δοῦλο, καὶ τονε παραγέλνει νὰ παραφ-
λάξ, νὰ διῆ τι θὰ κάμ ἐκεῖ καὶ θέλι γόσο πολὺ νὰ πάη.

Ἡ γριά μόνε βῆκε στ γαλύβα τς, ἔκλεισε τ βόρτα, κι ἄρκεψε νὰ τσὲ
δίνοι δρόμο, καὶ νὰ τραβδάη :

Σπίτι μου σπιτάκι μου,
πορδοκαλυβάκι μου,
ἐννιὰ πορδίτσες ἔκλασα,
καὶ κανεῖς δὲ μ' ἔννοιωσθ.

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν
σημερινήν. Ἀκόμη ὅμως δὲν εἶχαν ἐπικρατήσει γενικῶς «τὰ στενά» καὶ
ὑπῆρχον ἀρκετοί, ἀντιπροσωπεύοντες τὸ παλαιὸν καθεστῶς, «τὰ φαρδιά».
Ἐκ τούτων ὀλίγοι, 3—4 ἀντεπροσώπευον τὸ παλαιὸν καθεστῶς, τῶν σαρι-
κοφόρων, οἱ δὲ νεώτεροι τοὺς φεσοφόρους.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν σαρικοφόρων ἦτο : σαρίκι, ἀποτελούμενον ἀπὸ
σκληρὸν χάρτινον, μάλλινον ἢ ξύλινον «καβούκι», σχήματος μανταρινίου,
περιβεβλημένον πανταχόθεν ὑπὸ μαύρου ὑφάσματος. Εἰς τὴν ράχιν ἐφό-
ρουν σταυρωτὸ γελέκι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ κοντὸ ἀβὰ εἰς τὴν μέσην μαῦρο ἢ
βυσσινὴ ζωνάρι, κάτω «ποτούρι μὲ μικριὰ σέλλα», τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο
«καραβάνα», καὶ εἰς τὰ πόδια κουντοῦρες. Οὗτοι ἐξέλιπον περὶ τὸ 1890.

Οἱ φεσοφόροι ἐφόρουν ἐπάνω τὰ ἴδια μὲ τοὺς προηγουμένους, τὰ
ποτούρια ὅμως εἶχαν κοντὴ σέλλα. Τὰ ἐσώρουχα ἀμφοτέρων ἦσαν : ὑποκά-
μισο ἀπὸ λευκὸν ὑφασμα μὲ φαρδιά μανίκια, χωρὶς κουμπιά, μακρὸ ὅσο νὰ
σκεπάζῃ τὸν πῖσινὸ, ἐσώβρακο ἀπὸ τὸ ἴδιο ὑφασμα, φαρδὺ μὲ βρακοθελιά,
βρακοζῶνα καὶ κάτω εἰς τὸ ἄκρον στενὰ βρακοπόδια. Τὸ ζουνάρι εἶχε μῆ-
κος 5—8 μέτρων, λευκὸν ἢ κόκκινον, ἐχρησίμευε δὲ καὶ ἀντὶ τσέπης. Ἐκεῖ
καὶ ἐφυλάσσετο τὸ μαντήλι, ἡ ταμπακιέρα, ἡ σουγιά, ἡ σακκούλα τῶν χρημά-
των, κάποτε δὲ καὶ ὀψώνια μικροπράγματα. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἀμφοτέραι
αἱ τάξεις ἐφόρουν «καπλαμά», μέγα ἐπανωφόριον, συνήθως γουνωμένον.

Τὸ καλοκαίρι κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἦτο γενικῶς τὸ ἐργατικὸν πλατύγυρο καπέλλο.

Τὰ ἐσώρουχα κατεσκευάζοντο ἀπὸ βαμβακερὸν ὕφασμα ὑφαινόμενον πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς οἰκοδεσποίνης τὰ δὲ ἐξώρουχα ἀπὸ μάλλινον λεπτὸν «σαγιάκι» ἢ χονδρὸν «ἀβά», κατασκευαζόμενα ἐπίσης κατ' οἶκον.

Ἄλλα τὰ ἐξώρουχα ἦσαν δουλεμένα μὲ γαϊτάνια καὶ συνήθως ἐρράπτοντο ἀπὸ τὸν «ἀβιτζῆ», ἐνῶ τὰ ἐσώρουχα ἦσαν ἔργον τῶν χειρῶν τῆς οἰκοδεσποίνης.

Εἰς τοὺς πόδας ἐφόρουν κατὰ τὰς ἐορτὰς μόνον, κάλτσες «τσουράπια» κατὰ τὸν χειμῶνα. Πολλοὶ τὸ καλοκαίρι ἐφόρουν «ποτούρι» μαῦρο βαμβακερὸ, εἰς δὲ τὸν θέρον καὶ τὸ ἄλῳνι εἰργάζοντο μόνον μὲ τὸ ἐσώβρακον καὶ ὑποκάμισον. Τὸ καλοκαίρι ἐφόρουν κουντούρες ἢ γεμενιά καὶ στὸ ἄλῳνι ἦσαν γυμνόποδες. Τὸ φθινόπωρον, κατὰ τὴν ἄρῳσιν τῶν ἀγρῶν ἐφόρουν ποδοπάνια καὶ ἐπ' αὐτῶν τσαρούχια εἰς τοὺς πόδας ἢ γεμενιά πατημένα ἀπὸ τὸ ὀπίσω μέρος. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐσήκωναν μὲ τὸ ὀρειχάλκινον «κόκκαλο» τὰ γεμενιά. Ἐκ τούτου ἡ παροιμιώδης φράσις· «σήκωσε τὰ γεμενιά τ» ἢ «τράβξε τὰ γεμενιά τ» σημαίνουσα ἠτοιμάσθη πρὸς ἀναχώρησιν.

Οἱ ποιμένες εἰς τὴν κεφαλὴν ἐφόρουν πάντοτε τὴν «σερβέταν», μάλλινον βυσινί σάλι, περικαλύπτον τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμόν, ἀφῆνον δὲ μόνον τὸ πρόσωπον ἀκάλυπτον, καὶ τσαρούχια εἰς τοὺς πόδας. Σερβέταν ἐφοροῦσαν καὶ οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἀγρούς μὲ ψυχρὸν καιρὸν.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὰ στενὰ ἐπεβλήθησαν καὶ κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν μόλις δέκα ἄνδρες ἦλθον μὲ φαρδιά, ἐντὸς ὀλίγων δὲ ἐτῶν τὰ φαρδιά θὰ λησμονηθοῦν ἐντελῶς.

Ἡ μεταβολὴ τῆς ἐνδυμασίας ἔγινε βαθμιαίως καὶ κατὰ στάδια. Πρὶν φορεθοῦν τὰ συνηθισμένα πανταλόνια μὲ τὰ φαρδιά βρακοπόδια, ἐφορέθησαν τὰ λεγόμενα ἐρέγκιο παντελόνια καὶ τὰ γιαρὶμ φρανσιζ καὶ οἱ πατατούκες.

Ἡ γυναικεία περιβολὴ ἄλλοτε ὁμοίαζε μὲ τὴν σημερινὴν ἐνδυμασίαν τῶν Καπουτζιδιανῶν γυναικῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπάνω τσιπάκι ἐφαρμοστὸ εἰς τὸ σῶμα, ἐνωμένον μὲ φουστάνι, μὲ πυκνὰς πτυχάς, μακρὸν μέχρι τῶν ἀστραγάλων. Κάτω ἀπὸ τὸ «βόγι» ἄσπρη μεσόφουστα μὲ κεντητὸ γύρο τὸ καλοκαίρι, καὶ μάλλινη χρωματιστὴ ἢ «βατκοτὴν» ἢ «baba-kotē» τὸν χειμῶνα. Ὑποκαμίσα ἄσπρη, μακρὰ μέχρι τῶν ἀστραγάλων, μὲ φαρδιά μανίκια, μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ὠλένης τριγύρω εἰς τὴν τραχηλιά, τὰ μανίκια καὶ τὴν ποδογυριὰ bibila μὲ δοντάκια «μέρζα» καλουμένη. Ἐπάνω εἰς τὴν «πκαμίσα» ἐφορεῖτο ὁ «βυζοδέτ-ς» μὲ δύο τρύπες πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μαστῶν. Βράκα φαρδιά ἄσπρη, μὲ βρακοθελιὰ καὶ βρακοζῶνα. Εἰς τὴν κεφαλὴν κοντὸ φεσάκι μὲ γαλάζια φοῦντα σκορπι-

σμένη εις ὄλην τὴν κορυφὴν του καὶ τυλιγμένο μὲ μαῦρο τουλπάνι τὸ λεγόμενον «ρεπαντί», ὥστε τὸ φεσάκι νὰ μὴ φαίνεται. Ἐνα τραγοῦδι τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς ἀναφέρεται εἰς τὸ ρεπαντί :

Τὸ ρεπαντί σου ρεπαντί,
καὶ ἡ καρδιά μου σὲ πονεῖ.
Τὸ ρεπαντί σου χάλασε,
κόρη μου ποῖδς σ' ἀγκάλιασε ;

Τὸν χειμῶνα ἐφόρουν κοντογούνη ἢ «πόλκα» γουνωμένη μακριὰ ὥστε νὰ καλύπτῃ τὸ φουστάνι.

Τὸ ρεπαντί, τὸ κοντογούνη καὶ οἱ βράκες ἐξέλιπον μαζὶ μὲ τὰ σαρίκια καὶ τὶς καραβάνες τῶν ἀνδρῶν.

Μετὰ τοῦτο ἐπεκράτησε τὸ φακίολι ἀπὸ ἄσπρο ἢ χρωματιστὸ τουλπάνι, στολισμένο γύρω μὲ τρέμουσες ἢ μεταξωτῆ βιβίλα. Ἀκόμη φοροῦσαν καὶ καλεμκεριά ἤτοι τουλπάνια μὲ ζωγραφιστά, χρωματιστά φύλλα καὶ ἄνθη. Τότε ἐπεκράτησαν καὶ οἱ «ἀμαζόνες», εἶδος ἐφαρμοστῆς μπλούζας, ἡ ὁποία ἐφθάνεν ἕως τέσσερα δάκτυλα κάτωθεν τῆς μέσης. Κάτωθεν τῆς ἀμαζόνας ἐφορεῖτο ἄσπρη πλεκτὴ τσέπη δεμένη μὲ ἄσπρο σειρίτι εἰς τὴν μέσην. Ἄλλαι ὅμως γυναῖκες εἶχαν τὴν τσέπην ραμμένην εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῆς μεσόφουστας ἐπὶ τοῦ γόνατος. Εἰς τοὺς πόδας ἐφόρουν «πεντόφλες» μὲ γαλότσες ἢ γαλέτσες ἢ τακούνια, καὶ κάλτσες ἢ τσουράπια, ἀναλόγως τοῦ καιροῦ. Οἱ γαλότσες ἦσαν ξύλινες καὶ τὸ πρόσωπόν των σκεπασμένον μὲ μουσαμᾶ, ὥστε νὰ κρύπτῃ τὸ 1)3 περιῖπου τοῦ πέλματος τοῦ ποδός. Οἱ γαλέτσες ἦσαν ὅμοιες μὲ τὶς σημερινές, ξύλινες μὲ δερμάτινον λωρίον, τὰ δὲ τακούνια ἦσαν γαλέτσες χρώματος καφέ, μὲ γλυφὰς καὶ στολίδια σιτεφένια, πολὺ ὑψηλότεραι ὅμως, μὲ αὐτὰ δὲ ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὰς ἐπισκέψεις, ὅταν ὁ καιρὸς ἦτο βροχερὸς. Κατὰ τὰς στεγνὰς ἡμέρας ἐφόρουν μόνον πεντόφλες ἢ φελλάρια ἢ στιβάλια. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὅμως καὶ εἰς τὸ ἀλώνι ἐργάζοντο συνήθως γυμνόποδες. Τὰ ὑποκάμισα ἐφοροῦντο τώρα μὲ κοντὰ μανίκια, ἄνω τοῦ ἀγκῶνος κεντημένα, καὶ ἀντὶ βράκας, πανταλόνια μὲ ἄσπρο ἢ κόκκινο κέντημα στὸ βρακοπόδι. Τὸν χειμῶνα ἐφόρουν «κατωμάνικα» ἤτοι μάλλινα πλεκτὰ μανικέτα περὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν καὶ «χερόφτια» μ' ἓνα δάχλο ἤτοι μὲ μόνον τὸν ἀντίχειρα χωριστὰ πλεγμένον, τὰ δὲ ἄλλα τέσσερα-δάκτυλα μαζὶ. Ἡ καλὴ νοικοκερὰ τόσον ὀλίγον μετεχειρίζετο τὰ «γιορτερὰ ποδαρκά της, ὥστε ἕως νὰ γηράσῃ μετεχειρίζετο τὰ «νυφκάτα» της. Ταῦτα ἐφόρει μόνον κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς καὶ κατὰ τὴν μετάβασίν της εἰς ἄλλα χωρία διὰ τὴν ἐπίσκεψιν συγγενῶν, ἀγιασμάτων ἢ πανηγύρεων. Κατὰ τὴν μετάβασιν ἐβάδιζε ἀνυπόδυτος μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ χωρίου· ἐκεῖ ἐκάθητο ἐφόρει τὶς κάλτσες καὶ τὰ

ποδαρκά της καὶ τοιουτοτρόπως ὑποδεδημένη εἰσῆρχετο εἰς τὸ χωρίον. Κατὰ τὴν ἐπιστοφὴν, ἐκάθητο πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἀφήρει τὰ ποδαρκὰ καὶ τὶς κάλτσες, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ χωρίον της ἀνυπόδυτος, κρατοῦσα τὰ ποδαρκὰ εἰς τὰ χέρια. Ἐκ τούτου ἔμενε καὶ ἡ παροιμιώδης φράσις: «Τὸν ἔδωκε τὰ παπούτσια στὸ χέρι» σημαίνουσα τὸν ἀπέπεμψε ἢ τὸν ἀπέβαλε τῆς ἐργασίας. Διότι μὲ τὰ παπούτσια στὸ χέρι ἐσυνήθιζαν νὰ ταξιδεύουν. Αἰτία τῆς τοιαύτης συνηθείας δὲν ἦτο μόνον ἡ οἰκονομία ἀλλὰ καὶ διότι ἐν τῷ μεταξὺ τόσων ἐτῶν οἱ πόδες ἐχόνδραινον καὶ τὰ ποδαρκὰ «ἔσφιγγαν» καθιστῶντα τὸ βᾶδισμα ἐπώδυνον.

Τὰ κορίτσια μόνον ὅταν εἰργάζοντο εἰς τὸν ἥλιον ἐκάλυπτον τὴν κεφαλὴν μὲ «ἥσκιο» ἦτοι μεγάλο ἄσπρο φακιόλι μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἐτοποθέτουν καταλλήλως τεμάχιον καρτονίου διὰ νὰ προφυλάσῃ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου, καὶ τὸν χειμῶνα μὲ τὸ «μαμούκι». Τὸν περισσότερον ὅμως καιρὸν περιφέροντο ἄσκεπῆ, ἔχοντα τὰ μαλλιά των κτενισμένα, μὲ χωρίστρα στὴ μέση καὶ πλεγμένα ὀπίσω εἰς δύο «πλεξοῦδες», δεμένας εἰς τὴν ἄκρην διὰ τεμαχίου χρωματιστοῦ σειριτίου τῆς «πλεξοῦδεταις». Κατὰ τὰ ἄλλα ἐνεδύοντο ὅπως καὶ αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες. Ἀργότερα ἔδεναν τὰ μαλλιά «κοῦκο», ὀλίγον κάτωθεν τῆς κορυφῆς.

Τὰ μικρὰ παιδιά τὸ καλοκαίρι ἐφόρου «βρακί» καὶ «ζπούνη» μόνον, τὸν δὲ χειμῶνα ἐπιπροσθέτως «βατκωτὸ ζπούνη» ἢ «ποκί», βρακί κοντὸ μέχρι τοῦ ἡμίσεος τῆς κνήμης στὰ πόδια τσαπία καὶ γαλότσες, καὶ στὸ κεφάλι μαμούκι, ἦτοι μανδήλιον δεμένον ὑπὸ τὴν σιαγόνα διὰ νὰ προφυλάσῃ τὰ ὦτα ἀπὸ τὸ ψῦχος. Τὸ καλοκαίρι περιήρχοντο ἀνυπόδυτα καὶ ἄσκεπῆ. Μόνον τὰ ἐργαζόμενα εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐκάλυπτον τὴν κεφαλὴν μὲ σερβέτα ἢ καπέλλο.

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὰ μουστάκια ἐθεωροῦντο ἀπαραίτητος στολισμὸς τῶν νέων καὶ εἰς αὐτὰ ὠρκίζοντο: «Σὰ δὲ στὸ βγάνω, νὰ τὰ ξουρίσω αὐτά». Ἐπίσης ἡ καλλονὴ τῆς κόρης ἐμετριᾶτο μὲ τὸ μῆκος τῶν μαλλίων της.

Τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς σου
ἐμορφαίνουν τὸ κορμί σου.

Τὸ στριμμένο μουστάκι ἦτο ἰδιαίτερον γνώρισμα τῶν ἀριμανείων νέων, ὁ δὲ σπανὸς ἐθεωρεῖτο σημειωμένος, ὅπως ὁ ἀλλοίθωρος, ὁ μονόφθαλμος, ὁ χωλὸς κλπ.

Στρίψε τὸ μουστακάκι σου καὶ πέρν' ἀπ' τὴν ἀλλή μου,
νὰ σὲ τρομάξ' ἡ γειτονιά καὶ νὰ χαρῶ πουλί μου.

Μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν ὑφασμάτων, βαθμηδὸν ὁ κόσμος ἐπροτίμησεν αὐτά, ὡς εὐθηνότερα καὶ ἤρχισεν ἡ μεταβολὴ τῆς ἀμφιέσεως ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὥστε σήμερον οἱ ἀπόγονοι τῶν Θρακῶν νὰ

ἐνδύωνται ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ καθυστερημένοι νὰ θεωροῦνται ὡς ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα.

Μ Υ Λ Ω Ν Α Δ Ε Σ

Ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν κατοίκων τοῦ Πετροχωρίου, καθὼς καὶ τῶν πέριξ χωρίων, ἦσαν γεωργοί, ὑπῆρχον ὅμως καὶ ὀλίγοι, ἐπαγγελομένοι τὸν μυλωνᾶν, τὸν κτίστην, τὸν ράπτην, τὸν ὑποδηματοποιόν, τὸν βαρελοποιόν, τὸν παντοπώλην ἢ τὸν κουρέα. Οἱ ἐπαγγελματίαι οὗτοι, ἂν ἔσπερναν καὶ τὰ χωράφια των, ὡς συνέβαινεν συνήθως, μὲ ξένο ζευγάρι, ἐπὶ πληρωμῇ, καὶ ξένοι ἐθέριζαν καὶ ἀλώνιζαν τὰ σπαρτά των, τότε ἐλέγοντο «παρασπορτζήδες», τὰ δὲ σπαρτά των «παρασπόρια».

Εἰς κάθε γεωργικὸν χωρίον ὁ μυλωνᾶς ἦτο ἀπαραίτητος. Μύλοι ὑπῆρχον παλαιότεν τεσσάρων εἰδῶν: «χερόμλοι, ἀλογόμλοι, ἀγερόμλοι καὶ νερόμλοι». Οἱ χερόμλοι ἂν καὶ ἀρχαιότεροι, εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον διὰ τὸ ἄλεσμα τοῦ πληγουρίου, παλαιότερον δὲ καὶ διὰ τὸ ἄλεσμα ἀλεύρου πρὸς κατασκευὴν τῆς λειτουργιᾶς, διότι τότε τὸ πρὸς τοῦτο χρησιμοποιούμενον σιτάρι τὸ ἐκαθάριζαν ἓνα ἔνα, διὰ νὰ μὴ περιέχη ξένας ὕλας καὶ εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεόν. Οἱ ἀλογόμλοι ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον εἰς τὰς πόλεις, καὶ εἰς χωρία σπανίως. Οἱ ἀνεμόμλοι ἦσαν κοινότεροι, ἀλλ' οἱ χωρικοὶ ἐπίστευαν ὅτι «ὁ ἀγερόμλος τὸ καίει τ' ἀλεύρι καὶ δὲ γάμνει κύρδα τὸ ψωμί». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Τσακηλιῶτες ἐπροτίμων τὸν νερόμυλον, καὶ μόνον ἐν περιπτώσει μεγάλης ξηρασίας, κατέφευγαν εἰς τὸν ἀνεμόμυλον, ἂν καὶ εὗρισκετο ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Ὁ νερόμυλος λοιπὸν ἦτο ὁ εὐνοούμενος μύλος τῶν γεωργῶν.

Ὁ ἀνεμόμυλος εἶχε τὸ σύνηθες κυλινδικὸν σχῆμα, μὲ στέγην κινητήν, φτερωτὴν μὲ 12 πανιά. Ἡ δι' αὐτῆς κινουμένη ὀριζόντιος δοκὸς ἐλέγετο «ἀδράχι», ἢ κάθετος ἐπὶ τῆς μυλωπέτρας δοκὸς «φανάρ». Τὸ ὑπὸ τὴν ἄνω μυλόπετραν σίδηρον «περπερίκα», τὸ χωνίον, τὸ ἔχον σχῆμα ἀνεστραμμένης κολούρου πυραμίδος, ὅπου ἐναπέθετον τὸ σιτάρι «σεπέτ».

Οἱ νερόμυλοι τοῦ χωρίου ἦσαν ὅλοι κτισμένοι εἰς τοῦ Κούκου τὸ ρέμα, διεκρίνοντο δὲ μακρόθεν ἀπὸ τὰ πασπαλισμένα κεραμίδια των. Ὁ νερόμυλος εἶχεν ἓνα στενὸ ἀλλάκι, τὴ «δέσ», διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸ νερὸν ἀπὸ τὸ ποτάμι εἰς τὴν δεξαμενὴν τὸ «ὀλούκι» τὸ ὁποῖον εἶχε σχῆμα τετραγωνικοῦ πρίσματος, κατέληγεν δὲ εἰς στενὴν ὀπήν, «ποριὰν» λεγομένην, τῆς ὁποίας τὸ «ποριαλήκι», ὁ ξύλινος κύλινδρος, ἦτο τὸ καλοκαίρι διαμέτρου ἕξ δακτύλων, τὸν δὲ χειμῶνα δώδεκα. Πρὸ τῆς δεξαμενῆς, ὑπῆρχε μικρὰ ξυλίνη θυρίς, ἢ ὁποία ἠνοίγετο, ὅταν τὸ νερὸ ἦτο πολὺ ὀνομάζετο δὲ «σαβάκι», καὶ δι' αὐτῆς διέρρεον τὰ περισσεύοντα ὕδατα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν. Ὁ κάτωθεν τῆς πυριᾶς τροχός, ὁ στρεφόμενος διὰ τοῦ νεροῦ καὶ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὴν φτερωτὴν τοῦ ἀνεμομύλου, ἐλέγετο «τσάρκι». Ὁ ἄξων τοῦ τροχοῦ εἶχεν εἰς τὸ ἄνω ἄκρον αὐτοῦ

τὴν «περπερίκαν», ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθητο ἢ «ἀπάν ἢ πέτρα». Εἰς τὸν ἄξονα τοῦτον ἦτο προσηρμοσμένος σιδηροῦς μοχλός, «καλδίριτζάκι» διὰ τοῦ ὁποίου ὁ μυλωνᾶς ἐσὴν ὄνεν ὅσον ἦτο ἀνάγκη τὴν ἄνω μυλόπετραν καὶ ἐκάνονιζε τὴν ταχύτητα τῆς περιστροφῆς τῆς καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ἀλεύρου. Ὅσον ὑψηλότερα ἐσηκῶνετο ἢ μυλόπετρα τόσον ταχύτερα περιστρέφετο καὶ τόσον χονδρότερον ἐξίρχετο τὸ ἀλεύρι. Ἀπὸ τούτου ἔμεινεν ἢ παροιμιώδους φράσις: «Τονε σκῶνι τὸ μύλο» σημαίνουσα ὅτι ὁ ἀκροώμενος ἐπίτηδες προσποιεῖται ὅτι ἐγκρίνει τὰ λεγόμενα τοῦ ὀμιλοῦντος, ὁ ὁποῖος ὡς ἐκ τούτου ἐνθουσιάζεται καὶ λέγει περισσοτέρας ἀνοησίας γενόμενος «κορόϊδο». Ὁ νερόμυλος εἶχε καὶ σταῦλον, διὰ τὰ ζῶα τῶν χωρικῶν, διότι ἦτο μακρὰν τοῦ χωρίου καὶ πολλάκις οἱ χωρικοὶ ἠναγκάζοντο νὰ διανυκτερεύσουν ἕως ὅτου ἀλεσθῇ τὸ σιτάρι καὶ τὸ παρσλάβουν, διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ ἔρχωνται καὶ ἐκ δευτέρου.

Ἡ διαδικασία τοῦ ἀλέσματος ἐγένετο ὡς ἐξῆς. Ὁ χωρικός ἐκοσκίνιζεν ἐν ἢ δύο κοιλὰ σιτάρι, τὸ ἔθετεν μέσα εἰς τὴν βασταγαριάν, ἔδενε τὸ στόμιόν τῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μένη ἀρκετὸν μέρος κενόν, τὸ ἐφόρτωνεν ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἴππου ἢ ὄνου οὕτως ὥστε νὰ κρέμεται ἐξ ἡμισείας ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν πλευρῶν τοῦ ζώου, καὶ τὸ μετέφερεν εἰς τὸν μύλον. Τὸ φορτίον τοῦτο ἐλέγετο «σεκλέμ». Ἄν δὲν διέθετε βασταγαριάν, τότε τὸ ἔθετεν εἰς μικροὺς σάκκους, ἐξ ἡμισείας καὶ τὸ ἐφόρτωνεν εἰς σαμαρωμένον ζῶον. Κατὰ τὴν ἀφίξιν εἰς τὸν μύλον ἐζύγιζαν τὸ σεκλέμι, ἐπίσης δὲ καὶ μετὰ τὸ ἀλεσμα. Μετὰ τὸ ζύγισμα ὁ μυλωνᾶς ἔγραφεν διὰ τεμαχίου ξυλάνθρακος τὸ βᾶρος ἐκάστου σάκκου ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ ὁ πελάτης ἐπερίμενε τὴν σειρὰν του, διὰ ν' ἀλέσῃ.

Οἱ μυλωνάδες τοῦ παλίου καιροῦ ἦσαν ἀγράμματοι, εἶχαν δὲ ἰδιαιτέρα ἀριθμητικὰ ψηφία, τέσσερα τὸ ὅλον, παριστάνοντα τοὺς ἀριθμοὺς 1—249 μόνον, καὶ τοῦτο διότι δὲν τοὺς ἐχρειαζόντο μεγαλύτεροι ἀριθμοί. Ἄνωτέρω εἶπα ὅτι τὸ βᾶρος κάθε σάκκου ἐσημειώετο ἰδιαιτέρως ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε τὸ βᾶρος ὀλοκλήρου τοῦ φορτίου συνολικῶς. Ἐπειδὴ δὲ κανεὶς σάκκος δὲν ἐχώρει πέραν τῶν ἑκατὸν ἢ ἑκατὸν εἴκοσι τὸ πολὺ ὀκάδων, ὁ μυλωνᾶς ποτὲ δὲν εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σημειώσῃ μεγαλύτερον ἀριθμὸν. Ἡ ἀρίθμησις διὰ τῶν μυλωνάδικων ψηφίων ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὴν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν. Μὲ τὸ πρῶτον ψηφίον, τὴν στιγμὴν (.) ἔγραφεν τὰς πρῶτας τέσσαρας μονάδας, ὡς ἐξῆς: $\cdot = 1, \cdot = 2, \cdot = 3, \cdot = 4$. Μὲ τὸ δεύτερον ψηφίον, τὸ ἡμικύκλιον (c) ἔγραφον τὰς ὑπολοίπους πέντε μονάδας $c = 5, c = 6, c = 7, c = 8, c = 9$. Μὲ τὸ τρίτον ψηφίον τὴν κάθετον γραμμὴν (I), ἐσημειῶναν τὰς τέσσαρας πρῶτας δεκάδας, $I = 10, II = 20, III = 30, IIII = 40$. Μὲ τὸ τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον ψηφίον, τὸν κύκλον (o), ἐσημειῶναν τὰ μέχρι τοῦ 249, ὡς ἐξῆς: $o = 50, oo = 100, ooo = 150, oooo = 200, ooooIIIc = 249$. Τοὺς μεταξὺ ἀριθμοὺς ἐσημειῶναν διὰ συνδυασμῶν τῶν διαφόρων

ψηφίων ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. I.=11, II.=22, III.:.=33, IIII:=44, οΙc=65, οIII=80, οIIc:=77, οIIII:.=94, οοIIIIc:.=148 κλπ.

Τὰ ἐργαλεῖα τοῦ μυλωνᾶ ἦσαν τὰ «τσεκίτσια» του μὲ τὰ ὁποῖα «ἔκαμνε» τὴν πέτρα, ἢ «καλίτσα», κυτίον χωρητικότητος ἑνὸς ὀγδόου τοῦ κοιλοῦ μὲ τὴν ὁποῖαν ἔπερνε τὴν ἀλεστικήν του, ὑπολογιζομένην μίαν ὀκτὼν κατὰ κοιλὸν τὸν χειμῶνα, καὶ δύο τὸ καλοκαίρι, ἢ «μανέλλα», ξύλον μήκους δύο περίπου μέτρων καὶ διαμέτρου 5 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξύγιζε τὰ σεκλέμια, τὸ κυνηγετικόν του ὄπλον τὴν ψαρόκουφαν τὴν ἀλεπουραὴν, διὰ νὰ σκουπίζῃ τὴν πάσπαλη, ὀλίγα γεωργικά ἐργαλεῖα καὶ ὀλίγα μαγειρικά σκεύη.

Ὁ μυλωνᾶς ζῶν μακρὰν τῆς οἰκογενείας του, ἐντὸς ἀτμοσφαιρας ὕγρας ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν ληστῶν καὶ τῶν καταδιωκτικῶν ἀποσπασμάτων, ἀμφοτέρων ἀπαιτητικῶν καὶ ἐπιζημιῶν, διῆγε βίον μονήρη καὶ δύσκολον. Ἐκαλλιέργει μικρὸν τμήμα γῆς, πλησίον τοῦ μύλου διὰ νὰ ἔχη πρόχειρα λαχανικά, ὀλίγας ὄρνιθας, διὰ νὰ εὐρίσκη εὐκολον προσφάγιον, καὶ ὅταν τὸ νερὸν ἐσπάνιζε, κατεγίνετο εἰς τὸ κυνήγιον τῶν πτηνῶν καὶ λαγῶν καὶ εἰς τὸ ψάρευμα «μὲ τὴν κούφα». Ἐπλεκε ἀπὸ κλάδους λεπτοκαρῦας δύο κοφίτια εἰς τὸ ἕτερον τῶν ὁποίων ἄφηνεν ἄνοιγμα εἰς τὸν πάτον, καὶ τὸ ἐκάθιζεν ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Ἐπειτα τὰ «ἔστνε» τὰ ἐπλάγιαζε εἰς στενὸν μέρος τοῦ ποταμίου, ἐναντίον τοῦ ρεύματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καλύπτωνται ὑπὸ τοῦ νεροῦ καὶ νὰ μὴ μένη δίοδος ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῶν. Τὰ ἄφηνε τοιουτοτρόπως στημένα τὴν νύκτα, καὶ τὸ πρῶτ' εἶχεν ἔτοιμα ψαράκια «δερμεντζῆδες καὶ τσελεβῆδες» διὰ τηγάρισμα.

Πολλάκις, κατὰ τὰς σεληνοφωτίστους νύκτας, ὁ μυλωνᾶς μεταβαίνων ἀπὸ τοῦ μύλου εἰς τὸ χωρίον, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς οἰκογενείας του, ἢ ἐπιστρέφων ἀργά, ἀπὸ τοῦ χωρίου εἰς τὸν μύλον, συνήντα καθ' ὁδὸν λύκους, τσακάλια, λαγούς, πουρσούκια, βύδρας, ἢ ἀλώπεκας νὰ φεύγουν φοβισμένα διὰ μέσου τῶν θάμνων. Ἐνίοτε ἐτύχαινε νὰ «τσούξῃ» ὀλίγον μετὰ τῶν φίλων του, καὶ τότε οἱ θολοὶ ὀφθαλμοὶ του, καὶ ἡ σκοτισμένη φαντασία του, ἐμεγαλοποιεῖ καὶ ἐξωποιοῖ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀψύχους βράχους καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς ἐσπερινῆς αὔρας σειομένους θάμνους, τὴν δὲ ἐπομένην διηγείτο φανταστικὰς συναντήσεις νηρηίδων, στοιχειῶν, καλικαντζάρων καὶ βρυκολάκων, τὰς ὁποίας ἐπίστευεν καὶ ὁ ἴδιος ὡς πραγματικὰς. Τὰ Δωδεκάμερα ἐπρωτίμα νὰ περάσῃ μὲ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὸ χωρίον, παρὰ νὰ δέχεται τὰς ἐπισκέψεις τῶν καλικαντζάρων εἰς τὸν μύλον. Πολλάκις συνέβαινεν ὁ μυλωνᾶς νὰ «ὀγραδίσ», ἢ «νὰ πάρνε τ φωνή τ» τὰ ξωτικά καὶ νὰ πάθῃ ἡμιπληγίαν, μανίαν καταδιώξεως, ἀμνησίαν, νευρασθένειαν καὶ τὰ παρόμοια. Εἶδα ἕναν τοιοῦτον μετὰ τὸν μέγαν πόλεμον νὰ καταντήσῃ νευρασθενικὸς καὶ νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ δένδρου, αὐτοκτονήσας.

Οἱ περισσότεροὶ μυλωνάδες δὲν ἔχαιρον καλῆς φήμης. Ἐκατηγοροῦντο ὡς «ψευῆτες καὶ κλέφτες», διότι ἐκλεπταν κατὰ τὸ ζύγισμα.

“Ὅποιος ἤθελε νὰ μὴ πέση θῦμα τῆς λαθροχειρίας των ἐπερίμενεν εἰς τὸν μύλον ἕως ν’ ἄλεσθῆ τὸ σεκλέμι του, διὰ νὰ τὸ παραλάβῃ πρὶν κατορθώσῃ ὁ μυλωνᾶς νὰ τοῦ τὸ ἀλλάξῃ. Διότι πολλάκις ὁ μυλωνᾶς εὐρίσκετο εἰς δύσκολον θέσιν, καὶ διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν βιαστικὸν πελάτην, ἄφηνε τὸ σεκλέμι τοῦ ἔχοντος προτεραιότητα, ἀλλ’ ἀπόντος πελάτου καὶ ἤλεθεν τὸ τοῦ βιαστικοῦ. Διότι παρουσιάζετο ἕνας χωρικός «δίχως βούκα ψωμί στὸ σπίτ, μὲ δέκα στόματα νηστικά καὶ τ’ ἄλωνι στρωμένο». Αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅπως ὅπως, τὸ πρῶν ἐνωρὶς, διὰ νὰ ζυμώσῃ ἢ σύζυγός του καὶ νὰ προφθάσῃ ψωμί νὰ φάγουν. Ὁ μυλωνᾶς λοιπὸν διὰ νὰ τὸν διευκολύνῃ τοῦ ἔπρεπε διπλῆν ἄλεστικήν, ἐκράτει τὸ σιτάρι του καὶ ἀντ’ αὐτοῦ ἔδιδεν τὸ ἄλεσμένο σεκλέμι ἄλλου πελάτου. Ἐὰν ὁ τελευταῖος ἤρχετο τὴν ἐπομένην νὰ τὸ παραλάβῃ καὶ τὸ εὐρίσκει «ἄλεστο ἢ μσαλεσμένο», ὁ μυλωνᾶς ἐπενόει μίαν δικαιολογίαν καὶ ἐκάλυπτε τὴν λαθροχειρίαν.

Ἄλλοτε πάλιν ἤρχετο ἕνας χωρικός μὲ πλυμένο σιτάρι, προωρισμένο διὰ «χειμωνιάτικα». Ἡ δεξαμενὴ ἦτο κενὴ καὶ ἄλλα σεκλέμια περιμέναν ἤδη τὴν σειρὰν των. Ἐναγκάζετο λοιπὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ σεκλέμι ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν μύλον. Ὁ πειρασμὸς νὰ πάρῃ ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ πλυμένο σιτάρι, ἀντικαθιστῶν αὐτὸ μὲ ἄλλο γεμάτο μαυροκούκι ἦτο πολὺ ἰσχυρὸς καὶ ὁ μυλωνᾶς ὑπεχώρει εἰς αὐτόν. Εἰς τὴν τακτὴν ἡμέραν ἤρχετο ὁ νοικοκύρης νὰ πάρῃ τὸ ἀλεύρι. Ὁ μυλωνᾶς τὸ ἐσυγύριζεν εἰς τρόπον ὥστε ἐπάνω νὰ εἶναι τὸ πλυμένο καὶ ὁ χωρικός ἀπήρχετο εὐχαστημένος. Εἰς τὸ σπίτι ὅμως ἡ νοικοκυρὰ ἀνεκάλυπτε τὴν ἀπάτην καὶ ἐπνηκολούθει φιλονεικία. Πάντοτε ὅμως ὁ μυλωνᾶς ἠρνεῖτο τὴν ἀλλαγὴν ἐφ’ ὅσον οὐδεμία ἀπόδειξις περὶ τοῦ ἐναντίου ὑπῆρχε. Ὁ μυλωνᾶς εἶχεν ἀκόμη κακὸ ὄνομα διότι κατὰ τὴν δημώδη παράδοσιν ἐσυντρόφευσε μὲ τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐδίδαξε νὰ χρησιμοποιοῖ τὰ βροντάρια, ἢ περδάρια τὰ ξυλάκια ἐκεῖνα ποὺ κινούμενα διαρκῶς ἐπὶ τῆς περιστρεφομένης μυλόπετρας κάμνουν τὸ σιτάρι νὰ καταπίπτῃ βαθμηδὸν εἰς τὴν ὀπὴν τῆς πέτρας.

Διάφορα ἀνέκδοτα καὶ παραμύθια ἀναφέρονται εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κατεργαριᾶς καὶ τοῦ πολυμηχάνου πνεύματος τῶν μυλωνᾶδων. Ἴδου δύο:

Ὁ σπανὸς μυλωνᾶς καὶ ὁ κασιδιάρς

Μιά βολὰ ἕνας ἄροχος εἶχ ἕνα δοῦλο κασιδιάρ. Ἦδανε καλοκαίρ, γοῦλα τὰ πράματα στὴ δλειὰ καὶ στὸ βαρέλι ἀλεύρι κάνε.

— Πάρε κανὰ μσοκοίλι στάρ, τονε λέι ρίξ το στὸ νῶμο σ, καὶ τράβα το στὸ μύλο νὰ τ’ ἀλέης. Μόνε τὰ μάτια σ τέσσερα νὰ μὴ σὲ γελάσ ὁ μυλωνᾶς.

Πέρνει ο κασιδιάρς μσὸ κιλὸ στὰρ τὸ κοσκινίζ, τὸ ρίχνει στὸ νῶμο τ καὶ ἴσια στὸ μύλο τοῦ σπανοῦ. Αὐτὸς ὁ σπανὸς ἦδανε πολὺ κλέφτς καὶ κατεργάρς, καὶ γιαταυτὸ ὁ κόσμος τραβήχτηκε καὶ δὲ βολυπάγαινανε στὸ μύλο τ. Μόνε γεῖδε τὸ γασιδιάρ με τὸ τσβάλι φορτωμένο, ἔτριψε τὰ χέρια τ ἀπὸ τ χαρά τ γιατί θὰ μασήξ.

Ὁ μύλος ἦδανε ἄδειος, τὸ βέντ γιομάτο, ρίχνει τὸ στὰρ μέσ στὸ σπέτ, δίνι δρόμο τὸ μύλο, κι ὅσο νὰ γιρῆς νὰ διῆς, ἀλέσκε κιόλας.

— Πνᾶς; λέει ὁ σπανὸς στὸ κασιδιάρ.

— Ρωτᾶς; Τὰ γόνατα μ τρέμ-νε ἀπ' τ βεῖνα.

— Ἔλα νὰ κάμ-με μιὰ πίτα νὰ φάμε.

Βάζ στη σκαφίδα ἀλεύρι καὶ προζύμ, χύνι μάζωσ βόλικο νερό, κι ἀρκέβ νὰ ζιμώνι. Τὸ ζιμάρ γένικε κουρκούτα.

— Κρίμα λέει, τ ἀλεύρι ἦρτε λίγο. Φέρε κομμά ἀλεύρι ἀκόμα.

Φέρνι ὁ κασιδιάρς τ' ἀλεύρι με τὸ τσβάλι, τὸ βοτζέρνει ὁ σπανὸς μέσα στη σκαφίδα, χύνι καὶ νερό καὶ τὸ ζιμώνι γούλο. Ὅσο νὰ γένι τὸ ψωμί, παγαίνι ἀπ' ὄξω μαζώνι τσάκνα καὶ φρύγανα καίει τὸ φουῖρνο, πλάθ τὸ ψωμί, τὸ φουρνίζ κι ὕστερα λέει στὸ κασιδιάρ:

Ἔρχεσαι ὡς νὰ ψθῆ τὸ ψωμί νὰ ποῦμε ἀπὸ να παραμύθ, κι ὅποιανου εἶναι κόμ καλό, ἐκεῖνος νὰ φάη τὸ ψωμί;

— Ἀνά, λέει ὁ κασιδιάρς, γιατί ὄχι; Λέγε σὺ πρῶτος.

Ὁ βαβάζιμ, ἀρκεψ ὁ σπανὸς ἦδαν ἀπ τὸ Κύραγατς, ἀδίκου στὸ Ἄδριανοῦ, καὶ πολέμαγε με τ γῆς. Μιὰ χρονιὰ ἔσπερε βοστάνι καὶ ταίριαξε τόσο πολὺ, πό καμε κάτ καρπουζάρες τέτοιες τρανές. Ἴσαμ ἓνα μσοκοίλι ἦδανε τὸ μικρύτερα. Μιὰ καβ-νιὰ ἔδωκ ἓνα δόλι καὶ ξαπλώθηκε ἀπάμ στὸ ποτάμ τ Μαρίτσα, πέρασε ἀδίκου ἀπ τς Ἄδριανοῦς τὸ μέρος, χότρινε καὶ θέριεψε τόσο π ὁ κόσμος τὸ εἶχανε σὰ γιοφύρ, καὶ πέρναγαγε πεζή, καβάλα καὶ με τ ἀμάξια. Ἀπὸ γούλι τῆ Θράκι ἔρχεταν κόσμος γιὰ νὰ διοῦνε αὐτήνι τ καβ-νιὰ καὶ νὰ θαμάξνε, καὶ καμιὰν ὥρα δὲν ἔλιπανε οἱ γιοιτζῆδες ἀπὸ πᾶν τς. Εἶδε κι ὁ βαβάζιμ τὸ κοσμοθέμ ἐκεῖνο, σκώνεται καὶ παγαίνι πορπατώδα ἀπά στ καβνιὰ, περνάει ἀπ ἀδίκου μεριά, γλέπ βροστά τ ἓνα γαβούναρο, σὰ βαγίρ. Τὸ βαρεῖ με τὸ δάχλο τ, σὰ γινωμένο, βγάζ τὸ μαχαίρ ἀπ τὸ ζνάρ τ νὰ κόψ κομμά νὰ τὸ δεγνεδίς, γλιστρᾶει τὸ μαχαίρ μέσ στὸ καβούνι καὶ τὸ χάνι. Σκαλίζοδα με τὸ χέρ νὰ τό βρη, ἀνίξε μιὰ μεγάλι τρύπα, καὶ δὲ δέ, πῆγε ὡς μιὰν ὥρα δρόμο χωρὶς νὰ βρη τὸ μαχαίρ Ἐκεῖ πού πορπάτειε καὶ πασπάτευε, βγαίνι βροστά τ ἓνας καμιάς: «Ὡρα καλή». «Πολλά τὰ ἔτ». «Τι γυρέβς. ἔδῶ;» «Νά, λέει ὁ βαβάζιμ, ἔχασα τὸ μαχαίρι μ καὶ τὸ γιρεύω μιὰν ὥρα τώρα, ἀμὰ δὲ βόρσα νὰ τό βρω». «Τι λὲς πατριώτ; Στὰ σωστά σ εἶσαι; Ἐγὼ ἔχασα ἔδῶ δέκα καμήλες με τὸ γαῖδουράκι μαζί, κι ἔχω τώρα μιὰν ἑβδομάδα π τσὲ γιρεύω καὶ δὲ τζὲ βρίσκω, καὶ σὺ τὸ ποτέβς π θὰ βρης τόσο δὲ ἓνα μαχαι-

—Ἐμένα ὁ βαβάζιμ ἦδαν ἀπ τῆ Σληβριά, καὶ καταγέντανε μὲ τὸ βαχτσεβανλίκι ἀμὰ εἶχε καὶ πολλὰ μελίσσια. Τόσο μερακλῆς ἦδανε μὲ τὰ μελίσσια, π κάθε πουρνὸ στέκτανε βροστὰ στὰ κρινία καὶ μέτραγε τς μέλισσες πὸ πάγαιναν ὄξω, καὶ κάθε βράδ πάλε τσὲ ξαναμέτραγε, π γύρζανε ἀπ' τῆ δλειά, μὴ δυχὸ καὶ χαθῆ καμμιά.

Μιά βραδιά, ἐκεῖ π τσὲ μέτραγε, γλέπ καὶ λείπ μιὰ πολὺ δλευτάδκι μέλισσα. Βγαίνει ὄξω στν αὐλή, ἀνεβαίνει σὲ μιὰ γουπριά, καὶ γλέπ ἕνας Ἄομένις τν ἔχι ζεμένι μ' ἕνα β-βάλλι καὶ βοζαρίζ ὄξω μεριά ἀπ' τ Κεσσάνι. Τραβᾶει μάνε μάνε τὰ γεμενιά τ, ἀρπάζ καὶ τ σόπα τ καὶ παγαίνει ἴσια κεῖ. Δίνει ἕνα καλὸ τμάρ τὸν Ἄομένι, πέρνει τ μέλισσα, κι ἔρχεται πίσ.

Ἡ καμένι ἢ μέλισσα ἀνίξ ὁ σβέρκος τς ἀπ τὸ ζγὸ καὶ γένιξε ἕνας κόκκινος γεράς. Τί νά τνε βάνι τέτοιαν ὄρα; τνε βασαλεῖφ κομμὰ ταζέδκι βοδίσια κουπριά. Μέσ στ κουπριά τί εἶναι καλά, νὰ λάχι ἕνας σπόρος ἀπὸ σῦκο, καὶ φύτρωσε μιὰ σκιά. Σὲ λίγο γαιρὸ μεγάλωσε καὶ φουδῶσε καὶ γένιξε ἕνα καμάρ. Γουῆλι οἱ γειτόνι ἀπὸ τ ζούλια τς πέταγαν ἀπά στη σκιά τὰ σκουπίδια τς, καὶ σὲ λίγο γαιρὸ γένιξε ἴσαμε ἑνοῦ κιλοῦ χωράφ. Πιάνι κι ὁ βαβάζιμ στὸ πείσμα· τς καὶ τὸ σπέρνει κριθάρο. Γένιξε ἕνα κριθάρο, γιουρέδκο, παστρικό, ψωμωμένο, μόνε νὰ τὸ γλέπς καὶ νὰ τὸ χαίρεσαι. Σάν ἦστ ὁ καιρὸς τ νὰ τὸ θερίσ, μὲ πῆρ ὁ μακαρίτς καὶ πήγαμε μαζί. Ἐβαν εὐλογητὸ μὲ τὸ δρεπάνι. Ἐκεῖνος θέρζε ἔδενε δεμάτια, κι ἐγὼ τὸ καταπόδ τ τὰ καμνα θεμωνιές. Θέρσε, ἐμέν τὸ μσὸ καὶ παραπάν ὄδε σκαλώνι τὸ δρεπάνι στὴ γιλιά μιανῆς γρούνας πὸ κμιούδανε κρυμμένι μέσα στὰ στάχυα. «Κράκ», τσακίσκε τὸ δρεπάνι μέσ στη γιλιά τς, ἢ γρούνα ἄρχεψε νὰ τζαβαλαδάη, καὶ δὲν ἄργησε νὰ ψοφήσ. Τν ὄρα π ἀνίξε τὸ στόμα τς νὰ βγῆ ἢ ψχή τς, βγῆκε κι ἀπ τὸ γῶλο τς μιὰ φωνὴ πό λεγε: «Ἄς μὴ τζαβνίξ ὁ σπανός, τὰ ψωμιά εἶναι τ κασιδιάαυρ»

Ἐκεῖ π τό λεγε, ἀρπάζ τὸ τσβάλλι, τὸ ρίχνει στὸ νῶμο τ καὶ τὸ δίνει ἀμάνι κατὰ τὸ χωριό. Ὁ μυλωνάς ἀπόμκε μ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα γιὰτὶ βρῆκε τὸ μᾶστορ τ.

2. Ὁ παπᾶς κι ὁ μυλωνάς.

Ἐνας μυλωνάς εἶχε ἀλογόμλο καὶ φουῆρο μαζί, κοδὰ στὸ κελλί τ πατῆ. Τὸ φουῆρο τονε δούλευε ψωμάς, κι ὁ μυλωνάς ἔκαμνε τ' ἀλεύρι. Μιά μέρα πῆγι ὁ μυλωνάς νὰ φέρσ στάρ καὶ τὸ βράδ ὄδε γύρσε γλέπ τῆ γιναῖκα τ συγισμένι.

--Τί ἔχῃς ψχίτσα μ;

--Τί νά ζω ἄδρα μ. Σάν ἐφγες κι ὕσταρα, βγῆκα ἀνασκουπωμένι καὶ σκούψα τν αὐλή. Πέρουσε κι ὁ καινούργιος ὁ πάτερς, κι ἄδῃς νὰ κα-

λιμερίς και νὰ διαβῆ, ὅπως κάμνει γούλος ὁ κόσμος, στάθηκε μὲ τς ὄρες, μὲ κοίταζε και χλημούδραγς σὰ δ ἄλογο, ἦχ-ηχ-ηχ-ήηη. Μὲ γῆρτε νὰ σκώσω τὸ σκουπομάνηκο νὰ τόνε σκίσω τὸ κεφάλι τ, ἀμὰ πάλε εἶπα: «Ἄδε φευγα διάβολε ἀπὸ μένα, ἔχι τὸ σκῆμα τοῦ Χστοῦ, ἄς μὴ γολαστῶ» Ἄφκα τν αὐλῆ μσοσκουπισμένι και τραβήχκα μέσα. Ἄμὰ γένικα ἄν κάτ. Νὰ κητάξης νὰ τονε σμαζώξης ἄδρα, εἰδεμή, θὰ γένμε ρεζίλι στὸ γόσμο.

—Ἐλα βρε γυναῖκα, μὴ δὰ πέρνης τόσο κατάκαρδα, και στόνε σιάζω ἔγὼ τὸ βριτσογένι.

Ἦ ἄλλ τὸ Σαββάτο, μόνε τραβήχκε πάλ ὁ μλωνάς, νὰ πὰ νὰ φέρε στάρ, «τσούπ» ξεφύτρωσ ὁ παπὰς ἀδίουρ στν αὐλῆ τ, και ἦχ-ηχ-ηχ-ήηη, χλημδράει.

Ἦ μλωνοῦ ἔκαμε πῶς χαμογλάει, και τονε λέει:

—Ἐλα πάτερ ἀπόφα νὰ σὲ φλέψω, μιὰ πγ εἶσαι θεκιός, και δὲν ἔχης κανεῖνενα νὰ σὲ μαγερέψ. Λεῖπ κι ὁ ἄδραζ ιμ και νὰ μὲ διαβάης κι ἁγιασμό.

Ἦ παπὰς ἐκεῖνο πγ ἤθελε. Μόνε σκοτίδιασε «τακτὰ» στοῦ μλωνὰ τ πόρτα.

Ἦ μλωνοῦ τονε βῆρε μέσα, τὸν ἔφεξε νὰ βγάνι τὰ ποδαρκά τ, κι ἀνέβκανε μαζί ἀπάν. Ἦ σοφράς ἦδανε στμένος, και τὸ καπόνι και ὁ τσορβάς κενωμένα ἄχνιζαν. Μόνε ἔκαμε τὸ σταυρό τ ὁ παπὰς κι ἔβαν αὐλογητό, βροδαίει ἢ πόρτα. Σκώνεται ἢ γυναῖκα, μὲ τ βούκα στὸ στόμα, κατακόκκινη ἀπὸ τ σύγισ τς, και ρωτάει:

—Ποιὸς εἶναι;

—Ἀκόμ ρωτᾶς κιόλας; Ἄπὸ μένα και ποιὸς ἄλλος ἔρκεται στὸ σπὶτ μας τέτοιαν ὥρα; Τί διάβολος σὲ πῆρ ἀπόφα και μαδάλωσε τ βόρτα;

—Μάααα στὸ κακὸ πάτερ, ποῦ νὰ σὲ κρύψω τώρα πγ ἦρτ ὁ ἄδραζ ιμ; λέει ἢ μλωνοῦ σασιδισμένι.

Ἦ παπὰς κητρίνισε, προυσίνισε, ἄρκεψε νὰ τρέμ. Τονε πέρνει μὲ τὸ ὀσούλι, τονε κατεβάζε στὸ κατώγι, ξεζέβ τ ἄλογο ἀπ τὸ μύλο και ζέβ ἐκείνονα.

Ἦ ἄδραζ τς ἀπ ὄξω δός το και κλωτσάει τ βόρτα και βρίζε τ δείξια τ βίξια π τὸν ἔχι και φλάει τὸσν ὥρα.

Σὰ δὸν ἄνιξε τνε πιάνεται.

—Γιατί, μαρή, δὲ μ' ἀνοῖς;

—Νά, ἄδρα, σκόδαψε τ ἄλογο κι ἔπεσε. Πιλάλιξα νὰ τὸ σκώσω νὰ μὴ σακατευτῆ, και γιαταυτὸ ἄργησα.

—Ἄς τ' ἄφνες νὰ φοφήσ, τὸ σκυλοφάγωμα. Ἐγὼ ἴσαμε τὸ ἔρμο τ' ἄλογο δὲν ἀξίζω; Ἐτς μ' ἔρκεται νὰ πύρω ἔνα ξύλο νὰ τὸ φοφήσω τὸ γουρσοῦζκο.

—“Ἐλα ἄδρα μὴ βεισμῶνεσαι. Τί φταίει τὸ χαϊβάνι;” Ἄδε πείνασες, ἔλα νὰ φάμε καὶ θὰ κρυῶς τὸ φαγί.

Ἐκεῖνος ὅσο τ’ ἄκγε αὐτά, δός το καὶ σκούδαγε νὰ γυρίξ ὁ μύλος ἀλήγορα. Ὁ μλωνὰς ἀνέβκε στὸν ὁδᾶ, κι ἄρκεψανε νὰ τρῶνε. Ὁ καμένος ὁ παπᾶς κράσκε κι ἄρκεψε νὰ γυρίξ ἀπ ἀγάλια. Ὁ μλωνὰς ἀπ ἀνάμεσα ἔβγαζε καὶ μιὰ φωνὴ «δέεε» γιὰ νὰ σκιάξ τ’ ἄλογο νὰ γυρίξ τὸ μῦλο ἀλήγορα. Σὰν εἶδε π λαχάνιασε ὁ παπᾶς, καὶ δὲ τὸν ἀπόμκε πιὰ τακάτ, κάμνει τὸ πεισιμωμένο, σκῶνεται μὲ τοῖ βρουσιές, κατεβαίνει στὸ κατώγι, ἀρπάξ τ μανέλα κι ἀρκέβ τὸ παπᾶ στ ράχι.

—Σὰ δὲ σὲ ψοφήσω σκυλοφάγωμα ἀπόψα, μυλωνὰ νὰ μὴ μὲ λένε. Χαράμ νὰ γένι τὸ κριθᾶρ ποὺ τρῶς ἔρμο.

Σὰ δὲνε τίναξ καλὰ τ γούνα τ, πλαλεῖ ἢ γιναῖκα τ κάτ, τονε τραβᾶει ἀπ τὸ χέρ.

Μάανα ἄδρα, θὰ τὸ σκοτώης τὸ χαϊβάνι. “Ἐλα στὰ καλὰ σ.

Ἐκεῖνος ὁ παπᾶς δός το κι ἀδίπατεῖ στὰ σκοιτὰ νὰ γυρίσ τὸ μῦλο.

Στὰ ὕστερνὰ ἢ μυλωνοῦ σμαζώνι τὸν ἄδρα τς μὲ τὰ χίλια ζόρια, τονε βέρνει ἀπάν, τονε κημίζ, καὶ ὕσταρα κατεβαίνει καὶ δίνει δρόμο τὸ βαπᾶ, νὰ πάη στὸ κελλί τ κουτσομεσιασμένος.

Τν ἄλλι τ βουρνή βγαίνει ἢ μλωνοῦ νὰ σκουπισ τν αὐλή τς, γλέπ καὶ τὸ βαπᾶ νὰ περνᾶ μὲ κατεβασμένα τ’ αὐτιά, βιαστικός, γιὰ νὰ μὴ τονε στοχαστῆ.

—“Ἡχ-ηχ-ηχ-ήηη, ἦχ-ηχ-χ-ήηη, χλημούδρισ ἢ μλωνοῦ, ὅσο βόργε δυνατά, γιὰ νὰ τ ν ἀκούσ ὁ παπᾶς.

—“Ἀχ, παληογαδούρα, ἦχ-ηχ-ηχ-ήη ἔ, λέει ζαρωμένος ἐκεῖνος. “Ἐχίς κι ἄλλο στὰρ ν’ ἀλέης;

Καὶ ξανὰ δὲ ματαπέρασε ἀπὸ κεῖν τὸ δρόμο.

Γ Ε Ω Ρ Γ Ι Α

Εἰς πᾶσαν ἀγροτικὴν οἰκογένειαν ὁ πατὴρ καὶ τὰ μεγαλύτερα ἄρρενα τέκνα κατεγίνοντο εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν κτηνῶν, τὴν μεταφορὰν τοῦ αἵτου εἰς τὸν μῦλον τὴν πώλησιν τοῦ πλεονάσματος τῆς συγκομιδῆς, τὴν προμήθειαν ξύλων ἀπὸ τὰ μακρυνὰ δάση, τὴν ἀγορὰν ξυλανθράκων διὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἐν γένει τὴν προμήθειαν παντὸς ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ κατασκευασθῆ κατ’ οἶκον. Ἡ δὲ μήτηρ καὶ τὰ μεγαλύτερα θήλεα τέκνα, κατεγίνοντο εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς τροφῆς, τῶν ἐνδυμάτων, τῶν στρωσιδίων, τὴν περίθαλψιν τῶν νηπίων καὶ τῶν μικρῶν οἰκοσίων ζώων, καὶ εἰς τὰς ἐλαφροτέρας γεωργικὰς ἐργασίας, φύτεμα, τσάπισμα, βοτάνισμα, καὶ μάζευμα ὀσπρίων. Πολὺ σπανίως ἐθέριζαν μὲ τὸ δρεπάνι, συχνὰ ὅμως ἔβγαζαν τ’ ἀραιὰ καὶ

κοντά δημητριακά, τῶν ὁποίων ὁ θερισμὸς διὰ τῆς κόσας ἦτο ἀδύνατος. Τοιοῦτοτρόπως πάντα τὰ μέλη τῆς ἀγροτικῆς οἰκογενείας ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν καλυτέραν συντήρησιν αὐτῆς. Ὅσον δὲ πολυμελής ἦτο ἡ οἰκογένεια, τόσον ὀλιγοτέραν ἀνάγκην εἶχε ξένης βοήθειας. Μόνον ἡ ὀκνηρὰ ἢ ἀτεκνος οἰκοδόσποινα ἠδύνατο νὰ εὔρη καιρὸν πρὸς διασκέδασιν καὶ ὕπνον. Ἡ καλὴ σύζυγος καὶ ὅταν ἀκόμη ἐμαγεύεσε μὲ φρύγανα, καὶ ἦτο ἠναγκασμένη νὰ κάθεται παρὰ τὴν πυρὰν καὶ ἐνισχύη αὐτὴν διαρκῶς διὰ νέων ξυλαρίων, ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας τὸ ράψιμον ἢ τὴν κάλτσαν καὶ εἰργάζετο.

Μόνον τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτὰς δὲν εἰργάζετο. Μολονότι καὶ κατὰ τὰς τοιαύτας ἡμέρας ἡ παρασκευὴ τροφῆς δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπηγορευμένη ἐργασία. Ἐξαιρετικῶς, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θερισμοῦ, τῶν δημητριακῶν καὶ τὸν τρυγητὸν τῶν σταφυλῶν, ἐπετρέπετο ἡ παρὰβασις τοῦ κανόνος τῆς ἀργίας, διότι κατὰ τὴν παροιμίαν «θέρος, τρύγος, πέλεμος», ἦτοι ὁ θερισμὸς καὶ ὁ τρυγητὸς εἶναι ὅπως ὁ πόλεμος, κατὰ τὸν ὅποιον ἀργοῦν αἱ θρησκευτικαὶ ἀπαγορεύσεις.

Ἐκτὸς τῶν γεωργικῶν ἀσχολιῶν, μερικοὶ ἄνδρες κατεγίνοντο καὶ εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιεῖαν εἰς ὠρισμένας ἡμέρας, καὶ πρὸ πάντων Κυριακὰς.

Γεωργοί.—Οἱ γεωργοὶ διηροῦντο εἰς τρεῖς τάξεις α) τοὺς «τσεφτοῦδες» ἦτοι ζευγίτας, τοὺς διαθέτοντας ἐν ἡ πλείονα ζεύγη βοῶν ἢ ἵππων ἢ βοῦβάλων, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν γεωργικῶν τῶν ἐργασιῶν, β) τοὺς «ρεντζιπέρδες», οἱ ὅποιοι χωρὶς ζευγάρι ἔσπερναν μὲ τὸ λισγάρι, καὶ γ) τοὺς «παρασπορτζῆδες», τοὺς σπεύροντας τὰ χωράφια τῶν οὐχὶ ἰδιοχείρως, ἀλλ' ἐπὶ πληρωμῇ ἐνὸς τσεφτοῦ.

Ἡ περιφέρεια τοῦ Πετροχωρίου δὲν ἦτο πολὺ εὐφορος, καὶ ὁ γεωργὸς ἠγωνίζετο κατὰ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἄνευ κρατικῆς βοήθειας ἢ καθοδηγήσεως, πολλάκις δὲ ἐπιπτε θῦμα τῶν τοκογλύφων τῶν Μετρῶν, οἵτινες ἐδάνειζον πρὸς 200 % καὶ ὁ γεωργός, ὁ τσεφτοῦς μὴ δυνάμενος ν' ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του πολλάκις ἔχανε τὸ ζευγάρι του καὶ μετέπιπτεν εἰς τὴν τάξιν τοῦ ρεντζιπέρη. Οἱ τοκογλύφοι ἔδιδαν «κριθαριάτκα», δηλαδὴ ἐδάνειζαν εἰς τὸν δυστυχεῖ βιοπαλαιστὴν 5 λίρας, ἐπὶ παραδείγματι ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πληρωθοῦν «στὸν καιρὸ» εἰς εἶδος. Τοιοῦτοτρόπως μόλις ἐτελείωνε τὸ ἀλώνισμα τῆς κριθῆς, ὁ καιροφυλακτῶν τοκογλύφος ἐπρόφθαιεν μὲ τὰ σακκιά, καὶ ἔπερνε τὸ κριθάρι ἀπὸ τ' ἀλώνι εἰς ἐξευτελιστικὴν τιμὴν 3.5 γροσίων, διὰ νὰ τὸ πωλήσῃ ἀργότερον εἰς τὸν ἴδιον τὸν παραγωγὸν πρὸς 8 καὶ 12 γροσία τὸ κοιλόν¹⁾. Πρὸς κα-

1) Τοιοῦτος διαβόητος τοκογλύφος ἦτο ὁ Τούρκος Τιλκῆς. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ Ἕλληνες ὅμοιοί του.

ταπολέμησιγ τῆς τοκογλυφίας, ἔδρευε τὸ Κράτος τὴν Γεωργικὴν Τράπεζαν δι' εἰσφορῶν ἀναγκαστικῶν τῶν γεωργῶν, καὶ ἐδιάνειζεν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ ἐνεχύρω τῶν χωραφίων των. Ἐντὸς ὀλίγων δὲ ἐτῶν ἀρκετὰ χωράφια περιῆλθον εἰς τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς.

Σπορὰ σιτηρῶν.—Ὁ ἀκαλλιέργητος τόπος ὠνομάζετο «χέρσο», καὶ συνήθως ἐκαλλιεργεῖτο διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ λισγάρι, καὶ ἐσπείρετο «βοστάνι» πεπόνια καὶ καρπούζια. Μετὰ τὸ σκάψιμον τὸ ἀλέτριζαν, ἔπειτα δὲ τὸ ἔσπερναν. Εἰς τὸ ὄργωμα μεταχειρίζοντο τὸ πρῶτόγονον ἄροτρον, τοῦ ὁποῦ διέκριναν τὸ σταβάρ, τὴν ἀλετριπόδα, τὴν σπάθ, τὰ παράβολα, τὰ καήσια. τὸ ἰντρί καὶ τὸ γυνί, τὸ ὁποῖον ἦτο σιδηροῦν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἦσαν ξύλινα. Ἀλετριπόδα ἦτο τὸ ὀπίσθιον τμήμα τοῦ ἄροτρου, ἔχον σχῆμα ἀμβλείας γωνίας καὶ τοῦ ὁποῦ τὸ ἄνω σκέλος ἦτο στρογγύλον διὰ νὰ κρατεῖται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ τὸ δὲ κάτω ἦτο πλατὺ καὶ εἰς τὸ ἄκρον του προσηρμῶζετο τὸ γυνί. Τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τοῦ ἄροτρου, τὸ «σταβάρ», εἶχε τὸ ἕν ἄκρον του προσηρμοσμένον εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἀλετριπόδας, μικρὰ δὲ δοκός, ἢ «σπάθ» συνέδεε τὸ σταβάρ μὲ τὸ κάτω μέρος τῆς ἀλετριπόδας. Δύο ἕτερα δοκάρια σχηματίζοντα ὀρθὴν γωνίαν προσηρμοσμένα κατόπιν τῆς σπάθης μὲ τὰ σκέλη πρὸς τὴν γωνίαν τῆς ἀλετριπόδας, τὰ παράβολα ἐχρησίμευαν εἰς τὸ ν' ἀνοίγουν τὴν αὐλακα. Τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ σταβαριοῦ εἶχε δύο τρύπας εἰς ἀπόστασιν σπιθαμῆς ἀπ' ἀλλήλων, ἀπὸ τὴν μίαν δὲ αὐτῶν ἦτο περασμένος πασαλίσκος, τὸ «ἰντρί», καὶ ἐχρησίμευε διὰ τὴν ρίθμισιν τοῦ βάθους τῆς αὐλακος. Ἐν δηλαδὴ ἤθελαν ἢ αὐλαξ νὰ γίνῃ βαθεῖα, ἐπεροῦσαν τὸ ἰντρί εἰς τὴν προτελευταίαν ὀπήν, ἂν ὄχι, εἰς τὴν τελευταίαν. Τὸ ἄροτρον προσηρμῶζετο εἰς τὸν ζυγὸν μὲ τὰ «καήσια», χονδρὸν δερμάτινον ἱμάντα, δεμένον εἰς τὸ πανωζύγι, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζει θηλειάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχωναν τὸ σταβάρ καὶ τὸ συνεκράτουν μὲ τὸ ἰντρί. Ἄλλοι ἀντὶ ἱμάντος μετεχειρίζοντο δύο στεφάνια ἀπὸ περιστραμένους κλάδους καὶ περασμένα εἰς τὸ ἐπανωζύγι, παραλλήλως δὲ μὲ αὐτὸ περοῦσαν δεκάριον τὴν «γαϊδούρα» καὶ εἰς αὐτὴν ἐσκάλωναν τὸ ἰντρί. Τὸ ἀλέτρι ἐσύρετο ὑπὸ ζεύγους βοῶν ἢ βουβύλων ἐξευγμένων εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ὁποῦ διέκρινον τὴν λαιμαριάν, τὸ πανωζύγι, τὸ κατωζύγι, τὰ μσοζεύλια, τὶς ζεῦλες καὶ τὰ τσιβιά. Προσηρμῶζετο δὲ τὸ ἄροτρον εἰς τὸν ζυγὸν μὲ τὰ καΐσια. Ἄλλοτε πάλιν ἐσύρετο ὑπὸ ἵππων, ἄνευ ζυγοῦ, προσηρμοσμένον εἰς τὰ χαμούτια.

Ἐν ὁ ἀγρὸς ἦτο καλλιεργημένος τὸ προηγούμενον ἔτος, τότε τὸν «ἐβοζάρζαν» ὄργωναν μίαν φορὰν καὶ ἔπειτα τὸν ἔσπειραν. Ἐν τὸ καλλιεργημένον χωράφι ἦτο βοστάνι, ὠνομάζετο βοστανιά, ἂν δὲ σιτάρι, καλαμιά, ἂν δὲ ἦτο ὄργωμένον μὲ μεγάλετρον, ἐλέγετο νιάμα.

Ὁ σπόρος, ἂν ἦτο σιτάρι, κριθάρι, βρώμη, ρόβι ἢ ψιμόσταρο, ἐχύνετο μέσα εἰς ἓνα κιλᾶθι, «τὸ σπορίκι», καὶ ἀπὸ τούτου λαμβάνων ὁ σπορευὴς διὰ τῆς χειρὸς ἐσκόρπιζε αὐτὸν εἰς τὸ χωράφι. Προτοῦ ἀρχίσῃ τὴν σπορὰν ἐχώριζεν τὸν ἀγρὸν εἰς ἐπιμήκεις λωρίδας ὀνομαζομένας «σποριές». Κάποτε ὁ γεωργὸς ἀντὶ σπορίκι ἐφόρει μεγάλην ποδιὰν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐσκόρπιζε διὰ τῆς χειρὸς τὸ σπόρον. Πρῶτον ἔσπειραν τὸ λινάρι, ἀπὸ τὸ τέλος Αὐγούστου μέχρι μέσων Σεπτεμβρίου, ἔπειτα τὰ κουκιά, ἔπειτα τὸ σιτάρι τὴν βρώμην τὸ κριθάρι κλπ. Ἐσπειρον ὅμως καὶ ὄψιμα σιτηρὰ τὰ λεγόμενα «γιαζλ-ήκια», κριθάρι ψιμόσταρο καὶ ψιμόλινο. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν σπορὰν οἱ σποριές κατεστρέφοντο, ἔκαμναν ἄλλες αὐλακίαι εἰς τὸ τέλος διὰ νὰ τρέχουν τὰ νερά.

Ἐὰν ὁ χειμὼν ἦτο βαρὺς καὶ ἡ χιὼν ἐκάλυπτεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὸ ἔδαφος, τὰ σπαρτὰ ἐπετύγγανον. Ἐὰν ὅμως δὲν ἐχιόνιζε καὶ ἔκαμνε παγωνιές, ἐπάγωναν τὰ πρῶτα σπαρτὰ ὁπότε ἡ ἐλπίς τοῦ γεωργοῦ ἦσαν πλέον τὰ ὄψιμα. Ἡ εὐχὴ τοῦ γεωργοῦ ἦτο «τοῦ Χριστοῦ μὲ τς πεντόφλες καὶ τ Πασκαλιὰ μὲ τὰ ποδήματα», σημαίνουσα ὅτι κατὰ τὰ Χριστούγεννα πρέπει νὰ εἶνε ὁ καιρὸς χιόνια καὶ παγωνιές, τὸ δὲ Πάσχα βροχερός, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰ σπαρτὰ.

Τὸ μεγαλύτερον ἦτο ἀλέτρι τριπλασίων περιῶπων διαστάσεων τοῦ συνήθους ἀρότρου, εἶχε δὲ ἐκτὸς τῆς ἀλετριπόδας καὶ πρόσθετον μικρὰν τοιαύτην μήκους δύο περιῶπων σπιθαμῶν, τὸ «ὄξουζ», εἰς τὴν γωνίαν αὐτῆς ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο καρφωμένη ἡ «σανίδα», τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ὁποίας ἐφθάνεν μέχρι τοῦ ὕνιου. Τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ὄξουζιοῦ ἐκρατεῖτο εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀλετριπόδας διὰ πασαλίσκου, ὥστε ἡ εἰς αὐτὸ καρφωμένη σανίδα νὰ κλίνη πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἀπὸ τὸ σταβάρι ἐκρέματο καθέτως ὀλίγον ἔμπροσθεν τοῦ ὕνιου ἡ «μαχαίρα ἢ τσερέσ-να», ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ χαραῖξη βαθέως τὸ ξηρὸν χῶμα, ὥστε τὸ ὕνιον τῇ βοηθείᾳ τῆς σανίδας νὰ τὸ ἀναποδογυρίξῃ εἰς μεγάλας πλάκας πρὸς τὰ δεξιὰ.

Τὸ μεγαλύτερον ἐπειδὴ ἦτο βαρὺ, δὲν προσηρμώζετο ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν ζυγόν, ἀλλὰ εἰς τὴν «μαδρεχούλα» δι' ἀλύσεως. Μαδρεχούλα ἦτο τὸ ἀξόνι ἀμάξης μετὰ τῶν τροχῶν, χωρὶς ρυμὸν εἰς τὸ μέσον, ἄλλο παρεμφερὲς ξύλον προσηρμωσμένον ὀλίγον δεξιότερα τὴν «κούτσα». Ἀριστερώτερα ἦτο καρφωμένον ἄλλο τοξοειδὲς ξύλον, τὸ «ἀξάκι», τὸ ὁποῖον εἶχε τέσσαρες τρύπες καὶ ἐστερεώνετο ἐπὶ τῆς κούτσας διὰ πασαλίσκου εἰς ἐπὶ τούτῳ ὀπὴν, ἐχρησίμευε δὲ εἰς τὸ νὰ κανονίξῃ τὴν κλίσιν τῆς μαδρεχούλας κατὰ τὴν στροφὴν.

Τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς κούτσας ἦτο διαμορφωμένον ὅπως καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ρυμοῦ μὲ «κουρούνα» διὰ νὰ προσδένηται εἰς τὸν ζυγόν, εἰς δὲ τὸ μέ-

σον αὐτῆς κάτωθεν ὑπῆρχε ἐτέρα κουρούνα, ἡ «κεπτσιά», εἰς τὴν ὁποίαν διὰ πασαλίσκου συνεκρατεῖτο μακρὸν ξύλον, 2 περίπου μέτρων, ἡ «γλώσσα», ἡ ὁποία διερχομένη κάτωθεν τοῦ ἐπανωζυγιοῦ τοῦ ζυγοῦ καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μεσοζεύλια, ἐσκαλώνετο εἰς τὰ «βαδελάκια», δύο ξύλα παρὰλληλα μήκους 50 ἔκ. τοῦ μέτρου, εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν ὁποίων ἦτο προσηρωσμένη ἄλλη κούτσα ἢ ἀρίς, ἀπολήγον εἰς ζυγόν. Τὸ ἀρίς πάλιν τοῦτο εἶχε κεπτσιάν με γλώσσα βαδελάκια κλπ. ὅστε νὰ σχηματίζεται ἓνα σύμπλεγμα μακρὸν με ἕξ ζυγούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἔξυεναν ἕξ ζεύγη βοῶν ἢ βουβάλων, ὀδηγουμένων ὑπὸ ἰσαριθμῶν γεωργῶν.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διὰ πολλῶν ζευγῶν μετακινήσεως βαρῶν ἐφήρμοζαν οἱ γεωργοὶ καὶ ὅταν εἶχαν νὰ μεταφέρουν βαρὺ φορτίον δι' ἀνωφεροῦς δρόμου με ἄμαξαν. Τὸ πρόσθετον ζευγος τῶν κτηνῶν μετὰ τοῦ ζυγοῦ καὶ ρυμοῦ ἐλέγετο «τσευγάρο» καὶ «ἔβανε τσευγάρο» ἐσήμαινε ἔσυρε τὸ φορτίον τῇ βοηθείᾳ καὶ ἄλλου ζευγους κτηνῶν.

Ἐπειδὴ ἡ κατασκευὴ καὶ συντήρησις τοῦ μεγαλέτρου ἦτο πολυδάπανος ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον ἀπὸ τοὺς εὐπόρους τσεφτοῆδες, ἡ ὑπὸ δύο καὶ τριῶν γεωργῶν «συδροφκὰ ἢ μεσιακά».

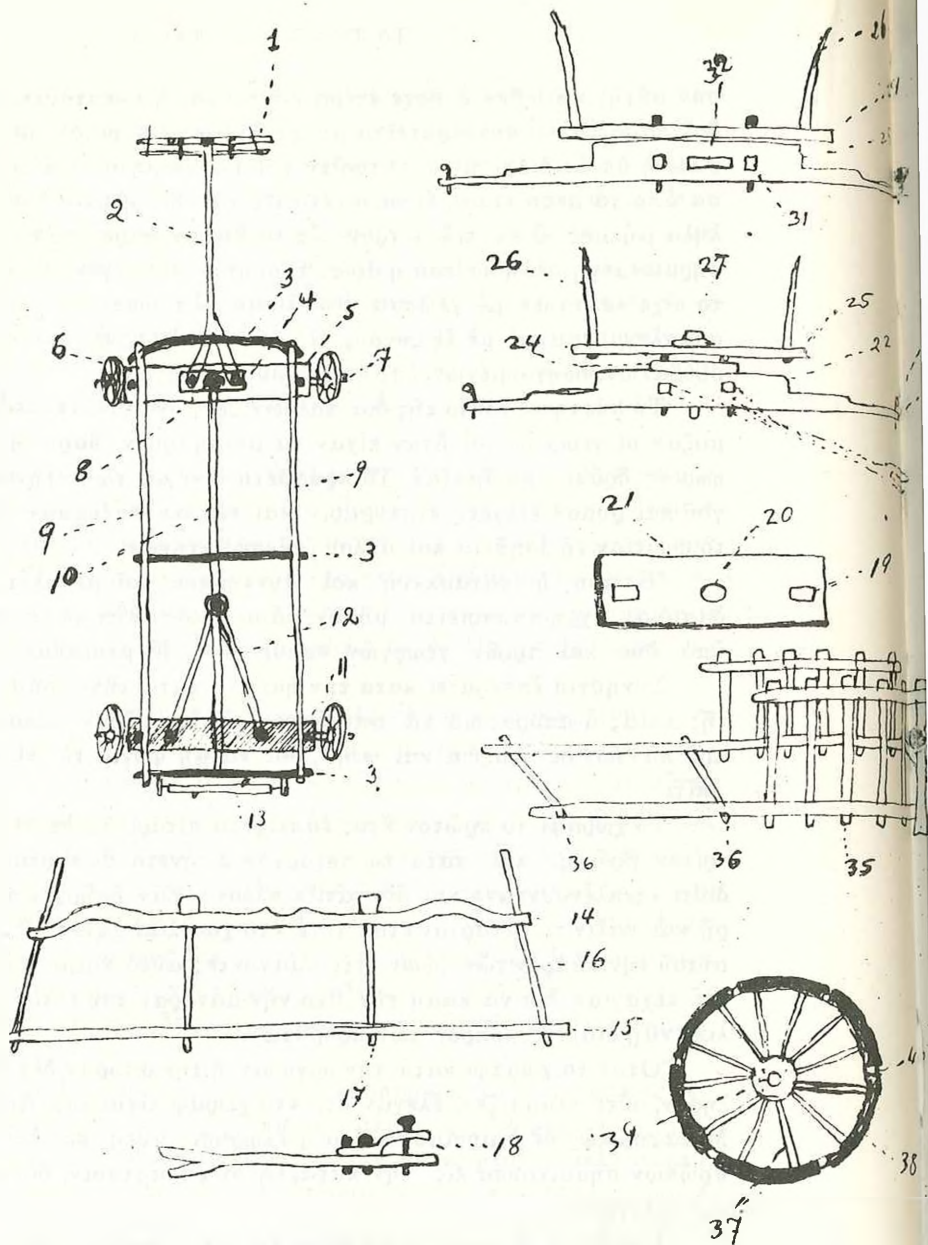
Συνήθεια ἐπεκράτει κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξήρχετο ἀπὸ τῆς οἰκίας ὁ σπόρος διὰ νὰ σπαρῇ, νὰ μὴ δανείζουσι τίποτε εἰς ἄλλους, πρὸ πάντων δὲ προζύμι καὶ ψωμί, διὰ νὰ μὴ φύγη τὸ «βερεκέτ» ἀπὸ τὸ σπῆτι.

Τὸ χωράφι τὸ πρῶτον ἔτος ἐσπείρετο σιτάρι, τὸ δεύτερον κριθάρι, τὸ τρίτον βρώμη καὶ κατὰ τὸ τέταρτον ἀφήνετο ἄσπαρτον «νὰ κοιμηθῇ», διότι «ξεπλένονταν» καὶ ἀδυνατίζε πλέον. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ σπαρῇ καὶ πάλιν τὸ τέταρτον ἔτος τότε «τὸ χασ-λάδ ζανε» εἶτε ῥίπτοντες ἐπ' αὐτοῦ τὴν κόπρον τῶν ζώων εἶτε κάμνοντες αὐτὸ νιάμα καὶ πληρώνοντες τὸν κεχαγιάν διὰ νὰ κάμη τὴν θερινὴν μάνδραν του ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ, ἕνα λιπανθῆ διὰ τῆς κόπρου τῶν προβάτων.

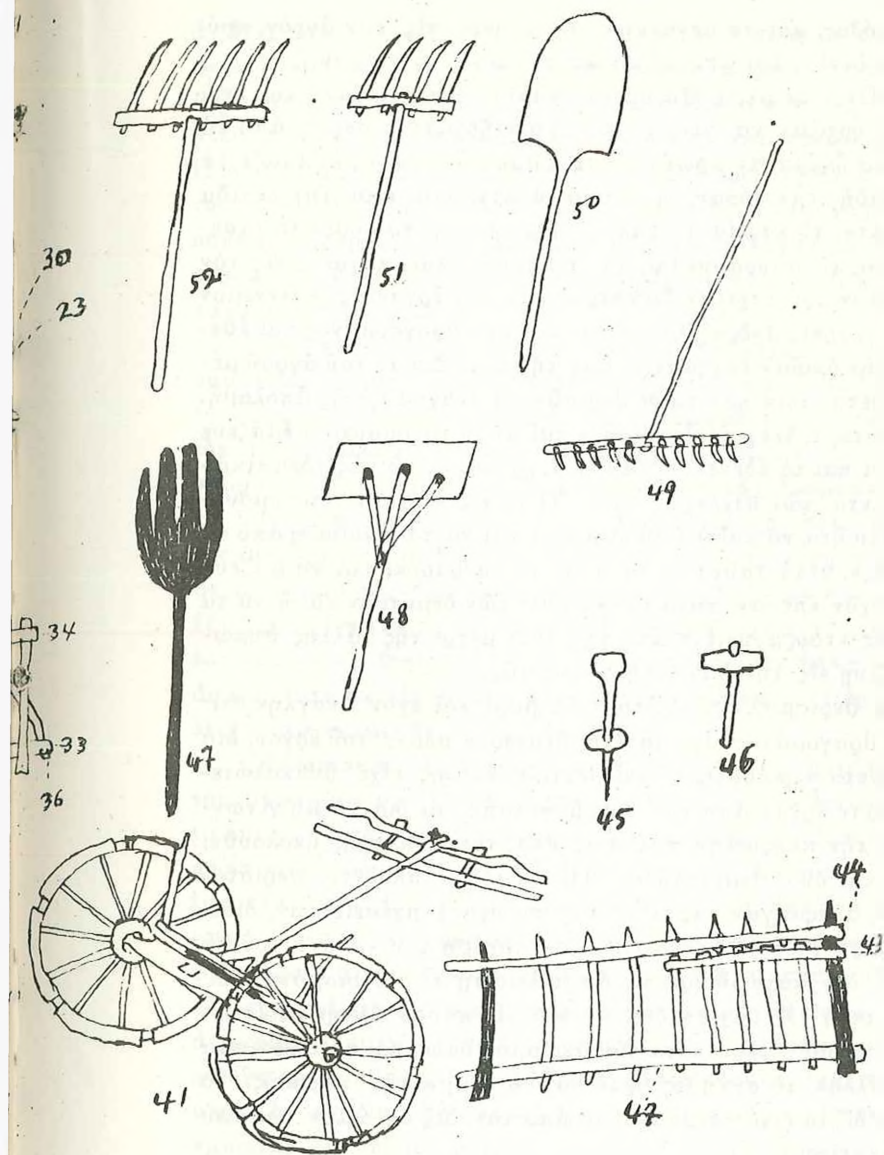
Ὅταν τὸ χωράφι κατὰ τὴν ὄργωσιν ἢ τὴν σπορὰν δὲν ἦτο οὔτε πολὺ ξηρόν, οὔτε «λάσπιζε», ἔλεγαν ὅτι «τὸ χωράφι εἶναι τὰμ ἀπά στὸ τὰβ τ». Μεταφορικῶς δὲ ἐχρησιμοποιεῖτο ἢ ἔκφρασις αὕτη καὶ ἐπὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων σημαίνουσα εἰς τὴν κατάλληλον κατάστασιν, διὰ τὴν μελετωμένην ἐνέργειαν.

Ἐπειδὴ τὸ ἄροτρον συνεκράτει εἰς τὴν σπάθην καὶ τὴν ἀλετριπόδα τὰς ρίζας τῶν ἀγρίων φυτῶν αἱ ὁποῖαι ἀνemiγνύοντο μετὰ χωμάτων καὶ ἐδυσκόλευον τὰ ζῶα, διὰ τοῦτο εἰς κάθε στροφῆν, ὁ γεωργὸς ἐσταμάτα τὰ ζῶα καὶ ἐκαθάριζεν μετὰ τὸ «τσεκέλι», ἓνα μακρὸν κοντάρι, ἀπολήγον εἰς μὲν τὸ ἐν ἄκρον εἰς τρίγωνον σιδηρὰν ξύστραν εἰς δὲ τὸ ἕτερον εἰς ὄξυ καρφίον διὰ τοῦ ὁποίου ἐκέντα τὰ ζῶα.

Κατὰ τὴν σπορὰν, καὶ ἐν γένει τὴν ἄροσιν τῶν ἀγρῶν, ἐφόρουν τσα-

1 Ζυγός. 2 άρίς. 3-3-3 γερμέδες (βροστικός, μεστικός, πιονός), 4.—βάγ-ηριζίκι
 11—γιαστίκι. 12—ψαλιδία. 13—μείγενας. 14—πανοζύγι. 15—κατωζύγι. 16—ζεύ-
 άφαλός. 21—άνέμ. 22—βροστικό άξόνι. 23—καραξονιά. 24—βαγ ηριζίκι. 25—
 31—τρούπες ψαλιδιών. 32—τρούπα κόρδας. 34—ρότς. 35—βέγγιες. 36—γερμέ-
 42—σιρίκι. 43—ρότς. 43—άγίς. 45—ός. 46—τσενίτσι. 47—λιχνιστήρ.

5-άνεμι. 6-τρεχούλι. 7-καρακονιά. 8-άφαλος. 9-ἀγίσια. 10-κόρδα.
 11-μυροδέλι. 12-κουρούνα ή κούρταγχι. 13-τρῦπες για τὰ κόλια. 14-
 άνέμι. 15-κόλια. 16-άφαλος. 17-πισ-νό άξόνι. 18-γιαστίκι. 19-ισαγός.
 20-
 21-
 22-
 23-
 24-
 25-
 26-
 27-
 28-
 29-
 30-
 31-
 32-
 33-
 34-
 35-
 36-
 37-παρμάκι. 38-ἀπίδα. 39-βασλ-ήκι. 40-τσιβιά. 41-μαθρεχούλα.
 42-
 43-
 44-
 45-
 46-
 47-
 48-σύρτες. 49-χραβούλια. 50-ξλόφκιαρο. 51-γισβαδάκι. 52-γιαβάς.

ρούχια εις τοὺς πόδας, καὶ τὸ μέγαλετρο τὸ ἄφηνον εἰς τὸν ἀγρόν, κρύπτοντες μόνον τὸ ὕννι ἢ καὶ μεταφέροντες τοῦτο εἰς τὸ χωρίον.

Θερισμός.—Περὶ τὰ μέσα Μαΐου τὰ σπαρτὰ «ξεστάχιαζαν» καὶ περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου, ἤρχιζαν νὰ κίτρινίζουν. Τότε ἤρχιζεν ὁ θέρος ἀπὸ τὰ κριθάρια, τὰ ὁποῖα ὠρίμαζαν πρῶτα. Τότε λοιπὸν ὁ γεωργὸς ἐτοίμαζε τὰ σύνεργά του, δηλαδὴ τὴν κόσαν, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὴν λεπίδα τὸ μανίκι, τὸ κέρατο, τὸ καφάσ, τὸ χαλκά. Ἐπερνε καὶ τὸ «ὄρς» τὸ «τσεκίτς» καὶ τὸ ἀκόνι, τὸ τουρμουκάκι, τὸ τουρμούκι καὶ πήγαινε εἰς τὸν θέρον. Πρὸς εὐκόλον καὶ ταχεῖαν διεκπεραίωσιν τῆς ἐργασίας, κατένεμον αὐτὴν συνήθως ἀνὰ τρεῖς ἄνδρες. Ὁ πρῶτος ἐλέγετο δραγομάνος καὶ ἐθέριζεν. Ἡ γραμμὴ τὴν ὁποῖαν ἐσχημάτιζε ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τοῦ ἀγροῦ μέχρι τῆς ἄλλης, ἐλέγετο «τσι-ἦμ» τὰ δὲ θερισθέντα στάχυα αὐτῆς ἀπολαβή, καὶ «λαμνί». Ὁ δεῦτερος ἐλέγετο δεμετσηῖς καὶ μετὰ τὸ τουρμουκάκι ἐμάζευε βαθμηδὸν τὸ λαμνί καὶ τὸ ἔδενεν εἰς δεμάτια, χρησιμοποιοῦν ὡς «δεματκά» δέσμην σταχύων μετὰ τῶν στελεχῶν των. Ὁ τρίτος ἐλέγετο «τουρμουκτσηῖς» καὶ ἔργον του ἦτο νὰ μαζεύη τὰ δεμάτια καὶ νὰ τὰ στοιβάξῃ ἀπὸ 40 ἢ 50 εἰς «θεμωνιές», μετὰ ταῦτα δὲ νὰ σύρῃ τὸ τουρμούκι καὶ νὰ μαζεύη τὰ στάχυα, ὅσα τυχὸν ἔπесαν κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματιῶν καὶ ἢ νὰ τὰ ἀφήνῃ εἰς γραμμὰς «τουρμουκιές» ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης θυμωνιάς, ἢ νὰ τὰ μαζεύη εἰς τὴν βάσιν τῆς θυμωνιάς.

Τὸ ἔργον τοῦ θερισμοῦ ἐθεωρεῖτο πολὺ βαρὺ καὶ ἔχον ἀνάγκην σιβαρῶν χειρῶν. Ὁ δραγομάνος εἶχε τὸ ἐπαχθέστερον μέρος τοῦ ἔργου, διὰ τοῦτο καὶ ἐπληρῶνετο περισσότερα. Ὁ δεμετσηῖς ἐπίσης εἶχε δυσκολώτερον καὶ τεχνικώτερον ἔργον ἀπὸ τὸν τουρμουκτσηῖν καὶ διὰ νὰ μὴ γίνωνται παράπονα διὰ τὴν πληρωμὴν, πολλάκις ἕνας τουρμουκτσηῖς ἠκολούθει δύο δραγομάνους καὶ δύο δεμετσηῖδες. Ὅλοι ὁμοῦ ἐκαλοῦντο θεριστάδες. Οἱ θεριστάδες ἀπέφευγαν τὰς πρὸς τὰς συζύγους σχέσεις των, διότι ἢ μακροχρόνιος πείρα τοὺς ἐδίδαξεν ὅτι ὅστις παρέβῃ τὸν κανόνα τοῦτον «σιθάκε», δηλαδὴ δὲν κατῴρθωσεν ν' ἀποτελειώσῃ τὸν θερισμόν, ἀλλ' ἄφησεν αὐτὸν ἡμιτελῆ. Οἱ θεριστάδες, ἂν καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν τοῦ βίου των ἐφόρουν φέσι, κατὰ τὸν θερισμόν ὅμως καὶ τὸ ἄλώνισμα ἐφόρουν «τὸ γαπέλλο», τὸ σύνθημα ψάθινον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Τὸ τουρμούκι ἐσύρετο δι' ἰμάντος περασμένου ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὤμον καὶ ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην.

Μετὰ τὸ τράβηγμα τοῦ τουρμουκιοῦ, ἐπετρέπετο εἰς τὰς πτωχὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά νὰ μαζέψουν στάχυα καὶ νὰ τὰ κάμουν «χαμούτσες». Μία χαμούτσα ἐγίνετο ἀπὸ δύο ἢ τρία «χερόβολα» σταχύων.

Οἱ θεριστάδες εἶχαν μαζί των συνήθως καὶ ἓν παιδίον διὰ νὰ τοὺς «κουβαλῆ» νερὸ καὶ φαγητόν, μετὰ τὸ ἄλογον ἢ τὸ γαϊδουράκι, διότι ἐκεῖνοι διενυκτέρευον εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ μόνον σπανίως ἤρχοντο εἰς τὸ χωρίον,

ἂν ἐτύχαινε νὰ θερίζουν κανένα «ἀρπαλ ήμι» πλησίον τοῦ χωρίου. Ἐρπαλήκια ὠνομάζοντο τὰ εἰς τὰ πρόθυρα τῶν χωρίων χωράφια, τῶν ὁποίων ἢ λίπανσις, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως ἦτο εὐκολος. Οἱ θεριστάδες ἐπίστευον ὅτι τὸ σκόρδον «διώχνει τὰ φίδια» καὶ πάντοτε ἔτρωγον σκόρδον. Πολλάκις ὅμως τοὺς περπατοῦσαν κύνθαιοι προξενοῦντες εἰς τὸ δέρμα των φυσαλίδας ὡς τοῦ ἐκδορίου. Συνηθέστερον φαγητὸν ἦτο τὸ πρῶτ' σοῦπα γιαοῦρι καὶ τὸ μεσημέρι καὶ βράδι λαχανικὰ τῆς ἐποχῆς. Τὸ δὲ τυρὶ καὶ τὸ ψωμί ἦτο τακτικὸν προσφάγιον. «Τυρὶ καὶ ψωμί χαίροκο φαγί», κατὰ τὴν παροιμίαν.

Ἀπὸ τὰ καλύτερα στάχυα ἔπλεκαν «σταχυές», διὰ τῶν ὁποίων ἐκόσμουσαν τὰς οἰκίας. Ἐπίσης «τράβαγαν βασάκι», δηλαδὴ ἐξέλεγον ἀπὸ τὰ δεμάτια τὰ καλύτερα στάχυα, τὰ «ψωμωμένα», τὰ «θηλικά», τὰ ὁποῖα ἔδεναν εἰς χωριστὰ δεμάτια καὶ τὸ σιτάρι αὐτῶν τὸ μετεχειρίζοντο διὰ σπόρον. Ἄλλοι πάλιν τὴν διαλογὴν αὐτὴν τὴν ἔκαμναν εἰς τὸ ἄλώνι.

Ἐὰν τὰ σπαρτὰ ἦσαν πολὺ βραχυστέλεχα τότε τὰ ἐθέριζαν μὲ τὸ δρεπάνι, τὸ μικρὸν δηλαδὴ δρέπανον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἕκαστος θεριστῆς διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐκράτει τὰ χερσόβολα καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὰ ἐθέριζεν. Ἐπειτα δὲ τὰ ἔδενε «μὲ τὸ δεματκὸ» μόνος, καὶ εἰς τὸ τέλος τὰ ἐστοίβαζεν εἰς θυμωνιά. Ἐὰν δὲ τὰ σπαρτὰ δὲν ἦσαν μόνον κοντὰ, ἀλλὰ ἀραιά, τότε τὰ «ἔβγαζαν» ἦτοι τὰ ἐξερρίζωναν. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐξετελεῖτο ὑπὸ γυναικῶν, διότι ἦτο ἐλαφρά.

Ἄλώνισμα. Ἀφοῦ ἐτελείωνεν ὁ θερισμὸς ἤρχιζεν ἡ προστοιμασία τοῦ ἄλωνίσματος. Πολλοὶ εἶχαν ἄλώνι καμωμένο ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ χωρίου, εἰς τὴν τοποθεσίαν Ἄλώνια, τὰ ὁποῖα ἦσαν περίπου 15 τὸν ἀρ.θμόν. Οἱ ἄλλοι ἔκαμναν ἄλώνι εἰς ὅποιον χωράφι τοὺς ἔρχονταν βολικά. Πρῶτον ἐτσάπιζαν, δηλαδὴ ἀπέψουν τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας χόρτα, ἔπειτα δὲ ἐπότιζαν τὸ ἄλώνι φέροντες νερὸ ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν ἀμαξοβουτσέλα, ἐπὶ τῆς ἀμάξης. Ὁ εἰς λοιπὸν ἔχυνε τὸ νερὸν μὲ τὸν γκαζοτενεκέν, ὃ δὲ ἄλλος κάτω μὲ τὴν «χραβούλια» ἀναποδογυρισμένην ἔτριβε τὸ ἄλώνι, διὰ νὰ ἰσοπέδωθῇ καὶ νὰ καλυφθοῦν αἱ σχισμάδες τοῦ ἐδάφους. Μετὰ ταῦτα ἐκάλυπτε τὸ βρεγμένον μέρος δι' ἀχύρου. Τὴν ἐπομένην ἢ μεθεπομένην «ἔξευε» τὰ ζῶα καὶ τὸ «μαρμαρῆζε», δηλαδὴ διὰ τοῦ μεγάλου μαρμαρίνου κυλίνδρου, ὃ ὁποῖος τις οἶδε ἀπὸ τίνος ναοῦ τῆς ἀρχαιότητος ἀπεσπᾶσθη, ἰσοπέδωνεν αὐτό.

Ἐπειτα μετέφεραν τὰ δεμάτια ἀπὸ τὰ χωράφια εἰς τὸ ἄλώνι καὶ τὰ ἐστοίβαζαν εἰς τὸ βόρειον μέρος αὐτοῦ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν δυνατὸν βορρᾶν. Ἡ μεταφορὰ ἐγένετο διὰ τῆς ἀμάξης, τῆς ὁποίας διέκριναν τὸ ἀρίς, τ' ἀξόνια, τὴν ἀνέμη, τὰ κόλια, τὰ ρότσια, τὰ ἀγίσια τὶς βέργες, τὸ γαστίκι, τὸ βαγ-ηρτζίκι, τὰ τρεχούλια, καὶ τοὺς τσαγάδες. Τὸ τρεχούλι εἶχεν 6 ἀψίδες, 12 παρμάκια, τὸ βασ-λ-ήκι, τὴν ποριά. Ἀμάξια διέκριναν

κατὰ τὰ ζῶα τὰ ὁποῖα τὰ ἔστυρον, γαῖδουράμαξο, βοδιάμαξο, βουβαλάμαξο καὶ ἀπὸ τὸ φορτίον του χορταράμαξο. Καὶ τὸ ἀμάξι τὸ συρόμενον ὑπὸ ἴππων ἐλέγετο δαλίγα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χορταράμαξο κατὰ τὴν διάβασίν του παρέσυρε τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν πράγματα, μεταφορικῶς ἐσήμαινε τὸν ἀπρόσεκτον.

Μετὰ τὴν ἐτοιμασίαν τοῦ ἁλώνιου ἐσκοῦπιζαν τὸ ἄχυρον, ἐξάπλωναν τὰ δεμάτια ὥστε νὰ σκεπασθῇ τὸ ἄλώνι, ἔλυναν τὰ δεματικά καὶ ἔζευαν τὰ ζῶα εἰς τὴν λοκάνην, ἡ ὁποία ἦτο πλατεῖα σανὶς ἔχουσα εἰς τὸ κάτω μέρος αὐτῆς ἐσφηνωμένους τσακμακόπετρες. Ἡ βοδίσια ἢ λοκάνη ἦτο πλατυτέρα τῆς ἀλογίσιαις, προσηρμόζετο δὲ εἰς τὸν ζυγὸν διὰ σχοινίου δεμένου εἰς τὸ ἄκρον ξύλου, ὅπως γίνεται καὶ ἐδῶ, τῶν δὲ ἀλόγων προσηρμόζετο μὲ τὸ χαμοῦτ καὶ τὰ βαδελάκια.

Ἀφοῦ ἐγύριζαν οἱ λοκάνες ἐπὶ τινὰ ὥραν ἐπὶ τῶν δεματίων, ἔπειτα ἐγύριζαν τὸ ἄλώνι μὲ τὸ δεκράνι, ἀφοῦ δὲ ἐτρίβετο ἀρκετὰ μὲ τὸν γιαβᾶν καὶ τελευταῖον μὲ τὸ φκιάρ, ἔροιχναν τὶς ἄκρες μὲ τὸν σύρτην καὶ ἅμα «γέντανε» ἀπέλυον τὰ ζῶα καὶ ἐμάζευαν τὸ ἄλώνι μὲ τὸ σουργί, καὶ μὲ τοὺς σύρτας εἰς τὸ νότιον μέρος τοῦ ἁλώνιου εἰς μίαν στοίβαν, τὸ «τινάζ».

Μετὰ τὸ μάζωμα, ἂν ὁ καιρὸς ἦτο εὐνοϊκὸς ἤρχιζε τὸ λίχνισμα, κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν γιαβᾶ, καὶ μετὰ τὸν καθαρισμὸν ἀπὸ τὰ περισσώτερα ἄχυρα, μὲ τὸ λιχνιστήρι καὶ τὸ φκιάρι, εἰς σχῆμα ἐπιμήκους σωροῦ, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο «σέτς». Λιχνιστήρι ὠνομάζετο τὸ φκιάρι τὸ ὁποῖον ἦτο σχισμένο εἰς 4 δάκτυλα. Ἐπειτα ἔφερναν τὸ δερμόνι, τὸ μέγα κόσκινον, ἔστερέωναν τὴν μίαν πλευρὰν αὐτοῦ διὰ σχοινίου εἰς τὸ λιχνιστήρι καὶ ἤρχιζαν τὸ δερμόνισμα. Ἐνας μετέφερεν τὸν «τερεκὲ» ἀπὸ τὸ σέτς, μὲ τὸν γκαζοτενεκέ εἰς τὸ δερμόνι, ἄλλος ἐδερμόνιζε, καὶ τρίτος μὲ τὴν χραβούλια ἐχάλιζε. Μὲ τὸ δερμόνισμα ἐχώριζαν τὰ σκύβαλα ἀπὸ τὸ γέννημα καὶ τὰ ἔροριπταν κατὰ μέρος. Τὸ γέννημα ἐσχημάτιζε κῶνον, ὁ ὁποῖος ὑποῦτο βαθμηδόν, καὶ ἔφθανεν εἰς τὸ δερμόνι, ὅποτε ἠναγκάζοντο νὰ τὸ μετακινήσουν. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ δερμονίσματος ἤρχιζε τὸ μέτρομα.

Τοῦτο ἐγένετο πάντοτε παρουσίᾳ τοῦ κυβερνητικοῦ ἀντιπροσώπου ἐπὶ τοῦ φόρου τῆς δεκάτης ἢ τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο σουρτζῆς. Τὸ δέκατον ὑπελογίζετο εἰς σινίκια ἦτοι τέταρτα τοῦ κοιλοῦ, μολονότι δὲ ἀπεκαλεῖτο δέκατον, ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ἦτο τὸ ὕγδοον, δηλαδὴ $12\frac{1}{2}\%$ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Τὸ γέννημα ἐγεμίζετο εἰς τοὺς σάκκους, ἢ τὶς βασταγαριές, ἀνὰ τρία ἢ τρία καὶ ἡμισυ κοιλιά, διὰ νὰ εἶναι εὐκόλος ἢ φόρτωσις αὐτῶν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὸ ἀδειασμα εἰς τὴν ἀποθήκην ἢ τὶς βουτσέλες. Ὁ δεκατιστῆς ὑπελόγιζε τὸν φόρον, ἐξέλεγε ἓνα ἢ περισσοτέρους σάκκους τῆς ἀρεσκειᾶς του, ἔδενε ἐπιπροσθέτως τὰ στόμια αὐτῶν διὰ σπάγου, τοὺς ἐσφράγιζε μὲ τεμάχιον μελισσοκεριοῦ, ἔδιδε τὴν σχετικὴν σημείωσιν εἰς τὸν γεωργὸν

καὶ ἔφευγε. Ὁ γεωργὸς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ μεταφέρει αὐθημερὸν τὸ δέκατον εἰς τὴν ἀποθήκην δωρεάν, «στὰ σουρτζίδικα τ' ἀβάρια», προσέχων μήπως χαλάσῃ τὴν σφραγίδα.

Ἀφοῦ ἐτελείωνε τὸ ἀλώνισμα, ἂν τὰ σκύβαλα ἦσαν πολλά, τότε τὰ ξαναλώνιζαν καὶ μετὰ τὴν μεταφορὴν καὶ τούτων «ἔβαζαν τ' ἄχερο», μεταφορῶντες αὐτὸ εἰς τὸν ἄχυρῶνα, «τὸ σαμαν-λ-ήκι μὲ τὴν καλαμωτή, τὴν ὁποίαν προσέδεσαν εἰς τ' ἀγίσια καὶ εἰς τὸ πίσω μέρος προσήρμοζαν τὸν «γεορμὲ» διὰ νὰ συγκρατῆ τὰ ῥότσια καὶ ἔκλειαν αὐτὸν μὲ τεμάχιον σάκκου. Τὸ ἄχυρον ἐφορτώνετο μὲ τὸν μεγάλο τὸ γιαβᾶ. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἐσήκωναν διὰ τῆς ῥάχεως τὸ ὀπίσω μέρος τῆς ἀμάξης, διὰ νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ μεταστροφὴ αὐτῆς, «ἔρριχναν τὰ κ-ήτσια».

Ἀπὸ τὸ προῖον τοῦ πρώτου ἀλώνιου ἔκαμναν ἀλεύρι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου ψωμίου τὸ ὁποῖον ἔκαμναν, ἔπλαθαν καὶ μία φλαγούνα, τὴν ὁποίαν ἐπήγαιναν ζεστὴ στῆ βρύσιν, τὴν ἔβρεχαν, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν διένεμαν εἰς τοὺς διαβάτας. Ἐκεῖνοι δὲ τρώγοντες ἠΰχοντο «Καλὸς καιρὸς καὶ χρόνος. Καλὰ βαρεκέτια. Μὲ ὑγεία νὰ τὸ φάτε».

Μετὰ τὸ τέλος τῶν σιτηρῶν ἀλώνιζαν τὸ λινάρι, τὸ ψιμόλινο, τὸ ῥόβι ἢ βουρτσάκι, τὸ κούστου καὶ τὸ κεχρὶ μὲ τὸ μάρομαρο, διότι τρίβονται εὐκόλως. Τὸ ἄχυρον τοῦ λιναριοῦ ἐλέγετο «λινάτσα» καὶ ὁ σπóρος λινάρι. Τώρα ἐδῶ στὴν Μακεδονίαν μαρμαρίζουν καὶ τὸ κριθάρι καὶ τὸ ἄχυρον τὸ μακρὸν τὸ λέγουν «σάλμη». Τὸ τελευταῖον δὲ πάντων μετέφεραν τὸν ἀραβόσιτον εἰς τὸ ἀλώνι. Ἐκεῖ συνηθοῦντο γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ ξεφλούδιζαν τὶς κουκνάρες, τὶς ἔδεσαν εἰς ἀρμαθιές, καὶ τὶς μετέφεραν εἰς τὸ σπίτι, ὅπου τὶς κρεμοῦσαν εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ ξηραθοῦν. Ὅσες ἔμεναν «κούτρουλες», χωρὶς δεσίματα ἐτρίβοντο πρῶτες. Συνήθως ἔτριβαν τὰ κοτσάνια ἐπάνω εἰς τὶς τσακμακόπετρες τῆς ἀναποδογυρισμένης λοκάνης, ἢ τὸ ἓνα ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Τὸν ἀραβόσιτον μετεχειρίζοντο ὡς τροφὴν τῶν χοίρων καὶ τῶν καπονιῶν, ἐσυνήθιζαν δὲ καὶ κουκουναρόπιτες, κατσαμάκι καὶ βυβότες. Τὸ κατσαμάκι ἦτο ἀλεύρι ἀραβοσίτου, βρασμένο μέχρι πολτοποιήσεως, τὸ ὁποῖον ἐτρώγετο ζεστό, μὲ ζάχαρι ἢ πεκμέζι. Μποπότες δὲ ἐλέγοντο τὰ ἀπὸ τοιοῦτον ἀλεύρι ψωμιά.

Ὅταν ἡ χρονιά ἦτο βροχερή, μετέφεραν τὸν ἀραβόσιτον εἰς τὸ σπίτι καὶ τὸν ξεφλούδιζαν ἐκεῖ, ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Τὸν φλοιὸν μετεχειρίζοντο διὰ νὰ γερμίζουν «μεδέρια» καὶ «ἀβαριαστίκες» ἀπὸ τὸν λεπτότερον, τὸν δὲ σκληρότερον τὸν ἔκαιαν.

Τοῦ σίτου διέκριναν ἀρσενικοὺς καὶ θηλυκοὺς κόκκους. Ὁ ἀρσενικὸς ἦτο λεπτότερος καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον χνουδωτός, ὁ δὲ θηλυκὸς παχύτερος. Ὁ βλαστὸς δὲ αὐτοῦ ἐλέγετο φύτρα καὶ φυτράδι.

Τὸ ῥόβι, χοντραλεσμένο καὶ ἀλατισμένο συνήθως ἐδίδετο ὡς τροφὴ εἰς τὰ βόδια καὶ βουβάλια.

Τὰ καλλιεργούμενα μέρη διεκρίνοντο κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ χώματος εἰς «καράτοπρακι» μαῦρο καὶ εὐφορον χῶμα, «κουμσάλι», κόκκινο, βάλτες καὶ σαζλίκι τὸ μέρος ὅπου ἐφύοντο σάζια, τραχινὰ=μέρος ξηρόν. Πάτωμα=τὸ κάτω μέρος μικρᾶς κοιλάδος. Νερότοπος=μέρος διαρκῶς ὑγρόν, τροχαλιές=τόπος πετρώδης, μὲ πέτρες μεγάλες. Ξέρα=τόπος πολὺ ξηρός. Πιτροβολιὸν=σωρὸς πετρῶν τὰς ὁποίας ἔρριψαν καθαρίζοντες τὸ χωράφι. Τασ-λήκι=τόπος πετρώδης Μέλαγας=χῶμα ἀργιλῶδες καὶ συμπαγές, δυσκόλως καλλιεργούμενον.

Τὰ χωράφια μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων διενέμοντο εἰς μερίδια μεταξὺ τῶν τέκνων. Τὰ μερίδια ταῦτα ὠνομάζοντο ἀδρεφομοίρια, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἔθετον λίθον ὡς ὄροσημον, τὸ σύνορον. Πολλάκις ὁ μᾶλλον πλεονέκτης τῶν ἀδελφῶν μετεκίνει τὸ ὄροσημον καὶ τοιοῦτοτρόσως ἐπλάτυνε τὸν ἴδιον ἀγρὸν εἰς βᾶρος τῶν ἀδελφῶν του, ἐκατέρωθεν. Τοῦτο γινόμενον κατ' ἔτος, ὑπέπιπτεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀδικουμένων, ὁπότε ἐπενέβαινε ἡ Δημογεροντία καὶ ἐνήργει νέαν κατανομήν τῶν ἀγρῶν, μετὰ τὴν σχετικὴν καταμέτρησιν.

Τὸ σιτάρι καὶ τὰ ἄλλα δημητριακά, πολλάκις ἀφοῦ τὸ ἔσπειραν, ἔσπυραν ἐπ' αὐτεῦ τὴν δράλαν, διὰ νὰ τρίψωσι τοὺς βόλους τοῦ χώματος. Τὸ ἐργαλεῖον ὠνομάζετο δράλα καὶ τὸ ρῆμα δραλίζω, μετοχὴ δραλισμένο. Ὅταν ἔσπεραν ἀραβόσιτον, τὰ αὐλάκια τα ὁποῖα ἤνοιγον ἐλέγοντο καρίκια.

Εἶδη σίτου καλλιεργούμενα εἰς τὴν περιφέρειάν μας ἦσαν τὸ σαρήβα-σάκι, σκληρός, ὁ κ-ηζηλιτζάς, μαλακός, καὶ τὸ μερκάνικο σκληρός.

Τῶν σιτηρῶν διέκριναν τὴν ρίζαν, τὸ φυτράδι, τὰ φύλλα τὸ καλάμι, τὸ στάχι, τὰ ἄγανα, τὸ κ'κί, τὸ κ-ηλτσικι, τὸ δύμα. Τοῦ ἀραβοσίτου διέκριναν τὰ κουνκαροκότσανα, κουνκαρόμαλλα, κουνκαρόφλα, τὶς σκουῦπες καὶ κουνκαρόρζες.

Ἐντὸς τῶν σιτηρῶν ἐφύοντο ἀγριόχορτα. Συνηθέστερον ἐπιβλαβὲς τοιοῦτο ἦτο ἡ ἦρα, ἡ ὁποία ἐλέγετο καὶ δελιτζές. Οἱ τρώγοντες τοιοῦτον ἄρτον ἐξαλίζοντο καὶ ἠσθάνοντο κεφαλόπονον. Διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο νὰ καθάρισουν τὴν ἦραν, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία «Χώρσε ἡ ἦρα ἀπ' τὸ στάρι». Ἐπίσης συνηθέστατον ἦτο τὸ μαυροκοῦκκι, τὸ ὁποῖον ὁμως μόνον τὸ ψωμί ἔκαμνε μαῦρον χωρὶς νὰ βλάπτῃ. Ἡ σκωρίασις τῶν δημητριακῶν ἐλέγετο σουρμὲς καὶ τὰ τοιαῦτα σπαρτὰ σουρμελίδικα.

Μετὰ τὸ ξαλόνισμα καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἀχύρου, ἔκαιαν τὸ ὑπόλοιπον αὐτοῦ τὴν ἀχερίστρα. Ἀχερίστρα ὠνομάζετο ὅλον τὸ ἐν τῷ ἄλω-νίφ ἄχυρον, καθὼς καὶ ὁ τόπος ὅπου ἦτο συσσωρευμένον.

Εἰς τὴν βοδίσια τὴν λοκάνη εἶχαν κάθισμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ὁ ὄδηγός, κρατῶν ἀνὰ χεῖρας πτυάριον διὰ τὴν συλλογὴν τῆς κόπρου τῶν βοῶν. Μόλις ἀντελαμβίνετο τὸ βόδι νὰ σηκῶνῃ τὴν οὐρὰν του διὰ νὰ

κοπρίση, ἀμέσως ἔχωνε τὸ πτυάριον ὑπὸ τὴν οὐράν του διὰ νὰ μὴ πέση ἢ κόπρος μέσα εἰς τὸ ἄλωνι.

Τὸ τσαῆρ ἐθερίζετο τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Μαΐου. Δύο εἶδη χόρτων ἐπροτιμῶντο κυρίως, τὸ τσιμένι καὶ τὸ τριφύλλι. Τὸ πρῶτον ἦτο χλόη, τὸ δὲ δευτέρον ἐφύετο εἰς δύο ποικιλίας. Ὑπῆρχε ἀκόμη καὶ ἄγριον μὲ κ.τρινα ἄνθη καὶ πολὺ λεπτὸν κορμόν. Τὸ ἄσπρο, τοῦ ὁποίου ὁ καυλὸς ἦτο παχύτερος καὶ τὰ ἄνθη μεγαλύτερα, καὶ τὸ κόκκινον, τὸ ὁποῖον ἦτο λεπτότερον. Τὸ ξερὸ χορτάρι ἐναποθηκεύετο καὶ ἐδίδετο ὡς τροφή εἰς τὰ ζῶα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ὅσοι εἶχαν χωράφια, ἀλλ' ἔνεκεν διαφορῶν λόγων δὲν ἠδύναντο νὰ τὰ καλλιεργήσουν τὰ ἐνοικίαζαν, «τὰ ἔδνανε στὸ χοτζερέτ». Τὸ χοτζερέτ ἦτο τὸ ἐνοίκιον, πληρωνόμενον εἰς εἶδος, ἥμισυ κοιλὸν σίτου κατὰ κοιλὸν σπόρου. Δηλαδή τὸ ἐνοίκιον τοῦ χωραφιοῦ ἦτο ἴσον πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος τοῦ σπόρου, ὁ ὁποῖος ἀπηρεῖτο διὰ νὰ σπαρῇ τὸ χωράφι.

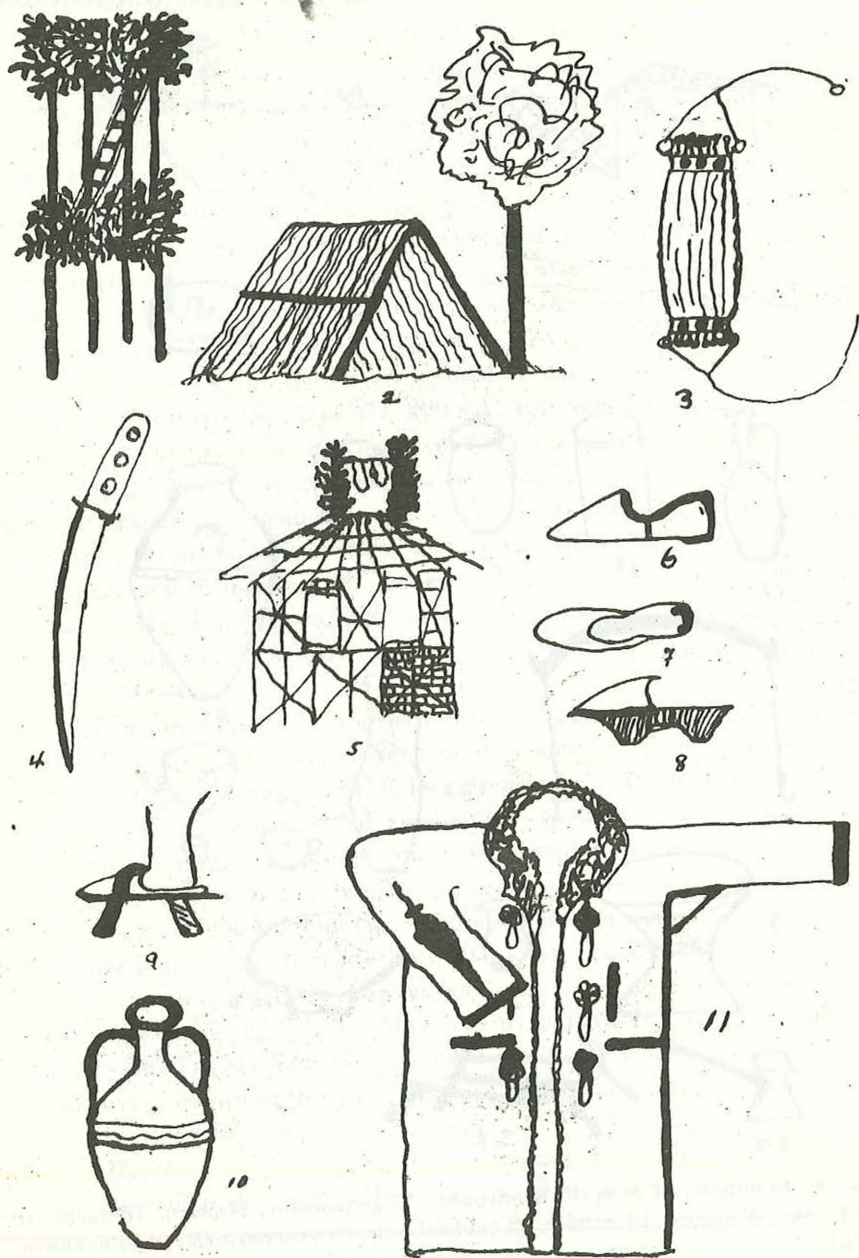
Ἀμπελοργία.—Ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν, οἱ γεωργοὶ κατεγίνοντο καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Τὸ χωράφι εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ φυτεύσουν ἀμπέλι τὸ ἐκαλλιέργουν βαθέως, μὲ τὸ λισγάρι, ἕως τρεῖς λισγαριῆς βάθος, «τὸ σήκωναν κύλισμα», ἐκκαθάριζαν τοὺς λίθους καὶ τοὺς ἐμάζευαν εἰς σωρούς, εἰς μίαν πλευράν. Ἄν τὸ συνεχόμενον χωράφι ἦτο ξένον, τότε ἐξ ἀνάγκης τὸ πετροβολιὸ ἐγίνετο ἐντὸς τοῦ ἀμπελωνος. Τὸ πρὸς φύτευσιν ἀμπέλου ἔτοιμον χωράφι ὠνομάζετο «κύλισμα», ἐπὶ τρία δὲ ἔτη μετὰ τὴν φύτευσιν αὐτοῦ, ὠνομάζετο «φυτειά». Διὰ νὰ φυτεύσουν ἀμπέλι, ἐξέλεγον τοὺς καλυτέρους κλάδους ἐκ τῶν ὁποίων ἀπέκοπτον τὰ δύο ἄκρα κοντὰ εἰς τὰ μάτια, ἀφήνοντες τὸ μῆκος αὐτῶν, μέχρις ἐνὸς μέτρου. Τοῦτο ἐλέγετο «φάκισμα». Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφάκιζαν τοὺς κλάδους, τοὺς ἔδεναν εἰς δέματα ἐξ 100 καὶ πλέον, προσέχοντες ὥστε ὅλαι αἱ κορυφαὶ καὶ ὅλαι αἱ ρίζαι νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος. Ρίζα ἦτο τὸ χονδρότερον μέρος τοῦ κλάδου. Ἐπειτα ἤνοιγαν λάκκον καὶ ἔθαπτον τὸ δέμα μὲ τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, τὸ ἐκάλυπταν μὲ «φουσκί», κόπρον ἵππου καὶ λινόξυλο, καὶ τὸ ἐπότιζαν μὲ ἄφθονον ὕδωρ, εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐβδομάδος. Τοῦτο ἐλέγετο «κοίμισμα», καὶ διήρκει ἐπὶ ἄρκετὰς ἡμέρας, ἕως ὅτου ἐφύοντο μύκητες περὶ τὰς ρίζας καὶ ριζίδια, ἤρχιζαν δὲ νὰ βλαστάνουν καὶ φυλλάρια. Ἄμα λοιπὸν ἔβλεπαν ὅτι «οἱ βέργες μανιτάριασαν» τὰς ἐξέθαπτον καὶ τὰς ἐφύτευαν εἰς τὸ κύλισμα, μὲ τὴν φυτευτήραν, φροντίζοντες νὰ τὰς ποτίζουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἕως ὅτου νὰ πιάσουν.

Ἡ φυτειά ἐπὶ τρία ἢ καὶ 4 ἔτη, ἔδιδε καρπὸν, ὄχι ὅμως πολὺν οὔτε γλυκὴν ἀλλὰ ὕδαρῃ. Τὰ τοιαῦτα σταφύλια, ἀνεξαρτήτως εἶδους, ὠνομάζοντο «τσιρλάδες». Εἶδη σταφυλῶν ἦσαν πρῶτον μὲν οἱ «κουκβάγιες», τὰ «τσαουσία», χοντρόρωγα, τὰ «μοσκάτα», μικρόρωγα, τὰ «ἄσπρα τὰ πρωί-

μάδια» και τὰ κόκκινα τὰ πρωϊμάδια». Ἀπὸ τὰ ἀργότερον ὠριμάζοντα καλύτερα ἦσαν τὰ «περατνά», λεπτόφλουδα, τὰ σάμια, μὲ μυτερὲς ρῶγες λευκά, οἱ «ἀγραδίνες», μὲ χονδράς, ἐρυθρὰς και ἀραιὰς ρῶγας, τὰ «καρὰ λάχανα» και τὰ «τσαμπάτα», μαῦρα στρογγυλόρωγα, μεγάλα τσαμπία και πυκνὰς ρῶγας, οἱ «καρατζάδες», ἐπίσης μαῦρα, και τὰ «χειμωνιάτκα» μὲ κόκκινες ρῶγες, και τὰ ζαλίφια, μαῦρα.

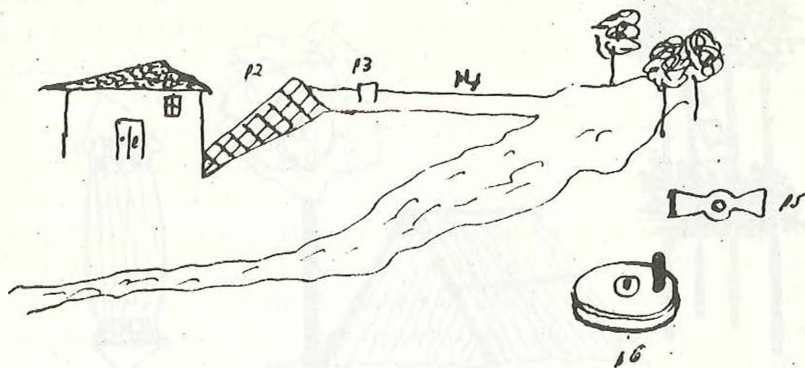
Τὸ ἀμπέλι τὸ ἐκλάδευαν μὲ τὸν «τσεκμέ», και μὲ τὸ «κλαδευτήρι» ἔκοπταν τὰ χονδρὰ κλαδιά. Ἡ ἐργασία αὕτη και ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγίνετο ἐλέγοντο «κλάδος». Τὸ ἀμπέλι τὸ ὁποῖον δι' ὁποιοιδήποτε λόγον ἀφήνετο ἀκλάδευτον ἐλέγετο «ἡ ἀκλαδιά». Παλιὸ δὲ ἀμπέλι, τὸ δίδον καλὸν καρπὸν πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τὴν φυτεῖαν, και «πυληάβελο» ἐλέγετο τὸ μισοκατεστραμμένον. Ὁ τόπος ὁ κατάλληλος διὰ τὴν φύτευσιν ἀμπέλου ἢ ἄλλοτε ἔχων ἐπ' αὐτοῦ ἀμπελον, ἐλέγετο «ἀμπελότοπος». Τὸ ἀμπέλι ἤθελε σκάψιμο μὲ τὸ λισγάρι, και «ξελάκκισμα», ἀνοιγμα λάκκου πέραξ τῆς ρίζης κάθε φυτοῦ και τσάπισμα διὰ νὰ κοποῦν τὰ φυόμενα ἀγριόχορτα και νὰ συγκρατηθῇ ἡ ὑγρασία του. Τὰ φυτὰ τῆς ἀμπελου, τὰ κατ' ἔτος κλαδευόμενα, ἐλέγοντο «κούρουβλα», οἱ κλάδοι των «κληματσόβεργες», τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν δέματα τὰ χρησιμοποιούμενα πρὸς καῦσιν «κληματσίδες». Μετὰ τὸ κλάδεμα τῶν ἀμπέλων ὅταν ἤρχιζε νὰ ρέῃ ἀπὸ τὴν τομὴν ὁ χυμὸς, ἔλεγαν μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι «τ' ἀβέλια κλαῖνε», διότι τοῦτο ἦτο σημεῖον ὅτι ἦσαν ζωντανὰ και δὲν ἐπάγωσαν. Ἄν κανὲν φυτὸν ἐξηραίνετο, τὸ ἐξερρίζωναν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ κλαδεύματος και σκάπτοντες αὐλακα βαθεῖαν μέχρι τοῦ πλησιεστέρου φυτοῦ, ἐπλαγίαζαν τὸν κορμὸν του, και ἄφηναν τοὺς δύο μακροτέρους κλάδους του ἀνὰ ἓνα εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐκρίζωθέντος και τοῦ πλαγιασθέντος, διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ἔλεγαν «ἔβαναμε μάνες». Τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου ὅταν ἦτο φυτευμένον εἰς κῆπον ἢ αὐλὴν και ἠπλωμένον ὑψηλά εἰς «σάραν» ἐπάνω, ἐλέγετο κλῆμα, και κληματαριά. Κατὰ τὸ κλάδεμα ἐσυνήθιζαν ν' ἀφήνουν δύο μάτια εἰς κάθε κλάδον, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κάτω ἐλέγετο «πεζὸς» και τὸ ἄνω «καβαλάρος».

Κάθε ἀμπελος εἰς πλάτος 15—20 μέτρων ἢ σειρῶν ἐχωρίζετο μὲ βαθεῖαν τάφρον, ἢ ὁποία ἐλέγετο «χαδάκι», τὸ δὲ τμήμα τῆς ἀμπέλου τὸ ὑπὸ ταύτης περιβαλλόμενον «κανάτ». Ἄπαξ τοῦ ἔτους ἢ κατὰ διαιτίαν ἐβάθυναν τὰς τάφρους ῥίπτοντες τὸ ἐξαγόμενον χῶμα ἐντὸς τῆς ἀμπέλου και ἔλεγαν «ἔρροξαμε τὰ χαδάκια». Εἰς τὰς δύο μακροτέρας πλευρὰς τοῦ ὀρθογωνίου, τὸ ὁποῖον ἐσχημάτιζε κάθε κανάτ, ἐφύτευαν καρποφόρα δένδρα, «κερασιές, συκιές, βυσινιές, δαμασκηνιές, σουρβιές, ζερδελιές, καισιές, μυγδαλιές, καρυδιές, μηλιές και μουσπλιές». Εἰς δὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῆς περιουσίας τοῦ γεωργοῦ ἔλεγαν. Ἔχῃ και δύο κανάτια ἀβέλι και 30 δονούμια ἢ κιλὰ χωράφ. Ὅταν ἔρραϊναν τὸ ἀμπέλι μὲ θεῖαφι ἔλεγαν

1 Τσακδάκι, 2 καλύβα κουρουτζῆ, 3 ταγαριτζῆκι, 4 μαχαίρα κουρουτζῆ, 5 ἄσι, 6 φελλόρ, 7 πεντόφλα, 8 γαλότσα, 9 τακούνι, 10 πεκμεζόπ, 11 κιλταμάς.

«κιουκιούρτιασαμε τ' ἀβέλι» ἢ «τὸ ἔρξαμε κιουκιούρτ». (Εἰς τὸ Ναίπκιοί

12 ὄλουκι, 13 σαβάκι, 14 δέση, 15 περπερίκα, 16 χειρόμυλος, 17 ρωγή, 18 κουροίπι, 19 βυτινάκι, 20 μπατιά, 21 πιθάρι, 22 γκουπελίσα, 23 γκουργκιούλι, 24 καυκομάνα, 25 κούπα, 26 καυκι, 27 πήλινο μαγκάλι, 28 κοκόνη, 29 σοφράς, 30 τσιζβες 31 σκάμνος.

τῆς Ραιδεστοῦ, ἔλεγαν «τὸ τάφιασαμε ἢ τὸ ἔρξαμε τάφ»).

Καπνοκαλλιέργεια. — Καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ ἀψησζόλει ἀρκητοῦς

γεωργούς. Ὁ σπόρος ἐσπείρετο εἰς καλῶς λιπασμένον σπορεῖον, τὸ «για-
στίκι», τὰ δὲ «φυδάνια» τὰ φύτευαν εἰς τὸ χωράφι μόλις ἔβγαζαν τέσ-
σερα φύλλα. Τὸν καπνὸν τὸν ἐτσάπιζαν μὲ τὴν τσάπαν δύο καὶ τρεῖς φο-
ράς, ἐν περιπτώσει δὲ ἀνομβρίας τὸν ἐπότιζαν. Εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐ-
τοῦ προσήρχοντο ἐπίκουροι καὶ αἱ γυναῖκες. Αὐταὶ ἐμάζευαν τὰ φύλλα,
τὰ «πέριναγαν στὸ σπάγο μὲ τ βελόνα», τὰ προσέδεναν εἰς τὰ «κοδάγια»
τὰ «ἔλιαζαν» στὸν ἥλιο καὶ τὰ ἔκαμναν «ἐλπεζέδες», δηλαδὴ τὰ ξεπερνοῦ-
σαν ἀπὸ τὸν σπάγκον καὶ τοποθετοῦσαι αὐτὰ τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου κατὰ
ποιότητος, ἐσχημάτιζαν δεσμίδας. Τὸν καπνὸν ἔκοπτον προχείρως μὲ τὴν
σουγιά ἢ τὸν ἔτριβαν ἐν τῇ παλάμῃ, καὶ περιτυλίσσοντες εἰς σιγαρόχαρ-
τον, ἐκάπνιζαν. Ὄταν ὅμως ἐπρόκειτο νὰ τὸν πωλήσουν λαθρεμπορικῶς,
τότε τὸν ἔκοπταν μὲ ἰδιαιτέρον ἐργαλεῖον «τὸ χαβάνι», τὸν συνεσκεύαζαν
εἰς μικρὰ δέματα τῶν 50, 100, 200 καὶ 400 δραμίων. Καὶ εἰς τὸ λαθρεμ-
πόριον αἱ γυναῖκες ἦσαν συνεπίκουροι πολύτιμοι τῶν ἀνδρῶν. Ὁ συνη-
θέστερος τρόπος ἀποκρύψεως καὶ μεταφορᾶς τοῦ καπνοῦ ἦτο νὰ τὸν ρά-
ψουν μεταξὺ δύο ὑφασμάτων, εἰς σχῆμα φούστας καὶ νὰ φορέσουν ἔπειτα
τὸ οὕτω παραγεμισθὲν ἔνδυμα ὡς μεσόφουستان. Οἱ «κολτζῆδες» δηλ. οἱ
διῶκται τοῦ λαθρεμπορίου, ἠρεῦνων εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ἐ-
πταπυργίου Κων/πόλεως τὰς ἀποσκευὰς τῶν γυναικῶν, ἀλλ' ὅμως δὲν
προέβαιναν καὶ εἰς σωματικὴν ἐρευνάν των, καὶ τοιοῦτοτρόπως διέφευγαν
τὴν σύλληψιν.

Πολλάκις ἐγίνοντο αἰφνιδιασμοὶ εἰς τὰς οἰκίας τῶν καπνοπαραγω-
γῶν, ἐνίοτε δέ, κατόπιν καταδόσεως τῆς κρύπτῃς ὅπου ἐφυλάσσετε ὁ κα-
πνός, ἀνεκαλύπτετο. Οἱ κολτζῆδες προέβαιναν εἰς κατάσχεσιν αὐτοῦ, καὶ
ὁ ἰδιοκτῆτης ἐτιμωρεῖτο διὰ χρηματικοῦ προστίμου καὶ φυλακίσεως. Αἰ-
τία τῆς μεγάλης διαδόσεως τοῦ λαθρεμπορίου τοῦ καπνοῦ ἦτο αὐτὸ τὸ
Μονοπώλιον. Διότι ἐνῶ ἔδιδεν εἰς τοὺς χωρικοὺς ἄδειαν καλλιέργειας,
μετὰ τὴν συγκομιδὴν διὰ τὴν καλυτέραν ἀκόμη ποιότητα, διὰ τὴν ὁποίαν
λαθρεμπορικῶς προσέφεραν 30—40 γρόσια, τὸ Μονοπώλιον προσέφερε
μόνον 20 παραδες. Οἱ παραγωγοὶ λοιπὸν ἐπώλουν τὸν καλὸν καπνὸν
λαθρεμπορικῶς, εἰς δὲ τὸ Μονοπώλιον προσεκόμιζαν τὰ ἄχρηστα φύλ-
λα, συνεπλήρωναν ὅπως ὅπως τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν τῶν ὀκίδων κατα-
βάλλοντες συνήθως καὶ τὰ ἔξοδα τῆς καταστροφῆς των, «γκὰς παρῶσι»
διὰ τὸ καύσιμόν του.

Πεπόνια.—Ὁ γεωργὸς ἀκόμη «ἔσπερνε καὶ βοστάνι» δηλ. πεπόνια
καὶ καρπούζια. Καὶ εἰς τὸ βοστάνι ἐβοήθουν ἡ σύζυγος καὶ αἱ θυγατέρες
του κατὰ τὴν σπορὰν καὶ τὸ τσάπισμα, διότι ἐθωροῦντο ὡς ἐλαφραὶ
ἐργασίαι. Ἐκτὸς τούτου ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας
πρὶν ἀρχίσῃ νὰ διακλαδίξεται «νὰ δῶκι δόλι», καὶ διὰ νὰ τὸ βοηθήσῃ νὰ
«πάρ' ἔρῃστα» καὶ νὰ «μὴ βαρέσ πίσω». Τὰ βοστάνια συχνὰ προσεβάλ-

λοντο ὑπὸ τῆς μελίγκρας, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζαν «γεζιν-τί», καὶ ὑπὸ σκωριάσεως, τὸν «βάλσηρα». Τοὺς πλησιεστέρους πρὸς τὴν ρίζαν τῆς πεπονιαῦς καὶ καρπουζιάς καρπούς τοὺς ἐσημίδευαν διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ἀποξέοντες διὰ τοῦ ὄνυχος τὸν φλοιὸν καὶ τοὺς ὠνόμαζαν «δίπια». τὰ δὲ ἐπίλοιπα «δορούκια». Τὸ διπ ἔδιδε τὸν καλύτερον σπόρον διὰ σπορὰν τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἐνῶ τὰ δορούκια παρῆγον φυτὰ φέροντα καρπὸν «τσαλίκιχο», ἐλαττωματικόν.

Τομάτες καὶ ὄσπρια.—¹Ακόμη ἔσπερναν καὶ τομάτες πρῶτον εἰς σπορεῖα, ὅπως τὸν καπνόν, ἔπειτα δὲ «τὰ ξαναφύτευαν» τὰ φυδάκια εἰς τὸ χωράφι. Ἡ σάλτσα τῆς τομάτας ὠνομάζετο «πελέτες». Ἐτοποθετεῖτο εἰς βαρέλια καὶ ἐστέλλετο εἰς Κ)πολιν.

²Ἀπὸ τὰ ψυχανθῆ, μόνον τὰ κουκιά καὶ τὸ ρόβι ἐσπέρνοντο εἰς μεγάλας ποσότητας καὶ διὰ τοῦτο τὰ μετέφεραν εἰς τὸ ἄλώνι καὶ τὰ ἄλώνιζαν. Τὰ φασόλια ὅμως τὰ ρεβύθια, ἡ φακὴ, καὶ τὸ λαθῆρι καὶ ὁ ἀρακάς ἐκαλλιεργοῦντο εἰς μικρὰς ποσότητας, ὅσον δηλαδὴ ἐξήρκει διὰ τὴν διατροφήν τῆς οἰκογενείας «γιὰ γεμεκλίκι». Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ τελευταῖα δὲν μετεφέροντο συνήθως εἰς τὸ ἄλώνι, ἀλλὰ ἐκουπανίζοντο καὶ ἐλυχνίζοντο ὑπὸ τῆς οἰκοδεσποίνης εἴτε ἐπὶ τόπου, εἴτε εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας. Συνήθως δὲ ἐφυλάσσοντο ἐντὸς παλαιῶν, ραγισμένων λαγηνίων «μ' ἓνα κουκναροκότσανο γιὰ στούβωμα».

³Ἐπίσης μεγάλως ἐβοήθει ἡ σύζυγος τοῦ γεωργοῦ καὶ εἰς τὸν τρυγητὸν τῶν σταφυλῶν. Τρύγος ἐλέγετο ἡ ὀλοκληρωτικὴ συλλογὴ τῶν σταφυλῶν. Τὸ ρῆμα ὅμως τρυγῶ ἐχρησιμοποιεῖτο μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ δι' ἄλλους καρπούς. Πρὸς ἔκφρασιν τῆς συλλογῆς ἀρκετοῦ καρποῦ διὰ τὴν γεμίση τὸ καλάθι ἢ τὸ κοφίνι, μετεχειρίζοντο τὸ ρῆμα μαζώνω. «⁴Ἄ πάμε γὰ μαζώξμε κεράσια». «⁵Ἄ πάμε γὰ τρυγήσ-με τὰ καρύδια» ἢ ἔκφρασις «τρυγίσε ἐλήξες», ἐσήμαινε ἐδάρη. Τοῦτο ἴσως νὰ εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἀληθεύει ἡ παράδοσις ὅτι οἱ κάτοικοι Πετροχωρίου ἦλθαν ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τῆς Σμύρνης ἢ τῶν Κυθωνιῶν. Διότι ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Θράκην ἢ ἐλαία δὲν εὐδοκίμει, καὶ οἱ κάτοικοί της δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρομοιάσουν τὸν δερόμενον πρὸς τὸν τρυγητὸν τοῦ ἐλαιοκάρπου.

Εἰς τὸν τρύγον ἐχρησιμοποιοῦν τρεῖς συνήθως βαρέλια. Ἐν ἔξωθεν τοῦ ἀμπελῶνος, δεύτερον ἐπὶ τῆς ἀμάξης, καὶ τρίτον ἐν τῇ ἀπόθῃκῃ. Τὸ πρῶτον ἐλέγετο «γεδέκι», δηλ. πρόχειρον καὶ ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸν ἀμπελῶνα, μέρος τοῦ δρόμου, ἐχρησίμευε δὲ διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν σταφυλῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ἀμάξης, ἀπὸ τοῦ χωρίου. Τὰ σταφύλια μετεφέροντο εἰς τὸ γεδέκι διὰ τῆς βούτης, μικροῦ βαρελίου χωρητικότητος 50—60 ὀκάδων, σχήματος δὲ ἀνεστρωμένου κολούρου κώνου περίπου. Ὁ μεταφέρων τὰ σταφύλια διὰ τῆς βούτης ἀπὸ τοῦ ἀμπελῶνος εἰς τὸ γεδέκι ἐλέγετο βούτατζης. Τὸ δεύτερον βαρέλι ἐλέγετο «ἀμαξοβτόελα», ἦτο δὲ στερεῶς προσδεδεμένον εἰς τὴν ἀμαξαν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκένωναν τὰς σταφυλὰς ἀπὸ τὸ γεδέκι διὰ μεγάλῃς λεκάνης, ἀφοῦ

πρῶτα τραβοῦσαν τὸν μοῦστο. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκενῶνοντο ἀπὸ τὴν ἀμαξοβουτσέλαν εἰς τὸ ἐν τῇ ἀποθήκῃ πατητήρι, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπατοῦσαν τὰ σταφυλία. Ὁ κρουνός, ὅστις εὐρίσκετο εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ βαρελίου, ἦτο ξύλινος σωλὴν μήκους 20 καὶ διαμέτρου 5 περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἐκλείετο δὲ διὰ ξυλίνου ἐπίσης κωνοειδοῦς στουπώματος περιβεβλημένου στυπίου. Εἰς τὸ ἔσωθεν μέρος τοῦ βαρελίου, ὅπου ἦτο «ὁ πίρος» ἐτοποθέτουσαν ἀρκετὰ ρεῖκια διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς στραγγιστήρι. Τὰ στεφάνια τῶν βαρελίων ὠνομάζοντο «βεργιά», τὰ τεμάχια «δούγιες», αἱ δύο βάσεις «τουβάνια», τὸ ξύλινον πῶμα ἐπὶ τῆς ὀπῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ πλατυτέρου μέρους τοῦ βαρελίου «καλκούνι», ὁ συνήθης κρουνός «κανέλα», ἡ τρυγία «λάσπ», τὰ στέμφυλα «τσιπρα» καὶ ἡ μετατόπισις τοῦ οἴνου ἀπὸ βαρελίου εἰς βαρέλιον μετάγγισμα καὶ τὸ δοχεῖον μὲ τὸ ὁποῖον ἐγένετο τὸ μετάγγισμα «μετάκι». Ὁ ἀποστακτήρ διὰ τὴν κατασκευὴν οἴνοπνεύματος ἀπὸ τὰ στέμφυλα «καζάνι» ἢ ρακοκάζανο. Πρῶτον ἔβγαζαν τὸ σπῖρτο, ἔπειτα τὸ ρακὶ καὶ τελευταῖον τ' «ἀποράκι», τὸ ὁποῖον καὶ σκωπτικῶς ἐλέγετο «πορδοράκι».

Τὰ μικρὰ σταφυλάκια, τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν κλάδων, τῆς ἀμπέλου, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ κατὰ τὸν τρυγητὸν ἦσαν ἄωρα ἀφήνοντο ἀμάζευτα, ὠνομάζοντο «τσαβρούδια», καὶ μετὰ τὴν ὠρίμανσίν των συνελλέγοντο ὡς ἀδέσποτα ὑπὸ τῶν παιδιῶν.

Ἄμα ἐτελείωναν «οἱ ὄξω δλαιές» αἱ ἐργασίαι τῆς ὑπαίθρου, ὁ γεωργὸς ἐπήγαιεν μὲ τὸ ἀμάξι του, καὶ μὲ τὸν γείτονά του εἰς τὸν λόγγο καὶ ἔφερεν ξύλα, διὰ ν' ἀνανεώσῃ τὸν «πλεκὸ» τῆς μάνδρας ἢ τῆς αὐλῆς του. Ἐπαιρνε τὸν «τσαλοκόπο» καὶ ἐπήγαιεν εἰς τὰ χέρσα μέρη καὶ ἔκοπτε «τσαλιά», μὲ τὰ ὁποῖα ἔφραζε τὴν αὐλὴν ἢ τὸν κῆπον του. Τὰ τσαλιά ἦσαν τοποθετημένα κατὰ δεσμίδας, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο «πατλιές» καὶ διὰ νὰ συγκρατεῖται κάθε πατουλιὰ ἐνέπηγεν πάσσαλον ἐπ' αὐτῆς «παλοῦκι».

Κυνήγι.—Μερικοὶ κατεγίνοντο συμπληρωματικῶς καὶ μὲ τὸ κυνήγιον, καὶ πρὸς τοῦτο ἔτρεφαν σκύλους κυνηγετικούς, ὅπως οἱ ποιμένες τοὺς τσοπανόσκυλους. Ἄλλος ἔτρεφε «ταζι» καὶ ἄλλος «κοπόι». Τὰ γένη ταῦτα τῶν κυνῶν διεκρίνοντο τῶν συνήθων κυνῶν ἐκάστης οἰκογενείας τὰ ὁποῖα ὠνομάζοντο «κοπρόσκυλα», ἴσως διότι ἐκοιμῶντο ἐπάνω εἰς τίς κοπριές. Ὅταν ἐγένετο βαρὺς χειμὼν καὶ ἡ γῆ ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνος ἐπάγωναν τὰ «τόγια», αἱ ὠτίδες, καὶ πολλοὶ ἀνεζήτουν αὐτὰς καὶ τὰς μετεκόμιζον εἰς τὸ χωρίον, διὰ τὸ νόστιμον κρέας των.

Οἱ ἐπαγγελόμενοι ἐρασιτεχνικῶς τὸν κυνηγὸν ἐφόνευον λαγούς, ἀλώπεκας, ἀγριοχοίρους, ἐνυδρίδας, πέρδικας, κοσσύφους, ἔποπας, τρυγόνας καὶ πλεῖστα μικρὰ πτηνά.

Ψάρεμα.—Εἰς τὸ Ρέμα τοῦ Κούκου ὑπῆρχαν ψάρια, εἰς δὲ τὸν Ἄθυρον (Καράσουγιου) πολὺ περισσότερα καὶ μεγαλύτερα. Ὅσοι λοιπὸν

ἀγαποῦσαν τὰ ψάρια ἠσχολοῦντο κάποτε καὶ μὲ τὸ ψάρευμα, κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς. Τὸ ψάρεμα ἐγένετο κατὰ διαφόρους τρόπους Σπανίως ἐψάρευαν μὲ ἀγκύστρι «βόλταν», διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ καιρὸν πολὺν. Τέσσαρες ἦσαν οἱ συνηθεῖς τρόποι τοῦ ψαρεύματος 1). Μὲ τις κοῦφες ὅπως οἱ μυλωνάδες. Αἱ κόφαι ἦσαν διαμέτρου ἡμίσεως καὶ μήκους ἑνὸς μέτρου, ὃ δὲ βυθὸς τῆς μιᾶς κατέληγεν εἰς ὀπήν. Ἐτοποθετοῦντο πλαγίως, εἰς στενὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ, ὥστε νὰ φράσουν ἔντελῶς τὴν δίοδον καὶ ν' ἀναγκάζονται τὰ ψάρια νὰ εἰσέρχονται εἰς αὐτάς. 2) Μὲ τὸ πλεμάτι, τὸ ὁποῖον εἶχε δίφανον ἐκ δύο πλευρῶν. 3) Μὲ πλεμάτι καὶ κόφαν μαζί. Εἰς τὴν περιπτῶσιν αὐτὴν μετεχειρίζοντο μεγάλην «σταφλάδα» κόφαν. Ἔστηναν τὸ πλεμάτι εἰς τὸ ποτάμι, ἔπειτα ὁ φέρων τὴν κόφαν εἰσήρχετο εἰς τὸ ρέμα καὶ ἤρχιζε τὸ κυνηγητὸ τῶν ψαριῶν, προσπαθῶν νὰ τρομάξῃ καὶ ἀναγκάσῃ αὐτὰ νὰ ἐξέλθουν τῶν καταφυγίων των ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ νὰ πέσουν μέσα εἰς τὴν κόφαν ἢ νὰ καταφύγουν εἰς τὸ πλεμάτι καὶ νὰ συλληφθῶν ἐκεῖ. Ὁ τρόπος οὗτος ἦτο καὶ ὁ ἀποτελεσματικότερος, ἀλλ' ἀπῆτει τρία τουλάχιστον πρόσωπα. Δύο διὰ τὸ πλεμάτι, καὶ ἕναν διὰ τὴν κόφαν. Ἀπὸ τούτου καὶ ἡ παροιμία: Βρέξε κῶλο, φάγε ψάρια. 4) Μὲ τὸ βοτάνι. Ἐμάζευαν γαιοσκώληκας, τοὺς ἐκουπίνιζαν, ἀνεμίγνυον βοτάνι καὶ τριμένο γιαλί, καὶ τὸ ἔρριπταν κατὰ μικρὰ τεμύχια ἀργὰ τὴν νύκτα, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ. Τὸ πρῶν ἤρχοντο καὶ συνέλεγον τοὺς δηλητηριασθέντας ἰχθῦς, οἱ ὁποῖοι ἐπέπλεον ἐπὶ τῆς επιφανείας ὑπτιοί. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ψαρεύματος ἀπηγορεύετο, διότι καταστρέφει γενικῶς ὅλα τὰ ψάρια, μικρὰ καὶ μεγάλα.

ΟΙΚΟΚΥΡΙΚΗ

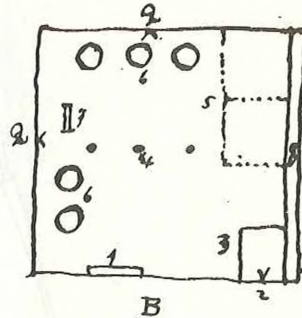
Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ ἔπρεπεν ἐξάπαντος νὰ ξεύρῃ νὰ ζυμώνῃ, νὰ μαγειρεύῃ, νὰ ράπτῃ, νὰ κλώθῃ, νὰ διάζεται, νὰ ὑφαίνῃ, νὰ κεντᾶ, καὶ νὰ βοηθῇ εἰς γεωργικὰς ἐργασίας.

Ἄρτοποιία.—Ὅταν ἡ νοικοκυρὰ παρετήρει ὅτι πλησιάζει νὰ τελειώσῃ τὸ ψωμί, δηλαδὴ ἔμειναν μόνον ἔν ἢ δύο ψωμιὰ εἰς τὴν σκαφίδα, ἐκοσκίνιζε τὸ ἀλεύρι ἀπὸ βραδὺς καὶ ἔπειτα ἀνάπιανε τὸ προζύμι, δηλαδὴ τὸ ἐζύμωνε μὲ ἀρκετὸν ἀλεύρι, τὸ ἐτοποθέτει εἰς τὴν «ἐλοπνάκα» ἢ ἄλλο κατάλληλον δοχεῖον ἐσχημάτιζεν ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς δύο βαθείας αὐλακας εἰς σχῆμα σταυροῦ, καὶ τὸ ἐσκέπαζε. Τὴν ἐπομένῃν πρωίαν ἐξήτει πληροφορίας ἀπὸ τὴν «μαγήψα» ἂν καμμιά ἄλλη εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ φουρνίσῃ καὶ ἐπομένως ἂν ὁ φουρνος θὰ ἦτο «ἀπὸ καῆς» καὶ θὰ ἀπητοῦντο ὀλίγα καψίδια. Μαγήψα ὠνομάζετο ἡ χωρικὴ ἢ ὁποῖα εἶχε φουρνον, καὶ τὸν ἐχρησιμοποιοῖ διὰ τὸ ψήσιμον τοῦ ἄρτου τῶν γειτονισσῶν τῆς ἑναντι ἀμοιβῆς ἑνὸς ψωμίου. Καψίδια δὲ ἐλέγοντο τὰ κλαδιά, αἱ κλημάτσειδες, ἡ λινάτσα ἢ τὰ ρεῖκια, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευαν διὰ τὸ «κάψιμο» τοῦ φούρνου.

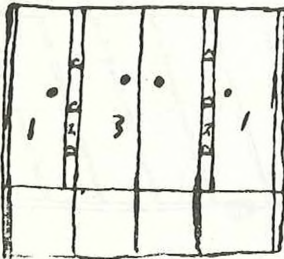
Τὰ καψίδια προσεκομίζοντο ὑπὸ τῆς ζυμώτρας, εἰάν δὲ σπανίως παρεῖχεν

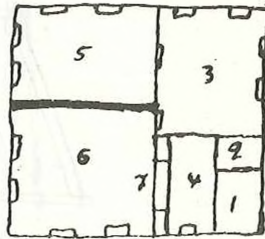
A

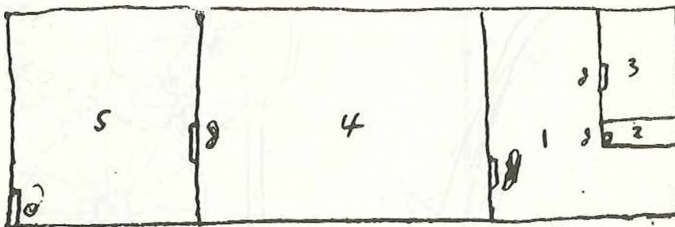
B

Δ

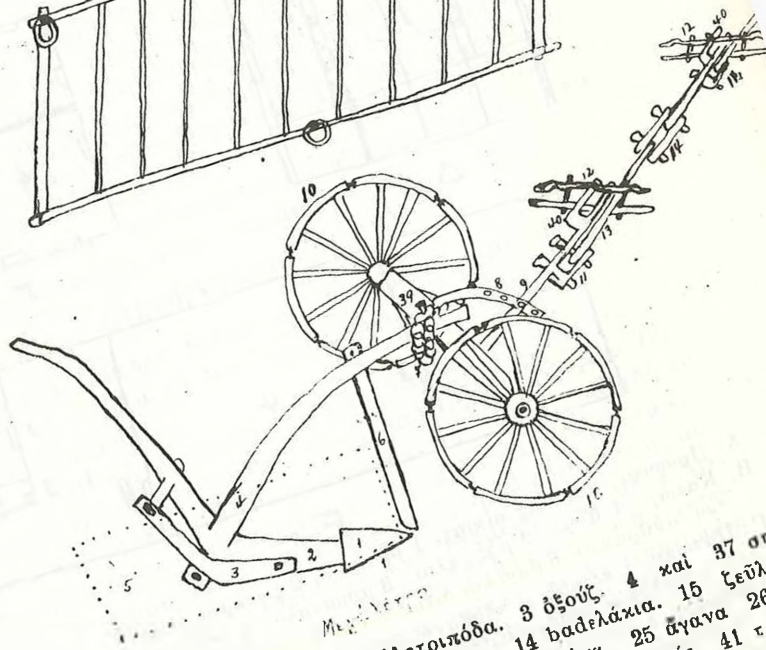
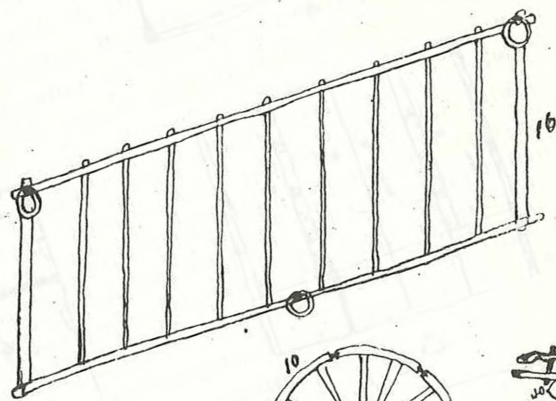
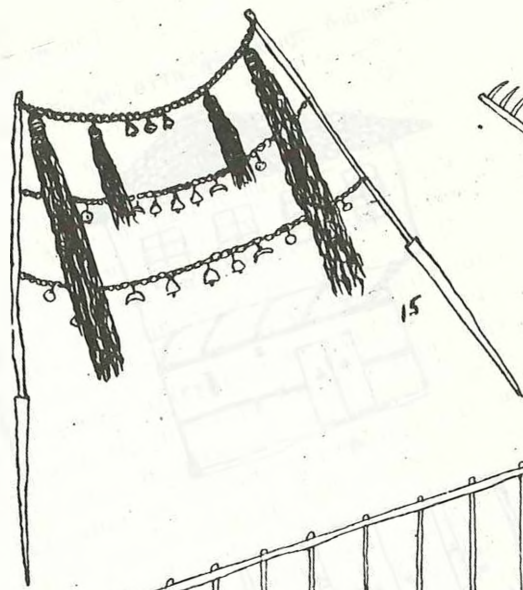
Γ

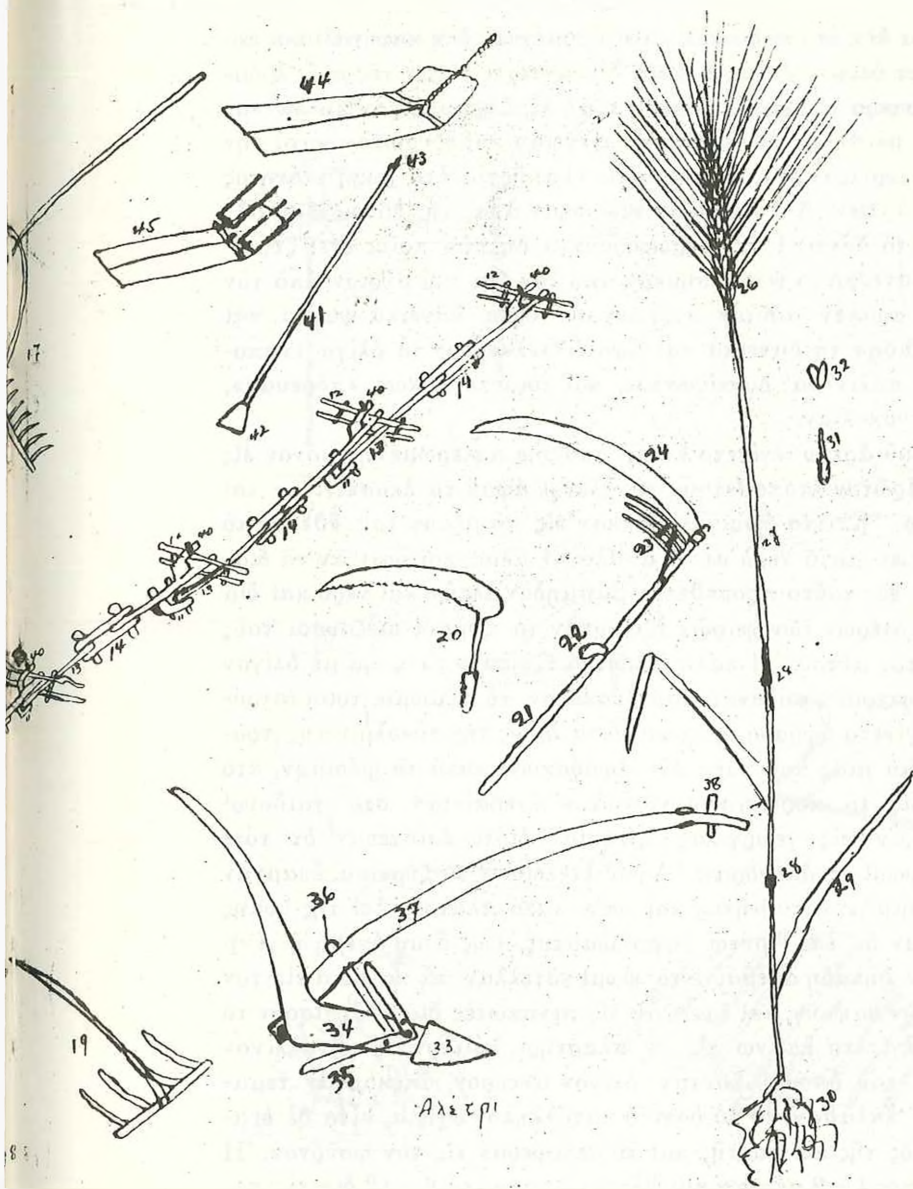
E

- A. Πρόσοψις παλαιᾶς οἰκίας. 1 μαζγάλι, 2 ζωνάρια τοίχου.
 B. Κατώγι. 1 θύρα, 2 μαζγάλια, 3 μσόσκαλο, 4 στύλοι, 5 ἀποθήκη ξύλων
 καὶ ἀνθράκων, 6 βαρέλια σίτου ἢ ἄλλων διημητριακῶν, 7 βαρέλι ὕξους.
 Γ. Πάτωμα. 1 κλίμαξ, 2 κλαβανή, 3 σάλα, 4 κελλάρι, 5 ὁ καθμερὸς νοιάς,
 6 ὁ καλὸς ὁ νοιάς, 7 μσάρα.
 Δ. Μσάρα. 1 ἐρμάρια, 2 ράφια στενά (bedenedes), 3 (μσάρα) ἐρμάριον διὰ
 τὰ στρώματα.
 E. Οἰκία. 1 αὐλή, 2 ὄρνιθῶν, 3 σταῦλος, 4 οἰκία, 5 κήπος, 8 θύρα.

αὐτὰ ἢ μαγήψα, ἐλάμβανεν πρόσθετον ἀμοιβὴν δευτέρου ἄρτου. Κάποτε,

Μετ. Νετρον
 1 και 33 γυνί. 2 και 34 ἀλειτοκόδα. 3 δξούς. 4 και 37 σταβάο. 5 σανίε
 11 κερτσιά. 12 ζγός. 13 γλώσσα. 14 βαδελάκια. 15 ζευλές. γιοφρεμές. 1
 κοσομάνιχο. 22 κόκκαλο. 23 καφάς. 24 κόσα. 25 άγανα. 26 στάο. 27 κορι
 38 και 39 ένδοι. 40 άοίς. 41 τεκέλι. 42 ζύστο

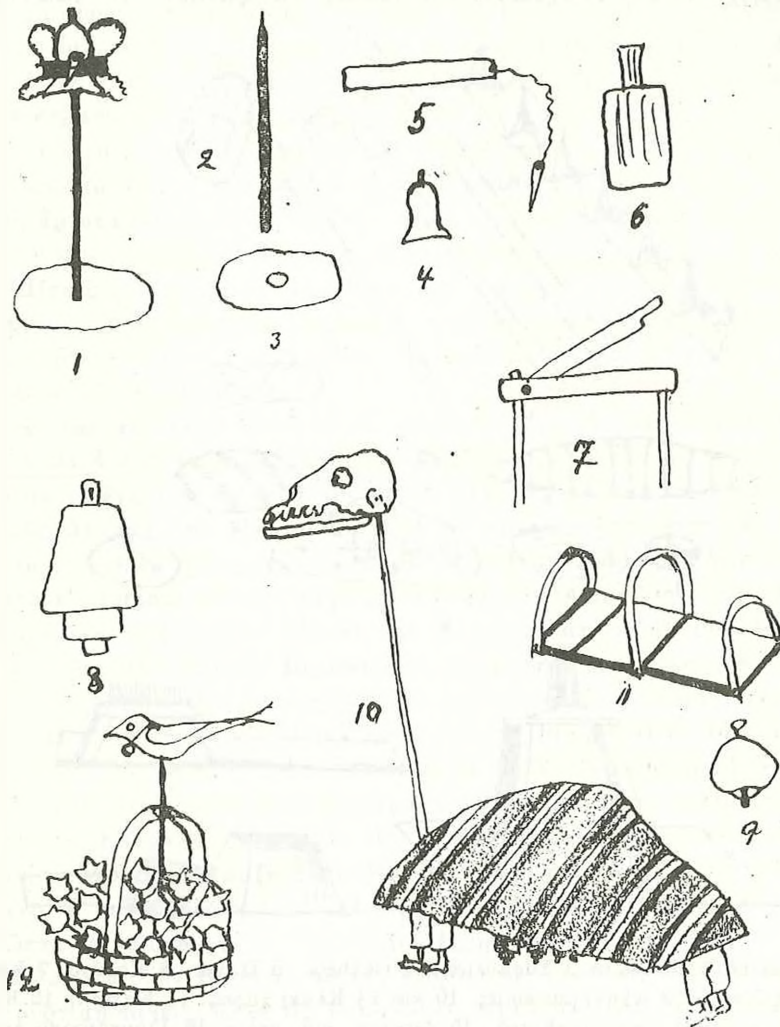
Αλετρι

6 μαχαίρα ή τσερέσ-να. 7 άλυσίδα. 8 άξάκι. 9 κούτσι. 10 μαδρεχούλα. σουργί. 17 τουρμούκι. 18 ξλένιο δεκράνι. 19 τουρμουκάκι. 20 δρεπάνι. 21 28 κόβ. 29 φύλλα. 30 ρίζες. 31 φυτράδ. 32 δύμα. 35 παράβολα. 36 σπάθ. 43 φκέδρι. 44 βοδίσια λοκάνι. 45 άλογίσια λικάνι.

ὅταν ἡ οἰκογένεια δὲν ἦτο πολυμελής, καὶ ἐπομένως δὲν κατηνάλισκε πολὺ ψωμί, ἐξύμωνεν ὀλίγον, διότι τὸ ψωμί δὲν ἀντέχει πέραν τῆς μιᾶς ἐβδομάδος τὸ πολὺ ὕστερα μουχλιάζει. Διὰ τὸ μὴ ἐξοδέψη λοιπὸν πολλὰ καψίδια, συννεοῖτο μὲ ἄλλην ὀλιγομελῆ οἰκογένειαν καὶ ἐξύμωναν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐφούρνιζαν δὲ συντροφικὰτα Ὁ φούρνος ἦτο χωρητικότητος μέχρι 50 περίπου ἄρτων. Ἄλλοτε πάλιν ἐξύμωναν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἀλλὰ περνοῦσαν μὲ τὰ δανεικά. Ἐπληροφοροῦντο δηλαδὴ ποῖος ἔχει ζυμώσει νεωστὶ καὶ ἐδανείζοντο ψωμί, σήμερα ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ αὖριον ἀπὸ τὸν ἄλλον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐχρεώστων δέκα δανεικὰ ψωμιά, καὶ ὅταν ἐξύμωναν ἔδιδαν τὰ δανεικὰ καὶ ἀφοῦ ἐτελείωναν τὰ ὀλίγα ἔναπομείναντα ἤρχιζαν πάλιν τὰ δανείζονται, καὶ τοιουτοτρόπως «πόρευαν», ὑπερενίκων τὴν δυσκολίαν.

Τὸ ζύμμα τοῦ ἄρτου ἐγένετο ἐντὸς σκάφης ἀφιερωμένης μόνον εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Πρῶτον ἐτοποθέτων τὸ ἀλεύρι ἀφοῦ τὸ ἐκοσκίνιζαν καὶ ἔβγαζαν τὰ πίτυρα. Ἐπειτα ἤνοιγαν λάκκον εἰς τὸ μέσον του ἔθετον τὸ προζύμι προσέθεταν ζεστὸ νερὸ μὲ τὸ ἀνάλογον ἄλας, καὶ ἤρχιζαν νὰ διαλύουν τὸ προζύμι. Εἰς τοῦτο προσέθεταν βαθμηδὸν ἀλεύρι καὶ νερὸ καὶ διὰ τῶν γρόνθων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐξύμωναν τὸ ζύμαρι πιέζουσαι τοὺς γρόνθους τῶν ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ καλὴ ζυμώτρα ἐξύμωνε τὸ ψωμί μὲ ὀλίγον νερόν, «τό πιανε στεριό», μολονότι ἦτο δύσκολον τὸ ζύμμα, τοιουτοτρόπως δὲ τὸ ψωμί ἐγένετο ἀφράτο, ἢ προτιμῶσα ὁμως τὴν εὐκολίαν τῆς προσέθετε τὸ νερὸν διὰ μιᾶς καὶ τότε δὲν ἐφούσκωνε κατὰ τὸ ψήσιμον, «τό πιανε ρουφτό». Εἰς τὰ κορίτσια συνίστων ν' ἀνεβαίνουν στὸ γαϊδούρι κατὰ τὴν μετάβασιν εἰς γεωργικὰς ἐργασίας, διότι ἐπίστευαν ὅτι τότε «θ' ἀνεβαίνῃ τὸ ψωμί τς ἀλήγορα». Ἀφοῦ ἐτελείωνε τὸ ζύμμα, ἔκαμναν μίαν βαθεῖαν γραμμὴν κατὰ μῆκος καὶ δύο κατὰ πλάτος, ἐπὶ τῆς ζύμης καὶ τὴν ἐκάλυπταν δι' ἐπὶ τούτω ἐφαπλώματος, ἕως ὅτου ἀνεβῆ ἢ γένῃ. Μετὰ ταῦτα, ὅταν δηλαδὴ ἀνεβαίνει τὸ ψωμί ἔστελλαν τὰ καψίδια εἰς τὸν φούρνον διὰ τὸν κάψουν, καὶ ἔφερναν τὶς πινακωτὲς διὰ ν' ἀρχίσουν τὸ πλάσιμον. Τοῦτο ἐγένετο ἐπάνω εἰς τὸ πλάστηρι, ξύλινον ἢ μεταλλινον μέγαν δίσκον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθεταν ὀλίγον ἄλευρον, ἀπέκοπταν τεμάχιον ζύμης καὶ τὸ ἐπλαθάν, τὸ ἔδιδαν τὸ κατάλληλον σχῆμα, εἶτα δὲ ἐναπέθεταν αὐτὸ ἐντὸς τῆς πινακωτῆς καὶ τὸ μετέφεραν εἰς τὸν φούρνον. Ἡ πινακωτὴ εἶχε μῆκος 1—2 μέτρων καὶ θέσεις ἢ πνακωτὰ 6—12 διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἄρτων. Ἡ ζυμώτρα μετὰ τὸ πλάσιμο μετέβαιναν εἰς τὸν φούρνον καὶ «ἔδνε τὰ ψωμιά», ἦτοι ἐτοποθέτει αὐτὰ ἐπάνω εἰς τὸν φουρνεύτῃ καὶ ἡ μαγήψα τὰ φούρνιζε, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε τρίψει τὸν φούρνον μὲ τὸ «σδραύλιστο», μακρὸ ξύλον, τὸν εἶχε σκουπίσει «πανίσ», μὲ τὴν βρεμμένην «πάνα» καὶ εἶχε μαζέψει τὴν φωτιὰν μὲ τὸ σιδηροῦν «γελβερί» εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος τοῦ στομίου τοῦ φούρνου. Μεθ' ἡμί-

σειαν ὥραν ἀπὸ τοῦ φουρνίσματος ἤνοιγε ἡ μαγίψα τὸ στόμιον τοῦ φούρνου καὶ ἐξήταζε τὸ ψωμί νὰ μὴ καῖ. Ἄμα ἐψήνοντο τὰ ψωμιὰ τὰ ξεφούρνιζε, τὰ ἐτοποθέτει πλαγίως ἐπὶ τῆς πινακωτῆς ὥστε νὰ χωροῦν 15-20

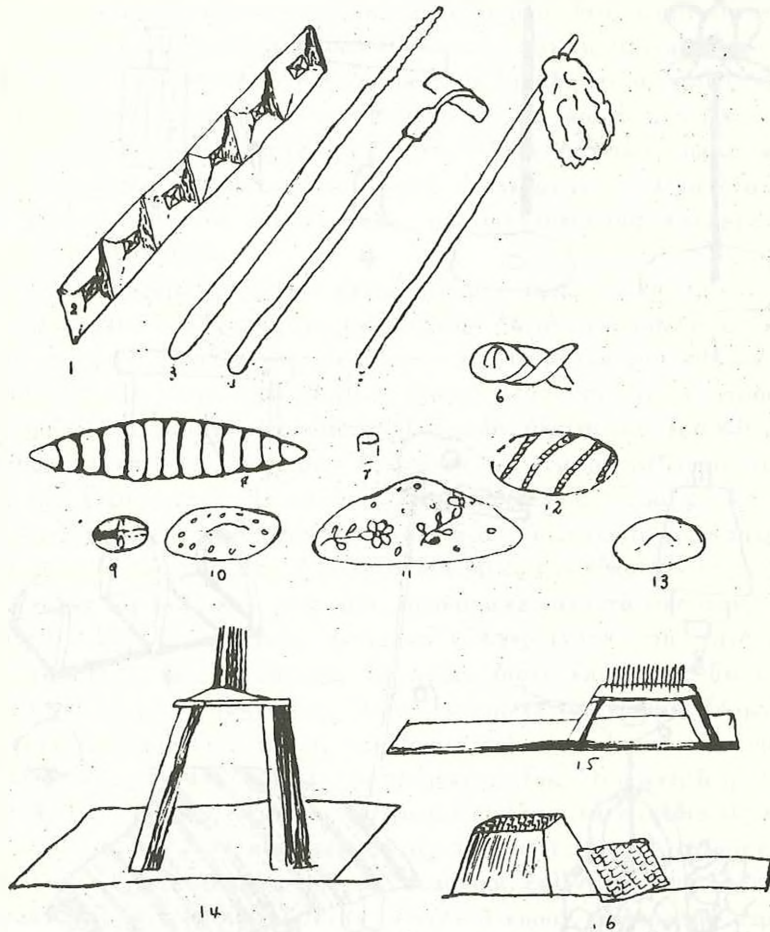

1. ρόχα, 2 ροχοσ τέχα. 3 ροχοπάτ, 4 ροχοκέφαλος, 5 ροχοπέτσα, 6 κούπανος
7 μέλιγκας, 8 κουδούνι καὶ 9 κυπρί τζαμάλας, 10 τζαμάλο, 11 σ>ε>ειδὸς
τζαμάλας, 12 χελιδόνα πρωτομαρτίως

καὶ τὰ μετέφερεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ζυμώτρας ἢ ὁποία τῆς ἔδιδε «τὸ μα-
γηπκό τς» τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς, ἓνα ψωμί καὶ ἂν εἶχε δώση καὶ τὰ κα-
ψίδια, τῆς ἔδιδε δύο. Μερικὲς νοικοκυρὲς ἐδιάλεξαν τὸ σταχτωμένο ψωμί

και τὸ ἔδιδαν μαγηπκό, διὰ νὰ καταστήσουν τὴν μαγήψαν προσεκτικὴν εἰς τὸ ἐξῆς.

Κάποτε ἡ νοικοκερὰ ἐζύμωνεν ἀργά, τὸ μεσημέρι ἐπλησίαζε και τὰ παιδιὰ ἤρχοντο ἀπὸ τὸ σχολεῖον και ἤθελαν νὰ φάγουν. Τὸ τελευταῖον

1 Πνακωτή. 2 Πνακωτό. 3 Σφραύλιστο. 4 Γελβερί. 5 Πάνα. 6 Κρούνα. 7 Κουλι-
κάκι. 8 Χτενιά. 9 Κλήκι μακαριᾶς. 10 και 13 Κλήκι χαρᾶς. 11 Κανίσκι. 12 Κλήκι
πασκαλιάτικο, 14 Λανάρ καθιστό. 15 Λανάρα γιὰ σκλιά. 16 Γιουρούκινο Λανάρ.

λοιπὸν ψωμί, τὸ ἐπλαθεν πλατὺ και λεπτόν, τὸ ἐσφράγιζε διὰ τῶν τριῶν
δακτύλων τῆς χειρὸς εἰς πλεῖστα μέρη, ἔβρεχε τὸ χέρι της και δι' αὐτοῦ
τὴν ἐπιφάνειάν του, και τὸ ἐφούρνιζε τελευταῖον, διὰ νὰ εἶναι πλησίον
εἰς τὸ στόμιον τοῦ φούρνου και νὰ δύναται νὰ τ' ἀποσύρη εὐκόλως. Τὸ
ψωμί τοῦτο ἐλέγετο «φλαγούνα», και ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἦτο ἐτοιμον. Ἐ-
νλίστε ἐπρόσθετεν εἰς τὴν φλαγούνα τυρὶ, ἢ βρασμένο σπανάκι ὁπότε ἐ-

χρησίμευεν ἀντὶ ψωμοῦ καὶ φαγητοῦ συνάμα, καὶ κατεβροχθίζετο μὲ μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὰ πεινασμένα παιδιὰ.

Τὸ ψωμί ἦτο ἱερὸν δῶρον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο δσάκις ἐγίνετο παράπρον διὰ τὴν ποιότητά του, ἐζήτουν συγγνώμην ἀπὸ τὸν Θεὸν λέγοντες «Πολὺ μαῦρο τὸ εὐλογημένο» ἢ «Πικρὸ τὸ εὐλογημένο. Ὁ Θεὸς ξικὶ νὰ μὴ δὲ κίμ». Μεγάλῃ δὲ ἁμαρτία ἦτο νὰ πατήσῃ κανεὶς ψύχουλα. Ἐντυχὸν ἐπιπτε κατὰ γῆς ψωμί, ἀμέσως τὸ ἐσήκωναν καὶ τὸ ἐφιλοῦσαν εἰς ἐνδειξιν σεβασμοῦ καὶ μετανοίας.

Τὰ ψωμιά μετὰ τὸ ξεφούρνισμα, ἐτοποθετοῦντο εἰς τὴν σκαφίδα καὶ ἐκαλύπτοντο μὲ τὴν μεσάλα διὰ νὰ μὴν ξηραθοῦν. Ἐν τὸ ψωμί δὲν εἶχε ἀνεβῆ ἀρκετὰ εἶτε διότι τὸ προζύμι «ἦρε λίγο» εἶτε διότι ἐβιάσθησαν νὰ τὸ φουρνίσουν γρήγορα, ἐλέγετο «ἀλιπανάβατο».

Πίττες.—Ἐκτὸς τοῦ ζυμώματος τοῦ ψωμοῦ, μία κόρη ἔπρεπε νὰ μάθῃ νὰ ζυμῶνῃ καὶ ἄλλα ζυμαρικά: γαλατόπιττες, κολοκυθόπιττες, σαραγλιά, βασιλόπιττες, γιουζλεμέδες, λαλαγάκια, κανίσκια, χτενιές, κροῦνες, κουλικάκια καὶ κλήκια.

Αἱ γαλατόπιττες ἐγίνοντο τὸ καλοκαίρι, ὅτε τὸ γάλα ἦτο ἄφθονον. Ἐμύγνυαν ἀλεύρι γάλα καὶ ζάχαρι μὲ ἀνάλογον ἄλας. Τὸ ἀλεύρι τὸ ἔρριπταν μὲ τὸ ἓνα χέρι εἰς τὸ γάλα, μὲ τὸ ἄλλο κρατοῦσαν τὸ κουτάλι καὶ διαρκῶς ἀνακάτωναν τὸ μίγμα. Ἄμα τὸ πήκτωμά του ἔφθανεν εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε νὰ συγκρατῆ τὸ κουτάλι ἐστημένον ὄρθιον ἐπ' ὀλίγον, ἐκινῶντο εἰς τὸ βουτυρωμένο ταψὶ καὶ ἐστελλετο εἰς τὸν φούρνον. Ἡ γαλατόπιτα καὶ κάθε πίττα ἔπρεπε νὰ φῆνῃ κνηκάτη, δηλ. ροδοκόκκινη. Μετὰ τὸ ξεφούρνισμα τὴν ἔρραιναν μὲ ζάχαρι, τὴν ἐκάλυπταν νὰ κρωῶσῃ ὀλίγον καὶ ἔπειτα τὴν ἐτεμάχιζαν καὶ τὴν ἔτρωγαν. Γαλατόπιττες ἔκαναν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως καὶ τὰς ἐμοίραζαν εἰς τὰ μνήματα.

Ἄλλο εἶδος πίττας ἦτο ἡ πίττα μὲ τὰ φύλλα. Τὰ φύλλα τὰ ἀνοιγαν μὲ τὴν φυλλόβεργα, καὶ ὅσο τεχνήτρα ἢ νοικοκυρά, τόσο λεπτὰ ἐγίνοντο τὰ φύλλα. Ἐστρωναν τὸ φύλλον εἰς τὸ ταψὶ ἐπιπάσσοντες αὐτὸ μὲ βούτυρον, μπαχαρικά τριμμένα καρῦδια, ἀμύγδαλα ἢ φουντούκια, ἢ κολοκύθι κίτρινο, ἢ κουρκούτα πολτὸν γάλακτος ζαχάρεως καὶ ἀλεύρου, φροντίζοντες ὥστε τὸ ἐπάνω φύλλον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς κάλυμμα νὰ εἶναι μονοκόμματο. Τὴν τοιαύτην πίτταν ἔψηναν εἰς τὸν φούρνον, ἂν ἐτύχαινε νὰ φουρνίσῃ κανεὶς, ἢ καὶ εἰς τὸ μαγάλι. Μετὰ τὸ ψήσιμον τὴν περιέχυναν μὲ σερόβει διάλυσιν ζαχάρεως θερμῆν, τὴν ἄφηναν ν' ἀπορροφήσῃ τὸ γλυκὸ καὶ ἔπειτα τὴν ἐτεμάχιζαν. Ἀπὸ τὸ μεταξὺ τῶν φύλλων τῶν παραγέμισμα οἱ πίττες ὠνομάζοντο κολοκυθόπιττες, βουρέκια, βακλαβάδες κλπ.

Τὸ σαραγλί ἦτο καὶ αὐτὸ ἓνα εἶδος πίττας μὲ φύλλα παραγεμισμένα, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι κάθε φύλλον ἐτυλίσσετο εἰς τὴν φυλλόβεργαν, ἔπειτα ἐπιέζοντο τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ ὥστε νὰ ζαρῶσῃ τὸ φύλλον, ἔπειτα ἀφαι-

ροῦσαν τὴν βέργαν καὶ ἐτοποθέτουσαν τὸ ζαρωμένο φύλλον εἰς τὸ ταψί, ἕως ὅτου γεμίση. Σαραγλί ἔκαμναν νησιτίσιμον, μὲ βεζίρι, λινέλαιον νωπὸν, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων. Τὸ σαραγλί ἐγίνονταν ἀκόμη καὶ ἴσιο, χωρὶς δηλαδή τὰ φύλλα του νὰ εἶναι ζαρωμένα. Κάποτε ἔκαμναν καὶ σαραγλί παραγεμισμένον μὲ κίτρινο κολοκύθι.

Τὴν πρωτοχρονιά ἔπρεπε νὰ ξέρη ἢ χωρική ἢ κάμη τὴν βασιλόπιτα, ἢ ὁποία ἐζυμώνετο μὲ ἀλεύρι, βούτυρο, ζάχαρι καὶ βαχαρικά, ἐποικίλλετο μὲ διάφορα σχέδια, τὸ δένδρον τοῦ Παραδείσου, ἢ ρόδακας καὶ ἄνθη κεντημένα μὲ δύο περόνια, καὶ διηρθισμένα μὲ ξεφλουδισμένα ἀμύγδαλα, ὥστε νὰ φαίνωνται λευκά, ἐπαλειμμένη μὲ αὐγὸν καὶ σουσάμι, καὶ μὲ τὸ πατροπαράδοτον φλουρί, κρυμμένο μέσα εἰς τὴν ζύμην ἐπιμελῶς, διὰ τὸν τυχερὸν τῆς χρονιάς. Μερικοὶ προσέθεταν καὶ μαστίχα.

Ἄκόμη ἔπρεπε νὰ ξέυρη νὰ κάμη «χτενιές» γιὰ βούτημα. Ἡ χτενιά ἐγίνετο ἀπὸ ἀλεύρι κοσκινισμένο μὲ τὴν ψιλὴ τὴν σίτα, ζυμωμένο μὲ γλυκάνισο, μπαχαρικά, ὀλίγη ζάχαριν καὶ πισπιλωμένη μὲ σουσάμι. Οἱ χτενιές εἶχαν σχῆμα σαίτας καὶ ἐντομὰς βαθείας καὶ παραλλήλους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Πολλάκις μετὰ τὸ ψήσιμον τὰς ἐτεμάχιζαν καὶ τὰς ἔψηναν ἐκ νέου εἰς τὸ ταψί καὶ ἔκαμναν παξιμάδια διὰ βουτήματα. Χτενιά πάντοτε ἦτο τὸ ψωμί τῆς ἐξοχῆς.

Κατὰ τὸ Πάσχα ἔπρεπε νὰ ξέυρη νὰ ζυμώση «κροῦνες» καὶ «πασκαλιάτκα κλήκια» ζυμωμένα μὲ ψιλοκοσκινισμένο ἀλεύρι, ζάχαρι, βούτυρο, γάλα καὶ αὐγά. Τὰ κουλήκια τὰ ἀλείφανε αὐγὸ, τὰ ἐπισπίλωναν σουσάμι. Οἱ κουροῦνες ἦσαν μικρὰ κουλήκια μὲ ἓνα κόκκινον αὐγὸ, ἐπιτεθειμένον εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ προσδεδεμένον σταυροειδῶς διὰ δύο λωρίδων ζύμης. Διὰ κάθε μέλος τῆς οἰκογενείας κατεσκευάζετο καὶ ἀπὸ μία κουρούνα.

Κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν ἔπρεπε νὰ ζυμώση 5 λειτουργιές μὲ ψιλοκοσκινισμένο ἀλεύρι, ξεροζυμωμένο σφραγισμένο μὲ τὸ μεγάλο τὸ σφραγιστό. Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς ἐστέλλοντο αἱ πέντε λειτουργιές μέσα εἰς τὴν «μαλάθρα», μαζὶ μὲ ἓνα πιατάκι σιτάρι, ἓνα ποτήρι λάδι καὶ μία φιάλη κρασί. Τὸ σφραγιστὸν εἶχε σκαλισμένα πέντε τετράγωνα ἐν σχήματι σταυροῦ, καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν, κομμένον ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω, μαζὶ μὲ τὴν κρούσταν «τὸ γωνιάδ», ἐδίδετο εἰς τὴν ἑορτάζουσαν μετὰ τὸ διάβασμα τῶν σχετικῶν εὐχῶν, καὶ ἐλέγετο «ὑψωμα». Αἱ λειτουργιές μαζὶ μὲ τὸ σιτάρι, τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί ἐλέγοντο «ἄρτος». Ἔκαμαμε ἄρτο.

Εἰς τὸν γάμον ἔπρεπε νὰ ξέυρη νὰ ζυμώση κανίσκια καὶ κουλήκια. Ταῦτα κατεσκευάζοντο ἀπὸ καθαρὸ ἀλεύρι δηλαδή τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἐγίνετο τὸ ἀλεύρι ἐκεῖνο ἦτο πλυμένο, ὥστε νὰ μὴν ἔχη χῶματα καὶ πέτρες καὶ μαυροκούκια, ἐζυμώνετο δὲ μὲ μυρωδικά, κα-

νέλλα κ.τ.τ. Τὸ κανίσκι ἦτο μεγάλο, ἐψήνετο μέσα εἰς τὸ βουτυρωμένο ταψί, καὶ ἦτο στολισμένον μὲ διάφορα ἄνθη ἐκ ζύμης καὶ ταῦτα κατεσκευασμένα, ἐστέλλετο δὲ εἰς τὸν σύντεκνον κατὰ τὸ «σδεκνοκάλεσμα». Τὰ κουλήκια ἦσαν μεγέθους λειτουργιᾶς περίπου, καὶ εἶχαν ἀφαλό, ὅπως καὶ τὸ κανίσκι, δηλαδὴ εἰς τὸ μέσον εἶχαν τρύπαν γεμισμένην μὲ ἕτερον τεμάχιον ζύμης ὀλίγον τι ἐξέχον, ἦσαν δὲ διηνητισμένα μὲ ἀμύγδαλα καὶ σησάμι. Τὰ κουλήκια τῆς χαρᾶς ἐστέλλοντο κατὰ τὸ κάλεσμα εἰς τοὺς στενοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους.

Κουλήκια ἔκαμναν καὶ διὰ μακαριὰ κατὰ τὸν θάνατον μέλους τινὸς τῆς οἰκογενείας. Ταῦτα ὅμως ἦσαν μικρότερα ἀπὸ τὰ κουλήκια τῆς χαρᾶς, χωρὶς ἀφαλό, χωρισμένα σταυροειδῶς διὰ βαθείας τομῆς, ὥστε νὰ κόπτονται εὐκόλως διὰ τῆς χειρὸς εἰς τέσσαρα τεμάχια. Κάθε τμήμα αὐτῶν ἦτο ἐσφραγισμένον μὲ τὸ μικρὸ σφραγιστό, ἀλειμμένο μὲ νερὸ καὶ πισπιλωμένο μὲ σησάμι. Ἐπίσης ἔκαμναν καὶ κουληκάκια, πολὺ μικρὰ ψωμάκια, τὰ ὁποῖα ἐψήνοντο μέσα εἰς τὸ ταψί, σφραγισμένα μὲ τὸ μικρὸ σφραγιστό. Τὸ ταψί ἦτο ἀλειμμένο μὲ λάδι καὶ μετὰ τὸ ψήσιμον ἐχώριζαν τὰ κουληκάκια. Κανίσκι ἔκαμναν καὶ εἰς τὸ μνημόσυνον νέου.

Οἱ «γιουζλεμέδες» κατεσκευάζοντο κατὰ τὰς ἐσπερινὰς διασκεδάσεις τοῦ χειμῶνος, μὲ φύλλα ζύμης, παραγεμισμένα μὲ τυρὶ ἢ καρῦδια ἢ καὶ χωρὶς τίποτε, κομμένα εἰς σχῆμα ρόμβου καὶ τηγανισμένα μέσα εἰς βούτυρο, ἢ χοιρινὸν λίπος ἢ λάδι. Ἐπίσης εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔκαμναν καὶ «λαλαγάκια» μὲ πολτὸν ἀλεύρου καὶ ὕδατος, τηγανισμένον μὲ ὀλίγον λίπος, βούτυρον ἢ λάδι. Ἀκόμη ἔκαμναν καὶ «λουκμάδες».

Μαγειρική.—Μετὰ τὴν ζυματικὴν ἔπρεπε ἡ καλὴ νοικοκερὰ νὰ γνωρίζῃ μαγειρικὴν, τὴν κατασκευὴν ἀπλῶν φαγητῶν, διότι οἱ χωρικοὶ πολλάκις ἤρκοῦντο εἰς τὴν ξηροφαγίαν, ψωμί καὶ κρομμύδι, ἢ ἐλιές ἢ πράσσο. Ὅσάκις δὲ ἐμαγεύευν δὲν εἶχαν μεγάλας ἀπαιτήσεις. Πάντως ὅμως ἡ καλὴ νοικοκερὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ νὰ μαγειρεύῃ νηστίσιμα «σαρακοστιανὰ» φαγητά, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὄσπρια: φακὴ νερόβραστη, ἢ ὁποῖα ἐτρώγετο διὰ τῆς προσθήκης ὀλίγου ὄξους, φασούλια, λαθῆρια, ρεβύθια καὶ κουκιὰ νερόβραστα. Τὰ τελευταῖα ἐλέγοντο «κ'κιά παποῦδες», διότι ὅταν τὰ μουσκεύουν μέσα εἰς τὸ νερὸν κατ' ἀρχὰς ὁ φλοιὸς τῶν διαστέλλεται εἰς ὀλίγα μόνον μέρη καὶ τοιουτοτρόπως σχηματίζονται ἐπ' αὐτοῦ γραμμαὶ ἀνάγλυφοι ὅπως τὸ δέγμα τῶν χειρῶν τοῦ γέροντος, τοῦ παπποῦ, ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν Θράκην κάθε ρυκνὸς γέρον. Πρὶν τὰ βάλλον τὰ κουκιὰ νὰ μουσκέψουν, τὰ «ξεμάταγαν» διὰ τῶν ὀδόντων συνήθως. Ξεμάτισμα δὲ τῶν κουκιῶν ἐλέγετο ἢ ἀφαίρεσις τῆς μαύρης γραμμῆς ἢ ὁποῖα ἐλέγετο «μάτι», μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὴν φλοιοῦ. Τὰ κουκιὰ ἐμαγεύεοντο καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὀλοκλήρου τοῦ φλοιοῦ, ἀλλὰ τότε κατὰ τὸ βράσιμον

πολτοποιοιῦνται, καὶ μετὰ τὸ κένωμα εἰς τὰ πιάτα λαμβάνουν στερεὰν μορφήν. Τὸ μαγείρευμα τοῦτο ὠνομάζετο «φάβα», καὶ συνήθως, ὅταν ἔμαγειρεύετο εἰς ἄλλας ἡμέρας, πλὴν τῶν νηστειῶν ἐστολλίζετο καὶ μὲ «σύβρασ», ψιλοκομμένο καὶ ξανθισμένο μέσα εἰς λάδι κορμυδι. Ἄλλα νηστίσιμα φαγητὰ ἦσαν τὸ πεκμέζι καὶ τὰ ρετσέλια καὶ σταφλοτουρσί καὶ λαχανοτουρσί καὶ ἐν γένει τουρσὲς πιπέρια, ματζιανάκια, ἀγγούρια πράσινες τομάτες, σαλιαγκοί, κερίκια, μανιτάρια καὶ τσαγαιοί.

Ρετσέλια καὶ πεκμέζια. — Τὰ ρετσέλια ἦσαν ἀπαραίτητον φαγητὸν πάσης οἰκογενείας κατὰ τὸν χειμῶνα, κατεσκευάζοντο δὲ μετὰ τὸν τρυγητὸν τῶν σταφυλῶν. Ἐποῦ ἐπατοῦσαν τὰ σταφύλια ἐλάμβανον τὸν γλυκὸν μοῦστον, τὸν ἐτοποθέτουσαν ἐντὸς μικρῶν βαρελίων καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐκοσκίνιζον ἀσπρόχρωμα, διὰ «νὰ κόψ». Ἐποῦ κατεστάλαξε τὸ χῶμα καὶ ἡ «ψχιὲς» τῶν σταφυλῶν καὶ «καθάρει» ὁ μοῦστος τότε ἔστηναν εἰς τὴν γωνιά τὸ καζάνι, ἀρκετὰ ὑψηλὰ ὥστε νὰ δύνανται νὰ τοποθετοῦν ὑποκάτω χονδροῦς κορμούς, δένδρων καὶ ἡναπτὰν αὐτούς, ὁ μοῦστος μετὰ βράσιμον 4-5 ὡρῶν ἐπυκνώνετο, ἐλάμβανε χρῶμα κόκκινον καὶ γεῦσιν γλυκείαν «γέντανε σερβέτ». Τότε ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τὸν χρησιμοποιήσουν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ρετσελιῶν, δὲν τὸν ἄφηναν νὰ βράσῃ περισσότερον. Ἐὰν ὅμως ἤθελαν νὰ τὸν κάμουν πεκμέζι, τὸν ἔβραζαν ἀκόμη ἕως ὅτου νὰ πυκνώσῃ. Οἱ κορμοὶ τῶν καρποφόρων δένδρων τὰ ὅποια ἐγήρασαν καὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ νέων, ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν γλυκισμάτων τούτων ὡς καύσιμος ὕλη. Ἄμα τὸ πεκμέζι ἦτο ἔτοιμον τὸ ἐκέωναν μέσα εἰς πῆλινα ἀγγεῖα, τίς «βατιὲς» καὶ τίς «βτινες» καὶ τὸ ἐτοποθέτουσαν εἰς τὸ κελλάρι διὰ νὰ τὸ φάγουν τὸν χειμῶνα, ὅπως καὶ τὰ ρετσέλια. Τὸ πεκμέζι τὸ ὁποῖον θὰ ἐχρησίμευε διὰ τὴν κατασκευὴν ρετσελιῶν, ἐπυκνώνετο ὀλιγώτερον. Ἐπειτα δὲ μετεγγίζετο εἰς τὸν «ταβᾶ» δοχεῖον χάλκινον, βάρους 20 καὶ διαμέτρου 95 περίπου ἑκατοστίων τοῦ μέτρου καὶ ἀφήνετο νὰ βράσῃ καὶ πάλιν, ἔποῦ ἐντὸς αὐτοῦ ἐτίθεντο καὶ ξηρὰ σῦκα, ἢ ρόγες σταφυλῶν, ἢ κυδῶνια τεμαχισμένα, ἢ μήλα, ἢ δαμάσκηνα, ἢ ἀβράμπουλα, ἢ μελιτζάνες, ἢ κίτρινο κολοκύθι. Αἱ μελιτζάνες ἐξρίπτοντο ἀπλοῦστατα μέσα εἰς τὸ πεκμέζι, ἀνευ ἄλλης προετοιμασίας. Τοὺς ἄλλους καρποὺς ὅμως, τοὺς «ἐλιαζαν» εἰς τὴν ἐποχὴν των καὶ τοὺς ἐφύλατταν διὰ ρετσέλια. Τὸ κολοκύθι πάλιν, ἐπειδὴ ἄμα βράσῃ διαλύεται, πρῶτον τὸ ἄφηναν νὰ σταθῇ μέσα εἰς ἀβεστόνερον περὶ τὰς δύο ὥρας καὶ ἔπειτα τὸ ἔβραζαν μέσα εἰς τὸ σερβέτι καὶ τὸ ἔβραζαν. Τὴν αὐτὴν προετοιμασίαν ἔκαναν καὶ διὰ τίς ρόγες τῶν σταφυλῶν. Ἐποῦ ἔβραζαν ἀρκετὰ ὥστε νὰ «πηχταίνῃ» τὸ πεκμέζι καὶ νὰ βράσῃ ὁ καρπὸς τὸ ἐκέωναν εἰς τὰ βουτίνια, προσέθεταν μίαν «λούναν» ξηρὸν βασιλικὸν εἰς τὸ στόμιον «γὰ νὰ μοσκίξ» καὶ ἐπέθεταν λίθον ἐπὶ τοῦ πώματος, διὰ τὸ φόβον τῶν ποντικῶν. Ἐκτὸς τούτων παρεσκευάζαν καὶ ξυνὸ ἢ ὑπόξυνον πεκμέζι τὸ λεγόμενον «ναρ-

δένι ἢ λαρδένι» ἀπὸ μοῦστον ἄκοπον, δηλαδὴ εἰς τὸν ὁποῖον δὲν προσετέθη ἀσπρόχωμα. Τὸ ναρδένι ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὰς θερμοῦς ἡμέρας τοῦ καλοκαιριοῦ ὡς φαγητὸν δροσιστικόν, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἔτριβαν τεμάχια ἄρτου «βουῦκες» καὶ τὸ ἀραίωναν μὲ νερόν.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τὰ ρετσέλια καὶ τὸ πεκμέζι ἄρχιζαν νὰ στερεοποιῶνται καὶ νὰ ζαχαρώνουν. Τὸ ζαχάρωμα τοῦτο ἐλέγετο «ξεφύτρωμα». Ξεφύτρωσαν τὰ ρετσέλια καὶ τὸ πεκμέζι μας.

Μουστοκούλῃκα.— Ἀφοῦ ἐτελείωναν τὰ ρετσέλια, ἔκαμαν τὰ μουστοκούλῃκα, τίς μουσταλευριές καὶ τίς μουστολαμπάδες. Τὰ μὲν δύο πρῶτα ἔτρῶγοντο νωπά, οἱ δὲ μουστολαμπάδες ἐφυλάσσοντο διὰ τὸν χειμῶνα.

Τὰ μουστοκούλῃκα κατεσκευάζοντο ἀπὸ ζυμαρί, εἰς τὸ ὁποῖον ἔδιδαν τὸ σχῆμα λεπτοῦ σχοινοῦ. Ἐπειτα ἔστρεφαν τὴν μίαν ἄκρην αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπικολλοῦσαν εἰς ἄλλο μέρος αὐτοῦ ὥστε νὰ σχηματίζη θηλειὰν ὃ περίπου ἑκατοστῶν μήκους. Μὲ τὸν τρόπον τοῦτον πιέζοντες τὴν θηλειὰν ἐπίνω εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ζυμαρένιου σχοινοῦ, τὸ ἐμάζευαν ὄλο εἰς 5—6 θηλειές. Ἡ ἄκρη του τότε ἐπλατύνετο καὶ ἐλάμβανεν τὸ σχῆμα ἐπωμίδος χρυσῆς Τούγκου πισσῆ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαμίτ. Τὰ μουστοκούλῃκα ἐτοποθετοῦντο εἰς τὸν γῦρον κοσκίνου ἕως νὰ βράσῃ τὸ πεκμέζι, ὁπότε τὰ ἔρριπταν ἐντὸς αὐτοῦ διὰ νὰ βράσουν. Μαζὶ μὲ τὰ μουστοκούλῃκα ἔκαμαν καὶ «κουρμάδες». Ἐκοπταν μικρὸν τεμάχιον ζύμης, μεγέθους λεπτοκαρούου, καὶ διὰ τοῦ δείκτου τῆς χειρὸς ἐπίεζαν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ἀναποδογυρισμένου κοσκίνου, ἢ τῆς μαλάθρας, ὁπότε ἐλάμβανε τὸ σχῆμα περιεστραμένου φύλλου καὶ μετὰ τὸ βράσιμον τὸ χροῦμα τοῦ φοίνικος. Ἀκόμη ἔκαμαν καὶ διάφορα ἄνθη, πάπιες κλπ. Ὅλα ταῦτα ἐρρίπτοντο ἐντὸς τοῦ κοχλάζοντος πεκμεζιοῦ καὶ ἀφοῦ ἔβραζαν τὰ ἐκένωναν εἰς τὸ πιάτον, τὰ ἐπισπίλωναν μὲ ἄφθονα τριμμένα καρύδια.

Οἱ μουστολαμπάδες κατεσκευάζοντο ἀπὸ καρύδια καθαρισμένα, τῶν ὁποίων αἱ σκελίδες συνεκρατοῦντο ὁλόκληροι. Ταύτας ἐπερνοῦσαν εἰς κλωστήν, καὶ τὰς ἐβύθιζαν ἐπανειλημμένως ἐντὸς θερμοῦς διαλύσεως ἀμύλου καὶ πεκμεζιοῦ, ἔπειτα δὲ τὰς ἐκρεμοῦσαν εἰς τὸ κελλάρι διὰ τὸν χειμῶνα.

Διὰ νὰ κατασκευάσῃ μία νοικοκυρὰ μουστολαμπάδες καὶ μουσταλευριά, ἐχρειάζεται ἄμυλον, τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον νισαστέ. Ἐπομένως ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ καὶ τούτου τὴν κατασκευὴν. Πρῶτον λοιπὸν ἐκαθάριζε τὸ ἀπαιτούμενον σιτάρι ἀπὸ τὰς ξένας οὐσίας, ἔπειτα τὸ ἐτοποθέτει μέσα εἰς μίαν σκάφην, γεμάτην νερό, τὸ ὁποῖον ἤλλαξε κάθε πρωίαν. Μετὰ πάροδον ἀρκετῶν ἡμερῶν, τὸ σιτάρι μετεβάλλετο ἀπὸ σκληρὸν εἰς μαλακὸν καὶ διὰ μικρὰς πιέσεως διὰ τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν, ἐχωρίζετο ὁ φλοιὸς ἀπὸ τὸ ἄμυλον καὶ ἐπέπλεεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Ὅτε ἔχυνεν τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον παρέσυρε καὶ τοὺς φλοιούς, ἐξήραινεν τὴν

ἀπομένουσαν λευκὴν μάζαν εἰς τὸν ἥλιον, τὴν ἐκοσκίνιζε καὶ τὴν ἀποθή-
κευεν εἰς τὸ κελλάρι.

Κατεσκεύαζεν ἀπὸ τὰ ἀβράμπουλα καὶ ζέρδελα ξυνόπιτταν. Πρῶτον ἔβραζε τοὺς καρπούς, ἔπειτα τοὺς ἐστράγγιζε διὰ νὰ χωρίσῃ τοὺς πυρήνας, ξανάβραζε τὸν χυμὸν καὶ ἀφοῦ ἐγίνετο πολὺ πηκτός, τὸν ἐξή-
ραινεν ἐπὶ καταλλήλων ξυλίνων ἀγγείων εἰς τὸν ἥλιον. Καὶ ἂν μὲν ἤθε-
λε τὴν ξυνόπιτταν πολὺ ξυνήν, ἄφηνε καὶ τοὺς φλοιούς νὰ ξηρανθοῦν
ἐντὸς τοῦ πολλοῦ, ἂν δὲ ὀλίγον ξυνήν τότε ἀφήρει αὐτοῦς.

Γαλακτοκομια. Ἀκόμη ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀρμέγη τὰ κατσίκια,
τ' ἀγελάδια καὶ τὰ βουβάλια καὶ νὰ κατασκευάζῃ ἀπὸ τὸ γάλα τυρόν,
βούτυρον, μυζήθραν καὶ χειμωνιάτικα ζυμαρικά.

Πρὸς κατασκευὴν τοῦ τυροῦ μετεχειρίζοντο ὡς πυτιὰν τὸν στόμαχον
τῶν μικρῶν ἐριφίων, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἐφύλαττον ἀλατισμένον, εἰς
τὸ ἐσωτερικὸν τῆς καπνοδόχου. Ἡ νοικοκερὰ ἐλάμβανε μίαν κουταλιὰν
ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀπεξηραμένου στομάχου τοῦ ἐριφίου, τὸ ἔθειεν εἰς
τὸ ξύλινο γουδι καὶ κατεσκευάζε διάλυμα προσθέτουσα εἰς αὐτὸ νερὸ καὶ
ἄλας. Ἀπὸ τὸ διάλυμα τοῦτο προσέθετε μίαν κουταλιὰν κατ' ὅκ' ἂν χλια-
ροῦ γάλακτος καὶ τὸ ἄφηνε νὰ πήξῃ. Ἐπειτα τὸ ἀνακάτωνεν διὰ νὰ χω-
ρίσῃ τὸ τυρόγαλον, τὸ ἐκένωνεν εἰς τὴν σταντήλαν καὶ τὸ κρεμοῦσε νὰ
στραγγίσῃ. Κατόπιν τὸ ἔκοπτεν εἰς τεμάχια, τὸ ἀλάτιζε καὶ τὸ μετεχειρί-
ζετο ὡς προσφάγιον. Ἄν ὅμως ἤθελαν νὰ τὸ φυλάξουν διὰ τὸν χειμῶνα,
τότε τὸ ἐβύθιζαν μέσα εἰς δοχεῖον γεμάτο ἄρμην, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπιπλέῃ
ἐτοποθέτουσιν ἐπ' αὐτῆς τεμάχιον σανίδος τρυπημένης.

Ἀφοῦ ἐγέμιζε τὸ δοχεῖον, ἐτοίμαζαν τὸ τουλούμι ἀπὸ τὸ δέρμα τοῦ
ἐριφίου. Ἐκοπταν τὰς τρίχας του διὰ ψαλίδος ἔδεναν τὸ κάτω μέρος χρη-
σιμοποιοῦντες τεμάχιον ξύλου, ἐσκαμμένον εἰς τὸ μέσον, ὅπως τὰ καρούλια
τῆς κλωστής, τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτουσιν ἐντὸς τῆς ὀπῆς. Μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον
ἔδεναν καὶ τὰς ὀπὰς τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ἐγύριζαν τὸ τριχωτὸν μέρος
πρὸς τὰ μέσα, τὸ ἔπλεναν, ἀρίδιαζαν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ τυρὶ, προσθέτοντες
τὸ ἀπαιτούμενον ἄλας ἢ σαλαμούραν, ἔδεναν τὸ στόμιον καὶ τὸ ἐτοπο-
θέτουσιν εἰς τὴν ρίφην διὰ νὰ ἀερισθῇ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφρόντι-
ζαν νὰ τὸ γυρίζουν διὰ νὰ μὴ μουχλιάσῃ ἐξωτερικῶς ἢ νὰ μὴ σιάξῃ ἀπὸ
καμμίαν ἀμυγλὴν τοῦ δέσματος. Ἐπίσης ἐδοκίμαζαν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ
τυροῦ διὰ νὰ προλάβουν πᾶσαν τυχὸν βλάβην αὐτοῦ.

Ἡ προετοιμασία τοῦ ἀσκοῦ ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ οἰκοδεσπότη
ἢ ὑπὸ ἄλλου ἀνδρός, ἐπιτηδεῖου περὶ τὰ τοιαῦτα

Ἀπὸ τὸ τυρὶ κατεσκευάζετο «χουσ-μέρ» κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἐθε-
τιν τὸ ἀνάλατο τυρὶ μέσα εἰς χύτραν ἢ τυγάνι τεμαχισμένον, καὶ τὸ
ἀνακάτωνεν ἐπάνω εἰς τὴν φωτιά, ἕως ὅτου νὰ πάρῃ χροῶμα κιτρινωπὸν

ὅπως τοῦ κασεριοῦ. Ἐπειτα ἐπρόσθετον τὴν ἀπαιτουμένην ζάχαριν, τὸ ἐκένωναν καὶ τὸ ἔτρωγαν ὡς γλύκισμα προτοῦ κρυώση.

Ἀπὸ τὸ γάλα κατεσκευάζον «ξύγαλο». Τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος καὶ βουβάλου ἐβράζετο ἐπ' ὀλίγον μόνον, τὸ τῆς αἰγὸς ὅμως περισσότερον. Ἐπειτα ἐκενώνετο ἐντὸς κούπας καὶ ἀφοῦ ἐγίνετο χλιαρόν, διέλυον ὀλίγο ξύγαλο μέσα εἰς μισὸ κουπάκι γάλα καὶ τοιουτοτρόπως κατεσκευάζον τὴν ξυγαλομαγιά, τὴν ὁποίαν προσέθεταν εἰς τὴν κούπαν τοῦ γάλακτος, ἀνοίγοντες εἰς ἓν μέρος παρὰ τὰ χεῖλη τὸ καϊμάκι καὶ διὰ τῆς ὀπῆς ταύτης ἀνακατώνοντες χωρὶς νὰ διασπᾶσουν αὐτό. Ἐπειτα ἐσκέπαζαν καταλλήλως τὴν κούπαν καὶ τὸ ἄφηναν νὰ πῆξη. Ἐὰν τυχόν ἡ ξυγαλομαγιά ἦτο πολλή ἢ τὸ σκέπασμα πολὺ θερμόν, τὸ ξύγαλο ἐγίνετο πολὺ πηκτὸν καὶ τὸ τυρόγαλον ἐπέπλεεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ἔλεγαν «τὸ ξύγαλο τό φαγε ἡ μαγιά». Ἐὰν πάλιν ἀντιθέτως ἢ ἡ ξυγαλομαγιά ἦτο ὀλίγη ἢ ἡ θερμοκρασία ἦτο μικρά, τὸ ξύγαλον ἦτο πολὺ νερουλό, καὶ τότε ἐτοποθέτου τὴν κούπαν ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος καὶ ἔπηξε τὸ ξύγαλο.

Ὁ τρόπος τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ βουτύρου ἀπὸ τὸ γάλα ἐλέγετο καρδάρισμα, ἀπὸ τὸ καρδάρι, τὸ ὁποῖον ἦτο ξύλινον βαρέλιον σχήματος κολούρου κώνου ὕψους 1 μέτρον, καὶ διαμέτρου 0,12 μ. εἰς τὴν ἄνω βᾶσιν καὶ 0,20 μ. περίπου εἰς τὴν κάτω.

Κάθε πρωτὶ ἐμάζευναν τὸ πάχος ἀπὸ τὸ βραδυνὸν γάλα, τὴν κορφὴν ἢ τὴν τσίπα ἢ τσίκαϊμάκι, ὅπως ἐδῶ φυλάττου τὴν κρέμαν. Ἐπειτα ἐμάζευναν 5—6 ὀκάδες γάλα τὸ ἐκένωναν εἰς τὸ καρδάρι καὶ μὲ τὸ καρδαρόξυλο τὸ ἐκτυποῦσαν ἐπὶ μίαν περίπου ὥραν, ἕως ὅτου νὰ χωρισθῇ τὸ βούτυρον καὶ ἐπιπλεύσῃ. Τότε τὸ ἐκένωναν μέσα εἰς τὴν βακ-ῆραν, ἐμάζευναν τὸ βούτυρον, τὸ δὲ ἀποβουτυρωμένον γάλα, τὸ ἀριάνι, τὸ ἔπιναν ὡς δροσιστικὸν καὶ τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἐβράζαν καὶ τὸ ἔκαμναν μυζήθραν, ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ὡς τροφή εἰς τὰ κουρκιά, τὸ δὲ τυρόγαλον ἐδίδετο εἰς τοὺς χοίρους. Μυζήθραν κατεσκευάζαν καὶ ἀπὸ τὸ τυρόγαλον τοῦ τυροῦ, βράζοντες αὐτό. Ἐκείνη ὅμως ἦτο παχεῖα ταὶ πολὺ εὐγεστος.

Τὸ βούτυρον διεκρίνετο εἰς νωπὸν, «ἄλυτο» καὶ εἰς διατηρημένον «λυωμένο». Τὸ νωπὸν βούτυρον διεκρίνετο ἀπὸ τοὺς πρὸς ἀλλήλους προσκεκαλλημένους μικροὺς θρόμβους, καὶ ἐλέγετο «θρεβιστό», ἐνῶ μετὰ πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν ἐλάμβανεν μορφήν λίπους. Ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ εἰς τὴν κατασκευὴν φαγητῶν. Ἐνίοτε κατεσκευάζαν βούτυρον ἀπὸ ξύγαλο, ὁπότε ἀπὸ τὸ ἀριάνι ἔκαμναν πάλιν στραγγιστὸ ξύγαλο.

Χειμωνιάτικα μακαρόνια. Κατὰ τὴν νηστείαν τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ὁπότε οὔτε γαλατερά οὔτε αὐγά ἔτρωγαν, ἐσυνήθιζαν νὰ κάμνουν τὰ «χειμωνιάτικα», μὲ τὸ περισσεῦον γάλα, καὶ τὰ αὐγά. Πολὺ ἐπιδέξια ἐθεωρεῖτο ἡ οἰκοκυρὰ ἢ ὁποία ἤξευρε νὰ κάμνῃ «κουσκούς». Ἐνῶ ἡ κατασκευὴ τοῦ γιφκὰ καὶ τοῦ τραχανοῦ ἐθεωρεῖτο πολὺ εὐκολωτέρα.

Μέσα εις τὴν σκάφην τοῦ ζυμώματος ἔθετε ὀλίγον κουσκούς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔχυνε μικρὸν κύπελλον γάλακτος, μέσα εις τὸ ὁποῖον προσέθεσαν αὐγὰ 10 διὰ κάθε ὀκτῶν. Ἐπάνω εις τὸ βρεγμένον κουσκούς ἔτριπτε μὴ φούχτα ἀλεύρι καὶ ἄρχιζε νὰ τὸ τρίβῃ περιστροφικῶς δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καὶ πίντοτε πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Τοῦτο ἐπανελαμβάνετο 4—5 φορές, ἔπειτα δὲ τὸ ἐκοσκίνιζαν διὰ νὰ πέσῃ τὸ λεπτότερον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τὸ ἀπλωναν νὰ ξηρανθῇ εις τὸν ἥλιον, ἐπὶ λευκῆς σινδόνης. Μετὰ τὴν ἀποξηρανσιν ἐφυλάσσετο ἐντὸς λαγίγνου ἢ πίθου.

Διὰ τὴν κατασκευὴν γιφκάδων ἐζύμωναν τὸ ἀλεύρι μὲ γάλα καὶ αὐγὰ, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ὅπως καὶ εις τὸ κουσκούς. Ἐπειτα μὲ τὴν φυλλόβεργα ἀνοίγαν ἑπάνω εις τὸ πλαστήρι, τὸ ξυλοτράπεζο, φύλλα καὶ τὰ ἀπλωναν εις τὸν ἥλιον. Ἀμα ἤρχιζαν νὰ ψαχναδιάζουν, δηλαδὴ νὰ ξηρανθῇ ἢ ἐπιφάνειά των ἀλλὰ ὄχι εις βαθμὸν ὥστε νὰ χάσουν τὴν εὐκαμψίαν των, τὰ ἐλάμβαναν ἀνὰ 4—5 φύλλα, καὶ ἐπιθέτοντες ταῦτα ἐπ' ἀλλήλων ἔκοπταν εις λωρίδας πλάτους 0,04 μ. περίπου, ἔπειτα δὲ ἐτεμάχιζαν ἐκάστην λωρίδα κόπτοντες αὐτὴν εις μικρὰ τεμάχια πλάτους 0,005 μ. περίπου. Τὰ μικρὰ ταῦτα τεμάχια τῆς ζύμης ἦσαν οἱ γιφκάδες, οἱ ὁποῖοι ξηραίνόμενοι ἐφυλάσσοντο ὅπως τὸ κουσκούς, καὶ ἐχρησίμευαν ὅπως καὶ αὐτὸ ἀντὶ μακαρονίων κατὰ τὸν χειμῶνα.

Εἰς τὴν ζύμην τοῦ τραχανοῦ προσέθεταν καὶ προζύμι. Ὅταν ἤθελαν νὰ «ξνοφέρνῃ», νὰ ἔχῃ γεῦσιν ὑπόξυνον, προσέθεταν ὀξύγαλον ἢ τομάταν εις τὴν ζύμην, ὅταν δὲ τὸν ἤθελαν «γλυκό», προσέθεταν μόνον γάλα. Ἀφοῦ ἐφούσκωνε τὸ ζυμάρι, τὸ ἔκοπταν εις μικρὰ τεμάχια, σὰν «βοῦκες», καὶ τὰ ἀπλωναν εις τὸν ἥλιον. Μόλις ἤρχιζαν νὰ ψαχναδιάζουν, τὰ ἔτριβαν ἑπάνω εις τὸ κόσκινον. Ταῦτα ἔτριβοντο εις μικρὰ θρίμματα καὶ ἐπιπταν ὑπὸ τὸ κόσκινον, ἑπάνω δὲ ἔμεναν τὰ ὑπὲρ τὸ δέον ξηρανθέντα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο «χοδράδες», καὶ ἐμαγειρεύοντο χωριστά.

Τὰ χειμωνιάτκα κατεσκευάζοντο ἀπὸ σιτάρι πλυμένον καὶ καθαρισμένον ἀπὸ τὰς ξένας οὐσίας. Ἐτρώγοντο δὲ τὸ μὲν κουσκούς καὶ οἱ γιφκάδες ὅπως τὰ μακαρόνια, ὁ δὲ τραχανὸς ὅπως καὶ ὁ φιδὲς σούπα. Ὄνομάζοντο καὶ μακαρόνια σπιτικά, τὸ δὲ τυρὶ ἐθεωρεῖτο ταιριασμένο μ' αὐτά, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία: «Μακαρόνια καὶ τυρὶ τ' ἀγαπάει καὶ ἡ Μητρογὴ», σημαίνουσα ὅτι καθένας ἀγαπᾷ τὸ καλὸ φαγητόν.

Κρέατα. Εἰς κάθε νοικοκυρεμένο σπίτι εἶχαν καὶ κ-ηϊμά ταχτά, ἕνα στενόμακρο χοντρὸ σανίδι, κοῖλον εις τὸ μέσον καὶ μὲ χεροῦλι ἀπὸ τὸ ἕτερον στενὸν μέρος. Ἐπάνω εις αὐτὸ τὸ σανίδι ἐτοποθέτουσαν τὸ κρέας, καὶ κτυπῶντες μὲ τὸ «βαλταδάκι» τὸ ἐκ-ἡϊδίζαν, διότι τότε δὲν ὑπῆρχαν μηχανὲς πρὸς κατασκευὴν κ-ηϊμά. Ὅταν λοιπὸν ἤθελαν νὰ κατασκευάσουν χοιρινὰ λουκάνικα, κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλο κρέας εις ἄλλην ἐποχὴν, τὸ κ-ηϊμάταχτα ἦτο ἀπαραίτητον. Τὸ κρέας διὰ τὰ λου-

κάνικα «σουτζούκια» ὅπως τὰ ἔλεγαν, τὸ ἀλάτιζαν ἀρκετά, ὥστε νὰ «τὸ τσάι» τ' ἄλας, προσέθεταν καὶ μυρωδικά, τὰ γέμιζαν εἰς τὶς φουσκες, καὶ ἀροῦ ἄρχιζαν νὰ ξηραίνωνται, τὰ ἐπλάτυναν, πιέζοντες διὰ ξυλίνου κυλίνδρου. Αὐτὸ ἦτο ἓν εἶδος διατηρημένου κρέατος, ποῦ μετεχειρίζοντο κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα.

Ἄλλο εἶδος ἦτο ὁ καβουριμάς, ὁ ὁποῖος κατεσκευάζετο συνήθως ἀπὸ πρόβειον κρέας, παχὺ καὶ ἐκλεκτό, ἀπὸ «βες-λεμέ», ὁ ὁποῖος ἦτο τὸ θρεφτάρι-ἀρνί, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ ἔτρεφαν ἀπὸ τὴν ἀνοιξιν ἕως τὸ φθινόπωρον. Ἀπεχώριζαν τὸ κρέας ἀπὸ τὰ κόκκαλα, τὸ ἔκοπτον εἰς μικρὰ τεμάχια, «μριτσες», μετὰ τὸ ἀλάτισμα καὶ πιπέρωμα τὸ ἄφηναν νὰ βράσῃ ἐντὸς εὐμεγέθους χύτρας. Ἀφοῦ ἐτελείωνε τὸ βράσιμον τὸ ἐκένωναν μέσα εἰς τὸ κουρούπι, καὶ τὸ ἐφύλατταν διὰ τὸν χειμῶνα. Ἐμαγειρεύετο δὲ μὲ λαχανικά, κατὰ τὸν χειμῶνα, ἢ μὲ αὐγά.

Τουρσές. Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἡ καλὴ νοικοκερὰ ἔπρεπε νὰ ἐτοιμάσῃ καὶ τὶς τουρσές της, ματζανάκια, πιπέρια, ἀγγουράκια μὲ τὸ ξύδι, καὶ λαχανοτουρσί μὲ τὴν ἄρμη. Πάντοτε τὰ λαχανικὰ τὰ ζεματοῦσαν πρὶν τὰ βάλουν εἰς τὸ ξύδι ἢ τὴν ἄρμη. Ἀκόμη ἔπρεπε νὰ βάλῃ καὶ σταφλερημιά, ἡ ὁποία ἦτο ἐκλεκτὰ σταφύλια τοποθετημένα μέσα εἰς ἓνα πυθᾶρι γεμᾶτο ναρδένι, μὲ μιὰ μεγάλη φούχτα ἀκουπάνιστο συνάπι καὶ ἄλλη μιὰ φούχτα κουπανισμένο καὶ τοποθετημένο εἰς τὸ στόμα του μέσα εἰς ἓνα σακκουλάκι.

Ἀκόμη ἔπρεπεν ἡ καλὴ νοικοκερὰ νὰ μαζέψῃ τὰ φασόλια, τὰ ροβύθια καὶ τὸ λαθῦρι, νὰ τὰ καθάρῃ καὶ νὰ τὰ ἐναποθηκεύσῃ διὰ τὸν χειμῶνα. Νὰ πλέξῃ τὰ σκόρδα εἰς «πλεξοῦδες» καὶ νὰ κάμῃ τὰ κρομμύδια χέρια, διὰ νὰ τὰ κρεμάσῃ ὑψηλὰ ὥστε ν' ἀερίζωνται καὶ νὰ μὴ ἔχουν φόβον νὰ ξεφυτρώσουν καὶ σαπίσουν.

Κλωστικὴ καὶ ὕφαντουργία. Ἐκτὸς τῶν διαφορῶν τροφῶν, ἡ οἰκοδέσποινα ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ νὰ κλώθῃ, νὰ πλέκῃ, νὰ ὑφαίνῃ. Δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ ἠξεύρῃ πῶς νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὸν στόμαχον καὶ τὴν ράχην τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας της.

Κατὰ τὸν Μάιον ἐκάστου ἔτους, ἀφοῦ ἐκούρευαν τὰ πρόβατα, ἔφεραν οἱ κεχαγιάδες τὰ μαλλιά μέσα εἰς σάκκους, ἀφοῦ πρῶτον τὰ ἄφηναν τὴν νύκτα εἰς τὸ ὑπαιθρον διὰ ν' ἀπορροφήσουν τὴν ὑγρασίαν. Μόλις ἐπληροφόρουν τὴν μεταφορὰν τῶν μαλλιῶν οἱ νοικοκερὲς ἔσπευδαν νὰ διαλέξουν καὶ νὰ πάρουν τὰ μαλακά, διότι ἄλλως θὰ ἠναγκάζοντο νὰ πάρουν τὰ ἀδριά.

Ἐπειδὴ τὰ μαλλιά τῶν προβάτων ἦσαν πολὺ ἀκάθαρτα, πρῶτον τὰ ἐζεματοῦσαν μέσα εἰς τὴν σκάφην, μὲ βραστὸν νερό, ἔπειτα δὲ τὰ «ἔβγαζαν» μὲ κρύο νερό, στὴ γούρνα τῆς βρύσης καὶ τὰ ἐστέγγωναν εἰς τὴν σκιάν διὰ νὰ μὴ ἀδριέψουν. Μετὰ τὸ στέγνωμα, τὰ ἐκτύπων μὲ ἓνα ξύ-

λον διὰ τὰ πέρσυν τὰ χονδρά σκουτίδια καὶ ἔπειτα ἤρχιζαν τὸ ἀνοίγμα. Ἐσειραν τὰς τρίχας τῶν μαλλιῶν διὰ τῶν δακτύλων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καθαρίζουσαι καὶ ἀπορρίπτουσαι πᾶσαν ξένην οὐσίαν, κολλιτσιίδες, ἀγκάθια, ξυλάρια κλπ. Μετὰ τὸ ἀνοίγμα ἤρχιζε τὸ λανάρισμα, πρῶτον μὲ τὸ γουρούκινο τὸ λανάρι, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο πλάκες σανιδένιες, μὲ ἓνα τετράγωνο δέρμα γεμάτο ἀγκυλωτὰ σύρματα εἰς σχῆμα Γ. Μετὰ τὸ πρῶτον λανάρισμα ἐπηκολούθει δεύτερον μὲ τὸ καθιστὸ λανάρι, τὸ ἀγύ. Τοῦτο εἶχε δύο σειρὰς «δόδια» μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐσφηνώνοντο οἱ «κόβ» καὶ ἐξεχώριζαν τὶς χειρῆς, ἔπειτα ἐλανάριζαν τὶς χειρῆς εἰς τὸ πυκνὸν τὸ λανάρι πρὸς εἶχε τρεῖς σειρὰς δόντια καὶ τραβοῦσαν τὶς τουλοῦπες ἢ μαλλοῦσες, τὰς ὁποίας τυλίσσοιαι ἀνὰ δύο ἐσχημάτιζαν τοὺς φλόκους, τὸ δὲ κροκίδι ἢ τοὺς κόμπους, τὸ ξαναλανάριζαν εἰς τὸ γουρούκινο τὸ λανάρι καὶ ἔκαμναν τὸ κροκίδι, μαλλὶ δηλαδὴ μὲ βραχείας τρίχας.

Μετὰ τὸ λανάρισμα ἤρχιζε τὸ στρίψιμον ἢ κλώσιμον ἢ γνέσιμον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς τὸ χέρι ἢ εἰς τὴν ρόκαν, μὲ τὸ ἀδράχτι. Ἐλιαν λοιπὸν τὸν φλόκον, καὶ ἀνὰ μίαν τουλούπαν κρατοῦσαι εἰς τὴν ἀριστεράν, καὶ τὸ ἀδράχτι, εἰς τὴν δεξιάν, ἐκλωθάν τὸ μαλλί. Κατ' ἀρχὰς διὰ τὰ βαρύνη τὸ ἀδράχτι προσέθεταν εἰς τὸ κάτω ἄκρον του καὶ τὸ «σφοδύλι», ἀργότερον ὁμως ὅταν ἄρχιζε νὰ γεμίξη καὶ ἐβάρυνε τὸ ἀφαιροῦσαν. Τὸ ἀδράχτι εἰς τὸ ἄνω ἄκρον του εἶχε μικρὰν ἐγκοπὴν, διὰ τὰ σκαλώνη τὸ μαλλί, ἢ ὁποία ἐλέγετο τσούνα. Ἡ κλωστή ἢ ὁποία ἐκλώθετο κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δὲν ἐγένετο ἰσόπαχος, ἀλλὰ ἄλλου χονδρῆ καὶ ἄλλου λεπτή. Διὰ τοῦτο ὅταν ἤθελαν νὰ κάμουν φανέλλες, τσουράπια ἢ κάπες περιποιημένες ἔστριφταν τὸ μαλλί εἰς τὴν ρόκαν. Ἡ ρόκα ἀπρητίζετο ἀπὸ τέσσερα μέρη, τὸ ροκοπάτ, τεμάχιον χονδρᾶς σανίδος 15×30 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου μὲ τρύπαν εἰς τὸ μέσον, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ἐμπηγμένη ἢ ροκοστέκα, ράβδος 5δ ἑκατ. περίπου καὶ πάχους 3. Ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἄκρου αὐτῆς πρυσηρόμζετο ὁ ροκοκέφαλος, ξύλινος κώδων, ἀπολήγων εἰς μικρὸν κύλινδρον, ἐφαρμοζόμενος ἐπὶ τούτου ἐδένετο ὁ φλόκος τοῦ μαλλίου μὲ τὴν ροκοπέτσαν, δερμάτινον λωρίον 8×25 ἑκ εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ ὁποίου ἦτο προσδεδεμένος ἱμάς, ἀπολήγων εἰς μικρὰν ὀστείνην σφήναν τὸ «τσίβι». Μετὰ τὸ δέσιμον τοῦ φλόκου, ἢ κλώστρια ἐκάθητο μὲ τὸ ροκοπάτ ὑπὸ τὸ γόνυ καὶ ἐκλωθε τὸ μαλλί κρατοῦσα τὸ ἀδράχτι διὰ τῆς δεξιᾶς, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς σύρουσα τὴν κλωστήν.

Ἀφοῦ ἐγέμιζε τὸ ἀδράχτι, «ἐγλυαν» τὴν κλωστήν εἰς τὸ γλυτήρι, τὸ ὁποῖον ἦτο ράβδος διχαλωτὴ κατὰ τὸ ἓν ἄκρον, μήκους μιᾶς πήχης, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον εἶχε τρύπαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέπηγον καρφίον. Ἡ κλώστρια ἐτύλισσε τὴν ἄκραν τῆς κλωστῆς εἰς τὸν ἀντίχειρα τῆς ἀριστερᾶς χειρός, καὶ κρατοῦσα δι' αὐτῆς ἀπὸ τὴν μέσην τὸ γλυτήρι καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ἀδράχτι, ἐτύλισσε τὴν κλωστήν εἰς τὸ πρῶτον διαπερῶσα αὐτήν

διὰ τοῦ διχαλωτοῦ ἄκρου καὶ ὑπεράνω τοῦ καρφίου. Ἐπειτα ἠρίθμει τὰς κλωστὰς ἀπὸ 50—55 ζεύγη καὶ τὰ ἔδευε μαζὶ μετὸν πασμοδέτ, ἀποκαλοῦσα αὐτὰς ἓνα πάσμα. Ὅκτὼ τοιαῦτα πάσματα ἦτοι κατ' ἐλάχιστον 800 κλωστὲς ἦτοι 1600 πῆχες κλωστῆς ὠνομάζετο ἓνα μισοπήχι. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλοτε ἐσυνήθιζαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐνίστε νὰ μαζεύουν τὸ νῆμα ἐπὶ τῆς κερπίδος τῆς χειρὸς μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου ἄφ' ἐνό, καὶ ὑποκάτω τοῦ ἀγκῶνος ἄφ' ἐτέρου. Ἐπειδὴ μέτρον πήχεως τότε ἦτο ἡ ἀπὸ τοῦ ἀντίχειρος μέχρι τοῦ ὤμου ἀπόστασις ἐτόμενον ἦτο τὸ μεταξὺ ἀγκῶνος καὶ ἀντίχειρος νὰ ὀνομασθῆ μισοπήχι, ἦτοι δέμα κλωστῆς μήκους ἡμισείας πῆχης. Μετὰ τὸ γλύσιμο ἐβουτοῦσαν τὸ μαλλὶ εἰς τὸ νερό, καὶ τὸ ἀφιναν νὰ στεγνώσῃ ἐπάνω εἰς τὸ γλυτῆρι διὰ νὰ μὴ στρίφεται. Ἀφοῦ δὲ ἐστέγγωνε, τὸ ἔβγαζαν ἀπὸ τὸ γλυτῆρι καὶ τὸ ἐμάζευαν κουβάρι, εἴτε ἐπάνω στὴν ἀνέμη εἴτε καὶ στὰ χέρια ἄλλου προσώπου ἢ ἐλλείπει τοιούτου εἰς τὰ γόνατα.

Τὸ μισοπήχι τὸ μαλλὶ ἐφυλάσσετο μέσα εἰς τὸ σεντούκι, ἂν ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ νὰ ὑφάνουν μετὰ αὐτὸ κάπες ἢ χράμια, μακρὰν ἀπὸ τὶς βώτρινες. Ἐκεῖ ἐφυλάσσετο καὶ κάθε μάλλινον κουβάρι.

Τὸ κροκίδι ἐκλώθετο μετὸν ἄδραχτο, μεγαλύτερο καὶ χονδρότερο ἀδράχτι, καὶ ἀφοῦ τὸ ἔγλυαν εἰς τὸ γλυτῆρι 3—4 πάσματα τὰ ὠνομάζαν μιὰ «θελειά».

Κατὰ τὸ κλώσιμον τοῦ μαλλιῦ, εἴαν ἡ κλωστή ἐκόπτετο συχνά, ἔλεγαν «κόβδαι οἱ μέρες τες» δηλ. τῆς κλωστρίας. Λι' ἐκείνην δὲ ἡ ὁποία ἐνηθε μακρὰν κλωστὴν εἰς τὸ χέρι, ἔλεγαν θὰ πάρη ἄντρα ἀπὸ μακρυνὸ χωριὸ ἢ θὰ πάγη νύφη σὲ μακρυνὸ χωριό.

Ἀφοῦ ἐκλωθῶν ὅσο μαλλὶ ἐχρειαζέτο ἔπειτα ἂν ἦτο ἀνάγκη νὰ τὸ βάψουν τὸ ἔβαπταν. Μαῦρο μαλλὶ ἔβαπταν μετὶς καρυδόφυλλους, κίτρινα μετὶς τσουνκίδες καὶ κρομμυδόφυλλους καὶ κόκκινα μετὰ γαριβάλλι.

Ἄν ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσουν τσουράπια, ἐγέμιζαν τὶς τέσσερες καλτσοβελόνες μετὰ θηλειῆς καὶ μετὰ τὴν πέμπτην ἤρχιζαν τὸ πλέξιμον. Ὅταν ἤθελαν νὰ στενέψουν τὸ τσουράπι ἔπερναν δύο θηλειῆς διὰ μιᾶς καὶ ἔλεγαν «ἐχεύμε» ἢ «κάμνουμε ξικέματα». Τὸ τσουράπι διηρεῖτο εἰς τὸ λάστιχο, τὸ κόντζι, τὴν φτέρνα καὶ τὴν πατούνα. Ἐκεῖ ὅπου στενεύει εἰς τὴν φτέρνα καὶ τὰ δάκτυλα ἦσαν τὰ ξικέματα. Ἐὰν πάλιν τὸ ἀρχιζαν ἀπὸ τὰ νύχια καὶ βαθμηδὸν τὸ ἔκαμναν πλατύτερον τότε ἔλεγαν «βάζμε ἀυγατίσματα». Τὰ τσουράπια ἦσαν λουριαστὰ μετὰ ἴσια λουριά ἢ μετὰ ψαροτσάλι, συνήθως δὲ ἐπλέοντο μετὰ ψιλὸ μαλλί. Ἄν ἐτροποῦσαν καὶ τὰ ἐπιδιώρθωναν, ἔλεγαν «τὰ βασλαδίζμε» καὶ «τὰ τσαράπια θέλνε βασ-λάδισμα».

Μετὰ τὰ κροκίδια ἐπλεκαν τσουράπες, μεγάλα δηλαδὴ τουράπια ἕως τὸ γόνα εἰς τὰ ὁποῖα ἔχωναν τὰ βρακοπόδια τοῦ παντελονιοῦ ὅταν ἦσαν λάσπες.

Μετὰ τὸ βίψιμον τῆς κλωστῆς, ἤρχιζαν τὸ μασούριασμα, ἤτοι τὴν περιτύλιξιν τοῦ νήματος εἰς τὰ μασούρια, καὶ τὸ καλάμισμα. Μασούρια ἐλέγοντο τὰ μικρὰ τεμάχια στελέχους μασουριάς, λεπτοῦ καλάμου διαμέτρου 1 ἐκ. καὶ μήκους 8, τὰ δὲ καλάμια διαμέτρου 3 καὶ μήκους 20 ἐκ. Εἰς τὰ μασούρια ἐτύλισσαν τὸ ὑφάδι καὶ εἰς τὰ καλάμια τὸ στιμόνι. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐγένετο μὲ τὸ ροδάκι, τὸ ὁποῖον εἶχε τὸν ἄδραχτο ἢ μασουράτι, σιδηροῦν ὀβελὸν εἰς τὸν ὁποῖον περνοῦσαν τὰ καλάμια ἢ μασούρια, τὰ ἔδεναν μὲ ἓνα σχοινάκι καὶ τὰ ἐγέμιζαν. Τὸ μισοπήχι τῆς κλωστῆς τὸ ἔρχιχαν ἐπάνω στὴν ἀνέμη, ἢ ὁποία στέκονταν ἐπάνω στὸν ἀνεμοστάτη καὶ μὲ τὸ ροδάκι τὸ μασούριαζαν. Πολλάκις εἰρωνευόμενοι τοὺς μὴ συχνάζοντας εἰς τὰ καφενεῖα, καὶ τοὺς ἐρωτευμένους, τοὺς περιφερομένους εἰς τὰς οἰκίας τῶν ποιητῶν των ἔλεγον «βάζ μασούρια».

Μετὰ τὸ καλάμισμα ἤρχιζαν τὸ διάσιμο. Πρῶτον ἀριθμοῦσαν τὸ χτένι πόσας γραμμὰς εἶχε, καὶ τίς ὠνόμαζαν θύρες. 11 θύρες ἦσαν μιὰ στράτα. Ἀναλόγως μὲ τίς στράτες τὸ χτένι ὠνομάζετο δωδεκάρι, δεκαεξάρι, εἰκοσάρι, σαράκι, ἐξηδάρι κλπ. Ὅσες στράτες εἶχε τὸ χτένι ἔπρεπε νὰ διαιροῦνται μὲ ὅσα καλάμια ἔθεταν εἰς τὴν διάστρα ἢ τὸ κλουβί. Ἐπειτα ἐμετροῦσαν εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας ἀπὸ ὠρισμένου σημείου ὅσους πῆχεις ἤθελαν νὰ κάμουν τὸ πανί καὶ ἐκάρφωναν μεγάλα καρφιά εἰς 3—4 σειρὰς καὶ ἔν εἰς ἀπόστασιν δύο πιθαμῶν ἀπὸ τὸ πρῶτον διὰ τὴν σταύρωσιν. Κατόπιν ἐλάμβαναν τὰς ἄκρας τῶν νημάτων τὰς προσέδεναν εἰς τὸ πρῶτον καρφίον καὶ ἤρχιζαν νὰ προχωροῦν πρὸς τὰ ἄλλα ὀφειοειδῶς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ τανάπαλιν. Ἀφοῦ ἐτελείωνε τὸ διάσιμο, ἔδεναν τὴν σταύρωσιν διὰ νὰ μὴ ξεφύγουν τὰ νήματα καὶ «ζαλιστῆ» τὸ στιμόνι. Ἐπειτα τὸ ἔπλεκαν ἄλυσίδα καὶ τὸ ἐτύλισσαν εἰς τὸ τυλιγάρι. Ἐστηναν πρὸς τοῦτο δύο ξύλα, μὲ πασσαλίσκον εἰς τὸ ἄνω ἄκρον, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔθεταν τὸ «δυλιγάρ» καὶ ἐτύλισσαν τὸ στιμόνι, μεταχειριζόμεναι καὶ δύο καλάμια μακρὰ διὰ νὰ κρατοῦν τὴν σταύρωσιν, δηλαδὴ τὸ χώρισμα τοῦ στιμονιοῦ εἰς ἄνω καὶ κάτω. Μετὰ τὸ τυλιγμα, τὸ ἐπερνοῦσαν εἰς τὰ μιτάρια, φροντίζουσαι νὰ περνοῦν ὅλες τίς ἐπάνω κλωστὲς εἰς τὸ ἓνα καὶ τίς κάτω εἰς τὸ ἄλλο μιτάρι, ἀνὰ μίαν. Ἐπειτα ἐπερνοῦσαν τὸ στιμόνι εἰς τὸ χτένι, ἀνὰ δύο κλωστὲς εἰς κάθε θύραν, ἔδεναν τὰς ἄκρας τοῦ στιμονιοῦ εἰς σιδηρᾶν ράβδον ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθινοῦ τυλιγαριοῦ, ἐφήρμοζαν τίς πατήρες ὑποκάτω εἰς τὰ μιτάρια, εἰς τὸν «ζγό», «ἔξεναν» τὸ πανί, καὶ ἔπειτα ἔκαμναν τὸ σταυρὸ τους λέγοντας «Ἐλα Χστὲ καὶ Παναγιὰ» καὶ ἤρχιζαν «τὸ φάσ-μο», μὲ τὴν σαῖτα.

Ἐὰν τὸ ὑφασμα ἦτο «ψλό», τότε τὸ στιμόνι πού ἐπερίσσευεν εἰς τὰ καλάμια τὸ ἐμασούριαζαν καὶ τὸ μετεχειρίζοντο ὡς ὑφάδι. Τοῦτο συνέβαινε ὅταν ὑφαινταν σαγιάκια, ἀμπάδες, σερβέτες χράμια διὰ στρωσίδια,

κάπες διὰ κλινοσκεπάσματα, ζουνάρια κλπ. Ἐπίσης καὶ ὅταν ὑφαιναν βαμβακερὸ ὕφασμα διὰ ὑποκάμισα.

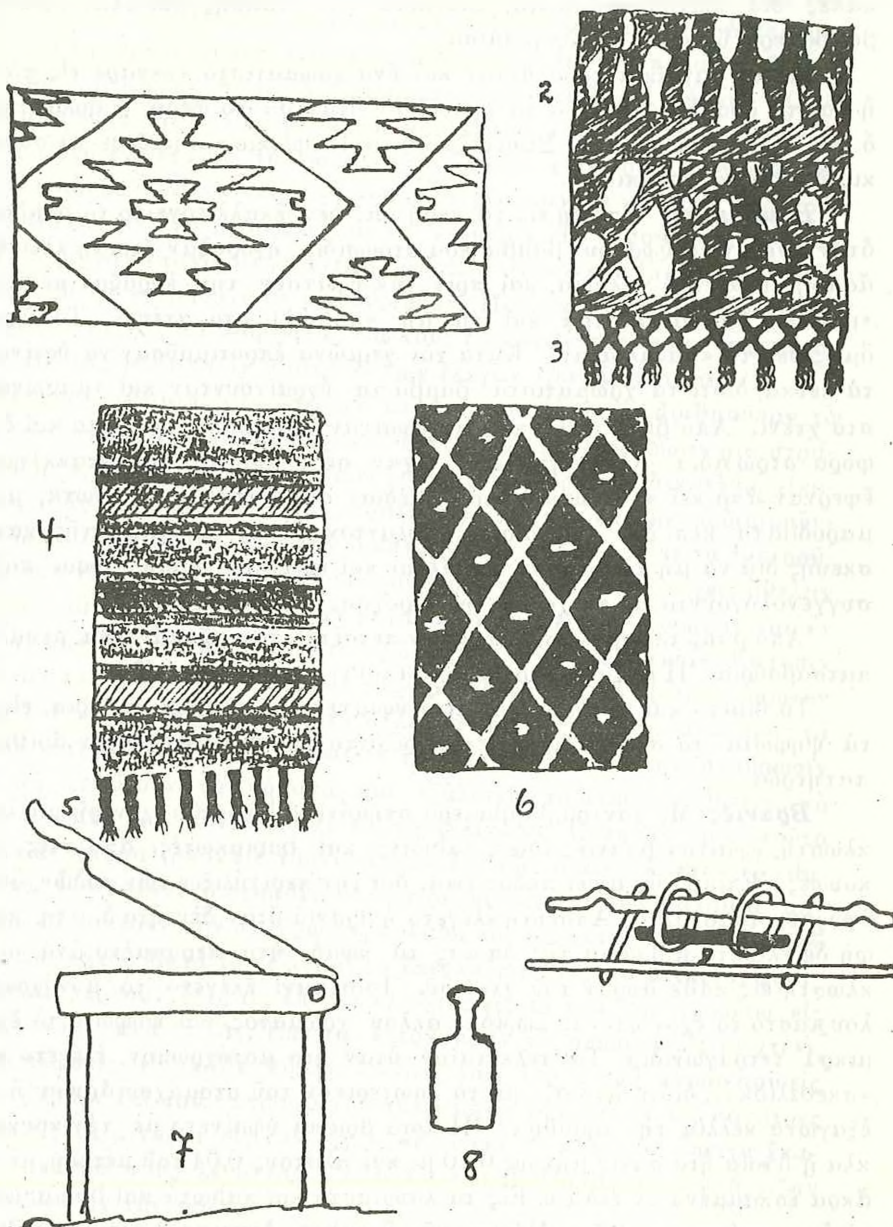
Εἰς τὰ σαγιάνια προσέθεταν καὶ ἓνα χρωματιστὸ «κενὰρ» εἰς τὸ ἓν ἢ καὶ τὰ δύο ἄκρα, διὰ νὰ τὸ γνωρίζουν ὅταν θὰ τὸ φέρῃ ὁ δολαπτοῆς, ὁ ὁποῖος ἤρχετο ἀπὸ τὴν Στράντζαν ἢ τὸ Τσιφλίκιο καὶ μάζευε τὰ σαγιάνια διὰ νὰ τὰ δολαπιίσῃ.

Βαμβακερά. Ἐπειδὴ εἰς τὰ μέρη μας δὲν ἐκαλλιεργεῖτο τὸ βαμβάκι, ὅταν ἤθελαν νὰ ὑφάνουν βαμβακερὰ στρωσίδια, ἠγόραζαν ἔτοιμη κλωστήν ἄσπρη, κόκκινη ἢ γαλάζια, καὶ πρὶν τὴν ὑφάνουν τὴν ἔβραζαν μέσα εἰς «μάζαλι» διὰ νὰ γλυστρῶ καὶ νὰ μὴ «μαζώνῃ στὸ χτένι». Τὸ ὑφάδι ὅμως δὲν τὸ «μαζάλιαζαν». Κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπροτιμοῦσαν νὰ ὑφάνουν τὰ λευκά, διότι τὰ χρωματιστὰ βαμβάκια ὑγραίνονταν καὶ «μάζωναν» στὸ χτένι. Ἀπὸ βαμβακερῆ κλωστή ὑφαιναν ὑποκάμισα, σεντόνια καὶ διάφορα στρωσίδια. Ὅσες γυναῖκες εἶχαν σόγι ἀπὸ τὴν Σαραντακκλησιῆς ἔφερναν ἀπὸ κεῖ «λογιῶδω λογιοῦ σκέδια» σαντρατωτά, ψηφωτά, μαρμαροδίμιτα κλπ. διὰ στρωσίδια, ἐφύλαττον δὲ τὸ μυστικὸν τῆς κατασκευῆς διὰ νὰ μὴ τὸ μάθουν καὶ ἄλλαι καὶ ὑφάνουν ὅμοια. Ὅσαι πάλιν συγγενολογοῦντο μὲ τὰ χωρία τῆς Προΐσας ὑφαιναν τὰ χυτά.

Ἀπὸ βαμβακερῆ κλωστή ὑφαιναν πέτσέτες, τραπεζομάντηλα, μεσάλες, πατσαβούρια. Ἡ μάζαλη ἦτο νερό, σιπούνι, ἀλεύρι καὶ λάδι.

Τὸ δίμιτο καὶ τὸ μαρμαροδίμιτο ὑφαίνετο μὲ τέσσερα μιτάρια, εἰς δὲ τὰ ψηφωτά τὰ σκεβελίδικα μετεχειρίζοντο καὶ ἕξ μὲ ἀνάλογον ἀριθμὸν πατητρῶν.

Βραγιές. Μὲ χοντρὸ βαμβακερὸ στημόνι καὶ κροκίδι, χοντρὴ μάλλινη κλωστή, ὑφαιναν βραγιές ἴσιες, καθωτῆς καὶ βαριακωτῆς, ἀπολυτῆς καὶ κουφές. Ἐπίσης ὑφαιναν ποδοπάνια, διὰ τὴν περιτύλιξιν τῶν ποδῶν, ὅταν ἐφύρουν τσαρούχια. Ἀπολυτῆ ἐλέγετο ἡ βραγιὰ ὅταν δὲν ἦτο δίμιτη, κουφή δὲ ἐλέγετο ἡ βραγιὰ τῆς ὁποίας τὸ ὑφάδι ἦτο περασμένο ἀνὰ μίαν κλωστή εἰς κίθε θύραν τοῦ χτενιοῦ. Ἴσιο πανί ἐλέγετο τὸ μονόχρωμο λουριαστὸ τὸ ἔχον στενὰς λωρίδας ἄλλου χρώματος, καὶ ψηφωτὸ τὸ ἔχον μικρὰ τετραγωνίδια. Τὸ τελευταῖον ὅταν ἦτο μονόχρωμον, ἐλέγετο καὶ «σκεβελίδικο», διότι ὁμοίαιζε μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ στομάχου ἀρνίου ἢ τὰ ἐξάγωνα κελλῖα τῆς κηρύθρας. Ἡ ἴσια βραγιὰ ὑφαίνετο μὲ τὴν κουνούκλα ἢ ὁποία ἦτο σανὶς μήκους 0.70 μ. καὶ πλάτους 0.04 τοῦ μέτρου, μὲ τὰ ἄκρα ἐσκαμμένα ἐν εἴδει υ. Εἰς τὰ λουριαστὰ καὶ καθωτὰ καὶ βαριακωτά, τὸ ἐπικρατέστερον χρῶμα ἐλέγετο γῆς ἢ κάβος. Λουριαστῆ ἐλέγετο ἡ βραγιὰ, ὅταν ἐκτὸς τοῦ ἐπικρατεστέρου χρώματος, εἶχε καὶ ἄλλα χρώματα εἰς στενὰς λωρίδας καὶ κατὰ ἰσόμετρα διαστήματα. Μπαῖρακωτῆ δὲ ὅταν εἶχε διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα ἄλλων χρωμάτων ὅπως τὰ κιλίμια τῆς Ἀνατολῆς, καὶ καθωτῆ ὅταν εἶχεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὸ αὐτὸ σχεδίασμα ἀλλὰ εἰς δύο μόνον χρώματα, καὶ ὅπου ὁ κάβος εἶναι π. χ. μαῦρος

1 Βρασιά βαΐρακωτή, 2 ύφασμα χυτό, 3 τριβόλι, 4 βρασιά λουριαστή,
5 κλόσια, 6 βρασιά καθωτή, 7 μέλιγας, 8 κούπανος, 9 γαϊδούρα.

καὶ τὰ σχεδιάσματα «τὰ ξόβλια» κόκκινα, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν ὁ κάβος εἶναι κόκκινος καὶ τὰ ξόβλια μαῦρα. Ἀπὸ βαμβακερὸ ἢ μάλλινο στημόνι καὶ μάλλινο ὑφάδι ὑφαιναν κάπες ἢ κουβέρτες ἀπολυτές, δίμιτες καὶ μαρμαροδίμιτες, διὰ νὰ σκεπάζωνται τὸν χειμῶνα, χρᾶμα διὰ τὸ μαγκάλι καὶ τὸ σιδίρι καὶ σκουλωτιά, τὰ ὁποῖα εἶχαν τὴν μίαν ἐπιφάνειαν γεμάτην ἀπὸ στριμμένες κλωστὲς τοῦ ὑφαινοῦ μήκους 0,01 τοῦ μέτρου καὶ περίξ εἶχαν τριβόλια, πλεκτά μὲ φούντες. Εἰς τὶς κάπες περιέστρεφαν τὰ ἄκρα τοῦ στημονιοῦ εἰς τὸ ἄκρον κάθε «φύλλον» ἢ τεμαχίου καὶ τὰ ἔδεναν κόμπον εἰς τὸ ἄκρον. Ταῦτα ὠνομάζοντο κλόσια.

Λινά. Ἡ κατεργασία τοῦ λιναριοῦ ἦτο πολὺ κοπιαστικώτερα ἀπὸ τὴν τοῦ μαλλίου. Τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ ἐπληροφοροῦντο ἐγκαίρως τίνος λινάρι ἦτο «μακρόλνο» δηλαδὴ ὑψηλὸν καὶ ἐξήτουν ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγουν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ «νὰ βγάν-νε σκλιά». Ἐσηκῶνοντο λοιπὸν προτοῦ χαράξῃ ἢ αὐγῇ καὶ μετέβαινον μὲ τὰ τραγούδια εἰς τὸ χωράφι. Μετὰ σύντομον ἀνασκόπησιν, ἐξέλεγον τὸ καλύτερον τμήμα, ὅπου τὸ λινάρι ἦτο ὑψηλὸν καὶ καθαρὸν ἀπὸ ἀκάνθας καὶ τριβόλους καὶ ἤρχιζαν νὰ τὸ ἐκριζώνουν εἰς χειρόβολα. Ἐν χειρόβολον ἦτο ἓν δράγμα, ἐξ δὲ ἢ καὶ περισσότερα χειρόβολα μαζί ἓνα σκουλί. τὸ ὁποῖον ἐδένετο μὲ τὸ λινάρι ἓνός δράγματος. Κάθε κόρη ἔκαμνε καὶ ἰδιαίτερον δέσιμον εἰς τὰ σκουλιά της, διὰ νὰ τὰ γνωρίζῃ. Ἡ μία π. χ. ἔδενε σπόρο μὲ σπόρο, ἄλλη ρίζες μὲ ρίζες, ἄλλη σπόρο μὲ ρίζες, ἄλλη προσέθετε καὶ πλεξούδα κ. ο. κ. Ἀφοῦ ἐτελείωναν τὸ βγάλσιμον ἢ κάθε μία ἐτοποθέτει ὅσα σκουλιά ἔκαμε ὄρθια, δηλαδὴ μὲ τὶς ρίζες πρὸς τὰ κάτω, ὅλα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ἐσχημάτιζε «μιὰ στασιά».

Ἀργότερα μετὰ τὸ ἀλώνισμα τῶν ἄλλων σιτηρῶν ὁ ἰδιοκτήτης μετέφερον καὶ τὸ λινάρι εἰς τὸ ἀλώνι. Τότε προσήρχοντο καὶ τὰ κορίτσια, ἐδιάλεζαν κάθε μία τὰ ἰδικά της σκουλιά, τὰ ἐκτυποῦσε ἐπάνω εἰς τὸν μάρμαρον πού ἦτο εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνιοῦ, διὰ νὰ πέσουν οἱ σπόροι καὶ τὰ ἐτοποθέτει ἀνὰ δέκα δεμένα μὲ χόρτον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀλωνιοῦ. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν προσήρχοντο καὶ πάλιν, ἐφόρτωναν τὰ σκουλιά εἰς τὸ ἀμάξι καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τὰ μετέφερε εἰς τὸ ρέμα. Ἐκεῖ ἐξέλεγον μέρος ἀβαθές, ἐτοποθέτουν τὰ σκουλιά, τὰ ἐσκέπαζαν μὲ πέτρας διὰ νὰ μένουν βυθισμένα καὶ τὰ ἄφηναν ἐπὶ 6—10 ἡμέρας νὰ λιμνιστοῦνε, ἀναλόγως τοῦ καιροῦ καὶ τῆς τοποθεσίας. Ἄν ὁ καιρὸς ἦτο θερμὸς καὶ ἦσαν τοποθετημένα ἐντὸς ἀβαθοῦς λίμνης παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμιοῦ ὥστε νὰ θερμαίνεται τὸ νερόν, τὸ λιμνισμα ἐτελείωνεν ἐντὸς 6 ἡμερῶν. Ὀλην τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξετέλουν τὰ κορίτσια αὐτοπροσώπως. Ἐνα δύο συνέρραπταν τὸ κάτω μέρος τοῦ φουστανιοῦ ὥστε νὰ σχηματίζεται σαλβάρι, ἔμπαιναν εἰς τὸ ρέμα καὶ ἐτοποθέτουν τὰ σκουλιά, ἐνῶ τὰ ἄλλα κορίτσια τὰ μετέφεραν ἀπὸ τὸ ἀμάξι καὶ ἔφεραν πέτρας διὰ νὰ τὰ σκεπάσουν.

Μετά τὸ λήμνιασμα ὁ ἰδιοκτήτης μετέβαινε καὶ πάλιν μετὰ τῶν κοριτσιῶν, εἰς τὸ ρέμα καὶ μετέφερε τὰ σκουλιὰ εἰς τὸ χωριό, ὅπου ἐκάστη παρελάμβανε τὰ ἰδικά της. Ἐφοῦ τὰ ἐξήραινεν εἰς τὸν ἥλιον, τὰ ἐκουπάνιζε μὲ τὸν κούπανο, ἔπειτα τὰ ἐμελίγκιζε εἰς τὸν μέλιγκα, τὰ ἀπόσερνε εἰς τὴν λανάραν διὰ τὴν χωρίση τὸ λινόξυλο τὸ πρὸς τὸν σπόρον μέρος τῶν στελεχῶν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐγέμιζε τὰ μεδέρια καὶ τὶς δουβαραστικές, ἐπίσης ἐχώριζαν καὶ τὶς ξυλόριζε, τὸ πρὸς τὴν ρίζαν μέρος τῶν στελεχῶν, τὸ ὁποῖον ἔστριφταν εἰς χονδρὴν κλωστήν, τὸ λεγόμενον κροκίδι. Μετὰ ταῦτα ἐκουπάνιζαν καὶ πάλιν τὸ λινάρι, τὸ περιστρέφαν ὡς πλεξούδα, καὶ τὸ ὠνόμαζαν στρούμπα. Μετὰ ἀρκετὸν ἀκόμη κουπάνισμα, ἡ στρούμπα ἐγένετο στουπί, καὶ τότε τὴν ἐλανάριζαν εἰς τὸ λανάρι τῶν μαλλιῶν. Τὸ μακρύτερον μέρος τὸ ἐχτένιζαν μὲ τὴν φούρτσαν, διὰ τὴν πέσουν αἱ κονταὶ ἴνες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐνήθαν τὸ σῶδυμα, ὀνομασθὲν οὕτω ἴσως διότι τὸ μετεχειρίζοντο διὰ τὴν ὑφαίνουσαν ὑφασμα πρὸς κατασκευὴν ἔσφουρων. Τὰς ἀπομένουσας μετὰ τὸ χτένισμα ἴνας αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο σκουλι καὶ κόντια, τὰς ἐγνεθάν εἰς τὴν ρόκαν καὶ ἔκαμναν νῆμα, ὅπως ἀπὸ τὸ μαλλί. Τὸ νῆμα τὸ ἔβραζαν μέσα εἰς τὴν στάχτην, διὰ τὴν μαλακώσῃ καὶ τὸ μετεχειρίζοντο διὰ τὸ ράψιμο, καὶ ὡς στημόνι πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων καὶ τὸ ὠνόμαζαν καὶ ράμμα. Ἀπὸ ταῦτα κατασκεύαζαν καλοκαιρινὰ ἐσώβρακα, ὑποκάμισα καὶ τσαντῆλες, διὰ τὴν στραγγίζουσαν τὸ γάλα καὶ τὸ τυρί. Τὸ σῶδυμα τὸ μετεχειρίζοντο καὶ ὡς στημόνι μὲ ὑφάδι τὸ κροκίδι, καὶ κατασκεύαζαν κροκιδένιες βραniές, σταχτοπάνια, σκαλοπάνια, μιξλάρες, μεδέρια, βασταγαριές καὶ δισάκια. Τὶς κροκιδιές μετεχειρίζοντο ὅπως τὰ χαλιά, κατὰ τὸ καλοκαίρι, καὶ διὰ τὴν σκεπάζονται τὴν νύκτα. Τὰ σταχτοπάνια τὰ μετεχειρίζοντο διὰ τὴν στραγγίζουσαν τὴν στάχτην τῆς μπουγάδας καὶ τὴν σκεπάζουσαν τὴν κόφην τῶν ἀσπρορρῦχων. Μὲ τὰ σκαλοπάνια ἐσκεπάζαν τὶς σκάλες, καὶ μέσα εἰς τὶς βασταγαριές ἔβραζαν τὰ γεννήματα. Κάθε βασταγαριά ἔφερε ἰδιαιτερον σημεῖον εἰς τὴν μίαν πλευράν, πρὸς διάκρισιν, ἕνα σταυρὸν ἢ γραμμὰς μαύρας. Ἀπὸ σῶδυμα κατασκεύαζαν καὶ στρωματόπανα καὶ δουβαραστικές διὰ μεδέρια.

Μετάξι. Ἄλλο ὕλικόν πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων ἦτο τὸ μετάξι, ἀλλὰ ὄχι διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξωτῶν. Τὸ μετεχειρίζοντο μόνον εἰς τὰ λεγόμενα τσουζιελίδικα, τὰ σγουρὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατασκεύαζαν σινδόνια, καὶ ὡς κεφαλάρια, εἰς τὰ ὑποκάμισα καὶ τὰ λουτρικά.

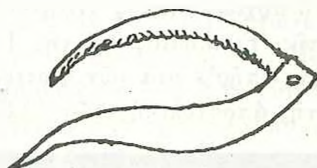
Πρὶν συστηματοποιηθῆ ἡ σκωληκοτροφία, τὸν κουκουλόσπορον τὸν ἔθεταν ἐντὸς τεμαχίου ὑφάσματος ὑπὸ μάλης, διὰ τὴν ἐκκολαφθῆ, «τὸν ἀνιγανε στὸ γόρφο τς» Ἡ πρώτη ἡλικία ἐλέγετο μηρυμγάκια, ἡ δευτέρα ἀσπροκεφαλοῦδια, ἡ τρίτη κεδρί, ἡ τετάρτη πλουμί, ἡ τελευταία μεγάλη

καὶ ὅταν πλέκουν τὸ κουκούλι πλάνος. Ἀργότερον ὅταν ἤρχισαν διάφοροι παραγωγοὶ νὰ δίδουν σπῶρον ἀνοιγμένον, ἔτρεφον πολὺ περισσότερον, ἀλλὰ παρέδιδον ὅλα τὰ κουκούλια, χωρὶς νὰ βγάλουν μετὰξι.

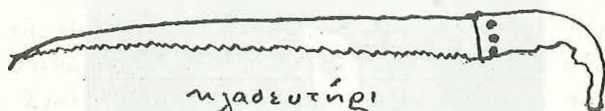
Ὁ «ἀργαλειὸς» ἐθεωρεῖτο πολὺ κοπιαστικὴ ἐργασία, πρὸ πάντων εἰς τὰ δίμιτα, ψηφωτὰ καὶ λουριαστὰ, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ τραγούδι:

Τὸ κέντημα εἶναι ἐγλεντζές, ἡ ῥόα εἶναι σεργιάνι
κι' αὐτὸς ὁ ἔρμος ἀργαλειὸς εἶναι σκλαβιά μεγάλη.

Κ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗΣ

Τσευμές

μχαρευτήρι

Ὅρα Σελ. 384.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Εἰς Σελ. 352 Ἡ κατοικία εἶναι ἄλλο κεφάλαιον καὶ ἐκ παραδρομῆς ἐτυπώθη μὲ μαῦρα στοιχεῖα.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ Σελ. 344

Ἡ ἀλεπού.

Τη ἀλεπού τη ἔχνε φήγνια γιὰ τ βοηριά τς. Μιὰ βολὰ λένε τνε ρώτ-σε ὁ λύκος: «Πῶς τὰ καταφέρνεις κερά Μαριὰ καὶ γούλο τονε γελᾶς τὸν ὀχτρό σ, τὸν ἄθρεπο καὶ δὲ βορ γὰ σὲ πιάσ;» Κι ἐκεῖνι εἶπε: Ἐγὼ κὺρ Νικόλα ξέρω σαράδα τσαλ-ίμνια γιὰ νὰ μὴ βιάνναι, καὶ νὰ σὲ πῶ τ' ὄλω καλό τς εἶναι νὰ μὴ φανῆς κάνε στὸν ὀχτρό σ».

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ)

Τὴν 22 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους τούτου, μετὰ ὀλιγοήμερον νόσον ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος καὶ ἐν μέσῳ εὐλαβικοῦς πένθους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἐκηδεύθη τὴν 24. Ὁ αἰμίμηστος ἱεράρχης ὑπῆρξε μία τῶν φωτεινοτέρων μορφῶν, ὅσαι ἐκόσμησαν τὸν θρόνον τῆς ἀποστολικῆς τῶν Ἀθηνῶν Ἐκκλησίας κατὰ τὴν

τελευταίαν ἑκατονταετίαν, διὰ τὸ ἦθος, τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν καὶ τὴν εὐρείαν καὶ καρποφόρον ἐκκλησιαστικὴν δρασίαν του.

Καταγόμενος ἐκ τῆς Θρακικῆς κωμοπόλεως Μαδύτου, ἧτις καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ καλοὺς ἔδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν λειτουργοὺς, ἐγεννήθη τὴν 1 Ἰουλίου 1868 ἐκ πατρὸς ἱερέως. Τῷ 1883 εἰσῆχθη εἰς τὴν ἀρτισύ-

στατον τότε ἐν Κ]πόλει Πατριαρχικὴν Κεντρικὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν, ἣτις τοσοῦτους διακεκριμένους κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ἐπιστήμονας παρεσκεύεισεν εἰς τὸ περαιτέρω λαμπρὸν αὐτῶν στάδιον. Τῷ 1887 ἀπολυθειςὼν δύο συγχρόνως τάξεων, λόγῳ οἰκονομικῶν τῆς Σχολῆς ἐκείνης δυσχερειῶν, ἐφοίτησεν ἐν ἔτος εἰς τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολὴν καὶ τῷ 1887]8 εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν τῆς Σμύρνης Σχολὴν, ἔνθα τυχὼν ἀπολυτηρίου (1889) ἦλθεν εἰς Ἀθήνας φοιτητῆς τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Μετὰ δύο ἔτη, συστάσει τοῦ μακαρίτου Γ. Λαμπάκη, Γραμματέως τῆς ὑπὸ τὴν προσεδρείαν τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀπῆλθεν εἰς Κίεβον τῆς Ρωσσίας ἐφωδιασμένος δι' ἐπιστολῆς τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιέβου Πλάτωνα καὶ εἰσήχθη εἰς τὴν ἐκεῖ Πνευματικὴν Ἀκαδημίαν ὧς ὑπότροφος τῆς Ἱερᾶς Διοικούσης Συνόδου τῆς Ρωσσίας, ἔνθα ἐσπούδαζον ἤδη ὁ τε νῦν Μητρ. Κασσανδρείας Ἐιρηναῖος καὶ ὁ ταύτας χαραττων τὰς γραμμάς, παλαιὸς αὐτοῦ ἐν Κ]πόλει συμμαθητῆς καὶ φίλος. Μετὰ διετῆ φοίτησιν ἐν Κιέβῳ (1891—1893) μετενεγράφη, δυνάμει πρὸς τοῦτο δικαιώματος τῶν ξένων φοιτητῶν (Ἑλλήνων, Βουλγάρων, Ρωμούνων, Σέρβων, Σύρων, Ἰαπώνων), εἰς τὴν Πνευμ. Ἀκαδημίαν τῆς Πετροουπόλεως, καὶ τυχὼν τοῦ διπλώματος (1895) κατήλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔνθα διωρίσθη καθηγητῆς τῆς ἀπό τινος ἀνασυσταθείσης Θεολ. Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχιμ. Γερμανοῦ Βισιλάκη, τὸν ὅποιον μετὰ 4 ἔτη καὶ διεδέχθη εἰσελθὼν εἰς τὸν κλῆρον τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τὸ ὅποιον πολυειδῶς ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν. Καὶ τὴν μὲν Σχολὴν ἐκείνην προήγαγεν εἰς ζωηρὸν κέντρον ἐπιστημονικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως, δι' ἀόκνου καὶ πολυμεροῦς ἐργασίας προκαλέσας περὶ ἑαυτὸν φιλότιμον ἄμιλλαν καλῶν ἐπίσης ἐπιστημόνων συναδέλφων, μεθ' ὧν ἰδρύσαντες τὸ κάλλιστον περιοδικὸν «Νέαν Σιών» ἐπλούτισαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας φιλολογίαν διὰ σοβαρῶν μελετῶν πάντων τῶν κλῖδων τῆς θεολογίας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῆς Παλαιστίνης καὶ τῶν συμπερόντων τῆς ἐκεῖ ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς φιλόπονος μέλισσα συγκομιζων ἀκαταπονήτως ποικίλον ὕλικόν, ἐκ τῆς παρακολουθήσεως τῶν ἐν Ρωσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ μελετῶν, ὁ Χρυσόστομος παρεσεύασε καὶ ἐξέδωκε συστηματικὰ ἔργα, ὧς τὴν ἀνωνύμω; ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» «Ἱστορίαν τῶν τεσσάρων τελευταίων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων», τοὺς «Πατριάρχας Ἱεροσολύμων ὡς χειραγωγοὺς τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 15' αἰῶνα», «Ἐισαγωγὴν εἰς τὴν Ἐκκλ. Ἱστορίαν», τὰς περὶ Κυρῆλλου τοῦ Λουκάρεως ἀξιολόγους συμβουλάς, δι' ὧν ἀνενεώθη ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον περὶ τοῦ Μεγάλου ἐκείνου Πατριάρχου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄλλον βίον τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἱερουσαλήμ ζωηρῶς ἀνεμίχθη, συνταρασσομένου τότε ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ

ζητήματος καὶ τῆς ἐθνικιστικῆς κινήσεως τῶν Ἀράβων χριστιανῶν. Ἡ ἀνωμαλία ἐκείνη ἠγάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλίπη τὸ ἐν Παλαιστίνῃ στάδιον τῶν ὠραίων ἀγώνων καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Αἰγύπτῳ προϊστάμενος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πατριαρχικοῦ ναοῦ. Νέα ἐκεῖ θέματα προσφιλῶν μελετῶν ἔδωκαν νέαν τροφήν εἰς τὴν ἰσχυρὰν φιλομάθειάν του καὶ τὰς ἀδιακόπους ἐρεῦνας του, καὶ νέαι ἱστορικαὶ μελέται του ἐπλούτισαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας φιλολογίαν. Πᾶσα νέα ἐργασία ἐκκλησιαστικῆς ἢ θεολογικῆς φύσεως ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἀνηγγέλλετο ὑπ' αὐτοῦ διὰ συντόμου ἢ ἔμπεριστατωμένου βιβλιογραφικοῦ σημειώματος ἢ καὶ ἐλευθέρως κριτικῆς. Ἡ δ' ἐν Αἰγύπτῳ συγκομισθεῖσα ὕλη ἐκ τοῦ βίου τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, διασκευασθεῖσα εἰς εἰδικὰς μελέτας περὶ τῶν μεγάλων περιόδων τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἢ τῶν μεγάλων διδασκάλων, ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν τῆς, ἀπετέλεσε βραδύτερον τὸν ὀγκώδη τόμον τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας». Τὴν πολυμερῆ ταύτην συγγραφικὴν δρᾶσιν τοῦ Παπαδοπούλου δικαίως τιμῶν τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Θεολογίας (1910) τῷ δὲ 1911, ἐκθύμῳ συστάσει τοῦ ἀοιδίου Ἐμμ. Μπενάκη, ἐκλήθη ὁ Χρυσόστομος νὰ διευθύνῃ τὴν ἐν Ἀθήναις Ριζαρεῖον Σχολὴν καὶ μετὰ τριετίαν ἐκλήθη παμψηφεί εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποχωρήσαντος ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας Ἀν. Διομήδους Κυριακοῦ (1914), παραμείνας συγχρόνως καὶ τῆς Ριζαρείου Διευθυντής. Ἀπὸ τῆς ἔδρας αὐτοῦ διδάσκωντος τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ἰδίᾳ τῆς παλαιότερας περιόδου, προσελάμβανον νέαν ὄψιν, διαφωτιζόμενα πλουσίως διὰ νέου φωτὸς τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης, ἣτις ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν μεγίστην ἐσημείωσε πρόοδον, ὡς ἐκ τῆς ἐλευθέρως καὶ ὑπεράνω πάσης ὁμολογιακῆς διαφορᾶς ἐρεῦνης τοῦ βίου τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν παραγόντων αὐτοῦ. Αἱ νέαι παπικαὶ προσηλυτιστικαὶ προσπάθειαι διὰ τῆς Οὐνίας καὶ τῆς ἐγκυκλίου Lux Veritatis Πίου τοῦ ἰα', προκάλεσαν τὴν μακρὰν μελέτην τοῦ ἀειμνήστου Χρυσοστόμου περὶ τοῦ «Ἁγίου Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας» καὶ τοῦ «Πρωτείου τοῦ πάπα» καὶ «ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐγκύκλιον Lux Veritatis», ἔτι δὲ «Σύντομον ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν». Ἐτέλος τῷ 1923 ἐκλήθη τῇ ὑποδείξει τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς διαδοχὴν τοῦ παραιτηθέντος μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου, ἐν μέσῳ τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν τοῦ Ἐθνους, τὸ ὁποῖον συνησθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς συγκεντρώσεως πασῶν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀποσυνθέσεως. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἦτο ὁ τελευταῖος τῶν παραγόντων τούτων· ἀλλ' ὅπως ἀναλάβῃ τὸν βαρὺν αὐτῆς κλῆρον εἰς τοὺς δεινοὺς ἐκείνους καιροὺς, εἶχεν ἀνάγκην νέας ζωῆς καὶ πνευματικῆς ἐπιβολῆς. Πρὸς τοῦτο ἔπρεπε ν' ἀντλήσῃ δυνάμεις ἐκ τοῦ λαμπροῦ αὐτῆς παρελθόντος· τοῦτο δὲ ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ μόνον ὁ διὰ

τῶν μελετῶν αὐτοῦ ζήσας καὶ ζωηρῶς αἰσθανθεὶς τὸ παρελθὸν τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ οὗτος ἦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας αὐτῆς γενόμενος ἀρχιερεὺς, τ. ἔ. διοικητικὸς παράγων. Ὁ Χρυσόστομος ἐν συνειδήσει τῶν ἀπαιτήσεων τούτων τῆς κρίσεως τοῦ ἔθνους στιγμῆς ἀνέλαβε τὸ βαρὺ ἔργον.

Δὲν εὗρε δυστυχῶς πολλοὺς μιμητὰς καὶ εἰλικρινεῖς τοῦ ἔργου ὑποστηρικτὰς· τοῦναντίον συνήντησεν ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων πολεμίους ἢ ἀδιαφόρους καὶ ἐπιπολαίους ἐπικριτὰς. Εἶναι τοῦτο ὁ συνήθης κλῆρος τῶν δημιουργικῶν ἀνδρῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἀπεδυσπέτησεν, ἐνισχύων τὰς δημιουργικὰς του ἐνεργείας διὰ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ κύρους τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐρεῦνης, τὴν ὁποίαν δὲν ἐγκατέλιπε, καὶ παρέσυρεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐργασίας καὶ τοὺς ἀδιαφόρους καὶ τοὺς πολεμίους· ἡ μίμησις εἶναι πολλάκις ἀνταξία τῆς πρωτοτύτου δημιουργίας. Ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῶν στενῶν ἀτραπῶν ἑκατονταετοῦς δουλείας εἰς τὴν πολιτικὴν αὐθαιρεσίαν ἐξῆλθεν εἰς τὴν εὐρείαν λεωφόρον τῆς ζωῆς. Ἡ Ἱεραρχία ἐν συναισθήσει τῆς ἠθικῆς δυνάμεως αὐτῆς ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς θερησκευτικῆς τοῦ ἔθνους ζωῆς, καταλαβοῦσα τὴν ἐκ τοῦ προορισμοῦ καὶ τοῦ κύρους αὐτῆς θέσιν τῆς ἐν τῷ ἔθνικῷ βίῳ. Τὴν οὕτως ὁμως ἀνακαινιζομένην ἐπὶ αἰσίοις οἰωνοῖς Ἐκκλησίαν ἢ τότε Πολιτεία ἐξησθένισε διὰ τῆς δημεύσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας, τοῦ σπουδαιότερου δηλ. παράγοντος τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀναληφθείσης ὑπ' αὐτῆς προσπαθείας. Εἰς τὰς ἐκ τούτου δυσχερείας προσετέθη τὸ ἀνοήτως δημιουργηθὲν Ἡμερολογιακὸν ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον, προκληθὲν ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἡ ἐκκλησία ἀφέθη τότε ἀπροστάτετος ὑπ' ἐκείνης κατὰ τῆς ἀμαθείας τοῦ πλήθους καὶ κατὰ τῆς κακοβουλίας τῶν σπουδαρχιδῶν κληρικῶν. Ὁ ἀρχ. Χρυσόστομος, εἰς ὃν ἀδικώτατα ἐπερρίφθη ἢ ὅλη εὐθύνη τοῦ δῆθεν ἀντιθερησκευτικοῦ καὶ ἀντεθνικοῦ νεωτερισμοῦ, ἐξετέθη μὲν εἰς τὴν ὁργὴν τοῦ φανατισθέντος ὄχλου καὶ ἐκινδύνευσεν· ἀλλὰ γενναίως καὶ ἐπιτυχῶς κατεπάλασε τὸν τεχνητὸν θόρυβον, καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι συνεπικουρούσης πλέον σήμερον καὶ τῆς Πολιτείας τὸ ἡμερολογητικὸν ζήτημα ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν· διότι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γνωρίζει νὰ πειθαρχῇ, ὅταν καταλλήλως διαφωτίζεται. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων καὶ ἄλλα παρέσχον πράγματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ποιμαντορίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ὅπου ὡς ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ ὑπευθύνου θέσεώς του ἢ συμμετείχε ἢ κατηύθυνεν αὐτὰ πρὸς τὴν λύσιν των. Τοιαῦτα ἦσαν π.χ. τὸ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ δράσεως ἐν Ἑλλάδι τῆς Οὐνίας ὡς ὄργανον τῆς παπικῆς προπαγάνδας, τὸ τῆς ἀποπειρας ἐγκαταστάσεως ἐν ταῦθα τῶν ἐκ Καδίκιοι τῆς Τουρκίας ἀπομακρυνθέντων Ἀσομψιονιστῶν, τῆς μνησσεως καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ μασονισμῷ καὶ ἄλλα προσωπικῆς φύσεως, ἀναφερόμενά εἰς ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὺς. Εἰς πάντα

ταῦτα ἐπετύγχανε νὰ εὐρίσκη καὶ ἐπιβάλλη ἢ τὴν ὀρθὴν καὶ δικαίαν λύσιν ἢ μέσην τινὰ καὶ ὀλιγώτερον ἐπιβλαβῆ εἰς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἑαυτὸν.

Παραλλήλως ὁμοῦ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τούτους ὁ ἀείμνηστος Χρυσόστομος ἐξεπροσώπησεν ἐπαξίως τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ ὅλου Ὁρθοδόξου κόσμου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐρύτερον ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Καὶ ὡς προκαθήμενος τῆς ἱστορικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ τῆς πολυπληθεστάτης τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ λόγῳ τῆς ἐπιστημονικῆς του περιοπῆς καὶ μετεἶχε τῶν σπουδαίων γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ μετὰ προσοχῆς ἠκούετο. Ὡς ἀκριβῆς γνώστης τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῶν πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, τῆς Κύπρου, τῆς Ἀλβανίας, καὶ δυνάμενος περὶ αὐτῶν νὰ διαφωτίζη τὴν Κυβέρνησιν, ἐγένετο ἐνήμερος τῆς πορείας αὐτῶν καὶ ἤσκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς λύσεώς των. Αἱ φιλοδοξίαι τῶν νεοτεύκτων «μεγαλείων» τῶν Ἐκκλησιῶν Ρουμανίας καὶ Σερβίας καὶ ἡ ἄκαιρος αὐταπάτη μερίδος τινὸς τῆς ὑπερορίου ρωσικῆς Ἱεραρχίας σπουδαίως ὑπελόγιζον τὴν ἀντίδρασιν αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὰς ἄλλας μὴ ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἢ συγγραφικὴ τοῦ δρᾶσις ἀνύψωσεν αἰσθητῶς τὸ γόητρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Πάντα ταῦτα εἶναι διὰ τὸν ἐκλιπόντα ἱεράρχην τίτλοι τιμῆς ἀναμφισβήτητοι, ἀντικείμενον εὐγενοῦς φιλοδοξίας καὶ διὰ τοὺς διαδόχους του καὶ διὰ τὴν ἄλλην Ἑλληνικὴν Ἱεραρχίαν. Μετὰ τὸν Χρυσόστομον Παπαδόπουλον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀντιπροσωπευθῆ πλέον ὑπὸ μετριοτήτων.

Ἄλλὰ τὸν Χρυσόστομον Παπαδόπουλον πρέπει νὰ ἐνθυμῆται ἰδιαιτέρως ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἰδρυτὴν ἢ ἀνακαινιστὴν ἢ ἐμπυχωτὴν καὶ προστάτην πολυπληθῶν κοινωνικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, πλεῖστα τῶν ὁποίων εἶχον αὐτὸν πρόεδρον, χρηματοδότην γενναῖον ἢ ἄλλως εὐεργέτην ἢ ἀθλοθέτην ἢ τὴν πρόοδον μαθητῶν ἢ μαθητριῶν, διὰ τὴν νοσηλείαν ἀσθενῶν, διὰ τὴν ἀνακούφισιν φυλακισμένων. Τὸ ἔργον τῶν κατηχητικῶν Σχολείων, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἐν Ρωσίᾳ ἄλλοτε τοιούτων, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον προηγήθησαν αὐτοῦ κάλλιστα οἱ καλοὶ θεολόγοι τοῦ κύκλου τῆς «Ζωῆς», ἀποτελεῖ μεγάλην εὐεργεσίαν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ οὐ μόνον τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης χώρας ἐφ' ὅσον ἐμμήθησαν αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι Ἱεράρχαι καὶ δὴ μετὰ ζήλου καὶ εὐγενοῦς ἀμίλλης.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ αἰόδιμος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ θεολογικὴ αὐτῆς ἐπιστήμη εἶθε νὰ αἰσθανθοῦν μόνον καύχησιν ἐκ τῆς ἐκλιπούσης φυσιογνώμιας του καὶ οὐχὶ πόνον ἐκ τῆς

ἀπουσίας αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία ὅμως πάντως θὰ ἔχη πλείονας τοῦ ἑνὸς λόγου· νὰ σταθῇ εὐλαβῆς πρὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῇ χορείᾳ τῶν κοσμησάντων τὸν θρόνον τῆς Ἀποστολικῆς τῶν Ἀθηνῶν Ἐκκλησίας.

Καθ. ΑΔ. Ν ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθῆναι, 25 Ὀκτωβρίου 1938.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Ἀπέθανεν τὴν 25 Ὀκτωβρίου ὁ διαπρεπὴς καὶ σοφὸς καθηγητὴς τῆς Βυζαντινολογίας καὶ τῆς νεοελληνικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βουκουρεστίου Δημοσθένης Ρουσσος.

Ὁ Ρουσσος ἦτο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ ποὺ ἀποτελοῦν ἠθικὸν κεφάλαιον διὰ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ ποὺ συνεχίζουν τὸν προαιώνιον διεθνισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Γεννηθεὶς εἰς τὴν Περίστασιν τῆς εὐάνδρου Θράκης τῷ 1869 καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Γένους, τὴν σχολὴν ἐκείνην ποὺ ἐπὶ αἰῶνας ἦτο τὸ φυτώριον τῶν διαπρεπῶν φυσιογνωμιῶν, ἐσυνέχισε τὴν παράδοσιν τῶν μεγάλων διδασκάλων πέραν τῶν συνόρων τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὴν ξένην. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τῷ εἶχε προσφερθῆ θέσις εἰς τὸ γυμνάσιον Καισαρείας. Ἀλλὰ ὢν ἄνθρωπος μὲ εὐρυτέρους ὀρίζοντας σκέψεως, ἀπεποιήθη τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ρουμανίαν, περὶ τῷ 1896, ὡς καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς λατινικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης εἰς τὸ τότε ἀκμάζον γυμνάσιον τοῦ Βενιέρη εἰς τὸ Γαλάζιον. Εἰς τὸ γυμνάσιον Βενιέρη, ἐδίδαξε τέσσαρα περίπου ἔτη, τὸ δὲ 1900 ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου ἐδίδαξεν εἰς τὸ τότε διάσημον γαλλικὸν Λύκειον. Μετὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα διωρίσθη διερμηνεὺς τῆς ἑλληνικῆς ἀγγλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς θέσεως αὐτῆς παρητήθη περὶ τὰ 1921 ἢ 1922, διὰ νὰ ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον. Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του εἰς τὴν Ρουμανίαν εἶχεν ἀρχίσει νὰ συνεργάζεται εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δημοσιεύων μελέτας ποὺ τὸν κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὅστις τὸν περιέβαλεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μὲ ἀμέριστον ἐκτίμησιν. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν πρώτων του ἔργων δημοσιευθέντων εἰς

τὴν Ρουμανικὴν τῷ 1907, 1910 καὶ 1912 διορίσθη, κατόπιν μεγάλης ἀντιδράσεως τῶν σωβινιστικωτέρων κύκλων, μέλος τῆς διαρκοῦς ἑπταμελοῦς ἐπιτροπῆς, διὰ τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν τῆς Ρουμανικῆς ἱστορίας. Τὸ 1915 ἰδρυθείσης τῆς ἔδρας βυζαντινολογίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βουκουρεστίου ὑπεδείχθη σχεδὸν παμπηφεῖ, ὑπὸ τῆς συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου ὡς τακτικὸς καθηγητής. Ἄλλ' ἢ ἑλληνικὴ του καταγωγὴ, ἦτο μέγα ἐμπόδιον πού μόνον τὸ κύρος καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ του ἐμβριθεῖα ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερπηθήσουν. Ἡ πρότασις τοῦ διορισμοῦ του ὑπῆρξε ἀφορμὴ πραγματικοῦ πολιτικοῦ σκανδάλου, πού ἔφερε τὸ ζήτημα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ρουμανικὸν κοινοβούλιον. Ἐνεκα τούτου τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐκράτησε τὸν φάκελλον ἐκκερεμῆ ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας, αὐτὸς δὲ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύγκρουσιν μετὰ τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου, ἔκαμε προσωπικὴν ἔκκλησιν εἰς τὸν Δ. Ρούσσοσ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ ἀποποιηθῆ τὸν διορισμὸν οἰκιοθελῶς πρᾶγμα πού ἠρηγήθη νὰ πράξῃ, διορισθεὶς ὀριστικῶς ἀργότερον. Τῆς ἐναντίον του πολεμικῆς ἐπρωτοστάτει τότε ὁ κ. Ν. Γιώρκα, πρωτοπόρος τῆς ἐθνικιστικῆς κινήσεως μὲ ὄλην τὴν δύναμιν καὶ τὸ σφρῖγος τοῦ ἀκαταμαχίτου του ρητορικοῦ καὶ συγγραφικοῦ ταλάντου. Τοῦτο οὐδέποτε τοῦ τὸ συνεχώρησεν ὁ Δημ. Ρούσσοσ, παρὰ τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν πού δὲν ἔπαυσεν ἀργότερον νὰ τῷ ἐκδηλώνῃ. Ἡ ἀκαμψία αὐτῆ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ρούσσοσ ὑπῆρξε δυστυχῶς ἡ αἰτία τῆς διαρκοῦς διαστάσεως καὶ τῆς ἐλλείψεως κάθε σχέσεως μὲ μίαν ὀγκώδη προσωπικότητα ὅπως ὁ κ. Ν. Γιώρκα, ὅστις πάντοτε πολλαπλῶς καὶ ἐμπράκτως τόσον φιλελληνισμὸν ἔδειξε.

Τὴν πανεπιστημιακὴν του ἔδραν ἐκράτησεν ὁ Δ. Ρούσσοσ μέχρι τῶν παραμονῶν τοῦ θανάτου του, ὁπότε κατόπιν του νέου νόμου εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας. Καὶ τὴν ἐκράτησε πολὺ ὑψηλὰ μὲ τὸ κύρος τῆς ἀπερράντου σοφίας του, τῆς ἀπαραμίλλου ἐμβριθείας καὶ εἰδικότητός του. Ἐπέβαλε καὶ κατέστησε μᾶλλον καταφανῆ καὶ ἀπαραίτητον τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἑλληνικῶν πηγῶν διὰ τὴν ρουμανικὴν ἱστορίαν, τὴν ρουμανικὴν λογοτεχνίαν, τὴν ρουμανικὴν γλῶσσαν καὶ τέχνην. Καὶ ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ φοιτηταὶ του, ἀργότερον ἀνῆρχοντο εἰς ἑκατοντάδας. Αἱ παραδόσεις του δὲν εἶχαν τὴν σαφήνειαν τῆς ρητορικῆς εὐγλωττίας, ἀλλ' ἦσαν πραγματικὸν ἐπιστημονικὸν ἐργαστήριον σκληρᾶς ἐργασίας, σοβαρᾶς μελέτης, πειθαρχημένης καὶ ἐξονυχιστικῆς ἐρεῦνης.

Ὅλη ἡ νέα γενεὰ τῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολόγων τῆς Ρουμανίας, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως εἶνε μαθηταὶ του καὶ ἐσφυρηλατήθησαν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου του καὶ τοῦ ἄκρου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἱστορι-

κὴν λεπτομέρειαν. Ἐπὶ τῆς ἀπόψεωσ αὐτῆσ τὸ διδασκαλικὸν τοῦ ἔργου ὑπῆρξε πολὺ περισσότερον καρποφόρον παρὰ τὸ συγγραφικόν.

Ἐλεγε, ἡ ἱστορία δὲν εἶναι ποίησις. οὔτε φιλολογία, ἀλλὰ ἀληθινὴ ἐπιστήμη. Αὐτὸ δὲ εἶνε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου του. Ἐγραψε μονογραφίας, ἀλλὰ μὲ ποίαν μαεστρίαν, μὲ ποίαν αὐθεντίαν!...

Παραθέτω ἐδῶ τοὺς τίτλους τῶν ἔργων του κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν:

«Βυζαντινορουμανικαὶ μελέται», Βουκουρέστιον 1907, «Μελέται καὶ κριτικαὶ» Βουκουρέστιον 1910. «Ἡ Κριτικὴ τῶν κειμένων καὶ ἡ Τεχνολογία τῶν ἐκδόσεων» Βουκουρέστιον 1912. Μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἔργου, ποὺ πρέπει νὰ μεταφρασθῆ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. «Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Ρουμανίᾳ» Βουκουρέστιον 1912. Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας. «Μία ἐπιστολὴ τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεωσ», Βουκουρέστιον 1931. «Τὸ Χρονικὸν τῆσ Μολδαβίας» Βουκουρέστιον 1934. «Μητροφάνησ Γρηγορᾶσ καὶ τὸ χρονικὸν τῆσ Βλαχίας» (1714—1716) κλπ.

Ὁ Ρούσσοσ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ ἐμπνευστῶν τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ περιοδικοῦ «Revista Istorică Română». Πάντα τὰ ἔργα του εἶνε γραμμένα εἰς τὴν Ρουμανικὴν. Ἄν καὶ ἐγνώριζεν ἄριστα τὰ ἀγγλικά, γερμανικά καὶ γαλλικά, δὲν ἔγραψεν εἰς τὰς γλώσσασ αὐτάσ. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔγραψε μίαν μελέτην «Εἰσαγωγή εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν Γαζαίων»¹ Κωνσταντινούπολις 1891 ποὺ ἀποτελεῖ μοναδικὴν ἐργασίαν διὰ τὴν φιλοσοφίαν τῶν πρώτων μ. Χ. αἰῶνων, μνημονευομένην εἰς ὅλα τὰ κλασσικὰ συγγράματα τῆσ ἱστορίας τῆσ φιλοσοφίας· μίαν μελέτην «περὶ τῆσ πρώτης ἑλληνικῆσ ἐφημερίδοσ» ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς «σειρὰν ἄρθρων εἰς τὸ «Ἐλευθέρον Βῆμα» περὶ τὸ 1928 ἢ 1930 καὶ μίαν ἄλλην πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς τὴν «Νέαν Ἐστίαν». Μετὰ τὸν θάνατόν του εὐρέθησαν πολλὰ χειρόγραφα, ἔτοιμα πρὸσ δημοσίευσιν καὶ πρόκειται νὰ δημοσιευθοῦν ἀπὸ τοῦ ἀνεπιούσ του δεσποινίδα Ἄρ. Καμαριανοῦ καὶ Νεστ. Καμα-

1) Κατὰ τὸν Krumbacher (Ἱστορία Βυζαντινῆσ Λογοτεχνίωσ· μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου, τόμ. Α' σελ. 167) ὁ τίτλοσ ἔχει ὡσ ἐξῆσ «Τρεῖσ Γαζαῖοι. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆσ φιλοσοφίας τῶν Γαζαίων, ἐν Λειψίᾳ 1893 σελ. 57». Ἄλλοῦ πάλιν ὁ ἴδιος (Αὐτ. Σ 248) σημειοῖ ὅτι «Διὰ τῆσ ἀνακαλύψιωσ τοῦ Δημ. Ρούσσοσ ὅτι ἐπὶ τῆσ πραγματείας τοῦ Προκοπίου κατὰ τοῦ νεοπλατωνικοῦ Πρόκλου, βασιζεται ἡ τοῦ Νικολάου Μεθώνησ κατὰ Πρόκλου ἀντιρρητικὴ, ἀποκατεστάθη ὀλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Προκοπίου, εἰ καὶ ἄδηλον μένει, μέχρι τίνωσ βαθμοῦ ὁ Νικόλαοσ διεφύλαξε τὴν ἀρχικὴν ἐκεῖνου μορφήν. Στηριζόμενοσ ἐπὶ τίνωσ σχολίου τοῦ Λουκιανοῦ ὁ Ρούσσοσ εἰκάζει, ὅτι ὁ Προκόπιωσ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἐρμηνευτικὰ συγγράμματα». Δυστύχωσ εἰς τὰς ἐδῶ βιβλιοθήκασ δὲν εὐρέθη τὸ βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου (Σ. Θ.)

ριανόν, τοὺς ὁποίους ἀφῆκε κληρονόμους τῆσ πολυτιμοτάτης βιβλιοθήκης του καὶ τοὺς ὁποίους εὐτυχῶσ ἔχει προπαρασκευάσει ὥστε νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον του. Τὰ χειρόγραφα αὐτὰ ἀποτελοῦν τμήματα τοῦ μεγάλου του ἔργου διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰσ τὴν Ρουμανίαν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1821. Τὸ ἔργον αὐτὸ διὰ τὸ ὁποῖον εἰργάσθη ἐπὶ 40 ὄλα ἔτη μὲ τὴν σπανίαν συστηματικότητά του, ἐπέπρωτο νὰ μὴ ἴδῃ τὸ φῶσ. Ἡ ἔξαιρετικὴ ἐπιστημονικὴ εὐσυνειδησία καὶ λεπτολογία του Δ. Ρούσσοσ κατήντα νὰ εἶνε ἕνας ἀρνητικὸσ παράγων πὸ τὸν ἐμπόδιζε νὰ δώσῃ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεών του. Εἶνε πραγματικὰ μέγα δυστύχημα διότι τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἀπεκόμισεν εἰσ τὸν τάφον. Εἶχε συλλέξει ἀφάνταστον ὕλικόν, πλοῦτον πληροφοριῶν, εἶχε σταχυολογήσῃ χιλιάδας τόμων καὶ περιοδικῶν, καὶ αἱ σημειώσεις του μένουσ σήμερον νεκραὶ διότι κανεὶσ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰσ χρησιμοποῖσῃ, διότι μόνος αὐτὸσ εἶχε ζῆσῃ καὶ ἐξοικειωθῆ μὲ τὰ πρόσωπα, τὰ πράγματα, τὴν ἐποχὴν εἰσ τὰσ ὁποῖασ ἀναφέρονται τὰ δελτία καὶ αἱ σημειώσεις.

Ὁ Δ. Ρούσσοσ εἶχε γενικῶσ τὴν φήμην ἀκοινωνήτου καὶ στρουφνοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ ἐκείνουσ πὸ δὲν τὸν ἐγνώρισαν καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸν πλησιάσουν. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὁμως ἦτο κοινωνικώτατος ἐντροφῶν σὰν κάθε γνήσιος Ἑλλησ εἰσ τὸ ἤρεμο κουβεντολόγι, παίζοντασ τὸ κομβολόγι του καὶ πίνων τὸν βαρὺν-γλυκύν. Εἰσ τὴν συναναστροφὴν ἦτο ἔξαιρετικὰ εὐχάριστος, πνευματωδέστατος καὶ εἴρων μέχρι δικτικότητοσ. Οὐδέποτε ἔκαμνε ἐπισκέψεισ καὶ ἀπέφευγε τὰσ συγκεντρώσεισ. Τὸ σπῖτι του ὁμως ἦτο τὸ ἐντευκτῆριον μιᾶσ πλειάδοσ ἐκ τῶν κορυφαίωσ Ρουμάνωσ διανοουμένων πὸ συνεκεντρῶνοντο κάθε Τετάρτην ἐκεῖ καὶ συνεζήτουσ ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων.

Ἦτο ὁ πνευματικὸσ ὄλων. Μάτην ἠγόρασε τὴν κατοικίαν του εἰσ μίαν ἀπομεμακρυσμένην συνοικίαν τοῦ Βουκουρεστίου διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπισκέψεωσ, οἱ πιστοὶ προσήρχοντο εἰσ τὸν πολῦτιμον «γέροντα». Καὶ ἐδέχετο ὄλους, πλὴν τῶν . . . κυριῶν. Ἐξαιρέσεισ εἰσ τὸν γενικὸν κανόνα αὐτὸν ἔκαμνε ἡ κυρία Ἑλίσα Ἰ. Βρατιάνου, ἡ ὁποῖα ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν τὸν περιέβαλλε μὲ τὴν μεγαλυτέραν ἐκτίμησειν. Ἄλλὰ καὶ ποῖοσ δὲν τὸν ἐξετίμα, ἔστω καὶ ἂν κάποτε, λόγφ τῆσ αὐστηρότητοσ, δὲν τὸν συνεπάθη; Ἦτο ὁ πραγματικὸσ maître καὶ καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν, ἡ γνώμη τοῦ ὁποῖου εἶχε βαρύτητα μεγάλην..

Μανιώδοσ βιβλιόφιλοσ κατήρτισε μοναδικὴν εἰσ τὴν Ἀνατολὴν βιβλιοθήκην χιλιάδωσ τόμων, μὲ σύστημα καὶ ἀρμόδιότητοσ συνελεγμένων, πὸ περικλεῖει πραγματικοὺσ θησαυροὺσ, σπανιωτάτασ ἐκδόσεισ, μοναδικὰ βιβλία, ἀρχέτυπα, συλλογὴν χειρογράφων καὶ ἱστορικῶν ἐγγράφων, συλλογὰσ ἐφημερίδωσ καὶ περιοδικῶν κλπ. Παρηκολούθει ἀγρόπνωσ τὴν διανοητικὴν κίνησιν ὄλου τοῦ κόσμου, ἐπλούτιζε διαρκῶσ τὴν βιβλιοθήκην

του με τὰς τελευταίας ἐκδόσεις, ἐδέχετο σωρὸν βιβλίων με ἀφιερώσεις συγγραφέων, εἶχε ἀλληλογραφίαν με βιβλιοπώλας ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ὁ ὄγκος αὐτὸς τῶν γνώσεων καὶ πληροφοριῶν ἀσφαλῶς τὸν ἐβάρυνε καὶ τὸν ἀπησχόλει, φρονῶ δὲ ὅτι ἐν τέλει κατήντησεν ἀχιμάλωτός του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν δαμάσῃ διὰ νὰ ἀσχοληθῇ με τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του. Λιτοδίαιτος καὶ ἀπλὸς ἔκαμνε πραγματικὴν σπατάλην διὰ τὰ βιβλία. Ἦτο δὲ πολὺ ὑπερήφανος διὰ τὴν βιβλιοθήκην του.

Ἐδιάβαζε χωρὶς ὑπερβολὴν, 16—17 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον. Καὶ ἐδιάβαζε βιβλία, περιοδικά, πληθώραν ἐφημερίδων, βιβλιοπωλικῶν καταλόγων, με ἀκόρεστον λαιμαργίαν, ἔβγαζε ἀπὸ τὸ καθένα ἀποκόμματα, σημειώσεις καὶ δελτία. Ἡ μόνη του ἀνάπαυσις ἦτο ὁ ὠραίος καὶ μεγάλος κῆπος του. Ἦτο ἐξ ἴσου φιλανθῆς ὅσον καὶ βιβλιόφιλος καὶ ἐκαλλιέργει μόνος του τὰ θαυμάσια ἄνθη, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον εἶχε δλόκληρον... βιβλιογραφίαν.

Ὁ Δ. Ρουσσος ζῶν ἀπὸ 40 ἐτῶν εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ φθάσας εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου, δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ἕλλην με τὴν πατριωτικὴν πίστιν καὶ φλόγα τῆς περασμένης μεγάλης γενεᾶς. Ἠγάπα ἐξ ἴσου τὰς δύο πατρίδας του καὶ πάντοτε ἐτόνιζεν ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν μὲν δὲν ἀποκλείει τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δέ, ἀλλὰ τὴν συμπληρώνει. Ἦσθάνετο βαθυτάτην ἀφοσίωσιν εἰς τὸν ρουμανικὸν λαὸν καὶ ἦτο σαγηνευμένος ἀπὸ τὴν πραότητα, τὴν σύνεσιν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς του. Ἀλλὰ ἡγάπα ἐξ ἴσου καὶ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐπεσκέπτετο μέχρις ἐσχάτων συχνά, εὗρισκετο εἰς ἐπικοινωνίαν με πλείστους ἐκ τῶν λογίων καὶ λογογράφων μας καὶ δὲν ἔπαυε νὰ προπαγανδίζῃ δι' ἑαυτήν, εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ τοὺς γνωστούς του. Ἔτσι κατώρθωσε νὰ ἀλλάξῃ ριζικῶς ὠρισμένας προλήψεις καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς θετικοῦ φιλελληνισμοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν λογίων. Δὲν ἔπαυε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ καὶ νὰ γράφῃ, ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ἔχει διαστρεβλωθῆ καὶ ὅτι τὸ πέρασμα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἦτο εὐεργετικὸν διὰ τὸν τόπον, ἦτο φορεὺς νέου πνεύματος καὶ πολλῶν καλῶν εἰς τὸν ρουμανικὸν λαόν. Τὴν ἵπωσην αὐτὴν φυσικὰ δὲν ἦτο ὁ πρῶτος πού ὑπεστήριξε.

Ὁ Δ. Ρουσσος ἦτο ὁ τύπος τοῦ σεμνοῦ καὶ μετριόφρονος διδασκάλου, πού ἐπεθύμει νὰ μένῃ ἀφανῆς διὰ τοὺς πολλούς. Ἀριστοκράτης τὴν σκέψιν, ἦτο θανατικὸς ἐχθρὸς πάσης δημοσιότητος γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ἀρκοῦμενος εἰς τὰ βιβλία του καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν «ἐπαιόντων», κατὰ τὴν πλατωνικὴν ἔκφρασιν. Οὐδέποτε συμμετέσχε ἐπιστημονικοῦ τινὸς συνεδρίου, παρὰ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὰς ἐνοχλήσεις τῶν φίλων. Γὰ περιεφρόνει καὶ ἔλεγεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη με τραπέζια εἶνε... ἐκδοτος ἐπιστήμη. Κάπο-

τε οἱ συνάδελφοι καὶ μαθηταὶ του ἠθέλησαν νὰ πανηγυρίσουν τὴν εἰκοσαετηρίδα τῆς ἀναγορεύσεώς του ὡς καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου, δι' ἑνὸς τόμου ἀναμνηστικοῦ ὅπως συνειθίζεται. Ἐκαμαν μίαν πραγματικὴν συνωμοσίαν καὶ ἤρχισαν συλλέγοντες ὑλικόν, ὅτε ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ ὑφηγητοῦ του, ἔμαθε τὰ τεκταινόμενα καὶ ἔξω φρενῶν ἐναντίον ὄλων, ἔματαιώσε, ἀτυχῶς τὸ ἔργον. Δὲν ὠμίλησε ποτὲ εἰς διάλεξιν ἢ συγκέντρωσιν παρὰ μίαν καὶ μόνην φορᾶν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀνεγερθῇ τὸ σχολικὸν κτίριον τῶν ἐλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων.

Ἡ κηδεία του ἔγινεν ἀπλῆ καὶ ἐπέριττος ὅπως ρητῶς καὶ ἐγγράφως ἐζήτησε καὶ ὅπως ἦτο καὶ ὀλόκληρος ἡ ζωὴ του. Παρέστη πλῆθος καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου, μαθητῶν καὶ φίλων, οἱ ὅποιοι μὲ βαθύτατον πόνον τὸν συνώδευσεν εἰς τὸν σεμνόν του τάφον. Ἡ ρουμανικὴ ἀκαδημία, ἐτέλεσε φιλολογικὸν μνημόσυνον εἰς μνήμην του, ὁ δὲ πρόεδρος αὐτῆς καὶ παλαιὸς συμφοιτητῆς του εἰς τὴν Λειψίαν, διαφορεπῆς καθηγητῆς τῆς ψυχολογίας κ. Κ. Ραντουλέσκου-Μότρου, εἰς ἔνθερον λόγον ἐξήρε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος ἐπιστήμονος, τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου του καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς χώρας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δ. Ρούσσου ἐκλείπει ἀσφαλῶς ἢ μᾶλλον ἐξέχουσα φυσιγνωμία τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἑκατὸν ἔτη εἶχεν ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας. Ἐκλείπει ἕνας συνδεικὸς κριτικὸς μεταξὺ τοῦ κόσμου τῶν διανοουμένων Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας καὶ μένει ἕνα κενὸν δυσαναπλήρωτον. Ὁ Δημ. Ρούσσοσ ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς σειρᾶς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων διδασκάλων τῆς πνευματικῆς μας ἀναγεννήσεως ἐνὸς Λάμπρου Φωτιάδου, ἐνὸς Νεοφύτου Δούκα, ἐνὸς Βενιαμὶν Λεσβίου. Ὅπως γράφει εἰς ὠραῖον ἄρθρον, δημοσιευθὲν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ρουμανίαν» ὁ μαθητῆς καὶ φίλος του Ἀλέξ. Νοσέττη, διακεκριμένος καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Βουκουρεστίου «εἶνε ὁ τελευταῖος μεγάλος διδάσκαλος ποῦ ἡ Ἑλλὰς ἔστειλεν εἰς τὴν Ρουμανίαν».

Ἀπὸ ἀνταπόκρισιν τοῦ κ. Κλ. Τσοῦρα εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» 20 καὶ 24 Νοεμβρίου 1938.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἱστορικὰ ἀριστουργήματα εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Θράκης. Εἰς τὸν προηγούμενον τόμον τῶν «Θρακικῶν» (Σ. 384) ἀνεφέραμεν περὶ τῶν ἐν Βιζύῃ ἀνσκαφῶν. Αἱ ἀνασκαφαὶ μὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν καλοκαιρίαν ἐσυνεχίζοντο μέχρι τῶν ἀρχῶν Ὀκτωβρίου καὶ εἰς τὰ νότια χωρία τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν ¹⁾).

Ἐκ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένης ἡμερηίδος «Δζουμχουριέτ» τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1938 παραλαμβάνομεν τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα μὲ τὴν ἀνω ἐπιγραφὴν.

**Τὰ εὐρεθέντα πολύτιμα ἀντικείμενα εἰς τὸ ἀποκαλυφθέν
δωμάτιον τῶν ἐρειπίων τῆς Βιζύης ἀπεδείχθη ὅτι
ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Θρακικὰς βασιλεῖς
τοῦ πρώτου αἰῶνος**

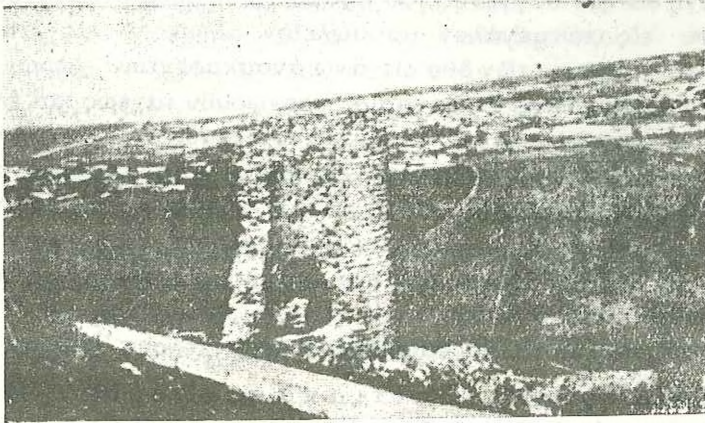
Ἐκ τοῦ Συμβουλίου τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας. Ὁ δόκτωρ Ἀρήφ Μουφὴτ Μανσέλ ὅστις διευθύνει τὰς ἀνασκαφὰς τῆς περιφέρειας Θράκης μετέφερεν εἰς τὸ ἐν Κων]πόλει μουσεῖον τινὰ ἐκ τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων ἀντικειμένων. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὁ δόκτωρ Μανσέλ εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Τουρκικῆς Ἱστορίας ἀνέπτυξεν ὡς ἀκολούθως.

Αἱ ἀνασκαφαὶ αἱ ἐνεργούμεναι εἰς τὰ χωρία τῆς Βιζύης ἀπὸ τῆς 13 Αὐγούστου 1938 καὶ ἐντεῦθεν ἀπέδωκαν σπουδαῖα ἀποτελέσματα. Εἰς ἀπόστασιν πέντε χιλιομέτρων πρὸς νότον τῆς κωμοπόλεως Βιζύης, εἰς τὴν ἄκραν χαράδρα ὀνομαζομένης «Ἀνά-δερέ» καὶ εἰς τὸ μέσον ἐρειπίων μήκους 55 μέτρων καὶ ὕψους 9.50 μ., ἀνευρέθη μασσωλεῖον μήκους 5 μ. καὶ πλάτους 3 μ., κατεσκευασμένον ἀπὸ ἀββεστολίθους κανονικοὺς καλῶς ἐπεξεργασμένους κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου σχήματος κώνου. Τὰ στενὰ τοῦ μασσωλείου κεῖνται ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς. Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ὑπάρχει θύρα μὲ πλαίσιον ἐκ μαρμάρου. Ἐμπροσθεν δὲ τῆς θύρας εὐρίσκεται μίγας μονόλιθος συνδεδόμενος μετὰ τοῦ κτιρίου διὰ τριῶν σιδηρῶν καὶ ἰσχυ-

1) Ἴδε καὶ ἀνταπόκρισιν ἐκ Κων]πόλεως εἰς «Ἐλευθέρον Βῆμα» 21 Ὀκτωβρίου 1938.

ρῶν συνδέσμων (κενέτ). Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ μαυσωλείου εἶναι ἐπικεχρισμένον διὰ γύψου καὶ κεκαλυμμένον διὰ σκαλιστῶν διακοσμήσεων. Τὸ δάπεδον εἶναι ἀπὸ πλάκας, ἀπομίμησιν μαρμάρου. Ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἐρυθρᾶς βάσεως (φόντου) ὑπάρχει εἶδος λεπτοῦ καὶ μακροῦ σειρητίου χρώματος πρασίνου μὲ ἀπομιμήσεις φυτῶν τὰ ὅποια ἀφίγουν τὴν ἐντύπωσιν τῶν σχεδίων τοῦ Λοτοῦς Πάλμετ ὡς καὶ λεπτὰ σχέδια ἀγγείων. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ θόλου ἦτοι ἡ ὄροφὴ τοῦ μαυσωλείου περιέχει λευκὰ διακοσμήματα (ροζέτες) ἐπὶ βάσεως (φόντου) κυανῆς. Εἶναι φανερόν ὅτι θέλουν νὰ παραστήσουν τὸν οὐρανὸν μὲ τ' ἄστρα. Ἐντὸς τοῦ μαυσωλείου καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικο-μεσημβρινὴν γωνίαν ὑπάρχει τάφος κατεσκευασμένος ἀπὸ μονόλιθον ἀσβεστόδῃ σκεπασμένος μὲ λιθίνην πλάκα ἐπικλινῆ κατὰ τὰς δύο πλευράς. Ὁ τάφος ἐξώθεν εἶναι ἐπικεχρισμένος καὶ ἐστολισμένος ἰδίως εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος μὲ διακοσμήσεις. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑπάρχει θύρα καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ταύτης παρατηροῦνται σχέδια φυτικὰ ὁμοιάζοντα τὰς γιρλάνδας. Αἱ τοιχογραφίαι αὐταὶ ὡς ἐκ τῆς ἀπλότητος καὶ ζωηρότητος αὐτῶν ὑπενθυμίζουν τοιχογραφίας τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου καὶ ἰδίως τῆς τρίτης περιόδου τῶν τοιχογραφίων τῆς Πομπηίας. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αἱ θρακικαὶ τοιχογραφίαι εἶναι ρωμαϊκαί. Διότι αὐταὶ περιλαμβάνουσιν ἴδιον τόνον θρακικὸν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης παρουσιάζουσιν ἰδιαιτερον ἐνδιαφέρον. Ἐντὸς τοῦ μαυσωλείου καὶ περὶ τοῦ τάφου εὐρίσκονται πολὺ σπουδαῖα ἔργα ὀρειχάλκινα καὶ πηλινα. Εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ τάφου ὑπάρχουσιν ὀρειχάλκινα κηροπήγια καὶ πλησίον αὐτῶν διάφορα ὀρειχάλκινα ἀγγεῖα διαφόρου μεγέθους, ἀριστοτεχνικώτατα κατεργασμένα. Ἐπίσης σώζονται κανδηλαί, μὲ τὰ φυτίλιά των, ἄγκυραι καὶ σκευὴ μὲ ἐπιμήκεις λαβὰς σχήματος τ α β α, ἕνας φανὸς τῆς χειρός, ὑάλινες καράφες, κούπες καὶ πιάτα κατεσκευασμένα ἀπὸ κίτρινον ὕελον εἰς διάφορα μεγέθη καὶ χρώματα. Κλειδί, κλειδωνιά καὶ τεμάχια ὀρειχάλκου παρόμοια πρὸς τὰς λαβίδας τῶν συρταρίων ὡς καὶ πλῆθος πίθων καὶ πηλίνων ἀγγείων. Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ τάφου ὑπάρχει μέγας πίθος πλήρης στάκτης. Ἐντὸς τοῦ τάφου ὁ νεκρὸς εὐρέθη ἡμίκαυστος. Πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς του κειμένης πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος ἀνευρέθη στέφανος κατεσκευασμένος ἀπὸ φυτικὴν οὐσίαν στολισμένην μὲ φύλλα χρυσαῖα. Τὰ χρυσαῖα φύλλα καὶ τὰ ἐπιθέματα ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τοῦ τάφου. Ὑποτίθεται ὅτι αὐτὰ ἐστόλιζον ὕφασμα σκεπάζον τὴν στάκτην τοῦ νεκροῦ. Εἰς τὴν νοτινὴν ἄκραν τοῦ τάφου εὐρέθη μακρὸν ξίφος τοῦ ὁποῦο ἡ θῆκη σώζεται ἐν μέρει. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν κεῖνται τέσσαρα ἐγχειρίδια (χαντζάρ).

Εἰς τὸ μέσον εὐρέθησαν δύο χρυσᾶ δακτυλίδια μὲ λίθους σκαλιστούς. Ἐπίσης εὐρέθησαν καὶ πέντε δοχεῖα ἀργυρᾶ μὲ πόδας καὶ λαβὰς στολισμένα μὲ ἀνάγλυφα. Τὰ δοχεῖα ταῦτα τόσον ὡς ἐκ τοῦ σχήματος ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀναγλύφων στολισμάτων ἀξίζει νὰ συγκαταλεχθῶσιν μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας τέχνης. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ τάφου, ἦτοι πρὸς τὸ μέρος τῶν ποδῶν τοῦ νεκροῦ εὐρέθη (θῶραξ) τεθωρακισμένος χιτῶν κατεσκευασμένος ἀπὸ ὀρείχαλκον καὶ σίδηρον καὶ τόξον ἐν σχήματι τεχνικωτάτης ἀνθρωπίνης κεφαλῆς. Τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ τόξου ὅπερ σύγκειται ἐξ

Ἡ Βιζύη ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ παλαιοῦ φρουρίου.
Ἐκ τῆς «Δζουμχουριέτ»

ὀλοκλήρου ἀπὸ ἄργυρον ἔχει σχῆμα ἀνθρωπόμορφον. Πλησίον τοῦ τόξου εὐρέθη μέγας πίθος τοῦ ὁποίου τὸ στόμιον εἶναι σκεπασμένον μὲ ὕφασμα. Τὰ πλούσια ταῦτα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, χάλκινα καὶ ὑάλινα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ὡς ἐκ τῆς τεχνοτροπίας τῶν εἰκάζεται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸν αἰῶνα Μ. Σ. Ι. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκείνον ὑπῆρχε Βασίλειον Ἀνατολικῆς Θράκης μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βιζύην, συνάγεται ὅτι ὁ πλούσιος αὐτὸς τάφος θὰ ἀνῆκεν εἰς Βασιλέα ἢ εἰς στρατηγὸν προερχόμενον ἐκ βασιλικῆς οἰκογενείας. Ὁ τάφος οὗτος ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς του, τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἔργων μᾶς δίδει ζωντανὴν εἰκόνα τοῦ θρακικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα καὶ ἀποδεικνύει τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πολιτικῆς ὑποστάσεως τὴν ὁποίαν εἶχον δημιουργήσει οἱ Θράκες. Εἰς ἀπόστασιν 25 μ. νοτιοδυτικῶς τοῦ πρώτου γενομένης ἀνασκαφῆς ἔτι ἕτερον μέρος εἰς βάθος τεσσάρων μέτρων καὶ εἰς ἕκτασιν 30 μέ-

τρων εύρέθησαν δύο συνεχόμενοι τάφοι σκεπασμένοι με πλίνθους εις σχήμα ψαροκοκκάλου, Εις τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ὅστις εὐρίσκεται ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ὅστις φαίνεται ὅτι ἀνήκει εις γυναῖκα εύρέθησαν ἕνας στέφανος με χρυσᾶ φύλλα, μί ἄγκυρα καὶ διάφορα πήλινα καὶ ὑάλινα δοχεῖα καὶ σκεύη. Ὁ νεκρὸς εἶναι ἐπίσης καμμένος. Εἰς τὸν δεύτερον τάφον ὅστις εἶνε μικρότερος τοῦ πρώτου εύρέθησαν ἐκτὸς τῆς στάκτης καὶ δύο πήλινα ἀγάλματα παριστάνοντα παιδία.

Ἐξ ὄλων τούτων συνάγεται ὅτι οἱ δύο οὗτοι τάφοι ἀνήκουσιν εις μίαν γυναῖκα καὶ εις ἓν παιδίον. Ἐπίσης πιθανολογεῖται βασίμως ὅτι καὶ οἱ τάφοι αὗτοι ἀνάγονται εις τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ ὅτι ἡ τεθαμμένη θᾶ ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ τεθαμμένου εις τὸ μέγαλον μασσωλεῖον. Σήμερον εις ἀπόστασιν ἑξακοσίων μέτρων τῶν δύο ὡς ἄνω ἀνασκαφέντων χώρων ἀνασκάπτεται τρίτος χώρος. Αἱ ἐργασίαι προχωροῦν ταχέως καὶ ἐλπίζεται ὅτι ἐντὸς ἡμερῶν τινων θᾶ ἔχωμεν ἀποτελέσματα. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν τούτων ἡ Ἐπιτροπὴ θ' ἀρχίσῃ ἐρεύνας ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Βιζύης, αἵτινες θ' ἀποτελέσουν τὴν βάσιν τῶν περαιτέρω γενικωτέρων ἀνασκαφῶν. Ταῦτοχρόνως θᾶ γίνωσιν ἐρευναὶ καὶ εις τὰ ἐρείπια τὰ εὐρισκόμενα περὶ τὸ Κηρκλαρελί. [Σαράντα Ἐκκλησίαι].

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται θᾶ διαρκέσουν μέχρι τέλους Ἰουλίου.

Θρακιώτικο τραγοῦδι. «Ποντιακὰ τραγοῦδια. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ τραγουδημένη μετὸν ἴδιο παλμὸ ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὸν Ἑβρον». Εἰς τὸ «Φῶς» τῆς Θεσσαλονίκης ¹⁾ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον καὶ τὴν ὑπογραφήν Ἐρευνητῆς ἀναφέρεται ἓνα λαϊκὸ τραγοῦδι τοῦ Πόντου «ποῦ μιλεῖ γιὰ τὴν Ἀδριανούπολη, γιὰ ὑπόθεση ποῦ βρίσκουμε καὶ σέ ὅμοιο, σχεδὸν θρακιώτικο τραγοῦδι». Εἰς τὰς σελ. 266 καὶ 268 τοῦ παρόντος τόμου καὶ εις τὴν συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς Κας Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντῆ ὑπ' ἀρ. 435 καὶ 436 δημοσιεύονται δύο τραγοῦδια τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Κατωτέρω ἀναδημοσιεύωμεν ἐκ τοῦ «Φωτὸς» τὸ Ποντιακὸν τραγοῦδι.

Ἐπὸ τὴν Ἀδριανούπολι στὴν πόλι νύφη πάγει
Ἐννιὰ μουλάρια φόρτωσε ἄσῃμι καὶ χρυσάφι
κι' ἄλλα ἐννιὰ ἐφόρτωσε χυτὴν μαργαριτάρι
κι' ἄπ' τὸ ἄσῃμι σείεται κι' ἄπ' τὸ χρυσάφι λάμπει
κι' ἄπ' τὸ μαργαριτάρι τῆς τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνει.

1) 24 Ὀκτωβρίου 1938.

- Ἡ σκύλα ἢ ἀντραδέλφισα στὸ παραθύρι στέκει
— Μάννα μ' ἡ νύφε π' ἔρχεται τὸ μόν τῆ τύχη κόφτει
— "Αἴ σους τσανή, ἄϊ σους τρελλή, ἐγὼ ἐκείνης κόφτω.
Μαγειροὶ μαγειρέψατε λαγούδια καὶ περδίκες
καὶ τὰ σταμιά στραγγίξατε νερὸ νὰ μὴ βρισκάτε
καὶ τ' ἀλαχτόρια σφάξατε νὰ μὴ λαλοῦν τῆ νύχτα.
Τῆ νύχτα τὰ μεσάνυχτα καὶ πρὶν νὰ ξημερώση,
Ξυπνᾷ ἡ κυρόνυφος, λίγο νερὸ γυρεύει.
— "Αχ! πεθερέ, κύρ πεθερέ, λίγο νερὸ νὰ πίνω,
λίγο νερὸ λιποθυμῶ, τώρα ψυχὴ μου βγαίνει.
— "Αχ! νύφε μ' ἐμέν τί λέσατο, πέστε τὴν πεθερά σου
— "Αχ! πεθερά, κύρ πεθερά, λίγο νερὸ νὰ πίνω
λίγο νερὸ λιποθυμῶ, τώρα ψυχὴ μου βγαίνει.
— Νύφε μ' ἐμέ τί λέσατο, πέστο στὴν Κυραρήνε.
— "Αχ! Κυραρήνε, μάτια μου, ἄχ! Κυραρήνε φῶς μου
λίγο νερὸ λιποθυμῶ, τώρα ψυχὴ μου βγαίνει.
— Νύφε μ' ἐμέ τί λέσατο, πέστο τὸν Κωνσταντῖνο.
— "Αχ! Κωνσταντῖνε, μάτια μου καὶ Κωνσταντῖνε φῶς μου
λίγο νερὸ λιποθυμῶ, τώρα ψυχὴ μου βγήκε.
"Αρπαξε τὸ μαστραπά καὶ στὸ πηγάδ' τρέχει.
Τὰ 'φτά πηγάδια γύριξε λίγο νερὸ δὲ βρῆκε,
ὡς οὔτου νὰ ἐγύριζε, ἡ νύφη ἔξεποῖκε.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
1938

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος	ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Γ. Γραμματεὺς	ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΚΟΡΑΚΑΣ
Ταμίας	ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλοι	ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΤ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΚΕΡΔΑΝΗΣ
ΑΛΕΚΟΣ ΚΑΛΦΑΣ	ΕΜΝΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΤΣΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΒΕΡΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ ΚΥΡΚΟΣ
ΚΙΜΩΝ ΚΟΚΚΩΝΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΟΥΙΖΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΜΗΚΟΣ
ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΠΠΩΝΗΣ	ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΣΑΡΑΝΤΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ	ΖΗΣΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΜΕΓΑΣ ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΜΕΓ. ΔΩΡΗΤΑΙ

ΤΜΑΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ

† ΚΙΜΩΝ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ

ΑΔΕΛΦΟΙ-ΚΑΛΟΥΔΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΙΩΕΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἑλληνικῆς Σταμούλη Σαραντῆ : Δημοτικά Τραγούδια τῆς Θράκης (Παροράματα σ. 279, Περιεχόμενα σ. 280.)	Σελ. 1—281
Δ. Κ. Βογαζλή : Δημοτικά Φιλιππουπολίτικα καὶ Στενιμαχίτικα τραγούδια.	» 282—308
Καλλιστ. Χουρμουζιάδου : Δημοτικά Τραγούδια Τσακηλίου τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων.	» 309—314
Ἰδίου : Παραδόσεις Πετροχωρίου καὶ ἄλλων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων. (Ἐξήγησις ἰδιωματικῶν λέξεων σ. 342—344 Προσθήκη 413)	» 315—344
Νεοφύτου Σταματιάδου . Πῶς ἐορτάζονται τὰ Χριστοῦ γεννα εἰς τὴν Κορωνοφωλεᾶν Δ. Θράκης.	» 345—346
Καλλιστ. Χουρμουζιάδου : Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετρῶν :	
Κοινοτικὴ Διοίκησις	» 347—352
Κατοικία.	» 352—360
Ἐνδυμασία.	» 360—364
Μυλωνάδες.	» 364—371
Γεωργία.	» 371—390
Οἰκοκυρικὴ.	» 390—413

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἄδ. Διαμαντοπούλου : Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος.	» 414—419
Κ. Τσούρκας : Δημοσθένης Ροῦσσοσ	» 419—424

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἱστορικὰ ἀριστουργήματα εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Θράκης.	» 425—428
Θρακιώτικο τραγούδι.	» 428—429
Διοικητικὸν Συμβούλιον, Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ, Εὐεργέται καὶ Δωρηταὶ Θρακικοῦ Κέντρου.	» 430

ΕΙΚΟΝΕΣ

Γεωργικά εργαλεία.	Σελ.	376—377
Ἐνδύματα καὶ ἄλλα Τσακηλίου.	»	385
Διάφορα Τσακηλίου.	»	385
Σχέδια κατοικιῶν.	»	386
Γεωργικά ἐξαρτήματα.	»	391
Οἰκιακὰ εργαλεία.	»	393—394
Ἐργαλεῖα ἀρτοποιείων κλ.	»	396
Γεωργικά εργαλεῖα	»	413
Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος.	»	414
Ἡ Βιζύη ἀπὸ τὸ παλαιὸν φρούριον.	»	427